

**Національна академія наук України
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ**

НАЦІОНАЛЬНЕ ПРИМИРЕННЯ ЧИ КОНФРОНТАЦІЯ?

Збірник документів

Національна академія наук України
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНЕ ПРИМИРЕННЯ ЧИ КОНФРОНТАЦІЯ?

Збірник документів

Київ — 1999

Упорядник —
О. М. Веселова,
кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник
Інституту історії України НАН України,
член Робочої групи з вивчення ОУН-УПА
при Інституті історії України НАНУ

Збірник створено на основі документів архіву
Урядової комісії з вивчення діяльності ОУН-УПА,
нагромаджених у міністерстві юстиції України

Підготовку і видання здійснено на кошти,
виділені для робочих груп при Урядовій комісії

Відповідальний редактор —
доктор історичних наук
С. В. Кульчицький

Оригінал-макет підготував
О. І. Мостяєв

ВІД УПОРЯДНИКА

В незалежній соборній Україні національна єдність є проблемою величезної державної значущості, що визначає її високу актуальність.

Аналіз корпусу документів збірника: ухвал обласних Рад народних депутатів, заяв та резолюцій наукових конференцій, звернень зборів трудових колективів, громадських організацій, груп ветеранів та ін. свідчить, що наскрізним, за незначним винятком, є усвідомлення необхідності громадянської злагоди в суспільстві, висловлення прагнення авторів до національного примирення, не викликає заперечень дописувачів визнання злочинів сталінщини, як і злочинств фашизму.

Хронологічно-тематичний підхід до характеристики документів дозволяє поділити їх на кілька основних груп. Одну з них, досить солідну, складають постанови різного рівня Рад народних депутатів ряду областей, зокрема, Волинської, Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської, Чернівецької, ряду міст і районів Західної України про визнання учасників ОУН-УПА борцями за волю й незалежність Української держави.

Велику групу документів становлять листи ветеранів Великої Вітчизняної війни (ВВВ) і ветеранів ОУН-УПА з оцінками ОУН і УПА та висловленням ставлення до проблеми реабілітації з підкресленням одного з найгостріших питань — репресій і терору. Автори такого роду документів — носії різних ідеологій, засуджують злочини сталінщини.

В документах відзначається, що репресії чинилися з обох сторін. Однак, слід особливо підкреслити, що в документах ветеранів Великої Вітчизняної війни майже зовсім не згадується про сталінський терор на західноукраїнських землях в 1939–1941 рр., коли було розстріляно, ув'язнено, депортовано понад мільйон громадян України. Натомість зроблено акценти на терорі ОУН-УПА проти військовослужбовців Червоної армії, радянських та партійних працівників, інтелігенції — вчителів, лікарів, ін., які направлялися у повоєнні роки після закінчення навчальних закладів на роботу в західні області України.

Виявляючи спротив колективізації, що насильницьки проводилась на західноукраїнських теренах в 2-й половині 40-х років, вояки УПА не щадили голів сільрад, радгоспів, колгоспів, звичайних жителів сіл і хуторів, які зголошувалися вступати до колгоспів. Названо кількість загиблих: понад 20 тис. військовослужбовців, більше 30 тис. мирних громадян,

серед них — близько 24 тис. учителів і лікарів, майже 600 голів колгоспів і радгоспів. Питання терору УПА проти військовослужбовців і цивільного населення в дописах як з боку ветеранів ВВВ, так і громадян України, які в 1940–1950-х рр. працювали, проживали самі чи їх родичі на західноукраїнських теренах України, є найгострішим.

У листах організацій та окремих осіб — колишніх учасників ОУН-УПА основна увага зосереджена на описі боротьби проти двох тоталітарних імперій — фашистської Німеччини і СРСР. Колишні вояки УПА, а згодом — в'язні радянських тюрем і концтаборів ГУЛАГу, розповідають про тортури, жорстокість та муки, що їх вони зазнали в часи багаторічного позбавлення волі. Про участь в терактах проти військовослужбовців, адміністративних, радянських, партійних працівників та інтелігенції в їх дописах майже не згадується.

Однак у великій кількості колективних і, особливо, індивідуальних свідчень, спогадів, листів наявними є конкретні дані про фізичне знищення, часто із застосуванням жорстоких тортур багатьох людей. В такого роду документах автори вимагають покарання винних й ототожнюють виконавців убивств з ОУН-УПА.

У колективних та індивідуальних відкритих листах, зверненнях дописувачі вимагають щонайперше — покаяння ОУН-УПА за здійснений у 40–50-х рр. терор проти військовослужбовців частин, розташованих в Західній Україні, та цивільного населення.

Сповідуючи ідею боротьби за незалежну, вільну Україну, спрямовуючи свою ненависть на сталінський репресивний режим, прагнучи помститися за знищених і репресованих цим режимом однодумців і рідних, вояки УПА часом вбачали представників того режиму у вихованих компартією і комсомолом, одурманених комуністичною тоталітарною ідеологією найчастіше юних вчительок, медсестер, культпрацівників, які у більшості своїй навіть не розуміли смертельної небезпеки для себе, виконуючи настанови радянських партійних і державних органів.

Нерідко жорстокі розправи чекали сім'ї корінних жителів Західної України за контакти з людьми, які своєю працею сприяли радянській західноукраїнських земель, проти якої боролися ОУН-УПА. Так зіткнення ідеологій знаходило конкретний вияв у братовбивчій громадянській війні, що палала в Західній Україні майже до середини 50-х років. Постраждали та родичі загиблих різко виступають проти реабілітації ОУН-УПА.

Г. І. Лисенко з м. Шостка Сумської обл. зазначає у листі, що з 1944 по 1953 рр. ОУН-УПА здійснили 14 тис. 424 напади, в т. ч. 5 тис. диверсійних акцій (див. документ № 207). Л. О. Світенко з Львівської обл. стверджує, що «...з українського боку жорстокість була відповіддю на жорстокість окупантів. Репресії російського окупаційного режиму в десятки разів перевищували дії ОУН-УПА, котрі захищали свій народ, своїх рідних і близьких і виборювали право на незалежність України» (див. документ № 157). Замордовані люди були винні, на думку іншої сторони,

не тому, що народилися в іншому регіоні, а з тієї причини, що виступали носіями (свідомо чи несвідомо) іншої, ворожої ідеології.

В питанні терору проти цивільного населення Західної України в ряді листів підкреслюється аспект участі у цьому спецгруп НКВС та НКДБ. О. Д. Давидюк з Рівненщини додає документ про 49 спецгруп, які прибули в лютому 1944 р. під маркою бандерівців служби безпеки. Це робилося для того, щоб скомпроментувати вояків УПА. Такі групи безпеки були запущені по всіх областях Західної України. Їхня ціль була — винищення командирів і проводу ОУН (див. документ № 201). За його твердженням, спецгрупи знищували спеціалістів, які не займалися пропагандою ідей ВКП(б). А ті, хто займався пропагандою, знищувалися бандерівцями. З боку ОУН-УПА це була, вочевидь, не ненависть до свого народу, як трактують автори ряду листів, а ненависть, за твердженням інших авторів документів, — до втілювачів у життя ідеології ворожого ОУН-УПА комуністичного режиму.

Багато місця у документах займає питання характеристики самої УПА, створеної, за одним твердженням — ОУН, за іншим (ветеранів ВВВ) — гітлерівською Німеччиною. Ветерани ВВВ вимагають висвітлення конкретних даних щодо створення, організації, особового складу, озброєння, керівництва, опису конкретних військових операцій УПА. У багатьох листах — вимога відкриття архівів Служби безпеки західних областей України для досконального вивчення питань організації та діяльності УПА, особливо терористичних акцій проти населення західного регіону.

У листах ветеранів ОУН-УПА підкреслюється, що учасники винищувальних батальйонів, які воювали з УПА, давно мають статус ветеранів ВВВ.

В документах зазначається велика насиченість західних областей військами НКВС. Чекістами було проведено 38 тис. 773 операції, вбито в бою понад 103 тис. вояків УПА (див. документ № 201).

Особливо гострим є висвітлення з протилежними оцінками питання боротьби УПА певного часу проти СРСР разом з німецьким вермахтом на боці Німеччини, участі в цьому дивізії СС «Галичина», батальйонів «Нахтігаль» і «Роланд». Більшість ветеранських організацій, окремі ветерани ВВВ запевняють, що весь час УПА брала участь у війні на боці Німеччини. Цілий ряд документів промовляють, що учасники ОУН-УПА вели тяжку боротьбу з німецько-фашистськими та більшовицькими поневолювачами України. В листівці-зверненні до солдатів-угорців вермахту в 1944 р. говорилося: «Ми, українці, також служили німцям. Але побачили, що співпраця з німцями доведе до загибелі і знищення фізичної сили України, як свідчить факт Італії» (див. документ № 16). Листівка закликала до боротьби проти Німеччини. Ветеран органів МВС із Львівської обл. Л. О. Світенко написав: «Коли в 1939 р. німецькі і російські імперіалісти поділили світ, і Західна Україна попала під російську окупацію, то тільки за 1939–1941 рр. більшовицьким режимом було репресо-

вано понад мільйон осіб» (див. документ № 157). І далі: «Йшов час, прийшли німці. Хто з підпілля вийшов живим, разом будували Україну, та довго справа добра не була, і до німців треба було брати зброю», — зазначається у листі М. П. Савчука з с. Подусів Перемишлянського р-ну, що на Львівщині (див. документ № 158).

Ветерани ВВВ підкреслюють, що вони захищали Батьківщину — СРСР від німецько-фашистських загарбників, ветерани УПА — що воювали на два фронти за волю України проти імперіалістичної Німеччини та проти імперіалістичного тоталітарного СРСР.

Важливим є порушене в листі О. Д. Давидюка питання проголошення 30 червня 1941 р. без згоди Берліна Акта української державності, про арешт та ув'язнення керівників ОУН — С. Бандери, Я. Стецька та понад 300 членів ОУН, з яких 15 було розстріляно (в їх числі 2 рідні брати С. Бандери; див. документ № 201).

У листівках-зверненнях до червоноармійців, офіцерів Радянської армії, польських, угорських солдатів ОУН-УПА закликали повернути зброю проти спільних ворогів — німецького фашизму та сталінщини. «У гітлерівців і сталінців однакова ціль. Вони хочуть вигубити українських робітників і селян, а недобитків перетворити в своїх рабів», — зазначалось у листівці «Брати-червоноармійці!» (див. документ № 15), кликали боротися «проти гнобителів Берліна і Москви».

Значну групу являють собою документи, що розкривають ідеологічну спрямованість ОУН-УПА, основні напрямки діяльності, їх прагнення до незалежності і боротьбу за волю України, підтримку населення.

Надзвичайно гострим і складним є питання ставлення УПА до польського населення в Україні. В документах збірника присутні протилежні оцінки терору проти поляків. «З польського боку вже дано оцінку операції «Вісла», як злочину проти українського населення Польщі. Зрозуміло, що протидія цій операції Польської держави вояками УПА була праведною боротьбою за свою прадідівську землю», — так, наприклад, написав у листі до Міністерства юстиції України голова Вінницької організації ОУН (див. документ № 53).

Автори листів підкреслюють патріотизм воїнів УПА, їх відданість справі. У цьому плані інтерес становлять свідчення людей з протилежного табору — офіцерів НКВС, які виділяють саме ці якості борців за незалежність України.

Переважає більшість авторів листів, майже без винятків, з великою симпатією, дуже добре відгукувалися про людей, населення Західної України: «Хороші, добрі, привітні». Нині вже загальновідомо, що, незважаючи на тотальну негативну офіційну пропаганду, сотні тисяч людей під час голоду 1946–1947 рр. зі Східної, Центральної й Південної України їхали в Західну Україну по хліб, і за сприяння ОУН-УПА отримували допомогу її населення. Саме Західна Україна виступила рятувальницею не лише українців, а й росіян, молдован від штучно скоєного верхівкою тоталітарного СРСР голодомору.

Значною групою документів є листи членів УПА, ув'язнених і реабілітованих з вимогою повної реабілітації ОУН-УПА, спогади членів ОУН-УПА — колишніх в'язнів ГУЛАГу, спецпереселенців про діяльність, допити, тортури, поневіряння по тюрмах і таборах, заборону поселення в рідних регіонах проживання, прохання пільг, компенсацій.

Для пояснення причин осудження дій ОУН-УПА автори звернень, листів та інших документів, підкреслюючи «історичну доказовість» фактів, посилаються рідко на архіви і, як правило, на газетні публікації своїх ідеологічних противників тоталітарного й посттоталітарного періодів. В основному, це стосується поранення М. Ф. Ватутіна, вбивства Я. Галана, загибелі М. І. Кузнецова. У деяких листах зазначається, що в населеному пункті, де перебував автор, терору не було, але він знає з преси, що відбувалося в інших регіонах. «Радянська пропаганда попрацювала добряче, щоб сформувані у громадян поняття УПА як щось подібне злочинній банді». Один із співробітників КДБ у Луцьку 1983 р. розповів авторові листа, що «...наши тоже сделали много злодеяний, чтобы вызвать ненависть к бандеровцам». За кожного вбитого бандерівця кадебістам платили, — зазначав Г. Д. Ковальчук з м. Саки Автономної Республіки Крим (див. документ № 48).

Збірник містить документи, датовані 1942–98 рр.

Широкою є його географія. Найбільше документів — загальноукраїнських, з Волині, Івано-Франківщини, Львівщини, Рівненщини, Сумщини, Тернопільщини. Документально представлені, більшою чи меншою мірою, усі без винятку області України.

Висловлюючись у більшості за національне примирення, автори документів висунули цілий ряд пропозицій. В них — широкий розкид думок — від проведення всеукраїнського референдуму з цього питання — до негайного визнання членів ОУН та вояків УПА борцями за самостійність, соборність, незалежність Української держави. Реабілітація, підкреслюється, не повинна означати загальну амністію. Ряд дописувачів пропонують проведення соціологічного опитування, референдуму. Пропонується реабілітовувати учасників ОУН-УПА вибірково, індивідуально-персонально. Тільки тих, наприклад, які вели політичну боротьбу за незалежність України. Реабілітувати тільки тих, хто в жорнах тоталітарного режиму став жертвою беззаконня. Реабілітувати лише після визнання вини, покаяння. Є й категоричні заперечення самої можливості реабілітації.

У більшості листів — висловлення віри в «торжество правди і справедливості».

У книзі 285 документів. Документи подаються за областями, по кожній з них — у хронологічному порядку в межах сучасного адміністративно-територіального поділу.

Археографічне оформлення документів здійснено з урахуванням особливостей наукових видань. Тексти подано мовою оригіналу із збе-

реженням мовно-стилістичних особливостей відповідно до сучасної орфографії та пунктуації.

Підрядкові примітки зазначають посилання, пов'язані з датуванням документів, відмічають випадки нерозбірливих слів та підписів, авторські крапки, погіршеності тексту, неточності за смисловим значенням, ушкодження чи неповну ксерокопію документа.

Недописані, пропущені, незрозумілі слова, або неточності доповнено у квадратних дужках.

Орфографічні та синтаксичні помилки виправлено без застережень.

Користуватися збірником допоможе список скорочень і перелік документів.

ДОКУМЕНТИ

У К Р А Ї Н А

№ 1

ЛИСТІВКА — ЗВЕРНЕННЯ УРЯДУЮЧОГО ПРОВІДНИКА ОУН ДО ЧЛЕНІВ ОУН ІЗ ЗАКЛИКОМ ДО БОРТЬБИ ЗА САМОСТІЙНУ СОБОРНУ УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ

Вересень 1942 р

Друзі революціонери,
члени Організації Українських Націоналістів.

Член Проводу й Крайовий провідник Організації Українських Націоналістів Дмитро Мирон-Андрій не живе. Впав від кулі німецького окупанта 25 липня на вулиці столиці України — Києва.

Українська нація втратила одного зі своїх найкращих синів, борця й провідника Української національної революції, того, який словом і чином здійснював ідею державності й соборності.

Організація Українських Націоналістів тратить свого пробо-йовика ідеї і чину, який на протязі свого життя виховував і провадив сотні — тисячі членів, який виростав у безупинній, впертій боротьбі, завжди на найтяжчій, найбільш загрозливій посту.

Не зламала його польська тюрма, не зловило в свої сіті НКВД, впав у боротьбі з німецьким імперіалізмом, жорстоким окупантом України.

Німеччина, що вдавала союзника і визволителя, не хоче бачити Україну самостійною і соборною, не хоче, щоб існувала Українська держава; вона хоче зробити Україну своєю колонією, а український народ панщизняним невільниким.

Нікому, одначе, не вдалося закувати в кайдани свободолюбного українського народу. Він завжди боровся, бореться і буде боротися з кожним, хто захоче його поневолити. Український народ здобуде в боротьбі Українську Самостійну Соборну Державу

проти волі всіх імперіалізмів, що хочуть загарбати багаті українські землі.

• ЧЛЕНИ ОРГАНІЗАЦІЇ!

Свята кров славної пам'яті члена Проводу й Крайового Провідника Дмитра Мирона-Андрія пролилась немарно. Вона кличе кожного з нас віддати всі свої сили, стати на найважчому посту нашої боротьби, так як Він іти безстрашно в бій за Українську Державу. Його кров і кров усіх тих друзів-революціонерів, що в боротьбі з німецьким окупантом скропила українську землю, вічно кликатиме українців усіх земель непохитно йти в бій за незалежне, вільне життя у власній державі й вічно нагадуватиме окупантам України, що вільного козацького українського народу ніхто поневолити не зміг і не зможе.

Хай німецький окупант тішиться сьогодні успіхом вбивства. Запаморочений «перемогою на всіх фронтах», він не бачить, що своєю безглуздою політикою поневолювання, насильств і мордувань веде до своєї катастрофи.

Боротьба, що її зараз провадимо, — це боротьба цілого українського народу за Українську Державу, за честь нації, за гідність і краще життя людини.

Боротьба тяжка. Програти в ній не сміємо, бо програш — це чергова смерть народу й занепад нації на довгі десятки років.

Не злякають і не сплять нас у цій боротьбі навіть найбільші жертви. Великі жертви творять героїчний чин, а чин творить перемогу.

Закликаю Вас непохитно йти шляхом, що ним ішов славної пам'яті Дмитро Мирон-Андрій.

Кличу до послідовної неустрашимої боротьби за нашу ідею, за здійснення заповітів усіх тих друзів-революціонерів, що впали на її шляху.

УКРАЇНЦІ!

Ставайте всі в ряди нашої боротьби, щоб спільними, об'єднаними силами на розвалі імперіалізмів у союзі з іншими поневоленими народами здобути перемогу і збудувати Самостійну Соборну Українську державу.

Твердо й завзято йдіть шляхом, що його вказував один із найкращих членів Організації, член Проводу ОУН і Крайовий Провідник сл[авної] п[ам'яті] Дмитро Мирон-Андрій.

Українська держава повстане, бо не даром увесь народ складає найважчі жертви.

Слава сл[авної] п[ам'яті] членові Проводу й Крайовому Провідникові ОУН — Дмитрові Миронові-Андрієві!

СЛАВА УКРАЇНІ

Постій, вересень 1942 р.

Максим Рубан

Урядуючий Провідник Організації Українських Націоналістів

Ксерокопія. Машинопис.

№ 2

ЛИСТІВКА-ЗВЕРНЕННЯ ГОЛОВНОЇ КОМАНДИ УПА ДО УКРАЇНЦІВ ІЗ ЗАКЛИКОМ БОРОТИСЯ ПРОТИ СТАЛІНЩИНИ Й ФАШИЗМУ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ

20 травня 1943 р.

УКРАЇНЦІ!

Вже два роки палає на наших землях кривава війна, яку ведуть між собою московський та німецький імперіалізм за те, щоб панувати в Україні, за те, щоб безконтрольно грабувати та висмоктувати її багатства, за те, щоб за своєю вподобою використовувати її людські сили.

І один імперіалізм — більшовицької Москви, а другий — гітлерівської Німеччини несуть нашому народові ярмо, панування, руїну і загибелю. Як донедавна більшовицький НКВД, так тепер німецьке гестапо мордує, косить, нищить тисячі кращих синів українського народу з їх доробком, ловить у новий ятір молодь та засилає її на каторжні роботи до Німеччини, де вона з холоду, голоду, хвороб та знущання німецьких посіпак гине.

Та українська нація невмируща! Як колись за козацьких часів — встає тепер знову весь український народ на захист свого права до своєї землі, як і колись несе всім ворогам України помсту і кару, а рідному крайові — визволення.

Український народ висилає в боротьбу за Українську Самостійну Соборну Державу (УССД) перші лави бійців — Українську Повстанчу Армію (УПА), яка об'єднує під однією ко-

мандою усіх чесних українців, які готові за потребою віддати свій труд, своє вміння, своє майно, свою кров і своє життя* для здобуття УССД.

Бо тільки в УССД українець буде господарем своєї землі!

У К Р А Ї Н Ц І !

Вступайте в ряди УПА, допомагайте їй в боротьбі з нападниками! Викривайте та знищуйте агентів більшовицького та німецького імперіалізмів, які творенням диких, ніби партизанських відділів намагаються ослабити Всеукраїнський революційний фронт боротьби за УССД під проводом УПА!

Женіть від себе різних отаманчиків-анархістів та недобитків всяких політичних груп і партій, що хочуть з наказу НКВД чи гестапо розбити Український революційний фронт!

Не дайте себе спровокувати так званим мельниківцям, які вступили на службу гестапо (Сушко й інші), продовжують далі розбивацько-продажну роботу польських провокаторів. Барановський і конаючі посіпаки «організують» в деяких місцевостях гарнізони, щоб передати їх в руки німецької поліції.

Женіть цих** провокаторів, п'яниць, розпусників та злодіїв, що викрадають кращих синів українського народу!

Геть з підбріувачами та провокаторами!

Вступайте в лави УПА, допомагайте УПА, відділи якої діють по всій Україні, та до якої є вільний вступ кожному чесному українцеві, який бореться за самостійність своєї нації!

Геть з німецьким та московським імперіалізмом!

Смерть енкаведистським московським агентам!

Хай живе Українська Повстанча Армія!

**Головна Команда
Української Повстанчої Армії**

Постій 20 травня 1943 р.

Ксерокопія. Машинопис.

* Далі 2 слова нерозбірливо.

** Далі 1 слово нерозбірливо.

**ЛИСТІВКА-ЗВЕРНЕННЯ ГОЛОВНОЇ КОМАНДИ УПА
ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ІЗ ЗАКЛИКОМ БОРОТИСЯ
ПРОТИ ФАШИСТСЬКИХ ЗАГАРБНИКІВ
ТА ЇХ ПРИСЛУЖНИКІВ В УКРАЇНІ**

Червень 1943 р.

У К Р А Ї Н Ц І !

Німецька жандармерія, озброївши поляків та одягнувши їх в німецькі однострої, обступила вдосвіта 29 травня цього року Дермань, Залуже на Здолбунівщині. Добре знаючи, що це означає, населення, коли побачило, що німці оточили село, почали втікати до лісу. І хоч жандармерія не стріляла по втікаючих, більшість мешканців Залужа втекла з села.

Тоді німецький офіцер, зібравши людей, які залишилися в селі, став закликати, щоб всі мешканці Залужа повернулися додому, бо, мовляв, німецька влада переконалася, що в селі нема нікого озброєного, та ще на німців не упав ні один стріл — отже, нема чого боятися, селянам не станеться нічого злого.

Дехто з селян легкодушно повірив запевненням німецького офіцера і повернув з лісу додому. Другого дня поляки під проводом німців щільно обступили село, почали мордувати людей, грабувати доробок, палити хати, чоловіків, які намагалися втікати — стріляли, жінок забивали прикладами та кололи багнетами, дітям розбивали голови, або живих кидали у вогонь.

З мешканців села залишилися в живих тільки ті, які втекли були до лісу, хати, хліви, клуні — попалені, речі пограбовані, худоба забрана. На місці, де стояло Залуже, залишилися тільки руїни та згарища. Між помордованими розпізнано вже сто трупів.

У К Р А Ї Н Ц І !

Не легковаженням, а злочином, злочином супроти свого народу та майбутньої його держави треба назвати те, що дехто з вас вірив в запевнення німецького офіцера. Так кожне слово німецького загарбника, від найвищого державного достойника до звичайного жандармського посіпаки — це підступ і брехня! А кожний німецький офіцер — це розбійник і злодій!

Чи мало вам ще тих відомих з щоденного життя прикладів, присловленого вже німецького крутіїства, ошуканства, злочинного підступу, підлої брехні та звичайного бандитства? Так, нехай кров невинних жертв, кров українських селян, замордованих німцями й поляками в Дермані, Забужі стане вам тією осторогою, щоби не йняли віри ні одному слову, ніякій обіцянці і переченню німецького загарбника!

Ті ж нечисленні з-поміж українців, які ще сьогодні дають своє ім'я, свій підпис під німецьке запевнення, нехай краще вже тепер, як Юда, повісяться на сухій гілляці, щоб їхньою смердючою кров'ю не плямили собі рук вірні сини українського народу!

УКРАЇНЦІ!

У мордуванні і катуванні німцями українського населення беруть масову участь поляки. Не маючи ніяких ворожих замірів супроти польського народу та бажаючи і йому здобути для себе самостійну національну державу на своїй етнографічній території, ми мусимо ствердити, що поляки, які замешкують в незначній меншості [на] українській землі, зокрема Волині та Поліссі, ведуть злочинну протиукраїнську роботу. Нехай знають про це всі, що лісові польські села й колонії є осередками й базами більшовицької партизанки, яка ще діє на наших землях. Шлях пересування відділів більшовицької партизанки з півночі на південь веде за здобутими нами документами штабу більшовицької партизанки виключно через польські оселі Саренщини, Костопільщини, Рівенщини та Здолбунівщини. Поляки по селах України є на службі імперіалізму більшовицької Москви, зверненого в першу чергу проти українського народу!

Поляки ж, осілі по містах України, забувши про свою честь і долю свого народу під німецьким чоботом, вислугуються тому ж таки німецькому загарбникові. Вони чи то як так звані фольксдойчі спершу, чи то тепер як добровольці — німецькі жандарми, поліцісти, або й просто як учасники німецьких розбійницько-грабіжницьких виправ по українських селах, пішли на службу імперіалізові гітлерівської Німеччини — і знову у боротьбу проти українського народу.

Тому, якщо на українських землях вибухне нова Гайдамачина чи Коліївщина, то відповідальність за неї спадає цілковито й виключно на ті кола, що завели польську визвольну політику в протиукраїнський табір московського та німецького імперіалізмів і діють сьогодні на українській території як прислужники Москви й Берліна проти українського народу!

Але нехай не забувають прислужники Москви й Берліна, що український народ уміє дати відплату!

І тільки так, осторогою відплати треба пояснювати собі той факт, що чотири дні, як після знищення поляками Залужа пішла з димом польська колонія Гурби — осідок більшовицької партизанки в місцевих лісах.

УКРАЇНЦІ!

Наше визволення в одностайній боротьбі проти всіх імперіалістів-загарбників та їх наймитів-прислужників, веденій поруч і спільно з усіма поневоленими народами, наше місце в лавах Української Повстанчої Армії!

Хай живе Самостійна Україна!

Хай живе Українська Повстанча Армія!

Смерть прислужникам московсько-німецького імперіалізму!

Геть з імперіалізмом Москви й Берліна!

СЛАВА УКРАЇНІ — ГЕРОЯМ СЛАВА!

Головна Команда Української Повстанчої Армії

Постій, червень 1943 р.

Ксерокопія. Машинопис.

№ 4

**ЛИСТІВКА-ЗВЕРНЕННЯ ГОЛОВНОЇ КОМАНДИ УПА
ДО ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ І МОБІЛІЗОВАНИХ В УКРАЇНІ
ІЗ ЗАКЛИКОМ ВСТУПАТИ ДО ЛАВ УПА ДЛЯ БОРТЬБИ
ПРОТИ СТАЛІНСЬКОГО Й ГІТЛЕРІВСЬКОГО ТОТАЛІТАРИЗМУ
ЗА САМОСТІЙНІ НАЦІОНАЛЬНІ ДЕРЖАВИ ЄВРОПИ Й АЗІЇ**

Червень 1943 р.

За Самостоятельную
Соборную Украинскую Державу!

Свобода народам!
Свобода человеку!

**К ВОЕННОПЛЕННЫМ И МОБИЛИЗОВАННЫМ
В УКРАИНЕ**

Хищные империалисты зажгли пожар Второй империалистической войны, которая бушует сейчас на всех материках и

океанах мира. Волею этих кровавых поджигателей вы целыми миллионами очутились [на] одной их сторон фронта.

Но знаете ли вы, украинцы, русские, белорусы, грузины, узбеки, казахи, сыновья всех других народов бывшего Советского Союза, во имя чего призвал вас Сталин в ряды Красной Армии? Чьи интересы приказывал он защищать вам своею грудью?

Вы должны были с оружием в руках защищать интересы капиталистической Москвы! Интересы такого государственного строя, который построен на эксплуатации одного народа другим. Вы должны были верно служить и умирать за своих поработителей, за поработителей ваших народов.

Никто не спрашивал вас, хотите ли вы биться и защищать государственный строй, построенный на неправде, насилии, эксплуатации человека и национальном порабощении.

А таким был и есть большевистский строй империалистической Москвы. Поэтому верным сынам своего народа не было и нет места в рядах Красной Армии, армии империалистической Москвы!

Как же встретили и приняли вас, бывших красноармейцев, германцы, когда вы по воле или по неволе очутились в германском плену?

Германцы планово уничтожали вас целыми миллионами, расстреливая в плену, заморивая вас голодом и холодом в лагерях и на тяжелых работах. Разве можно забыть о тех унижениях и побоях, которые вы переносили в германском плену? Почему же так жестоко относились к вам германцы? Потому, что гитлеровская Германия — это такой же империалистический хищник, как большевистская Москва.

Империалистическая Германия ведет сегодня войну с империалистической Москвой не за новый мир, построенный на праве каждого народа распоряжаться своей территорией, не за справедливый государственный строй, исключающий эксплуатацию человека человеком. Нет!

За исключительное господство над захваченной территорией, за бесконтрольное хозяйничество — грабеж богатств земли, за произвольное использование людских сил, за полное порабощение народов и за колониальную их эксплуатацию бьются сегодня между собой два империализма — Берлина и Москвы. Они глухи к стонам и предсмертным крикам миллионов людей, умирающих на полях битв и в тылу с проклятьем поработителям, они слепы ко всем, душу раздирающим, картинам империали-

стической войны: пожарам, поголовному расстрелу мирных жителей, военных, избиению, издевательствам над мнимыми преступниками.

Империалистические хищники организовали какое-то массовое сумасшествие человечества и туда втянули весь мир!

Но планам империалистов не осуществиться!

Порабощенные народы Европы и Азии организованным способом сбросят иго мировых империалистов и выберут себе новый справедливый порядок в мире. А такой порядок будет основываться на восстановлении самостоятельных национальных государств всех народов. За такой новый порядок мира борется уже украинский народ в рядах Украинской Повстанческой Армии, отряды которой действуют по всей Украине. Ее лозунги: «За Самостоятельную Украину!», «За Самостоятельные государства всех народов Европы и Азии!»

ВОЕННОПЛЕННЫЕ И МОБИЛИЗОВАННЫЕ В УКРАИНЕ!

Некоторых из вас, переживавших весь кошмар германского плена, мобилизуют теперь германцы в разные батальоны, которых назначением есть борьба за интересы германского империализма.

Ослабленные борьбой мировые империалисты находятся уже*... один удар и международные хищники упадут на развалинах своих империй, поэтому в смертельной опасности ищут они спасения...** своей территории.

Военнопленные и мобилизованные в Украине!

Сыновья порабощенных империализмом народов!

Ваше место в рядах армий, которые ведут борьбу против всех империалистов-поработителей.

Такой армией на Украине является Украинская Повстанческая Армия! Вступайте с оружием в руках в ряды УПА, организуйте и усиливайте свои национальные отряды, которые уже существуют и действуют при УПА.

Не будьте наемниками чужого империализма, не позорьте себя клеймом изменников!

* Нерозбірливо.

** Далі нерозбірливо.

Прочь с империализмом большевистской Москвы и гитлеровской Германии!

Да здравствуют самостоятельные национальные государства Европы и Азии!

Смерть наемникам и агентам всяких империалистов!

Да здравствуют национальные партизанские отряды при УПА!

Да здравствует Украинская Повстанческая Армия!

Да здравствует Самостоятельная Украина!

Слава Украине!

Героям слава!

Главная Команда Украинской Повстанческой Армии

Ставка, июнь 1943 г.

Ксерокопія. Машинопис.

№ 5

ЛИСТІВКА-ЗВЕРНЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ САМООБОРОНИ (УНС) ДО УКРАЇНЦІВ ІЗ ЗАКЛИКОМ БОРОТИСЯ ЗА САМОСТІЙНУ СОБОРНУ УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ

Липень 1943 р.

УКРАЇНЦІ!

Від кількох тижнів є потрясена Західна Україна про похід кількатисячної більшовицької партизанської банди Ковпака в Українські Карпати. В далекому запіллі німецьких армій з'явилися на українських землях озброєні частини висланників червоної Москви і, не зустрічаючи більшого німецького опору, пройшли крізь Поділля. Рівночасно московські радіовисильні повідомили про те, що т[ак] зв[ана] «червона» Західна Україна повстає до боротьби з німецькими окупантами.

Яка ціль цих більшовицьких партизанських банд, і що означає ця подія? Незважаючи на величезні страти і власне виснаження, продовжує імперіалістична Москва вести війну не лише на фронтах, але і в німецькому запіллі. Тому висилає банди, які мають, з одного боку, саботажевими атаками перешкоджати німецькій армії в провадженні війни на сході, а з другого — мобілізувати для себе маси поневолених німцями народів та бути передовими загонами комуністичної революції в Середній Європі.

Особливу увагу звертає більшовицька Москва на українські землі, московські загарбники в морі крові [хочуть] втопити українську самостійницьку ідею, бо для них Українська Національна Революція і Українська Самостійна Держава і надалі є смертельною загрозою. Більшовицькі партизанські банди Ковпака мають за завдання внести хаос в українське національне життя Галичини. Вони зривають мости, нищать народний доробок, грабують людей, задумують палити врожай, хочуть спровокувати на наш народ німецькі репресії і таким чином спричинити винищення українського елемента німецькими руками.

Яке становище українського народу до більшовицької партизани?

Українське населення вповні свідоме, що московські більшовики — це найбільші історичні вороги України, і тому на намагання нас знову поневолити відповідь український народ нещадною боротьбою. При тому український народ мусить бути свідомий, що тільки його власна боротьба може принести йому перемогу над висланниками Москви. До боротьби з ними стануть українські селяни, робітники і інтелігенти та знищать ці банди.

Німці нас перед більшовизмом вже не в силі оборонити. В сучасній стадії війни вони не зацікавлені в обороні українського населення перед терором більшовицьких банд. Навіть похід більшовицьких партизанських банд не змінив їхнього ворожого відношення до українського народу. В перший вогонь проти більшовицьких банд вони посилають українську поліцію, але не дають їй потрібної кількості і амуніції, а поранених українських поліцістів залишають на полі бою (Скалат).

УКРАЇНЦІ!

Ми не можемо допустити до того, щоб в ім'я планів ненависної Москви горіли наші оселі, руйнувалося наше добро, щоб в нашій Україні гніздилися енкаведистські банди. Цим московсько-більшовицьким агентам ми відповідаємо організованою народною самообороною, щоб власними грудьми охоронити нашу батьківщину. Український народ не дасть себе нікому поневолити і тісно організує Українську Народну Самооборону для боротьби з більшовицькими партизанськими бандами в Карпатах.

Хай живе Українська Самостійна Соборна Держава...
Слава Україні!

Українська Народна Самооборона (УНС)

В липні 1943 р.

Ксерокопія. Машинопис.

**ЛИСТІВКА-ЗВЕРНЕННЯ ГОЛОВНОГО КОМАНДУВАННЯ УПА
ДО УКРАЇНЦІВ — БІЙЦІВ І КОМАНДИРІВ ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ
ІЗ ЗАКЛИКОМ БОРОТИСЯ ЗА НЕЗАЛЕЖНУ
УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ**

Грудень 1943 р.

За Самостійну Соборну
Українську Державу!

Воля народам!
Воля людині!

УКРАЇНЦІ — БІЙЦІ І КОМАНДИРИ ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ!

Брати наші рідні!

До Вас звертаються українські повстанці. Ми знаємо, що Ви спливали кров'ю в боротьбі з гітлерівськими загарбниками. Ми знаємо, що багато з Вас виявили в цій страшній війні нечуваний героїзм, хоробрість і відвагу.

Німецькі кати спустошували Україну, грабували її, жорстоко винищували народ. Тепер ті озвіріли банди відступають з нашої землі. На зміну гітлерівському терору знову приходить на Україну більшовицька диктатура.

Брати! Чи ж настане для нас людське життя під більшовицько-сталінським режимом? Чи справді приходить до нас щастя, яке так галасливо проповідують більшовики? Не треба багато фактів для доказу, що більшовицька диктатура нічим не різниться від гітлерівської!

Увесь світ знає, що більшовики за час свого панування на Україні знищили цілі мільйони українського народу. Нема такої сім'ї українського червоноармійця, в якій не було б когось розстріляного НКВД або засланого на довічну сибірську каторгу, киненого до тюрми або політичного ізолятора, репресованого або покараного за якийсь «ухил», висланого з рідної землі або засудженого за «порушення трудової дисципліни». Всім відомо, що більшовики грабували Україну, всі її багатства йшли до Москви, Ленінграда, до ненажерливого все-союзного паразита. А український народ вмирав з голоду, ходив обідраний, а в містах жив по Собачівках.

Хіба Україною керує український народ? Колишніх українських більшовиків, які мріяли про т[ак] зв[ану] Самостійну Радянську Україну, — московсько-більшовицькі кати знищили. Вони вбили Гринька, Юрка Коцюбинського, Панаса Любченка, Скрипника, Хвильового. А тепер Корнійчуки, Корнійці, Гречухи — це лише ляль-

ки, попіхачі, лакеї в руках кремлівського каїна Сталіна і його «соратників» Кагановичів, Постишевих, Хрущових.

Політику терору, національного і політичного гніту більшовизм провадив на Україні систематично і послідовно. Навіть відступаючи з України під натиском німецьких орд, більшовицькі енкаведисти справили українцям криваву купіль. У Львові більшовицькі кати замордували 3 тисячі українців. Там на Личаківському кладовищі в одній лише братській могилі лежать 640 жертв. В Умані червоні головорізи закатували 863 чоловіки. У Луцьку розстріляли 2 тисячі українського цвіту.

За німецької окупації приховані більшовики вірою і правдою служили гестапо. Це вони видали в руки німецьких катів тисячі чесних українців у Кривому Розі, Одесі, Дніпропетровську, Рівному.

Сталінські кати, пручи на наші землі, говорили, що вони несуть «рай» українцям. Той «рай» відчували Ваші рідні в німецькому тилу від червоних банд, які називали себе партизанами, посланцями Кремля. Ці банди провокували українців перед німцями, від чого зазнали міста і села України подвійного німецького терору. Червоні банди грабували Ваші села, забирали в людей останню худобу, виривали з дитячих рук останній шматочок хліба. Яскравим прикладом такого грабунку може бути містечко Деражне, яке червоні обібрали до нитки. Таких грабунків було тисячі. Червоні банди не гірше від НКВД вистрілювали українське населення. Лише в селі Стара Рафалівка Колківського району на Волині червоні вироди вбили 60 чоловіків, жінок і дітей, а село спалили дощенту.

Ось яке щастя приносять нам передові загони більшовизму. Коли закріпляться на Україні кремлівські диктатори — вони топтимуть наш народ в крові, як то робили протягом 24 років.

Брати! Чи будемо міняти гітлерівського ярма на більшовицьке? Український народ не мінятиме катів. Прогнавши німців з України — поверніть зброю проти червоних окупантів. Доки будуть німецькі чи більшовицькі завойовники на українській землі — не буде нам життя.

Українська Повстанча Армія, яка зродилась в окупованих землях України, уже багато місяців зводить криваві бої з німецькими загарбниками та червоними бандами, захищаючи народ від фізичного знищення й грабунку, відстоюючи право українського народу на вільне, незалежне життя. В повстанці пішли найкращі сини України. Серед них є багато і колишніх червоноармійців, командирів, а також колишніх червоних партизанів, які пішли разом з агентами більшовицьких окупантів.

В своїй визвольній боротьбі український народ іде разом з усіма поневоленими народами Європи й Азії. При УПА вже є національні загони грузинів, азербайджанців, татар, вірменів, узбеків та інших народів, які прагнуть відокремитись від всесоюзного більшовицького ката. Ми також будемо в згоді з російським народом, який побудує державу лише на своїй етнічній території. Але ми ніколи не погодимось з політикою російських окупантів, які жорстоко звоювали український народ і поклали на нього свою загребуцу катівську руку.

Ця війна буде затяжною. Взаємне ослаблення імперіалістів і виникнення нових суперечностей між ними — створюють обставини для переможного закінчення нашої боротьби.

Червоноармійці і командири! Не слухайте московсько-більшовицьких завойовників, не виступайте збройно проти своїх рідних братів — повстанців. Приєднуйтеся до бойових лав Української Повстанчої Армії. Озброєний український народ разом з усіма поневоленими народами розвалить більшовицьку тюрму народів СРСР і побудує свою Самостійну Незалежну Україну.

Хай живе Незалежна Україна!

Хай живуть незалежні держави усіх народів, поневолених більшовизмом!

Головне Командування Української Повстанчої Армії

Постій, грудень 1943 р.

Ксерокопія. Машинопис.

№ 7

**ЛИСТІВКА-ЗВЕРНЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПОВСТАНЦІВ
ДО УГОРЦІВ — СОЛДАТІВ НІМЕЦЬКОГО ВЕРМАХТУ
ІЗ ЗАКЛИКОМ ДО СПІВПРАЦІ У БОРТЬБІ
ЗІ СТАЛІНІЗМОМ І ПТЛЕРИЗМОМ
ЗА НЕЗАЛЕЖНІ ДЕРЖАВИ ЄВРОПИ Й АЗІЇ**

Січень 1944 р.

М А Д Я Р И !

Переходячи через наші землі, Ви виказали Вашу лицарність і такт. Ваша поведінка з населенням гостро відрізняється від

варварської навали німців. Судячи по цьому, Ваше ставлення до українського народу можна характеризувати як нейтральне.

Одначе, чи є то вистачаючим для нашого взаємовідношення? Рішуче — ні! Сьогодні міжнародне положення диктує Вам щось більше, як взаємне занепадання. Розглянемо його. Гітлерівська Німеччина внаслідок своєї насильної політики супротив всіх народів стає перед...* крахом. Поразки на фронтах, скрутне положення всередині країни вказують на те, що...** Німеччина виявилась незрілою, щоб оборонити Європу перед більшовицькою навалою. Причиною навали стала дурна німецька політика, яка хотіла перетворити всі народи Європи у своїх рабів. Такого варварського поступування німців не могли стерпіти народи Європи і не тільки не підтримали Німеччину у цих змаганнях, але й виступили проти цих усіх спроб. Стало ясно, що коли сьогодні Німеччина перетворила Україну в колонію, то завтра, якби виграла війну, перетворила б в колонію Мадярщину й інші держави.

Вслід за відступом німців іде в Європу більшовицька навала. Сьогодні вона вже зайняла пів-України, завтра буде в середній Європі і на Балканах. Останні конференції в Тегерані і Ялті проречисто про це свідчать. Мадярщина стоїть перед загрозою залуви більшовицьким імперіалізмом так само, як Україна.

Що несе з собою більшовизм, мадярські вояки добре бачили, переходячи через українські землі. Більшовизм несе з собою національне знищення, нужду, терор НКВД, цілковите поневолення людини.

Перед такою перспективою не може врятувати Мадярщину ніяка зовнішня опіка. Німеччина валиться і хоче за собою потягнути до цілковитої загибелі Мадярщину. Врятувати Мадярщину перед такою обосторонною загрозою може тільки боротьба мадярського народу разом з іншими поневоленими народами проти імперії московської і гітлерівської.

Тільки національна боротьба народів проти більшовизму принесе всім народам Європи і Азії свободу. Тільки вона зможе розвалити більшовизм.

Мадяри! У вашому національному інтересі є співпрацювати зі всіма революційними протибільшовицькими і протигітлерівськими рухами Європи і Азії. Поміч революційним рухам — це удар

* Далі слово нерозбірливо.

** Нерозбірливо.

по більшовизмові і гітлеризмові, це охорона вашої батьківщини. Всякий виступ проти поневолених народів — це ослаблення фронту боротьби проти більшовизму і гітлеризму, це стягнення на себе цілої більшовицької й німецької навали.

Український народ перший з-поміж поневолених народів сходу Європи виступив до збройної боротьби за вільні незалежні держави Європи і Азії. Українська Повстанча Армія вже від року б'є німецьких загарбників, які руйнували й грабували українську землю. Український народ буде продовжувати боротьбу за своє визволення разом з іншими поневоленими народами і проти свого загарбника — московсько-більшовицьких імперіалістів.

Україна — це передовий вал у боротьбі з більшовизмом. Тому входьте в контакт з Українською Повстанчою Армією, нав'язуйте з нею тісні зв'язки, помагайте зброєю і амуніцією. Творіть спільний фронт боротьби проти імперіалістів за самостійні національні держави всіх народів Європи і Азії.

Ваша перемога — це перемога мадярського народу, ваша програ — це програ і неволя мадярського народу.

Хай живе Самостійна Мадярщина!

Хай живе Самостійна Україна!

Хай живуть Самостійні Держави Народів Європи і Азії!

Постій, січень 1944 року.

Українські повстанці

Ксерокопія. Машинопис.

№ 8

ЛИСТІВКА-ЗВЕРНЕННЯ КОМАНДИ УПА «СХІД» ДО РОБІТНИКІВ УКРАЇНИ ІЗ ЗАКЛИКОМ ДО БОРТЬБИ ЗА НЕЗАЛЕЖНУ УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ

Червень 1944 р.

За Самостійну Соборну
Українську Державу!

Воля народам!
Воля людині!

РОБІТНИКИ УКРАЇНИ!

Більше ніж двадцять років стогне Україна під чоботом червоної імперіалістичної Москви. Більше ніж двадцять років тисячі

вагонів збіжжя, вугілля, залізної руди та іншої промислової сировини котяться з України в країну голодного ненаситного загарбника — імперіалістичну Москву. В шахтах Донбасу, рудниках Криворіжжя, на заводах Харкова, Дніпропетровська та інших промислових міст ллється рясно гіркий кривавий піт, тануть останні сили українських робітників, закріпачених сталінською клікою. Щоб награвувати сировини якнайбільше, більшовицькі дурисвіти вимагають від них стаханівських темпів роботи, виконання, перевиконання та постійного підвищування норм, соцзмагання, одним словом, використовують їх не гірше, далеко не гірше від капіталістів. Що ж отримує робітник в Україні за свій тяжкий труд? Чи забезпечено його як слід харчами, яких є в Україні, молоком й медом текучій, повинно бути, здається, вдосталь. Ні! Промисловою сировиною, вивезеною з своєї колонії України московські імперіалісти постачають переробні заводи й фабрики метрополії — імперіалістичної Москви, а награвованим з України хлібом харчують робітників тих же заводів й фабрик.

Ще гіршу експлуатацію робітничого труда завів в Україні, жадібно дорвавшись до її багатства, підземних надр, Гітлер. Ще тяжчі норми, гірше харчування, звиряче відношення до людини — ось його дарунки робітництву України. Зайвим уже буде розповідать про те, як забезпечує робітника, повернувшись в Україну, Сталін.

Однак всім загарбникам сказав український народ своє рішуче: годі! В окупованих Гітлером і Сталінінм країнах все більше й більше розгоряється полум'я національно-визвольних рухів. Поневолені народи борються за створення самостійних національних держав. Боротьбу українського народу очолила Українська Повстанча Армія (УПА). Більше ніж рік веде вона запеклі бої з гітлерівськими й сталінськими посіпаками. Ціль її — збудувати українському народові на його етнографічних землях державу без національного і соціального гніту, без поміщиків і капіталістів, без партійних галапасів. Щоб забезпечити робітникам нормальне життя і працю в майбутній Українській Державі, УПА бореться за те, щоб велика українська промисловість була національно-державною, а дрібна — кооперативно-громадською, за фаховий, а не комісарсько-партійний принцип у керівництві підприємствами. За загальний восьмигодинний день, за справедливу оплату праці, за фах робітників у прибутках підприємств. За вільний вибір професії і місця праці, за свободу профспілок, за знищення стахановщини, соцзмагань і підвищування норм. Який же нестаток терпітиме робітник України, коли вони будуть йти на забезпечен-

ня добробуту населення України? Україна знову стане країною текучого молока й меду.

Робітники України! Включайтесь в боротьбу за Українську Державу. Пов'язуйтеся з загонами УПА. Не давайте окупантові грабувати добути Вами сировину. На воєнних заводах приховуйте зброю та амуніцію, творіть робітничі національні революційні підпільні загони, готуйтеся до остаточної розправи з грабіжником. Час визволення надходить! Трищать і валяться імперії — тюрми народів. На їхніх руїнах стануть нові будівлі — національні держави поневолених досі народів.

Геть з імперіалізмом Гітлера й Сталіна!

Слава борцям за Українську Державу!

Слава борцям за національні держави Європи й Азії!

Червень 1944 р.

Команда Української Повстанчої Армії «Схід»

Ксерокопія. Машинопис.

№ 9

ЛИСТІВКА-ЗВЕРНЕННЯ КОМАНДИ УПА «СХІД» ДО РОБІТНИКІВ-ТРАНСПОРТНИКІВ УКРАЇНИ ІЗ ЗАКЛИКОМ БОРОТИСЯ ЗІ СТАЛІНІЗМОМ Й ГІТЛЕРИЗМОМ ЗА НЕЗАЛЕЖНУ УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ

Червень 1944 р.

За Самостійну Соборну
Українську Державу!

Воля народам!
Воля людині!

РОБІТНИКИ ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ!

Сталінсько-гітлерівські тюрми народів розвалюються. Поневолені народи Європи і Азії виступили вже на священну боротьбу з імперіалістами Кремля і Берліна за свої національні самостійні держави на етнографічних землях. Таку боротьбу веде й український народ, очолений Українською Повстанчою Армією (УПА).

Українська Повстанча Армія бореться з кровожадним гітлеризмом та забріханим сталінізмом за Самостійну Соборну Українську Державу, в якій не буде ні національного, ні соціального поневолення, державу без пана й капіталіста, без галапасницької

партійної кліки, державу, побудовану виключно на землях, які заселявав і заселює український народ. Вона стремить до того, щоб кожний народ мав свою національну на власних землях організовану самостійну державу. Тільки в таких державах не буде поневолення слабшої нації нацією сильнішою.

Робітники транспорту! Включайтесь і ви в цю боротьбу! Нав'язуйте зв'язки з УПА! Допомагайте їй усіма можливими засобами транспорту. Повідомляйте про воєнні рухи ворога. Саботуйте на залізницях під час вивозу з України сировини та хліба. Перешкоджайте пересуванню частинам НКВД! Об'єднайтеся в групи і з наявними засобами транспорту переходьте до УПА! Час визволення недалеко. Наближте його своєю активною участю в боротьбі українського народу.

Геть з імперіалістами Москви і Берліна!

Слава борцям за Українську Державу!

Команда Української Повстанчої Армії «Схід»

Червень 1944 р.

Ксерокопія. Машинопис.

№ 10

ЛИСТІВКА-ЗВЕРНЕННЯ ОУН ДО ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ІЗ ЗАКЛИКОМ БОРОТИСЯ У ЛАВАХ УПА ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ

Липень 1944 р.

За Українську Самостійну
Соборну Державу!

Воля народам!
Воля людині!

ГРОМАДЯНИ УКРАЇНИ!

П'ять років уже шаліє імперіалістична війна. З небувалою досі заїлістю і впертістю продовжують палії війни своє страшне діло руїни і знищення. Імперіалістичні уряди Москви і Берліна змобілізували вже всіх боєздатних громадян і кинули їх на фронт. Вони прирекли на смерть і каліцтво в окопах старих, не пожаліли юнаків і жінок. Кожний імперіаліст мобілізує усі свої резерви, щоб довше встоятись, щоб бути останнім живим на побоєвищі. Бо так розуміють сьогодні імперіалісти виграш у війні.

Вичерпавши свої власні резерви, стали палії війни перед питанням нових поповнень армії людськими силами. Всупереч відвічному міжнародному праву, проти постанов міжнародної конференції в Гаазі, ведуть більшовики і німці мобілізацію на окупованих територіях.

Щоб не попадати у видимий конфлікт з міжнародним правом, російські більшовики в новоокупованих територіях встановлюють в ході війни «правний» стан, проводять «всенародні плебісцити», творять совєтські республіки, приймають їх у склад СРСР, а потім... арештовують, стріляють, вивозять на каторжні роботи людей, мобілізують. Німці, соромлячись чи побоюючись правних і справжніх наслідків у майбутньому, пробують теж обійти міжнародне право і не попадати у видимий конфлікт. Приреченим на колоніальних рабів підбитим народам вони не дадуть громадянських прав, тому їм незручно їм встановляти громадянський обов'язок військової служби.

Та дійсність і результати політики однакові і в більшовиків, і в німців. У більшовиків із каторжників і в'язнів дорогою «ласки» родяться національні дивізії. В новоокупованих територіях штрафні загони чи загони автоматників на спілку з НКВД оточують села і...* виловлювати весь чоловічий елемент. А далі «влада» розбирається, кого в тюрму, кого на каторгу чи на розстріл, а кого в Червону Армію, чи польський, чеський або інші легіони.

У німців із приречених на смерть полонених родяться дорогою «ласки» національні батальйони народів Східної Європи і Азії. Військо, гестапо і кріпо оточує села і намагаються виловити весь чоловічий елемент. А далі «влада» вирішує, кого послати до табору, кого кинути в тюрму або розстріляти, а кого вирядити «добровольцем» в німецьку армію чи в національну СС-дивізію.

Німецькі адміністративні власті проголошують набір чоловіків, не покликаючись на жодний державний закон, часто соромлячись в оголошення ставити навіть підпис.

Окупантські мобілізаційні практики — це не перше і не останнє зламання міжнародного права. Вони не проходять для нас несподівано, бо ми знаємо, що окупація і поневолення — це власне суцільне насильство, це потоптання прав людини і народів. Ці практики не застали нас несподіваними, бо ми знаємо, що на кожний новий удар мусимо відповісти зміцненою боротьбою.

* Далі слово нерозбірливо.

Український народ має для окупантських мобілізаційних практик одну відповідь — на мобілізацію не йде ніхто!

Весь боєздатний елемент заповнює лави Української Повстанчої Армії та зі зброєю в руках захищає народ перед ворожим терором. Він готує себе до того, щоб у відповідний момент викинути гнобителів з України і добути своєму народові волю.

Той, кого зловлять вороги в свої руки і пошлють насильно «добровольцем» в чужу армію — Червону чи німецьку, має використати свій побут в ній на те, щоб навчитися військової справи. Він у слухний час прийде зі зброєю в руках в повстанчі лави битись за перемогу Української Національної Революції.

ГЕТЬ СТАЛІНА І ГІТЛЕРА!

ГЕТЬ БІЛЬШОВИЦЬКИХ І НІМЕЦЬКИХ ОКУПАНТІВ!

ГЕТЬ СССР І «НОВУ ЄВРОПУ»!

ХАЙ ЖИВЕ НАЦІОНАЛЬНА РЕВОЛЮЦІЯ ПОНЕВОЛЕНИХ НАРОДІВ!

ХАЙ ЖИВЕ ПОВСТАНЧА БОРОТЬБА ПРОТИ ОКУПАНТІВ!

ХАЙ ЖИВЕ УКРАЇНСЬКА ПОВСТАНЧА АРМІЯ!

ХАЙ ЖИВЕ УКРАЇНСЬКА САМОСТІЙНА СОБОРНА ДЕРЖАВА!

Організація Українських Націоналістів

Липень, 1944 р.

Ксерокопія. Машинопис.

№ 11

**ЛИСТІВКА КОМАНДИ УПА «СХІД» ДЛЯ МОЛОДІ УКРАЇНИ
ІЗ ЗАКЛИКОМ ВСТУПАТИ ДО ЛАВ УПА**

Липень 1944 р.

Українську Державу*
Воля людині!

Воля народам!

ЧИ ЗНАЄШ ТИ?

* Текст відксерокопійовано неповністю. Очевидно: За Самостійну Соборну Українську Державу.

Чи знаєш Ти, український юначе, за що бореться Українська Повстанська Армія (УПА), за що в бою віддають своє молодече життя її бійці, такі як і Ти, українці?

Тобі цього не скаже партійно-сталінський дурисвіт чи душолюб з НКВД. Навпаки, вони залякують тебе, забріхують, оговорюють перед Тобою борців з УПА. Вони тремтять з переляку, щоб Ти не прозрів крізь мряку кремлівської брехні та не обернув свого гніву проти брехунів Сталіна.

УПА виступила в обороні українського народу проти імперіалістичних загарбників з Москви й Берліна. Вона б'є кровожадних гітлерівців та сталінських посіпак. Надходить вже неминучий кінець імперіалістам. Вже повстали поневолені Гітлером народи Європи, повстав Кавказ й Україна. Ми вже переконались, що нема нам порятунку ні від кого, коли ми самі себе не оборонимо. Тільки у власній державі забезпечимо життя своєму народові.

УПА бореться за створення Самостійної Соборної Української Держави, держави без поміщика, капіталіста і партійного паразита. Не хоче загарбувати чужих земель, але й своїх не віддасть на поталу чужинцеві. Хоче створити державу виключно на українських землях.

УПА прагне до того, щоб створилася російська, білоруська, польська, грузинська й інші національні держави та території, що їх заселяють ці народи. Тому співпрацюємо з цими народами в боротьбі проти імперіалістів.

УПА хоче, щоби український народ сам вирішив про форму своєї держави, про суспільний і громадський її лад.

Не слухай, юначе, кровопивців Сталіна. Вони оббрехали Тебе, хочуть зіпхнути в «истребительные батальоны» та тим способом викликати братовбивчу боротьбу серед українців. Вони яничаром Тебе роблять. Кидай службу, переходь зі зброєю в руках у ряди УПА, ставай до боротьби за Українську Державу. Ми ж брати Твої, а не вороги, і винищувати себе взаємно не хочемо. Биймо ворогів спільними силами, биймо імперіалістів Москви і Берліна!

Геть з кремлівськими і берлінськими поневолювачами!

Слава борцям за Українську Державу!

Команда Української Повстанської Армії «Схід»

Липень 1944 р.

Ксерокопія машинопису.

**ЛИСТІВКА-ВІДОЗВА УГВР (ПРЕДСТАВНИЦТВА УГВР
ЗА КОРДОНОМ) ДО УКРАЇНЦІВ, НАСИЛЬНО ВИВЕЗЕНИХ
З УКРАЇНИ, ТА ТИХ, ЯКІ ЗМУШЕНІ БУЛИ ПОКИНУТИ
БАТЬКІВЩИНУ, ІЗ ЗАКЛИКОМ ПРО СПІЛЬНУ БОРОТЬБУ
ЗА УКРАЇНСЬКУ САМОСТІЙНУ СОБОРНУ ДЕРЖАВУ**

Вересень 1944 р.

**ХАЙ ЖИВЕ ЄДИНИЙ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФРОНТ!**

До всіх насильно вивезених з України земляків
та до тих, які були вимушені покинути свої рідні землі —
віدوزва Української Головної Визвольної Ради

Український народе!
Брати і сестри!
Друзі і товариші!

Друга світова імперіалістична війна наближається до свого вирішення. В той час, як на Заході Гітлер доспіває свою пісню, на Сході Сталін, шалено готуючись до нових війн та панування над світом, стоїть перед проблемою внутрішньої національно-визвольної революції в своєму концтаборі народів, іменованому ССРСР. Вимучені і до краю виснажені народи не хочуть завоювань ні на Заході, ні на Балканах. Вони самі хочуть волі і миру, вони хочуть реалізації пункту з лицемірної конституції про своє право на свободу і цілковиту незалежність. В цій революції, що набирає потужного, а завтра набуде гігантського розмаху, Сталін знайде свою могилу.

На всіх просторах України, на Кавказі, в Польщі, Прибалтиці і Білорусі тисячі і десятки тисяч безіменних героїв завзято боролися і борються на два фронти — проти сталінського і німецького імперіалізмів, за справжню волю народам, за свободу і мир людині. На Сході перед веде в цій святій боротьбі український народ. Сотні тисяч його вірних синів і дочок — інших братів і сестер — з фанатизмом і самопожертвою героїв відчайдушно борються проти імперіалістичних загарбників, об'єднані в зразково-дисципліновану і ідейно могутню Українську Повстанську Армію (УПА); вони борються під революційними прапорами за свою

хату — за свою суверенну, справді вільну і від нікого незалежну Українську Державу.

Настане день, коли під цими прапорами об'єднаються всі сили українського народу, розкидані нині по всім світі, і будуть боротися як одна велика революційна армія українського народу, завершуючи боротьбу за свою долю. Цей день недалеко. Наближаючи його і кинувши гасло створення Єдиного Всеукраїнського Національного Фронту — УПА і чинні революційні сили усіх політичних угруповань Східної і Західної України створили в місяці червні 1944 р. єдиний керівний центр — Українську Головну Визвольну Раду (УГВР), що діє на українських землях.

Іменем українського народу і його збройних сил УГВР керує всією визвольною боротьбою і є незалежною верховною українською владою, в протигагу маріонетковому антинародному урядові Хрущова, що є лише сталінським рейхскомісаром на Україні, попередником і спадкоємцем рейхскомісара Коха. УГВР єдина репрезентує український народ і заступає справжні його інтереси.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДЕ! БРАТИ І СЕСТРИ!

Ніхто за нас не подбає і ніхто не визволить, і ніхто не врятує.

«Визволяв» нас Гітлер, «визволяв» уже і Сталін. І те визволення, якого мало хто з розпачу знов чекає від Сталіна, не буде ліпшим від Гітлерового. Ні, наше визволення українського народу, це справа самого українського народу, це справа кожного з нас.

Шлях додому, до волі, до щастя і до відбудови української держави — це шлях великої національно-визвольної революції, це шлях через сталінську голову замкненими колонами під бойовими прапорами зі зброєю в руках: це шлях боротьби в єдиному революційному фронті всіх поневолених народів проти загарбників і гнобителів.

УКРАЇНЦІ! БРАТИ І СЕСТРИ!

На цей шлях боротьби вступив наш український народ. На всіх українських землях, від Кавказу до Карпат, від Прип'яті до Чорного моря йде сьогодні завзята боротьба українського народу проти сталінсько-більшовицьких загарбників, що знову поневолюють Україну. На сталінські намагання знищити нас як націю український народ відповів активною збройною боротьбою проти окупанта. У цій боротьбі осторонь не сміє стояти ніхто. Осторонь

стояти не сміють також ті, яких насильно було вивезено з України, або ті, що були змушені покинути рідні землі. На українських землях борються наші брати і сестри. Тому також праця кожного українця, — незалежно від того, де він зараз перебуває, — мусить бути скерована не на користь ворожим імперіалістам, але на службу великій визвольній справі, на допомогу нашим рідним землям. Ми мусимо брати активну участь у визвольній боротьбі українського народу.

Гітлерівська Німеччина, що у висліді своєї імперіалістичної політики на Сході котиться до невідкличного розвалу, намагається українськими руками і українською кров'ю рятувати себе перед занепадом. Вона жене сьогодні на фронт насильно змобілізованих в німецьку армію українців. Крім того, німці намагаються сьогодні знову здобути рекрута з-поміж вивезених в Німеччину українських робітників, вони заманюють їх брехливими обіцянками. Зненавиджені ознаки «ост» замінюють вони сьогодні тризубом.

Але насильно змобілізовані українці не будуть проливати своєї крові за Німеччину, а українські робітники також не дадуть себе обманути. Сини українського народу не підуть на службу чужій пропащій справі.

Наближається розвал Німеччини. На німецькі землі входять аліантські війська*, в новій дійсності мусять всі українці, які були насильно загнані у німецьку армію чи на німецькі заводи, виступити однією лавою, як незалежний політичний чинник, що бореться тільки за українську державу, у спілці з усіма народами, які готові визнати право українського народу на державне життя та його боротьбу проти німецького і московського імперіалізмів. У свідомості великих завдань, що перед нами, в обличчі близьких вже, вирішальних для нас подій, кличе Вас, Брати і Сестри, Українська Головна Визвольна Рада до посиленої праці над ділом відбудови української держави.

Вона взиває до вас, які розкинені сьогодні по чужині, перш усього до єдності, до спільної боротьби раменом до рамена з нашими братами з різних земель. Хай велика ідея нашого визволення і кривава боротьба наших братів єднає нас в одному всеукраїнському визвольному фронті. Хай вона скріпляє нашу віру в остаточну перемогу нашої справи. Хай присяга воїна Української Повстанської Армії, в якій він клянеться «не щадити сил і крові

* Війська країн антигітлерівської коаліції.

і в разі потреби віддати життя за волю свого народу і за Українську Самостійну Соборну Державу», стане нашою присягою.

ХАЙ ЖИВЕ ЄДИНИЙ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ФРОНТ!

ХАЙ ЖИВЕ УКРАЇНСЬКА САМОСТІЙНА СОБОРНА ДЕРЖАВА!
Слава Україні!

**Іменем Української Головної Визвольної Ради —
Представництво УГВР за кордоном**

У вересні 1944 р.

Ксерокопія. Машинопис.

№ 13

ЛИСТІВКА-ЗВЕРНЕННЯ УПА ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ІЗ ЗАКЛИКОМ БОРОТИСЯ ЗА НЕЗАЛЕЖНУ УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ

*Не пізніше 1944 р.**

За Самостійну Соборну
Українську Державу!

Воля народам!
Воля людині!

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДЕ!

Чотири роки палає Друга імперіалістична війна. Чотири роки палає кривава завірюха і сіє жниво смерті. Полум'я війни охопило майже цілий світ, а особливо всю Європу. Сотні тисяч людей із зброєю в руках кинено у вир страшливого молоха війни. Вже десятки мільйонів людей втратили своє життя на полі смерті, сотні мільйонів людей втратили свій власний дах, своє життя, своє майно.

Цей молох Другої імперіалістичної війни охопив всю Європу, всі європейські держави. Не оминув і рівно ж України і українського народу. Цю страшну пожегу розпалив німецький гітлеризм і московський комунізм. Ураган війни знищив Польщу, Францію, Бельгію, Югославію, Норвегію і Грецію. Війна там знищила сотні міст, мільйони сіл, розлила море крові, знищила десятки мільйонів людей. Але на цій війні німецькі і московські імперіалісти

* Датовано за змістом документа.

вже конають. Італія, котра на спілку з німцями і московським імперіалізмом розпочала війну — вже впала в безодню. Ця сама доля спіткає Німеччину і ССРСР, не сьогодні, то завтра.

Ми, українці, в цій війні несемо найтяжчий тягар. Вже третій рік, як по Україні грабують орди німецьких і московських хижаків. Як один, так і другий намагається загарбати Україну, намагається знищити українській народ. Жниво смерті — війна, як рівно ж гестапо і НКВД, спалили тисячі сіл, знищили тисячі українського народу. Цвіт українського народу — молодь НКВД жене на першу лінію фронту, гестапо — в концтабори Німеччини і нищить її там голодною смертю.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДЕ!

Який же вихід з цього страшного положення? Чи 45-мільйонний нарід українській має загинути від багнетів гестапо і НКВД? Чи Україна має стати колонією імперіалістів? Чи наш нарід має далі нести вічно ярмо неволі? Чи українській нарід має бути нагноєм для наших вічних ворогів?

Ні...^{*} для нас цей час є жорстокий, але рівночасно ВЕЛИКИЙ! Сьогодні ми маємо змогу збройним чином здобути САМОСТІЙНУ СОБОРНУ УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ, за котру боролись наші діди, наші батьки, за котру згинули в тюрмах тисячі найкращих синів України.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДЕ!

Зближається холодна пора року — зима. Наша рідна Українська Армія не є ще сьогодні належно забезпечена в одязі і взутті. Святим обов'язком кожного українця — українки одягти і взути тих, які пішли в ряди УПА, тих, які своєю кров'ю і смертю ведуть до визволення НАШУ БАТЬКІВЩИНУ УКРАЇНУ!

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДЕ!

Пам'ятай, що ніхто нам не допоможе, як ми самі собі не поможемо! Помагай, чим можеш, Українській Повстанчій Армії! Виконай святий обов'язок супроти своєї нації і Батьківщини! Кожний українець — українка мусять віддати останню лепту на олтар святого діла — ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ!

Кожна українська родина мусить ефірувати, що має: кожух, чоботи, сирівці на одяг і взуття, білизну, щоб одягти тих, хто стоїть із зброєю в руках в рядах УПА, тих, які розпочали жорстоку

^{*} Так у тексті.

боротьбу з ворогом України, тих, які пішли з гаслом на устах і вірою в серці: ЗДОБУТИ УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ, АБО ЗГИНУТИ В БОРОТЬБІ ЗА НЕЇ!!!
СЛАВА УКРАЇН!!!!

Ксерокопія. Машинопис.

№ 14

ЛИСТІВКА-ЗВЕРНЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ ДО ЧЕРВОНОАРМІЙЦІВ І КОМАНДИРІВ ІЗ ЗАКЛИКОМ БОРОТИСЯ ЗА НЕЗАЛЕЖНУ УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ

*Не пізніше 1944 р.**

Смерть сталінсько-гітлерівським окупантам! ЧЕРВОНОАРМІЙЦІ І КОМАНДИРИ!

Українські повстанці не воюють проти синів трудового народу, силою змобілізованих червоноармійців та командирів.

Українські повстанці знищують лише більшовицький терористичний апарат — НКВД, партійних верховодів, червоних губернаторів, градоначальників та інших сталінських мерзотників.

Червоноармійці і командири! Не стріляйте на своїх братів — українських повстанців. При зустрічі з ними — здавайтеся їм. Саботуйте накази свого начальства. По-людському ставтеся до українського населення. Не переслідуйте борців за самостійну Україну!

Якщо ж серед Вас знайдуться сталінські наймити, в яких піднесеться рука на українських революціонерів, якщо сталінські агенти стрілятимуть на мирне українське населення, силою гнатимуть людей на мобілізацію і грабуватимуть українські села — то таким гадам не буде життя на нашій землі! Усіх сталінських лакеїв українські повстанці будуть нещадно винищувати на кожному кроці!

Смерть Гітлерові і Сталінові — кривавим катам усіх волелюбних народів!

Українська Повстанча Армія

Ксерокопія. Машинопис.

* Датовано за змістом документа.

№ 15

**ЛИСТІВКА-ЗВЕРНЕННЯ УПА ДО СОЛДАТІВ РАДЯНСЬКОЇ
АРМІЇ ІЗ ЗАКЛИКАМИ ПІДТРИМУВАТИ БОРОТЬБУ
ЗА САМОСТІЙНУ УКРАЇНУ**

*Не пізніше 1944 р.**

БРАТИ ЧЕРВОНОАРМІЙЦІ!

Ви прийшли до своїх українських сіл і міст. Але німецько-більшовицькі імперіалісти нацьковують вас на свій рідний народ. Вони забороняють вам говорити зі своїми братами і сестрами і вони заставляють вас стріляти [у] своїх рідних синів і дочок.

У гітлерівців і сталінців однакова ціль. Вони хочуть вигубити українських робітників і селян, а недобитків перетворити в своїх рабів.

Брати! Не слухайте народного ката Сталіна. Не слухайте його лакеїв — комісарів і партійних щурів. Український народ ніколи не продавався і ніколи не падав на коліна перед ворогом. Український народ боровся за свою незалежність з білими царями, з польською шляхтою, з німецькими імперіалістами і буде боротися з більшовицькими окупантами. Бо всі вони приносять українцям смерть, голод, Сибір, тюрми і страшний грабіж.

Смерть окупантам української землі!

Хай живе боротьба за самостійну Україну!

Українські повстанці

Ксерокопія машинопису.

№ 16

**ЛИСТІВКА-ЗВЕРНЕННЯ ОУН-УПА
ДО СОЛДАТІВ-УГОРЦІВ НІМЕЦЬКОГО ВЕРМАХТУ
ІЗ ЗАКЛИКОМ ПЕРЕХОДИТИ НА СТОРОНУ УПА**

*Не пізніше 1944 р.***

ДРУЗІ МАДЯРИ!

Ми, Українська Повстанська Армія, повідомляємо Вам, що німецькому імперіалістові прийшов остаточний крах. Вам, доб-

* Датовано за змістом документа.

** Датовано за змістом документа.

ровольцям, з німецькими сатрапами вже не йти одним шляхом. Ми, українці, також служили німцям. Але побачили, що співпраця з німцями доведе до загибелі і знищення фізичної сили України, як свідчить факт Італії. Ми думаємо, що ніщо вас спільне не сполучає з німецьким сатрапом. Остогид [він] своєю імперіалістичною політикою всім європейським народам. Скоріше нас з вами сполучає спільна біда, бо як ви, так і ми поневолені одним і тим же самим імперіалістом, — Німеччиною.

Друзі мадяри, як ви самі знаєте, що майже [всі] поневолені народи повстали проти гнобителів, Берліна і Москви. Всі народи творять свої власні сили, щоб в слушний час кинути їх за вільне незалежне життя. Тому вас закликаємо, кидайте службу у своїх гнобителів. А йдіть і творіте в наших рядах свої власні сили. Ви на чужині, але ми вас приймемо, як своїх рідних, і в можливий час підете, а сьогодні можете у співпраці з нами дістатись на свої рідні землі.

Слава Україні!!!

Організація Українських Націоналістів

Ксерокопія машинопису.

№ 17

ЛИСТІВКА ОУН «ГРОМАДЯНИ УКРАЇНИ» ІЗ ЗАКЛИКОМ ДО ЄДНАННЯ Й БОРОТЬБИ ПРОТИ СТАЛІНЩИНИ

*Не пізніше 1944 р.**

За Самостійну Соборну
Українську Державу!

Воля народам!
Воля людині!

ГРОМАДЯНИ УКРАЇНИ!

Друга світова війна, розпочата гітлерівськими і сталінськими імперіалістами, вступила в критичну фазу. На східному й західному фронтах йдуть останнім часом воєнні дії, що дають початок великим політичним змінам.

Безперервні бої на східному фронті в 1941–44 роках довели до повного й фізичного виснаження обидві воюючі армії.

* Датовано за змістом документа.

Створення альянтами* т. зв. другого фронту на Півдні Європи й закроєна на широку скалю їхня інвазія на Захід Європи примусили німців перекинути поважну частину своїх дивізій зі східного фронту на новоутворені південні і західні фронти. Це все створює корисні умови для військових дій Червоної Армії. Її безперервне просування на захід — це не воєнні успіхи Кремля, тільки невідхильний наслідок розвалу Німеччини, прискороеного наступом альянтів.

Рівночасно з цими фронтовими невдачами переживає Німеччина сильні внутрішні політичні й господарські труднощі. Як наслідок варварсько — брутальної політики Німеччини на зайнятих нею теренах підіймається хвиля національних революцій поневоленних Німеччиною народів, які, змагаючись за своє самостійне національно-державне життя, виповіли боротьбу на життя і смерть гітлерівським окупантам. Під ударом цих молодих наростаючих з кожним днем революційних сил, під ударом альянтів і господарських труднощів зближається гітлерівська Німеччина до неминучого занепаду.

Та в цей же час, коли валиться німецька тюрма народів, прагнуть поневолити народи Європи й цілого світу вожді СРСР. Запаморочені «успіхами», не рахуються вони з фактами, що народи Європи палають ненавистю як до німецького, так і російського імперіалізму. Ці народи своє здобуте визволення не проміняють на нову тюрму народів — СРСР.

Більшовицька імперіалістична кліка, маючи фальшиве уявлення про власну силу, не свідома того, що наслідком власної політики опинилась в ролі другорядного чинника, і не має сьогодні жодного впливу на хід світових подій. Боючись власного обдуреного, пограбованого і стероризованого громадянства, шукають більшовики підтримки в союзах з капіталістичними імперіалістами.

Ганебним союзом в 1939 р. московські імперіалісти підкріпили гітлерівську Німеччину хлібом та всякою сировиною і таким чином полегшили їм похід проти народів Західної Європи та проти народів СРСР. Після збройного конфлікту з вчорашнім союзником Гітлером більшовики пішли жебрати допомоги в альянтів. Сьогодні продовжують вони криваву різню, як другорядна підсобна сила у воєнній стратегії альянтів. Неминучий розвал Німеччини приспішує також кінець муринської ролі СРСР, який служить альянтам. Відчуваючи свій близький кінець, кремлівські можновладці загострили протинародну політику насильства і терору. Поголовно мобілізоване населення чоловічого роду без вишколу й зброї більшовики кидають під німецькі кулемети на певну загибель.

* Країнами-членами антигітлерівського альянсу.

Знищуючи активні елементи народу, думають більшовики врятувати свою шкуру перед народним гнівом.

Та насильством і терором не вдасться втримати того, що приречене на неминучий розвал.

На зміну безглуздій імперіалістичній війні йде революція поневолених народів Європи й Азії. Вона розвалить тюрми народів — гітлерівську «Нову Європу» та більшовицький СРСР і змете з тронів імперіалістичних паліїв війни і катів народу.

ГРОМАДЯНИ УКРАЇНИ! Вже 14 років Організація Українських Націоналістів веде нещадну боротьбу з усіма окупантами України за визволення українського народу. ОУН відстоює право всіх народів на їх повний і вільний розвиток у своїх самостійних державах. У боротьбі за мир і новий лад у світі йде ОУН у спільному фронті з поневоленими народами Європи й Азії.

Для оборони українського народу перед терором окупантів дала ОУН почин організації відділів Української Народної Самооборони та Української Повстанчої армії. Повстанці ведуть героїчні бої з гітлерівськими грабіжниками і боронять майно та життя громадян України. В рядах УПА борються народи Азії та Європи у своїх національних відділах.

Більшовицьких окупантів, які повертаються в Україну, привітаємо так, як гостили і прощаємо німців! На терор відповідаємо терором. Землі своєї не покинемо. Збройною силою будемо боронити народ і землю перед більшовицькими катами і грабіжниками.

Нашу боротьбу будемо продовжувати, поширювати і зміцнювати, поки не здобудемо Української Держави.

ГРОМАДЯНИ! Перед новими подіями збережіть духовну рівновагу й дисципліну. Організовано захищайте себе перед грабіжництвом німців та більшовиків.

Ховайте і бережіть хліб, щоб не повторився 1933 рік.

Єднайтесь в організовані лави ОУН, вступайте в бойові лави УПА!

В єдності й організованості наша сила, в бойовій готовності і здібності — запорука нашої перемоги.

ЗДОБУВАЙТЕ ЗБРОЮ І ВЧИТЬСЯ НЕЮ ВОЛОДІТИ І ГОТУЙТЕСЯ ДО ВСЕНАРОДНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ, ЯКА ЗАВЕРШИТЬ НАШУ БОРОТЬБУ І ПРИНЕСЕ ОСТАТОЧНУ ПЕРЕМОГУ!

СЛАВА УКРАЇНІ! ГЕРОЯМ СЛАВА!

Організація Українських Націоналістів

Ксерокопія. Машинопис.

**ЛИСТІВКА-ЗВЕРНЕННЯ ОУН-УПА ДО КОЗАКІВ
ІЗ ЗАКЛИКОМ БОРОТИСЯ ЗА НЕЗАЛЕЖНУ УКРАЇНУ**

*Не пізніше 1944 р.**

КОЗАКИ!

Цьогорічне Різдво святкуємо в умовах запеклої збройної боротьби проти німецьких, московських та польських наїздників за Українську Самостійну Соборну Державу.

Всі двадцять п'ять літ в Україні шаліє невблаганна боротьба проти нашого народу за право до вільного життя. Нашу землю за ці роки вкрили рясно могили, згарища і руїни.

Велика Українська Родина втратила за цей час багато своїх дітей. Одні з них згинули в жадливих муках голоду, викликаного штучно ворогами, другі впали від куль московського НКВД, або німецького гестапо. Кращі сини України гинуть на каторжних роботах, за дротами концентраційних таборів, або зносять нелюдські тортури та катування в тюремних мурах.

Кровожадні кати тільки й чекають моменту, аби напасти на наші безборонні села та помордувати невинних людей. Через них мирне населення не має змоги спокійно жити і працювати.

Вас, друзі, покликала історія стати першими до боротьби за вільне, щасливе життя свого народу. Ви є тою передовою лінією, яка вступила до бою з ворогами, щоби раз назавжди знести з лиця нашої рідної землі тягар горя і нужди, щоби звільнити наших братів і сестер, які мучаться на засланнях, гниють у тюрмах, терплять катування та ворожі тортури, щоби їм усім дати можливість дихати вільно й радісно. Ваш збройний чин осушив сльози сиріт та вдів, поверне батькам відірваних від них ворогом дітей, звільнить братів з тюрем та заслань.

Отже не смутіться, що ці Свята Ви не можете проводити серед своїх родин. Знайте, що ціла Україна, як довга і широка, — це Ваша родина, а всі українці, серед яких Ви перебуваєте, це Ваші брати, сестри, батьки, матері. У всіх вас б'ються серця одною любов'ю до свого народу, одною ненавистю до своїх ворогів.

* Датовано за змістом документа.

Вірте, що весь наш нарід є гордий з Вас — найкращих синів, які першими стали до його оборони.

В ці урочисті дні нашого великого свята Народження Христа, шлють до Вас свої думки-поздоровлення та щирий братерський привіт не тільки Ваші близькі, але всі, в кого в грудях б'ється українське серце.

До Вас линуть святочні привітання з брудних в'язниць, холодних пустинь Сибіру, з диків пісків Казахстану, з-за дротів «Нової Європи», зі знищених сіл, із зруйнованих міст. Шле привіт Київ і Львів, Кубань і Холмщина — вся Україна. З-за дротів німецької в'язниці шле до Вас свої думки наш провідник, незламний борець революціонер СТЕПАН БАНДЕРА. Він духом є з вами — вірними бойовиками УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ.

Отже, Ви не одинокі. В ці свята з Вами є ми всі.

З Вами є Ваші товариші по зброї — братні по ідеї бойовики інших народів, яких доля закинула в Україну і які разом з Вами стали до боротьби за свої національні держави. З Вами всі — хто поневолений і окриджений. Всі — хто прясягне здобути для свого народу кращу долю.

Недалекий вже час, коли полум'я національної революції вогненним морем розіллється по нашій землі, спалить наших ворогів, оновить нашу землю та принесе нашому народові щастя і волю.

Ми всі віримо, що Різдво Христа на наступний рік будемо зустрічати у вільній незалежній УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ.

СЛАВА УКРАЇНІ — ГЕРОЯМ СЛАВА!

Ксєрокопія. Машинопис.

№ 19

ЗАКЛИКИ ОУН І УПА «ГАСЛА ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ СІЛ ТА МІСТ» ПРОТИ ГІТЛЕРІВСЬКО-СТАЛІНСЬКОЇ ІМПЕРІАЛІСТИЧНОЇ ВІЙНИ, КОЛГОСПІВ ЗА ВІЛЬНУ УКРАЇНУ

*Не пізніше 1944 р.**

ГАСЛА ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ СІЛ ТА МІСТ

(Розмножувати друком, перемальовувати на великих аркушах паперу, дикту, картону, малювати на парканах, стінах і стелях будинків.)

* Датовано за змістом документа.

1. Українські революціонери ідуть пліч-о-пліч з усіма поневоленими народами Європи та Азії!

2. Сини народу — червоноармійці — наші брати! Українські революціонери разом з усім народом здобудуть волю Україні!

3. Червоноармійці! Сталін жене вас на смерть за свої інтереси! На шибеницю кремлівських душогубів! Хай живуть самостійні держави всіх народів Європи та Азії!

4. Фронтіві гітлерівсько-сталінських імперіалістів поневолені народи СРСР поставлять фронт Національного Визволення!

5. Наші союзники — білоруси, литовці, грузини, узбеки і всі поневолені народи Європи та Азії!

6. Геть берлінсько-московських кривавих «визволителів» та «оборонців»! Хай живе вільний народ!

7. Геть московсько-імперіалістичне реакційне порохню! Петро I, Суворов, Невський, Денікін — одного поля ягоди. Всі вони були колонізатори і поневолювачі!

8. Німецька каторга не гірша від сибірської! Геть загарбників з української землі!

9. Смерть Гітлерові і Сталінові! Хай живе Самостійна Україна!

10. Геть гітлерівсько-сталінську імперіалістичну війну! Хай живе Українська Національна Революція!

11. Хто з Сталіним — той зраджує народ! Смерть лакеям Кремля!

12. Смерть підлим слугам гітлерівсько-сталінських окупантів! Слава борцям за волю України — хоробрим повстанцям!

13. Смерть катам народу — кривавим енкаведистам і партійцям-більшовикам!

14. За час свого панування сталінські кати знищили 10 мільйонів українців по тюрмах, засланнях, таборах, ізоляторах, каналах! Рідна мати прокляне того сина, який забуде все горе свого народу і не піднесе меча на ворогів!

15. Геть колгоспну панщину! Хай живе вільне користування землею!

16. Смерть сталінським грабіжникам! Смерть Сталінові, який перетворив селян у жебраків!

17. Україна не буде колонією гітлерівсько-сталінських імперіалістів!

18. Український народ зродив Богдана Хмеля, Гонту, Довбуша, Кармелюка, зродив вільне козацтво! Український народ ніколи не впаде на коліна і не буде служити німецьким чи московським загарбникам!

19. Нема українських більшовиків! Є лакеї, наймити, попихачі і запроданці московського каїна Сталіна!

Ксерокопія. Машинопис.

№ 20

ЛИСТІВКА ОУН ПРО НАСТУП НА УКРАЇНУ НІМЕЦЬКОГО ТА РОСІЙСЬКОГО ІМПЕРІАЛІЗМУ

*Не пізніше 1944 р.**

Воля народам і людині!

Перечитай і передай другому!
Ховай перед ворогами й зрадниками!

В ОБЛИЧЧІ ПОДВІЙНОГО НАСТУПУ

Війна на сході — це боротьба німецького і російського імперіалізмів за те, хто має поневолювати й експлуатувати народи Східної Європи, а в тому [числі] й український народ. Воюючи між собою, імперіалісти бачать ясно, що українці не бажають бути нічиїми колоніальними рабами, але прагнуть до волі і державної самостійності. Тим-то загрозу для своїх інтересів бачать воюючи імперіалісти не тільки один в одному, але й в українському народі та других народах Східної Європи. Воюючи, отже, поміж собою, німецькі і російські імперіалісти в той же самий час жорстоко придушують визвольний рух поневолених народів.

Український народ...** в сучасний момент тягар німецького імперіалізму...*** вірно продовжують більшовицьку нищівну політику, наслідуючи її не тільки в програмі, але й у засобах і методах. Німецька колоніальна політика, подібно як і більшовицька, звернена головним чином на знищення політичного активу українського народу. Те, що збереглося від ока і нагана більшовицького НКВД, вишукує і винищує німецьке гестапо. Та поруч нищення активу німці, подібно як більшовики, нищать народ в масі, приміняючи випробуваний більшовицький метод організованого голоду. До цього додають ще свої власні засоби, як від

* Датовано за змістом документа.

** Нерозбірливо.

*** Нерозбірливо.

вивозу до відправлення до Німеччини на «роботи», вимордування полонених тощо.

Та помиляється той, хто думає, що в сучасний момент ми живемо тільки під обухом німецького колоніального режиму. Хоч московсько-більшовицькі імперіалісти стоять поза межами України, вони ні на хвилину не перестають цікавитися Україною, українським народом, його життям і боротьбою. Більшовики не тільки цікавляться нами, вони намагаються активно встрявати в наше життя з метою поборювати український самостійницький політичний рух та винищувати український народ взагалі.

Інструментом більшовицької політики в Україні в сучасну пору є комуністична партія і диверсійні відділи. Коли з німецькою армією на фронті бореться Червона армія, завдання партії і т[ак] зв[аних] червоних партизан в Україні зводиться в першу чергу до боротьби з українською національною революцією. Такий поділ ролей для більшовицьких сил признають і німці. В інструкціях німецьких поліцейних чинників говориться про те, що першим ворогом Німеччини в Україні є українські націоналісти, а не комуністи, тому й треба нищити в першу чергу націоналістів.

Комуністична партія в Україні організується, отже ж, не так для боротьби з німцями, як, в першу чергу, йде на боротьбу з визвольним рухом українського народу. Комуністи ведуть зараз дуже жваву і перебірливу в засобах пропаганду проти українських націоналістів та ідеї української самостійності взагалі. Тому, одначе, що більшовицька пропаганда, себто підла брехня, груба лайка сьогодні людей не переконує, вхопились більшовики за інші методи, вони погрожують наліво й направо, що будуть розстрілювати всіх самостійників, коли поверне советська влада.

Та поворот советської влади — це проблематична справа. Вона залежна головним чином від політичного становища українського народу. Тому замало вести пропаганду, замало залякувати і погрожувати, — українських самостійників треба нищити. І більшовики взялись за це діло. Не маючи власної сили і практичних можливостей для того, щоб нищити український політично-визвольний рух, комуністи пішли на провокацію. Тільки на Поліссі були випадки, де т[ак] зв[ані] червоні партизани вбивали свідомих українців-самостійників, за те в цілій Україні існує масове явище провокацій і доносів.

Окрему роль в цій роботі грають т[ак] зв[ані] більшовицькі партизани. Диверсійна акція більшовиків в Україні — це власне провокаційна робота, রাখована на нищення українського на-

селення німецькими руками. У відповідь на дрібні виступи більшовицьких диверсантів, що, до речі, німцям не наносять майже жодної шкоди. кинулись німці проти невинних у нічому, безбронних українських сіл і тваринною жорстокістю вимордовують населення, палять майно. На Поліссі відбувалися осінню минулого року події, перед якими блідне жах набігу в Україну степових орд. Мало сказати, що більшовицькі провокатори розраховували тільки на німецьку політичну тупоумність і тваринну жорстокість, так само годі повірити в те, що німці не знають справжніх відносин і не свідомі того, що українське населення до диверсійної роботи більшовиків непричетне. Тут маємо справу з мовчазною, але свідомою співпрацею обох ворогів України. Німці радо користуються виступами більшовиків, щоб прикрити ними і виправдати масове винищування українського народу, більшовики допомагають німцям радо аргументами і, так би мовити, заохочують до корисного для обох сторін діла.

Що такі методи більшовиками застосовуються, в цьому ніхто не сумнівається і не стане дивуватись. Криваві порахунки, що йшли в останні роки в партії від верхів до низів, розкрили нам в достатній мірі не тільки моральне обличчя Сталінів, Кагановичів, Беріїв і других «батьків» та «вождів», вони показали усю гидотну гниль більшовицької системи. Підступ, хитрість і провокація — це зброя, яку більшовики довели до мистецтва і примінюють не тільки в своїй внутрішній партійній і державній роботі, цю зброю примінюють вони у зовнішній боротьбі і роботі. Більшовицька мораль допускає можливість співпраці навіть з найлютішим ворогом, якщо з цього може бути якась користь. Користь для більшовиків у провокаторській співпраці з німцями — це нищення українського політично-самостійницького руху та українського народу, ця сама користь пливе теж і для німецької сторони, тому й факт спільної німецько-більшовицької протиукраїнської акції став дійсністю.

Німецький і російський імперіалізми схопились у смертні обійми в боротьбі за можливість повного поневолення і експлуатації України.

Вони руйнують себе і винищують та наближаються до неминучої катастрофи. І в той же час перші і другі усвідомлюють собі загрозу зі сторони українського самостійницького політичного руху. Проти цього руху перші й другі напружують свої сили. І в цих справах вони поміж собою згідні.

Протиукраїнський фронт німецьких і російських імперіалістів існує не тільки як об'єктивний факт, він набирає щораз більше

форм свідомого і планового співдяння. Компартія свідомо поси- лає своїх членів для співпраці з німцями проти українських націо- налістів, німці цю співпрацю свідомо приймають. Цей фронт проти- української співпраці поширює більшовицька провокаційна диверсійна акція та німецькі погроми невинного українського на- селення. Погроми і терор, провокації проти українського насе- лення більшовиками і німцями окремо дають цьому фронтові тільки інтенсивності і гостроти.

Такий стан сьогодні, такий він буде у майбутньому. Чим біль- ше вичерпуватимуться сили воюючих імперіалістів, тим більше реальною буде для них загроза революції поневолених народів, тим більше, отже, буде об'єктивних умов для спільної акції вою- ючих поміж собою імперіалістів проти визвольного руху поне- волених народів. Тому дуже помиляються ті українці, які роз- раховують, що, нап[риклад], німці, в міру того як слабнуть, будуть змінювати своє відношення до українського народу на краще. Ту саму помилку роблять ті українці, які думають подібно про більшовиків.

Німецько-російська війна триває уже півтора року, і за той час ослабла поважно перша й друга сторона, а проте не зміни- лось відношення до українського народу ані в більшовиків, ані в німців. Навпаки, воно тільки погіршилося. Воно буде і в будучому погіршуватись, така є логіка подій. Непримиримість між імперіа- лістами і національною революцією буде тільки побільшуватись в міру того, як перші будуть слабнути, а друга буде рости.

В час наших визвольних змагань козацької доби не дійшло до компромісу між українською революцією і польськими чи мос- ковськими загарбниками. Натомість порозумілись між собою поль- ські і московські загарбники в Андрусові 1667 р. І поділили між собою Україну. Новітні визвольні змагання знайшли свій епілог у 1923 році в Ризі, де польські і російські імперіалісти знову порозумілись коштом України.

Інтереси двох імперіалізмів, воюючих за якусь територію, є противні щодо своєї програми і цілі, але близькі між собою за своєю натурою. Тому й можливим [є] між ними компроміс на підложжі взаємних поступок і «справедливого» розподілу жертви. Зате ніколи не можливий компроміс між визвольною революцією і загарбником. Тут є можлива тільки капітуляція першої або другої сторони.

На наших очах автоматично створився німецько-більшовиць- кий протиукраїнський фронт. З об'єктивно існуючих спільних інте-

ресів цей фронт набирає характеру свідомої співпраці. Українську національну революцію беруть вороги в подвійні обійми.

Опортуністи бачать вихід із цього важкого становища у капітуляції перед одним з ворогів. Крім звичайного боягузтва чи політичного відступництва грає тут деяку роль наївне пересвідчення, що, борючись тільки з одним ворогом, можна б зменшити кількість жертв.

Та ми, націоналісти, капітулювати ні перед ким не збираємося, бо не думаємо власними руками закидати петлю на свою шию.

Більшовики й німці б'ють не тільки нас, самостійників-революціонерів, але фізично винищують весь український культурний актив та широку народну масу. Звужуючи в ім'я «зменшення кількості жертв» фронт боротьби з одним нашим ворогом, ми на ділі перед ударами цього ворога народу не охоронили б. Такою тактикою ми хіба зменшили б кількість втрат серед організованих лав наших членів. Одначе організація не є для нас самоціллю. Наша ціль — добро народу. Тим-то, коли для справи визволення народу, щобто для перемоги української національної революції, треба буде навіть найбільших жертв, ми, націоналісти, перед ними не жажнемося. Капітуляцією ж перед будь-котрим із наших ворогів ми защадили б жертв не нашому народові, а ворогові, бо дали б йому можливість нищити наш народ без бою, а тим самим і без його (ворога) власних втрат.

Тим-то наш політичний шлях на майбутнє — це, подібно як і по сьогодні, безкомпромісна боротьба з німецьким і російським імперіалізмом.

Проти нових зовнішніх труднощів ми можемо одиноко протиставити морально і організаційно укріплений фронт української націоналістичної революції. Праця над моральною і організаційною розбудовою наших сил — це зміст і провідна думка нашої роботи в сучасну пору, це розбудова основних елементів нашої сили, потрібної для остаточного розрахунку з нашими ворогами.

Коли оглядатись за підкріпленням позицій назовні, то шукати його треба тільки серед народів, поневолених німецьким і російським імперіалізмами.

Йдучи, отже, шляхом моральної і організаційної розбудови українського націоналістичного руху на українських землях при тісній політичній співпраці з поневоленими народами Європи, створимо міцну силу, потрібну для того, щоб розірвати подвійний німецько-російський імперіалістичний обруч і побудувати незалежне державне життя в Україні.

ГЕТЬ МОСКВУ І БЕРЛІН!
ГЕТЬ ІМПЕРІАЛІЗМИ!
ХАЙ ЖИВЕ ВИЗВОЛЬНА БОРОТЬБА ПОНЕВОЛЕНИХ НАРОДІВ!
ХАЙ ЖИВЕ УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА РЕВОЛЮЦІЯ!
ХАЙ ЖИВЕ САМОСТІЙНА СОБОРНА УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА!

Організація Українських Націоналістів

Ксерокопія. Машинопис.

№ 21

ЗАКЛИКИ ОУН І УПА ДО ЧЕРВОНОАРМІЙЦІВ

*Не пізніше 1944 р.**

ГАСЛА ДЛЯ ЧЕРВОНОАРМІЙЦІВ

Перетворім[о] сьогочасну імперіалістичну війну на протиімперіалістичну боротьбу поневолених народів за волю!

Воля народам! Смерть імперіалістам!

Геть імеріалістичну війну! Геть Гітлера і Сталіна!

Червоноармійці! Станьте одностайно для оборони життя і майна вашого і ваших рідних, станьте до боротьби проти ворогів людства — гітлерівських і сталінських паліїв війни!

Долой имериалистическую войну! Смерть Гитлеру и Сталину!

Свобода народам! Смерть империалистам!

Порабощенные народы выступают единым фронтом, чтобы разрушить немецкую тюрьму — «Новую Европу» и большевистскую — СССР!

Красноармейцы! Соединяйтесь с народом, включайтесь в революцию! Совместным всенародным революционным взрывом разнесем гитлеровскую «Новую Европу» и сталинскую тюрьму народов — СССР, сметем з лица земли народных палачей и поджигателей войны!

Красноармейцы! Только революционным путем уничтожим кровавую империалистическую войну и построим новый порядок и надежный мир!

Долой гитлеровско-большевистский разбой и грабеж!

Да здравствует мир и дружба народов!

* Датовано за змістом документа.

Красноармейцы! Присоединяйтесь к отрядам повстанцев, вступившим в борьбу с гитлеровцами и комвластью! Исполните до конца свой долг перед родиной!

Да здравствуют национальные революции порабощенных народов!

Красноармейцы! Единодушно станьте на защиту жизни и имущества вашего и ваших родын, станьте на борьбу против врагов человечества — гитлеровских и сталинских поджигателей войны!

Ксерокопія. Машинопис.

№ 22

ЛИСТІВКА-ЗВЕРНЕННЯ УПА ДО СОЛДАТІВ-УГОРЦІВ НІМЕЦЬКОГО ВЕРМАХТУ ІЗ ЗАКЛИКОМ ПЕРЕДАВАТИ ЗБРОЮ УПА Й ПОВЕРТАТИСЯ НА СВОЮ БАТЬКІВЩИНУ

*Не пізніше 1944 р.**

М А Д Ъ Я Р Ї !

Германские фашисты заставили вас проливать кровь за интересы империалистов Берлина. Вас использовали на фронтах, как слепое орудие. За вашу борьбу на фронте кровавое гестапо разрушает и уничтожает ваши родные земли. Целью Германии было использовать вас как физическую силу, а потом сделать вас своими рабами наравне с другими народами. Но Германия не достигла своей позорной цели — порабощения Европы. Германия уже разваливается.

Что же вас ждёт, мадьярские воины?!

Германские разбойники вывезут вас на каторгу в Германию или уничтожат вас, как уже уничтожили миллионы других народов.

С другой стороны — вы можете попасть в плен к большевикам. Беспрекословно, что вас большевики расстреляли бы за то, что вы помогали германцам. Да и вообще большевики несут то [же] самое, что и германцы. В этом вы убедились, будучи на украинских землях.

* Датовано за змістом документа.

Какой же выход? Для сохранения вашей жизни вы должны сейчас же бросить ряды германской армии и спешить домой, на родную землю. Ваша земля — зовёт вас, долгие проливать кровь за германских сатрапов вы не имеете никакого основания. Ваша жизнь нужна вашему Отечеству!

Через украинские земли с оружием вы не пройдёте, потому что вас будут принимать за военные отряды и с вами будут поступать так, как с врагами. В дороге вы можете попасться также в руки большевиков, а они из-за вашего оружия, безусловно, вас уничтожат. На родную землю вы можете вернуться только как цивилизные, без оружия.

Поэтому передайте своё оружие украинскому народу или Украинской Повстанческой Армии, которая ведёт борьбу с германскими и большевистскими захватчиками. Сменяйте военную одежду на гражданскую и спешите на свою Родину.

Если же вы останетесь при германской армии, то на вас упадёт та самая тяжесть кары за ужасы войны, что и на гитлеровских и большевистских захватчиков. Если вы дальше останетесь при германской армии, кто же будет защищать вашу родную землю, ваших детей и женщин перед грабежом новой большевистской орды.

МАДЬЯРЫ, ВОИНЫ!

Судьба порабощённых народов находится в их же собственных руках. Независимости, свободы добьёмся только путём Национальных Революций под лозунгом:

«СВОБОДА НАРОДАМ И ЧЕЛОВЕКУ!»

Только в собственном, независимом национальном государстве можно будет жить счастливо. Поэтому зовём вас — идите защищать свою родную землю, довольно уже проливать свою кровь за чужих империалистов. Передайте оружие Украинским Повстанцам, Украинскому народу, и тогда вас в дороге никто не задержит. Украинский народ поможет вам дойти до вашей Родины, до вашего Отечества.

«ДОЛОЙ ИМПЕРИАЛИСТИЧЕСКУЮ ВОЙНУ!»

«ДОЛОЙ ГИТЛЕРА И СТАЛИНА!»

«ДА ЗДРАВСТВУЕТ САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ ВЕНГРИЯ!»

«ДА ЗДРАВСТВУЕТ САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ УКРАИНА!»

Украинские Повстанцы

**ЛИСТІВКА-ЗВЕРНЕННЯ ОУН-УПА ДО ПОЛЯКІВ
ІЗ ЗАКЛИКОМ ДО СТВОРЕННЯ ВИЗВОЛЬНОГО ФРОНТУ
ДЛЯ БОРОТЬБИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІ ДЕРЖАВИ
ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО, ПОЛЬСЬКОГО
ТА ІНШИХ ПОНЕВОЛЕНИХ НАРОДІВ***

19 вересня 1945 р.

Перевод № 10 (Нумеровано нами)

Воля человеку!

Свобода народам!

Смерть тирании!

ПОЛЯКИ!

Сегодня вывозят нас, а завтра Вас... Наша судьба одинакова. Только вас еще пробуют обманывать польскими мундирами, знаменами, выборами, наградами и хорошими, но фальшивыми словами о демократической Польше. Однако решает о всем не польский народ, а Сталин и его клика.

Не верьте им! Не верьте этим обманчивым тиранам! Нас так же сначала дурили Украинским Советским Государством, своим президентом, армией, правительством, самостоятельным управлением и т. п. А потом, как взяли в свои руки, — все уничтожили. Арестовали и расстреляли даже тех рисованных президентов и премьеров, министров-комиссаров, как сегодняшние Осубки и Беруты, [как] когда-то наши Коцюбинские, Скрипники и другие... Осталось старое рабство, старая, известная нам и Вам русская тюрьма народов, темная азиатская тиранья. То, что вчера делали с нами, — сегодня делают с Вами, а то, что сейчас происходит с нами, — завтра ожидает Вас!

Поляки! Наша судьба одинакова, и наш путь к свободе тот же самый. Встретимся скоро снова — или вместе в Сибири, или вместе в новом свободном мире на развалинах московской тюрьмы народов. Это зависит в большой мере от нашего отношения и от нашей борьбы. Поднимайтесь к общей освободительной борьбе за общие большие свободные идеалы народной и личной человеческой свободы!

* Переклад з української мови.

Да здравствует общий освободительный фронт всех пора-
бощенных народов!

Прочь московскую тюрьму народов!

Прочь московско-большевистский красный фашизм!

Смерть тиранам и тирании!

Да здравствует свободная самостоятельная Украина!

Да здравствует свободная самостоятельная Польша!

Да здравствует свобода, равенство, братство и социальная
справедливость всех народов, всех людей!

Переводил переводчик

Набока

19.9.45

Верно:

[підпис]

Ксерокопія. Машинопис.

№ 24

ВІДОЗВА (ПРОЕКТ) КРАЙОВОГО ПРОВОДУ «ПОДІЛЛЯ» ДО УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ІЗ ЗАКЛИКАМИ БОРОТИСЯ ПРОТИ СТАЛІНСЬКО-БІЛЬШОВИЦЬКОЇ ІДЕОЛОГІЇ ЗА НЕЗАЛЕЖНУ УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ

Вересень 1945 р.

За Українську Самостійну
Соборну Державу!

Слава Україні!
Слава Героям!

ВІДОЗВА до української молоді Українська молоде!

Твоя земля, земля твоїх батьків стогне в неволі сталінсько-більшовицького імперіалізму. Кривди, що їх терпить український народ під російсько-більшовицькою окупацією, незчислимі. Мільйони твоїх батьків, братів і сестер сталінські окупанти змушують гинути за чужу і ворожу нам справу, мучать у донбасах на чужій і непотрібній нам роботі, морять голодом і холодом у далеких засланнях, катують і знущаються по тюрмах і концтаборах, нищать, мов якусь дичину в полюваннях—облавах і засідках. Цим кривдам далеко не дорівнюють ті, разом взяті кривди, що їх зазнав український народ від своїх попередніх гнобителів. Але народ

твій, загартований в біді й терпіннях, пережив монгольсько-ханську неволю, зберіг себе під російсько-царською, знаходить у собі сили до боротьби і з російсько-більшовицькою. Кожному наїзникові — гнобителеві народ твій протиставився. Він розхитав могутність ворогів своїх, і де вони нині?

Де орди ханські, що колись аж під Відень заганялись? Де шляхта бундючна, що колись аж у Москві хотіла свого короля поставити? Де держава царської Росії, що була колись «жандармом» цілої Європи? Згинули татарсько-ханські орди в боротьбі з українським народом, у боротьбі з ним пропала і шляхетська Польща і царська Росія. Такий самий ганебний і безславний кінець жде й на нашого теперішнього ворога — більшовицьку Росію. Те, що вона роздулася нині від Сахаліну аж по Карпати, те, що вона «порядкує» і в Берліні і у Відні, і в Кореї, і в Манжурії, те, що вона намагається нині стати жандармом уже цілого світу, те, що вона твій рідний народ здушила у кігтях неволі так, як ніхто й ніколи перед тим, — не врятує її перед смертю.

Український народ і всі інші поневолені російсько-більшовицькими імперіалістами народи не скорилися, їх ненависть до гнобителя зростає. Вони готуються до боротьби за волю — створюють свої революційно-визвольні армії, єднаються в один великий протибільшовицький фронт. Революція — перед порогом ССРСР!

У цю, вирішальну в житті твого народу хвилину, яке ж твоє завдання, українська молоде?

Пізнай ворога і протистався йому на кожному кроці!

Ворог — брехливий! Він прикриває свої злочинні дії брехнею... Відкривай перед молодшими і несвідомими справжнє обличчя ворога, його протинародні заміри!

Школяра, що його змушують у школі вчити вірші про «наймудрішого» і «найлюбимішого батька» Сталіна, повчи: Сталін — це той, що його тата, вуйка чи брата змусив воювати і гинути за протинародні інтереси. Це той, що посилає на наші села «стрибків» і «рубачу». Це той, що насильно відбирає від нас рештки хліба а нас самих прирікає на голодну смерть. Це той, що наказує вивозити у Сибір наших найближчих, каже їх заарештовувати, тримати в тюрмах, убивати.

Тому, хто читає про «мудре» керівництво більшовицької партії, роз'ясни: скільки мільйонів українських селян, скільки робітників та інтелігенції «вikerувала мудро» ця партія на той світ засланнями, тюрмами, концтаборами, голодом. Роз'ясни: скільки

мільйонів людей вигубила «мудро» ця партія у війні з Німеччиною, Японією, а скільки ще вигубить у війнах з іншими народами.

Того, кого примусово вчать у школі, того, хто читає в газеті чи чує від ворожого агітатора про те, що російський народ — це «старший» брат українського народу, запитай: Чи Москва старша, від Києва? Чи предки росіян — в'ятичі заснували свою державу раніше від наших предків полян?

Коли почувеш від когось про «опіку» «старшого брата» — російського народу над народом українським, то запитай його: чи назве він опікою те, що «старший брат» віддав своєму сусідові (Польщі) в 1676 р. землі свого «молодшого брата» — українського народу аж по самий Дніпро, а в 1921 р. — всі західноукраїнські землі? А, може, назве опікою допомогу російських військ в придушенні польською шляхтою гайдамацького повстання в Україні 1768 р.? А, може, опікою «старшого брата» назве він і те, що сучасний революційно-визвольний рух українського народу спільно знищують і російсько-сталінський «рубашник» і польсько-сталінський «стрибок»?

Коли більшовицька агітація буде верещати про «визволення» українського народу російським з-під польського чи німецького ярма, то постав таке просте питання: Яка користь окраденому господареві від того, що у злодія, який його обікрав, викрав усе ще більший від нього злодюга? А на більшовицькі перехвалки про те, що ніби вони, возз'єднали всі українські землі, постав запит: Чи не для того нові собірателі земель «русских» «возз'єднували» наші українські землі, щоб жажливо експлуатувати їх населення і їх багатства? І яка користь українському народові від того, що він з-під визиску кількох окупантів попав після «возз'єднання» під владу одного більшовицького окупанта!

Ось так на кожному кроці протистав, українська молоде, російсько-більшовицькій брехні твою українську правду.

Ворог — підступний! Він заманює несвідомих різними способами, щоби купити собі їх прихильність.

Не піддавайся підступові і інших перед ним перестерігай!

Не вступай до комсомолу і піонерів! Ворог хоче через них полонити твою душу, зробити тебе слухняним знаряддям в своїх руках. Не співай ворожих пісень, не йди на забави: вистави, музику й танці, що їх влаштовує ворог, щоб тебе з'єднати для себе. Бо як же ти можеш танцювати і веселитись з тим, хто поневолює і плюгавить твою батьківщину! Не вступай в подружні зв'язки з ворогами твого народу. Бо як же можна обдаровувати

своїм коханням тих, яких правосуддя твого народу засуджує на шибеницю! Ворог хоче нас розкласти і роз'єднати, щоб тим легше нас винищувати. Загрозами, підступом і підкупом він вербує собі з-поміж нас своїх прихильників — донощиків і сексотів. Викривай тих, які через свою несвідомість чи слабкість вислужуються перед ворогом!

Ворог жорстоко придушує революційно-визвольні змагання твого народу, він переслідує і нищить борців за його волю — українських повстанців і революціонерів.

Пам'ятай, що сучасна боротьба нашої героїчної Української Повстанчої Армії — боротьба цілого народу за Українську Самостійну Соборну Державу — це продовження боротьби славних лицарів козацької доби — Хмельницького, Мазепи й Орлика та героїв нової доби української історії — Міхновського, Петлюри й Коновальця. Ця боротьба вимагає напруження всіх сил народу.

Тому і ти, українська молоде, не залишайся поза цією боротьбою — допомагай на кожному кроці рідним повстанцям-революціонерам!

Ворог — хитрий! Він хоче, щоб голосу твого народу ніде не було чути. Він намагається сам від його імені говорити на мітингах, по радіо, в газетах, брошурах і плакатах.

Не вір більшовицькій книжці! Вивчай історію і географію рідного народу з книжок тих авторів, які не запродалися ворогові. Читай добру українську книжку. Читай і розповсюджуй нашу революційну літературу.

Ворог — загребущий! Він хоче нашими руками здобути для себе ще нові чужі землі. Не будь слухняним зряддям ворожого імперіалізму! Ти бажаєш волі для свого народу — не дозволяй, щоби ворог використав тебе для поневолення інших народів!

Ворог — пихатий! Він всюди хвалить себе, свого вождя, свою армію і партію, свою культуру і порядки. Він має нас за нижчих від себе. На нашій землі виставляє пам'ятки свого панування над нами.

Не корись перед ворожою силою! Тримай себе гідно і сміливо. Викривай перед кожним більшовицьку пиху і самохвальство. Дай ворогові відчути, що ти ним погорджуєш. Не дозволяй пишатися червоною кров'ю ворожій зірці на могилах національних героїв. Всюди — в книжках, в школах, установах — знищуй портрети всенародного ката Сталіна.

Українська молоде! Революція надходить. Наближається час розплати з ворогом за всі кривди, що він нам заподіяв. Набли-

жається вирішальний момент в нашій боротьбі за Українську Самостійну Соборну Державу! Будь готова, молоде, до цієї величної і святої хвилини!

СМЕРТЬ ГНОБИТЕЛЕВИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ — СТАЛІНУ!

СМЕРТЬ СТАЛІНСЬКИМ ПРИСЛУЖНИКАМ — ЕНКАВЕДІВСЬКИМ КАТАМ, ПАРТІЙНИМ БРЕХУНАМ, ЗРАДНИКАМ, ДОНОЩИКАМ І СЕКСОТАМ!

ХАЙ ЖИВЕ ВСЕНАРОДНА РЕВОЛЮЦІЯ ПРОТИ РОСІЙСЬКО-БІЛЬШОВИЦЬКОГО ІМПЕРІАЛІЗМУ!

ХАЙ ЖИВЕ УКРАЇНСЬКА ПОВСТАНЧА АРМІЯ!

ХАЙ ЖИВЕ УКРАЇНСЬКА САМОСТІЙНА СОБОРНА ДЕРЖАВА!

ХАЙ ЖИВЕ УКРАЇНСЬКА МОЛОДЬ — АВАНГАРД І НАДІЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ В ЙОГО БОРТЬБІ ЗА СВОЄ ВИЗВОЛЕННЯ!

Вересень, 1945 р.

Провід Організації Українських Націоналістів Краю «Поділля».

Ксерокопія. Машинопис.

№ 25

ЛИСТІВКА-ЗВЕРНЕННЯ УПА ДО ГОЛОДУЮЧИХ УКРАЇНЦІВ ІЗ ЗАКЛИКОМ БОРОТИСЯ ЗА САМОСТІЙНУ СОБОРНУ НЕЗАЛЕЖНУ УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ

1947 р.*

За Українську Самостійну
Соборну Державу!

Воля народам!
Воля людині!

БРАТИ ГОЛОДУЮЧІ!

Одгриміли бої, закінчилася війна, але український народ не перестає приносити незліченні жертви. На Україні шаліє новий голод. Смерть косить підряд і здорових чоловіків, і німечних стариків, і жінок-матерів, і дітей-немовлят. Вимирають наші села, виростають нові, свіжі могили. Мільйони опухлих почорнілих людей-скелетів мандрують за хлібом у найвіддаленіші кутки Західної України, щоб по дорозі знайти від виснаження смерть у придо-

* Датовано за змістом документа.

рожному рові чи товарному вагоні, або загинути, з'ївши перший випрошений шматок хліба.

Брати! Чому ж це ми, сини найбагатшої і найурожайнішої на світі землі, приречені на голодну смерть? Чому ж це наша квітуча Україна перетворена в голодну країну?

Тому, що Україна в неволі, тому, що Україна не самостійна держава. Тому, що сталінські вельможі відібрали від нас землю, а нас перемінили в безправних рабів, у нужденних жебраків. Гинемо від голоду тому, що не ми господарі на своїй землі, а згряя сталінських імперіалістів; тому, що багатства України належать не українському народові, а більшовицьким грабіжникам.

Новий голод викликали і підготували Сталін і його кліка. Це вони, ці кремлівські вбивці винні в новому масовому винищуванні українського народу.

Бо чи можна з'ясувати голод післявоєнними труднощами?

Ні, ніколи в світі! Адже ж не було голоду навіть тоді, коли через Україну тільки що перекотилися фронти і коли воєнні руйнування були найбільші, коли мільйони чоловіків були не при праці, а в армії. Голод вибухнув аж у 1946 р., через рік після закінчення війни, коли Україна вже 2 роки перестала бути тереном воєнних дій. Голод виник щойно тоді, коли сталінські розбійники після закінчення війни, закріпившись в Україні, могли заграбити весь хліб з України.

А, може, причиною голоду була посуха в 1946 р.?

Адже ж, хоч посуха була і велика, все ж таки вродило настільки, щоб український народ не вмирав з голоду. Але сталінські грабіжники, не зважаючи на посуху, не то що цілком не знесли хлібопоставок, а навіть не знизили їх. Вони насильно вивезли з України стільки хліба, скільки лише вдалося. Цим вони остаточно прирекли український народ на новий голод.

Кинувши українські працюючі маси в смертні обійми голоду, сталінські вельможі не подали голодуючим жодної допомоги. Вони навіть не признаються, що на Україні голод. Навпаки, вони безлично заявляють, що колгоспний лад врятував нас від голоду!

Та на цьому не кінець! Сталінські кати, кровопивці заборонили голодуючим привозити хліб із Західної України. Вони наказали своїм енкаведівським опричникам відбирати від голодуючих мізерні кілограми випрошеної бараболі чи квасолі. Вони, нарешті, цілком закрили весною 1947 р. доступ в Західну Україну.

Таким чином, голод — це наслідок післявоєнних труднощів чи навіть посухи. Голод викликала і підтримує сталінська кліка навмисно. Вона підготувала голод планово шляхом повного пограбування хліба з України. Хліб потрібний сталінським бандитам для підготовки до нової війни, для того, щоб утримувати мільйони енкаведівських і енкагебівських опричників, щоб годувати своїх агентів у всіх компартіях світу.

Голодом сталінські душогуби здійснюють масове винищення українського народу. Тюрем, розстрілів, Сибіру є замало!

Брати! Поки не знищимо сталінських розбійників, поки не проженемо більшовицьких наїзників з України, доти не може бути в нас жодних сподіванок на краще.

Сталінські обіцянки про те, що переборовши післявоєнні труднощі ми станемо краще жити — підла брехня. Подібними обіцянками нас обдурюють уже 30 років. Але протягом цього часу ми ще не жили людським життям. Зате ми вже голодували в 1922 р., в 1933 р. і оце — втретє. Годі довше! Чому ж на ці кращі часи не чекає партійно-енкаведівська чиновницька згряя, а вже сьогодні влаштовує якнайвигідніше і якнайрозкішніше своє життя! Чому вона не відчуває післявоєнних труднощів, а навпаки, зажиріла сьогодні як ніколи навіть до війни?

Не йде на Україні сьогодні до кращого, а до гіршого! Жодних змін не ворожить і 1947 р. Не для допомоги приїхав на Україну відомий уже нам кат Каганович і не для наради привіз він з собою нового Постишева — Патоличева. Вже видна робота цих сталінських катів-соратників! Нова хвиля дикого терору залила всю Україну!

Тільки в завзятій боротьбі проти сталінських поневолювачів і експлуататорів вихід для нас!

Брати голодуючі! Українська Повстанча Армія (УПА), українські революціонери, керовані Степаном Бандерою, борються проти сталінських гнобителів за визволення України, карають сталінських бандитів за те, що вони прирекли український народ на гніт, голод і руїну, вони мстяться за кривди, вчинені українському народові. До такої боротьби закликає УПА і Вас. Успіх УПА — це найкращий доказ того, що така боротьба не лише можлива, а й єдино правильна, єдино доцільна.

Вступайте на шлях боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу, в якій ви будете господарями, в якій не буде ні експлуататорів, ні експлуатованих. В Українській Самостійній Со-

борної Державі ні Ви, ні Ваші діти не будуть вмирати з голоду, бо весь хліб належатиме Вам, бо весь хліб лишатиметься на Україні.

Організуйте боротьбу за повалення сталінського найреакційнішого ладу, за знищення народних кровопивців — сталінських вельмож, цих винуватців нового голоду на Україні!

Тільки боротьбою примусите ворога рахуватися з собою! Тільки боротьбою присмирете знахабнілих і розбещених більшовицьких виродків! Тільки боротьбою поліпшите своє життя! Беріть зброю в руки! Творіть збройні групи! Бийте ворога індивідуально, бийте, чим попало!

Знищуйте сталінських прихвостнів і наймитів, зненавиджених голів колгоспів і сільрад, бригадирів і всяких партійних секретарів, виконкомівських паразитів, енкаведівських і енкагебівських опричників, всяких уповноважених, що перебувають біля вас найближче, або приїжджають до вас! Знищуючи їх, Ви б'єте по всій ненависній советській системі!

Знищуйте заготпункти, елеватори, магазини, транспорт, призначений для вивезення хліба з колгоспів. Зривайте хлібоздачі! Не допустіть до вивезення хліба з України, бо це продовжить голод!

Беріть хліб з колгоспів, бо він Ваш, бо Ви біля нього працюєте! Зривайте і затягуйте молотьбу!

Читайте і поширюйте революційне слово! Воно зігріє Вас до боротьби, воно додасть Вам віри в неї і покаже правильний шлях!

Смерть Сталіну і його кліці — організаторам нового голоду на Україні!

Смерть новим експлуататорам — партійно-енкаведівсько-чинівницьким п'явкам!

Геть сталінську тюрму народів! Геть більшовицький колоніально-експлуататорський лад!

Геть сталінські колгоспи — знаряддя грабежу хліба і визиску селян!

Хай живе народно-визвольна боротьба українського народу!

Хай живе Українська Самостійна Соборна Держава!

Українська Повстанча Армія

**ЛИСТІВКА УПА ЧЕРВОНОАРМІЙЦЯМ-УКРАЇНЦЯМ
ІЗ ЗАКЛИКОМ ДО СПІЛЬНОЇ БОРОТЬБИ ЗА НЕЗАЛЕЖНУ
УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ**

*Не пізніше 1947 р.**

За Українську Самостійну
Соборну Державу!

Воля народам!
Воля людині!

БРАТИ ЧЕРВОНОАРМІЙЦІ — УКРАЇНЦІ!

Від Переяславського договору, тобто від 1654 р., і до сьогодні імперіалістична, спочатку царська, а тепер більшовицька Москва несла і несе Україні лише національний гніт і поневолення.

Від Богдана Хмельницького і до сьогодні імперіалістична, спочатку царська, а тепер більшовицька Москва по-варварськи експлуатувала і експлуатує український народ економічно.

Від Переяславського договору і до сьогодні імперіалістична, спочатку царська, а тепер більшовицька Москва крапа і краде у нас нашу історичну традицію, нашу культуру, намагалася і намагається вирвати в нас нашу національну душу, топтала і топче нашу національну гідність, хоче обернути нас в своїх рабів, хоче допровадити український народ до стану безобразної маси «малоросів» і «хахлів».

І саме тому, продовжуючи боротьбу Хмельницького, Мазепи, Петлюри, здійснюючи заповіді Шевченка, Франка, Лесі Українки, здійснюючи передові ідеї сучасного культурного людства, — український народ піднявся на збройну боротьбу з більшовицькими імперіалістами за Українську Самостійну Соборну Державу.

Досить окупантського ярма на нашій шиї! Досить панування імперіалістичної Москви над нами! Досить ганьби поневолення! Хочемо жити вільними! Хочемо зайняти належне нам, великому європейському народові, гідне місце в колі вільних народів світу! Ми нічим не гірші від інших народів! Ми нічим не гірші від нібито «старшого брата», як це більшовицькі імперіалісти називають сьогодні російський народ! Не хочемо більше його «помощи» для нас, його «піклування» про нас! Будемо самі вирішувати свою долю!

* Датовано за змістом документа.

Борючись в лавах УПА під керівництвом Української Головної Визвольної Ради за Українську Самостійну Соборну Державу, український народ бореться за своє законно-природне право жити вільним, ні від кого незалежним життям на своїй землі, як це вже живе давно в себе багато інших народів світу.

За справедливий суспільний лад, побудований на принципі справді безкласового суспільства, що в ньому не буде місця ні поміщикам, ні капіталістам, ні партійним вельможам, ні жодним іншим паразитам.

За своє справді щасливе і заможне життя, за гарантоване тим, що він буде сам самостійно господарювати на своїх багатствах, тим, що не буде ні паразитарних клас[ів], ні груп в українському суспільстві, тим, що в Українській державі не буде поневолених народів, отже, не буде потреби втримувати великого апарату насильства, який пожирає величезну частину народного прибутку.

За волю людини, за справжню демократію, за справжню свободу слова, друку, зборів і організацій, за справжнє керівництво народу державою.

Боротьба українського народу в лавах УПА за Українську Самостійну Соборну Державу — це свята, справедлива боротьба за найжиттєвіші і свої інтереси.

За своє природно-законне право жити вільним життям.

Брати українці в червоноармійській формі! На ваших очах більшовицькі імперіалісти посилюють національний гніт українського народу. Вони сотнями тисяч винищують українських патріотів у Сибіру, на Соловках, Колимі, по тюрмах і концтаборах, винищують розстрілами і на шибеницях. Вони далі своїми драконівськими «постановами» пригнічують мільйони колгоспників, робітників, інтелігенції.

Вдома з голоду пухнуть внаслідок грабежу зерна з України Ваші батьки, Ваші діти. Щораз більше панашатся партійні паразити, удекоровані різними орденами та медалями.

Щораз нахабнішими щодо Вас стають російські шовіністи. Щораз відвертіше знущаються з української мови і в армії і поза нею. Щораз відвертіше говорять Вам про Червону Армію, в якій служать мільйони українців і других народів, як про «руську армію», про ваші бойові осяги, як про «славу рускаво аружія». Щораз відвертіше більшовицький імперіаліст підносить перед Вами на щит Петра I, який, за словами Шевченка, «розпинав нашу Україну», по-старому заплюгавлюють ім'я «зрадника» українського на-

роду Мазепу, Петлюру, чи Бандеру, яких єдиною метою були чи є воля і щастя українського народу.

У вас не може бути вагань щодо того, де Ваше місце в тій боротьбі, яка зараз ведеться на українських землях.

Ваше місце на боці тих, які борються проти московсько-більшовицького ярма на Україні, за Українську Самостійну Соборну Державу, як єдину гарантію справді вільного, справді заможного, справді щасливого життя українського народу на своїй землі.

Ваше місце там, куди пішли Ваші командири і бійці Червоної Армії, як лейтенант Яструб — сотник-командир куреня (батальйону) УПА, нагороджений УГВРадою Золотим Хрестом Бойової Заслуги, лейтенант Береза — сотник-інструктор командирської школи УПА, сержант Ворон і сотні інших командирів та бійців Червоної Армії, які в лавах УПА свої військові знання і досвід віддають вській справі визволення українського народу.

Хто свідомо рішився б інакше — той підлий зрадник українського народу, підлий запроданець кремлівських імперіалістів, злочинний Каїн, кісток якого не прийме українська земля.

БРАТИ ЧЕРВОНОАРМІЙЦІ-УКРАЇНЦІ!

Разом мстім[о] московським імперіалістам за кривди, заподіяні ними українському народові. Разом мстім[о] за нашу стоптану національну гідність, за нашу ограблену землю, за колгоспну нужду і розстріляних братів, за голод і Соловки, за терор бандитів з НКВД і за свавілля партійних собак, за розстріляних братів, за волю України і за знуцання над нашими національними почуттями.

Включайтеся в святу національно-визвольну боротьбу українського народу за Українську Самостійну Соборну Державу. Не йдіть на облави проти українських повстанців. Не стріляйте в українських революціонерів-самостійників. Повідомляйте населення про планові облави.

Читайте підпільну літературу українського визвольного руху. Знайомтеся з його програмою. Розповсюджуйте наші ідеї. Інформуйте про нашу боротьбу своїх рідних, знайомих, своє оточення, якому довіряєте.

Зкладайте підпільні організації між собою. Національно освідомляйте тих, які ще вірять більшовикам. Не бійтеся НКВД. Він без сили там, де добра конспірація, де висока ідейність, де масова боротьба. Знищуйте шовіністично наставлених, ворожих до українського народу і його боротьби сталінських молодчиків. Знищуйте НКВДівських та партійних паразитів. Сталінські імперіа-

лісти підготовляються до нової імперіалістичної війни. Пам'ятайте, що в цей вирішальний момент зброю, яка буде у Ваших руках, Ви повинні обернути проти тих гнобителів, які сторіччями поневолювали український народ. Шукайте листівки УГВР, УПА, ОУН, шукайте зв'язку з УПА, ОУН і дійте згідно з їх вказівками.

Хай живе національно-визвольна протибільшовицька боротьба всього українського народу від Тиси по Кубань!

Хай живе бойовий союз українських повстанців з Червоної Армії в протибільшовицькій боротьбі за національне і соціальне визволення українського народу!

Хай живе воля народів і людини!

Хай живе Українська Самостійна Соборна Держава!

Смерть московсько-більшовицьким окупантам та їх українським агентам!

Українська Повстанча Армія

Ксерокопія. Машинопис.

№ 27

**ЛИСТІВКА — ЗВЕРНЕННЯ УПА «УКРАЇНЦІ» ІЗ ЗАКЛИКАМИ
ДО ЄДНОСТІ ЗАХІДНИХ І СХІДНИХ УКРАЇНЦІВ ДЛЯ
СПІЛЬНОЇ БОРОТЬБИ ЗА НЕЗАЛЕЖНУ УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ**

1949 р.

За Українську Самостійну
Соборну Державу!

Воля народам!
Воля людині!

У К Р А Ї Н Ц І !

Ділити нас, сіяти розбрат між нами — це стара практика всіх поневолювачів наших. Не відстають в цьому і російсько-більшовицькі гнобителі. Горлаючи про «возз'єднання» всіх українських земель, в той час вони роблять усе, щоб поділити, порізнити українців західних і східних областей України. Вистачить згадати, що в 1946–47 рр., коли тисячі опухлих голодних братів наших з-над Дніпра мандрували в Західну Україну за шматком хліба, сталінські гнобителі висилали між голодуючими перебраних агентів енкаведистів, які по селах Західної України чинили крадежі, грабунки, а ще більше допускалися звірських убивств. Енкагебістсько-енкаведівські бандити робили це за вказів-

ками своїх кремлівських оберкатів для того, щоб наставити українців західних областей вороже до українців східних областей і навпаки. Вони робили це для того, щоб населення Західної України не допомагало своїм голодуючим братам. Вони робили це для того, щоб не допустити до якнайширшої виміни думок та до затиснення спільних прагнень і боротьби східно- і західноукраїнських народних мас.

Чи може бути щось більш ганебне, підле і злочинне?!

І чи можемо всі ми — українці Східної і Західної України не протидіяти цій бандитській роботі сталінських загарбників?

Ми мусимо якнайширше і найактивніше протиставитись більшовицьким намаганням наставляти одних українців проти других. Непохитна і всебічна єдність всього українського народу в боротьбі проти російсько-більшовицьких загарбників — ось ключ сьогоденішнього дня.

УКРАЇНЦІ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ! Серед вас живе багато братів ваших зі Східної України. Це робітники, трудова інтелігенція, студенти, червоноармійці. Лише частина з них стоїть на послугах російсько-більшовицьких загарбників. Більшість з них ненавидить сталінських гнобителів так же само, як і ви. Тому не відокремлюйтеся і не замикайтеся від них. Не називайте їх «советами» і «москалями». Ставтеся до них приязно, приймайте гостинно як братів своїх. Шукайте зв'язків з ними, постійно затіснюйте і поглиблюйте свої знайомства з ними. Чи то в селі, чи на підприємстві, чи в школі жийте з українцями зі східних областей дружньо і близько. Допомагайте собі взаємно, по-братньому.

Не закривайте перед ними своїх душ, а вони відкриють вам свої. Розкажіть їм про своє життя і свою боротьбу проти всіх загарбників, а зокрема проти німецьких, а зараз російсько-більшовицьких. Розповідайте їм про УГВР, ОУН, УПА. Загрівайте їх до боротьби за вільну незалежну, справді демократичну Українську державу. Роз'яснюйте їм, що єдино власна держава може забезпечити всебічний розвиток і повний добробут українському народові.

Не відокремлюйтеся від українців комсомольців, в тому числі навіть від активних. Багато з них стало комсомольцями з невідомості. Змагайте до того, щоб переродити їх.

Всім тим українцям зі східних областей, які говорять російською мовою або засмічують нею рідну мову, показуйте ганебність такого поступування.

УКРАЇНЦІ СХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ! Не піддавайтеся більшовицькій підступній роботі, метою якої є порізнити вас із західними українцями. Якнайширше вступаєте в зв'язки з ними. Розкажіть

їм про життя у Східній Україні і про бандитську більшовицьку політику. Завжди і на кожному кроці виступайте з українцями західних областей разом, дружньо і організовано. Спільно ставайте на шлях боротьби за повалення більшовицької тюрми народів і побудову нового ладу, при якому всі народи житимуть у справжній дружбі з іншими народами у своїх власних самостійних державах без більшовицьких п'явок і без поміщиків та капіталістів.

**СМЕРТЬ РОСІЙСЬКО-БІЛЬШОВИЦЬКИМ ГНОБИТЕЛЯМ!
ХАЙ ЖИВЕ ЄДНІСТЬ ВСЬОГО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ!**

1949 р.

Українські повстанці

Прочитай і непомітно підкинь другому!

Ксерокопія. Машинопис.

№ 28

**ЛИСТІВКА УПА ДО ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ІЗ ЗАСТЕРЕЖЕННЯМ
НЕ РОЗПОВІДАТИ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ У ПІДПІЛЛІ**

1949 р.

**Пересторога!
ГРОМАДЯНИ!**

В боротьбі проти українського роду більшовицькі бандити сто-сують не тільки дикий терор, але вдаються до найпідліших засобів підступу, до найганебніших провокацій. Вам уже відомий не один такий підступ, але НКВД вишукує щораз нові. Тому бережіться!

Зараз НКВД застосовує такий підступ:

Одна група енкаведистів заарештовує підозрілого їм грома-дянина і везе до району. Друга група енкаведистів, перебраних на повстанців, по дорозі відбиває заарештованого. Арештований, думаючи, що він на правду попав до повстанців, дякує їм і розказує про все, що він робив для підпілля і кого знає з підпільників. Коли ж арештований нічого не говорить, тоді перебрані за по-встанців енкаведисти закидають арештованому, що він сексот, б'ють його і загрожують розстрілом. Арештований, щоб виправ-дати себе, що він не сексот, розказує, як він допомагає під-пільникам, хто до нього заходить і все інше, що знає. Коли аре-

штований вже все розкаже, тоді перебрані енкаведисти розкривають себе і везуть вже арештованого до району. Буває також так, що після того, як арештований вже про все розкаже, тоді на перебраних енкаведистів «нападає» інша група енкаведистів. Стається стрілянина, перебрані енкаведисти втікають, а арештований знов попадає до цих, що його заарештували. Таким чином арештований сам себе сипить, сам дає НКВД готові зізнання на себе.

Ми перестерігаємо Вас перед такими звільнюваннями. Пам'ятайте, що це підступ! Ніколи не розказуйте про підпілля перед людьми, яких добре не знаєте! Перед незнаними не признавайтесь про Ваші зв'язки з підпіллям, що б Вам не робили! Пам'ятайте, що справжні повстанці ніколи не питають, кого Ви знаєте в підпіллі і хто до Вас заходить!

Смерть більшовицьким бандитам!

1949 р.

Українські повстанці

Ксерокопія машинопису.

№ 29

ЛИСТІВКА-ПОВІДОМЛЕННЯ ОУН ЩОДО СТАВЛЕННЯ ДО ДЕРЖАВНО-РАДЯНСЬКИХ ТА ІНШИХ ПРАЦІВНИКІВ УСТАНОВ І ОРГАНІЗАЦІЙ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ ЗГІДНО З ВІДНОШЕННЯМ ПРАЦІВНИКІВ ДО НАСЕЛЕННЯ Й ВИМОГАМИ ОУН-УПА

Квітень 1950 р.

Прочитай і підкинь другому!
За Українську Самостійну Соборну Державу!
Воля народам!

ПОВІДОМЛЕННЯ

Організації Українських Націоналістів (ОУН) в справі становища* революційного підпілля до працівників радянської адміністрації та всіх інших установ в Західній Україні.

Деяке число непоінформованих громадян ще дотепер продовжує думати, що нібито українське революційне підпілля осу-

* Так у тексті.

джує самий факт служби в радянських адміністративних та інших установах і що воно тому, по їхній думці, без розбору знищує всіх, навіть невинних радянських службовців.

Таке розуміння становища українського революційного підпілля до працівників радянських установ цілком помилкове. Українське підпілля ніколи не переслідувало і не переслідує службовців адміністративних, заготівельних та інших радянських установ за те тільки, що вони є службовцями. Коли ж [від] рук підпілля з-посеред працівників тих же установ все-таки падають жертви, то це є наслідок таких обставин.

В Західній Україні більшовицька влада, зустрівшись з широким визвольним повстанським рухом та рішучим спротивом українських народних мас, кинула на боротьбу з ними не тільки поліційні загони МВД і МГБ, але теж і службовців різних установ — адміністративних, заготівельних, кооперативних, культурно-освітніх і т. д. Мало того. Більшовицька влада озброїла їх і дала їм повну свободу в переслідуванні і тероризуванні населення. Багато хто із радянських службовців, маючи таку свободу і будучи вірними наймитами більшовицьких гнобителів, допускаються різних злочинів супроти населення на території дій УПА та підпілля та супроти українського народу в цілому! Вони важко побивають сотні тисяч людей, насилують жінок, демолюють* хати, забирають у селян понад план сільськогосподарські продукти, грабують населення з їхнього майна, нерідко вбивають невинних людей.

Зрозуміло, що українське підпілля вважає таких «службовців» за ворогів українського народу, за вислужників московсько-більшовицьких окупантів і судять їх революційним судом. Вони часто гинуть [від] рук агентів...** на підставі точно зібраних і провірених...***

...Українське підпілля боліє з приводу таких жертв і вимагає, в міру можливості, до того, щоб їх оминати. Невинні жертви будуть зменшені, а, може, цілком удасться їх уникнути, коли радянські службовці перестерігатимуть такі правила поведінки:

1. Не виступатимуть активно проти українського визвольного руху, не допомагатимуть більшовицьким поліційним органам в його знищенні.

* Руйнують.

** Незорбірливо.

*** Текст обірано.

2. Не братимуть добровільно в руки зброю. Коли ж їх до цього примусять, вони повинні повідомити підпілля через населення, що цієї зброї не будуть вживати. Зокрема, це повинні робити службовці в тому випадку, коли вони командуються на села по одному чи в невеликих групах.

3. Не братимуть участі в таких акціях, скерованих проти народу, як виселення, колективізація, ловля молоді до ФЗН і т. п.

4. Працівники торговельних установ та всі учасники заготівельних кампаній під час своїх службових поїздок на села повинні поводитися з населенням людяно, не знущатися над ним, не примушувати його здавати державні поставки та виконувати інші зобов'язування понад встановлений мінімум.

5. Не братимуть активної участі в русифікації України. Це стосується особливо учителів та працівників культурно-освітніх установ.

Якщо радянські службовці притримуватимуться вищеперахованих вимог, їм з боку українського революційного підпілля ні тепер, ні в майбутньому нічого не загрожуватиме.

Український визвольний революційний рух скерований в першу чергу проти московсько-більшовицької верхівки, на яку падає повна відповідальність за теперішнє становище в Україні, та проти всіх вірних вислужників більшовицьких верховодів. Наша мета — національне і соціальне визволення українського народу, в тому числі і визволення працюючої інтелігенції з-під більшовицького гніту і визиску, визволення народів і працюючих мас всього ССРСР. До такої боротьби ми кличемо всіх українських патріотів, всіх чесних підсоветських людей.

Смерть більшовицьким гнобителям!

Смерть московсько-більшовицьким окупантам України!

Хай живе визвольна боротьба народів і працюючих мас ССРСР проти більшовицьких гнобителів!

Хай живе визвольна боротьба українського народу за національно-державне визволення України з-під московсько-більшовицького панування. Ми за справжнє безкласове суспільство, за справжню демократію!

Організація Українських Націоналістів на Українських Землях

Квітень 1950.

Ксерокопія. Машинопис.

**ЛИСТ РАДИ ВЕТЕРАНІВ УКРАЇНИ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

27 березня 1992 р.

Президії Верховної Ради України

Ветеранська громадськість України з глибоким обуренням сприйняла домагання ряду народних депутатів від Верховної Ради України акта про надання учасникам колишніх ОУН-УПА статусу, рівного з ветеранами Великої Вітчизняної війни. До Ради ветеранів України надходять постанови і звернення наших місцевих організацій і заяви окремих ветеранів, в яких висловлюються категоричні застереження проти прийняття Верховною Радою України такого акта як історично безпідставного, політично неправомірного і морально шкідливого.

Доводячи це до Вашого відома, викладаємо разом з тим свою позицію в цьому зв'язку. Рада ветеранів України з розумінням сприймає почуття наших ветеранів і поділяє багато які з їхніх доказів. Справді, провід ОУН співробітничав з гітлерівським командуванням у підготовці війни проти Радянського Союзу і разом з вермахтом привів свої батальйони на Україну як каральну силу. Справді, той же провід сформував УПА з відома, на кошти і для потреб німецько-фашистських окупантів на Україні, і УПА справно виконувала відведену їй роль боротьби з радянськими партизанами. Твердження, нібито ОУН-УПА вела боротьбу на «два фронти» — проти гітлерівського і сталінського тоталітаризму за суверенну, демократичну Україну — це міф. Справа в тому, що сама ОУН за своєю ідеологією, політикою і соціальною практикою була тоталітарною організацією фашистського типу, і цим визначалося її орієнтація в радянсько-німецькій війні на гітлерівський фашизм. Що ж до сталінського тоталітаризму, то це осучаснене визначення тогочасного режиму в СРСР, зроблене після Сталіна, коли стали відомі його злочини. Відзначимо й те, що в тій війні США і Великобританія разом з СРСР складали «велику трійку» антигітлерівської коаліції, і це показово як у плані різниці між гітлерівським і сталінським режимами, так і в плані того, на якому боці воювала ОУН-УПА.

Отже, для визнання за учасниками ОУН-УПА статусу, рівнозначного тому, яким користуються ветерани Великої Вітчизняної війни, немає щонайменших підстав. Таке визнання озна-

чало б грубе знехтування історичної правди, цинічний глум над пам'яттю загиблих і совістю живих, чиїм ратним подвигом виборювалася перемога над фашизмом.

Якщо в історії ОУН-УПА і є якийсь період, щоб вести мову з питання, порушеного у Верховній Раді України, то це хіба що період після закінчення війни з фашизмом. У боротьбі, яку вела тоді ОУН-УПА, вона зазнала поразки, і її учасники відбули покарання. Якщо хтось з них тепер реабілітований, то за ним, можливо, слід визнати статус «жертв сталінізму» з поширенням на нього відповідних прав.

В такий спосіб, на нашу думку, була б задоволена вимога сьогоднішніх адвокатів ОУН-УПА і в той же час не була б травмована свідомість як ветеранів, так і найширших кіл громадськості України.

Перший заступник голови Ради ветеранів України
[підпис]

Ф. К. Іщенко

№ 47
27 березня 1992 р.

Оригінал. Машинопис.

№ 31

ЛИСТ ВЕТЕРАНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ ТА УПРАВЛІННЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ м. КИЄВА ДО ГОЛОВИ КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ЗАКОНОДАВСТВА І ЗАКОННОСТІ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

27 травня 1992 р.

Голові комісії Верховної Ради України
у питаннях законодавства і законності
О. П. Коцюбі

Деякі політичні кола все настійливіше вимагають державного визнання Організації Українських Націоналістів як визвольного руху за самостійність України та надання учасникам її збройного формування — Української Повстанської Армії статусу ветеранів Великої Вітчизняної війни. При цьому прихильники політичної реабілітації ОУН-УПА, всупереч об'єктивному історичному процесу, намагаються видавати здобуття народом України державної незалежності чи не заслугою виключно цих націоналістичних

формувань, тоді як український народ своєю переважною більшістю ніколи їх не підтримував, рішуче засуджував відверте їх єднання і зрадницьку співпрацю з гітлерівцями в минулій світовій війні з фашизмом та кривавий терор, що чинився ними в Україні протягом багатьох років.

Ветеранські організації апарату Міністерства внутрішніх справ України та Управління внутрішніх справ м. Києва загальною чисельністю 6 тис. 900 чоловік, у тому числі 1740 фронтовиків, вважають, що політична реабілітація ОУН-УПА на вищому державному рівні стане не тільки неповагою до історії, а й безпрецедентним глумлінням над пам'яттю десятків тисяч загиблих від рук ОУН-УПА мирних громадян, військовослужбовців, працівників правоохоронних установ, стане відвертою наругою над громадським обов'язком і військовою мужністю мільйонів визволителів України від німецьких загарбників і їх поплічників.

Ветерани прагнуть до миру та злагоди в нашій новоствореній державі і тому проти будь-яких заполітизованих дій, здатних обернутися шкодою для суспільства.

Голова Ради ветеранів апарату МВС

[підпис]

В. М. Малишев

Голова Ради ветеранів УВС м. Києва

[підпис]

І. М. Слюсаренко

27 травня 1992 року
м. Київ

Оригінал. Машинопис.

№ 32

ЗВЕРНЕННЯ ВЕТЕРАНІВ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

10 червня 1992 р.

ЗВЕРНЕННЯ
ветеранів Великої Вітчизняної війни
до Верховної Ради України

Звертаємось до Верховної Ради України з надзвичайно важливого питання — про зростаючі активні спроби деяких політич-

них сил в Україні домогтися повної реабілітації і, навіть, героїзації діяльності ОУН-УПА, урочисто відзначити її 50-річчя.

Ми виступаємо як свідки тих трагічних подій від імені мільйонів загиблих в 1941–1945 рр. в боротьбі проти фашизму та його поплічників, від імені ветеранів Великої Вітчизняної війни та їх родин, всіх чесних людей і настійно застерігаємо вищу законодавчу владу України не допустити такого акта.

При розгляді цього питання ми просимо депутатів Верховної Ради України зважити на такі факти історії і уроки з них.

Загальновідомо, що організація українських націоналістів (ОУН) була одним із різновидів фашизму в Європі свого часу, її засновники і керівники — С. Бандера, А. Мельник, Я. Стецько, Р. Шухевич та інші вірно служили Гітлеру. У своїй ідеології, політиці і практиці ОУН наслідувала гітлеризм. Саме з його агресивною політикою завоювання світу і встановлення «нового порядку» ОУН пов'язувала вирішення своїх цілей. І методи їх досягнення були нацистськими. «Націоналістична мораль, говориться в поясненні до декалогу оунівців, — це мораль завойовника».

Українська Повстанська Армія (УПА), створена ОУН в 1942 р., була оснащена і озброєна вермахтом, діяла під контролем фашистів і воювала на їх боці, надаючи окупантам пряму допомогу в поневоленні і знищенні народу України, в боротьбі проти радянських партизанів, Радянської Армії і влади. Окремі сутички підрозділів УПА з німцями мали випадковий і місцевий характер, не відповідали волі проводу УПА і їх аж ніяк не можна назвати антифашистською боротьбою. За весь час УПА не провела жодної скільки-небудь серйозної операції проти окупантів.

Все це — загальновідомі і беззаперечні факти. Вони відбиті в документах фашистського рейху, самої ОУН-УПА, Радянської влади, в матеріалах Нюрнберзького процесу над головними німецькими злочинцями.

І не тільки в документах, вони навечно в пам'яті народній — факти звірячих розправ бандерівських бойовиків над мирним населенням Західної України. Там, де тимчасовою була їх влада, вона була справді «страшною», як того вимагав від своїх прибічників С. Бандера. За неповними даними, що були опубліковані за матеріалами розслідування злочинів бандерівщини, ними було вбито, закатовано понад 30 тис. радянських військових, понад 20 тис. мирного населення і понад 60 тис. польських громадян.

Бандерівці, їх УПА винні великою мірою і в жорстоких репресіях, що застосовував НКВС в західних областях України в 1940-х роках.

Бо коли в 1944 р. Україна була визволена Радянською Армією від фашистських окупантів, бандерівці з ОУН-УПА ще майже 7 років, довгих 7 років вели жорстоку збройну боротьбу проти Рад, тероризували мирне населення, не давали змоги відновлювати зруйноване війною народне життя, сіяти мирний хліб і тим самим спонукали й провокували НКВС до жорстоких репресій.

Вся історія ОУН, як і її УПА незаперечно доводить, що ці формування в національному русі на Україні, як і петлюрівщина в свій час, представляли собою вкрай небезпечну екстремістську, нацистську, профашистську течію. Їх боротьбу ніяк не можна назвати національно-визвольною. За об'єктивним значенням (якими б не були наміри її учасників) — це антинародна боротьба. Вся ідеологія, політика, практика оунівців, їх керівництва зокрема, повністю суперечать інтересам українського народу. Націонал-екстремізм, і це довело життя, здатен принести нашому народу не національне та соціальне відродження і мирне співжиття з сусідами, а братовбивчу війну і повну втрату незалежності України, не кажучи вже про втрату світового авторитету.

Друга світова і Велика Вітчизняна війна СРСР, зокрема, переконливо показали реакційну роль націоналізму взагалі, німецького і українського особливо. ОУН-УПА виступала на боці фашистської агресії, проти антигітлерівської коаліції. Особливо це стверджується їх боротьбою проти Червоної Армії після визволення території України від німецьких загарбників.

Намагання апологетів ОУН-УПА твердити, нібито УПА вела війну «на два фронти» не тільки безпідставні, суперечать істині, а і взагалі не витримують ніякої критики. Весь світ у ту війну розколовся на два воюючих блоки. Навіть імперіалісти США, Англії, Франції та інших країн, які ненавиділи Радянський Союз, розуміли, що не можна бути «на два фронти», що треба вибирати — або разом з Гітлером, або проти нього, а значить разом з Радянським Союзом. Іншого виходу для врятування людства від фашистської чуми тоді не було. То що ж — лідери ОУН були такими «мудрими» або такими безглуздими, що не розуміли тієї ситуації? Чи й справді вважали вони, що Україна могла завоювати і зберегти свою самостійність, ведучи в тій шаленій війні боротьбу на «два фронти»? Ні, все вони розуміли. І говорили, як і їх сьогоднішні адвокати, про війну на «два фронти» лише для омани тих простих людей, які щиро хотіли незалежності України, але не знали, що їх ватажки служать фашистам.

Нагадуючи депутатам і громадянам України ці відомі факти, ми запитуємо, як же можна в сучасних умовах творення демократичної України ставити питання про реабілітацію націонал-екстремістів і профашистів, якими були діячі з ОУН-УПА? Це неможливо ні з правової, ні з політичної, ні з моральної точки зору.

Більше того: ми хотіли б висловити своє розуміння наслідків, до яких може привести реабілітація ОУН-УПА.

1. Спроба реабілітувати ОУН-УПА, навіть у вигляді «гуманного» бажання порівняти, «помирити» всіх, хто воював у Другій світовій війні, якії ветеранів, — така спроба аморальна. Бо в тій війні одні ризикували своїм життям і віддавали його за велику і справедливу справу визволення людства від загрози фашизму, другі — за встановлення антилюдяної фашистської диктатури. Реабілітація ОУН-УПА була б знущанням над світлою пам'яттю мільйонів загиблих від рук фашистів і їх бандерівських поплічників. Ні ми, ветерани, бойові товариші яких не повернулися з війни, ні родини загиблих за святу справу антифашизму не простили б такого акта.

2. Спроба реабілітувати ОУН-УПА ображає нас, ветеранів Великої Вітчизняної війни. Нас в Україні залишилося близько півтора мільйона чоловік. Понад 300 тис. з нас — інваліди війни.

Реабілітація ОУН-УПА, цього ворога українського народу була б цинічним глумом над нами, всіма старшими поколіннями нашого народу.

3. Ми, ветерани, які воювали проти гітлеризму, винесли на своїх плечах і боротьбу проти сталінського тоталітаризму. Чимало з нас пройшло і крізь сталінські концтабори. Ми активно включились у творення правової демократичної Української держави. Та боротьбу з сталінським тоталітаризмом ми вели ніяк не для того, щоб замінити його на бандерівський тоталітаризм гітлерівського типу. Будьте послідовними: бандерівщина несумісна з демократією.

З цими словами ми звертаємось не тільки до депутатів, а й до тих учасників руху ОУН-УПА, які туди були втягнуті насильно, по своїй несвідомості, які не поділяють злочинних цілей і методів бандерівського націоналізму.

Ми ще і ще раз заявляємо: засуджуючи ОУН-УПА як екстремістську, профашистську організацію, категорично заперечуючи проти її реабілітації, ми одночасно виступаємо за персональну реабілітацію тих, хто випадково, страхом, силою, був залучений до УПА і не має злочинів перед народом, або безвинно постраждав від репресій НКВС. Але ми звертаємось до цих людей і говоримо: якщо ви дійсно чесні

перед народом, відкрито виступіть проти бандерівщини, засудіть її, як ми засудили злочини сталінщини!

4. Реабілітація ОУН-УПА означатиме пряму підтримку, посилення націонал-екстремізму в сучасній Україні. Більше того, скажемо правду: цей процес вже йде, особливо на західних землях України. Проводяться акції по вшануванню бойовиків УПА, встановлюються пам'ятники їх профашистським фюрерам, засоби масової інформації майже щоденно пропагують бандерівщину... Поруч з тим — ліквідуються пам'ятники Радянської Армії і нашої перемоги, перейменовуються названі на цю честь вулиці, райони, селища і міста, замовчується справжня історія Другої світової і Великої Вітчизняної війни.

Хіба цього не бачать депутати Верховної Ради і Уряд України? Хіба це не є фактична реабілітація ОУН-УПА? Їх називають визволителями, а нам в обличчя кидають — «фашисти», «окупанти». А це моральний терор по відношенню до нас, ветеранів Великої Вітчизняної війни і Радянської Армії.

Психологічна кампанія по реабілітації ОУН-УПА повинна бути негайно припинена. Ми вимагаємо цього. Якщо Верховна Рада і Уряд України не захистять нас від наступу бандерівщини, ми звернемося по допомогу до своїх синів, дочок, онуків, всіх чесних людей. Тим більше, що реабілітація ОУН-УПА неминуче приведе не просто до підсилення їх впливу на розвиток України, а й до встановлення націоналістичної диктатури. Про те, що ми попереджаємо про цю реальну загрозу, свідчить вся сьогоденна діяльність необандерівців: загрози «комуняку на гілляку», відкрита пропаганда націонал-екстремізму, створення націоналістичних організацій молоді і напіввійськових формувань, які не лише проходять «підготовку», а вже намагалися «показати» себе в Криму, Придністров'ї, спробами фізичних розправ з учасниками мітингів і демонстрацій у цілому ряді міст України (Львів, Тернопіль, Київ та ін.).

5. Нарешті, реабілітація ОУН-УПА була б актом, який дискредитував би Україну не тільки з точки зору міжнародної, а й національної правосвідомості багатьох країн. Справа в тому, що С. Бандера, А. Мельник і інші ватажки та їх формування ОУН-УПА уособлюють в історії України те ж саме, що В. Квіслінг і його організація у Норвегії, Л. Дергель — у Бельгії, Петен і Де ля Рок — у Франції, О. Мослі — у Великобританії, А. Павелич — у Югославії. Ці поплічники фашизму засуджені народами. Як же можна реабілітувати бандерівців?

За нормами міжнародного права дії ОУН-УПА кваліфікуються як злочини проти миру і людяності, і винні в таких діях організації

та особи не підпадають ні під строк давності, ні під амністію та реабілітацію.

Така наша точка зору з названої проблеми. Звертаючись до Верховної Ради України, ми хочемо вірити, що вищі органи влади нашої держави не піддадуться тиску адвокатів бандерівщини, які представляють амбіції надто незначної, але дуже галасливої ідейно-політичної течії в Україні, не допустять реабілітації ОУН-УПА і покладуть край психологічному наступу цих сил на демократію незалежної України. Просимо довести наше звернення до кожного народного депутата України.

До цього звернення додаємо документи і матеріали про діяльність українських націоналістів (ОУН) в Західній Україні, наведені в книжці «Обвиняет Земля» (1 примірник, 156 стор.)^{*}.

Ставимо Вас до відома, що копію цього звернення ми направляємо, за їх проханням, в усі ветеранські організації та в засоби масової інформації.

Комітет ветеранів війни Ради ветеранів України

10 червня 1992 року

Копія. Машинопис.

№ 33

ЛИСТ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ, ПРАЦІ Й РАДЯНСЬКОЇ АРМІЇ ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ Л. М. КРАВЧУКУ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

20 червня 1992 р.

Президенту України
Л. М. Кравчуку

Копія:
Представителю Президента в Волинській обл.
В. І. Блаженчуку

Ознакомившись с обращением Волинского областного Совета народных депутатов к Верховному Совету Украины «О нацио-

^{*} Книга відсутня.

^{**} Копія також направлена представнику Президента у Волинській обл. В. І. Блаженчуку.

нально-освободительном движении на Украине 1930–1950 гг.» от 23 апреля 1992 г., мы, ветераны Великой Отечественной войны, труда и СА, хотим прежде всего обратить Ваше внимание на то, что сама постановка вопроса не отвечает исторической справедливости. Речь все время идет о том, что УПА-ОУН являлись воюющими организациями на стороне антифашистской коалиции. Подчеркивается, что эта «Украинская Повстанческая Армия» вела вооруженную борьбу против немецких войск. Была ли такая армия в восточных и южных областях Украины? Киевской, Житомирской, Винницкой, Кировоградской, Сумской, Донецкой, Днепропетровской, Харьковской, Одесской, Николаевской и др.? Нет, ничего подобного там никогда не существовало. Следовательно, надо называть вещи своими именами, т. е. существовали эти формирования только на западе, и, как установлено многими фактами, воевали они на стороне немцев против СА, советских партизан, и ни один населенный пункт ими от немцев освобожден не был. [УПА] терроризировала местных жителей, о чем неоднократно выступали в газетах участники борьбы против националистических банд или очевидцы тех зверств, которые совершались упавцами (оуновцами).

Еще далеко до начала второй мировой войны (1939 г.), а также нападения на Советский Союз (1941 г.) немецкие разведывательные органы готовили из украинских националистов себе помощников для использования в боевых действиях против СА и партизан. Роман Шухевич готовил в Кракове десятки тысяч командного состава для УПА, и зашифрована эта подготовка [была] под видом трудовых лагерей. А кто не помнит дивизию СС «Галичина», против кого она воевала и кто в ее составе находился? Оуновцы.

Достаточно вспомнить показания на Нюрнбергском процессе полковника немецкой разведки Штольца: «В частности лично мною были даны указания немецким агентам Мельнику и Бандере организовать сразу после нападения Германии на Советский Союз провокационные выступления на Украине с целью подрыва советских войск...» Мы вспоминаем выступления бывшего командира партизанского отряда Филюка, который был очевидцем страшных преступлений УПА и сообщил об этом в статье «Мордували навіть дітей», когда 4-х и 2-летних детей замучили самым страшным образом, или статью «Закрутка — зброя ОУН-УПА», в которой изложены конкретные факты уничтожения мирных жителей Волыни.

Житель г. Нововолынка В. Лотвин в статье «Вони вбивали свій народ» очень убедительно показал, против кого и как воевала УПА. Сколько замучили невинных волынян, в т. ч. детей, стариков и женщин, сколько уничтожено имущества честных людей, и только за то, что они работали в колхозе, кооперативе, в школе, в сельском Совете.

По документальным данным, на Волыни от рук вооруженных формирований ОУН-УПА (1943–1951 гг.) погибло 28,3 тыс. человек, в т. ч. 20 тыс. поляков, 265 военнослужащих, 358 председателей сельских Советов, 57 их заместителей, 128 секретарей сельских Советов, 23 председателя колхозов, 14 директоров совхозов и 70 учителей школ, 44 секретаря комсомольских организаций, 25 зав. клубами, 560 представителей органов власти и общественных организаций. После освобождения Волыни от немецких захватчиков бандами ОУН-УПА было замучено и убито более 5 тыс. мужчин, 2 тыс. 127 женщин, 1055 детей. И это неполный учет тех, против кого вели борьбу ОУН-УПА.

Вам, т. Кравчук, как бывшему зав. идеологическим отделом ЦК КПУ, а затем и секретарю, такие данные должны быть известны. Особенно о них знает волынянин, бывший первый секретарь Волынского обкома Компартии Украины Блаженчук, и непонятно, как можно возбуждать ходатайство о реабилитации таких извергов?

Рубежи Волынской обл. охраняли 11 пограничных застав в Любомле, 16 застав во Владимире-Волынском, которые первыми приняли удар немецких войск на себя и стояли насмерть. В своей статье «Бої на кордоні» М. Калиниченко очень детально рассказал о героизме воинов-пограничников. Вот только один абзац: «Храбро воевали пограничники 7-й заставы, где особое мужество проявил помощник политрука Петров. Более 10 дней держали оборону пограничники 13-й заставы под командованием лейтенанта Лопатина. Стойко сдерживали натиск врага бойцы 11-й заставы в с. Заболотцы...» и т. д.

Где же в это время была УПА? Она активно готовилась к встрече захватчиков и помогала им. Вот запись из дневника главаря банды «Бескид»: «23 июня 1941 года отряд наших людей ударил на м. Вербу и захватил его, расстреляно 50 красноармейцев. Только спустя 24 часа в местечко вошли немцы и очень дружелюбно отнеслись к нашему отряду. Позже вместе с немцами наши хлопцы уничтожили всех советов...»

Теперь посмотрим на деятельность сегодняшних националистов. Всего несколько примеров. Лидер Ив[ано]-Франковского СНУМа В. Цапович заявил: «Придет время, когда с Карпатских гор и лесов выршат новые легионы ОУН-УПА на проклятую московскую тиранию».

Вот выступление председателя Дрогобычского горисполкома Глубыша: «Тільки знищувати керівний комуністичний режим, і якщо доведеться, то повстанська куля знову коситиме більшовицьку сволоту, пощади не буде». І тут же «шедеври» поезии:

«Бийте, браття, москалів
З нашої держави,
Бо вони на нас живих
Кайдани наклали»

и т. д.

Наконец, последний пример. Всем миром признано, что наша страна являлась активным участником антигитлеровской коалиции, а СА внесла основной вклад в разгром фашистской армии. День Победы отмечается чуть ли не на всей планете. А что же делали львовские националисты 8 мая 1992 г. на площади, где собрались трудящиеся города отметить День Победы? Они просто срывали это мероприятие, оскорбляли действиями представителей власти, хулиганили. Кто их поддерживает? Опять — бывшие участники УПА.

В заключение хотим спросить, как понимать трактовку в статье «Народной трибуны» за 30 мая 1992 г. «Єднаймося на ділі», где на конференции бывших бандитов берется под сомнение, что для нашего народа это была Отечественная война. В статье говорится, что рана болит одинаково. Это справедливо, и особенно она болезненна, когда тебе враг стрелял в спину, т. к. противник был впереди, а предатель стрелял из-за угла.

На снимке к этой статье сфотографирована группа оуновцев в форме и при оружии. Против кого они собираются воевать? Или это для воспитания молодежи в определенном националистическом духе?

Может нам разъяснит представитель Президента в Волынской области? Как все это понимать?

Приложение: вырезки из газеты только первому адресату*.

* Відсутні.

Ветераны войны, труда и СА. 52 подписи*.

Зозуля Г. С.

20.06.92 г.

Оригінал. Машинопис**.

№ 34

**ЛИСТ КОМІТЕТУ ДІТЕЙ РЕПРЕСОВАНИХ
ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА РЕПРЕСОВАНИХ ДО
ГОЛОВИ КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ В СПРАВАХ
ІНВАЛІДІВ, ПЕНСІОНЕРІВ ТА РЕПРЕСОВАНИХ М. В.
НАУМЕНКА
ЗА ВИЗНАННЯ ВСІХ ЧЛЕНІВ ОУН-УПА ТА ТИХ,
ХТО НАДАВАВ ЇМ ДОПОМОГУ, БОРЦЯМИ
ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

9 липня 1992 р.

Голові Комісії Верховної Ради України в справах
інвалідів, пенсіонерів та репресованих
п. Науменку М. В.

Комітет дітей репресованих вважає, що задля ствердження історичної і соціальної справедливості необхідно внести такі зміни і доповнення до Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні»:

1. Визнати всіх членів УПА-ОУН та тих, хто надавав їм допомогу, учасниками руху опору проти більшовицької тиранії, борцями за незалежну Україну. Повністю реабілітувати цих осіб та надати їм пільги і права, як учасникам Другої світової війни.

2. Надати членам сімей репресованих осіб, які були страчені, замучені чи померли, перебуваючи в місцях позбавлення волі, пільги і права, рівні з правами членів сімей військовослужбовців, які загинули на війні.

* Відсутні.

** На листі — штамп Української республіканської ради ветеранів війни і праці з датою 06.08.92.

3. Дітям жертв репресій, включно й тим, які народились в час і в місцях заслання та вислання і позбавлення волі, негайно надати пільги, передбачені для осіб — колишніх малолітніх в'язнів фашистських таборів, що не виключає виплату їм, як спадкоємцям, компенсацій.

4. Виплатити, згідно з діючим Цивільним кодексом України, компенсації спадкоємцям за своїх рідних, які були страчені, замучені чи померли. Виплату доцільно проводити в 3 черги, поетапно. Першочергову виплату зробити за репресованих до 1938 р. включно, і т. д.

5. Як рішучий захід підтримки дітей репресованих в період переходу до ринкових відносин, надати їм суттєві пільги при приватизації житла, підприємств, землі, оплаті комунальних послуг і видачі цінних паперів.

6. Забезпечити матеріальні і правові гарантії для повернення на Батьківщину наших репресованих земляків та їх нащадків, які проживають за межами України.

7. Передбачити різні форми вшанування пам'яті борців за волю України на місцях їх загибелі та поховання.

8. Створити «Фонд пам'яті репресованих» для надання матеріальної допомоги учасникам руху опору більшовицькій тиранії та членам їх сімей, а також для вшанування пам'яті борців за волю України. В фонд відрахувати кошти компенсацій за загиблих, у кого не виявлено спадкоємців. Право розпоряджатись фондом надається виключно Всеукраїнському товариству репресованих.

9. Відкрити архіви НКВС-КДБ та МВС, що стосуються репресій, для науковців, представників преси та громадських організацій. Надати право ознайомлення з матеріалами цих архівів жертвам репресій та їх нащадкам.

10. Порушити справи проти осіб, які, беручи участь у репресіях, виконували роль катів, застосовували тортури, знущались над своїми жертвами та їх сім'ями.

Голова Товариства

[підпис]

Є. Пронюк

Голова Комітету дітей репресованих

[підпис]

В. Савченко

Оригінал. Машинопис на бланку Всеукраїнського товариства репресованих.

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ УКРАЇНИ А. Ф. СТОЛЯРЧУКА
ДО УКРАЇНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ РАДИ ВЕТЕРАНІВ
ВІЙНИ І ПРАЦІ (І. ГЕРАСИМОВА, Ф. ІЩЕНКА)
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

30 липня 1992 р.*

Украинский республиканский Совет ветеранов войны и труда,
И. Герасимову, Ф. Ищенко.

Прошу немедленно обсудить и осудить это наглое обращение бандюг из УПА-ОУН** (кстати, в Житомире уже клюнули). Обратиться [необходимо] ко всем ветеранам КГБ и МВД, что[бы] они выразили протест против этого разгула.

Прошу немедленно обратиться к МИД и МВД Украины с требованием не выдавать виз бывшим бандитам и их выкорышам, которые хотят приехать на «торжество» 50-летия УПА-ОУН.

Не теряйте время.

[Підпис]

Столярчук А. Ф.

Оригінал. Рукопис.

Додаток до документа № 35

**РЕЗОЛЮЦІЯ
ВОЛИНСЬКОЇ КРАЙОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ УЧАСНИКІВ
НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ
ОУН-УПА 40-50-х РОКІВ**

Конференція константує нарощування у Волинському краї роботи по висвітленню історичної ролі УПА в боротьбі за самостійність України.

Братство ветеранів-вояків ОУН-УПА продовжує копітку справу по встановленню поіменно загиблих за волю України в нашому краї, по впорядкуванню їхніх могил, встановленню пам'ятників загиблим героям.

Конференція постановляє:

* Дата вхідна.

** Див. додаток.

1. Вважати першочерговим завданням Братства колишніх вояків ОУН-УПА підготовку до відзначення на Волині та в столиці України місті Києві 50-річчя заснування Української Повстанської Армії.

2. Закликати всіх вояків ОУН-УПА повсякденно при зустрічах з робітничими колективами, інтелігенцією, а особливо молоддю...^{*} національно-визвольний рух на Україні 40–50-х років.

Належить дати рішучу відсіч минулим та нинішнім більшовицьким вигадкам та наклепам про ОУН-УПА.

В цій роботі суттєву роль належить відвести виступам в пресі, на радіо, по телебаченню, розповсюдженню правдивої документальної та художньої літератури.

3. Звернутися до міських та районних виконавчих комітетів Рад з вимогою видачі ветеранам ОУН-УПА посвідчень на право проведення викладацької роботи з історії ОУН-УПА в школах, училищах, технікумах, вузах.

Вимагати від міськрайвиконкомів встановлення для ветеранів ОУН-УПА соціальних пільг на рівні ветеранів 2-ї світової війни.

4. Створити на обласному, міських та районних рівнях комітети-штаби для святкування 50-річчя УПА, поклавши на ці комітети обов'язки координації діяльності у впорядкуванні могил та групових поховань, встановлення пам'ятних знаків на місцях боїв УПА з німецькими та більшовицькими загарбниками, у проведенні панахид на цих місцях, створення книги пам'яті УПА.

5. В липні-серпні цього року в м. Луцьку в драматичному театрі провести наукову конференцію, присвячену 50-літтю національно-визвольних змагань ОУН-УПА.

Дану конференцію розглядати як центральну академію на Волині ювілейного року УПА, ухваленого Всеукраїнським Братством вояків УПА.

6. Вважати за необхідне зосередити свої зусилля на формуванні крайової організації Народного Руху як організуючого і консолідуючого органу де-^{**}

Сьогоднішню діяльність керівництва крайового проводу Руху розглядати як недопустиму інертність і пристосуванство.

7. Вимагаємо ліквідації в м. Луцьку музею історії органів внутрішніх справ області як такого, що висвітлює не боротьбу зі злочинцями, а пропагує участь військ МВС в боротьбі з національно-визвольним рухом.

* Текст обрізано.

** Текст обрізано.

Мають бути ліквідовані також меморіальні дошки, встановлені на адміністративних будівлях обласного центру, котрі вшановують борців за більшовицьке поневолення нашого краю.

8. Звернутися до Волинського облвиконкому та Луцького міськвиконкому про сприяння у створенні в обласному центрі музею національно-визвольної боротьби українського народу та монументу жертвам політичних репресій.

9. Звернутися до генерального прокурора України п. Шишкіна з вимогою про встановлення контролю прокуратури за ходом слідства у кримінальній справі, порушеній прокуратурою області за фактом розстрілу в'язнів Луцької тюрми у червні 1941 р.

10. Рекомендувати виконавчим комітетам міських та районних Рад Волинської, Рівненської, Житомирської областей невідкладно здійснити перейменування вулиць та площ населених пунктів, котрі названі іменами ворогів українського народу або носять імена керівників міжнародного комуністичного тероризму...*

Оригінал. Газетна вирізка**.

№ 36

ЛИСТ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ УКРАЇНИ ДО ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

6 серпня 1992 р.

Президії Верховної Ради України

В зв'язку з підготовкою до проведення 50-ї річниці утворення і діяльності ОУН-УПА, до Ради ветеранів України звертаються Ради обласних, районних, міських і первинних ветеранських організацій та окремі ветерани війни і праці з листами, в яких висловлюють подив з приводу проведення цього ювілею, звинувачуючи в цьому директивні органи України.

В листах відзначається, що оунівці намагаються фальсифікувати історичні факти, оскільки УПА створювалась і воювала під егідою і на боці німецько-фашистських окупантів проти Радянської Армії і партизан, знищувала мирне на-

* Текст обрізано.

** Газета «Народна трибуна». — 1992. — 18 березня.

селення — вчителів, вихователів, науковців, медичних працівників, жінок, дітей, стариків. Методи боротьби ОУН-УПА в повоснні 1945–1950 рр. — це методи терору проти свого українського народу, що не мають нічого спільного з політичною боротьбою за суверенну демократичну Україну.

В листах виражається думка, що ОУН-УПА не може бути реабілітована як політична організація, а щодо окремих її членів, то це повинно бути вирішено компетентними органами на підставі відповідних документів чи свідчень.

Надсилаючи частку листів, що надійшли з місць до Ради ветеранів України, просимо розглянути це питання і прийняти відповідне рішення у відповідності до історичних фактів створення і діяльності ОУН-УПА.

Додаток: листи з місць (14 шт.)*.

Перший заст[упник] голови Ради ветеранів України
[підпис]

Ф. К. Іщенко

Оригінал. Машинопис на бланку організації.

№ 37

ЗАЯВА УЧАСНИКІВ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ТА ЧЛЕНІВ СПІЛКИ ОФІЦЕРІВ УКРАЇНИ ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ З ПРОХАННЯМ ДО ДЕПУТАТІВ ВИЗНАТИ УКРАЇНСЬКУ ПОВСТАНСЬКУ АРМІЮ ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ ПРОТИ ПТЛЕРІВСЬКОГО ТА СТАЛІНСЬКОГО РЕЖИМІВ

3 жовтня 1992 р.

ЗАЯВА

учасників Другої світової війни та членів
Спілки офіцерів України (учасників походу
«За громадянське примирення та національну
злагоду»), які здійснили спільний похід
Київ — Одеса — Київ

Ми, воїни Великої Вітчизняної війни, Української Повстанської Армії і Спілки офіцерів України, з великим інтересом заслухали допо-

* Не додаються.

відь Президента України Л. Кравчука на VI сесії Верховної Ради, особливо ту її частину, де йдеться про мир і злагоду у нашому суспільстві.

Ми повністю згодні з позицією Президента в цьому питанні і підтримуємо її. В усіх країнах-учасницях Другої світової війни давно знайшли примирення ворогуючі сторони. Забуті взаємні кривди і образи. Лише в нашій молодій державі до цього часу не зникло давнє протистояння, досі в українському суспільстві ставлення до Української Повстанської Армії лишається невизначеним.

Ми просимо Вас, шановні депутати, дати кваліфіковану політичну оцінку діячам Української Повстанської Армії на предмет визнання її воюючою стороною проти гітлерівського та сталінського режимів. Цей крок буде сприяти національному примиренню в Українській державі.

Додаток: Підписи учасників походу (на 5 сторінках)*.

Схвалено на загальному зібранні учасників походу «За громадянське примирення та національну злагоду» на борту судна «Академік Глушков».

3.10.92 р.

Оригінал. Машинопис.

№ 38

РЕЗОЛЮЦІЯ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ «ОУН, УПА: ІСТОРІЯ, УРОКИ, СУЧАСНІСТЬ», ПРИЙНЯТА УЧАСНИКАМИ ЗІБРАННЯ В м. ІВАНО-ФРАНКІВСЬК ПРО ВИЗНАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОУН-УПА ЯК НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

17 січня 1993 р.

РЕЗОЛЮЦІЯ
наукової конференції «Організація Українських
Націоналістів і Українська Повстанська Армія:
історія, уроки, сучасність» (Івано-Франківськ,
16–17 січня 1993 р.)

На конференції були присутні 757 чоловік, в т. ч. 65 науковців. Заслухано 22 доповіді та повідомлення.

* 96 підписів.

Конференція вважає за необхідне схвалити таку резолюцію:

— відповідно до міжнародно-правових актів збройна боротьба народу за реалізацію права на самовизначення і утвердження власної держави є національно-визвольною боротьбою. Об'єктивні наукові дослідження та аналіз виявлених архівних матеріалів та інших документів неспростовно засвідчують, що в 1930–1950-х роках ОУН і УПА вели боротьбу саме такого характеру, захищаючи національні права та інтереси українського народу. Конференція вважає необхідним з метою утвердження історичної справедливості прийняти з цього приводу окреме звернення до Президента України і до Верховної Ради України;

— далі дослідження проблем національно-визвольних змагань українського народу потребують повного використання всіх наявних документів та матеріалів. На жаль, доступу до архівів СБУ та МВС України, зокрема, до справ, які не становлять жодної небезпечної таємниці для обороноздатності нашої Батьківщини, не надається навіть науковцям-професіоналам. Існує реальна небезпека продовження знищення частини таких джерел, що ускладнить, а то й зробить практично неможливим встановлення об'єктивної істини з важливих питань, тому наполягаємо на негайному розгляді Верховною Радою і прийнятті Закону про національний архівний фонд України, а також питання про повернення національної історичної спадщини України, в т. ч. документальних джерел, з Російської Федерації та інших держав;

— розгорнути масове науково-краєзнавче дослідження повстанського руху 1940–1950-х років, яким охопити всі без винятку населені пункти ареалу;

— конференція вважає за необхідне створити Книгу пам'яті полеглих у боротьбі за волю України, а також Книгу про злочинну діяльність комуністичного режиму, що була геноцидом українського народу;

— рекомендуємо не лише продовжити перевидання в Україні наявних томів «Літопису УПА», а й налагодити систематичну роботу над підготовкою та друкуванням нових книг цього фундаментального корпусу, інших документів, матеріалів та наукових досліджень з історії ОУН і УПА, що матиме як наукове, так і виховне та пізнавальне значення;

— Міністерствам: освіти, оборони та культури України передбачити в учбових планах та навчальних програмах, а також [у] діяльності установ культури вивчення і популяризацію історії

національно-визвольних змагань, що сприятиме духовному відродженню, формуванню національно-свідомого покоління;

— конференція вважає доцільним перетворення наукового відділу Братства УПА в підрозділ інституту українознавства АН України, надання йому статусу координаційної інституції з проблем національно-визвольної боротьби 1930–1950-х років, як установи, що найближче стоїть до учасників самого руху;

— конференція рекомендує Академії наук України включити до пріоритетних наукових досліджень проблематику визвольного руху українського народу в 1940–1950-х роках за здобуття національної незалежності держави;

— учасники конференції вважають за необхідне негайне створення Народного фонду соціальної допомоги учасникам національно-визвольного руху ОУН і УПА;

— конференція порушує клопотання перед Верховною Радою України про визнання 14 жовтня (Свято Покрови) Днем Збройних сил України, що впливає з національних, духовних та історичних традицій українського народу, зокрема, Запорізького козацтва;

— рішуче висловлюємося проти намагань відновити радянську імперію під виглядом підписання «Статуту СНД», спроб реанімації діяльності КПРС, КПУ в Україні. Підтримуємо пропозицію та вимоги Народного Руху України та інших політичних, громадських організацій та лідерів про проведення громадянського суду над КПРС, КПУ та її ідеологією;

— конференція звертається до українського радіо і телебачення активізувати об'єктивне висвітлення історії ОУН та УПА;

— звернутися до Міністерства освіти з пропозицією ввести до шкільних навчальних планів і програм викладання історії та ідеологічних засад українського націоналізму;

— домогтися ширшого висвітлення історії ОУН і УПА в музеях;

— домагатися від Вищої Атестаційної Комісії України перегляду доцільності збереження наукових звань і утримування на посадах в університетах та інститутах осіб, які захищали дисертації на теми, спрямовані проти незалежності України.

17 січня 1993 р.

Оригінал. Машинопис.

**ЗВЕРНЕННЯ УЧАСНИКІВ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ОУН, УПА: ІСТОРІЯ, УРОКИ, СУЧАСНІСТЬ», ПРИЙНЯТЕ
У м. ІВАНО-ФРАНКІВСЬК, ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ
Л. М. КРАВЧУКА* З ВИМОГОЮ ВИЗНАННЯ УПА
ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ**

17 січня 1993 р.

ЗВЕРНЕННЯ

учасників наукової конференції «ОУН, УПА: історія, уроки, сучасність» (Івано-Франківськ, 16–17 січня 1993 р.) до Президента України Л. Кравчука, Верховної Ради України

Учасники національно-визвольного руху українського народу на протязі десятиліть вели свідому боротьбу проти тоталітарних режимів за відновлення державної самостійності України, стояли на захисті прав, гідності та свободи українського народу.

Ця боротьба давно одержала всенародне визнання, про що свідчать тисячі пісень та інших жанрів фольклору, масові перезахоронення, упорядкування повстанських могил та встановлення пам'ятників учасникам визвольного руху 1940–50-х років.

Відповідно до міжнародно-правових актів збройна боротьба народу за реабілітацію права на самовизначення й утворення власної держави є національно-визвольною і належить до органічних прав нації.

Проведені об'єктивні наукові дослідження, аналіз доступних архівних матеріалів та інших документів неспростовно підтверджують, що в період 30–50-х років ОУН і УПА вели боротьбу саме такого характеру, захищаючи національні права та інтереси українського народу.

Конференція вважає:

1. Діяльність ОУН та УПА необхідно офіційно визнати як національно-визвольний рух українського народу.

* Звернення також надіслано Прем'єр-міністру України, Президії Верховної Ради України, Віце-прем'єру України з питань гуманітарної політики, Президії Академії наук України, Міністерству оборони України, Начальнику управління соціально-психологічної служби МО України, Міністерству освіти України, Міністерству культури України, Головному архівному управлінню України.

2. Визнати Українську Повстанську Армію воюючою стороною в часи Другої світової війни та надати її учасникам пільги у відповідності до чинного законодавства України.

3. Домагатися повернення в Україну історичної спадщини народу — документів та матеріалів, що опинилися за її межами, в архівах Російської Федерації та інших держав.

Вжити негайні заходи для запобігання знищенню архівних документів.

4. Визнати 14 жовтня (Свято Покрови) Днем Збройних сил України, що впливає з національних, духовних та історичних традицій, зокрема, часів Запорізького козацтва.

Прийнято на Всеукраїнській науковій конференції

17 січня 1993 р.

м. Івано-Франківськ

Копія. Машинопис*.

№ 40

ЛИСТ ПРЕЗИДІЇ УКРАЇНСЬКОГО ФОНДУ ПОШУКУ ДО ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩА ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА

23 лютого 1993 р.

Україна Український фонд пошуку № 2436**

Никто не забыт, ничто не забыто.

Голові Верховної Ради України Плющу І. С.

Шановний Іване Степановичу!

Колишні вояки УПА вимагають прирівняти їх до статусу ветеранів Великої Вітчизняної війни, так як вони буцімто також воювали проти гітлерівців. Вчитайтесь в цей список!

Всі ці молоді люди звільняли нашу землю від фашистів і повинні були далі наступати і бити ворога. Але майже в один

* Супровідний лист до резолюції та звернення Всеукраїнської наукової конференції підписано керівником наукового відділу Всеукраїнського Братства УПА О. Дичківським.

** На листі штамп Українського фонду пошуку.

день вони були знищені вояками УПА! Тільки по одному населеному пункту Куликів вони знищили 195 радянських воїнів*! А скільки було покалічено солдат цими вояками? Тож видно і Богу, і людям, що ці вояки УПА не мають ніякого морального права стати нарівні з ветеранами Великої Вітчизняної війни, які визволили нашу рідну Україну від фашистів.

Правити і панувати в світі має все ж таки істина.

Шановний Іване Степановичу! Дуже просимо Вас ознайомити з цим листом народних депутатів Верховної Ради України на одному з пленарних засідань.

Голова президії Українського фонду пошуку
[підпис]

В. П. Здоренко

Секретар президії [підпис]

С. П. Цякун

Оригінал. Машинопис.

№ 41

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ ІНВАЛІДІВ І УЧАСНИКІВ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ З РЕСПУБЛІКАНСЬКОГО ГОСПІТАЛЮ ІНВАЛІДІВ І ВЕТЕРАНІВ ВВВ ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Л. М. КРАВЧУКА, ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩА, ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА УКРАЇНИ Л. Д. КУЧМИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

6 червня 1993 р.

Президенту України Кравчуку Л. М.
Голові Верховної Ради України Плющу І. С.
Прем'єр-міністру України Кучмі Л. Д.

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ

Ми, інваліди Великої Вітчизняної війни, учасники і ветерани цієї війни і Збройних Сил України, які зібрались в Українському госпіталі з різних міст і сіл для підтримання свого здоров'я, що різко падає з кожним днем, звертаємось до Вас з такого питання:

Як всім відомо з преси, радіо, телебачення та інших джерел масової інформації, останнім часом надто активізувались різного

* У списку 195 прізвищ.

роду оунівці, упівці та їм подібні. Вони прагнуть, чого б це їм не коштувало, добитися прав і пільг інвалідів та учасників Великої Вітчизняної війни, тобто прав і пільг тих, які ціною свого життя і здоров'я в жорстоких боях з фашизмом завоювали всесвітньо-історичну перемогу і підняли прапор Перемоги над переможеним Берліном.

В наших серцях й досі свіжі в пам'яті ті чорні дні карателів, що творили незвані власівці, бандерівці, оунівці, упівці та інші зрадники народу на нашій священній українській землі. Вони ж воювали на боці гітлерівських загарбників!

Ми дуже стривожені тим, що часто керівництво України підтримує цих недобитків.

Ми лише нагадуємо Вам, Леоніде Макаровичу, Іване Степановичу, Леоніде Даниловичу, про тих, хто загинув від куль і катувань цієї так званої армії «визволення». Згадаймо, скільки загинуло воїнів Радянської Армії, партизанів, інтелігенції, жінок і стариків й навіть ні в чому невинних дітей тільки за те, що вони жили в тому соціальному ладі, який тоді їм [ОУН-УПА] не подобався. І такі ж жертви були навіть довго після закінчення Великої Вітчизняної війни. Так за що їм давати пільги?

Ми глибоко обурені тим, що керівники України дозволяють цим недобиткам носити форму, відкрито марширувати строем по священному Хрещатику, повсюди вести свою антинародну політику, запроваджувати і нав'язувати народу свою державну символіку.

Це свавілля ми рішуче засуджуємо і вимагаємо припинення поширення ідей і дій цих упівців, оунівців та їм подібних. Велика їх частина заслуговує віддання до суду, а не прирівнювання до учасників Великої Вітчизняної війни.

Ми вимагаємо ліквідації всіх видів воєнізованих формувань, їх форм, прав їх носіння, мітингів і демонстрацій, які проводяться з метою вихваляння дій УПА і ОУН та їм подібних.

Ми ніколи не допустимо, щоб в одному строю з нами йшли ті, хто часто із засідок та укриттів стріляв нам в спину; ті, чії руки заплямовані кров'ю сотень і тисяч ні в чому не винних людей.

Ми закликаємо Вас бути обачливими і пам'ятати, що скоро 50-річчя визволення Києва, України, закінчення Великої Вітчизняної війни.

Ми, кому доведеться дожити до цих історичних дат, переконливо просимо Вас поступити чесно, обачливо, по-державному, щоб тоді не травмувати наші серця.

З глибокою повагою.

Лист прийнято на зборах інвалідів і учасників Великої Вітчизняної війни, ветеранів Збройних Сил України.

6 червня 1993 р.
с. Циблі.

**Відкритий лист підписали інваліди і учасники
Великої Вітчизняної війни*:**

Копія. Машинопис.

№ 42

ЛИСТ ЖИТЕЛЬКИ УКРАЇНИ Н. М. ОЛІЙНИК ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА

1 вересня 1996 р.

В государстве решается вопрос, признать ли членов УПА участниками Великой Отечественной войны? Я, как участник ВОВ, категорически против, ибо видела своими глазами их изуверства над мирным населением, над защитниками Родины, а именно: Наш полевой госпиталь 2985/5287 находился с 1 апреля по 27 августа 1944 г. в поселке Клесово Сарненского р-на Ровенской обл. Бои были за Ковель. Бои были жестокие на передовой, а с тыла нам не давали спокойно лечить раненных бойцов и командиров в простонародье называемые бандеровцами, а теперь они УПА.

Госпиталь располагался в 4 небольших зданиях в разных концах поселка. И вот отделения, в которых находились раненные с ранениями рук и ног, должны были каждую ночь отбиваться от нападений бандеровцев. Человек должен лечиться, набираться сил, чтобы продолжить освобождение Родины от фашизма, а он, больной, должен брать в руки винтовку и обороняться от бандер.

Рядом с нами стояли девушки-зенитчицы. В одну ночь двух девушек зверски убили ножами, нанеся по нескольку ран. Нашим девушкам — защитникам родины.

Врач и 8 сандружинниц приехали на борьбу с инфекционными болезнями — коростой и пр. Их захватили бандеры. Одной из них удалось бежать и сообщить батальону НКВД место, где находятся пленницы. Девушек не освободили, привезли 3 трупа:

* 105 прізвищ і підписів.

девушку, начальника ГорОНО и одного бойца воск...* Их били по головам так, что от голов остались мягкие огромные синие шары. Какое зверство надо иметь, чтобы так измочалить головы честным людям, желающим им добра?

Рядом с нашим отделением на квартире проживал машинист паровоза, гражданский человек. Родина послала его работать в Клесово. Когда он шёл на работу, ему вонзили нож в спину, и он, истекая кровью, добежал до нашего отделения, где я лично оказала ему первую помощь и отправила в хирургическое отделение.

В одну ночь вырезали семью поляков, состоящую из 6 человек. Только 2-месячный ребенок остался жив. На такой крошке было 22 ножевых ранения. Только зверь может так колоть ножом такую крошку. Еще на подходе к Клесово наш эшелон остановили красной ракетой и пока выясняли, в чем дело, нас бомбили. 7 человек погибли и 14 были ранены, в том числе и я была тяжело контужена. Находясь на излечении, мы не могли помочь громить врага.

Я отвезла больного дизентерией в инфекционный госпиталь, который находился между Клесово и Сарнами в лесу. Сдав больного, я решила вернуться через разъезд Страшево. Идя по трассе, встретила двух женщин с продовольственными сумками. Они стукнули палкой по дереву, и тут поднялся люк, высунулся по пояс мужчина. Женщины ему сказали: «Вон идет советка». Но не суждено мне [было] погибнуть. Он ответил: «Пусть идет».

И когда наш госпиталь погрузился на поезд, чтобы следовать под Варшаву, мы не могли отъехать от вокзала, пока не отбились от бандер. Они, как собаки, бросались на вагоны, а мы сбивали их руки. Поезд потихонечку набирал скорость, и, еле освободившись от них, мы уехали.

Но среди населения Западной Украины были честные патриоты своей Родины, которые действительно сражались с фашистами. У этих людей, т. е. в их селах, семьях, имелись справки о том, что их мужья находятся на фронте, т. е. в действующей армии, и они, соответственно, и сейчас имеют документы о том, что они — участники войны. А все эти УПА, уничтожавшие наших людей в период войны, пусть не приравнивают себя к патриотам.

Когда в 1945 [г.] в погранзоне переселяли поляков в Польшу, а украинцев в Украину, мы обслуживали 1-ю польскую армию. Так вот, раненные воины польской армии, узнав о том, что их

* Нерозбірливо.

семьи переселили в Польшу, плакали самыми настоящими слезами за Советским Союзом. Они говорили: «После освобождения Западной Украины в 1939 г. мы стали людьми. Мы работали в колхозе, наши дети учились, мы были полноправными гражданами СССР. А теперь мы будем в Польше опять холопами».

Делая вывод из этих примеров, скажу, что те, кто воевал в действующей армии, тот не ставит вопрос о признании [членов] УПА участниками войны, ибо участники УПА убивали патриотов и не пошли воевать вместе с нами, когда наши войска освободили Западную Украину, а зарылись в землю и начали исподтишка нас, своих соотечественников, уничтожать. Как мою родственницу Якубовскую Марию Ивановну, уроженку Ромен, направленную в Черновцы на партийную работу, где она бесследно исчезла. Мать на запрос получила ответ, что прибыла, взята на учет, а где она девалась, неизвестно.

Нет и еще раз нет участников ВОВ армии украинских националистов.

*Олейник Надежда Макаровна,
медсестра госпиталя 2985/5287, 1-й Белорусский фронт. Украинка*

Оригінал. Рукопис.

№ 43

ЛИСТ ЖИТЕЛЬКИ УКРАЇНИ В. С. КОЛЕСНИКОВОЇ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ПРО ЗАГИБЕЛЬ ВОЇНІВ РАДЯНСЬКОЇ АРМІЇ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

12 листопада 1996 р.

От Колесниковой Валентины Степановны,
1922 г. рождения — инвалида Отечественной
войны II группы, удостоверение № 647523.

С марта 1942 г. я была призвана добровольцем на защиту своего Отечества Аркадакским РВК Саратовской обл. в войсковую часть отдельного 100-го батальона ВНОС (воздушного наблюдения и оповещения связи).

Наш батальон формировался в г. Ртищево Саратовской обл. из девушек, а служба проходила в Западной Украине во Львовской обл. в землянках, откуда по специальным наблюдениям о появлении вражеской авиации (в основном немецких «Хейнке-

лей» и «Мессершмидтов») сведения передавались в зенитную артиллерию, где тоже служили, в основном, девушки.

Но наша служба проходила в очень тяжелых условиях в связи с нападением на наши землянки бандеровских войск из леса, где они находились в подземных катакомбах и жили там на продуктах, принесенных из своих семей из сел, в которых проживали их родные.

Первое такое нападение было в г. Перемышляны Львовской обл., а наблюдательный пост наш находился рядом с церковью, которая осталась открытой после убийства батюшки.

Из другой воинской части к нам пришел солдат, который сообщил, что мы окружены бандеровцами, а у нас имелась радиостанция, ручной пулемет, автоматы (которых было недостаточно), и нас всего было 5 человек. Отходили мы в сторону г. Львова через реку, на которой был взорван мост, и мы переплывали, кто как мог.

Пришедшему солдату вместе с нашей Ниной Кузьминой пересекли дорогу. Солдата закололи штыками, а Нину Кузьмину, нагруженную автоматами, противогазами, хромавшую на ногу, повели в лес, взяли в плен, и больше домой она не вернулась. Это все видели жители рядом расположенных сел.

А мы, перебравшись через реку, сели в машину, в которой нас ожидали солдаты из г. Львова по борьбе с бандеровцами. В самом г. Львове находился специальный батальон по борьбе с бандеровцами.

После этого мы были распределены в другие районы Львовской обл. и тоже [находились] в землянках.

За точное опознание вражеской авиации (а я была комсоргом поста), награждена медалью «За отвагу», а в процессе службы и другими наградами. А по истечении трехлетней службы наше командование 100-го батальона прислало моей матери письмо с благодарностью за мои героические подвиги в борьбе с ненавистным врагом, как пример боевой и политической подготовки. Имела десятки благодарностей.

Со стороны бандеровцев нападения на наши землянки были систематическими. Было нападение на боевой пост, где начальником службы была Раиса Широкова, которая приняла бой, вооружившись ручным пулеметом, но была убита. И все на посту погибли.

Во время переезда на автомашине на другой пост [во] Львовской обл. мы были обстреляны на пути следования из леса. И снова бандеровцы, которые стреляли по колесам автомашины, чтобы нас

всех оставить в лесу на погибель. Но в колеса они не попали. Я сидела у [одного из] колес автомашины, пуля попала мне в бедро левой ноги (сквозное пулевое ранение с повреждением кости).

Меня завезли в госпиталь, где я была оставлена. После двух операций ранение осложнилось остеомиелитом левой бедренной кости, и только после 4-х месяцев пребывания в госпитале после войны я была выписана инвалидом войны II группы и систематически нахожусь под наблюдением хирурга.

Итак, многие наши солдаты отдельного 100-го батальона ВНОС погибли от нападений бандеровцев, которые они совершали по своим бандитским свершениям и без службы в Советской Армии, нападали [с целью] убийства любого советского солдата.

А Веру Кузнецову с нашего поста и землянки во время дежурства на улице ночью увели в лес, где ее [позднее] нашли убитой и засыпанной листьями. И так много других погибло от бандеровских рук.

Колесникова

12 ноября 1996 г.

Оригінал. Рукопис.

№ 44

ЛИСТ ЖИТЕЛЯ УКРАЇНИ М. П. СЕМИРЯГИ ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ О. О. МОРОЗУ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

12 лютого 1997 р.

Комісії Верховної Ради про діяльність УПА, ОУН.

Історія деякими істориками переписується від [їх] бажання, кому [що] хотілось [би] бачити в тому вигляді, як потрібно.

Але Нюрнберський процес в 1946 р. над воєнними злочинцями нікому не переписати, бо надруковано не один тираж і не на одній мові. Як відмічалось на тому процесі, вивезено радянських молодих громадян 4 млн. 978 тис., в тому числі 2 млн. 250 тис. з України на каторжні роботи до Німеччини в товарних вагонах. Для їх перевезення потрібен [був] не один товарний вагон. (Дані з книги «Тюремная імперія нацизма і її крах», с. 228. Нюрнберський процес).

Перевезення невільників з України проходило через Західну Україну окупантами при допомозі ОУН-УПА. А де ж були «доблесні» вояки ОУН-УПА, щоб звільнити хоча б один т[оварний] вагон?

Тоді вони вірно служили своїй присязі рейху. (Текст додаю)*. І якби не Радянська армія і армія союзників, які звільнили тих, хто залишився у живих...

Народи Франції, Югославії й інших країн брали активну участь в боротьбі з фашизмом, про що написано, і всім відомо. Після звільнення території України в 1944 р. Радянською армією від агресора, почалися поодинокі випадки про людське око, боротьби УПА ОУН проти окупантів.

Не всі вивезені [окупантами] громадяни повернулись в Україну, пройшовши концтабори, трудові табори й інші каторжні роботи.

Нині на [отримання] компенсації претендують 650 тис. [людей]. Уряд Німеччини компенсував символічну суму (бо уряди інших країн вболівали за своїх співвітчизників й [потерпілі] одержали значно більшу компенсацію). Частина [компенсаційних коштів у нас] попала в Градобанк (мабуть, комерційний) у сейф без дна, де зникло до 120 млн нім[ецьких] марок невідомо куди, так необхідних жертвам фашизму в даний час.

Повернувшись додому з рабства, ця категорія невільників почала активну роботу з відбудови народного господарства і не просила інвестицій за свою працю, а своєю зарплатою (позики відбудови) відбудовувала н[ародне] господарство, яким можна було пишатися, адже нація кількісно зростала, значить, був добробут.

А позики зарплати були повернуті через 20 років.

Комісії слід об'єктивно використати найбільш точні дані про діяльність [ОУН-УПА] в Польщі, в інших суміжних країнах, архівні дані по Західній Україні, по областях, [назвати] кількість [загиблих] невинних дітей, жінок, стариків, учителів, агрономів, інших категорій [населення]. Опублікувати в газеті «Голос України» [матеріали про] діяльність ОУН-УПА.

Матеріалами можуть бути:

1. Книга депутата [Верховної Ради України] Яворівського В. О. «Вічні Кортеліси», [свідчити] і він сам.
2. Нюрнбернський процес. Т. I, т. II, ст. 259.
3. Присяга.
4. Якщо залишились жертви від їх діяльності, [спогади жертв].

* Див. додаток.

5. Тюремна імперія нацизму та її крах.

12.02.97

[підпис]

М. П. Семиряга

Додаток до документа № 44

ТЕКСТ ПРИСЯГИ ВОЯКІВ ДИВІЗІЇ СС «ГАЛИЧИНА»

Присяговий обов'язок

Я, український доброволець, цією присягою добровільно віддаю себе в розпорядження Німецької Армії.

Я присягаю Німецькому Вождю і Верховнокомандувачеві Німецької Армії Адольфу Гітлеру в незмінній вірності та послухові.

Я урочисто зобов'язуюсь усі накази й розпорядження моїх начальників виконувати, а також усі військові, державні і службові справи суворо держати в тайні і цим самим вірно і віддано служити Німецькій Армії і одночасно своїй батьківщині.

Мені ясно, що я після своєї присяги підлягаю усім німецьким військовим дисциплінарним стягненням. Кінець моєї служби, як українського добровольця, визнає Німецька Армія.

Оригінал. Газетна вирізка*.

№ 45

ЛИСТ УЧАСНИКІВ ЗБОРІВ ЧЛЕНІВ КОНГРЕСУ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Л. Д. КУЧМИ ТА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ІЗ ЗАКЛИКОМ ВИЗНАТИ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА БОРЦЯМИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ

1997 р.**

Президентові України п. Леонідові Кучмі
Верховній Раді України

24 серпня 1991 року Верховною Радою України було прийнято Акт проголошення Незалежної України. Наша Батьківщина вступила на шлях створення власної держави.

* Без посилання.

** Датується за супровідним документом.

Будівництво її проходить з умовах жорсткого опору представників колишньої адміністрації і КПУ, які складають ядро п'ятої колони в Україні і діють за принципом «чим гірше в незалежній Україні, тим більша ностальгія частини населення за минулим, тим легше відновити стару імперію». Вони створюють умови беззаконня, хаосу, духовного і національного занепаду, це вигідно, щоб український народ залишався без правди та історичної пам'яті. Тому саботують відновлення мовних і національних цінностей в державі, бо це неминуче приведе до повернення всього населення до цінностей цивілізованого світу і вшанування державою і суспільством тих, хто стояв і стоятиме на стороні добра держави і її громадян.

Тому ми, учасники зборів членів Конгресу Українських Націоналістів, закликаємо Вас, пане Президенте, і Вас, панове депутати Верховної Ради України, до належного вшанування періоду національно-визвольної боротьби ОУН — УПА та інших військових формувань, які боролись за незалежність України і є гідним прикладом відданості Батьківщині.

Лише тоді, коли вищими державними чинниками будуть в приклад ставитись ті, хто боровся за незалежність України, будуть створені умови, коли стане почесним не красти і зраджувати, а бути вірними і працювати. Лише тоді ми повернемось до цінностей цивілізованого світу, і брехня та подвійна мораль, цей благий групи шахраїв і злочинців, — стануть зневажатись суспільством, буде створено ґрунт для правової, цивілізованої держави.

Прийнято на зборах членів Конгресу Українських Націоналістів — одногосно. У зборах взяло участь 53 (п'ятдесят три) особи.

Голова зборів

[підпис]

Л. Хом'як

Секретар зборів

[підпис]

І. Банковський

Ксерокопія. Машинопис.

**ЛИСТ ПОСОЛЬСТВА УКРАЇНИ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА
ДО МІНІСТРА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ С. Р. СТАНІК ПРО СТАН
ВИВЧЕННЯ СТАВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ ДО ОУН-УПА**

7 травня 1998 р.

Міністру юстиції України
Станік С. Р.

Вельмишановна Сюзанно Романівно,

на виконання протокольного рішення № 1 засідання Урядової комісії з вивчення діяльності ОУН-УПА та на додаток до нашої інформації №№ 32/34 від 12 грудня 1997 р., 5/24 від 23 січня 1998 р., а також 23/24 від 13 березня 1998 р. повідомляємо, що посольством України в Республіці Польща була проведена робота щодо з'ясування ставлення української діаспори до ОУН-УПА.

За результатами розмов з керівництвом Об'єднання українців у Польщі (ОУП) з'ясувалося, що ОУП вважає діяльність ОУН-УПА боротьбою, спрямованою на відновлення Української державності. Привертаємо Вашу увагу, що в оцінці діяльності ОУН-УПА керівництво ОУН намагається відокремити діяльність ОУН від УПА. На їхню думку, насамперед необхідно вирішити питання про визнання УПА воюючою стороною, оскільки політичні протиріччя в середині самої ОУН (поділ на бандерівців, мельниківців двійкарів), що існують до цього часу, а також терористична діяльність у міжвоєнний період та намагання на початковому етапі використати для відродження Української державності фашистську Німеччину можуть перешкодити цьому процесу.

Аналізуючи заяви та документи представників української громади Польщі, спрямовані на утвердження цієї позиції, слід відзначити, що ще на початку демократичних процесів у Польщі під час підготовки до парламентських виборів у травні 1989 р. українська громада направила лист до кандидатів у депутати, де поставила вимогу про необхідність усунення «білих плям», що стосуються української національної меншини, зокрема, у питаннях: «Чому відділи УПА не були охоплені амністією?» і «Скільки відділів УПА було організовано польською армією та відомством безпеки?». Практично, це була перша спроба повернення до питання про необхідність надання об'єктивної оцінки діяльності УПА. Окрім того, дана проблема порушувалася представниками ОУП

на I та II Всесвітніх форумах українців. Так, під час свого виступу на II Всесвітньому форумі українців (серпень 1997 р.) голова ОУП Ю. Рейт висловився за необхідність вирішити питання про надання УПА статусу воюючої сторони. За результатами роботи форуму аналогічна пропозиція була внесена до меморандуму Світового конгресу українців, який було передано Президенту України Л. Кучмі.

Посольство України в РП спільно з ОУП докладає зусиль для подолання негативних стереотипів у польському суспільстві щодо діяльності УПА, яка асоціюється тільки з масовими вбивствами поляків. З цією метою Організація українців у Польщі та Світовий союз воїнів Армії Крайової розпочали серію наукових семінарів за участю відомих українських та польських дослідників українсько-польської проблематики, головне завдання яких полягає у пошуку спільних підходів в оцінці минулого та подолання історичних переконачень. До цього часу відбулося вже два наукових семінари (III семінар відбудеться в травні 1998 р. в Луцьку), за матеріалами яких опублікована книга «Польща — Україна: важкі питання».

По мірі надходження даних із посольств України в інших державах Міністерство закордонних справ і надалі надаватиме Вам необхідну інформацію.

З повагою

Заступник міністра

[підпис]

А. К. Орел

Оригінал. Машинопис на бланку міністерства закордонних справ України*.

* Супровідний лист міністерства юстиції України на ім'я Голови робочої групи з розроблення пропозицій для підготовки історичного висновку щодо діяльності ОУН-УПА проф. С. В. Кульчицького підписаний першим заступником начальника Управління законодавства про правосуддя, охорону правопорядку і оборону С. Положієм.

АВТОНОМНА РЕСПУБЛІКА КРИМ

№ 47

**ТЕЛЕГРАМА ВЕТЕРАНІВ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ І ПРАЦІ
З с. ПЕРОВО АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ ВЕРХОВНІЙ
РАДІ УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

1 лютого 1992 р.

Телеграма

Перово Крымской 4110 36 0102 845

Київ. Верховному Совету України

Протестуем приравнению УПА к ветеранам ВОВ. Помним их злодеяния, самосуд над мирными жителями. От малых до старых были уничтожены ими целые села. Их нужно судить. Народ это помнит. Ветераны ВОВ и труда.

НО 578 01.02.92.

НННН 1236 01.02. 0019

Оригінал. Телеграфна стрічка.

№ 48

**ЛИСТ Г. Д. КОВАЛЬЧУКА З м. САКИ
АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ
ДО ЗАСТУПНИКА МІНІСТРА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ ШЕВЧУКА
ЗА ГЛИБОКЕ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ОУН-УПА**

29 травня 1993 р.

Шановний заступнику міністра!

Написати цього листа мене спонукали три події:

1. Агресивний виступ голови Спілки ветеранів ВВВ від Криму на урочистих зборах 8 травня 1993 р. у Києві.

2. Діалог ведучого програми «Будьте з нами» 8 травня 1993 р. Жури з доктором історичних наук.

3. Ваш виступ у радіопередачі «Право».

Всі вищеперераховані події пов'язані однією темою «Про визнання УПА».

Радянська пропаганда попрацювала добряче, щоб сформувати у громади поняття УПА як щось подібне злочинній банді. Особливо це дало хороші сходи серед так званого «рускоязычного населення». Це я добре відчув на собі. Як тільки приїхав до Криму у 1960 р. Досить було того, що я розмовляв українською мовою, щоб мене майже всі рахували [як] «бандерівця». Хоч у самого до приїзду в Крим відношення до вихідців з областей Західної України було також недружнім. Постараюсь пояснити, чому. Коли в 1948 р. поступав до технікуму, то однією з умов прийому було те, що в заяві потрібно було написати «Згоден поїхати працювати в західні області». І от у 1949 р. десь на початку вересня привезли по-звірячому вбиту випускницю технікуму, яка була направлена на роботу в Станіславську обл. Відповідно до цього випадку було проведено ритуал похоронів.

Я працював по закінченню технікуму у західних регіонах Житомирської обл. з 1952 р. До 1958 р. розповсюджувалися чутки про жорстокість бандерівців і боротьбу з ними.

Сумнів [щодо] моїх переконань виник у 1983 р., коли я приїхав до Трускавця. Там жив на квартирі, господарем якої був очевидець тих подій. Він не був учасником, 1930 р. народження, але переслідувався за підозрою та у зв'язках з УПА. Він без прикрас розповів, що чинили з однієї й іншої сторони. Це жахливі сповіді.

В 1984 р. я знову приїхав до Трускавця і мешкав у готелі «Червона рута» с жителем Ставропольського краю. Це була вже літня людина. І от в один із днів поїхали ми на екскурсію в с. Східницю. Недалеко від цього села стоїть пам'ятник вчительці, яку замордували бандерівці. Так сказала екскурсовод. Вона ж коротко розповіла про інші події такого ж змісту.

Повернувшись з поїздки в готель, ми розговорилися з моїм напарником про побачене і почуте. І я був дуже здивований, коли він сказав, що йому ці події відомі більш досконало, тому що сам брав у них участь, будучи співробітником КДБ у м. Луцьку. Розповів багато різних епізодів. А потім, раптом, сказав, що «наши тоже сделали много злодеяний, чтобы вызвать ненависть к бандеровцам». На моє запитання, в чому це виражалось, відповів, що за кожного вбитого націоналіста їм платили. І тому по хуторах

убивали людей, а потім їх привозили до райцентру вбитими і видавали за бандитів. Скільки так було знищено людей, ніхто не знає. Він також сказав, що тих вчителів, лікарів, агрономів й інших спеціалістів, що були направлені у західні області, знищували працівники КДБ під виглядом націоналістів. Якщо останні працювали лише як спеціалісти і не займалися пропагандою ідей ВКП(б). А ті, хто займався пропагандою, знищувалися бандерівцями.

Може, Вам вдасться відшукати подібних дій сліди КДБ. А роботу розпочали Ви необхідну. Успіху Вам на цій ниві.

29.05.93 р.

334310. м. Саки, Крим, Інтернаціональна, 30, кв. 27.

Ковальчуку Григору Дмитровичу,

Оригінал. Рукопис.

ВІННИЦЬКА ОБЛАСТЬ

№ 49

**ЛИСТ ВЕТЕРАНІВ МОГИЛІВ-ПОДІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ
ВЕТЕРАНСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВІННИЦЬКОЇ обл.
ДО ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
І. С. ПЛЮЩА ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

Квітень 1992 р.

Верховна Рада України
Плющу І. С.

Шановні народні депутати!

Як стало відомо, сьогодні рухівські сили підняли клопотання про реабілітацію ОУН-УПА. Намагаються довести, що члени їх — дійсні бійці за незалежну Україну, боротьби з фашизмом, вимагають прирівняти їх до учасників Великої Вітчизняної війни і забезпечити пільгами і таке інше.

Замовчується про те, що існує інша думка, в основі якої лежать факти, які мали місце в історії та діяльності ОУН-УПА. Вони свідчать, що їх дії були страшні і звірячі по відношенню до простих людей. Вони свідчать про те, що їх формували гітлерівці. А тепер хочуть переконати український народ, що вони були дійсними бійцями за Україну.

Ми, ветерани Великої Вітчизняної війни Могилів-Подільської ветеранської організації, стурбовані такими діями, звертаємось до Верховної Ради України, її народних депутатів звернути увагу на наступне:

Серед нас є ще багато таких, хто із зброєю в руках боронили Україну, її столицю Київ в суворому 1941 р., боронили її і в 1942 р., визволяли її в 1943 р. та 1944 р. від фашистської навали, загарбників. Боронили героїчно і мужньо!

Серед нас є ще багато й таких, хто в складі І Українського фронту, в партизанських загонах, що діяли на Україні, переконався, що робили і як діяли ОУН-УПА в західних областях України в ті суворі роки. Цих людей ніхто не переконає, бо вони своїми очима бачили наслідки дій ОУН-УПА, вони живі свідки їх дій. Може за це їх так сьогодні не люблять?! Але вони знають, хто вбив командуючого І Українським фронтом М. Ф. Ватутіна. Вони знають, хто вбив мужнього розвідника М. І. Кузнецова, вони знають, хто вбив комісара партизанського загону Руднева. Тому ми хочемо, щоб українському народу говорили правду.

В нашій пам'яті ще живуть ті факти, що були викриті на науковій конференції в м. Луцьку, яка закінчила свою роботу 27 лютого 1991 р. Хід, зміст та матеріали цієї конференції було висвітлено по українському телебаченню 27 квітня 1991 р. з 17.45 до 19.00. Ця телепередача була на прохання телеглядачів показана ще раз. Народні депутати могли б її переглянути, якщо її не знищили або не сховали в якесь недоступне місце. Матеріали цієї конференції — це ті матеріали, факти і дії, якими займалися бандерівці!

Особливо хочемо звернути увагу народних депутатів на матеріали, що були надруковані в газеті «Прикарпатська правда» в 14 номерах. Там йде мова про вбивство сотень жителів Богородчанського та Галицького р-нів. (Нагадуємо, що ці номери газети «Прикарпатська правда» надруковані 28 листопада, 5 та 14 грудня 1990 р., 23 та 31 січня, 21 лютого, 5 та 13 березня 1991 р. по селах Богородчанського р-ну, а по селах Галицького р-ну вони були надруковані в номерах газети за 26 березня, 10, 16 і 23 квітня, 14 травня та 14 червня 1991 р.). В цих газетах описані жорстокі, звірячі, страшні вбивства невинних людей, які здійснювали члени ОУН-УПА, або, як там сказано, українські націоналісти.

За що ж вбивали? За те, що працювали в колгоспах, на підприємствах, установах, за вступ в комсомол, за те, що був комуністом, що не хотів віддавати свою корову, чоботи, гроші оунівцям, за те, що чоловік не хотів віддавати свою дружину на розправу оунівцям, за те, що відмовлявся служити в ОУН-УПА, [за] одруження на росіянках або полячках, за те, що поляк, а не українець і т. д. Це дійсно страшні, звірячі факти. Нам незрозуміло, чому ці факти не підтримані жодною республіканською газетою? Ми просимо народних депутатів ознайомитись з номерами цієї газети і зробити з цього відповідні висновки.

Крім цього, слід також не залишити поза увагою ряд матеріалів преси, що друкувалися в останні роки. Їх дуже багато, і в них йде мова про історію та дії ОУН-УПА, їх лідерів, іменами яких сьогодні називають вулиці. Наведемо такі приклади:

Газета «Радянська Україна» за 13 липня 1990 р. — «Степан Бандера — політичний портрет».

Газета «Вінницька правда» за 20 грудня 1990 р. — «Політичний портрет Р. Шухевича».

Газета «Вінницька правда» за 11 листопада 1990 р. — «Політичний портрет С. Бандери».

Газета «Вінницька правда» за 9 квітня 1991 р. — «Лист ображеного героя або про деякі роздуми про лжегероїзм».

Газета «Вінницька правда» за 24 серпня 1990 р. — «Жертви бандерівщини».

В цій невеличкій інформації газета «Вінницька правда» повідомляє своїх читачів про те, що було вбито 30 тис. чоловік. Серед них один секретар обкому комсомолу, два секретарі міськкомів комсомолу, 44 секретарі райкомів комсомолу, 60 комсомольських працівників, 1454 голови виконкомів сільських Рад, 314 голів колгоспів, 1931 вчитель та лікар, 850 дітей та престарілих. Ось проти кого воювали, а не з фашистами, як це намагаються довести.

Газета «Красная звезда» за 24 листопада 1990 р. — стаття «Кому служив Шептицький?», газета «Правда» за 4 травня 1991 р. — «Без строку давності», газета «Правда» за 19 жовтня 1990 р. — «Псевдомойсей. Бандера був потрібен Гітлеру. А кому він потрібен сьогодні?», «Правда» за 13 червня 1991 р. — «Привід карателів намагаються викликати українські націоналісти», газета «Комсомольская правда» за 27 червня 1990 р. «Той самий Бандера», щотижневик «Ветеран» — №№ 14,16 і наступний — «Хто ж вони є насправді?», газета «Сільські вісті» за 19 червня 1991 р. — «Хто є хто?», газета «Красная Звезда» за 23 березня 1991 р. — «Навіщо обманювати народ?».

Ще один факт, надрукований в «Прикарпатській правді». Синів Олексій Ількович, 1896 р. народження, с. Росільна, працював на шахті у Дзвинячій, в 1946 р. вбитий у хаті оунівцем Байдюком Олексієм. Цікаво знати, чи немає його серед тих, кого хочуть реабілітувати, бо таких, як Байдюк Олексій дуже багато в західних областях?

Бажано, щоб народні депутати, розглядаючи такі питання, як ОУН-УПА, звернули увагу на матеріали прес-конференції, яка відбулася в червні 1972 р. в м. Києві. Матеріали її надруковані

в газеті «Вісті України» в № 24 на стор. 6 та 8 за 8 червня 1972 р. Там йде мова про те, як націоналізм діяв на підрив України ще в ті роки.

Виходячи з усього сказаного, та того, що неможливо ще вмістити на цьому аркуші, але нам, ветеранам, відомого, ми наполегливо просимо народних депутатів розібратися, чому матеріали газети «Прикарпатська правда» замовчані республіканською пресою, радіо та телебаченням? Що, вони не вірні? Це ж 14 номерів газети, де йде мова про вбитих оунівцями людей!

Ми вважаємо за доцільне, щоб народ України знав правду не тільки про Богородчанський та Галицький р-ни, а також про села Львівської, Тернопільської, Івано-Франківської областей, та інших районів, де діяли ОУН-УПА. Нас хвилює, чому це до цієї пори нічого не зроблено? Було б добре, якби це зробила газета «Голос України».

На нашу думку, про це повинна потурбуватись і Верховна Рада України, бо народ України, нарешті, повинен знати правду справжню про ОУН-УПА і взагалі про бандерівщину, її історію і питання [місця] в сучасній політичній боротьбі.

Ми впевнені, що народні депутати принципово розглянуть питання про реабілітацію ОУН-УПА і винесуть правильне рішення, що задовольнить наш український народ, який проголосував 1 грудня за незалежність України, яку буде будувати, але без бандерівських ідей.

Лист до Верховної Ради України обговорено на засіданні Президії міської ветеранської організації 13 квітня 1992 р. за участю ветеранів Великої Вітчизняної війни.

Голова міської ветеранської організації

Герой Радянського Союзу [підпис]

Члени Президії: [4 підписи]*

П. І. Татарченков

___ квітня 1992 року**

Оригінал. Машинопис.

* Нерозбірливо.

** Дата не проставлена.

**ЛИСТ ЖИТЕЛЬКИ с. ПОГРЕБИЩЕ ВІННИЦЬКОЇ обл.
ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

28 жовтня 1992 р.

Вельмишановні депутати Верховної Ради України!

Немає сил терпіти ту брехню, яку передають по радіо і телебаченню про заслуги бандерівщини. Ніякі вони не визволителі України, це бандити-фашисти, які цілком служили Гітлеру, а зараз служать нинішнім панам.

Наведу декілька прикладів, які я точно знаю по Дрогобицькій обл., Комарнівському р-ну. Повісили директора школи, бо вона зняла їх прапор, що висів на школі. А як вона мусила робити? У другому селі замучили директора школи і повісили 7 учнів, які мали виступати на фестивалі в районі в березні 1947 р.

Убили (розстріляли) 24 чоловіки — керівників району. Список можна було б продовжити, але для Вас, шановні депутати, зараз бандерівці — це святі люди. Знаю точні факти по всій Дрогобицькій обл. та інших областях Західної України, де загинули мої товариші учителі. Зараз ставите їм пам'ятники, ввели релігію. Самі бандерівці в Бога не вірили і не вірять, бо такого терору не робили б.

Зараз хвалять по всіх видах культури, спорту, господарських справах західні області, а у східних областях наче нічого не робиться і не робилося по цих питаннях.

Я теж за самостійну Україну, але не за бандерівщину. Народ вітає вільну Україну, але не бандерівщину, яка зайняла чільне місце в парламенті. Псують нашу вільну Україну такі як Чорновіл, Скорик, Хмара, Горинь, Свідерський та багато інших. Особливо Чорновіл і Скорик, які завжди з ненавистю де треба і не треба обзивають комуністів. Да, багато недоброго зробили лідери компартії, але рядові комуністи причім? Згадайте, як билися на фронтах ВВВ, а зараз дорікають — ти комуняка.

Я не була комуністом, але коли б повернулась компартія, я б перед смертю вступила б в її ряди. (Такі думки мають багато людей).

Вибачте за нескладність листа та помилки в ньому. Мені близько 80 років, багато забула, та й недобачаю, недочуваю, та й руки трусяться.

Вільна Україна повинна бути. Бандерів досить хвалити. Огидно про них слухати. Точної адреси не даю. Я живу сама в хаті. Боюсь помсти.

Вінницька обл., с. Погребище

[Підпис]

Описую 1945–1951 роки.

Оригінал. Рукопис.

№ 51

**ВІДКРИТИЙ ЛИСТ ПРЕДСТАВНИКІВ ВІННИЦЬКОГО
ЗАВОДУ ЗАЛІЗОБЕТОННИХ ВИРОБІВ ДО СЕКРЕТАРІАТУ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА,
З ПРОПОЗИЦІЄЮ ПРОВЕДЕННЯ РЕФЕРЕНДУМУ**

*18 січня 1993 р.**

Секретаріату ВР України

Відкритий лист представників
Вінницького заводу залізобетонних виробів

КОЛИ Ж СКІНЧАТЬСЯ ЗЛОЧИННІ НАМАГАННЯ УПА?

Рішуче вимагаємо поставити на обговорення Верховної Ради України питання про участь так званої УПА у Великій Вітчизняній війні та раз і назавжди покінчити з домаганнями горезвісних добродіїв прирівнювати їх до фронтовиків Радянської Армії та радянських партизанів минулої війни.

Хіба важко відрізнити справжнього учасника боротьби з німецько-фашистськими загарбниками від тих, хто прямо чи по-тайки, хай собі іноді й несвідомо, допомагав гітлерівцям? Скажіть, де й коли УПА вела справжні, а не показні бої з німецькими окупантами? Скільки на рахунку УПА знищених німецьких танків, літаків, гармат, солдатів і офіцерів вермахту? Які німецькі архівні документи можуть це підтвердити?

Про це ми ніколи не чули. А от те, що УПА напала на підрозділи Радянської Армії, на радянських партизанів, і цим са-

* Дата відправлення листа.

ним затримувала визволення українського народу від німецько-фашистського ярма — це добре відомо всьому світу.

Повірте, вельмишановні депутати Верховної Ради України, що просто гидко й обурливо слухати настирливо-брехливі теле- і радіопередачі, читати в газетах про «подвиги» УПА. Багато з нас із власного досвіду, із досвіду наших батьків і матерів знає, хто такі бандерівці, скільки вони пролили крові українського народу, скільки занаптали життів самовідданих синів і дочок народів Радянського Союзу.

Нехай все це вже відійшло в історію. Нехай тепер і колишні бойовики УПА дбають про краще майбутнє незалежної України, ніхто їм перешкоджати не буде. Але ж заповзяті верховоди УПА нахабно вимагають прирівняти їх до учасників Великої Вітчизняної війни, домагаються таких же пільг, якими користуються наші славні ветерани — фронтовики Радянської Армії. Це викликає лише обурливу огиду. Пора Верховній Раді поставити це питання на широке обговорення, притиснути цих горезвізних вояків до ганебного стовпа історії.

Якщо ж у депутатів Верховної Ради України є хоч найменший сумнів щодо зрадництва УПА під час Великої Вітчизняної війни, то нехай на найближчих виборах до місцевих Рад народних депутатів винесуть це питання на всеукраїнський референдум з чітким запитанням: «Вважаєте Ви дії УПА під час Великої Вітчизняної війни ворожими проти українського народу? ТАК, НІ, чи утримуєтесь від відповіді?»

На підтвердження цієї вимоги ставимо свої підписи:

[підпис]	<i>О. Томчук</i>
[підпис]	<i>В. Стискач</i>
[підпис]	<i>С. Николаєнко</i>
[підпис]	<i>О. Грущенко</i>
[підпис]	<i>А. Онетко</i>
[підпис]	<i>М. Аніщенко</i>
[підпис]	<i>В. Ходитик</i>
[підпис]	<i>В. Немец</i>
[підпис]	<i>М. Маньковський</i>
[підпис]	<i>Н. Аксенова</i>
[підпис]	<i>Г. Коцюр</i>
[підпис]	<i>П. Почверук</i>
[підпис]	<i>Ю. Андросюк</i>
[підпис]	<i>В. Мазур</i>
[підпис]	<i>І. Денісов</i>

**ЛИСТ ЖИТЕЛІВ смт ТЕПЛИК ВІННИЦЬКОЇ обл.
В. П. НАДОЛЬСЬКОГО І А. ШАЙГАНА ГОЛОВІ КОМІСІЇ
У СПРАВАХ ВЕТЕРАНІВ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
ЗА РЕАБІЛІТАЦІЮ ОУН-УПА**

13 липня 1993 р.*

Шановний Миколо Вікторовичу, шановні члени Комісії в справах ветеранів! Велику і корисну роботу Ви проводите. Хочемо внести свої пропозиції. Пора, нарешті, воїнів УПА визнати воюючою стороною [у Другій світовій війні] і зрівняти їх у пільгах з тими, хто воював на фронті в складі діючої Радянської Армії. Учасників жорстоких подій 1956 р. до воїнів Вітчизняної війни рівняти не можна. Адже вони не захищали нашу Вітчизну, а поневолили угорський народ, були окупантами. А якщо визнати їх учасниками воєнного конфлікту, то то просто мізерія. Скільки там було тих воєнних дій, як кіт наплакав. А пільги такі, як у захисників Вітчизни. Якщо їм і дати пільги, то не більші (а то і менші) як 25 % того, що одержують учасники бойових дій у Вітчизняній війні.

Та й учасники війни не всі однакові. Хто воював від дзвінка до дзвінка, а хто десь і трошки. Чому ж у них однакові пільги? Несправедливо. А ще просимо Вас, членів парламенту, взяти заходів, щоб до учасників бойових дій (і взагалі ветеранів війни) не попадали ті, хто не воював, хоч і має про це документи. Треба зробити детальну перевірку. Так, наприклад, нам відомо, що посвідчення учасника війни одержали всі, хто був у складі військових частин на території України [під час] воєнного конфлікту. Незалежно навіть від того, чи брали ті частини [участь] у бойових діях. [Посвідчення] видали, а через деякий час стали перевіряти, чи брала ця частина участь у бойових діях. Якщо частина брала участь у бойових діях, то посвідчення перереєстрували, і воно залишилось дійсним. Якщо частина участі в бойових діях не брала, то посвідчення не перереєстрували. Але цих неперереєстрованих посвідчень ніхто не відбирав. Власники цих неперереєстрованих посвідчень не журилися — вони [по]ставили самі знак «перереєстровано» і користуються усіма пільгами. Більш того, вони зараз повні здоров'я, виходять на пенсію у 55 років (хоч самі учасники Вітчизняної війни йшли на пенсію у 60 років). Будьте

* Дата відправлення листа.

добрі, зробіть так, щоб ці посвідчення були детально перевірені, щоб випадкові люди такими пільгами не користувалися.

Учасники Великої Вітчизняної війни:

*Надольський Віктор Павлович,
Шайган Андрій Іванович*

Смт Теплик Вінницької області.

Оригінал. Рукопис.

№ 53

ЗВЕРНЕННЯ ГОЛОВИ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОУН М. МЕЛЬНИКА ДО МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ З ВИМОГОЮ ВИЗНАТИ ОУН ТА УПА ЯК ВОЮЮЧУ СТОРОНУ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ, НАДАТИ ЇХ УЧАСНИКАМ ПІЛЬГИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ЧИННИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

5 червня 1998 р.

Міністерству юстиції України

№ 1

З В Е Р Н Е Н Н Я

Відповідно до Постанови Кабінету міністрів України від 12 вересня 1997 р. за № 1004 «Про Урядову комісію з вивчення діяльності ОУН-УПА» була створена Урядова комісія для вивчення питань, пов'язаних з діяльністю ОУН та УПА, і багато українських патріотів чекають на висновки цієї комісії.

Однак, на жаль, сьогодні ми не маємо інформації про те, що комісія об'єктивно і неупереджено працює над вивченням питань, пов'язаних з діяльністю ОУН та УПА в роки Другої світової війни та в повоєнний період. Згадаймо такі джерела нашої Української держави: часи Київської Русі, Козацької держави, національно-визвольні змагання за встановлення Української Народної Республіки, героїчна боротьба ОУН та УПА, дисидентський рух, широкий народний рух кінця вісімдесятих.

В той же час громадяни України, колишні учасники ОУН та вояки УПА продовжують звертатись в різні інстанції з вимогою визнати формування ОУН-УПА воюючою стороною в Другій світовій війні, визнати їх борцями за незалежність України, які у найважчі часи продовжували боротися за Україну із зброєю в руках проти окупантів — як німецьких, так і більшовицьких та

польських. З польського боку вже дано оцінку операції «Вісла» як злочину проти українського населення Польщі. Зрозуміло, що протидія цій операції Польської держави вояками УПА була праведною боротьбою за свою прадідівську землю.

Ці люди досі не визнані офіційною владою як українські патріоти, живуть здебільшого у важких матеріальних умовах, не отримують пенсій, не користуються жодними пільгами, встановленими законом для тих ветеранів, які в часи Другої світової війни воювали в складі радянських військ, працювали в радянському тилу і брали участь в організованому радянською владою партизанському підпіллі.

Влада всіх рівнів продовжує ігнорувати справедливі вимоги колишніх учасників боротьби ОУН-УПА, користуючись недосконалим законодавством, що залишилось з радянських часів.

Національно-демократичні сили Вінниччини ще в жовтні 1997 р. направили до обласної ради звернення про визнання ОУН та УПА воюючою стороною у Другій світовій війні. Нагадуємо, що свого часу Організація Українських Націоналістів вже передала до Секретаріату Верховної Ради документи — свідчення учасників ОУН та УПА. В архівах Вінниці також є такі документи, що висвітлюють жертвну боротьбу українських патріотів на Вінниччині.

Наполягаємо на активізації роботи Урядової комісії з вивчення діяльності ОУН та УПА для якнайшвидшого встановлення істини і максимально можливого полегшення життя тим ще живим патріотам, які чекають належного визнання.

В и м а г а є м о :

1. Визнати ОУН та УПА воюючою стороною у Другій світовій війні.
2. Продемонструвати реальне прагнення влади до досягнення внутрішнього миру та встановлення історичної справедливості.
3. Надати учасникам ОУН та УПА статус учасників Другої світової війни із забезпеченням їм усіх пільг, передбачених чинним законодавством, як це вже зроблено в кількох областях Західної України.

Голова обласної організації ОУН

[підпис]

Микола Мельник

Оригінал. Комп'ютерний текст на бланку організації*.

* Супровідний лист Міністерства юстиції України до Голови робочої групи з розроблення пропозицій для підготовки історичного висновку щодо діяльності ОУН-УПА професору С. В. Кульчицькому підписаний першим заступником начальника Управління законодавства про правосуддя, охорону правопорядку і оборону С. Положієм.

ВОЛИНСЬКА ОБЛАСТЬ

№ 54

**ЗАЯВА ЖИТЕЛЯ с. БОРИСКОВИЧІ ГОРОХІВСЬКОГО р-ну
ВОЛИНСЬКОЇ обл. С. В. СТЕПАЩУКА ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ
РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ
МАТЕРІАЛЬНИХ ЗБИТКІВ ПОТЕРПІЛИМ ВІД ОУН-УПА**

*25 січня 1992 р.**

Верховній Раді України за потерпілих від тяжких злочинів ОУН-УПА пише житель с. Борисковичі Горохівського р-ну Волинської обл. Степашук Сергій Вас[ильович]

З А Я В А

З приводу того, що реабілітованим сталінських й інших репресій повертають вартість заподіяних збитків (боргів) ми, потерпілі від банд ОУН, УПА, просимо Верховну Раду України винести постанову про відшкодування матеріальних збитків, заподіяних бандами ОУН, УПА селянам с. Борисковичі. В с. Борисковичі бандерівці замордували 39 душ різного віку і статі, простих, майже неграмотних ні в чому не винних селян, а їх майно [було] пограбовано чи спалено. Для прикладу наведу збитки лише нашої сім'ї: забрали три голови в[еликої рогатої] х[удоби], телят, овець, кролів, курей. З хати забрали все: одяг, взуття, їжу, зерно, гречку, полотно і все інше.

Ми, решта сім'ї, розбіглися по родині. Внаслідок того, що наш тато [був] укинтий в криницю, а ми фізично помордовані, в ставках позадохалась уся риба — 10 т. Відгодівельна секція маток і маточник — все загинуло. Все водне дзеркало навесні було вкрите скелетами загиблої риби. Знищена була морозами, зайцями шкіль-

* Дата відправки листа.

ка (розсадник), виноградник, всі щеплені молоді дерева. Загинули вся пасіка — 14 пнів, ягідники й ін. Все це становило основу нашого в той час засобу існування, бо землі у нас було мало, а 8 душ жили тільки з саду, ставків, худоби й іншого промислу. Після погрому нашої сім'ї боївкарі ОУН, УПА підкинули в нашу пусту хату записку, в якій писали: «Ваш батько ліквідований невинно (помилково), і вся сім'я і господарство розграблене і розігнане несправедливо — боївка буде покарана». Можливо, багато й інших сімей отримали такі записки в Борисковичах.

Ми знаємо, що серед депутатів Верховної Ради є такі, які постійно вшановують дії катів ОУН, УПА — до них чужий біль не дійде, але ми ще сподіваємось на інших, які правдиво оцінять, чи вертати борги бандерівських злочинів, чи тільки сталінських. Може, ще не всі заражені людиноненависництвом до жертв бандитизму, який би він не був. Для порядних людей він повинен бути огидний і осуджений. Чого не хочуть робити шанувальники і захисники ОУН, УПА.

Оригінал. Рукопис.

№ 55

ЛИСТ ЖИТЕЛЬКИ м. ЛУЦЬК М. П. КОРОЛЬЧУК ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ, КОМІСІЇ З ПРАВ ЛЮДИНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА

10 лютого 1992 р.

Київ, Верховна Рада України
Комісії з прав людини

Вибачте, що турбую Вас своїм листом. Я пишу вперше в своєму житті. Я проста колгоспниця. Проробила на фермі 30 років і зараз вже на пенсії, живу в Луцьку у дітей.

Мене цей лист спонукав написати почутий виступ на конгресі усіх українців, який відбувся в січні цього року. Там виступав якийсь представник УПА, він говорив, що УПА — армія, яка боролася за вільну Україну, щоб цих всіх вояк реабілітувати.

Я це все добре пам'ятаю, як вони боролися. Мені тоді було 10 років, і мені цікаво, з ким вони боролися? У нас вони боролися тільки з українцями, а особливо з жінками, дітьми і стариками, бо молодих мужиків по селах майже не було. Я тоді жила в

Ковельському р-ні. Біля нашої хати проходила дорога, а в кінці хутора жили куркулі (так тоді називали багачів), і бандерівці завжди їздили по цій дорозі до тих куркулів на гулянку. Пам'ятаю, як ми (діти) завжди ховалися, коли бачили, що їдуть підводи з бандерівцями і жовто-блакитними прапорами і тризубом. Це наганяло жах на нас — дітей. Ми ще малі були, але вже добре знали, чим займаються ці «визволителі». А вночі, як тільки загавкає собака, то всі в хаті тремтять, бо мабуть вже бандерівці йдуть. Ми жили бідно, і у нас не було чого брати, але вони часто до нас навідувались і трусили по всій хаті.

Пам'ятаю, як одного ранку прийшли вони до нашого сусіда Лук'яна (він жив з 6-ми дітьми без жінки). Жінка в нього померла. Вони хотіли його з собою забрати, а він не захотів йти з ними, бо в нього діти і господарство. В цей час палилася піч, то вони його зв'язали і запхнули у піч, і він там згорів в такому зігнутому стані. То була страшна картина, бо я ходила дивитись, як потім люди діставали з печі його обвуглені кістки. Ми всі плакали страшно, жалко було дивитись на тих дітей-сиріт. Цей чоловік був гарним господарем і нікому нічого поганого не робив. А іншого чоловіка, також недалекого нашого сусіда (він утік з німецького полону) забрали за те, що він ходив у воєнному обмундируванні. То його закатували аж у третьому селі в лісі, там у лісі була порожня хата, то вони туди привезли 2 підводи лідей з усіх сіл і там їх закатували. Мати цього полоненого потім якось-таки знайшла, знайшла ту хату і під лавкою знайшла воєнний бушлат свого сина. То він був увесь сколотий багнетами і не був вже зелений, а червоно-чорний від крові. А рядом біля хати була криниця, то вона була повністю завалена трупами, але її сина зверху не було. Вона вийняла декілька трупів з криниці, шукала свого сина, але його зверху не було. А далі вона уже не могла їх діставати. Вона назад їх повкидала (ці, що вийняла, і загорнула землею, а цей бушлат вона принесла додому і похоронила його і зробила поминальну по синові. Люди говорили тоді, що якби цей чоловік не втік з полону, то був би живим, а так пішов на смерть.

Бандерівці мучили по-звірячому. Одна жінка в нас до них сказала: «Що ви, хлопці, робите, ви так Україну не побудуєте». То вони її зразу ж забрали, а там вирвали їй язик і мучили по-звірячому, поки не замучили. А тим дівчатам, з котрими ще десь до війни заговорювали червоноармійці, то вирізали їм зірки на грудях і на спині. Це просто страшно було. Не можна навіть спокійно згадувати.

Двох сестер з нашого села, котрі при перших советах (в нас так тоді говорили в 1939–1940 рр.) вступили в комсомол, то вони їх ще із самого початку забрали і по-звірячому закатували, що трудно було впізнати, що то за дівчата були, а тоді їх кинули в озеро і наказали, щоб ніхто їх не витягував з озера, бо хто їх дістане, то йому те ж саме буде. І так ці дві замордовані сестри плавали майже тиждень, поки хтось-таки їх вночі не витяг і поховав. Ах, як вони тоді бісилися, але не знайшли того, хто їх витяг і поховав.

І ще багато таких випадків було, але всього не напишеш. В нашому селі їх було дуже багато. І творили вони щось страшне. Напишу вам правду. Це все було при німцях, то німці такого жаху не наганяли на наших людей, як ці «визволителі». І жодного випадку не пам'ятаю, щоб бандерівці боролися з німцями. Якби були такі сутички, то було б чутно, а боролися вони тільки зі своїми людьми. Це були звірі, а не люди.

А зараз цей представник УПА, а також і наші високопоставлені депутати Поровський і Гудима виступають, щоб реабілітувати бандерівців і героями зробити, бо вони боролись за вільну Україну. А Поровський наголошував, що вони з німцями боролись. Я ще раз запевняю вас, що жодного випадку не пам'ятаю, щоб бандерівці з німцями боролись. Це неправдоподібно. Повірте мені, дорогі наші люди, коли я слухала ці виступи, то плакала гіркими сльозами, що ж це робиться з нами — українцями, що ми дозволяємо цим душогурам піднімати свої голови і весь світ обманювати. Світ цього не знає, що вони творили тут у нас, на Волині. Хай би вони боролись з ким потрібно було боротись. А то з ким вони боролись? З беззахисними. А ще скільки криниць нерозкопаних. І тепер на Волині вони вже збираються відмічати свій ювілей. Отак мало-помалу і знову у нас відроджується бандерівщина. І знову страшно вже якесь слово необачне сказати, бо вони уже погрожують, і люди їх бояться. А насправді кричать, що вони демократи. Не доведи, Боже, взяти їм повну владу в руки, вони тоді скоро розправляться з негодними.

Ми вибирали Гудиму депутатом, то думали, що він якось покращить наші умови життя і ніколи не думали, що він буде захищати бандерівців. Він ні разу не вийшов на трибуну з хорошою пропозицією. Отакі-то бувають перевертні. Вибачте.

Дорогі члени комісії по правах людини, прошу прочитати мого листа і прийняти до уваги. Вибачте, що своїм листом відбираю

Ваш дорогоцінний час, але повірте, мені, як очевидцю, дуже тяжко слухати ці зухвалі неправдоподібні виступи.

З повагою до Голови і до членів Комісії

Корольчук Марія Петрівна
з Луцька

На конверті не ставлю свого прізвища, бо боюся.

Я вже не впевнена, чи дійде до Вас цей лист, бо в нас щось страшне вже діється.

10.02.92.

Оригінал. Рукопис.

№ 56

ЛИСТ ЖИТЕЛЯ РАТНІВСЬКОГО р-ну ВОЛИНСЬКОЇ обл. І. КУШНІРУКА ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

14 лютого 1992 р.*

Шановний Іване Степановичу!

Людей, які потерпіли від рук націоналістів, дуже турбує те, що вони взяли владу на місцях і лізуть до влади в Києві, а Ви з Кравчуком ідете на їх поводи, те, що вони хочуть, роблять, а Ви в усьому їх підтримуєте.

А що б Ви сказали, якби вночі з тризубом [на кашкетах], який, до речі, Ви будете приймати [як державний герб], у Вашу оселю ввірвалися такі головорізи, як Поровський, Гудима й ін. З тризубами й автоматами — і перебили всю Вашу сім'ю, батька, матір і двох сестричок, як це зробив моїй сім'ї керівник СБ «Кіт» Данилевський Іван в цьому ж Ратнівському р-ні, і якби не енкаведисти, про яких казав на сесії Поровський і вимагав їх судити, вони б пролили ще море крові, не шкодуючи ні дітей, ні стариків. Тільки в нашому селі вони замордували 18 людей і спалили їх оселі. А ті люди ні в чому не винні. І тепер Ви їх робите героями — захисниками України. Повірте, вони ще доберуться і до Вас з Кравчуком, Ви їх ще не знаєте, що це за звірі.

* Дата вхідна.

Тож ганьба і Вам, та не простить Вас Бог разом з бандерівцями.

Син загиблих від рук бандитів

Іван Кушнірук

Я мушу їм за смерть батьків мстити.

Оригінал. Рукопис.

№ 57

ЛИСТ ЖИТЕЛІВ СТАРОВИЖІВСЬКОГО р-ну ВОЛИНСЬКОЇ обл. ДО ПЕРШОГО ЗАСТУПНИКА ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ В. В. ДУРДИНЦЯ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

17 лютого 1992 р.

Першому заступнику Голови Верховної Ради
тов. Дурдинцю Василю Васильовичу

На засіданні Верховної Ради останнім часом ми часто чуємо, як депутати Поровський, Гудима й інші виступають, щоб УПА і ОУН визнали як борців за Україну і дали їм пільги й т. і. Ми, люди старшого покоління, під час і після війни жили в Західній Україні — у Волинській обл. І ми дуже добре знаємо, скільки ці бандерівці замордували наших невинних людей, скільки спалили хліба, худоби, шкіл і іншого добра. Може, десь і були бойовики, але у нас більше було бандитів. Скільки людей вони пограбували! До нас зі Східної України приїжджали молоді дівчата — вчителі діток вчити, то ті кати гвалтували їх, а потім різали на куски. Якщо батько був головою сільради чи секретарем, то ті звірі його дітей брали за ноги і стріляли в голову, і кидали в колодязі. Багато людей на Волині були вкинуті в колодязі. В Старовижівському р-ні в с. Смолярак Галян Гордія за те, що в 1940 р. був головою сільпо, розжарили залізо до червоного і спекли живим. Батьків замордували за те, що їх сини приходили комсомольцями з армії. Треба, щоб депутати приїхали в нашу область і поїздили по селах, і все взнали, що ті бандерівці робили і скільки невинних людей вони замордували, а тоді Ви зробите висновок, [чи] давати пільги, а кому зробити те, що вони робили. Багато тих бандюг виїхало в інші республіки, поміняли прізвища, а зараз вже вони стали вилазити, як герої. Ми просимо Верховну Раду в цьому ділі добре розібратися, хто був хто, хто боровся чесно за самостійну Україну, а хто був катом.

І ще одне: ми жили при панській Польщі: вчителями, лісниками в нас [були] поляки, на яких ми казали: «Пан». Ще в деяких селах були старости, які вимагали, щоб їх називали панами. Але на наших людей ці пани не казали «пан», а «хам» — часто. І ми знову бачимо, що в нас у керівництві вже стали пани не польські а наші українці. Вже є голови міськрад, райрад, хочуть, щоб до них зверталися: «пан» і навіть деякі лікарі. А ось чомусь простого роботягу, свинарку, доярку, двірника, сторожа і т. п. ніхто паном не називає. То що, вже наш український народ стали ділити на панів і хамів? Що, в нас нема свого рідного українського слова, як звертатися один до одного. При радянській владі говорили на всіх товариш, і ми думаємо, що це слово непогане, але якщо, може, деякі депутати думають, що це слово більшовицьке, як, наприклад, новоявлені пани Хмара, Поровський та ін., то вишукуйте своє рідне українське, щоб були однакові — депутат, президент і двірник. А то ми чули, що Поровський, як на нього хтось скаже: «товариш», то він з ним говорити не хоче. Це дійсно ганьба для простих українців.

Дуже просимо, шановний Василю Васильовичу, за можливістю прочитайте наш лист на сесії.

З повагою

[Підписи]

*Зінчук С. П., Ковальчук І. Ф., Хартух А. Д.,
Повловій Г. В., Савчук К. І., Коляда В. В.,
Бубела Ф. Т., Бидзюра Ю. П.*

Оригінал. Рукопис.

№ 58

ЛИСТ ЖИТЕЛЯ с. ГРЕМ'ЯЧЕ КИВЕРЦІВСЬКОГО р-ну ВОЛИНСЬКОЇ обл. І. К. СЛИВЕНКА ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА

3 квітня 1992 р.

Київ, Голові Верховної Ради України

Голосуючи за самостійність України, не помилюсь, якщо скажу, що весь народ України бажає, щоб Україна була демократичною країною. Всякі спроби сил, які сповідують тоталітарну систему чи націоналістичні ідеї ОУН, народу не підходять, і він цього не допустить.

27 березня на сесії Верховної Ради розглядалося питання про реабілітацію ОУН-УПА. Непокоять виступи деяких депутатів,

які хочуть реанімації ОУН. Граєтесь з вогнем, панове. Ви осідляли коня, але їдете лицем до хвоста. Повернення до тоталітаризму і оунівського націоналізму не буде. Не ті часи, не той народ. Пан Поровський красуючись перед мікрофоном, з усіх сил пнувся захистити ОУН, але Вас чули і (бачили) тисячі жертв цієї організації, подумайте над цим.

Зараз деякі безвідповідальні депутати і особливо засоби масової інформації хочуть перекласти вину за жертви, заподіяні ОУН, на інші структури. Тому розгляд питання про реабілітацію ОУН-УПА передчасний, треба провести розслідування, обнародувати, може, прізвища жертв і їх катів. І то незалежно, під яким прапором вони здійснені.

З повною відповідальністю доповідаю Верховній Раді, що на території сілради знищено 41 чоловік. В 1991 р. наша районна газета «Вільним шляхом» опублікувала списки всіх загиблих від рук ОУН, УПА, їх структур СБ (служби безпеки). Сьогодні є живі свідки [про] цих 41 чоловік, хто лишив [їх] життя. Ці свідчення не на користь захисників ОУН-УПА.

Люди змирились з тим, що жертв не оживити, кати (кого виявили) покарані. А хто уник кари, того прокляли люди. На заживаючі рани безвідповідальні і безсоромні люди сиплять сіль. Вони хочуть, щоб ті рани не заживали. Тому питання безглуздої різанини 1941–1950 рр. треба покінчити раз і назавжди. Не було і не може бути війн, які б продовжувалися 50 років. А все тому, що тоталітарний режим всю вину складав на націоналістів, а сьогодні робиться навпаки.

Чому тоді не можна добитись правди, і сьогодні робляться однобічні оцінки. Хіба в користь Україні, коли Радянську Армію (до речі, де після росіян другими за кількістю були українці), солдат, які знищили фашистську чуму, об'єднали всі українські землі в єдину державу, називали окупантами. Тисячі ветеранів з презирством ставляться до цих людців. Європа і світ дякують за цю перемогу, а у нас є очорнителі, і відсічі їм не роблять.

Якщо йде мова про реабілітацію ОУН-УПА, то треба пам'ятати, що не всі одним шляхом прийшли в ці організації. Якщо Верховна Рада проведе розслідування діяльності цих структур, то виявиться, що верхівка ОУН-УПА в практиці своїй застосовувала силу і терор, а тоді роз'яснювальну роботу. Поїдьте в будь-яке село Західної України. Вам назовуть десятки безвинних жертв.

Мені 66 років, життя вже прожите, набачився всього, і брехню від правди відрізнити неважко. Але росте молоде покоління, і що, будемо їм прищеплювати методи боротьби ОУН?

Прибічники цієї організації можуть дорікнути, чому я так критично ставлюся до вирішення цього питання — реабілітації ОУН. На щастя, вони нічого не зробили ні мені, ні моїй родині. Але чи можна збоку спокійно споглядати, коли вирізувалися цілі сім'ї, спалювалося віками нажите майно. Так що при розгляді справ з реабілітації треба враховувати не тільки учасників ОУН-УПА, а й їхні жертви. Тоді чащі терезів покажуть, скільки від цих подій користі і скільки зла.

Щоб не бути голослівним, наведу список жертв, надрукований в районній газеті «Вільним шляхом» (м. Киверці Волинської обл.).

Дослівно по друкованому.

«Вони загинули від рук буржуазних націоналістів:

Сільради:

1. Дідічовська	— 26 чол[овік]
2. Дубищанська	— 13 -"-
3. Журавичівська	— 23 -"-
4. Завітнівська	— 11 -"-
5. Звірівська	— 10 -"-
6. Жорницька	— 56 -"-
7. Липенська	— 27 -"-
8. Макаревицька	— 32 -"-
9. Хорлупівська	— 67 -"-
10. Озерецька	— 5 -"-
11. Олицька	— 39 -"-
12. Холоневичевська	— 29 -"-
13. Покащівська	— 22 -"-
14. Силенська	— 29 -"-
15. Суська	— 13 -"-
16. Тростянецька	— 9 -"-
та від рук польських націоналістів	— 10
17. Прилуцька	— 24 -"-
18. Грем'яченська	— 41 -"-

Знищені цілі сім'ї

Силенська: Головенко Гаврило Микитич, в т. ч. діти (Марія — 14 років, Валентина — 2 роки),

Прилуцька: Якимчук Яків Костянтинович — 6 душ.

Таких сімей, які винищені повністю, дуже багато».

Голова Ради ветеранів колгоспу «Грем'яченський», пенсіонер

Сливенко Іван Костянтинович

с. Грем'яче Киверцівського р-ну Волинської обл.

Оригінал. Рукопис.

**ЗВЕРНЕННЯ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
З ПРОПОЗИЦІЄЮ ВИЗНАТИ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА
БОРЦЯМИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

23 квітня 1992 р.*

Верховна Рада України

ЗВЕРНЕННЯ

Волинської обласної Ради народних депутатів
щодо національно-визвольного руху в Україні
у 1930–1950 роках

Обласна Рада, враховуючи те, що національна визвольна боротьба українського народу була фундаментом сьогоденного будівництва незалежної України і що Волинь півстоліття тому була місцем формування перших підрозділів Української Повстанчої Армії (УПА), звертається до Верховної Ради з наступними пропозиціями:

1. Визнати національно — визвольний рух українського народу в 1930–1950 роках законною і справедливою боротьбою за незалежність України, а УПА — воюючою стороною у минулій війні.

2. Внести необхідні зміни в Закон України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» від 17 квітня 1991 р., врахувавши право усіх учасників національних визвольних змагань на реабілітацію та відшкодування.

3. Доручити Кабінету міністрів України розглянути питання про віднесення до категорії інвалідів та учасників Великої Вітчизняної війни колишніх вояків — ветеранів УПА.

Звернення прийняте на дев'ятій сесії обласної Ради 23 квітня 1992 р.

Волинська обласна Рада народних депутатів

Оригінал. Машинопис.

* Датується за супровідним листом, підписаним головою Волинської обласної Ради народних депутатів 21-го скликання В. І. Блаженчуком на офіційному бланку й завіреном печаткою Ради.

**ЗВЕРНЕННЯ УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ СПІЛКИ КОЛИШНІХ
ПОЛІТВ'ЯЗНІВ ТА РЕПРЕСОВАНИХ м. НОВОВОЛИНСЬК
ВОЛИНСЬКОЇ обл. ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ
Л. М. КРАВЧУКА З ПРОХАННЯМ ПРОВЕДЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ
РЕАБІЛІТАЦІЇ ВСІХ ПОЛІТИЧНИХ В'ЯЗНІВ, ВИЗНАННЯ
УЧАСНИКІВ ОУН-УПА БОРЦЯМИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

16 липня 1992 р.*

Президенту України п. Кравчуку Леоніду

З В Е Р Н Е Н Н Я

Шановний пане Президенте!

В цей важливий історичний час, коли наші народи будують першу річницю з дня проголошення демократичної України і вшановують 50-ту річницю утворення УПА, ми, колишні політв'язні сталінського ГУЛАГу, учасники національно-визвольної боротьби проти фашизму та більшовизму 1940–1950 рр. ХХ ст. на Україні з м. Нововолинська Волинської обл., звертаємось до Вас, як до Президента суверенної держави з таким проханням:

1. Провести загальну реабілітацію всіх політв'язнів, які були засуджені за ст. 54 Кримінального кодексу УРСР, і своїм Указом повернути добре і чесне ім'я борцям за волю і незалежність України, які жертвували своїм життям в ім'я добробуту і щастя нашого народу.

2. Посмертно реабілітувати всіх тих, хто загинув у крематоріях фашизму, хто був закатований в тюрмах, хто карався і мучився на засланнях (в Сибіру безкрайньому).

3. Зобов'язати прокуратуру України і органи СБУ порушити питання про фізичне винищення нашого народу, про його рабське використання у фашистській Німеччині та імперською Росією для економічного та політичного зміцнення своїх держав і через організацію Об'єднаних Націй і Гаазький суд вимагати відшкодування за скоєні злочини як фашистською партією Німеччини, так і мафіозними структурами в ролі КПРС у твердій валюті, як це проводить Німеччина, колишнім борцям опору, які знаходилися в концентраційних таборах в час Другої світової війни в Німеччині.

* Дата вхідна.

Прийнято на конференції спілки колишніх політ'язнів та репресованих.

Голова спілки репресованих [підпис]
Голова Братства ОУН-УПА [підпис]

А. Рабченюк
А. Лац

Копія. Машинопис.

№ 61

**ЛИСТ КОМІТЕТУ ПОІМЕННОГО ПЕРЕПISУ ЖЕРТВ
БАНДЕРІВЩИНИ-УПА м. ЛУЦЬКА ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ
РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

11 січня 1993 р.

Шановний Голово Верховної Ради України І. С. Плющ!

Звертаємось до Вас з деякими міркуваннями, що виникли у нас в зв'язку з намаганнями окремих депутатів реабілітувати УПА — бандерівщину. Ці депутати, як відомо, видають пособників Гітлера за «героїв» в боротьбі за вільну Україну. Вони, ці «герої» зараз категорично заперечують свою активну співпрацю з фашистською Німеччиною. Але досить прочитати один документ, і стане ясно, чи були бандерівці пособниками фашистів, чи ні. Ось цей документ: «Акт проголошення Української держави», Львів, дня 30/6, 1941 р. Ось що сказано в 3 пункті цього Акта:

«Відновлена Українська держава буде тісно співдіяти з Націонал-Соціалістичною Великою Німеччиною, що під проводом вождя Адольфа Гітлера творить новий лад в Європі і світі та допомагає Українському народові визволитися з-під московської окупації. Українська Національна Революційна Армія, що твориться на Українській землі, боротисьме даліше з союзною Німецькою Армією проти московської окупації за Суверенну Соборну Українську Державу і новий лад у цілому світі.

Хай живе Українська Суверенна Соборна Держава!

Хай живе організація Українських Націоналістів!

Хай живе провідник організації Українських націоналістів Степан Бандера!»

Коментарі, як кажуть, зайві. А ось що вимагав від своїх підопічних С. Бандера: «...не вагаючись виконувати самий важкий

злочин, коли того вимагають добрі справи». І зразу пішли в роботу мотузки. Ми були свідками того, що творили, виходячи з вимог Бандери, його поплічники. Спочатку масово знищували євреїв, потім взялися за поляків, за українців, особливо за бідняків, які в 1940 р. першими вступили в колгосп.

Кров стигне в жилах, коли пригадуєш ті криваві оргії, що творили бандерівці і УПА. Сотні тисяч дітей, жінок, чоловіків було задушено мотузками. Сотні молодих дівчат, яких було направлено в західні області із східних областей України, були по-звірячому знищені бандерівцями і УПА. Ніколи їм не відмити крові ні в чому не винних дітей, жінок, стариків. А скільки спалено хат польських сімей. У кожного упівця руки по лікті в крові.

Зараз у західних областях України створюються комітети по поіменному перепису тих, хто став жертвою УПА-бандерівців. Вони, ці списки, будуть направлені Верховній Раді України. Ми будемо вимагати суду над душогубами. Просимо, дуже просимо обнародувати цей лист серед депутатів.

Комітет по поіменному перепису жертв бандерівщини-УПА

м. Луцьк.
11.01.1993 р.

Оригінал. Рукопис.

№ 62

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. ДРОГОБИЧ ВОЛИНСЬКОЇ обл.
Г. А. БОРИСКА ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ
Л. М. КРАВЧУКУ, ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
І. С. ПЛЮЩУ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

*22 січня 1993 р.**

Президенту України пану Кравчуку Л. М.
Председателю Верховного Совета Украины
пану Плющу И. С.

Уважаемые паны высшей государственной власти Украины Леонид Макарович Кравчук и Иван Степанович Плющ! К Вам обращается житель г. Дрогобыча Г. А. Бориско. Я с приятелями

* Дата вхідна.

своего дома прочитал в газете «Высокий замок» за 14 января 1993 г. обращение к Вам XI сессии Львовского областного Совета народных депутатов по поводу создания Комиссии Верховного Совета для проведения расследования преступлений против украинского народа, совершенных КПСС и КПУ, и проведения судебного процесса над ними.

И второе, обращение председателя областного Совета пана Н. Горыня к Верховному Совету Украины с предложениями:

1. Деятельность ОУН и УПА признать справедливой, священной и законной, а их участников — борцами за свободу и независимость Украины.

2... *

3. Участникам национально-освободительных движений ОУН и УПА предоставить статус ветеранов освободительной войны, предоставить им вне очереди и бесплатное жилье в личную собственность, освобождая их от платы за коммунальные услуги, в том числе за воду, газ, свет и телефон. Эти обращения вызвали шквал негодований со стороны населения этих районов. Сколько честных людей, населяющих западные области Украины пострадали от этих «освободителей Украины», их вернее можно назвать головорезами, первыми помощниками фашистов. Я на этих «освободителей», ОУН и УПА, и дивизию СС «Галичина» создал бы Комиссию Верховного Совета Украины для проведения расследования преступлений против украинского народа и проведения показательного судебного процесса для народов Украины и всего мира. Как так можно их рассматривать, этих оуновцев и упавцев, которые воевали вместе с немецким фашизмом, вооруженные фашистским оружием. Сколько они уничтожили воинов Советской Армии, в большинстве — украинцев. Сколько они ночными вылазками уничтожили простых честных невинных украинцев, которые занимали должности преподавателей школ, институтов, врачей больниц и поликлиник, председателей сельских советов, колхозов, совхозов и другой интеллигенции. А сколько они побили простых колхозников, которые выходили на работу в колхозы. Взять в пример нашу семью. В конце войны 2 брата и 2 сестры остались без родителей. Отец находился в войсках, которые освобождали западные области от коричневой чумы, в том числе и от ОУН, УПА и войск СС «Галичина». При про-

* Так у тексті.

ходженні Дрогобыча отець заскочил на ніч додому, де був убит вблизи дому разом з матір'ю. І ми вчетвером залишилися сиротами, і багато таких інших родин також були гідні цієї нечеловеческої смерті.

Більшість людей висказується, [щоб] не визнавати цих головорезів з ОУН-УПА і не давати їм ніяких пільг, створив комісії по розслідуванню їх злочинів перед людством, особливо перед українським народом. І судити їх, як нацистів на Нюрнберзькому процесі... Предати їх злочинність гласності і всеобщому осуду з боку українського народу і всього людства. Вони і зараз ходять, ці ОУН і УПА, [у них] в кишені «удавка» або газовий пістолет.

Моя родина, родичі (близькі і далекі) і інші знайомі просять Вас, як вищу владу, зважити [Ваші дії], які можуть привести до дуже поганих наслідків, якщо Ви задоволисте прохання Львівського облсовета і його реакційного голови Н. Гориня.

С уваж[енням] родина і родичі *Бориско*

Копія. Машинопис.

№ 63

ЗВЕРНЕННЯ УЧАСНИКІВ СПІЛЬНОЇ ЗУСТРІЧІ ВЕТЕРАНІВ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ І КОЛИШНІХ ВОЯКІВ ОУН-УПА З КЕРІВНИЦТВОМ ІВАНИЧІВСЬКОЇ РАЙОННОЇ РАДИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ ТА РАЙОННОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛ. ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ЗА РЕАБІЛІТАЦІЮ КОЛИШНІХ ВОЇНІВ УПА

9 лютого 1993 р.

ЗВЕРНЕННЯ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Шановна Верховна Рада, народні депутати України!

До Вас звертаються ветерани Великої Вітчизняної війни, колишні воїни ОУН-УПА — учасники спільної зустрічі з керівництвом Іваничівської районної Ради, районної державної адміністрації Волинської обл. Ще в 1992 р. сесія Волинської обласної Ради народних депутатів прийняла звернення до Верховної Ради України про реабілітацію колишніх воїнів ОУН-УПА та визнання

їх воюючою стороною за свободу, самостійність і незалежність України. До цього часу Верховна Рада не відреагувала на це звернення і не прийняла ніякого рішення. Хоча ми знаємо, що над вирішенням цього питання працюють відповідні комісії Верховної Ради та вчені. Однак час невмолимо летить, а ветеранів армії УПА стає все менше. І відходять вони в небуття так і не прощені, і не реабілітовані. А ми, учасники Вітчизняної війни, колишні воїни ОУН-УПА — діти однієї матері-України. Ми не винні, що доля так нами розпорядилася. Та твердо знаємо одне — знаходячись по різні боки барикади, ми робили одну спільну справу — захищали рідну землю від ворога, боролись за незалежність України і нині в міру наших сил та здоров'я разом творимо добро в ім'я її справжньої самостійності.

Шановні народні депутати України, хочемо звернути Вашу увагу ще на одну річ. Волинь — батьківщина створення УПА, край, де розгорілося полум'я визвольних змагань. І як весь західний регіон України, Волинська обл. має в цьому питанні свою специфічну особливість. Тому звертаємося до вашої мудрості і виваженості, що ви своїм рішенням не дасте розгорітися полум'ю різко протилежних пристрастей та новому протистоянню між людьми.

Час уже настав, щоб колишніх воїнів УПА реабілітувати і визнати їх воюючого стороною. Віддати їм, як борцям за свободу, незалежність і соборність України, честь та шану, а не шукати в них тільки зле, недобре. Бо зло творилося не тільки під тризубом, але й під червоною зіркою проти власного народу. І ті, хто творив це страхіття як з тої, так і з іншої сторони, ніколи не були і не будуть істинними борцями за нашу незалежну Україну.

Звернення прийняте на спільній зустрічі ветеранів Великої Вітчизняної війни, колишніх воїнів ОУН-УПА з керівництвом Іваничівської районної Ради, районної державної адміністрації Волинської обл.

9 лютого 1993 р.
с/т Іваничі, Волинська обл.

Копія. Машинопис*.

* Супровідний лист підписаний головою Іваничівської районної Ради народних депутатів Волинської обл. О. М. Шимоновичем на бланку Ради.

**ЛИСТ ГОЛОВИ КООРДИНАЦІЙНОЇ РАДИ
ВОЛИНСЬКОГО ОБЛАСНОГО ТОВАРИСТВА
«СПРАВЕДЛИВІСТЬ» С. С. ЛУК'ЯНЧУКА
ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА***

10 лютого 1993 р.

Голові Верховної Ради України
Плющу Івану Степановичу

Копія:
народному депутату України
Морозу Олександрю Олександровичу

3 лютого ц. р. народний депутат України О. Гудима, виступаючи на 7-й сесії Верховної Ради, знову вніс пропозицію про віднесення колишніх вояків ОУН-УПА до числа учасників Великої Вітчизняної війни.

Правозахисне товариство Волинської обл. «Справедливість» щоденно одержує свідчення страхітливих злодіянь оунівців проти мирних жителів Волині, де в сорокові роки закатовано десятки тисяч жінок, дітей, престарілих. На Волині нема жодного населеного пункту, в якому б не було безневинних жертв кривавого бандерівського терору. Оунівська влада дійсно була страшною. Ще досі не розкриті криниці по волинських хуторах, що стали братськими могилами цілих родин.

Товариство надсилає Звернення мешканців с. Борисковичі Горохівського р-ну нашої області до народу України, надруковане в газеті «Справедливість» 30 січня ц. р., з проханням долічити десятки тисяч голосів замордованих жертв бандерівщини при голосуванні з питання додаткових пільг душогубам з ОУН-УПА.

Одночасно повідомляємо, що Братство вояків УПА Волинського краю дійсно зверталось до обласної Ради народних депутатів, яка на сесії 23 квітня 1992 р. відмовилася підтримати визнання ОУН-УПА воюючою стороною у минулій війні. Однак керівні компартійні перевертні області надрукували в пресі відверту брехню про підтримку сесією цього звернення.

* Копія листа направлена також народному депутату України О. О. Морозу.

Додаток:
Газета із зверненням жителів с. Борисковичі до народу України*.

З повагою,
Голова координаційної ради товариства
[підпис]

С. С. Лук'ячук

Оригінал. Машинопис**.

Додаток до документа № 64

ЗВЕРНЕННЯ до народу України потерпілих від бандитів ОУН-УПА мешканців с. Борисковичі Горохівського р-ну Волинської обл.

Дорогі наші чесні і совісні громадяни України! Надавно Верховна Рада України на своїй сесії відхилила проект кривавих символів, під якими банди ОУН-УПА чинили страшні, чорні злочини проти свого народу. 209 депутатів проголосували проти символіки, яка скроплена кров'ю сотень тисяч невинних мирних дітей, жінок, стариків. Однак під тиском депутатів (бандерівських ідейників) і з допомогою президента, за другим туром голосування було нав'язано і затверджено як малу символіку. Далі йшлося, що Україна — правова, незалежна демократична держава, повинна визнати бандитів ОУН-УПА воюючою стороною з німцями, хоча, як всім відомо, ці сутички банд ОУН-УПА з німцями були випадковими, або як непорозуміння. Депутати бандерівської орієнтації і їх ідейники зразу відчували владу і пішли далі, нагло тиснучи на всі структури влади, почали демонструвати за рахунок держави (народних грошей) демарші, паради, цинічно піднявши галас, в азарті вийшли в повному оригіналі із своїм шефом, суперкатом Миколою Лебедем на Хрещатик. Одну помилку тільки допустили: не взяли із собою знарядь смерті: обрізів, сокир, закруток. Ми, потерпілі від катів ОУН-УПА, вбачали в бандитській, зухвалій гонитві за владою реальну загрозу нашій правовій демократичній державі. Заколот, який хочуть, надівши маски демократів і одягнувши овечі шкури, нам нав'язати, не що інше, як утвердження влади бандерівського зразка, влади панів експлуататорів і дикого терору, якого ми, потерпілі, попробували.

* Див. додаток.

** Зі штампом організації.

Народе України, не вір замаскованим демократам-націоналістам, які нагло брешуть у всіх засобах пропаганди. Ви всі свідки: до чого вони, бандерівці, привели нашу Україну. Ми, потерпілі так, як і ви, бажаєм краще жити та щоб наші діти краще жили, але цього Вам бандити не зроблять. Ми за Україну, але без бандерівських душоубів і їх послідовників. Допущення бандерівців до влади, їх реабілітація — це зневага до громадян українського народу, як наруга над пам'яттю сотень тисяч замордованих жінок, дітей, стариків. Перетворення бандитів в героїв — великий гріх, він ляже на тих, хто при владі і робить поблажки катам, які всім світом обпльовані, як огидлива зграя людоїдів. Не вірте, люди, бандерівцям: що вони не вбивали — вбивали «СБ» 10 тис. поляків Горохівського району на Петра і Павла, т. т. за одну ніч і ранок есбісти не могли перебити, їх були одиниці на село. Це справа ОУН-УПА. Невинна кров 25 тис. замордованих в Горохівському і сусідніх районах — це правда. Ніхто поляків, євреїв, росіян не рахував. Ці 25 тис. душ тільки українці. Потрібно чесно в кожному селі порахувати, а не брехати. Ми знали, що чужий біль не дійде до всіх, але уявив би Кравчук, Плющ, депутати-«демократи», що їх сім'ю порубали сокирою, то завили б вовком. Дивно, ні один «демократ» не хоче засудити злочиння ОУН-УПА. А порядна людина повинна ставитись до будь-якого бандитизму з осудом і огидою. То чекай від таких добра, якщо вони найстрашніший бандитизм перелицьовують в героїство. Це не звір, а щось таке, що назви поки не має.

Наводжу список селян с. Борисковичі, які замордовані бандитами ОУН-УПА. Ні один з них не був головою сільради, чи колгоспу, ні комуністом, ні комсомольцем. Майже всі неграмотні. Вина лише в тому, що схвально ставились до Радянської влади або чим-небудь не вгодили, т. т. зводили особисті рахунки:

1. Лагановський Максим, дідусь — дуже старий.
2. Лагановський Герасим Максимович — старий.
3. Лагановський Дмитро Максимович — 15 років.
4. Лагановська Олександра Максимівна — дівчина.
5. Лагановська Рая — 9 місяців з дня народження.
6. Грабарчук Тетяна, бідна — чоловік був на фронті.
7. Грабарчук Василь Олександр[ович], син Тетяни — 13 років.
8. Грабарчук Євген Олександрович, син Тетяни — 4 роки.
9. Бондар Максим — старий, бідний селянин.
10. Бондар Феофаній Максимович — 18 років.
11. Ковальчук Антон — селянин.

12. Ковальчук Андрій — селянин.
13. Ковальчук Ігор — юнак 16 років.
14. Мельник Олександр Ф. — вчитель.
15. Мельник Олександра І. — вчителька, одна сім'я.
16. Мельник Євген Олександрович.
17. Степанчук Василь Леонтійович, 1886 р. [народження], хворий.
18. Звірко Олександр Тимофійович, юнак 17 років.
19. Повдік Давид — селянин, середняк.
20. Лагановський Павло — малоземельний.
21. Повлік Максим — коваль, бідняк.
22. Куаїба Христя — дуже гарна дівчина.
23. Кардашов Леонтій — багатий, але чесний.
24. Філат Григорій Матвійович — не хотів йти в банду.
25. Ковальчук Марія — стара дуже.
26. Горбанюк Томко, не хотів йти в банду.
27. Грабарчук Степан Арсентійович — 18 років.
28. Гвозденко, наймит Мейсик Ксенії — 20 років.
29. Філат Володимир, 20 років.
30. Мисько Сава, з бідної сім'ї, банді не корився.
31. Калахан Василь — був в банді, але не вгодив.
32. Ясківець Прокіп — повішений на колючому дроті.
33. Ясківець Варвара — повішена на колючому дроті.
34. Ясківець Софія Прокопівна — дочка Ясківців.
35. Ясківець Тетяна — сестра Варки.
36. Палига Юхим — старий.
37. Палига Марія Юхимівна — 18 років.
38. Левицький Володимир Кирилович.
39. Богдан Ігнат.

Це тільки українці — 39 душ, а з поляками, євреями і ін. всього до 50 душ закатували тільки в Борисковичах і не менше в кожному селі. Вважай — 145 сіл і села, в яких жили тільки поляки, Загаї, Куповальці і ін. села. На жаль, ніхто до цих пір толком не займався підрахунками, скільки бандерівці закатували людей і окремо українців, євреїв, поляків, росіян, білорусів. І окремо: дітей дошкільного віку, грудних, жінок, стариків, калік, вагітних, хворих і ін. Треба це зробити обов'язково.

Ці майстри сокири і закрутки багато повбивали солдат, які у війну і після неї заходили одиночками в хати, або наздоганяли свої частини після госпіталю чи з інших справ. Бандити сиділи замаскованими в норах, коморах, схронах і зненацька накидались, задушували, аби заволодіти зброєю, обмундируванням і

секретами військових. Таким способом націоналісти дуже багато знищили людей, солдат, офіцерів. Так, наприклад, сержанта з мотоциклом, який зайшов напиться води до Коханського, задушили, а мотоцикла кинули в стару яму. Сім'ї цих загиблих солдат СРСР одержали похоронки «пропав безвісти».

Таких похоронок на Західній Україні сотні тисяч, про яких народ мовчить, заляканий бандитами, тим більше зараз, і про них довідатись важко.

Залишки суперкатів ОУН-УПА вже, слава Богу, виздихують, але їхні ідейники, послідовники пнуться замести тяжкі чорні злочини ОУН-УПА з розрахунком одурманити народ і таким способом прослизнути до влади, а тоді вже сісти на ший народу і з допомогою сокири і закрутки спускати з нього кров і піт.

Від імені потерпілих, живих і мертвих написав Степащук Сергій Васильович, с. Борисковичі Горохівського р-ну.

Оригінал. Газетна вирізка*.

№ 65

УХВАЛА ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ НА ПІДТВЕРДЖЕННЯ ПРАВОМІРНОСТІ РАНІШЕ ПРИЙНЯТИХ ЗВЕРНЕНЬ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ, ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Л. Д. КУЧМИ ТА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ЩОДО СТАВЛЕННЯ ДО НАЦІОНАЛЬНО- ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ 30–50-х РОКІВ — ЗА ВИЗНАННЯ ОУН-УПА ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

9 квітня 1996 р.

№ 8/10

м. Луцьк

Про Звернення обласної Ради до Верховної Ради України, Президента України Л. Д. Кучми та Кабінету міністрів України щодо ставлення до національно-визвольного руху українського народу 30–50 років

Обласна Рада В И Р І Ш И Л А :

* Газета «Справедливість». — 1993. — 30 січня.

1. Підтвердити правомірність раніше прийнятих звернень обласної Ради щодо ставлення до національно-визвольного руху українського народу 30–50 років.

2. Доручити голові обласної Ради на основі цих звернень та з урахуванням того, що частина порушених у них питань урегульована у законах України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» та «Про внесення змін і доповнень до Закону України Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», підписати Звернення до Верховної Ради України, Президента України та Кабінету міністрів України.

Голова Ради

Б. П. Клімчук

Оригінал. Машинопис*.

№ 66

ЗВЕРНЕННЯ ЗБОРІВ УЧАСНИКІВ НАЦІОНАЛЬНО-ВІЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ, ОУН-УПА, РЕПРЕСОВАНИХ, ДЕПОРТОВАНИХ В СИБІР (м. КОВЕЛЬ ВОЛИНСЬКОЇ обл.) ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ, ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ТА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ З ВИМОГОЮ ВИЗНАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ВІЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ ОУН-УПА ЗА ПОБУДОВУ УКРАЇНСЬКОЇ САМОСТІЙНОЇ СОБОРНОЇ ДЕРЖАВИ

20 серпня 1996 р.

ЗВЕРНЕННЯ

учасників національно-визвольних змагань,
вояків ОУН-УПА, репресованих та усіх
депортованих, які були вивезені до Сибіру,
як учасників національно-визвольного руху

До Президента України,
Верховної Ради України
та Кабінету міністрів України

Національно-визвольний процес в Україні не припинявся ніколи. Цвіт української нації, кращі сини і дочки нашого народу полягли на полі бою як з німецьким фашизмом, так і з біль-

* Засвідчено печаткою Ради на бланку організації.

шовицьким тоталітарним режимом за волю і свободу українського народу. Хто залишився у живих, були приречені на смертну кару і довгі роки поневірянь у тюрмах і гулагах більшовицького режиму. Кров і муки наших людей вимагають встановити справедливість визвольних змагань. В колі держав, що звільнилися від комуністичних режимів, сумним винятком є Україна, в якій і досі офіційно не визнана національно-визвольна боротьба за побудову Української Самостійної Соборної Держави. Учасники цієї боротьби, які боролися за Українську Державу, а потім десятиріччями каралися по тюрмах та концтаборах, залишилися на схилі життя на мізерних пенсіях. І це в той час, коли ми маємо Незалежну Українську Державу і прийняли Українську Конституцію. На сьогоднішній день цих борців не визнають, як борців за Українську Державу. І в той час, коли ті, що нищили визвольний рух, катували та розстрілювали десятки тисяч невинних людей, сотнями тисяч вивозили в Сибір дітей і стариків, жінок, а саме: працівники НКВД, МДБ, КГБ, слідчі, прокурори та судді, учасники, «заградітельних отрядов», охоронці тюрем та концтаборів сьогодні є учасниками війни і користуються багатьма пільгами і привілеями. При Незалежній Україні за що? За те, що топили її в крові, винищували Українську націю, культуру, а до цього всього докладали зусилля наші яничари. Які і сьогодні не хочуть бачити Україну Незалежною Самостійною Соборною Державою.

Шановний пане Президенте.

Ми переконані, що і в Українській Самостійній Державі щодо ветеранів ОУН-УПА буде встановлена історична справедливість. Сподіваємося на позитивне вирішення цього питання.

м. Ковель Волинської обл.
20 серпня 1996 р.

**Збори політв'язнів, членів ОУН-УПА
Конгрес українських Націоналістів**

Оригінал. Машинопис*.

* Супровідний лист підписаний заступником голови Ковельської міської Ради організації С. П. Шульганом. Засвідчено печаткою.

**ЗАЯВА ГРУПИ ВЕТЕРАНІВ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ
М. ЛУЦЬК ДО ПРОКУРОРА ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛ. М. КОСЮТИ,
ГОЛОВИ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ В. БОЙКА
З ПРОХАННЯМ ВІДМІНИТИ РІШЕННЯ ВОЛИНСЬКОЇ
ОБЛАСНОЇ РАДИ ВІД 25 БЕРЕЗНЯ 1997 Р.
ПРО РЕАБІЛІТАЦІЮ ОУН-УПА***

1 квітня 1997 р.

Копії:
Генеральному прокурору України
Г. Ворсинову
Главі адміністрації президента
Є. Кушнарєву
Прем'єр-міністру України
П. Лазаренку
Прокурору Волинської обл.
М. Косюте
Председателю Верховного суда України
В. Бойко

ЗАЯВЛЕНІЕ

Просим отменить решение Волынской областной Рады от 25 марта 1997 г. о реабилитации ОУН-УПА на территории Волынской обл. и осудить авторов провокационного проекта из облгосадминистрации.

Во-первых, никаких исторических и архивных справок при рассмотрении вопроса представлено не было. Поэтому непонятно, какой «воюющей стороной» признала облрада ОУН-УПА — на стороне гитлеровской или антигитлеровской коалиции они «воевали».

Этот документ — пример юридической безграмотности и политического заискивания перед бывшими палачами народов Украины.

ОУН-УПА не освободила ни одного хутора, ни одного клочка земли от немецко-фашистских захватчиков на Волыни (да и в

* Копії заяви були також направлені Генеральному прокурору України Г. Ворсинову, Главі адміністрації Президента України Є. Кушнарєву, Прем'єр-міністру України П. Лазаренку.

других областях Западной Украины) поэтому они не могут быть объявленными борцами за «волю» Украины.

Они не могут быть на государственном уровне признаны и борцами за «незалежність» (независимость) Украины, ибо на референдуме бывшие бандеровцы отдали свои голоса — всего 0,3—0,5 % от голосовавших 1 декабря 1991 г.

Кроме того, продолжают попытки втихомолку соорудить памятник-химеру так называемым «Борцам за волю України». Эти деяния из одной цепи. Предпринимается попытка под видом реставрации Мемориала Славы в г. Луцке осквернить и это священное место бандеровским тленом.

Вмешайтесь и в эти вопросы, ибо они выйдут за рамки области.

От группы ветеранов:

[підпис]

А. Ф. Столярчук

Подписи ветеранов могут быть представлены по необходимости*

Ни одна инстанция законно не отреагировала. См. следующие страницы**.

[Підпис]

1.04.97.

Ксерокопія. Машинопис.

№ 68

ЛИСТ ЖИТЕЛЯ смт ТУРІЙСЬК ВОЛИНСЬКОЇ обл. С. П. ПАРФЕНЮКА ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

7 квітня 1997 р.

Я, Парфенюк Сергей Павлович, житель пгт Турийск, Франко, 13. Мой отец, Павел Максимович, был замучен так называемыми «героями» УПА, его членили и повесили на колючей проволоке.

Я приведу только один пример их зверства. В с. Дольск Турийского р-на (где я жил и был свидетелем [происшедшего]) были расстреляны 7 семей, 2 семьи евреев, 2 семьи поляков и 1 немецкая семья.

* 43 підписи.

** Дописано кульковою ручкою. Наступні сторінки відсутні.

В 1943—1944 гг. на моих глазах был расстрелян начальник штаба ОУН-УПА Ольберт возле с. Мировичи, у которого находились списки семей селян, которые должны [были] быть расстреляны. 7 военнопленных, бежавших из немецкого лагеря, были пойманы бандеровцами, привязаны к саням за ноги, их волокли волоком, а потом расстреляли. Перед смертью они просили помилования. Могу стать свидетелем.

[підпис]

Парфенюк С. П.

07.IV—97 г.

Оригінал. Рукопис.

№ 69

**ЗВЕРНЕННЯ УЧАСНИКІВ ЗБОРІВ ВЕТЕРАНІВ ВЕЛИКОЇ
ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ смт ТУРІЙСЬК ВОЛИНСЬКОЇ обл.
ДО ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ О. О. МОРОЗА
З ПРОХАННЯМ ВІДМІНИТИ РІШЕННЯ ВОЛИНСЬКОЇ
ОБЛАСНОЇ РАДИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ ПРО ВИЗНАННЯ
ОУН-УПА ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ**

7 квітня 1997 р.

Голові Верховної Ради України
Морозу Олександрю

З В Е Р Н Е Н Н Я

Волинська обласна Рада прийняла рішення визнати ОУН-УПА воюючою стороною у Другій світовій війні, А її ветеранів — борцями за волю і незалежність України на території Волинської області.

Ми, ветерани Великої Вітчизняної війни с-ща Турійськ Волинської обл., наші сім'ї і родичі, протестуємо проти такого рішення не тільки тому, що воно є антигуманним і безпідставним, а й тому, що це плювок депутатів в обличчя і душі турійчанці Олександрі Кондратюк, сестру якої повісили бандерівці, матері секретаря райкому комсомолу Вілена Музиченка, розстріляного бандерівцями, дружині і синові першого начальника повоєнного райвідділу міліції ст. лейтенанта Гаркуші, матерям і родичам порубаних сокирами в Мокрецькому лісі, і партизанським розвідникам і сотням інших закатованих українців — радянських активістів, людей мир-

них професій. Нам добре відомо, на чийому боці воювала, наприклад, дивізія СС «Галичина», і хто зараз порушує такі питання.

Наше прохання і вимога — відмінити назване рішення Волинської обласної Ради як антинародне.

Звернення прийнято на зборах ветеранів Великої Вітчизняної війни.

7 квітня 1997 року

Звернення підписали:*

Ксерокопія. Машинопис.

№ 70

ЛИСТ КОЛЕКТИВУ ХОРУ «ПОСВІТ» ПРИ БУДИНКУ «ПРОСВІТА» (м. ЛУЦЬК) ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ О. О. МОРОЗУ ЗА ВИЗНАННЯ БІЙЦІВ УПА ЯК УЧАСНИКІВ ВІЙНИ ЗА НЕЗАЛЕЖНУ УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ

11 квітня 1997 р.

Надсилаємо Вам газету «Народна справа», в якій опублікована стаття підполковника КДБ Миколи Крепченка під назвою «Я воював з бандерівцями»**. Просимо, прочитайте цю статтю. Можливо, зрозумієте по-справжньому, хто були ці люди і за що вони віддавали своє молоде життя.

Частина цих людей, які залишились живими після сибірської каторги, Верховною Радою так і не визнані учасниками війни за незалежну Українську державу.

Колектив хору «Посвіт» при Луцькому будинку «Просвіта».

11 квітня 1997 р.

Підписи***

Оригінал. Рукопис.

* 25 підписів.

** Див. додаток.

*** 21 прізвище, 21 підпис.

Я ВОЮВАВ З БАНДЕРІВЦЯМИ

27 березня 1997 р.

Якось на зборах ветеранів один чоловік на всі застави, як мовиться, ганив бандерівців, приписуючи їм усі смертні гріхи, які тільки можна сотворити на землі. Під час перерви я питаю його:

— А ви бачили хоч одного бандерівця?

— А нащо мені бачити? Весь світ знає, що то були бандити, вбивали наших солдатів...

Людина користується радянською пропагандою. А сам цих вояків у вічі не бачив. Я ж не тільки бачив, а й півтора року воював з ними, будучи командиром батальйону. Звісно, я, як і все моє покоління, виховувався в душі радянського «патріотизму», і коли мене з моїми солдатами після розгрому фашистської Німеччини кинули на Львівщину, щоб знищити, як нам казали, бандформування, я був повен злості й ненависті до бандерівців. Був певний, що ми, переможці фашистів, швидко впораємось з ними, тим більше, що вони не мали важкого озброєння, і до того ж, в солдатах ми мали значну перевагу. Ми, звичайно, були поінформовані, що УПА — структура добре організована — всі вояки розбиті на бойові одиниці, добре розвинута розвідка, конспірація, служба безпеки (СБ), майже в кожному селі є боївки. Ще сказали, що бандерівці служили фашистам, допомагали їм воювати проти Радянської Армії, знищувати радянських людей. Тепер, мовляв, як фашистів розбили, то їм нікуди, окрім лісу, дітись. І взагалі, це буржуазні націоналісти, люті вороги радянської влади. Їх, казали нам, треба нищити, як паршивих собак.

Я і мої солдати вірили тому. Перший сумнів закрався в мою голову, коли ми в бою захопили підшивки бандерівських газет часів німецької окупації. Читаю й очима кліпаю: в одному місці вояки УПА підірвали німецький ешелон, у другому — розгромили німецький гарнізон, у третьому — перехопили ешелон, який віз людей у німецьке рабство... Які ж вони пособники фашистів, коли б'ють їх? Та й фашисти не милували бандерівців. З тих газет я довідався, що десь у 43-му році було страчено багато організаторів УПА, серед них і відомі нині письменники Ольжич та Теліга. Однак про це на жодній нараді, котрі регулярно прово-

дилися у Львові з офіцерами, ніхто й не заїкнувся. Нас вчили ненависті щодо бандерівців.

Були випадки, коли від рук СБ гинули, здавалося, ні в чому не винні люди. Однак через якийсь час виявлялося, що то були агенти енкаведе, або такі, які їм продалися. Траплялося, вбивали і східняків, але не всіх підряд, а лише тих, хто бандерівців не слухався, робив не те, що вони вимагали. І завжди, перш ніж чинити розправу, намагалися переконати людину. Наведу лише один приклад. Молодій вчительці — «восточниці» (так називали людей зі сходу), СБ передала записку: «Учителько! Вчіть дітей читати, рахувати. Не вчіть, що Сталін — наш батько. Не послухаєтесь, будете мати червоний телефон на ший». Вчителька прибігла до мене у сльозах, просить захисту. Що я міг зробити? Приставити до неї кількох бійців? Але ж і їх могли б порішити... Я сказав: «Люба вчителько, ви вже не маленька. Думайте, як бути».

Вона подумала і вчила дітей лише читати й рахувати, і ніхто її не чіпав.

Маю сказати, що мене, перш ніж влаштувати за мною полювання, попереджали, навіть намагалися перетягти на свій бік. Таку пропозицію я отримав по телефону від сотника Линди:

— Миколо, — чую спокійне й просте в трубці, ти за кого воюєш?

— За радянський народ, — здогадавшись, хто дзвонить, відказую.

— Ти краще воюй за Вільну Україну. Ти ж українець, хоробрий вояк. Як будеш далі так — вловимо, а тоді пощади не жди.

Зізнаюсь, я вже тоді зрозумів, що бандерівці, то не ті люди, якими їх виставляли наші командири, але... Але навіть по кількох роках не знаю, як мав тоді чинити. Знаю лише одне — я воював проти патріотів України, котрі перед полоном надавали перевагу смерті і вмирили, як патріоти України.

Якось ми натрапили в лісі на криївку. Оточили її з усіх боків і запропонували здатися. — Подумаємо, — почули у відповідь. Через кілька хвилин з отвору схрону долинуло: «Ще не вмерла Україна...» Я тоді вперше почув Гімн України. Не знаю, що мене більше вразило: слова, чи зухвалість співаків... А вже коли один за одним пролунали вибухи, коли ми побачили, що сім молодих вояків, яким тільки жити та жити, підірвали себе гранатами, якщо й були рештки більшовицької брехливої полуди, вони спали. Те-

пер я не раз запитую тих, хто називає бандерівців бандитами: «Хіба бандити будуть помирати такою смертю?» Було це неподалік с. Оглядів Лопатинського району.

Хочу ще раз підкреслити: служба СБ УПА ніколи не порушувала свого слова, а от НКВД часто-густо топтав дані обіцянки. Повинен сказати, що я воював із чесними, порядними людьми. Коли я вже вчився у Москві на вищих військових курсах, мій брат Олександр і тітка Ганна голодного 47-го року забилися в Лопатинський район, в с. Оглядів, яке мене знало, як облупленого, і потрапили на постій до Миколи Музики, де був штаб нашого батальйону. Відома річ, мої рідні стали хвалитися своїм Миколою Крепченком, який навчався аж у Москві... Про те, які східняки приїхали шукати порятунку від голоду, швидко дізналося все село. І ніхто їм нічого лихого не заподіяв. А там же жили люди, за якими я ганявся по лісах, намагаючись їх убити. Навпаки, ще наділили харчами і побажали доброї дороги. А як чинили в таких випадках «освободітелі»? Розправлялись з цілими сім'ями. З цілими селами.

Я люблю свою Україну, але сьогодні питаю себе: «Хіба так люблю, як любили і люблять її бандерівці?» Мабуть, ні. Скільки разів збирався поїхати в Лопатинський район, зустрітися з тими людьми, яких я знав, які мене знали, — хоч пробачення в них попросити, але ніяк не зважуся... А роки летять, як розгнuzдані коні...

І сьогодні я скажу: коні колишніх солдатів Червоної Армії і вояків УПА вже долітають до останньої межі. То чи не пора нам хоч перед цією останньою межею перестати шукати поміж себе ворогів?

Змиритися, простягти один одному не тільки руки, а й серця, і останок дороги віддати чесному служінню нашій матері Україні.

*Микола Крепченко,
підполковник у відставці*

м. Радомишль

Газета «Народна справа». — 1997. — 27 березня, № 13 (284).

**ЗАЯВА ВОЛИНСЬКИХ ОБКОМУ КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ,
ПРЕЗИДІЇ КООРДИНАЦІЙНОЇ РАДИ ОБЛАСНОГО
ГРОМАДСЬКОГО ПРАВОЗАХИСНОГО ТОВАРИСТВА
«СПРАВЕДЛИВІСТЬ», ПРЕЗИДІЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ СОЮЗУ
РОБІТНИКІВ УКРАЇНИ ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
О. О. МОРОЗУ, ГЕНЕРАЛЬНОМУ ПРОКУРОРОВІ УКРАЇНИ
О. М. ЛИТВАКУ, ФРАКЦІЇ КОМУНІСТІВ У ВЕРХОВНІЙ РАДІ
УКРАЇНИ, П. М. СИМОНЕНКУ, ПРОКУРОРОВІ
ВОЛИНСЬКОЇ обл. М. В. КОСЮТІ
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

*24 жовтня 1997 р.**

Голові Верховної Ради України О. О. Морозу,
Генеральній прокуратурі України, О. М. Литваку,
Фракції комуністів у Верховній Раді України,
П. М. Симоненку,
прокуророві Волинської обл. М. В. Косюті

ЗАЯВА

Волинського обкому Компартії України,
Президії координаційної ради Волинського
обласного громадського правозахисного
товариства «Справедливість»,
Президії обласної ради союзу робітників України

Партійні і громадські організації лівого спрямування уже неодноразово зверталися до Вас з приводу непоодиноких фактів прояву екстремізму в м. Луцьку і області.

І ось знову, 14 жовтня ц. р. група колишніх вояків УПА, яка направлялася до собору на молитву, напала на голову обласної організації Всеукраїнського союзу робітників Ахмедова Й. Н. Вищезгаданими особами йому було нанесено тяжкі побої, а також з якогось балончика в обличчя пущено якусь нервово-паралітичну рідину. Все це викликало розлад здоров'я у потерпілого, що й було зафіксовано медичним персоналом швидкої допомоги.

В цьому році (9 травня) вже була спроба вчинення нападу на Ахмедова В. Й., і лише присутність товаришів завадила такому вчинку. До речі, у березні ц. р. група націонал-демократів нанесла

* Дата вхідна.

кілька ударів В. П. Соколу — голові Луцької міської організації ветеранів війни і праці.

Такий вільний розгул екстремістських елементів є можливим тому, що правоохоронні органи в області і республіці, очевидно, з політичних міркувань, не хочуть навести належний порядок відповідно до чинного законодавства України.

Ось майже три роки ведеться слідство з приводу побоїща, вчиненого профашистськими елементами в дні відзначення 77-ї річниці Великої жовтневої соціалістичної революції. З травня 1995 р. і до цього часу не закінчено слідство і також не встановлено винних осіб, які вчинили глум над ветеранами та іншими громадянами в день 50-ї річниці Перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні. Тяжко повірити, нібито настільки некваліфіковані працівники, що не можуть завершити слідство.

Не можна також думати про те, що в правоохоронних органах держави настільки слаба дисципліна, щоб не можна було домогтися виконання доручень Генеральної прокуратури.

В області творяться беззаконня щодо реабілітації злочинів ОУН-УПА і тих, хто скоїв ці злочини. З приводу цього сесія обласної Ради прийняла уже декілька рішень, які виходять за рамки діяльності, передбаченої законом. Реабілітація ОУН-УПА — це справа загальнодержавна, а не однієї області.

Чому ж не реагує на це Генеральна прокуратура, Верховна Рада, Президент України?

Відповідно [до] чинного законодавства, заявники повинні отримувати відповідь на свої заяви. Громадськість хоче знати причини потурання правопорушникам і беззаконню.

**Президія координаційної ради Волинського обласного
громадського правозахисного товариства «Справедливість»**

[підпис]

Волинський обком КП України

[підпис]

Президія Волинської обласної ради Союзу робітників України

[підпис]

Оригінал. Машинопис*.

* Засвідчено печаткою обкому КПУ.

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ

№ 72

**ЛИСТ-ПРОХАННЯ ЖИТЕЛЬКИ с. ОЛЕКСАНДРОПІЛЬ
СОЛОНЯНСЬКОГО р-ну ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ обл.
П. Ф. ГНИЛЕНКО (ГЕРЕЛ) ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ Л. М. КРАВЧУКУ РОЗІБРАТИСЯ
З ПИТАННЯМ ЖЕРТВ ОУН-УПА**

*30 липня 1990 р.**

Голові Верховної Ради УРСР Кравчуку
від жительки с. Олександропіль
Солонянського р-ну Дніпропетровської обл.
Гниленко (Герел) Поліни Ф.

ПРОСЬБА

Прошу звернути увагу на такий факт. На засіданні Верховної Ради України було багато проголошень і пропозицій з реабілітації людей, репресованих сталінізмом. А от загиблих і закатованих ОУН ніхто і не згадав. Нібито тих людей і не існувало. Жоден керівник країною, ніхто навіть і пам'яті [їх] не вшанував. А ті люди теж внесли свій вклад у визволення України...**

...*** Пам'ятаю я свого батька, який працював десятником у 1948 р. у Ів[ано]-Франківській обл., Долинському р-ні, с. Міжріччі (Заріччі), і був закатований бандерами. І ми не можемо навіть поклонитись його могилі, бо не знаємо, де й закатований. Просимо Верховну Раду згадати і цих людей, які загинули від рук бандерів.

* Дата відправлення листа.

** Крапки — у тексті.

*** Крапки — у тексті.

Треба подумати і розібратись, за що вони, невинно закатовані, лежать в землі. Інакше гріш ціна усій вашій роботі.

З повагою уся наша сім'я

Оригінал. Рукопис.

№ 73

**ЗВЕРНЕННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ ДЕМОКРАТИЧНИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ м. НОВОМОСКОВСЬК
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ обл. ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
З ПРОПОЗИЦІЄЮ ПРИЙНЯТТЯ ПОСТАНОВ
ПРО ВИЗНАННЯ УЧАСНИКІВ УПА
ВЕТЕРАНАМИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ**

14 жовтня 1992 р.

До Верховної Ради України

З В Е Р Н Е Н Н Я

Ми, представники демократичних організацій м. Новомосковська, пропонуємо Верховній Раді України розглянути [питання] і прийняти постанови:

1. Про визнання Української Повстанської Армії воюючою стороною, а колишніх вояків УПА — ветеранами Другої світової війни, зрівнявши їх у правах з ветеранами Великої Вітчизняної війни.

2. Про визнання 14 жовтня, свята Покрови Пресвятої Богородиці, святковим та неробочим днем. 14 жовтня відзначати як День Українських Збройних сил.

3. Про вилучення з переліку святкових та вихідних днів 7 та 8 листопада, оскільки недоцільно відзначати в незалежній Україні свята неіснуючої держави — «СССР».

14.10.1992.

м. Новомосковськ.

[Підписи]*

Оригінал. Машинопис.

* 35 підписів.

**ЛИСТ-ЗВЕРНЕННЯ ЖИТЕЛЯ м. КРИВИЙ РІГ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ обл. Д. Я. СЛІПЕНКА
ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Л. М. КРАВЧУКА,
ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩА,
ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА Л. Д. КУЧМИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

16 грудня 1992 р.

Президенту України
тов. Кравчуку Леониду Макаровичу.

Председателю Верховного Совета
тов. Плющу Ивану Степановичу.

Премьер-министру Леониду Кучме

ОБРАЩЕНИЕ

ветерана войны 1941–1945 гг.

Сегодня, 16.XII.1992 г., на сессии Верховного Совета обсуждается вопрос о всех категориях пенсионеров. Вопрос очень важный и необходимый, хотя далеко запоздалый.

Великая Отечественная война, развязанная не по нашей вине, была самой разрушительной и кровопролитной за все предыдущие войны. Мы в этой войне победили с большими потерями в живой силе и технике. Доказали всему миру, на что способен советский человек.

Прошли многие годы послевоенного времени. Вернувшиеся фронтовики приступили восстанавливать народное хозяйство. Молодежь поддержала обращение фронтовиков, и за определенное время было восстановлено все то, что было разрушено войной. За восстановление народного хозяйства многие фронтовики были удостоены правительственных наград. Трудились, отдавая все силы и знания, не считаясь со временем.

Сейчас, в связи с нестабильностью в экономике и ежедневным ростом цен на все продукты питания, мы с каждым днем теряем надежды на выживание. Оставшихся в живых нас уже мало. В основном, наш возраст за 70 и выше, а прожиточный минимум хуже и хуже. Неужели мы так и умрем в нищете и бедности?

Уважаемые Леонид Макарович, Иван Степанович, премьер-министр Леонид Кучма! Просим Вас всем миром, не ставьте нас в один ряд с оуновцами и УПА. Сколько они наделали бед для нашей армии, для военнопленных. Я лично сам [был] очевидцем того, как бандеры издевались над солдатами и нашими офицерами, которые оказались временно в беде, т. е. в плену на Западной Украине. Это было зверство, всего не описать и не рассказать.

После Вел[икой] Отеч[ественной] войны я вернулся с фронта в 1947 г. на Виннитчину. Там жили мать и сестра. Был голодный год. Для того, чтобы выжить, люди ехали в Западную Украину поменять что-либо на зерно, крупу, муку. На что угодно, чтобы выжить, не подохнуть с голода. Мать снарядила и меня. Приехал я в Ровенскую обл., Здолбуновский р-н. На кителе у меня был гвардейский значок. Мне сразу сделали замечание на ст. Здолбунов, чтобы я значок снял, в противном случае мне пригрозили смертью.

В Здолбуновском р-не в с. Буща и с. Будераж зверски расстреляли и разрезали на куски 3 советских солдат за то, что говорили по-русски. Называли нас «советами» и «москалями». А в с. Гульчи Здолбуновского р-на устроили расправу над 2 офицерами Советской Армии. Зверски вырезали на груди 5-конечные звезды и живых, еще нескончавшихся, насадили на заточенные колья забора.

В Млиновском р-не Ровенской обл. собрали всех бывших военнослужащих из восточных областей Украины, (которые пристали примаками к молодым женщинам и девушкам), где-то 16 человек. Члены УПА связали живых железной проволокой и бросили в глубокий заброшенный колодец. Таких зверств всех не перечислить. Их деяния несравнимы с любыми жестокими последствиями. Сопровождались эти варварские действия во всех областях Западной Украины.

А теперь вот такие как Чорновил, Хмара, Горынь и некоторые другие стараются [изо] всех сил, чтобы УПА и ОУН приравнять и считать их как уч[астников] Отечественной войны, это будет казус на весь мир. Потому что весь мир знает, как они под вывеской независимой Украины истребляли ни в чем не повинных

людей — их зверства известны всему миру. А теперь лезут, как кроты, чтобы стать в один ряд с уч[астниками] ВОВ.

Сколько написано книг, памфлетов, рассказов о Степане Бандере и его головорезах, которые бесжалостно истребляли ни в чем не повинных людей!

Уважаемые Леонид Макарович, Иван Степанович, Леонид Кучма! Будьте бдительны, не идите на удочку Черновола, Хмары, Драча, Горыня и им подобных. Это те прихвостни, которые всякими неправдами сеют вражду между народами Украины, России и Белоруссии. Этим маньяков надо изолировать от украинского народа, а не вести пропаганду против бывших членов КПСС.

Мы, ветераны войны из Кривого Рога, просим наше обращение проработать на сессии Верх[овного] Совета в присутствии Черновола, Хмары, Драча, Горыня и других им подобных.

С уваж[ением] ВВОВ

[Підпис]

Оригінал. Рукопис.

№ 75

ЛИСТ ЖИТЕЛЯ с. ПОКРОВСЬКЕ НІКОПОЛЬСЬКОГО р-ну ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ обл. М. К. СИВОКОНЯ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

16 грудня 1992 р.

Шановні депутати Верховної Ради України!

Я хочу висловити свою думку рядового селянина, ветерана війни, безпартійного, який ніколи не був ні в якій партії, [не] був засуджений і реабілітований.

Хочу сказати про реабілітацію вояків УПА. Звичайно, багато було засуджень невинних. Треба розібратися. Не знаю, можливо, вони (УПА) і мали якусь хорошу мету, але методи їх були, м'яко кажучи, бандитськими. Моя дружина народилася у Волинській обл. і жила там до 1950 р. Вона своїми очима бачила, як в їхньому с. Хорлуни Киверцівського р-ну бандерівці закатували 42 жителі і вкинули їх в криницю. Причому, вік їх був від 1,5 року до 70 років. І хай не говорять, що це зробили кагебісти під виглядом бандерівців, бо [з] тих, хто катував односельців, вона

багатьох знала. Я там був тричі, і це підтвердили багато її колишніх односельців.

Деякі депутати закликають до примирення. Тоді, може, зараз примиримось і з катами концтаборів? Катам прощення не може бути, якими б вони не були — чи червоними, чи жовто-блакитними. І хай миряться бандерівці зі сталінськими жандармами, вони робили одну справу.

[Підпис]

Оригінал. Рукопис.

№ 76

**ЛИСТ ОРГАНІЗАЦІЇ НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ
м. КРИВИЙ РІГ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ обл.
ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ВИМОГОЮ ВИЗНАННЯ
УПА ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ,
БОРЦЕМ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ**

13 лютого 1993 р.

Верховній Раді України

Криворізька міська організація НРУ

Ми вважаємо необхідним і вимагаємо від Верховної Ради незалежної України визнати Українську Повстанську Армію воюючою стороною у Другій світовій війні, як борця за незалежність Української держави (з відповідними наслідками такого визнання).

Схвалено одногосно Криворізькою міською конференцією НРУ 13 лютого 1993 р.

Голова Криворізької міської організації

[підпис]

Половина О. І.

Оригінал. Машинопис*.

* Засвідчено печаткою організації.

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ с. САКСАГАНЬ П'ЯТИХАТСЬКОГО р-ну
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ обл. М. І. ЧЕРКАСЬКОГО ГОЛОВІ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ* ЗА ВИЗНАННЯ
ОУН-УПА ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ
ВІЙНІ, ЗА НАЦІОНАЛЬНЕ ПРИМИРЕННЯ**

27 лютого 1993 р.

Голові Верховної Ради України
Плющу Івану Степановичу

Копія: Президенту України
Кравчуку Леоніду Макаровичу

Шановний Іване Степановичу!

Після Вашого інтерв'ю 23 лютого у мене з'явилось бажання поділитися з Вами деякими міркуваннями.

1. У Верховній Раді постійно виникають гострі непримиренні суперечки з різних питань, в тому числі і щодо оцінки діяльності ОУН-УПА і НКВС-НКДБ в роки Другої світової війни і після її закінчення. «Більшість» відмовляється підтримати пропозиції «меншості» про визнання ОУН-УПА воюючою стороною. Ви, шановний Іване Степановичу, вважаєте, що питання потребує вивчення, і кожного разу відкладаєте його розгляд на невизначений строк. Об'єктивний аналіз документів і фактів показує, що ОУН-УПА вели національно-визвольне змагання проти тоталітарного режиму за незалежну демократичну Україну. Вони користувалися любов'ю і підтримкою у місцевого населення.

Більшовицька пропаганда зробила все, щоб зганьбити учасників визвольного руху. Нині подеколи ще можна почути та прочитати «про зрадницьку суть українського націоналізму», про «криваві злодіяння УПА», про пособництво німцям. Як правило, це робиться без належного аналізу, з висмикуванням цитат і фактів. Так, була кров. Було багато крові. Та й яка боротьба за визволення обходиться без крові? Як і в кожній війні чи революції, була й невинна кров — в умовах війни не роздумують. Терор породжує терор, жорстокість — жорстокість. І не треба нині лічити гріхи воюючих сторін, бо все одно результат буде не на користь

* Копію також було надіслано Президенту України Л. М. Кравчуку.

суддів УПА, — роблять висновок дослідники цієї проблеми на основі численних документів і фактів. Ми ж додамо: сьогодні не час публічно з'ясовувати, хто більше винуватий — ОУН-УПА чи НКВС-НКДБ. Хай цим займаються історики. Але справедливості і політична обстановка вимагають негайного визнання ОУН-УПА воюючою стороною.

2. Нескінченні політичні баталії у Верховній Раді є дестабілізуючим фактором, головною перешкодою конструктивної творчої роботи. Вони активізують протиборство різних політичних сил, негативно впливають на всі суспільні процеси, заважають подоланню економічної кризи.

Подібне становище було в Іспанії після краху диктатури Франко. Іспанці знайшли вихід. У 1977 р. іспанський уряд і всі партії з ініціативи короля, якому належала законодавча влада, в палаці Монклоа уклали знаменитий «Пакт Монклоа». Вони домовились припинити будь-яку політичну боротьбу, доки економіка не стане на ноги. Подібний пакт вкрай необхідний і нам. Ініціатором і організатором примирення може стати Голова Верховної Ради, якщо, звичайно, він підніметься над партійними інтересами консервативних сил.

На мій погляд, стабілізації сприятиме:

1) розширення повноважень уряду і припинення будь-якого втручання в його діяльність, крім контролю за виконанням законів;

2) посилення відповідальності партій, рухів, громадських організацій, громадян за будь-яку публічну пропаганду й інші дії, спрямовані проти суверенітету і цілісності України;

3) заборона відновлення в Україні партійних організацій колишньої КПРС;

4) визнання ОУН-УПА воюючою стороною;

5) укладення Пакту примирення, в якому усі партії, рухи, інші громадські організації візьмуть зобов'язання:

а) припинити будь-яку політичну боротьбу, доки Україна не вийде з економічної кризи;

б) припинити будь-які публічні звинувачення й інші дії, спрямовані проти колишніх членів КПРС, якщо вони не вчинили карних злочинів;

в) припинити будь-які публічні звинувачення й інші дії проти учасників змагань ОУН-УПА і НКВС-НКДБ.

Без примирення неможлива консолідація, без консолідації неможлива стабілізація, без стабілізації неможливий вихід із кризи.

Якщо Верховна Рада не захоче рахуватися з логікою життя, то вона візьме на себе всю відповідальність за можливі непередбачувані наслідки.

З повагою до Вас,

Черкаський Михайло Іванович,
учасник й інвалід Вітчизняної війни

27.02.93 р.

P. S.

1) ОУН-УПА одночасно боролись і проти німецько-фашистських загарбників. Упівці не мають відношення до тих українців, які воювали на боці німців. У військових формуваннях, створених фашистами, були або зрадники, які з різних корисливих мотивів добровільно йшли на службу до ворога, або полонені червоноармійці, доля яких була трагічною. Частина з них вважала за краще воювати на боці німців, ніж гинути у гітлерівських чи сталінських таборах.

2) Я ніколи не був у Західній Україні, у мене немає там знайомих. Я звертаюсь до Вас не як особисто зацікавлена особа, а як фахівець і, звичайно, як громадянин.

Оригінал. Рукопис.

№ 78

**СТАТТЯ ЖИТЕЛЯ с. САКСАГАНЬ П'ЯТИХАТСЬКОГО р-ну
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ обл. М. І. ЧЕРКАСЬКОГО
ДО РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ «ЗЛАГОДА» — ВІДКРИТИЙ ЛИСТ
ЧЛЕНАМ П'ЯТИХАТСЬКОЇ РАЙОННОЇ РАДИ ВЕТЕРАНІВ
ВІЙНИ* ІЗ ЗАКЛИКОМ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ЗЛАГОДИ,
ПРИМИРЕННЯ З УЧАСНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНИХ РУХІВ
В УКРАЇНІ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ**

12 серпня 1993 р.

Допис в газету «Злагода»,
П'ятихатський р-н Дніпропетровської обл.

* Копії також направлено Президенту України Л. М. Кравчуку, Голові Верховної Ради України І. С. Плющу, представнику Президента в П'ятихатському р-ні Дніпропетровської обл. І. Б. Садовому.

Копії:
Президенту України
Л. М. Кравчуку,
Голові Верховної Раді України
І. С. Плющу,
Представнику Президента в П'ятихатському районі
І. Б. Садовому

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ

членам П'ятихатської районної ради ветеранів війни, які схвалили Відкритий лист організації ветеранів України Президентові України Л. М. Кравчуку та Голові Верховної Раді України І. С. Плющу проти відзначення 50-річчя дивізії СС «Галичина».

Шановні товариші!

Тепер ми знаємо, що з вини Сталіна колишня союзна імперія була погано підготовлена до оборони. Уже в перші місяці війни з фашистською Німеччиною мільйони наших солдат потрапили в полон. Їх оголосили зрадниками батьківщини. Сталін сказав тоді: «У нас немає полонених. У нас є тільки зрадники». Міжнародний Червоний Хрест не мав можливості допомогти їм.

Ні одна країна світу, навіть фашистська Німеччина, не відмовлялась від своїх полонених. З вини Сталіна і його сатрапів в роки війни мільйони наших співвітчизників, не маючи будь-якого захисту і будь-якої надії, в страшних фізичних і душевних муках конали в гітлерівських таборах смерті. У тих, кому пощастило вирватись, не було іншого виходу, як пробиватись в різні національні формування на окупованих фашистами територіях. Під різними прапорами вони воювали за свободу рідної землі. Після закінчення війни майже всі, хто повернувся на батьківщину, були оголошені «ворогами народу» і загинули в сталінських таборах.

Від сталінських репресій у 30-х роках загинуло 12 млн українців, ще 7 млн полягло у війні з Німеччиною. Вірні слуги Сталіна, які представляли нашу країну на Нюрнберзькому трибуналі, не допустили осудження страшного злочину кривавого сталінського режиму. Але наш народ ніколи його не забуде, як не забуде і голодомор 33-го.

Ми, воїни Радянської Армії, виховані в тенетах брехні, засліплені і одурманені більшовицькою пропагандою, не усвідомлювали тоді, що одночасно з визволенням України від фашистських загарбників знову утверджуємо і зміцнюємо в ній сталін-

ський імперський режим, який знищив українців не менше, ніж фашистські окупанти.

О. Белдименко у «Злагоді» за 24 липня ц. р. пише, що «уже на другий день війни бандерівська УПА обстріляла в Дрогобичі з кулеметів і вбила 13 моїх однополчан...» При всій повазі до О. Белдименка мушу сказати, що це інсинуація. У червні 1941 р. в ОУН ніяких військових формувань не існувало. Перший загін ОУН-УПА було створено тільки 14 жовтня 1942 р. і не в Дрогобичі Львівської обл., а в Піддубцях Волинської обл.

О. Єременко в «Злагоді» за 25 березня ц. р. пише: «...всім відомо, що звільняючи західні області республіки від німецько-фашистських загарбників, генерал М. Ф. Ватутін загинув від рук бандерівців, які входили в УПА». Шановний О. Єременко не вказує (і не може вказати) звідки «всім відомо», бо ніяких доказів, що свідчили б про причетність УПА до поранення генерала Ватутіна не існує. Це теж інсинуація, створена сталінською пропагандою, яку, на жаль, до цього часу поширюють.

Від нас старанно приховували документи, що свідчать про боротьбу УПА з німецькими загарбниками. Розмір листа не дозволяє їх цитувати. Наведу тільки кілька фрагментів із дослідження професора Сорбонського університету В. Косика, опублікованого в «Голосі України» за 22 травня ц. р.: «25 листопада 1941 р. станиці СД у рейхскомісаріаті України отримали наказ, в якому було сказано: незаперечно встановлено, що рух Бандери готує повстання у рейхскомісаріаті з метою створення незалежної України». Тому наказувалося арештувати всіх активістів руху Бандери і після допитів таємно знищити «як грабіжників». Хоч цей наказ мав бути знищений після прочитання, він, однак, зберігся в архівах Берліна, що були вивезені на Захід перед приходом Червоної Армії, і тому потрапили до рук американців та стали джерелом доказових документів Нюрнберзького процесу... «Навіть у 1944 р., коли німці відступали, вони видали ось такі інструкції: “Збройні сили УПА борються за вільну і незалежну Україну і фактично вірять, що зможуть досягти цієї мети. УПА відмовляється воювати на боці німецького вермахту”. Німці видали наказ “воювати проти УПА так само, як і проти всіх банд, і знищувати їх”».

Численні документи свідчать, що воїни УПА й інших українських національних військових формувань в західноукраїнських землях в роки минулої війни не були зрадниками. Вони воювали проти нацистської Німеччини і проти кривавого сталінського режиму в Україні і користувалися любов'ю і підтримкою жителів цього великого регіону з населенням понад 10 млн чоловік. Їх боротьба була боротьбою за свободу і незалежність України, продовженням національно-визвольної боротьби за свободу і незалежність України, продовженням національно-визвольної боротьби українського народу, яка розпочалася ще в 1917 р.

Відкритий лист Ради організацій ветеранів України, адресований Президентові України Л. М. Кравчуку та Голові Верховної Раді України І. С. Плющу, складений на основі викривленого, фальшивого портрета українських патріотів, створеного багато років тому сталінсько-більшовицькими імперіалістами. Цей документ підготували ті, хто не визнає не тільки борців за незалежність, а й саму незалежність України. Це вони вимагають відновлення КПРС і союзної імперії. Це вони під час урочистого відзначення Дня Перемоги в Києві на очах всенародно обраного Президента України та Голови Верховної Ради демонстративно внесли в зал засідання не державні прапори суверенної України, а прапори вже неіснуючої держави.

Шановні члени районної ради ветеранів війни! Закликаю Вас переглянути Ваше рішення про схвалення названого вище відкритого листа і відмежуватися від тих сил, які діють в Україні з проімперських позицій і не зацікавлені в зміцненні єдності і згуртованості нашого народу.

Ми, солдати-фронтовики, не повинні протиставляти себе тим воїнам, які боролись за свободу і незалежність України не в лавах Радянської Армії. Ми відзначаємо різні ювілеї своїх полків, дивізій, армій. То чому ж їх позбавляємо такого права? У нас одна Україна, і ми повинні жити в ній в мирі і злагоді. В зв'язку з цим хочу нагадати слова Президента України Л. М. Кравчука, сказані ним в День Перемоги. Слова, які в «Злагоді», на жаль, не були опубліковані: «Покладання колективної відповідальності на людей, на цілі покоління — один із найстрашніших наслідків панування тоталітарного режиму. Бо тільки в каламутній воді взаємної ненависті можуть зростати різного роду сили, що нині вже відкрито демонструють зневагу до незалежної Української держави, її символів, кличуть людей назад, сіють неприязнь до кожного, хто має хоч якесь відношення до національних рухів.

Не слід нам забувати, що люди цих рухів і цих змагань боролись, гинули, знемагали у сталінських в'язницях і фашистських катівнях саме за незалежність України. Як і багато з тих, хто воював на фронтах і героями стали, також опинилися в цих катівнях. Багато хто і зараз через десятки років, страждає від ран, одержаних в боях за землю України, і відчуває на собі цю велику несправедливість. Справді, українці потрапили в страхітливі жорна Другої світової війни. Вони боролись за свободу часто під різними прапорами. Давайте подумаємо, чи не час нарешті всім примиритися, розпочати рух назустріч один одному. Адже часи були настільки складні, тоталітарна машина настільки могутня і всеохоплююча, що в табори потрапляли і патріоти, і інтернаціоналісти. Герої національного опору і герої-переможці разом гинули на лісоповалах. Давайте спробуємо виміряти роль кожного громадянина крізь Україну, крізь нашу чудову землю. І це буде кроком до злагоди, бо Україна у нас одна».

З повагою,

Черкаський Михайло Іванович,
інвалід і учасник Вітчизняної війни, історик.

28.07.93 р.

Р. С. Мій допис в газеті не був надрукований.

12.08.93 р.

Оригінал. Рукопис.

№ 79

ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. КРИВИЙ РІГ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ обл. А. С. БОРЕЙЧУКА СЕКРЕТАРІАТУ ОУН ЗА РЕАБІЛІТАЦІЮ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА

7 жовтня 1996 р.*

Шановний Секретаріате ОУН!

Прочитавши в «Народній газеті» № 38 [1996 р.] за визнання героїчної боротьби членів ОУН і учасників УПА як учасників національно-визвольної боротьби, хочу описати своє життя.

* Дата відправлення листа.

[Я], Борейчук Адам Сергійович, народився 1927 р., 2 лютого. Проживав з батьками до 1943 р. в с. Яринівка Березнівського р-ну Ровенської обл. 23 квітня 1943 р. фашизм вибив 372 людини, в [ту] одну могилу попали [і] мої рідні: батько, мати, 6-річний брат. Пам'ятаю, батько сказав: «Тікай, синок, німці заберуть в Німеччину».

Повернувся — спалена хата, хліви, клуня, худоба забрана, все пограбоване. Батьки побиті, могила дихала кров'ю людських тіл. Повз село проходила колія, там стояли мадяри, стерегли колію. Люди боялися взяти мене до себе в хату. Довелось йти на станицю повстанців, де працював зв'язковим, розносив рипси і збирав харчі. Попередив мене господарчий, щоб не вимагав від людей, [а] хто що може, хай дасть, не може — не турбувати, йти далі. Спочатку, 1944 р., мене направили у вишкіл повстання «Північ УПА». Там пробув 2–3 місяці. Повернувся назад у станицю, бо росіяни привезли тиф і коросту. Потім росіяни забрали на курси підготовки в армію. Там муштрували півроку, доки не прийшли повстанці і розігнали. Сказали: «Ідіть по домівках, а то вас перестріляють, не німці, то руські».

Дехто пішов у сотню чи курінь. Мене залишили при станиці, дали кличку «Ліщина». Обіцяли [поставити] господарчим. Але 1944 р. [в] серпні-вересні залізничне НКДБ о 2-й год. ночі стало під селом і облавою забрало всіх чоловіків й відвезло у Ровно. Мені вирвали волосся на голові і сказали, що я син Бандери.

Хтось продав, бо прізвище Борейчук було небезпечним. Рідний дядько був станичним, далекий родич при німцях був комендантом області, визволяв від смерті комуністів з нашого села. У Ровно нас охороняли, щоб не повтікали. Через 1–1,5 місяця повезли [чи] в Київ, чи в Росію. Нас везли в товарних вагонах з ґратами. В Житомирській обл. нас 6 чоловік з району (з Віткович — 4 чоловіки, з Яринівки — 2) виламали ґрати на ходу поїзда і з вікна вискочили, повернули додому. Якраз на свята Різдва Христового.

Але довго не довелося бути на волі. Облава за облавою, при мені загинуло 2 брати, чесні українці — Лебеді Митя і Гриша. Мене арештували 31 січня 1945 р. Я сидів у криївці багатодітної вдовиці. Біля криївки мучили малих дітей, я не витримав, виліз з криївки. Зброї в мене не було, я її не любив. Забрало мене НКДБ, почали мучити і питати, де знаходиться друкарня, тобто друкарська машинка. Я нічого не знав. Завезли мене в американський будинок і стріляли навколо голови і запитували, за-

лякували, били, катували, як хотіли. Ставали на груди на роздягнутого і голого на снігу при сильному морозі. Що хотіли, те й робили зі своєю жертвою. Скалічили мені руки і ноги, весь був побитий, опухлий. Привезли мене до району Березного напів-мертвого із скаліченою правою рукою. Я 2 роки носив руку на пов'язці на шиї, не працювали пальці. Руки смерділи, особливо права з обмороженням високого ступеня, яку хотіли відрізати в лікарні. Але я їм не дав своєї правої руки відрізати. Робили слідство все вночі, залякували і мордували. Не знайшли матеріалів, передали в НКВС. Привезли мене в Ровно, в обласну тюрму. Вели там далі слідство, де я побачив вогні 9 Травня.

Вели слідство до 22 вересня 1945 р. Засудили мене у Ровенській обл. Військовим трибуналом при НКВС 22 вересня 1945 р. за ст. 54-1«а», 54-11 УРСР до позбавлення волі на 15 років з поразенням прав на 5 років, із застосуванням Указу від 14 липня 1954 р. умовно-дostroково. Звільнено [мене] 22 квітня 1955 р.

Після суду поїхав по етапу з рукою на пов'язці в Київ, там пробув 1–1,5 місяця. Після повезли в Дніпропетровськ, там теж пробув 1–1,5 місяці. Потім повезли в Харків, де дівчора кричала: «Хліба, хліба!» Нас привезли в тюрму на Холодну гору, там протримали місяці 2–3 і під «Киянками» повезли в Омську область у табір. Там було багато калік. Там я захворів запаленням легенів. Лікував мене старий польський лікар, якийвилікував мені [ї] руку — парив її повністю по плече місяців зо 2. Почали рухатися пальці, стала помалу працювати рука, і став [я] працювати. Тоді зробили перекомісію і відвезли в Норильськ. У табір Третій гірський, самий режимний. 14 годин праці з номером на лобі, спині і колінах. Де [в'язнів] водили на роботу, взявшись під руки, голови донизу. Клали в грязюку чи воду із собаками й автоматами. Часто шмонали і перелічували по 3–5 разів на ніч.

Був сонний, голодний, холодний цілих 10 років. Просив, щоб хто-небудь дав поїсти і забрав моє життя. Начальником Третього гірського табору був Грибальов, а з 1950 р. — Тараханов. Повстання в Норильську було з 3 червня по 3 серпня 1953 р., рівно 2 місяці. Люди вимагали або смерті, або свободи. Після цього багато [в'язнів] перестріляли, було там страшно — прямо як на страшному суді, ділили людей «наліво», «направо» і «прямо». Після цього мене повісили на афішу за малолітцтвом на звільнення. Протримали мене ще з півроку і зняли об'яву. Звільнили мене [лише] 22 квітня 1955 р., ходив в комендатуру кожної су-боти, доки не зняли поразення [прав].

Отримав паспорт, хотілося повернутися на Україну, відвезти хоч малих дітей — Тараса та Олесю. Приїхав додому в с. Яринівку, хотів прописатися. Сказали, щоб виїжджав, бо знову повернуть [туди], де був. Поїхав до жінчиної родини в с. Делятин Івано-Франківської обл. Там теж відмовили, сказали: «Щоб духу твого тут не було». Довелося їхати в Кривий Ріг чи на Донбас. В Кривому Розі купив хатину, де живу і дотепер. Пішов на роботу, роботу я любив, вона — мене. В трудовій книжці маю подяки і рацпропозиції за спеціальністю, маю їх багато. Пішов на пенсію машиністом підйому, спускав людей в шахту останні 10 років. Працював 18 років за Полярним Колом з муками і в Кривому Розі теж 18 років пропрацював. За сумлінну працю мав одержати медаль, та в 1970 р. на жовтневі свята дали нести добровільно-примусово портрет прем'єр-міністра Ізраїлю з одним оком та пов'язкою. Я його кинув і сказав, що євреї такі ж нещасні, як і українці. То 3 рази збирали суд, щоб мене покарати. І так запам'ятали, що медаль не дали. Бригада вступилася за мене, і їм не вдалося мене покарати.

Трошки за себе. Я ж нікому не робив поганого, навіть свого товариша називав на «Ви», був вихований на релігійній основі, вранці і ввечері молився Богу, щоб поважати людину, захищати сироту, каліку. Цьому ж вчила церква, та ще святкувати свята, любити свою землю. Пам'ятаю батькові слова: «Коли закінчатся брати-визволителі людоїди-загарбники?». (Він був поранений ще в австрійській війні в 1914 р.).

Трошки сьогодні мучить мене ревматизм як руки, так і ноги. Ми все життя мучилися, про нас забули. У мене було 15 друзів, залишилось 3. Померли справжні патріоти України. Бувало, на свята збиралися, співали повстанських пісень і чекали волі, зі сльозами на очах співали гімн України. Зате не забули наших ворогів. Їх славлять і поважають, а вони паплюжать нашу незалежність на всю горлянку. Мені просто прикро, коли катам нашого народу вірять, а нам — ні.

На цьому пробачте за мою автобіографію. До побачення.

Оригінал. Рукопис.

**ЗАЯВА ЖИТЕЛЯ м. СИНЕЛЬНИКОВЕ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ обл. І. А. ЗАТВАРСЬКОГО
СЕКРЕТАРІАТУ ОУН ПРО РЕАБІЛІТАЦІЮ
І ВІДШКОДУВАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ ЗБИТКІВ
ЯК КОЛИШНЬОМУ ПОВСТАНЦЮ — В'ЯЗНЮ КОНЦТАБОРІВ**

10 жовтня 1996 р.

Секретаріату організації ОУН (м. Київ-11, а/с 210) від Затварського Івана Антоновича, 1921 р. народження в с. Стара Ропа Старосамбірського р-ну Львівської обл. Проживаю за адресою: Дніпропетровська обл., м. Синельникове, вул. Інтернаціональна, 85

З А Я В А

Прошу Вас розглянути мою заяву і задовольнити моє прохання. За часи польської займанщини я проживав при батьках. Світові події розвивалися, я вступив в Організацію Українських Націоналістів, щоб стати на захист рідної Батьківщини — України.

1939 р. з приходом німецьких військ, які загарбали області Західної України, наш провід ОУН ативно готувався до збройної боротьби проти фашистської Німеччини і фашистської більшовицької Росії. Я в той час був призначений районним провідником, і нам було дано наказ нашого проводу ОУН із озброєного підпілля готувати збройні загони УПА. Сформовані озброєні українські повстанчі загони і озброєне підпілля об'єднаними силами наших ворогів — німецький фашизм і більшовицько-російський громили за волю України, за незалежність.

Більшовики арештували моїх батьків, знищили господарство, вислали до Сибіру брата — Затварського Василя Антоновича — і там, в Сибіру, засудили його терміном на 25 років за агітацію. Вивезли в Сибір сестру — Донилів Антоніну Антонівну і її чоловіка Донилів Миколу. Другої сестри Лешо Христі Антонівни чоловіка розстріляли на її подвір'ї в присутності дітей за участь в боротьбі за Україну. А її сина — 10-річного хлопчика кинули в криницю. 1946 р. я був поранений, ховався під чужим прізвиськом, але згодом КДБ розкрили, арештували і судили [мене] обласним Дрогобицьким судом терміном на 10 років [ув'язнення] і 5 років висилки. Судили за ст. 54-1«а», 54-8, 54-II, 68-ч. II. Термін ув'яз-

нення я повністю відбув у Мордовській АРСР в таборах [У]правління УТЛ–ЖХ385, таборному відділенні № 11.

Прошу Вас згідно з постановою Верховної Ради [України] реабілітувати [мене] і виплатити за відбутий термін і втрачене здоров'я — у мене II група інвалідності.

10/Х–1996 р.

[Підпис]

Ксерокопія. Рукопис.

№ 81

**ЗВЕРНЕННЯ-ПРОТЕСТ РАДИ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ МАСИВУ
«СОНЯЧНИЙ» м. ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ПРЕЗИДЕНТУ
УКРАЇНИ Л. Д. КУЧМІ, ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
О. М. ТКАЧЕНКУ, ГОЛОВІ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
В. П. ПУСТОВОЙТЕНКУ, ДЕПУТАТУ ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ П. М. СИМОНЕНКУ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

25 липня 1998 р.

Президенту України Л. Д. Кучме,
Председателю Верховного Совета А. Н. Ткаченко,
Председателю Совета министров Украины
В. П. Пустовойтенко,
депутату Верховного Совета Украины
тов. П. Н. Симоненко

Поддерживая обращение «Круглого стола» Днепропетровских областного и городского Советов ветеранов войны по поводу оценки деятельности ОУН-УПА, территориальный Совет ветеранов войны массива «Солнечный» Амур-Нижнеднепровского района г. Днепропетровска от имени полуторатысячной организации своих членов — ветеранов войны, боевых действий, инвалидов, вдов погибших на фронтах ВОВ заявляет, что мы не понаслышке и не из публикаций о действиях ОУН-УПА, а знаем проблему лично, нередко в бою с бандеровскими бандами, которые выступали на стороне агрессора — немецких фашистов с самого начала войны и сотрудничали с врагом до полного его разгрома Советской армией, а затем по окончанию Великой Оте-

чественной войны вели вооруженную борьбу против народов, Советской Украины.

Перечень кровавых злодеяний оуновских и бандеровских вооруженных формирований велик и доказан в ходе целого ряда судебных процессов против бандеровцев, мельниковцев и других фашистских бандеровских главарей. Только в послевоенные годы от их рук погибло более 40 тыс. советских граждан, в том числе молодых учителей и медиков, советских, партийных и комсомольских работников, воинов Советской армии и внутренних войск.

Бандеровцы провозглашали: «Народе! Знай! Москва, Польша, мадяры, жидва — це твої вороги! Нищ їх! Ляхів, жидів, комуністів знищуй без милосердя!» Ярослав Галан в своем обращении к советскому народу заявлял: «Немецкий фашизм — наш враг и убийца, но жовто-блакитные запроданцы — враги и убийцы еще хуже, еще подлее, еще трусливее и злее».

Поэтому мы категорически против реабилитации ОУН-УПА и считаем недопустимым признание их ветеранами Великой Отечественной войны и даже Второй мировой войны, т. к. они выступали на стороне общего врага антигитлеровской коалиции в составе его войск, в том числе СС.

Мы требуем:

1. Опубликовать в полном объеме архивы ОУН-УПА, большая часть которых хранится в Ровенском областном госархиве;
2. Издать сборник о зверствах ОУН-УПА в ВОВ и после нее на территории Украины;
3. В Верховном Совете нового состава создать комиссию по оценке деятельности ОУН-УПА и зверств, чинимых ими;

Мы, ветераны ВОВ, глубоко сознаем, как необходимы сегодня мир и согласие в обществе, но не любой ценой! Не реабилитация ОУН-УПА и их вооруженного формирования, а покаяние ее участников за злодеяния, причиненные народу.

Мы, ветераны ВОВ, были и остаемся патриотами своей великой Родины, которую защищали от всех врагов в годы войны. Мы искренне любим Украину, желаем ей добра и процветания, согласия в обществе, но не ценой забвения памяти погибших от рук националистов ОУН-УПА.

Этого ни простить, ни забыть нельзя. Поэтому мы категорически против реабилитации ОУН-УПА и считаем недопустимым признание их ветеранами Великой Отечественной войны и даже Второй мировой войны.

Письмо обсуждено на расширенном заседании территориального Совета ветеранов войны и труда массива «Солнечный» при участии 42 членов организации.

Помимо этого, собрано подписи участников ВОВ, боевых действий, инвалидов всех 3-х групп, партизан и подпольщиков Амур-Нижнеднепровского р-на.

**Председатель Совета ветеранов войны
массива «Солнечный» г. Днепропетровска**

В. А. Криконюк

Обращение-протест подписали:*

**Подписи собрал председатель
территориального Совета ветеранов войны и труда
массива «Солнечный»**

В. Л. Криканюк**

25 июля 1998 г.
г. Днепропетровск

Ксерокопія. Машинопис.

* 90 підписів.

** Очевидно, В. А. Криконюк.

ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ

№ 82

ЗВЕРНЕННЯ ВЕТЕРАНІВ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ СНІЖНЯНСЬКОГО МАШИНОБУДІВНОГО ЗАВОДУ (м. СНІЖНЕ ДОНЕЦЬКОЇ обл.) ДО ЛЮДЕЙ ДОБРОЇ ВОЛІ І КЕРІВНИЦТВА ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

27 травня 1992 р.*

ОБРАЩЕНИЕ

ветеранов Великой Отечественной войны
Снежнянского машиностроительного завода к людям
доброй воли и руководству

То, что творили бандеровцы и другие прислужники гитлеровской Германии над своим народом, сравнимо только с деяниями средневековой инквизиции. И сейчас это повторяется. Предатели, убийцы, изменники власть имущими возвеличиваются над жертвами предательства и измены.

Служба в формированиях гитлеровской Германии сейчас прикрывается попытками борьбы со сталинизмом. Но ведь бандеровцы убивали воинов армии-освободительницы и партизан, представителей народа Украины и народов других республик, а не самого Сталина. Этой ложью бандеровцы прикрывались и при убийствах уже после войны. Жертвами бандеровцев стали тогда 30 тыс. воинов Советской Армии и 20 тыс. мирных граждан Украины только за то, что шли работать на колхозные поля, чтобы сеять хлеб и кормить своих детей.

Убивали всех: воинов, детей, женщин, стариков. Вырезали на лбу и спинах звезды, сбрасывали в колодцы, давили удавками...

Всему ужасу братоубийства бандеровцев есть свидетельства в кино, печати, в памяти народной. И до сих пор матери оплакивают

* Дата вхідна.

своих сынов, не вернувшихся с войны уже после войны. Неисчерпаемо горе тех, кого бандеровцы терзали в своих «схронах». Сотни донетчан и многие снежняны ездили в западные области Украины на помощь крестьянам в проведении посевной кампании, лечения домашнего скота и организации проведения других сельскохозяйственных работ, а вернулись оттуда после «схронов» инвалидами.

С трезубцем на желто-синем флаге бандеровцев знают все узники фашистских лагерей смерти на Украине и в других регионах Европы. Трагедия Бабьего Яра тоже освящена этим флагом и этим символом режуще-колющего оружия.

Предательство и измену сейчас хотят возвести в ранг государственной политики Украины. Можно ли это допустить?

С высоких киевских трибун было заявлено, что бандеровцы не придут к власти. Да, они не пришли к власти. Бандеровцы создали в Верховном Совете Украины свое лобби. Они навязали суверенной державе в качестве герба свое колюще-режущее оружие. Они же навязали независимой Украине подарок Франца-Иосифа Закарпатской Украине — сине-желтый флаг. Они же постарались для Соборной Украины навязать гимн, скопированный у поляков, под звуки которого угоняли в Германию украинскую молодежь и расстреливали в Бабьем Яру.

Льготы предателям и убийцам — это поощрение братоубийства, это реванш гитлеровцев, который будет страшнее реванша самих реваншистов.

Защитите нас и народ Украины!

Оригінал. Машинопис.

№ 83

ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. МАРИУПОЛЬ ДОНЕЦЬКОЇ обл. Л. С. ГУДЗА ДО СЕКРЕТАРІАТУ ОУН ЗА РЕАБІЛІТАЦІЮ ОУН-УПА

*21 жовтня 1992 р.**

Прочитавши ваше звернення в газеті «Східний часопис», я вирішив відгукнутися.

* Дата відправлення листа.

Я, Гудз Любомир Стефанович, уродженець м. Дрогобича, з дитинства був пов'язаний з визвольним рухом, і після кількох арештів мені довелося перейти на нелегальне становище в боївку пропаганди, котра оперувала на Дрогобиччині. До 1946 р. районним провідником був Груша Левко (на псевдо «Левко»), він загинув в нерівному бою в с. Унятичі і там похований. Після нього став районним провідником «Орест». 14 жовтня 1947 р. за наказом провідника я з пораненим пропагандистом Миколою Стециком (за псевдом «Турняк») прийшли до Дрогобича на зимівлю. 21 жовтня 1947 р. більшовики провели велику акцію по вивозу в Сибір. В ніч з 19 на 20 листопада 1947 р. мене завів на зраду Бориславський Євген Мих[айлович], де я був в упор розстріляний: дістав 7 куль. Поранений утік і добіг до криївки. З криївки мене пораненого відвезли до моєї тітки, там хату оточили і мене зловили. Забрали мою тітку і двох тітусиних братів.

Я відбув 8 років в ГУЛАГу і 4 — на засланні. Після звільнення мені не дозволили жити в Галичині, і я завербувався на будову в м. Жданов (теперішній Маріуполь), де проживаю по сьогоднішній день. З 1989 р. знову включився у визвольну боротьбу.

Пропагандист «Турняк» після мене через 3 місяці загинув також на зраді. Бориславський Є. М. проживає в м. Дрогобичі по вул. І. Франка, 102. Він був завербований КДБ під псевдом «Южный» і був на зв'язку з капітаном Остапенком, у мене є сфотографовані документи з архіву Львівського КДБ, що це підтверджують.

Я пишу все скорочено. Більшу інформацію можете одержати, якщо хтось [за]цікавиться, у позаштатного журналіста львівського «Меморіалу» Цура Омеліяна, або в дрогобицького журналіста з газети «За вільну Україну» Пастуха Романа. Я буду в Києві 14–15 грудня на з'їзді НРУ з делегацією від Донеччини.

В Дрогобичі стоїть стара хата моїх батьків. І після реабілітації в 1992 р. мені повернули цю хату, але квартиранта на сьогоднішній день міська Рада не хоче виселити. Скільки я не звертався, мені все відповідають, що вони не мають куди [його] відселити. І так тягнеться вже 4 роки. Якщо б це було в Маріуполі, то я [б] не дивувався, а це в Дрогобичі, де всі себе б'ють в груди, що вони націоналісти. Більшовики зі своєю людиною, напевне, так би не вчинили.

14 липня цього року я був в Дрогобичі, і мене запросили, щоб я виступив на перезахороненні жертв КДБ — розкопок у дрогобицькій тюрмі, я погодився. Почалися виступи, а мене до мік-

рофона не допускають. Депутат м[іськ]ради Гринчишин мені сказав, що мене викреслили зі списку, бо думали, що мене немає. А виявилось не так. Вони побоялись, бо у хорі «Бескид» співає Бориславський Єв[ген], і нач[альник] міліції підійшов до мене і почав просити мене, щоб я не виступав, бо у нього малий наряд міліції, а після мого виступу можуть початися безпорядки. Це все бачив депутат ВР п. Лесь Танюк, який був присутній. Ось така була шана зрадникові, навіть отці гр[еко]-католицькі на проповіді говорили, що не треба зі зрадниками розправлятися, нехай їм Бог простить.

І так пройшли мої літа по тюрмах, лісах, ГУЛАГах, засланнях, а тепер під старість я зостався вдівцем і не маю можливості повернутися на рідну землю.

З повагою

[підпис]

Ксерокопія. Рукопис.

№ 84

ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. МОСПИНЕ ПРОЛЕТАРСЬКОГО р-ну ДОНЕЦЬКОЇ обл. О. О. ДОЛБІЛІНА ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ О. О. МОРОЗУ ЗА ВИЗНАННЯ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА ЯК БОРЦІВ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ

14 жовтня 1996 р.*

Шановний Олександрє Олександровичу!

Як же це виходить, що справжні Герої, які дійсно боролися не на життя, а на смерть за вільну і незалежну Україну і від фашистів, і від шовіністів, досі залишаються поза увагою Української держави, без будь-якої допомоги, облиті гряззю?

А на яких же прикладах виховувати майбутні покоління молоді для захисту вільної і незалежної України? Не дай Бог, таке трапиться! Вони скажуть, що і «ми будемо не визнані». Мабуть, пора вже в усіх засобах масової інформації пояснити і розповісти людям правду. Це ж яскравий приклад [дій] українців у героїчній боротьбі з ворогом.

Прохання до Вас і до Верховної Ради — визнати таких вояків, надати їм відповідні права як захисникам України, щоб вони від-

* Дата відправлення листа.

чули турботу і держави, і усього українського народу, і чесно й благородно доживали свого віку. Тоді можна сподіватися і на майбутні покоління, що з них вийдуть справжні захисники України.

Будь ласка, Олександрє Олександровичу! Зробіть добру справу! Слава Україні! Героям слава!

Ксерокопія. Рукопис.

№ 85

ЛИСТ ЖИТЕЛЯ с. ЗОЛОТАРІВКА ХАРЦИЗЬКОГО р-ну ДОНЕЦЬКОЇ обл. Г. Й. ЯЗЕНИЦЬКОГО ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ О. О. МОРОЗУ З ПРОХАННЯМ НАДАННЯ ПЛЬГ УЧАСНИКАМ ОУН-УПА

26 грудня 1996 р.*

Шановний Олександрє Олександровичу!

Я звертаюсь до Вас як до рідного брата. Якщо у Ваших жилах дійсно тече українська кров, і Ви освічена людина, [то] обіймаючи таку високу посаду у нашому уряді, маючи таку щасливу нагоду увійти в історію не лише України, а й в історію світову, прошу Вас, як брат брата, задумайтесь, озирніться навкруги, усвідомте правильно реалії життя, відкиньте амбіції і т. і.

Людині ніколи не пізно переорієнтуватися у своїх поглядах та зробити крок в той бік, куди Вас кличе Ваше серце, Ваша душа...**, а кличе Вас Ваше серце, я сподіваюсь, стати справжнім патріотом України.

Не упустіть такий унікальний шанс у своєму житті — стати поруч із нашими видатними постатями українського народу як Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, Симон Петлюра, Михайло Грушевський та наша сучасно-самостійна особа — Леонід Кравчук та Ваш попередник — спікер Іван Плющ, завдяки котрим ми маємо нагоду жити у вільній незалежній (все-таки) Україні. Проникливо прошу Вас, пане Олександрє, послухайте старика — я 1929 р. народження, народився на Львівщині, пройшов Голгофу із тим хрестом, що й більшість наших (моїх) побратимів по боротьбі. Зараз — ветеран праці, пенсіонер, ве-

* Дата відправлення листа.

** Так у тексті.

теран ОУН-УПА, інвалід (до речі, реабілітований). Коротше, як усі ті, які лишилися у живих після боротьби з окупантами (нас вже і не так багато, щоб Україна обідніла через надання нам належних пілґ, хоч би подібних до тих, що мають зараз незаслужено ті, які нас розпинали на стінах львівської в'язниці Лонської, (де мені «пощастило» побувати). У тій в'язниці у 41-му, тікаючи від німецької навали, більшовицькі «визволителі» творили над українськими невинними людьми ще «похлеще» іродських посіпак з Ісусом Христом. Але все це — історія наша страшна, історія, яку Вам, шановний Олександрє, не зайве було б трошки більше вивчити і врахувати. А тепер слово поезії:

Я приїхав в Донбас, признаюсь, по неволі,
І не думав тут довго лічити роки.
Але сталося так, що я дякую долі,
Бо знайшов тут пристань її завдяки.
Я приїхав в Донбас із коханого Львова.
Щоби Захід і Схід об'єднати навек.
Пролетіли роки, як за вітром полова —
А приїхав, здається, я ніби торік.
Дорогі земляки — яничари, манкурти,
Я звертаюсь до Вас, як до рідних братів!
Нам єднатись пора і ставати до гурту,
Щоби разом здолать наших лютих катів.
Не дивимось дарма на Москву паразитську —
Старший брат був і є й завжди буде таким...
Шовіністом він був більшовицько-фашистським,
І хто був в них нічим, той зостався ні з чим.
Розраховуймо ми на свої власні сили
І будуймо разом спільне щастя своє.
Схаменімось усі, й Батьківщину цю милу
Покохаймо навек, поки час на це е!!!
Дорогі земляки, я благаю вас дуже,
Обнімімось, брати, як благає Тарас,
Щоб нащадок колись нас усіх не паплюжив,
Національний вогонь щоб в віках не погас!

Григорій Язеницький («Лісовий»)

А приїхав в Донбас дійсно по неволі. Після звільнення (з Колими) мене на батьківщині не прописали, і я мусив приїхати в Донбас. І...*

Донбас для мене — друга Батьківщина.
Я тут знайшов притулок назавжди
І тут, мабуть, навекі я спочину....

Ксерокопія. Рукопис.

* Так у тексті.

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ смт НОВОТРОЇЦЬКЕ
ВОЛНОВАСЬКОГО р-ну ДОНЕЦЬКОЇ обл. М. І. ДОВГАНЮКА
ДО СЕКРЕТАРІАТУ ОУН
ЗА РЕАБІЛІТАЦІЮ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА ТА НАДАННЯ
МАТЕРІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ**

29 жовтня 1996 р.*

Слава Україні!

Дорогі мої земляки, я перебуваю у тяжкому стані. Все життя я боровся за нашу неньку Україну, куди мене партія ОУН послала, туди я і йшов. Сидів у Кракові з 1941 по 1942 рр. Вдалося мені вийти на волю, але ненадовго — потрапив 1943 р. у німецький концтабір «Дахау». В 1948 р. судило мене «Особое совещание», присудили мені 25 років, заслали в Іркутську обл., в табір. В 1950 р. відправили на Колиму. 1953 р., після смерті Сталіна, мене привезли до Києва на переслідство, але я відмовився від усього і об'явив голодовку. Прохав прокурора по нагляді, щоб розібралися зі справою, але мені відмовили, протримали ще 2 тижні і відправили в Іркутську обл., де я був раніше.

У 1956 р. [представники] Верховної Ради ходили по таборах. [Тим], в кого не було вбивства, була скидка, знімали частину строку. Я підпав під цей кодекс, звільнили мене з-під варти. Додому я не [по]вернувся, а поїхав на Донбас, це ж теж наша земля. На роботу у м. Донецьк. І тут почали мене шукати райкомівські представники. Зустрівшись з ними, у нас була коротка розмова. Вони мені сказали: «Що станеться, ти будеш першим відповідати!» І мені довелося покинути місто, переїхати до села.

Хворію на діабет, інвалід II групи. Немає біля мене нікого. Живу один. В мене дуже багато грошей йде на ліки, а без ліків я не можу прожити жодного дня, бо мені судорога ламає ноги, кричу по 3 години, не можу піднятися.

Прошу, якщо Ви можете, допоможіть мені фінансами, щоб я не пішов з протягнутою рукою. Мене український провід із Мюнхена послав у Закарпаття виконувати роботу фінки.

[Підпис]

Ксерокопія. Рукопис.

* Дата відправлення листа.

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. ХАРЦИЗЬК ДОНЕЦЬКОЇ обл.
В. О. ГНАТЮКА КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
ЗІ СПРИЯННЯ У ВИВЧЕННІ ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ
З ПЕРЕВІРКОЮ ДІЯЛЬНОСТІ ОУН-УПА, ЗА ВИЗНАННЯ
УЧАСНИКІВ ОУН-УПА ЯК БОРЦІВ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

21 листопада 1996 р.*

Слава Україні!

Добрий день, борці за Україну!

Я — Гнатюк Василь Омелькович, [народився у] Волинській обл., Рожищенському р-ні, с. Мильську. Член ОУН і УПА. 1944 р. був направлений в УПА, в сотню Железняка. Кличок було багато для конспірації.

Я опишу соту долю, тому що не знаю, де і хто [буде] читати, бо нема кому написати і розказати. [Був] каторжанином 20 років. [В] 1945–1957 рр. знаходився у Норильську (224/3). То був страшний табір, тюрма, яку закривали, коли [в'язні] приходили з роботи. По 12 годин працювали.

Звільнився [я] за указом, але додому не мав права [іхати]. Приїхав на Донбас і тут ходив 2 місяці без роботи. Як покажу, [бувало], свої документи, [то] виганяли з відділу кадрів, поки міліція не допомогла.

Тепер ми усі, хто тут є, просимо Вас, панове, боріться за свою волю, бо ніхто її не дасть. Прокляті...** оті тепер дуріють, що українці відновлюються... То руські і наші...*** то самий страшний народ. На все «особий». Як вони убивали, нема слів, [щоб висловити], такий народ не один по землі ходить. Вони кормилися людською кров'ю і тепер — [в] Чечні й ін. Можу розказати, та нема кому. Бо не знаю, чи в НКДБ попаде, і прийдуть, все зроблять.

Спішіть писати історію, поки ми є. І сьогодні [вояків] УПА називають убивцями народу, тому донині ніхто ні в газеті, ні в кіно [іх не показує], тільки жидів і німців показують, а свого народу

* Дата відправлення листа.

** Далі нерозбірливо.

*** Нерозбірливо.

нема. Треба людям розказати, що робили бандерівці. От в мене онук прийшов зі школи і запитує: «Дедушка, а почему на тебя говорят бандеровец? Говорят, что они людей убивали, а сколько ты убил людей?» Так тут виховують у школі, тому що й по радіо, і по телебаченню хоч би слово сказали.

Недавно бачив виступ Чорновола, дуже добрий. Але мені не сподобалося, що він сильно себе хвалить. Я вважаю, [що не те робить] та людина, яка себе хвалить, нехай люди тебе похвалять. Він хвалив Хельсінську лігу і що їй 40 літ було, вони боролися дуже добре. Але він ніколи не згадає про УПА.

Перебував я [в УПА] 4 роки. Нас заїдали воші, голод, холод, де ми тільки не спали, бо були завжди в поході як не там, то там йдем. Останній мій бій був у травні 1944 р.* травня від Маневичів і до с. Угли. З доби там нас потримали і до сьогодні трупи наших лежать у болоті, і ніхто їх не хоронив, бо вони не здавалися.

[Про один епізод я написав. Дуже було страшно. Жаль наших дівчат, які вони були гарні, померли в тих болотах. Панове говорять, що ми їм в спину [стріляли]. Ми з фронтовиками не воювали, обходили, як була можливість. Ще був наказ 1944 р., щоб [наші] загони не билися з фронтовиками, а обходили їх. Червоні погони — то страшно. І сьогодні, як побачу, то по спині мурашки бігають. Пробачте, може що не так вже я?

Я не вірю, що хтось листа буде читати, я вже писав, але...

Ми воювали з червоними погонами, вони мертвих боялись, ми хоч постраждали, але й вони не зізнаються, де вони. Схочуть, то розкажуть, ще вони є живі... А що вони в Лук'янівці** робили: у мене на очах сотенного розривали, там була страшна катівня. А Ви у Києві підіть, почуйте плач наших синів і дочок. Я був 2 рази там. [Там] задавлені сотні наших. Марчук знає.

Нам незрозуміло, для чого ті фракції треба. Побудувати Україну, а тоді рватися у начальники. Ми про це не думали. Ми йшли [з думкою]: здобудеш Укр[аїну], або загинеш за неї. І так ми здобували Укр[аїну] у таборі 229/3 — з 3 червня по 3 серпня майорів прапор жовто-блакитний і червоно-чорний; на роботу не ходили, все стояло. Отакі бандерівці, а сьогодні,

* Далі нерозбірливо.

** Лук'янівська тюрма у Києві.

певна річ, вони бояться нас, вони знають, що їхні діти [про нашу] кров на волі забудуть, то історія не забуде.

Руські — самий страшний народ, злодії, брехуни, лежні і кровопивці живої крові. Боріться. Коли ви опуститесь, або приєднаєтесь до них, то ще 300 літ не буде Укр[аїни]. Нам дуже жаль, що ми так лишились, і тоді бандерівці пішли в ліси, а Мельник зі Сліпим створили дивізію СС [«Галичина»]. Теж розкололися, але ми з ними не билися, їх в лісах не було.

Ще напишу пару слів про німців. Що руські — палачі, і німці — такі [ж], але німці чужі нам, а то — «старший брат». І з німцями велася боротьба, вони не давали хліба, людей вивозили в Німеччину, а ці — в Сибір. Бандерівські загони не сиділи.

Я більше не буду писати, бо не знаю, чи хто буде читати, і кому воно потрібне. Пишіть історію, поки ми живемо, то буде справжня історія.

Помогти ми вам не можемо, бо не маємо можливості і [не знаємо], чим треба гуртувати молодь. Дякуємо, що ви за нас піклуєтесь, ми тут пропаганду ведемо. Тепер саме головне, щоб [не стояли] заводи, [бо] нема грошей, щоб люди стали жити краще.

Виганяйте з Верховної [Ради тих], хто не прийняв присяги. Бандити, то, ..* кровопивці. Ви нічого не зробите, поки буде Мороз. Вже давно ми повинні бути на [одному] рівні, але кацапи** не дають, ще вони тут правлять. Наші — продажні шкури. Дуже жаль! Стільки трупів у таборах... Але мені дивно, що галичани мовчать, то дуже був войовничий народ.

Всього не опишеш і не розкажеш, бо нема кому, а все забувається, вже наш час, на жаль...*** Я буду закінчувати свою...**** розмову. Пробачте, що так...+ бо вже час не той, і не знаю, про що писати, і хто буде читати.

До побачення, дорогі панове і брати — будуйте Укр[аїну]. Будьте усі разом, тоді ви переможете. Бережіть Україну.

До побачення.

* Нерозбірливо.

** Так іноді у просторіччі називали росіян.

*** Далі текст обірвано.

**** Одне слово нерозбірливо.

+ Одне слово нерозбірливо.

Багато можна ще написати і розказати, але я думаю, що воно нікому не потрібне. Я писав, але не знаю, чи доходили листи мої.

Гнатюк В. О.

21 листопада [1996 р.]
Слава Україні!
м. Харцизьк, пров. Рєпіна, 4.

Ксерокопія. Рукопис.

№ 88

**ЛИСТ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОУН
МІНІСТЕРСТВУ ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ З ВИМОГОЮ ВИЗНАННЯ
ОУН ТА УПА УЧАСНИКАМИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ**

8 червня 1998 р.

Міністерству юстиції України

Відповідно до Постанови Кабінету міністрів України від 2 вересня 1997 р., 1004, «Про Урядову комісію з вивчення діяльності ОУН-УПА» була створена відповідна Урядова комісія зі згаданого питання.

Однак, на жаль, і досі ми не маємо інформації про те, що Комісія об'єктивно і неупереджено працює над вивченням питань, пов'язаних з діяльністю ОУН та УПА в роки Другої світової війни та в повоєнний період.

Більше того, активізували свої дії сили, які вимагають припинити процес переосмислення подій Другої світової війни, офіційно засудити діяльність формувань ОУН та УПА, скасувати постанову Кабміну «Про Урядову комісію з вивчення діяльності ОУН-УПА».

У той же час громадяни України, колишні вояки ОУН та УПА продовжують звертатися до різноманітних інстанцій з вимогами визнати ОУН та УПА воюючою стороною, визнати їх як борців за незалежність України, які у найважчі часи продовжували боротися за Україну зі зброєю в руках проти окупантів — як німецьких, так і більшовицьких і польських.

Ці люди, досі не визнані офіційною владою як українські патріоти, живуть здебільшого у важких матеріальних умовах, не отри-

мують пенсій, не мають пільг, встановлених законом для ветеранів Другої світової війни.

Влада всіх рівнів продовжує ігнорувати справедливі вимоги колишніх вояків ОУН та УПА, керуючись закостенілими советськими догмами.

Нагадуємо, що свого часу Організація Українських Націоналістів уже передала до Секретаріату Верховної Ради документи — свідчення вояків ОУН та УПА.

Наполягаємо на активізації роботи Урядової комісії з вивчення діяльності ОУН та УПА.

Вимагаємо: визнати ОУН та УПА учасниками Другої світової війни як воюючої сторони, що посилить намагання влади досягнути внутрішнього миру та історичної справедливості.

Донецька обласна організація ОУН

Голова

[підпис]

Я. Гомза

Ксерокопія. Машинопис*.

* Лист засвідчено печаткою організації.

ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСТЬ

№ 89

ЛИСТ ЖИТЕЛЬКИ м. ЖИТОМИР Р. К. АРТЕМЧУК ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА

18 вересня 1992 р.

Верховній Раді України
Голові Плющу І. С.

від пенсіонерки Артемчук Раїси Кіндратівни,
яка проживає в м. Житомирі по вул. Довженка, 66, кв. 8.

Я звертаюсь до Вас тому, що вже більше сили немає дивитися, як депутати від імені народу роблять, що кому вигідно. Ті депутати, які із Західної України, зацькували тих, хто що-небудь скаже не так, як їм вигідно, і от тепер Ви хочете прийняти рішення про реабілітацію учасників бандерівських банд.

Як же бути з тими людьми, які постраждали від цих банд і ще живі, одна з них — я. Якби Ви знали, як люди невдоволені від Ваших усіх цих рішень. Якщо Вам так хочеться бандитів зробити борцями за вільну Україну, то зачекайте, поки ми всі помираємо, або добийте нас, і тоді вже хай панують «визволителі» України.

Всі знають, що радянську владу розвалив Горбачов М. С., а не вояки УПА. Не думайте, що я, як кажуть зараз, партократ. Моя партія — профспілка. В моїй сім'ї було все. Батько помер від голоду в 1933 р., а батька чоловіка розстріляли в 1937 р.

Я не думаю, що вояків УПА треба зараз переслідувати, але реабілітувати і надати їм права такі, як учасникам Вітчизняної війни — це вже кощунство. Бандерівці стріляли в спину нашим солдатам, які звільняли від німецьких окупантів і Західну Україну.

Ми слухаємо наших депутатів і гірко каїмося, що їх вибирали, а хіба ми знали, кого вибирали? Впізнали їх тільки тепер по їх ділах, так що добре подумайте, що Ви вирішуєте.

З повагою до сесії

[підпис]

18.09.1992 р.

Оригінал. Рукопис.

№ 90

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. БЕРДИЧІВ ЖИТОМИРСЬКОЇ обл.
О. І. ГНІДЕНКА ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
І. С. ПЛЮЩУ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

*29 вересня 1992 р.**

Председателю Верховного Совета
Плющу И. С.

Уважаемый Иван Степанович!

Извините за беспокойство. С глубокой болью в душе возмущаюсь тем[и], кто необоснованно и несправедливо требует, чтобы бандеровцев и тех, кто не воевал (рождения 1927 г.), но был призван в армию после освобождения Западной Украины и не участвовал в боевых действиях против фашизма, отнести к участникам войны.

Я сам освобождал г. Львов и область. Знаю, как призывали в армию после освобождения западных областей Украины. А это было в июне 1944 г., в конце 1944 г. Многих вытаскивали из схронов, погребов, направляли в запасные полки, и только после минимальных 6 месяцев подготовки отправляли на восток, готовя к войне с Японией. И если кто-то хоть день побыл на фронте, все они отнесены к участникам войны, имеют удостоверения. Все остальное — фальшь. Ведь участником войны считается тот, кто участвовал в боевых действиях (или [участвовала] его часть), а он сам варил кашу за 200–300 км в тылу, и тех засчитали участниками, они имеют удостоверения. Все остальное — фальшь, и будет ох как несправедливо отнести их к участникам войны.

* Дата вхідна.

Относительно бандеровцев. По окончании войны в апреле 1946 г. нашу часть из Австрии вывели в г. Львов. В сентябре 1947 г. нашу часть подняли по тревоге и вывели в район г. Рава-Русская Львовской обл. Нас, солдат, в том числе и меня, [поставили] в оцепление определенного участка леса с задачей никого не [про]пускать в лес и из леса. В чем [было] дело? Накануне бандеровцы вырезали 6 семей крестьян, подавших заявления для зачисления в колхоз, пред[седателя] сельсовета и пионервожатую — 15-летнюю девочку из школы, причем ее изнасиловали и изрезали на куски. Я видел, когда пойманных в лесу тех, кто вырезал людей, (а вырезали они 29 человек), бандеровцев местное население признало. У всех у них на головных уборах был трезуб, т. е. нынешний герб нашей Украины.

И как Вы считаете, можно бандеровцев отнести к участникам войны??? Этого несправедливого акта добиваются дети, внуки, близкие бандеровцев. Проанализируйте и Вы убедитесь, что это так.

С уважением к Вам

А. И. Гниденко

Оригінал. Рукопис.

№ 91

**ЗВЕРНЕННЯ ЗБОРІВ ЖИТОМИРСЬКОЇ МІСЬКОЇ
ОРГАНІЗАЦІЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ ВЕТЕРАНІВ
ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Л. Д. КУЧМИ, ГОЛОВИ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ О. О. МОРОЗА
«ПРО СТАВЛЕННЯ ДО ВЕТЕРАНІВ ОУН-УПА»
З ПРОХАННЯМ ВИЗНАТИ КОЛИШНІХ ЧЛЕНІВ ОУН-УПА
УЧАСНИКАМИ БОЙОВИХ ДІЙ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ**

11 грудня 1996 р.

Президенту України
Л. Д. Кучмі

Голові Верховної Ради України
О. О. Морозу.

На протязі вже деякого часу ми колективно та індивідуально вивчаємо історію ОУН-УПА в роки Другої світової війни 1939–1945 рр. Серед нас є фронтовики Червоної Армії, партизани і радянські підпільники, колишні комуністи і комсомольці, колишні

політв'язні, трудівники тилу і відбудови, пенсіонери Збройних сил і праці (на жаль, так вийшло, що серед нас нема колишніх учасників ОУН-УПА — вони або окупантами перестріляні, або майже всі згноєні в тюрмах).

Ми — люди різних національностей, різних віросповідань, партійні і позапартійні. Але всі ми пам'ятаємо війну.

Нині всі ми, ветерани, — громадяни незалежної України і любимо її. На референдумі 1 грудня 1991 р. ми голосували за незалежність.

Зараз перехідний період, економічна криза, адже все народжується в муках. Нам важко. Ледве зводимо кінці з кінцями, але не ниємо, бо живемо надією на краще.

Розуміємо, що успіх України — в мирі, спокої, в консолідації суспільства. Але це в плани наших ворогів не входить. Вони завжди ділили нас і хочуть ділити. Над розділеним, обезсиленим панувати легше.

Отож пройшло вже півстоліття, а значна група наших громадян, на відміну від всього цивілізованого світу, залишається упослідженою, зневаженою.

А це ж великі патріоти. В найважчу годину нашої історії вони добровільно підставили себе найбільшій небезпеці. Боролись підпільно в рядах ОУН, підрозділах Української Повстанської Армії.

Вони не йшли загарбувати чужі землі, підкорювати інші народи. Вони просто включились в національно-визвольну боротьбу. А нас навіть марксизм-ленінізм вчив, що така боротьба справедлива.

Вони боролись проти іноземного окупанта — гітлерівців. До цього ж нас всіх і Москва закликала! А що ж вийшло? В патріотів, що наділи на свої шапки тризуби і боролись під своїм історичним національним прапором, крім Берліна, вже й Москва почала стріляти.

Це була велика невдячність, вже не перша зрада свого союзника! Патріотів України багато полягло, а живі пройшли через розстріли, тюрми, сибіри й магадани, через пекло и каторгу. Залишились їх лічені одиниці.

То чому не проснеться справедливість? Чому воскресла мати-Україна волею своїх вищих законодавців не згадає тих, хто себе не жалів, а її воскресав?

Просимо нашого Президента і Верховну Раду хоч в останні роки їх життя визнати патріотів України — колишніх членів ОУН-УПА учасниками бойових дій Другої світової війни.

Це послужить зміцненню злагоди наших людей і консолідації нашого суспільства. Це Україні зараз дуже потрібно!

За дорученням зборів звернення підписали:

Голова Житомирської обласної ради Незалежної ветеранської спілки [підпис] *В. Плотницький*

Голова Житомирської міської ради Незалежної ветеранської спілки [підпис] *В. Полічук*

Члени міської організації спілки: [підписи]

*Щербаков Ф. А.
Чернищук М. Л.
Матюшенко Г. І.
Вербило Г. У.
Башинська Г. Р.
Бойко З. Я.
Галицький
Шиманюк Л. І.
Воропай А. М.
Метельський В. Й.
Смирнова Р. В.*

11 грудня 1996 р.

Ксерокопія. Машинопис.

ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСТЬ

№ 92

**ЗАЯВА ХУСТСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ
ЗАКАРПАТСЬКОЇ обл. ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ Л. Д. КУЧМІ
І ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ З ВИМОГОЮ ОФІЦІЙНОГО
ВИЗНАННЯ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА БОРЦЯМИ ЗА ВОЛЮ
НАРОДУ УКРАЇНИ**

11 жовтня 1996 р.

**ХУСТСЬКА МІСЬКА РАДА НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ
XI сесія XXII скликання**

м. Хуст

ЗАЯВА

Президенту України п. Кучмі. Л. Д.
Верховній Раді України

ДБАЮЧИ про славу і пам'ять героїв, що впали в національно-визвольній боротьбі українського народу за незалежність України, виступаючи за відновлення історичної справедливості і достойне пошанування живих учасників цієї боротьби, виходячи з того, що 1996 рік проголошено Всеукраїнським братством ОУН-УПА та спорідненими організаціями роком визнання владою учасників ОУН-УПА борцями за Україну, Хустська міська Рада народних депутатів приєднується до акції національного відродження і єдності, в ході якої проводиться збір підписів під відкритим листом до Президента України та Верховної Ради України з вимогою офіційного визнання на державному рівні ОУН-УПА, УГВР та вояків Карпатської Січі.

Тисячі учасників цієї боротьби після років окупації і терору живуть серед нас і, незважаючи на свій похилий вік, працюють для зміцнення державності. Однак після 5-ти років існування не-

залежної держави України влада так і не спромоглася визнати учасників ОУН-УПА та вояків Карпатської Січі борцями за волю народу України, не гово́рячи вже про належне вшанування на державному рівні їхньої боротьби.

Вимагаємо вшанування учасників цих формувань як борців за священну, справедливу справу — волю українського народу і незалежність України з усіма політичними та юридичними наслідками, які з цього випливають. Зволікання з вирішенням цього питання на 6-му році існування новітньої Української держави вважаємо недопустимим.

Закликаємо депутатів Хустської районної Ради, селищну та сільські Ради району підтримати нашу вимогу, викладену в заяві, для відновлення історичної справедливості та достойного вшанування борців за незалежність нашої Батьківщини.

«Героям України — державне визнання!»

Голова Хустської міської Ради народних депутатів
[підпис]

І. Спічкєй

Ксерокопія. Машинопис*.

№ 93

ЛИСТ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНГРЕСУ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ЗІ СПРИЯННЯ У ВИВЧЕННІ ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПЕРЕВІРКОЮ ДІЯЛЬНОСТІ ОУН-УПА, ІЗ ЗАСУДЖЕННЯМ ДІЙ ОБЛАСНОЇ КОМУНІСТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЩОДО ОУН-УПА

20 березня 1997 р.

Комісії Верховної Ради України зі сприяння у вивченні питань, пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА.
Київ, вул Грушевського, 5

Конференція Закарпатської обласної організації Конгресу Українських Націоналістів прийняла 23 лютого ц. р. ухвалу:

«В грудні минулого року і на початку січня 1997 р. обласна комуністична організація, деякі інші ліві угруповання області про-

* Засвідчено печаткою Ради.

вели так звані «науково-практичні конференції з розслідування діяльності ОУН-УПА». Висновки були опубліковані в комуністичній газеті «Карпатська правда» від 1 січня 1997 р. Конференція засуджує вигадки та інсинуації закарпатських лівих щодо діяльності ОУН-УПА. На цих т. зв. «науково-практичних конференціях» не було наведено ані жодного неспростовного факту, ані жодного справжнього документа, окрім запліснявілих комуністично-більшовицьких штампів, що компартія плодила усі роки, будучи при владі, щодо діяльності ОУН-УПА. Конференція просить Комісію не брати до уваги матеріали лівих Закарпаття, надіслані до Комісії. Окрім того, комуністична газета «Карпатська правда» спотворила саму назву Комісії, назвавши її «Комісією по розслідуванню злочинів ОУН-УПА».

З пошаною!

Від конференції:

Голова Закарпатської обласної організації Конгресу Українських
Націоналістів [підпис] *Василь Гурзан*

Голова Секретаріату Закарпатської обласної організації
Конгресу Українських Націоналістів [підпис] *Ярослав Каричак*

Оригінал. Машинопис*.

* Засвідчено печаткою на бланку організації.

ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСТЬ

№ 94

**ЛИСТ М. М. КОВАЛЬЧУКА З смт КУЙБИШЕВЕ
ЗАПОРІЗЬКОЇ обл. ДО ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
І. С. ПЛЮЩА ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

23 червня 1992 р.*

В Президію Верховної Ради України
Голові — т. І. С. Плющу
(для розгляду на Президії)

«Достойність ОУН, УПА»

У цій кореспонденції немає потреби розкривати антинародну, буржуазно-фашистську «теорію» ОУН і УПА. Про неї дотепно повідомлялось в районних, обласних і республіканських газетах в кінці 80-х і на початку 90-х років. Але гнітючі повідомлення заставляють не раз ще повернутися до цих питань.

Так, Волинська газета «Трибуна народу» повідомляла, що 6 жовтня 1990 р. в Івано-Франківську відбулося зборище колишніх бандерівців, на якому було 4 чоловіки від Волині. Страшна злочинність за злочинністю. А на початку червня ц. р. радіо знову повідомило, що таке зборище відбулося в м. Тернополі, від імені якого послали вимогу Президенту України Л. М. Кравчуку, щоб визнав «достойність ОУН і УПА».

Боже мій! До чого вже дійшло (правда, в нас свобода слова і друку).

Тепер коротко за «достойність» всеукраїнських (волинських) упівців. Пару прикладів. Тільки банда Трусевича Степана Васильовича (за кличкою «Орел», уродженця с. Седлище Камінь-Каширського р-ну), в навколишніх селах вбила, замучила і жив-

* Дата вхідна.

цем спалила понад 300 чоловік: стариків, жінок і дітей. З них тільки троє були винищувачами (стрибками).

Ця ж банда УПА Моквича за кличкою «Твердий» тільки за одну добу з 8 на 9 листопада 1943 р. на колонії Раймонтувка (наподалік Седлища) вбила понад 100 поляків, а в Любешові, в Бутьмановій хаті спалила понад 200 чоловік.

Крім цього, «Твердий» в окрузі свого с. Погулянка Любешівського р-ну сам замучив-вбив 93 теж зовсім безвинних людей, своїх односельців. Це тільки ті, імена котрих він пригадав на суді, а вбив куди більше, як він говорив. І так вони воювали за «вільну» Україну повсюди.

Банди УПА ніколи не відповідали бажанням українського народу, подібно партизанським визвольним арміям в Анголі, Намібії, Сальвадору, Нікарагуа чи Афганістану, які вели жорстоку боротьбу з арміями антинародних режимів.

Такими вони і могли бути, ті, що вперш вірно служили німецьким фашистам у батальйоні «Нахтігаль», дивізії СС «Галичина», у спеціальних батальйонах СБ. Вони разом з гітлерівцями мечем і вогнем змітали українські села і хутори з рідної землі, разом з безвинним народом.

Вони не були та й не могли бути «народними героями», як вони називають себе. Бо їх склад на 99 процентів виключно був з тих закритих фашистських прислужників: поліцаїв, старост, таємних агентів і дезертирів з Радянської армії та ухильників від неї. А той 1 % — то це ті «хлопці», ...якіх називають окремі депутати, кого вони насильно забирали до себе, котрих не встигли за втечу розстріляти, вони майже всі вийшли з повинною (приклад є в Седлищі).

Ці «визвольоармійці», які не встигли втекти за океани, ніколи не воювали з комуністичним режимом. Вони на собі замінили фашистську свастику на жовто-блакитний тризуб того ж абверівського виробництва. «Тризуб освячений хрестом і лезом ножа, — це великий знак і велика священна наша реліквія», — писав гітлерівський пособник митрополит Шептицький в газеті «Мета».

Після війни продовжували безпощадно убивати своїх односельчан. Особливо вибивали ті сім'ї, з яких при німецькій окупації вони людей розстріляли, або віддали на розсуд в гестапо. Вірніше, масовими вбивствами замітали свої криваві сліди такою ж кривавістю.

Від цих-то «національних героїв» окремі горе-народні депутати увесь час на засіданнях Верховної Ради України і вимагають реабілітувати за нечужі злочини і прирівняти людиноненавистників до учасників Великої Вітчизняної війни.

Звичайно, вимагають такої злочинної акції від Верховної Ради їхні рідні і близькі друзі, яким пощастило в свій час потрапити в такі депутати. Певен, що справжні народні депутати ніколи не підуть на таке блюзнірство. А коли таке трапиться, то це буде злочин за злочином і зрада за зрадою не тільки українському трудовому народу. З другого боку — це буде на радість тим, хто привів Україну в суспільство експлуатації людини людиною. Це буде узаконена ганьба і небачена насмішка над 50-мільйонним населенням суверенної України.

Бо така радість і ганьба вже є. Звичайно, не від Верховної Ради. А від депутатів-рухівців і демократів, які в багатьох містах і селах увіковічили пам'ять закривавлених вожаків цих банд, по-блюзнірському познуцавшись над пам'яттю великих людей ХХ століття.

А хіба не ганьба, що вони сотні тисяч німецько-фашистських поплічників і прямих бандерівців, які втекли за океани, називають діаспорою. Хіба це не знуцання над справжніми діаспорівцями, як і над чесними народами СРСР, де вони разом з фашистами творили небачені злочини. Хіба це не зрада за зрадою, як і власівців та заокеанських правителів, котрі нашим народам відмовили видачу тих «національних героїв» правосуддю за їх криваві злочини. Про яких так влучно Дмитро Павличко писав:

Під Нью-Йорком табори військові,
Синьо-жовті мають прапори,
Як убити, з кров'ю чи без крові,
Вишкіл там ведуть професори.
Всі вони майстри удару в спину,
Вішальники, ганстери, збуї...
...В боротьбі за «вільну» Україну,
Пропонують методи свої,
Повзають вони, як хроби, в глині,
Подвиги замовчують сумні —
Той дітей картопив на Волині,
Ну, а той відзначився в Сонгмі...

Отакі вони — «національні герої», як і ті народні обранці, які так підтримують своїх співбратів.

332910, Запорізька обл., смт Куйбишев, вул. Суворова, 15/2.

**Ковальчук Матвій Михайлович,
волинянин-пенсіонер***

Копія. Машинопис.

* Адреса, прізвище, ім'я та по батькові написані кульковою ручкою.

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА ОБЛАСТЬ

№ 95

РІШЕННЯ РОЖНЯТІВСЬКОЇ РАЙОННОЇ РАДИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ обл. ЗА ПОЛІТИЧНУ РЕАБІЛІТАЦІЮ ОУН-УПА

31 березня 1992 р.

УХВАЛА

Рожнятівської районної ради народних депутатів
(восьма сесія двадцять першого скликання)

сmt Рожнятів

Про політичну реабілітацію учасників національно-визвольних змагань ОУН-УПА

Заслухавши інформацію і звернення районного Братства УПА про політичну реабілітацію учасників національно-визвольних змагань ОУН-УПА, опираючись на Закон України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» від 17 квітня 1991 р., Рожнятівська районна Рада народних депутатів

У х в а л и л а :

1. Національно-визвольну боротьбу ОУН-УПА на теренах Західної України визнати справедливою і законною, а її учасників — борцями за волю України.

2. Вимагати від Верховної Ради України визнати ОУН-УПА за воюючу сторону в боротьбі проти поневолювачів України і внести відповідні зміни в Закон «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні».

Голова районної Ради

Б. Мельник

Ксерокопія машинопису*.

* Завірено печаткою райРади.

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ с-ща ГВІЗДЕЦЬ КОЛОМИЙСЬКОГО р-ну
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ обл. С. П. БОЛЕЦЬКОГО
ДО ДЕПУТАТІВ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
ПРО ТЕРОР У ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ**

2 квітня 1992 р.

Шановні народні депутати!

Вислухавши виступи на сесійному засіданні ВР 27 березня 1992 р. народних депутатів Хмари, Поровського, Скорик та їм подібних, біль моєї душі заставила взятись за олівець.

Люді добрі, не допустить цього. Адже історія людства не знає такого звірячого катування ні в чому не винних людей, що чинили у 40-х роках есбісти ОУН-УПА. Я один з тих тисяч і тисяч потерпілих від бандерівських катів: замордований батько, спалена хата, при пожежі трагічно загинула однорічна дитина, передчасно пішли з життя 2 сестри і брат. В нашому краї були ще більш жажливі катування: сокирами вирізали цілі сім'ї, а на очах батьків, які гинули останніми, відрубували рученята, ніжки і голівки [у дітей]. Старих людей кидали у криниці. Жертвами бандерівців були [люди] всіх націй, і в тому числі українці, а особливо із східних областей (для них вони були «москалями»). Особливо по-жорстокому вбивали і вирізали польські і єврейські сім'ї.

Зараз ті кати, на руках котрих ще не висохла кров, відверто говорять, що настала черга на москалів.

Ось так, шановні товариші, як би ми не хотіли, а поїзд бандерівського націоналізму зо всіма атрибутами аж до СБ в новій окрасці рушив.

Якщо ще завчасно його не загальмувати — всій демократії — кінець!

Всього Вам доброго.

З глибокою повагою інвалід II групи

Болецький Станіслав Петрович

С-ще Гвіздець Коломийського р-ну Івано-Франківської обл.
2.04.92 р.

Оригінал. Рукопис.

**ЛИСТ М. АРТЕМЕНКО З м. БОРИСЛАВ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ обл. ДО ДЕПУТАТА ВЕРХОВНОЇ
РАДИ УКРАЇНИ В. Я. СТАДНИЧЕНКА ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

5 квітня 1992 р.

Для гласності

Депутату Верховної Ради України В. Я. Стадниченку

ОУН І УПА НЕ РЕАБІЛІТУВАТИ

На Львівщині в кожному селі, районі, місті стоять пам'ятники жертвам ОУН і УПА. Понад 10 тис. ні в чому не винних людей закатували головорізи із ОУН і УПА. А сьогодні головорізи з ОУН і УПА видають себе за «героїв» та ще й хочуть пільг. Наприклад, на курорті Моршин живе колишній стрілець із ОУН Мирослав Мельнь. В 1947 р. [він] вбив міліціонера, за що відсидів у тюрмі 20 років, а сьогодні він має пільги. Про це все знають люди і дивуються, як може такий «герой» одержувати пільги?

У Верховній Раді треба створити комісію із депутатів для перевірки наслідків дій ОУН і УПА в 1944–1952 рр.

Сьогодні ці «герої» замітають свої сліди. Так, в м. Стебник біля Дрогобича коло міської ради стояв пам'ятник жертвам ОУН і УПА, який вже знесли. На черзі інші пам'ятники.

Вояки ОУН-УПА вдиралися в будинки і там всіх підряд катували, вішали, розстрілювали, топили в криницях. Про це можуть розповісти свідки в кожному селі, районі, місті.

А вчителям із східних областей на тілі вирізували зірки, серп і молот. Ось яка була ненависть до свого ж народу з боку ОУН і УПА.

Хай Л. Скорик, М. Горинь та інші не обілюють ОУН і УПА.

Я Вас дуже прошу опублікувати цей лист на сторінках [газети] [«Демократична Україна»].

м. Борислав

[підпис]

М. Артеменко

5.04.92

Оригінал. Рукопис.

ЛИСТ М. П. НИЛЮКА З с. ОЛЕША
ТЛУМАЦЬКОГО р-ну ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ обл.
ДО ДЕПУТАТА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ КОЦЮБИ
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

10 квітня 1992 р.*

Бандери, католики узяли владу у свої руки і знову — пани. Ми були 300 років під панським ярмом рабами. Шевченко за Україну боровся і проти панів. У школі вчителі говорять дітям, що Шевченко — католик. А він — православний син українського народу. Це дуже несправедливі люди. Ми чуємо, що на сесії [Верховної Ради] робиться, як [депутати] неправду говорять. Виступає Поровський і говорить, що повстанча армія воювала з фашизмом. Господи, яка несправедливість, і ніхто не виступить і не скаже, як вони воювали проти німців і чим, навпаки, вони служили німцям. Шановний народний депутат[е], ми бачимо, що Ви розумна людина, і ми вирішили Вам написати правду. Ми усе знаємо, все було на наших очах, а тепер хочуть бути героями, хочуть мати славу, вони будуть відзначати 50 років повстанчої армії у Києві і будуть там брехати. Боже, коли б трапились люди, щоби сказали їм, як вони боролись за Україну, які вони українці, які вони католики, а свою віру українську православну топчуть ногами, а говорять людям, що це московська віра. Ми дуже дивуємось депутатам. Такі вони вчені люди і пішли за бандерами, несправедливо, яка буде Україна, що така неправда. Я можу назвати повстанцем свого брата, ось він боровся з німцями, загинув у 1943 р., як визволяли Харків, був офіцером. Шановний народний депутат[е], ми слухали Вас і бачили по телебаченню і вирішили Вам написати і не лише як люди. І просимо: наш лист не ховайте, передайти на сесію, можна в газеті опублікувати, хай народ знає, які наші українці.

Опишемо вам жертви терору, які загинули від рук українських націоналістів-повстанців.

* Дата відправлення листа.

с. Молодків:

Осипенко Микола Олексійович, 1901 р. н., працював у колгоспі. Замордований в лісі 1950 р.

Івасик Катерина Василівна, 1937 р. н., вбита разом з мамою в 1945 р.

Івасик Ганна Іванівна, 1911 р. н., домогосподарка, вбита 1945 р.

Меклик Ганна Олексіївна, 1912 р. н., домогосподарка, вбита 1945 р. як родичка міліціонера.

Миклик Василь Іванович, 1915 р. н., працював дільничним міліціонером, вбитий в 1946 р.

Миклик Ганна Дмитрівна, 1922 р. н., в 1946 р., оунівці згвалтували її в лісі, вирізували зірку на чолі, вирвали волосся з голови, відірвали руки, викололи очі.

Миклик Юстина, 1941 р. н., в 1946 р. вбита, як родичка міліціонера.

Миклик Василь, 1947 р. н., вбитий в 1947 р., як родич міліціонера.

Миклик Марія, 1917 р. н., домогосподарка, вбита в 1946 р., як родичка міліціонера.

Іванів Дмитро, 1919 р. н., працював лісником, розстріляний у 1947 р. за відмову допомагати оунівцям.

Гриніщак Дмитро, 1904 р. н., домогосподар, вбитий 1948 р.

Сименишин Степан, 1891 р. н., працював прадавцем магазину, вбитий 1948 р.

Карилатан Іван, 1901 р. н., домогосподар, вбитий 1948 р.

Кріцак Василь, (рік народження не вказано), працював головою сільради, вбитий 1945 р.

с. Монастерчани:

Возний Петро, працював головою сільського споживчого товариства, повішений 1945 р.

Стефарук Василь, 1919 р. н., учасник групи самооборони села, вбитий у своїй хаті 1945 р.

Глушак Параска, 1910 р. н., домогосподарка, вбита 1945 р.

Луквінський Дмитро, 1921 р. н., працював фінагентом, вбитий у 1952 р. в лісі біля с. Маняви.

Силосний Микола, 1901 р. н., працював міліціонером, розстріляний 1951 р.

с. Міжгір'я:

Венгрук Йосип, 1900 р. н., працював головою райспоживспілки, вбитий 1944 р. разом з сім'єю — дружиною, 1909 р. н., дочкою, 1932 р. н. і сином Ярославом, 1930 р. н.

Візник Василь, 1922 р. н., комсомолец, вбитий 1947 р.

Ось проти кого воювала повстанча армія, проти свого власного українського народу. А на сесії виступають і кричать, що воювали з фашизмом. Господи, яка неправда. У 1941 р., як прийшли до нас німці, зразу вивисили тризуб на сільську раду. І люди тішились, що Україна настала, а потім той тризуб зняли, і наші люди багатіші пішли у поліцаї і зайняли всю владу в селі і, правда, співали пісень українських, і колядку українську: «Нова радість стала, що нам, браття, українцям, зоря засіяла. Брати українці, помолімося нині, що ми нині побачили тризуб на Україні». І як могли воювати проти німців, навпаки, вони допомагали німцям. Пописали десятники людей своїх, віддавали у Німеччину примусово, робили облави і примусово гнали поліцаї і десятники. Люди ховалися по соломах, мерзли і не могли сховатись самі бідні. Худобу у бідних забирали. У багатів і службовців було по 2 корови, [у них] не [за]брали, а в бідного 1 корова, і взяли від дітей. Хліб забирали у бідних для фронту німецького. А потім, котрі [з них] не встигли втекти з німцями, пішли у ліс проти держави. І ховались, захищали себе, а вночі ходили і розправлялись [зі] своїми людьми жорстоко, по-звірячому. І [про] це зараз не можна говорити. За сталінську репресію можна кричати, а за бандерівські — ні. Тепер їх корінь — католики, називають православних хрестоломами, а дехто їм говорить, [що] хрести воскресли і на місця їх кладуть, а людину на місце не поклали, її нема. І тоді вони говорять тихо, це не можна говорити, і загрожують. Доки ми не будемо мати волі, доки будемо у страху від тих католиків бандерів? Де демократія? Ті, хто сидів по тюрмах, [були] осуджені за те, що людей знищували і проти держави йшли за Україну, то ще сьогодні живуть і воюють у Києві, а котрі служили радянській владі, то і сліду немає, і ніхто за них не згадує. Бандери ще забирали майно своїм родичам. У нас на заході майже відновлюється те, що було...*

Оригінал. Рукопис.

* Далі текст обірваний.

**ЗВЕРНЕННЯ ГАЛИЦЬКОГО ІСТОРИКО-ПРОСВІТНИЦЬКОГО
ТОВАРИСТВА «МЕМОРІАЛ» ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ обл.
ДО ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩА,
ГОЛОВИ КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ В СПРАВАХ
ВETERANІВ, ІНВАЛІДІВ, РЕПРЕСОВАНИХ,
МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИХ І ВОЇНІВ-ІНТЕРНАЦІОНАЛІСТІВ
М. В. НАУМЕНКА, ГОЛОВИ ПІДКОМІСІЇ У СПРАВАХ
РЕПРЕСОВАНИХ Б. РЕБРИКА, ГОЛОВИ УКРАЇНСЬКОГО
ІСТОРИКО-ПРОСВІТНИЦЬКОГО ТОВАРИСТВА «МЕМОРІАЛ»
Л. С. ТАНЮКА З ПРОПОЗИЦІЄЮ ДОМОГТИСЯ ПОВНОЇ
ЗАКОНОДАВЧОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

*21 квітня 1992 р.**

Голові Верховної Ради України
п. І. С. Плющу

Голові Комісії Верховної Ради в справах ветеранів, інвалідів,
репресованих, малозабезпечених і воїнів-інтернаціоналістів
п. Науменку М. В.

Голові Підкомісії у справах репресованих
п. Ребрику Б.

Голові Українського історико-просвітницького товариства [«Меморіал»]
п. Танюку Л. С.

Галицька районна організація історико-просвітницького товариства «Меморіал» просить Вас внести перед Верховною Радою і Кабінетом міністрів пропозицію про зміни і доповнення до Закону України про реабілітацію жертв політичних репресій від 17 квітня 1991 р. та Постанови Ради Міністрів № 48 від 24 червня 1991 р.

Причиною нашого звернення до Вас є те, що сам Закон у своїй основі має стару ідеологічну спрямованість і заперечує реабілітацію багатьох категорій репресованих. Крім того, певні ускладнення пов'язані й з тим, що в області гострою є проблема розселення осіб, які повертаються з районів ув'язнень та спецпоселень колишнього Радянського Союзу.

Після прийняття Закону відбулося багаторазове підвищення цін на сільськогосподарські та промислові товари, і в зв'язку з цим значно знизився життєвий рівень народу. Так, на сьогодні-

* Дата відправлення листа.

нішній день сума максимальної компенсації реабілітованим складає 12 тис. крб., а оцінка і відшкодування збитків при відсутності описів майна (а таких справ переважна більшість) складає 7 тис. крб. (в цю суму входить вартість всього господарства, будівель). Це в той час, коли однокімнатна кооперативна квартира коштує 296 тис. крб., корова — 25 тис. крб., автомобіль — 300 тис. крб. Це вже не говорячи про те, що ніхто ніколи не зможе оцінити моральних збитків ні в чому невинних людей, у яких скалічені долі, понівечене здоров'я, навічно загублені рідні і близькі люди.

То чи не є таке ставлення до долі цієї категорії людей черговим знущанням над ними? Невже вони за свої десятилітні безневинні поневіряння на чужині не заслужили того, щоб їм було створено бодай примітивні умови для існування?

Таким чином, головне, на нашу думку, полягає в тому, що необхідно домогтися законодавчої повної реабілітації жертв політичних репресій, а це, в свою чергу, можливо при умові, що буде реабілітована ОУН-УПА.

Голова Галицького історико-просвітницького товариства

«Меморіал»

(підпис)

В. Пронь

Копія. Машинопис.

№ 100

**ЛИСТ СІМ'Ї ПОЛІТВ'ЯЗНЯ М. Я. ЧАБАКА З с. ЗАЛУКВА
ГАЛИЦЬКОГО р-ну ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ обл. ГОЛОВІ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ, ГОЛОВІ КОМІСІЇ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ В СПРАВАХ ВЕТЕРАНІВ,
ІНВАЛІДІВ, РЕПРЕСОВАНИХ, МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИХ
І ВОЇНІВ-ІНТЕРНАЦІОНАЛІСТІВ М. В. НАУМЕНКУ, ГОЛОВІ
ПІДКОМІСІЇ У СПРАВАХ РЕПРЕСОВАНИХ Б. РЕБРИКУ,
ГОЛОВІ УКРАЇНСЬКОГО ІСТОРИКО-ПРОСВІТНИЦЬКОГО
ТОВАРИСТВА «МЕМОРИАЛ» Л. С. ТАНЮКУ, ДЕПУТАТАМ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ М. Є. ЧУЧУКУ,
С. ВОЛКОВЕЦЬКОМУ І З. М. ДУМІ З ПРОПОЗИЦІЄЮ
ДОМОГТИСЯ ПОВНОЇ ЗАКОНОДАВЧОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

27 квітня 1992 р.

Голові Верховної Ради України
п. І. С. Плющу

Голові Комісії Верховної Ради в справах ветеранів, інвалідів,
репресованих, малозабезпечених і воїнів-інтернаціоналістів
п. Науменку М. В.

Голові Підкомісії у справах репресованих
п. Ребрику Б.

Голові Українського історико-просвітницького товариства «Меморіал»
п. Танюку Л. С.

Депутату Верховної Ради України
п. Чучуку М. Є.

Депутату Верховної Ради України
п. Волковецькому С.

Депутату Верховної Ради України
п. Думі З. М.

Сім'я політв'язня Чабак Михайла Якимовича просить Вас внести перед Верховною Радою і Кабінетом Міністрів пропозицію про зміни і доповнення до Закону України про реабілітацію жертв політичних репресій від 17 квітня 1991 р. та постанови Ради Міністрів № 48 від 24 червня 1991 р.

Причиною нашого звернення до Вас є те, що сам Закон у своїй основі має стару ідеологічну спрямованість і заперечує реабілітацію багатьох категорій репресованих. Крім того, певні ускладнення пов'язані й з тим, що в області гострою є проблема розселення осіб, які повертаються з районів ув'язнень та спецпоселень колишнього Радянського Союзу.

Після прийняття Закону відбулося багаторазове підвищення цін на сільськогосподарські та промислові товари, і в зв'язку з цим значно знизився життєвий рівень народу. Так, на сьогоднішній день сума максимальної компенсації реабілітованим складає 12 тис. крб., а оцінка і відшкодування збитків при відсутності опісів майна (а таких справ переважна більшість) складає 7 тис. крб. (в цю суму входить вартість всього господарства, будівель). Це в той час, коли однокімнатна кооперативна квартира коштує 296 тис. крб., корова — 25 тис. крб., автомобіль — 300 тис. крб. Це вже не говорячи про те, що ніхто ніколи не зможе оцінити моральних збитків ні в чому невинних людей, у яких скалічені долі, понівечене здоров'я, навечно загублені рідні і близькі люди.

То чи не є таке ставлення до долі цієї категорії людей черговим знущанням над ними? Невже вони за свої десятилітні безневинні поневірення на чужині не заслужили того, щоб їм було створено бодай примітивні умови для існування?

Таким чином, головне, на нашу думку, полягає в тому, що необхідно домогтися законодавчої повної реабілітації жертв політичних репресій, а це, в свою чергу, можливо при умові, що буде реабілітована ОУН-УПА.

Чабак М. Я.
Чабак К. А.
Портченко Л. М.
Портченко В. М.
Портченко М. П.

27.04.1992 р.

Копія. Машинопис.

№ 101

**ЛИСТ ЖИТЕЛІВ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ обл. М. ДУБЕЛЬ
ТА О. ДУБЕЛЬ ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
І. С. ПЛЮЩУ, ГОЛОВІ КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
В СПРАВАХ ВЕТЕРАНІВ, ІНВАЛІДІВ, РЕПРЕСОВАНИХ,
МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИХ І ВОЇНІВ-ІНТЕРНАЦІОНАЛІСТІВ
М. В. НАУМЕНКУ, ГОЛОВІ ПІДКОМІСІЇ У СПРАВАХ
РЕПРЕСОВАНИХ Б. РЕБРИКУ, ГОЛОВІ УКРАЇНСЬКОГО
ІСТОРИКО-ПРОСВІТНИЦЬКОГО ТОВАРИСТВА «МЕМОРІАЛ»
Л. С. ТАНЮКУ, ДЕПУТАТАМ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
С. ВОЛКОВЕЦЬКОМУ, З. М. ДУМІ, М. Є. ЧУЧУКУ
ЗА РЕАБІЛІТАЦІЮ ОУН-УПА**

29 квітня 1992 р.

Голові Верховної Ради України
п. Плющу І. С.

Голові комісії Верховної Ради в справах ветеранів, інвалідів, репресованих,
малозабезпечених і воїнів-інтернаціоналістів
п. Науменку М. В.,

Голові Підкомісії у справах репресованих
п. Ребрику Б.

Голові Українського історико-просвітницького товариства «Меморіал»
п. Танюку Л. С.,

депутату Верховної Ради України
п. Чучуку М. Є.,

депутату Верховної Ради України
п. Волковецькому С.,

депутату Верховної Ради України
п. Думі З. М.

Сім'я політв'язня Дубеля Михайла Кириловича просить Вас внести до Верховної Ради і Кабінету міністрів пропозицію про зміни і доповнення до Закону про реабілітацію жертв політичних репресій від 17 квітня 1991 р. та постанови Ради міністрів № 48 від 24 червня 1991 р.

Причиною нашого звернення до Вас є те, що сам Закон у своїй основі має стару ідеологічну спрямованість і заперечує реабілітацію багатьох категорій репресованих. Крім того, певні ускладнення пов'язані й з тим, що в області гострою є проблема розселення осіб, які повертаються з районів ув'язнень та спецпоселень колишнього Радянського Союзу.

Після прийняття Закону відбулося багаторазове підвищення цін на сільськогосподарські та промислові товари, і в зв'язку з цим значно знизився життєвий рівень народу. Так, на сьогоднішній день сума максимальної компенсації реабілітованим складає 12 тис. крб., а оцінка і відшкодування збитків при відсутності описів майна (а таких справ переважна більшість) складає 7 тис. крб. (в цю суму входить вартість всього господарства, будівель). Це в той час, коли однокімнатна кооперативна квартира коштує 296 тис. крб., корова — 25 тис. крб., автомобіль — 300 тис. крб. Це вже, не говорячи про те, що ніхто ніколи не зможе оцінити моральних збитків ні в чому невинних людей, у яких скалічені долі, понівечене здоров'я, навечно загублені рідні і близькі люди.

То чи не є таке ставлення до долі цієї категорії людей черговим знуцанням над ними. Невже вони за свої десятилітні безневинні поневіряння на чужині не заслужили того, щоб їм було створено бодай примітивні умови для існування.

Таким чином, головне, на нашу думку, полягає в тому, що необхідно добитись законодавчо повної реабілітації жертв політичних репресій, а це, в свою чергу, можливо за умови, що будуть реабілітованими ОУН-УПА.

[Підписи]

*Дубель Михайло К.
Дубель Олена Ф.*

29 квітня 1992 р.

Оригінал. Машинопис.

**ЛИСТ А. М. БАСАРАБА І С. М. БАСАРАБ З с. ЗАЛУКВА
ГАЛИЦЬКОГО р-ну ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ обл. ДО ГОЛОВИ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩА, ГОЛОВИ КОМІСІЇ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ В СПРАВАХ ВЕТЕРАНІВ,
ІНВАЛІДІВ, РЕПРЕСОВАНИХ, МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИХ
І ВОЇНІВ-ІНТЕРНАЦІОНАЛІСТІВ М. В. НАУМЕНКА, ГОЛОВИ
ПІДКОМІСІЇ У СПРАВАХ РЕПРЕСОВАНИХ Б. РЕБРИКА,
ГОЛОВИ УКРАЇНСЬКОГО ІСТОРИКО-ПРОСВІТНИЦЬКОГО
ТОВАРИСТВА «МЕМОРІАЛ» Л. С. ТАНЮКА, ДЕПУТАТІВ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ М. Є. ЧУЧУКА,
С. ВОЛКОВЕЦЬКОГО І З. М. ДУМИ ЗА РЕАБІЛІТАЦІЮ
УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

*29 квітня 1992 р.**

Голові Верховної Ради України
п. І. С. Плющу

Голові Комісії Верховної Ради
в справах ветеранів, інвалідів,
репресованих, малозабезпечених
і воїнів-інтернаціоналістів
п. Науменку М. В.

Голові Підкомісії у справах репресованих
п. Ребрику Б.

Голові Українського історико-просвітницького
товариства «Меморіал»
п. Танюку Л. С.

Депутату Верховної Ради України
п. Чучуку М. Є.

Депутату Верховної Ради України
п. Волковецькому С.

Депутату Верховної Ради України
п. Думі З. М.

Бувший воїн УПА і його сім'я просять Вас внести перед Верховною Радою і Кабінетом Міністрів пропозицію про зміни і доповнення до Закону України про реабілітацію жертв політичних

* Дата вхідна.

репресій від 17 квітня 1991 р. та постанови Ради міністрів № 48 від 24 червня 1991 р.

Причиною нашого звернення до Вас є те, що сам Закон у своїй основі має стару ідеологічну спрямованість і заперечує реабілітації багатьох категорій репресованих. Крім того, певні ускладнення пов'язані й з тим, що в області гострою є проблема розселення осіб, які повертаються з районів ув'язнень та спецпоселень колишнього Радянського Союзу.

Після прийняття Закону відбулося багаторазове підвищення цін на сільськогосподарські та промислові товари, і в зв'язку з цим значно знизився життєвий рівень народу. Так, на сьогоднішній день сума максимальної компенсації реабілітованим складає 12 тис. крб., а оцінка і відшкодування збитків при відсутності описів майна (а таких справ переважна більшість) складає 7 тис. крб. (в цю суму входить загальна вартість всього майна господарства, будівель). Це в той час, коли однокімнатна кооперативна квартира коштує 296 тис. крб., корова — 25 тис. крб., автомобіль — 300 тис. крб. Це вже не говорячи про те, що ніхто ніколи не зможе оцінити моральних збитків ні в чому невинних людей, у яких скалічені долі, понівечене здоров'я, навечно загублені рідні і близькі люди.

То чи не є таке ставлення до долі цієї категорії людей черговим знуцанням над ними? Невже вони за свої десятилітні безневинні поневіряння на чужині не заслужили того, щоб їм було створено бодай примітивні умови для існування.

Таким чином, головне, на нашу думку, полягає в тому, що необхідно домогтися законодавчої повної реабілітації жертв політичних репресій, а це, в свою чергу, можливо при умові, що буде реабілітовано ОУН-УПА.

[підпис] *Басараб Андрій Максимович*

[підпис] *Басараб Стефа Мателівна*

Івано-Франківська [обл.], Галицький р-н, с. Залуква.

Копія. Машинопис.

**ЛИСТ ЖИТЕЛІВ с. ЗАЛУКВА ГАЛИЦЬКОГО р-ну
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ обл. В. ДАНИЛЮКА І
С. ДАНИЛЮК ДО ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
І. С. ПЛЮЩА, ГОЛОВИ КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
В СПРАВАХ ВЕТЕРАНІВ, ІНВАЛІДІВ, РЕПРЕСОВАНИХ,
МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИХ І ВОЇНІВ-ІНТЕРНАЦІОНАЛІСТІВ
М. В. НАУМЕНКА, ГОЛОВИ ПІДКОМІСІЇ У СПРАВАХ
РЕПРЕСОВАНИХ Б. РЕБРИКА, ГОЛОВИ УКРАЇНСЬКОГО
ІСТОРИКО-ПРОСВІТНИЦЬКОГО ТОВАРИСТВА «МЕМОРІАЛ»
Л. С. ТАНЮКА, ДЕПУТАТІВ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
М. Є. ЧУЧУКА, С. ВОЛКОВЕЦЬКОГО І З. М. ДУМИ
ЗА РЕАБІЛІТАЦІЮ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

*29 квітня 1992 р.**

Голові Верховної Ради України
п. І. С. Плющу

Голові Комісії Верховної Ради
в справах ветеранів, інвалідів,
репресованих, малозабезпечених
і воїнів-інтернаціоналістів
п. Науменку М. В.

Голові Підкомісії у справах репресованих
п. Ребрику Б.

Голові Українського історико-просвітницького
товариства «Меморіал»
п. Танюку Л. С.

Депутату Верховної Ради України
п. Чучуку М. Є.

Депутату Верховної Ради України
п. Волковецькому С.

Депутату Верховної Ради України
п. Думі З. М.

Колишній воїн УПА і його сім'я просять Вас внести перед
Верховною Радою і Кабінетом міністрів пропозицію про зміни і
доповнення до Закону України про реабілітацію жертв політичних

* Дата вхідна.

репресій від 17 квітня 1991 р. та постанови Ради міністрів № 48 від 24 червня 1991 р.

Причиною нашого звернення до Вас є те, що сам Закон у своїй основі має стару ідеологічну спрямованість і заперечує реабілітації багатьох категорій репресованих. Крім того, певні ускладнення пов'язані й з тим, що в області гострою є проблема розселення осіб, які повертаються з районів ув'язнень та спецпоселень колишнього Радянського Союзу.

Після прийняття Закону відбулося багаторазове підвищення цін на сільськогосподарські та промислові товари, і в зв'язку з цим значно знизився життєвий рівень народу. Так на сьогоднішній день сума максимальної компенсації реабілітованим складає 12 тис. крб., а оцінка і відшкодування збитків при відсутності описів майна (а таких справ переважна більшість) складає 7 тис. крб. (в цю суму входить загальна вартість всього майна господарства, будівель). Це в той час, коли однокімнатна кооперативна квартира коштує 296 тис. крб., корова — 25 тис. крб., автомобіль — 300 тис. крб. Це вже не говорячи про те, що ніхто ніколи не зможе оцінити моральних збитків ні в чому не винних людей, у яких скалічені долі, понівечене здоров'я, навечно загублені рідні і близькі люди.

То чи не є таке ставлення до долі цієї категорії людей черговим знуцанням над ними? Невже вони за свої десятилітні безневинні поневіряння на чужині не заслужили того, щоб їм було створено бодай примітивні умови для існування.

Таким чином, головне, на нашу думку, полягає в тому, що необхідно домогтися законодавчої повної реабілітації жертв політичних репресій, а це, в свою чергу, можливо при умові, що буде реабілітовано ОУН-УПА.

[підпис]

Даншлюк В.

[підпис]

Даншлюк С.

Івано-Франківська [обл.], Галицький р-н, с. Залуква.

Копія. Машинопис.

**ЗВЕРНЕННЯ ВЕРХОВИНСЬКОЇ РАЙОННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
ІСТОРИКО-ПРОСВІТНИЦЬКОГО ТОВАРИСТВА «МЕМОРІАЛ»
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ обл. ДО ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩА, ГОЛОВИ КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ В СПРАВАХ ВЕТЕРАНІВ, ІНВАЛІДІВ,
РЕПРЕСОВАНИХ, МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИХ І ВОЇНІВ-
ІНТЕРНАЦІОНАЛІСТІВ М. В. НАУМЕНКА, ГОЛОВИ ПІДКОМІСІЇ
У СПРАВАХ РЕПРЕСОВАНИХ Б. РЕБРИКА, ГОЛОВИ
УКРАЇНСЬКОГО ІСТОРИКО-ПРОСВІТНИЦЬКОГО
ТОВАРИСТВА «МЕМОРІАЛ» Л. С. ТАНЮКА, ДЕПУТАТІВ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ М. Є. ЧУЧУКА,
С. ВОЛКОВЕЦЬКОГО І З. М. ДУМИ З ПРОПОЗИЦІЄЮ
ДОМОГТИСЯ ПОВНОЇ ЗАКОНОДАВЧОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УГА**

*8 травня 1992 р.**

Голові Верховної Ради України
п. І. С. Плющу

Голові Комісії Верховної Ради
в справах ветеранів, інвалідів,
репресованих, малозабезпечених
і воїнів інтернаціоналістів
п. Науменку М. В.

Голові підкомісії у справах репресованих
п. Ребрику Б.

Голові Українського історико-просвітницького
товариства «Меморіал»
п. Танюку Л. С.

Депутату Верховної Ради України
п. Чучуку М. Є.

Депутату Верховної Ради України
п. Волковецькому С.

Депутату Верховної Ради України
п. Думі З. М.

Верховинська районна організація історико-просвітницького товариства «Меморіал» Івано-Франківської обл. просить Вас внести до Верховної Ради і Кабінету міністрів пропозицію про зміни

* Дата вхідна.

і доповнення до Закону України про реабілітацію жертв політичних репресій від 17 квітня 1991 р. та Постанови Ради Міністрів № 48 від 24 червня 1991 р.

Причиною нашого звернення до Вас є те, що сам Закон у своїй основі має стару ідеологічну спрямованість і заперечує реабілітацію багатьох категорій репресованих. Крім того, певні ускладнення пов'язані й з тим, що в області гострою є проблема розселення осіб, які повертаються з районів ув'язнень та спецпоселень колишнього Радянського Союзу.

Після прийняття Закону відбулося багаторазове підвищення цін на сільськогосподарські та промислові товари, і в зв'язку з цим значно знизився життєвий рівень народу. Так, на сьогоднішній день сума максимальної компенсації реабілітованим складає 12 тис. крб., а оцінка і відшкодування збитків при відсутності описів майна (а таких справ переважна більшість) складає 7 тис. крб. (в цю суму входить вартість всього господарства, будівель). Це в той час, коли однокімнатна кооперативна квартира коштує 296 тис. крб., корова — 25 тис. крб., автомобіль — 300 тис. крб. Це вже не говорячи про те, що ніхто ніколи не зможе оцінити моральних збитків ні в чому невинних людей, у яких скалічені долі, понівечене здоров'я, навічно загублені рідні і близькі люди.

То чи не є таке ставлення до долі цієї категорії людей черговим знуцанням над ними? Невже вони за свої десятилітні безневинні поневіряння на чужині не заслужили того, щоб їм було створено бодай примітивні умови для існування?

Таким чином, головне, на нашу думку, полягає в тому, що необхідно домогтися законодавчої повної реабілітації жертв політичних репресій, а це, в свою чергу, можливо при умові, що буде реабілітовано ОУН-УПА.

Голова районної організації «Меморіал»
[підпис]

Готяк

Копія. Машинопис.

**ЛИСТ ЖИТЕЛІВ с. БЛЮДНИКИ
ГАЛИЦЬКОГО р-ну ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ обл.
ГАННИ ТА ОЛЕКСІЯ РАБАРСЬКИХ ДО ГОЛОВИ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩА,
ГОЛОВИ КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
В СПРАВАХ ВЕТЕРАНІВ, ІНВАЛІДІВ,
РЕПРЕСОВАНИХ, МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИХ
І ВОЇНІВ-ІНТЕРНАЦІОНАЛІСТІВ М. В. НАУМЕНКА,
ГОЛОВИ ПІДКОМІСІЇ У СПРАВАХ РЕПРЕСОВАНИХ
Б. РЕБРИКА, ГОЛОВІ УКРАЇНСЬКОГО
ІСТОРИКО-ПРОСВІТНИЦЬКОГО ТОВАРИСТВА
«МЕМОРІАЛ» Л. С. ТАНЮКА, ДЕПУТАТІВ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ М. Є. ЧУЧУКА,
С. ВОЛКОВЕЦЬКОГО І З. М. ДУМИ
З ПРОПОЗИЦІЄЮ ДОМОГТИСЯ ПОВНОЇ
ЗАКОНОДАВЧОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

11 травня 1992 р.

Голові Верховної Ради України
п. І. С. Плющу

Голові Комісії Верховної Ради
в справах ветеранів, інвалідів,
репресованих, малозабезпечених
і воїнів інтернаціоналістів
п. Науменку М. В.

Голові підкомісії у справах репресованих
п. Ребрику Б.

Голові Українського історико-просвітницького
товариства «Меморіал»
п. Танюку Л. С.

Депутату Верховної Ради України
п. Чучуку М. Є.

Депутату Верховної Ради України
п. Волковецькому С.

Депутату Верховної Ради України
п. Думі З. М.

Сім'я політв'язнів Олексія та Ганни Рабарських просить Вас
внести до Верховної Ради і Кабінету міністрів пропозицію про

зміни і доповнення до Закону України про реабілітацію жертв політичних репресій від 17 квітня 1991 р. та Постанови Ради міністрів № 48 від 24 червня 1991 р.

Причиною нашого звернення до Вас є те, що сам Закон у своїй основі має стару ідеологічну спрямованість і заперечує реабілітацію багатьох категорій репресованих. Крім того, певні ускладнення пов'язані й з тим, що в області гострою є проблема розселення осіб, які повертаються з районів ув'язнень та спецпоселень колишнього Радянського Союзу.

Після прийняття Закону відбулося багаторазове підвищення цін на сільськогосподарські та промислові товари, і в зв'язку з цим значно знизився життєвий рівень народу. Так, на сьогоднішній день сума максимальної компенсації реабілітованим складає 12 тис. крб., а оцінка і відшкодування збитків при відсутності описів майна (а таких справ переважна більшість) складає 7 тис. крб. (в цю суму входить вартість всього господарства, будівель). Це в той час, коли однокімнатна кооперативна квартира коштує 296 тис. крб., корова — 25 тис. крб., автомобіль — 300 тис. крб. Це вже не говорячи про те, що ніхто ніколи не зможе оцінити моральних збитків ні в чому невинних людей, у яких скалічені долі, понівечене здоров'я, навічно загублені рідні і близькі люди.

То чи не є таке ставлення до долі цієї категорії людей черговим знуцанням над ними? Невже вони за свої десятилітні безневинні поневіряння на чужині не заслужили того, щоб їм було створено бодай примітивні умови для існування?

Таким чинсм, головне, на нашу думку, полягає в тому, що необхідно домогтися законодавчої повної реабілітації жертв політичних репресій, а це, в свою чергу, можливо при умові, що буде реабілітовано ОУН-УПА.

[підпис]

Рабарський Олексій Степанович

[підпис]

Рабарська Ганна Іванівна

Івано-Франківська обл., Галицький р-н, с. Блюдники.

Копія. Машинопис.

**ЛИСТ МІСЬКОГО ОСЕРЕДКУ
ІСТОРИКО-ПРОСВІТНИЦЬКОГО ТОВАРИСТВА «МЕМОРИАЛ»
БОЛЕХІВСЬКОГО КУЩА ДОЛИНСЬКОГО р-ну
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ обл. ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ ЗА РЕАБІЛІТАЦІЮ ОУН-УПА**

*16 травня 1992 р.**

Голові Верховної Ради України
п. Плющу І. С.

Міський осередок історико-просвітницького товариства «Меморіал» Болахівського куща просить Вас внести до Верховної Ради і Кабінету міністрів пропозицію про зміни і доповнення до Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» від 17 квітня 1991 р. та постанови Ради міністрів № 48 від 24 червня 1991 р.

Причиною нашого звернення до Вас є те, що сам Закон у своїй основі має стару ідеологічну спрямованість і заперечує реабілітацію багатьох категорій репресованих. Крім того, певні ускладнення пов'язані й з тим, що в області гострою є проблема розселення осіб, які повертаються з районів ув'язнень та спецпоселень колишнього Радянського Союзу.

Після прийняття Закону відбулося багаторазове підвищення цін на сільськогосподарські та промислові товари, і в зв'язку з цим значно знизився життєвий рівень народу. Так, на сьогоднішній день сума максимальної компенсації реабілітованим складає 12 тис. крб., а оцінка і відшкодування збитків при відсутності описів майна (а таких справ переважна більшість) складає 7 тис. крб. (в цю суму входить вартість всього господарства, будівель). Це в той час, коли однокімнатна кооперативна квартира коштує 296 тис. крб., корова — 25 тис. крб., автомобіль — 300 тис. крб. Це вже, не говорячи про те, що ніхто ніколи не зможе оцінити моральних збитків ні в чому невинних людей, у яких скалічені долі, понівечене здоров'я, навічно загублені рідні і близькі люди.

То чи не є таке ставлення до долі цієї категорії людей черговим знущанням над ними. Невже вони за свої десятилітні без-

* Дата вхідна.

невинні поневіряння на чужині не заслужили того, щоб їм було створено бодай примітивні умови для існування.

Таким чином, головне, на нашу думку, полягає в тому, що необхідно добитись законодавчо повної реабілітації жертв політичних репресій, а це, в свою чергу, можливо за умови, що будуть реабілітованими ОУН-УПА.

Ми розуміємо і те, що при нинішній фінансово-економічній скруті наша молода держава Україна не має достатньо коштів, щоб в максимальних розмірах виплатити всім репресованим великі компенсації. Але ми знаємо, що великі кошти є в колишньої комуністичної партії України на її банківських рахунках, тому пропонуємо від них забрати ці гроші і виплатити компенсації жертвам політичних репресій на Україні.

З повагою до Вас

**Голова «Меморіалу» Болехівського куща Долинського р-ну
Івано-Франківської обл.**

п. Куйбіда С. О.

Копія. Машинопис.

№ 107

ПОСТАНОВА КОЛОМИЙСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ обл. ПРО ВИЗНАННЯ ОУН-УПА ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ, ЇЇ УЧАСНИКІВ-БОРЦЯМИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ

24 червня 1992 р.

**Коломийська міська Рада народних депутатів
Івано-Франківської обл.**

РІШЕННЯ

**(XIV сесія міської Ради народних депутатів першого
демократичного скликання)**

від 24 червня 1992 р.

№ 187

м. Коломия

**Про визнання Організації Українських Націоналістів
(ОУН) і Української Повстанської Армії (УПА)**

Враховуючи те, що національно-визвольні змагання ОУН-УПА були спрямовані винятково на повалення всіх ненависних окупційних режимів України з метою побудови незалежної суве-

ренної Української держави, Коломийська міська Рада народних депутатів вирішила:

1. Визнати національно-визвольну боротьбу ОУН-УПА справедливою, гуманною і законною.
2. Визнати ОУН-УПА за воюючу сторону, а її учасників — борцями за волю і незалежність України.
3. Тавро злочинця, бандита, зрадника своєї Батьківщини, яке десятиліттями приписувалося борцям за волю України, визнати несправедливим, надуманим і незаконним.
4. Ветеранам національно-визвольних змагань ОУН-УПА надати відповідні пільги.
5. Рішення направити у Верховну Раду України.

Голова міської Ради народних депутатів

В. Машталер

Оригінал. Машинопис*.

№ 108

ЗВЕРНЕННЯ ТИСМЕНИЦЬКОЇ РАЙОННОЇ РАДИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ обл. ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРОПОЗИЦІЄЮ ВИЗНАТИ ОУН-УПА ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ ТА РЕАБІЛІТУВАТИ ЇХ УЧАСНИКІВ**

30 червня 1992 р.

ЗВЕРНЕННЯ

Тисменицької районної Ради народних депутатів
до Верховної Ради України

Про визнання ОУН — УПА воюючою стороною
у Другій світовій війні і реабілітації всіх учасників
цієї визвольної боротьби

Наближається перша річниця проголошення незалежної України. Кривавим і тяжким був шлях нашого народу до цього світлого дня. Найвірніші сини і дочки України склали свої голови в боротьбі за волю і щастя народу. Однією з таких трагічних сторінок нашої

* Засвідчено печаткою Ради.

** Звернення надіслано також Голові Верховної Ради України І. С. Плющу та депутату Верховної Ради України Б. Ребрику.

історії є історія боротьби ОУН-УПА — організації, що повстала за народ в час, коли дві наймогутніші імперії світу — фашистська Німеччина і більшовицька Росія — вступили в боротьбу між собою. У нерівних боях з окупантами склали свої голови тисячі і тисячі героїв УПА. Ще довгих 10 років не складали зброї і продовжували боротьбу в підпіллі, не зрадивши ідеї визвольної боротьби з-під московського іґа. Для компрометації визвольного руху тоталітарний комуністичний режим використовував найпідліші і найкривавіші засоби, впродовж десятиліть намагався стерти пам'ять про цю боротьбу.

Але сьогодні, коли Україна стала незалежною державою, ми повинні воскресити свою пам'ять про всіх тих, хто своєю боротьбою і життям наближав цей день, віддати шану і тим, хто залишився ще живий і потребує нашої допомоги.

Тому депутатський корпус Тисменицької районної Ради народних депутатів звертається до депутатів Верховної Ради з пропозицією визнати ОУН-УПА воюючою стороною у Другій світовій війні і тим самим реабілітувати всіх учасників визвольної боротьби.

Прийнято X сесією XXI скликання 30 червня 1992 р.

Копія. Машинопис*.

№ 109

ТЕЛЕГРАМА ПЛЕНУМУ РАДИ ПРОФСПІЛОК ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ обл. ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ ПРО ПІДТРИМКУ ЗВЕРНЕННЯ ОБЛАСНОЇ РАДИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ ВИЗНАТИ ОУН-УПА УЧАСНИКАМИ БОРОТЬБИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ

2 липня 1992 р.

Телеграма

Івано-Франківськ, 292, 189/1 50 02/07/92 1210

Київ, Верховній Раді України

30 червня засідання (пленум) Ради профспілок Івано-Франківської обл. підтримав звернення депутатського корпусу облас-

* Супровідний лист до звернення підписаний Головою Тисменицької районної Ради народних депутатів Р. В. Ткачем і засвідчений печаткою Ради.

ної Ради до депутатів Верховної Ради України визнати ОУН-УПА воюючою стороною [у] Другій світовій війні, активним учасником боротьби з різними окупантами за волю [і] незалежність України.

Голова Ради профспілок області

Басюк

1215

47 сл. так

1357 02.07 0053

Оригінал. Телеграфна стрічка.

№ 110

ЗВЕРНЕННЯ КОСІВСЬКОЇ РАЙОННОЇ РАДИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ обл. ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРОПОЗИЦІЄЮ ВИЗНАТИ ОУН-УПА ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

3 липня 1992 р.

ЗВЕРНЕННЯ

**Косівської районної Ради народних депутатів
до Верховної Ради України**

Дорогі співвітчизники! Україна переживає надзвичайно складний час. На протязі століть наш народ, прагнучи волі і незалежності, поніс незліченні втрати і людські жертви. Окупанти всіх мастей по-варварськи транжирили наші матеріальні ресурси, грабували духовні цінності, нищили цвіт і гордість нашої нації.

Найжорстокішим виявився російський колоніалізм, російський великодержавний шовінізм і, зокрема, більшовизм, який не тільки фізично винищив найсвідомішу частину нашого народу, але й спровокував братовбивчу війну всередині суспільства, страшний голодомор, прислужився до розв'язання і розширення масштабів найстрахотливішої в історії воєн — Другої світової.

За масштабами кривавого терору, масового винищення власного народу, зневаги до людської гідності і честі, які чинилися з благословіння «керівної і спрямовуючої», у світовій історії немає прецеденту.

Не обминув цей кривавий кошмар і наш край. Свідченням цьому — Дем'янів лаз, страшні криниці Яблунева, Косова, Кут та інших населених пунктів.

Зрозуміло, що ця кривава вакханалія не могла не викликати хвилю масового спротиву на нашій багатотраждальній землі. Але спровоковане протистояння висвітлювалось комуністичними ідеологами у перекрученому і спотвореному вигляді. Воїни УПА, які до останньої краплини крові у нерівних, неймовірно важких умовах, боролися за незалежну соборну Україну, офіційною пропагандою іменувалися не інакше як «бандитами», «українськими буржуазними націоналістами», «лютими ворогами українського народу».

Змінилися часи. Частково заповнені білі плями нашої історії, ми стали свідками викриття нечуваної брехні. Сьогодні, коли наш народ твердо став на шлях незалежності і розбудови своєї держави, ще кровоточать рани збройної боротьби УПА 40–50-х років. Ці рани ми мусимо гоїти. Істотним заходом у цьому напрямі буде відзначення 50-річчя утворення УПА, роль якої у досягненні незалежності України не маємо права недооцінювати. У зв'язку з цим депутатський корпус Косівської районної Ради народних депутатів звертається до депутатів Верховної Ради України з пропозицією визнати ОУН-УПА воюючою стороною у Другій світовій війні і цим відновити історичну справедливість. Це буде з вдячністю сприйняте не тільки нечисленними учасниками визвольної боротьби, а й, сподіваємося, більшістю громадян України.

Слава Україні!

3 липня 1992 р.

м. Косів

Ксерокопія. Машинопис*.

* Супровідний лист підписаний головою Косівської райРади народних депутатів Івано-Франківської обл. В. І. Мамчуком.

**ЗВЕРНЕННЯ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ І ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Л. М. КРАВЧУКА
З ПРОПОЗИЦІЄЮ ВИЗНАТИ ОУН-УПА ВОЮЮЧОЮ
СТОРОНОЮ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ**

20 липня 1992 р.

Представник президента України
в Івано-Франківській області
Обласна державна адміністрація

ЗВЕРНЕННЯ

до Верховної Ради України і Президента України

Український народ пройшов тернистий шлях до своєї державності. На олтар незалежності поклали життя найкращі його сини і доньки.

Невблаганна історична необхідність завжди розставляла українців по різні боки барикад. Це не могло не накласти відбитку на нашу національну свідомість. Мабуть, саме тут криється одна з основних причин нашого національного «манкурства», що стоїть на заваді розбудови незалежної держави.

Верховна Рада України, Президент багато зробили для того, щоб наш народ зміг позбутися штампів тоталітаризму й ідеологічних шор минулого. Але у мисленні людей залишається ще багато історичних імперських стереотипів, що гальмують розвиток їх національної самосвідомості, стоять на шляху до громадянської злагоди у суспільстві. Одним з основних у цьому ряду стереотипів тоталітарного комуністичного режиму є ідеологічний штамп, що визначає роль ОУН-УПА у визвольній боротьбі українського народу за свою незалежність.

Обласна державна адміністрація в Івано-Франківській області звертається до Верховної Ради України і Президента п. Л. Кравчука з пропозицією визнати ОУН-УПА воюючого стороною у Другій світовій війні. Цим актом ми не тільки відновимо історичну справедливість, але й зміцнимо основи громадянської злагоди.

Представник Президента України

[підпис]

В. Паєлик

Оригінал. Машинопис на офіційному бланку.

**ЗВЕРНЕННЯ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ УПРАВИ
СПІЛКИ ПОЛІТИЧНИХ В'ЯЗНІВ УКРАЇНИ ДО ГОЛОВИ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩА
ПРО ПОРУШЕННЯ ПЕРЕД УРЯДАМИ РОСІЙСЬКОЇ
ФЕДЕРАЦІЇ ТА КАЗАХСТАНУ — КРАЇН-ПРАВОНАСТУПНИЦЬ
СРСР ПИТАННЯ ПРО ГРОШОВУ КОМПЕНСАЦІЮ
ЗА ПОЛІТИЧНІ РЕПРЕСІЇ, ПІДНЕВІЛЬНУ ПРАЦЮ
НА ТЕРИТОРІЇ ЦИХ КРАЇН ПОЛІТИЧНО-РЕПРЕСОВАНИХ
ГРОМАДЯН УКРАЇНИ**

3 листопада 1992 р.

Голові Верховної Ради України п. Іванові Плющу

З В Е Р Н Е Н Н Я

Івано-Франківська обласна Управа Спілки політичних в'язнів України з доручення членів СПВУ Івано-Франківщини — області, яка відзначається високим процентом населення, репресованого з політичних мотивів судово-каральними органами колишнього Союзу Радянських Соціалістичних Республік (понад 70 тис. засуджених і більш ніж 80 тис. виселених за межі України), — звертаються до Вас, пане Голово Верховної Ради України, з наполегливою вимогою зробити все для реалізації права колишніх українських політичних в'язнів і депортованих осіб на законну компенсацію з боку урядів держав — правонаступниць Радянського Союзу за жорстокі політичні репресії та нещадну експлуатацію громадян України впродовж 20–80-х років ХХ століття.

Загальновідомо, що вся політика страшного терору в Україні радянського періоду здійснювалася з волі Москви. Це засвідчує сила-силенна документів, уже сьогодні доступних для дослідників. Відповідно до норм міжнародного права і прецеденту у світовій практиці, уряд Російської Федерації як головної держави — правонаступниці СРСР мусить регулярно виділяти з державного бюджету грошову компенсацію всім жертвам політичних репресій на українській землі.

Розмір відшкодування має бути гідним людини й узгоджуватися з існуючою вартістю життя. Компенсація повинна охоплювати всіх громадян України, репресованих із політичних міркувань, незалежно від того, живі вони тепер чи ні, й виплачуватися їм або їхнім найближчим родичам. Вона має нараховуватися за

весь період репресій кожної особи індивідуально. Відшкодуванню підлягає і вартість відчуженого (втраченого) майна засуджених чи депортованих осіб.

На безкраїх просторах Російської Федерації та Казахстану руками й талантами українських політичних в'язнів і спецпереселенців збудовано сотні населених пунктів, споруджено тисячі фабрик і шахт, видобуто мільярди тонн корисних копалин, вироблено різноманітної продукції на астрономічні цифри [суми]. І все це робилось як за рабовласницького ладу — шляхом дикого визиску безправних людей, коштом їх незбагнених мук і безлічі смертей. Нині величезна більшість таких незліченних багатств, створених сотнями тисяч державних рабів з України, залишається власністю Російської Федерації та Казахстану, примножуючи їхній економічний потенціал.

Керуючись справедливими інтересами українського народу, зокрема — його репресованої частини, та вже названими загальноприйнятими в міждержавних стосунках принципами, обласна Управа СПВУ Івано-Франківщини настійливо пропонує Вам, пане Голово Верховної Ради, порушити перед урядом Російської Федерації питання про компенсацію за політичні репресії, а перед урядами і Російської Федерації і Казахстану — про оплату ними підневільної праці політично-репресованих громадян України на спорудженні всіх об'єктів та виробництві всієї продукції на території цих двох країн — правонаступниць СРСР.

Члени СПВУ Івано-Франківщини рішуче протестують проти виплачування компенсацій за геноцидні злочини окупантів із місцевих бюджетів України, себто — з кишені зтероризованого тими ж загарбниками того ж українського народу!

В разі ухилення другої сторони від розв'язання порушеної проблеми, цю надзвичайно важливу справу необхідно буде передати на розгляд у міжнародних компетентних інституціях, включно з Організацією Об'єднаних Націй.

Віriamo, пане Голово Верховної Ради України, що Ваші розумні і вимогливі дії в цьому напрямі увінчаються успіхом.

Голова обласної Управи СПВУ на Івано-Франківщині
[підпис] *Василь Стрільців*

3 листопада 1992 року
м. Івано-Франківськ, вул. Радянська, 5.
Обласна Управа СПВУ.

Оригінал. Машинопис.

№ 113

**ЗВЕРНЕННЯ КАЛУСЬКОЇ РАЙОННОЇ РАДИ НАРОДНИХ
ДЕПУТАТІВ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ обл. ДО ВЕРХОВНОЇ
РАДИ УКРАЇНИ З ВИМОГОЮ ВИЗНАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОУН
ТА УПА ЯК НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ**

24 лютого 1993 р.

ЗВЕРНЕННЯ

Калуської районної ради народних депутатів
Івано-Франківської області до Верховної Ради України

Протягом кількох десятиріч Організація Українських Націоналістів та Українська Повстанська Армія вели свідому боротьбу проти тоталітарних режимів, за відновлення державної самостійності України, стояли на захисті національних прав та інтересів, гідності та свободи українського народу.

Відповідно до міжнародних правових актів, збройна боротьба народу за реалізацію права на самовизначення й утворення власної держави є національно-визвольною і належить до органічних прав нації.

Тому депутати Калуської районної Ради народних депутатів вважають, що Верховна Рада України повинна визнати діяльність ОУН та УПА як національно-визвольний рух українського народу, а Українську Повстанську Армію — воюючою стороною Другої світової війни і надати їй учасникам пільги відповідно до чинного законодавства України.

Прийнято на XXI сесії Калуської районної Ради народних депутатів XXI скликання 24 лютого 1993 р.

Копія. Машинопис.

№ 114

**ПОСТАНОВА ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ РАДИ НАРОДНИХ
ДЕПУТАТІВ «ПРО СТАТУС ВЕТЕРАНІВ ОУН-УПА, ГАРАНТІЇ
ЇХ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ»**

5 квітня 1996 р.

Про статус ветеранів ОУН-УПА,
гарантії їх соціального захисту

Рішення сьомої сесії Івано-Франківської Ради народних депутатів від 5 квітня 1996 р.

До законодавчого врегулювання питання про поняття і зміст статусу ветеранів ОУН-УПА, гарантії їх соціального захисту Івано-Франківська обласна Рада народних депутатів вирішила:

1. Визнати ОУН-УПА воюючою стороною у Другій світовій війні, а її ветеранів — борцями за волю і незалежність України на території Івано-Франківської області.

Ветеранами ОУН-УПА є особи, які були у складі її підрозділів і брали участь у захисті України.

До ветеранів ОУН-УПА належать учасники бойових дій ОУН-УПА, учасники бойових дій — інваліди війни ОУН-УПА.

2. Учасниками бойових дій є особи, які брали участь у виконанні бойових завдань щодо захисту України у складі військових підрозділів, перелік і час дій визначається обласною державною адміністрацією.

3. Інвалідами війни ОУН-УПА є особи з числа учасників бойових дій УПА, інвалідність яких настала внаслідок поранення, контузії чи каліцтва під час участі у бойових діях УПА по захисту України або внаслідок пов'язаного з цим захворювання.

4. Учасникам бойових дій ОУН-УПА та інвалідам війни ОУН-УПА надаються пільги відповідно до статей 12 (пільги учасникам бойових дій) та 13 (пільги інвалідам війни) Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22 жовтня 1993 р. № 3551—XII у частині фінансування витрат, яке здійснюють за рахунок коштів місцевих бюджетів. У разі наявності у ветерана ОУН-УПА пільг за різними підставами, встановленими нормативними актами, йому надається пільга за однією з них.

5. Фінансування витрат, пов'язаних із введенням у дію цього рішення, здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів у порядку, передбаченому Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22 жовтня 1993 р. № 3551—XII.

6. Ветеранам ОУН-УПА вручають посвідчення. Порядок виготовлення та видачі посвідчень встановлює обласна державна адміністрація.

7. Доручити заступнику голови обласної державної адміністрації В. Скрипничуку в двомісячний термін розробити Положення про реалізацію цього рішення і подати на затвердження голові облдержадміністрації.

8. Чинність цього рішення поширюється на громадян України, які постійно проживають у Івано-Франківській області.

9. Контроль за виконанням рішення покласти на заступника голови облдержадміністрації Василя Скрипничука.

Голова обласної Ради

Степан Волжовецький

Ксєрокопія. Машинопис.

№ 115

ЛИСТ ПРОТИАЛКОГОЛЬНОГО

**ДУХОВНО-ПРОСВІТНИЦЬКОГО ПОСТУПУ «ВІДРОДЖЕННЯ»
М. КОСІВ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ обл. ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ
Л. Д. КУЧМІ, ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
О. О. МОРОЗУ, ГОЛОВІ ТИМЧАСОВОЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ
КОМІСІЇ ЗІ СПРИЯННЯ У ВИВЧЕННІ ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ
З ПЕРЕВІРКОЮ ДІЯЛЬНОСТІ ОУН-УПА, А. ЮХИМЧУКУ,
ГОЛОВІ КУН С. СТЕЦЬКО ЗА ВИЗНАННЯ УЧАСНИКІВ
ОУН-УПА ЯК БОРЦІВ ЗА СВОБОДУ І НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

21 вересня 1996 р.

Президенту України
Леоніду Кучмі

Голові Верховної Ради України
Олександрю Морозу

Голові тимчасової спеціальної депутатської комісії
Анатолію Юхимчуку

Голові Конгресу Українських Націоналістів
Славі Стецько

До визнання історичної правди

З гіркотою в серці сприймаємо вимушену акцію збору підписів за визнання учасників ОУН-УПА борцями за незалежність.

Бунтує в серці Дух. Невже сьгоднішнє керівництво України не розуміє, що наша незалежність є логічним довершенням великого духовного подвигу українського народу у багатовіковій боротьбі за самоутвердження України, є яскравим вислідом нещодавньої героїчної боротьби українських патріотів в рядах ОУН-УПА, які у складних історичних умовах зуміли, потрапили зорганізуватися і обрати єдино вірний, гідний високого ймення людини

шлях протистояння духові агресії та поневолення. Вони з мужністю повели боротьбу проти двох великих імперій, проти двох армій поневолювачів.

І Бог допомагав їм у цьому. Провідники ОУН-УПА мали високе державне мислення, невтомною працею та завзятою боротьбою дбали про незалежність самої України, заохочували, спонукали до відповідної боротьби сусідні народи. Ми гордимось ними, їхня боротьба — це славна сторінка історії України.

Наші батьки розписалися своєю кров'ю за проголошену сьогодні незалежність. Які ще підписи можуть примножити героїзм та доповнити реальність їхньої боротьби? Чи не ціною особистого життя заплатили вони за сьогоднішній мирний прихід волі на Україну, а чи Тризуб і синьо-жовтий Стяг, під якими боролися вони, не є сьогодні гордістю держави, в якій ми з Вами зараз живемо?

Здається, першим, що мало б бути після проголошення незалежності в будь-якій державі — це визнання і вшанування пам'яті борців-патріотів, які творили відповідну незалежність.

Ми, гуцули, є горді і волелюбні люди і, як вміємо, захищаємо святу, даровану нам Богом землю та людську гідність. Тисячі пар очей закатованих, розстріляних та тих земляків, які пропали безвісти у боротьбі за волю України, пронизують сьогодні наші серця. І нам боляче. Ми висловлюємо свій протест у зв'язку з вимушеним прохачьким заходом заради визнання наших батьків борцями-патріотами, бачимо його таким, що принижує гідність українського народу, української нації, гідність рідної Матері-України, яка до цього часу через невдячних своїх дітей не може визнати своїх борців за свою ж незалежність. Перед лицем живих і тих, які полягли за волю краю, перед лицем лицарів української незалежності стає вкрай соромно за себе, за обране нами керівництво держави, президента та народних депутатів, які довели хід історії до цієї ганебної акції.

Поступ «Відродження»

21 вересня 1996 року
м. Косів

Оригінал. Машинопис на бланку організації.

**ЗВЕРНЕННЯ УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНГРЕСУ
УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ
Л. Д. КУЧМИ ТА ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
О. О. МОРОЗА ІЗ ЗАКЛИКОМ ВИЗНАТИ ОУН-УПА
ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ**

12 січня 1997 р.

З В Е Р Н Е Н Н Я

м. Івано-Франківськ

Президенту України
п. Леоніду Кучмі

Голові Верховної Ради
п. Олександрю Морозу

Шановний пане Президенте України!
Шановний пане Голово Верховної Ради України!

П'ять років утверджує своє існування на українській землі Українська Держава. П'ять років під синьо-жовтим стягом та золотим тризубом, хоч в непростих соціально-економічних умовах, але в умовах миру і спокою, будуємо ми основи українського суспільства.

Під синьо-жовтим стягом і золотим тризубом та з мрією про Українську Державу боролися воїни славної в народі Української Повстанської Армії. Коли у військовому зударі на українській землі зіткнулися дві світові імперіалістичні потуги — німецький Третій Рейх та російська імперія СРСР, єдина армія УПА, з'ініційована Організацією Українських Націоналістів, виступила на захист власне українських інтересів.

Будучи надпартійною військовою формацією українського народу, користуючись виключно його підтримкою, воюючи в межах українських етнічних земель проти обох окупантів і не переслідуючи ніяких загарбницьких цілей, Українська Повстанська Армія не заплямувала себе колаборацією з жодним із них. Отож армія УПА, чи не найпотужніша сила національного протигітлерівського Резистансу* в світі, була совістю Української Нації в Другій світовій війні.

* Опору.

Українська Повстанська Армія визнана власним народом, поцінована і визнана світовою громадськістю, свідченням чого є прийняття її в Конфедерацію Європейських ветеранів Другої світової війни. Однак вищими органами Української Держави після п'яти років її існування національно-визвольна боротьба ОУН-УПА не поцінована і офіційно не визнана.

Тому ми, делегати конференції Івано-Франківської обласної організації Конгресу Українських Націоналістів, звертаємось до Вас, пане Президенте України, та до Вас, пане Голово Верховної Ради України, докласти всіх залежних від Вас зусиль для визнання ОУН-УПА воюючою стороною в Другій світовій війні.

Сьогодні відходять у небуття нечисленні вже воїни Української Повстанської Армії та Червоної Армії. Одні і другі залишають у спадок своїм нащадкам ненависть і політичне протистояння. Але на ненависті ніколи не буде збудована міцна Українська Держава. Існування такого протистояння і ненависті вигідне хіба її ворогам. Ми, українські націоналісти, ніколи не вважали своїми ворогами на полі бою і політичними супротивниками бійців Червоної Армії, яких, попри їхню волю, рекрутували з таких же українських родин, і в різних арміях змушені були воювати рідні брати, чи батьки і сини. Очевидно, що і вони не вважали такими воїнів ОУН-УПА, тому що, повертаючись з кровопролитних західних фронтів, відмовлялись воювати з їх підрозділами, виконувати жандармські функції щодо симпатизуючого цивільного населення, вливалися в ряди УПА.

Задля національного примирення і політичного спокою в Українській Державі закликаємо Вас проявити здоровий державницький глузд і прийняти історичне рішення про визнання ОУН-УПА воюючою стороною в Другій світовій війні.

Прийнято на конференції Івано-Франківської обласної організації Конгресу Українських Націоналістів:

«За» — 168; «проти» — 0; «утрималися» — 0.

Голова [підпис] Роман Круцик

Секретар [підпис] Олександр Сич

Ксерокопія. Комп'ютерний набір*.

* Звернення засвідчено печаткою організації.

КИЇВ ТА КИЇВСЬКА ОБЛАСТЬ

№ 117

ЛИСТ МАЙОРЕНКА З м. КИЇВ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРОПОЗИЦІЄЮ ПРО ПРОВЕДЕННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО РЕФЕРЕНДУМУ З ПИТАННЯ ПРИЗНАЧЕННЯ ПЕНСІЙ ВОЯКАМ ОУН-УПА

3 лютого 1992 р.

Верховному Совету Украины,
Комиссии по военным пенсиям

г. Киев

31 января с. г. на сессии Верховного Совета, [когда] полковник Мартиросян представлял проект закона о пенсиях военнослужащим, поднялся большой шум. Как я понял депутатов, по-видимому, из западных областей Украины, [они предлагают] включить для получения пенсий и... бандеровцев. Вернее, [дать пенсии] боевикам возглавлявшихся Бандерой и Ковальчуком, отрядов УПА и ОУН. И если ведут к этому некоторые депутаты, то не следует забывать сессии Верховного Совета, что еще не зажили душевные раны Украины, сколько погибло мирных жителей от рук этих [участников] УПА и оуновцев. Не в сражениях. И что будет думать народ Украины, если подобное осуществится!

Если в действительности будет возникать какая-то безвыходная ситуация, я прошу сессию Верховного Совета Украины вынести решение о проведении Всеукраинского референдума по этому вопросу. Прошу не подумывать, что я, может быть, какой-то деятель, коммунист. Нет. Я бывший и сидевший с ними вместе на Севере — [в] Инте, но подобного не разделяю. Я при немцах, по возможности, все делал, чтобы облегчить жизнь и судьбы людей в оккупации. И то следовательно под разного рода угрозами

насобирал свидетельских показаний, чтобы меня осудить к расстрелу. Свидетели (на которых я и не думал) помогали ему.

Несмотря на то, что в [моем] деле должны быть более 150 (ста п'ятидесяти) подписей лиц, которым [я] оказывал помощь, когда [я] написал [просьбу] о реабилитации, 3 октября 1991 г. за № 2176, [мне] отказал Военный Трибунал КВО.

Пенсионер:

[підпис]

Майоренко

3.02.1992 г.

Приложение: вырезка из газеты*

Оригінал. Рукопис.

№ 118

ЗВЕРНЕННЯ УЧАСНИКІВ ПЛЕНУМУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ ВЕТЕРАНІВ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ І ПРАЦІ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

30 червня 1992 р.

ЗВЕРНЕННЯ Київської обласної Ради ветеранів до Верховної Ради України

Останнім часом активізувались деякі політичні сили в намаганні повної реабілітації діяльності ОУН-УПА.

Загальновідомо, що Українська Повстанська Армія (УПА), створена ОУН в 1942 р., воювала на боці фашистських військ, вермахтом вона була озброєна і слухняно виконувала його волю.

Стало бути, вояки повстанської армії були помічниками фашистів, надавали допомогу окупантам в поневоленні народу України.

Особливо жорстоко вони діяли проти наших партизанів, підпільників, по-варварськи розправляючись з усіма, хто співчував Радянській Армії і владі, їх руки — в крові ні в чому не повинних дітей, жінок, людей похилого віку. На підтвердження цього є багато неспростовних документальних матеріалів, є ще й немало живих свідків дій ОУН-УПА.

* Додаток не публікується.

Тому ми, учасники пленуму обласної Ради ветеранів, що презентує понад 500 тис. пенсіонерів Київщини, беззастережно підтримуємо Звернення до Верховної Ради Комітету ветеранів війни, Ради ветеранів України з цього питання і вважаємо, що реабілітація ОУН-УПА — цих профашистських організацій, була б аморальною, нанесла б непоправного удару по консолідації українського народу.

Прийнято на пленумі Київської обласної Ради ветеранів

30 червня 1992 р.

Голова Київської обласної Ради [ветеранів] війни та праці

[підпис]

А. І. Шульга

Оригінал. Машинопис*.

№ 119

**ЗВЕРНЕННЯ ЖИТЕЛЯ м. КИЄВА Л. Ф. ДМИТРІЄВА
ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Л. М. КРАВЧУКА, ГОЛОВИ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩА, ГЕНЕРАЛЬНОГО
ПРОКУРОРА УКРАЇНИ ШИШКІНА, ДЕПУТАТІВ ВЕРХОВНОЇ
РАДИ УКРАЇНИ А. П. КОЦЮБИ, Я. Ю. КОНДРАТЬЄВА,
О. О. МОРОЗА, В. В. НОСОВА, М. А. ПОТЕБЕНЬКА
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

23 липня 1992 р.

м. Київ

Верховна Рада України

1. Президенту України
Кравчуку Л. М.,

2. Голові Верховної Ради України
Плющу І. С.,

3. Генеральному прокурору України
Шишкіну,

Депутатам Верховної Ради України
Коцюбі А. П., Кондратьєву Я. Ю., Морозу О. О.,
Носову В. В., Потебеньку М. А.

* Засвідчено печаткою організації.

ЗВЕРНЕННЯ

Ми, родичі жертв, замучених по-звірячому бандами УПА-ОУН в 1941–1955 рр. в західних областях України, звертаємося до Вас, шановні Президенте України, Голово Верховної Ради України та депутати Верховної Ради, і просимо вибачення за турботу.

Справа нашого звернення полягає в наступному: ми, рідні і близькі, протягом 50 років, терпляче в серці оплакували рідних, які загинули від рук бандерівців. Пізніше змирилися з цим і почали забувати, та тепер знайшлися-таки люди, які своїми діями не лише дають можливості забути тяжке горе, а й розпалюють його.

Ці, спецпоселенці, бувші бандити УПА-ОУН, ходять в тій же страшній формі і на своїх зборах перед молоддю вихваляються своїми жорстокими кривавими ділами над нашими рідними, представляючи себе героями УПА-ОУН. Виходить, повторюється все те, що було 50 років тому. Місцеві органи влади допомагають всьому цьому, створюючи умови для відродження бандитизму, прославляють його, перейменовують вулиці.

Всьому світу відомо, що убивцю Симона Петлюри французький суд виправдав тому, що його військо пролило море крові українського селянства. В 1941 р. до убивць Петлюри додалися батальйони «Роланд», «Нахтігаль» (яким командував Р. Шухевич, він же Тарас Чупринка), а пізніше дивізія СС «Галичина». Всі ці військові формування приймали присягу синьо-жовтому прапору та тризубу, а на прапорах останніх трьох була ще й фашистська свастика, оскільки вони клялися фашизму і фюреру.

Ні на одному будинку парламенту світу немає прапора, на якому раніше була фашистська свастика, а в нас, в Україні, причому вже новій демократичній, такий прапор є на будинку Верховної Ради, як заклик на підтримку фашизму і бандеризму. Скільки ж крові пролито під цим синьо-жовтим прапором і тризубцем, навіщо ж народу нагадувати про це щоденно?! Прийнята символіка — символіка зла. В першій половині ХХ століття вона себе зганьбила на весь світ.

Батальйони «Роланд», «Нахтігаль», як і дивізія СС «Галичина», були розбиті Радянською Армією, а їх залишки, як і сам Р. Шухевич, поповнили ряди УПА-ОУН висококваліфікованими убивцями.

В 1944 р. уряд України у Львові, зустрівшись з керівництвом УПА-ОУН, запропонував зупинити кровопролиття. Там же було запропоновано здорових людей призвати в армію, а хворих від-

пустити додому без ніяких репресій, але керівництво УПА-ОУН відмовилося, бо з мирним населенням воювати легше, ніж з озброєним фашистом, а тому керівництво УПА-ОУН по своїй некомпетентності не використало реальну можливість спасти людей і змити свою ганьбу.

В кожному селі Західної України було убито, повішено, замордовано від 5 до 40 і більше безневинних людей: вчителів, лікарів, медсестер, взагалі спеціалістів, присланих з областей Східної України, військових, жителів польського походження. В Богородчанському р-ні Івано-Франківської обл. було вбито 792 чоловіки, а скільки ж по всій Івано-Франківській обл. і взагалі в усій Західній Україні?

Газета «Прикарпатська правда» в 1990 р. і в 1991 р. почала друкувати на своїх сторінках списки жертв бандерівського терору, але встигла надрукувати лише по трьох районах — це Богородчанський, Городенківський і Галицький, а по решті десяти районах та по місту Івано-Франківську не встигла, бо її закрили як «злочинну». Для підтвердження ми надсилаємо вирізку з газет про жертви бандерівського терору, кожному адресату, по різних селах*.

Про жорстокі дії УПА-ОУН на Івано-Франківщині добре реально описав письменник, депутат Верховної Ради України, уродженець Галицького р-ну Івано-Франківської обл. Степан Пушик в своїй книзі «Страж-гора», виданій 1981 р. Що робили УПА-ОУН з людьми, добре знає і пам'ятає депутат Верховної Ради України Дмитро Павличко, якого під час його роботи охороняв від бандерівців міліціонер Дмитро Андрійович Григорчук (теперешній житель м. Івано-Франківська).

До сього часу депутати Верховної Ради України з західного регіону чомусь замовчують про жертви терору УПА-ОУН. Таке навмисне замовчування робиться тому, щоб приховати від світу запиту депутатів західного регіону. Чому вони замовчують про все це?

Ми, родичі жертв, мовчати не будемо. Якщо парламент України нічого не зробить з колишніми вбивцями свого народу, ми [будемо] змушені звернутися в інші парламенти. Ми сповістимо про це українців, які проживають в Канаді і Америці, Італії і Бразилії, сповістимо поляків, що їх братів і сестер вбивали банди УПА-ОУН не одиницями, групами лише за те, що вони народилися поляками. Ми звернемося в усі миротворчі організації світу.

* У списку вирізки з газети «Прикарпатська правда» (1990. — 19 жовтня) — 158 прізвищ. Не додається.

Недавно Президент України Кравчук Л. М. на зустрічі в Мінську говорив, що [коли] немає держави — немає армії. Питається, яку ж державу в 1941–1955 рр. представляли УПА-ОУН. І що з боку УПА-ОУН зроблено для самостійної України? Звичайно, нічого! Лише катували, вшали, вбивали, стріляли, душили удавками, живими закопували в ями, здирали шкіру зі стоп ніг, пороли черева, зрізували голови ножами і косами, грабували і гвалтували — ось чим займалась УПА-ОУН. Хіба за це милують і реабілітують? Ось які вони герої!

І тепер, прикриваючи свої жорстокі дії над мирним народом, свою вину перекладають на керівні органи радянської влади, фальсифікують в доступній для них пресі. Жодна армія світу цього не робила зі своїм народом, крім УПА-ОУН. Наприклад, у статті Арсена Зінченка про спогади члена УПА-ОУН Ковальчука «Терновим полем» в газеті «Голос України» від 20 березня 1992 р.: «бандерівці, які забирали і замордовували наших рідних, на 95 % були з наших і сусідніх сіл». Так що, пане Ковальчук, що зробила УПА-ОУН, не звертай на інших.

Зараз влада усіх рангів готується до 50-річчя УПА. Яким наказом вона організована, який уряд несе відповідальність за всі її дії, яка держава за це відповість?

УПА-ОУН брала в банду наших хлопців під силою зброї. Не підеш у банду — уб'ють. Утечеш в район — уб'ють родичів і спалять хату. Ось і вибирай. Вибору не було, [тому] і йшли. Уже в банді і маючи при собі зброю, хлопці стрілялись, щоб спасти рідних, а себе — від ганьби.

Тепер йде реабілітація спецпоселенців, всім їм виплачується висока компенсація. А хто реабілітує наших рідних і хто виплатить компенсацію за їх життя? Адже вони в основному були годувальниками своїх сімей.

Ми, рідні жертв бандерівського терору, вимагаємо від імені загиблих розглянути наше звернення. І якщо Верховна Рада України проти повернення бандитизму на Україну, вирішити наступні питання:

1. Зобов'язати місцеві органи влади відновити списки жертв бандерівського терору і увіковічити їх пам'ять поіменно в усіх селах західного регіону з послідовною інформацією в пресі.

2. Визнати дії УПА-ОУН в період 1941–1955 рр. злочинними і терористичними перед своїм народом.

3. Негайно заборонити різні збори колишніх бандерівців, які привають молоді терористично-націоналістичні, насильницькі дії.

4. Не допустити реабілітації бувших членів УПА-ОУН, відмінити пайки і різні пільги.

5. Вирішити питання про компенсацію за життя рідних, годувальників.

Просимо Президента України, Верховну Раду України, Генерального прокурора України і депутатів Верховної Ради України свої відповіді надсилати через газету «Голос України». Чекаємо.

Додаток: 3 аркуші і 1 вирізка з газети*.

Звернення підписали 815 людей.

Оригінал. Машинопис.

Ув[ажаемый] Леонид Макарович!

После ознакомления с обращением прошу дать ответ мне по адресу: Киев-40, пер[еулок] Задорожный, 5/2, кв. 49.

Чтобы я дал ответ моим друзьям и товарищам, которые прислали эти обращения и списки уничтоженных бандеровцами безвинных людей. Я сам видел, как они [банды] издевались над беззащитными в 1941–1950 гг.

[підпис]

Дмитриев Леонид Федотович

23.07.92 г.

Оригінал. Рукопис.

№ 120

ТЕЛЕГРАМА УЧАСНИКІВ УРОЧИСТОГО СВЯТКУВАННЯ 50-ї РІЧНИЦІ УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ В м. ІРПІНЬ КИЇВСЬКОЇ обл. ГОЛОВІ ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ЗАКЛИКОМ ВИЗНАТИ ВЕТЕРАНІВ УПА ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

27 жовтня 1992 р.

Телеграма

Ірпінь
Повідомлення телеграфом.

Київ, Грушевського, 5.
Президії Верховної Ради України

Ми, учасники урочистого святкування 50-ї річниці Української Повстанської Армії, що відбулося 25 жовтня 1992 року в м. Ірпінь Київської області, з огляду на те, що запорізьке козацтво вважало

* Не додаються.

своєю покровителькою Матір Божу, і Свято Покрови Пресвятої Богородиці було найбільш шанованим християнським святом у Січі, що 14 жовтня є днем утворення УПА, що героїчні визвольні змагання УПА проти двох тоталітарних імперій продемонстрували перед усім світом волелюбність українського народу та його прагнення до створення Української незалежної держави, звертаємось до Вас — найвищої посадової особи в Україні, із закликом визнати 14 жовтня днем Збройних сил України, ветеранів УПА — воюючою стороною у Другій світовій війні і надати їм статус ветеранів війни.

Учасники урочистого святкування 50-річчя УПА. м. Ірпінь, 25 жовтня 1992 року.

Київська обл., м. Ірпінь, вул. Леніна 2-а, Ірпінський виконком, кімната 8. Товариство «Просвіта».

18.04.

ННННН 1813 27.10 0064

27.10.92

Оригінал. Телеграфна стрічка.

№ 121

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ І ПРАЦІ ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Л. М. КРАВЧУКА, ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩА, ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА УКРАЇНИ Л. Д. КУЧМИ З ПРОХАННЯМ ВИСЛОВЛЕННЯ ЧІТКОЇ ПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОЛІТИЧНОЇ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ ОУН-УПА

3 лютого 1993 р.

Президенту України
Л. М. Кравчуку

Голові Верховної Ради України
І. С. Плющу

Прем'єр — міністру України
Л. Д. Кучмі

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ВЕТЕРАНІВ

Ветеранські організації України, які об'єднують на громадських засадах старшу за віком частину населення, в своїх чис-

ленних зверненнях до Президента і Верховної Ради України висловлювали глибоку занепокоєність з приводу посилення діяльності націоналістичних формувань і розв'язаної певними політичними колами кампанії за політичну реабілітацію Організації Українських Націоналістів і Української Повстанської Армії, відомих світовій громадськості ганебною співпрацею з німецьким фашизмом в роки минулої світової війни та вчиненими тяжкими злочинами проти власного народу.

Однак вищі державні органи влади так і не висловили своєї чіткої позиції щодо цієї гострої політичної проблеми. Тим часом націоналізм, як ідеологія, все більш поширюється і намагається вкоренитися в державних сферах. Нагадаємо про націоналістичні за своєю суттю події, що відбулися минулим літом з благословення влади в Києві та інших містах України під гаслами зміцнення української державності, а також з нагоди 50-річчя УПА з участю запрошених ватажків закордонних націоналістичних угруповань відомих усьому світу колаборантів, які з високих трибун повчали наш народ, яку Україну, на їх вимір, треба будувати. На посиленій антирадянській хвилі, під натиском націонал-демократичних об'єднань і гучний акомпанемент зорієнтованих на них засобів масової інформації розбудова України набрала нових обертів в усіх напрямках. Наслідок — поглиблення економічної кризи, зuboжіння народу, падіння моральності, зростання злочинності. Палкі заклики націонал-демократів до примирення всіх верств населення, до злагоди всіх людей, незалежно від політичних поглядів, закінчуються ультиматумом: або ви з ними, або діждетесь громадянської війни і кровопролиття. Саме таку страшну концепцію «національної злагоди» нещодавно оприлюднила (і не вперше) депутатська фракція націонал-демократів у Верховній Раді України, передбачаючи можливе відновлення забороненої під її ж тиском Комуністичної партії. Між тим зростає чисельність і агресивність націоналістичних формувань, частішають випадки фізичної розправи з боку їх членів над інакодумцями.

Та все ж найбільше занепокоєння викликає у ветеранів проникнення націоналізму у Збройні сили та Національну гвардію України. Нині особовий склад Збройних сил, від солдатів до генералів, виховується новою соціально-психологічною службою за гуманітарною програмою на військових традиціях запорізьких козаків, січових стрільців та недоброї пам'яті петлюрівських і упівських вояків, які висвітлюються єдиними взірцями високої моральності та громадської свідомості. Традиції інтернаціоналізму,

дружби народів, патріотизму та мужності воїнів Радянської армії — визволителів України від німецько-фашистських загарбників не заслуговують, на думку авторів згаданої програми, на увагу, як такі, що мають неприйнятне радянське походження. Щоб слухачі краще сприймали «гуманітарне» навчання, воно інтенсивно підживлюється різними конференціями, семінарами, публікаціями матеріалів, підготовлених працівниками соціально-психологічної служби Міноборони і безпосередньо її керівником, гетьманом українського козацтва в сучасному генеральському мундирі паном В. Мулявою. Мета всіх ініційованих Мулявою та його підлеглими заходів щодо виховання війська — переконати особовий склад, а разом з ним і широку громадськість, що націоналізм являє собою єдину рушійну силу в сучасному та майбутньому розвитку української державності, і тільки «героїчне» минуле націоналістичних формувань заслуговує на наслідування в розбудові Збройних сил України. Політична позиція Муляви була схвалена ветеранами дивізії СС «Галичина» і відзначена нагородженням його пам'ятною медаллю цього колишнього німецького з'єднання.

За аналогічною програмою виховується і особовий склад Національної гвардії України, Слід лише відзначити для характеристики деякі деталі: у львівському полку гвардії, наприклад, безперешкодно діють емісари республіканської партії, а київський полк гвардії, сформований на базі 18-го Новоросійського мотострілецького полку внутрішніх військ, з почестями охороняв привезений з-за кордону прапор залізної стрілецької дивізії колишнього війська Петлюри. Власне бойове знамено цього полку прибрано до сейфу, подалі від людських очей.

Вимоги прийнятих законів щодо департизації і деполітизації Збройних сил і Національної гвардії України повністю проігноровані, і це є незаперечним фактом. Чи, може, всупереч здоровому глузду треба вважати, що масова пропаганда націоналізму в поєднанні з брудним паплюженням всього без винятку радянського — явище політично нейтральне? Історія ж на трагічних уроках переконливо вчить, що саме така політична суміш вибухонебезпечна для суспільства. Тому для старшого покоління не байдуже, якою ідеологією озброюють дітей та онуків у військових формуваннях, хто і проти кого їх наставляє. Обставини змушують ветеранів ще раз викласти свою позицію відносно зазначених життєво важливих проблем.

1. Вищі державні органи влади та компетентні наукові установи мають покласти край невизначеності в політичній оцінці

ОУН і УПА, чітко окреслити негативне і позитивне в їх діяльності на різних етапах історії України.

2. Збройні сили та Національна гвардія України повинні бути надійно захищеними від загрозливого впливу націоналістичних та інших політичних течій, від можливих спроб використати збройні формування в домаганнях влади. Ветерани залишають за собою право протидіяти націоналістичній ідеологізації своїх дітей та онуків, якщо вона буде продовжуватись у військах, уоіма доступними засобами.

3. В усіх без винятку державних структурах України повинні володарювати не політичні сили, а правові принципи та норми, визнані всім народом. Обставини вимагають прискореної доробки проекту нової Конституції та всенародного визнання її основоположних принципів. Досягти бажаної єдності та духовного оновлення народу можливо лише на загальноприйнятих конституційних підвалинах, а не на кон'юнктурних парламентських рішеннях.

Ветерани сподіваються, що їх думки будуть враховані.

Лист прийнятий президією Київської міської Ради ветеранів.

Голова Київської міської Ради ветеранів
[підпис]

В. О. Шаригін

Исх. № 34. 03.02.93 г.

Оригінал. Машинопис*.

№ 122

ЛИСТ І. М. ПЛАТОНЕНКА з с. ПІРНОВЕ ВИШГОРОДСЬКОГО р-ну КИЇВСЬКОЇ обл. ДО ЗАСТУПНИКА ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ В. В. ДУРДИНЦЯ з ПРОПОЗИЦІЯМИ ЩОДО РЕАБІЛІТАЦІЇ ВОЇНІВ ОУН-УПА

5 березня 1993 р.

Заст. Голови Верховної Ради України
Дурдинцю Василю Васильовичу

Пише житель с. Пірнове, що на Київщині,
І. М. Платоненко.

По-перше, вибачаюсь, що відриваю у Вас дорогий час.

* Засвідчено печаткою організації.

Складне питання — визначити УПА-ОУН визволителями, чи як? Вирішення цього питання, безумовно, дасть можливість вирішити ще ряд питань. У мене є своя думка, яку я викладу. Добре знаю, що це питання вирішиться розумно (навіть не ураховуючи моєї думки), зате будуть враховані всі обставини.

А що, як це питання хай розсудить народ (через референдум). Коли тільки Верховна Рада прийме рішення, визначить їх визволителями, можливо, частина населення буде незгодна з таким рішенням. Коли не можна буде їх вважати визволителями, оскільки вони визначений час виконували волю німецького командування, тоді вони — бійці УПА-ОУН, будуть незгодні, а, можливо, й деякі шари населення.

А коли народ скаже «так», чи «так», тоді питання буде вичерпане, і винити Верховну Раду не будуть. Можливо, моя думка і не підійде, але висловлю. Перед референдумом (і не гаючи часу) народ України проінформувати об'єктивно про УПА-ОУН через пресу й інші види інформації.

1. Коли були організовані (утворені)?
2. Хто ними керував (командував)?
3. Хто давав зброю, хто їх годував?
4. Яку мету мали, хто в них був ворог (противник)?
5. Хай юристи свою точку зору висловлять.

А потім референдум. Багато людей є живі, які своїми очима бачили [дії] УПА-ОУН, вони можуть достовірно останнім роз'яснити і оцінити дії цих загонів. Я не зустрів і зараз не знаю, хто був командуючим цією армією. Хто був нач. штабу армії? Якщо це армія, то хто її утворив. Можливо, був наказ Гітлера, то так треба народ проінформувати.

Якщо такої армії не було, то не треба називати Українська Повстанська Армія. Буває, і так кажуть — «армія студентів», або «армія механізаторів с[ільського] господарства». Але це озброєні бійці, то тут символічна назва не підійде.

Якщо це армія, то повинна мати назву, або номер, командуючого армією, нач. штабу, печатку, прапор. Хто утворив цю армію, якою постановою чи наказом? Якщо не було командуючого, назви армії, не було печатки, прапора, то це не армія, а групи, або загони під командуванням С. Бандери. І було б правильно називати «Загони під керівництвом Бандери».

Я вибачаюсь, цього листа слід було адресувати голові Комісії з військових справ, але я не знаю, хто в тій комісії. Якщо Ви

ознайомитесь з цим листом і передасте в Комісію, чи куди-там, я буду задоволений.

З великою повагою до Вас ветеран війни і праці

[підпис]

Платоненко Іван Максимович

255242, Київська обл., Вишгородський р-н.,

с. Пірнове, вул. Кірова, 13.

5/III-1993 р.

Оригінал. Рукопис.

№ 123

ЗАЯВА А. Г. КОВТУНА З м. ІРПІНЬ КИЇВСЬКОЇ обл. ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРОХАННЯМ ВИЗНАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОУН-УПА У СТВОРЕННІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

18 вересня 1996 р.

До Верховної Ради держави України,
Комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА

Ковтун Андрій Григорович,
м. Ірпінь Київської обл., вул. Садова, 64-б,
політв'язень, інвалід II групи

З А Я В А

Слава тобі, карасику, аж два, Господи, в ятір попалися! Слава тобі, Господи, Верховна Рада держави України на 6-му році створення державності підсумувала свій національний розвиток у створенні української державності, прийняла постанову про створення нової законодавчої Комісії з діяльності ОУН і УПА.

5 років панове депутати Верховної Ради держави України сиділи у возі Верховної Ради, думали-гадали, де та кобила-конячка, що їх долею випадку привезла в аудиторію Верховної Ради? Народні депутати парламенту України і, нарешті, державні діячі, дійшли згоди між «всіма» фракціями, що коли є віз і місце перебування, то повинна була б [бути] і конячка, яка їх туди доставила, підтвердила на офіційному рівні всю трагічність України, трагедію українського народу. Немає потреби запевняти панам депутатам, що розвал імперії Радянського Союзу був обумовлений своєю неминучістю розпаду, існуванням у штучному організмі імперії фактора України!

Мільйони розстріляних, закатованих, замордованих в таборах спецмерті, десятки тисяч національних вояків Української Повстанської Армії — Організації Українських Націоналістів, полеглих на полі бою, сотні тисяч депортованих, висланих, «розкуркулених» обумовили розвал імперії злочину, агресії. Ще більша трагедія українського народу, трагедія історичності української нації, що на час розпаду ворожої імперії, імперії поневолення та фізичного державного знищення всього національного, свідомого українсько-національного суспільства, знищення громади українців, основи її державного устрою, що, повторюю, на час розпаду ворожого Радянського Союзу в Україні вже не було національної сили взяти владу в свої руки. Владу захопили: елемент, продукт комуністичної ідеології, червоного більшовизму: у Верховну Раду України прийшла «група 239», вчорашні і сьогоднішні комуністи, «помінявші» «перелицьовані» зайчики-ленінці!

І лише на 6-му році «народні» депутати спромоглися створити, лише створити, а не віддати належне національному фактору — Україні, який обумовив умови проголошення Акта державної незалежності! І питання, як поступить Комісія в своєму проекті закону про визнання діяльності ОУН і УПА у створенні Української держави з тими громадянами-українцями, членами ОУН, які не пройшли через жорна КГБ, військтрибунал, ОСО, не мають в досьє СБУ судових справ, які будуть розглядатися і «реабілітуватися» (м'який термін, а чому не визнання вкладу в національно-визвольну боротьбу за відновлення Української Народної Республіки) за волею і ласкою вчорашніх прокурорів УРСР.

Раїса Бень, десятикласниця, член «Спілки визволення України», командир загону «Воля Великої України» УПА-ОУН, не побувала в лапах карателів КГБ, не має судової справи, не одержить посмертно статус ОУН, воїна УПА? А як поступить Верховна Рада України з родинами тих, хто поклав своє життя на вітар Вітчизни, за майбутню незалежну «Вільну Україну»? Яке місце Верховна Рада віддасть пам'яті полеглих за Україну?

Панове випадку, трошки посувайтеся і віддайте належне тим, хто залишився хоч в пам'яті гідним!

18/IX-96 р.

[Підпис]

Оригінал. Рукопис.

**ЗВЕРНЕННЯ-СВІДЧЕННЯ ЖИТЕЛЯ с. ІВАНКІВ
БОРИСПІЛЬСЬКОГО р-ну КИЇВСЬКОЇ обл. А. СВИРИДА
ДО СЕКРЕТАРІАТУ КУН ПРО ВЛАСНЕ БАЧЕННЯ РОЛІ
ОУН-УПА В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ, З ВИМОГОЮ
ВИЗНАННЯ ФОРМУВАНЬ ОУН-УПА ЯК БОРЦІВ ПРОТИ
ОКУПАНТІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД**

10 жовтня 1996 р.

Свідчення про героїчну боротьбу членів ОУН та учасників УПА проти окупантів України в роки Другої світової війни

Вважаю і бажаю, щоб це невелике свідчення прислужилось справі відновлення історичної справедливості щодо гідного вшанування героїв, які в роки війни відстоювали честь української нації.

В 1943 р. в червні місяці групу юнаків і мене з с. Іванків Бориспільського р-ну Київської обл. відправили на роботу у військове містечко Борисполя. Там ми зблизились з патріотично настроєними полоненими бійцями, які шукали нагоду зв'язатись із місцевими партизанами. Вони планували захопити зброю, кілька автомашин, підірвати склади з боєприпасами та пально-мастильними матеріалами і прорватися у ліс та з'єднатися з партизанами. Ми в цьому повинні були їм допомогти. Але старинський ліс на той час уже був щільно оточений ворогами. Зв'язок з партизанами унеможливився. А в кінці червня нас відправили до Німеччини.

На ст. Радзивілів (Львівська обл.) 20-річний юнак патріот України Іван Бохонко допоміг нам втекти до хлопців з УПА. Іван Бохонко, родом з Радзивілова, був членом ОУН, працював на залізниці. Він говорив: «Вночі зриваєм колію, а вдень ремонтуємо». За згодою з тамтешніми патріотами ми пішли на схід, щоб боротись з окупантами на рідній землі. Був довгий шлях у напрямку домівки.

На території Західної України, по якій ми пробиралися додому, майже повсюдно неофіційно владарювали бандерівці, мельниківці та інші угруповання ОУН та УПА. Тільки біля залізниць та у містах панували німецькі окупанти. Весь народ, патріотично свідомий і волелюбний, боровся з окупантами, всіма силами чинив опір ворогам. Там навіть старенька бабуся одного разу нам порадила: Вам би, дітки, до наших хлопців, у ліс (так любовно люди називали вояків повстанської армії).

На другий чи третій день мандрівки в лісі ми натрапили на свіжоспалене село. Вціліли печі та димарі. Біля одного згарища була жінка і розповіла, що на початку 1943 р. німці забрали дівчат та худобу, але загін УПА, перебивши конвоїрів, повернув їх додому. Німці помстилися, на Пасху 1943 р. за допомогою авіації і запальних бомб спалили село. Під час розмови з жінкою до нас наблизились озброєні люди — то були бійці місцевого загону [УПА]. Командир продовжив розмову: «Ми їх били на землі, а після цього будемо турбувати і в повітрі. Ми маємо зенітну артилерію». В загоні були бійці з колишніх оточенців, були бійці з Київської обл. і Донбасу. Нас запрошували до школи старшин, пропонували варіанти служби в УПА, але нас манила батьківщина. Командир погодився з нашим бажанням йти на схід.

На території Східної України, в Бердичеві я і мій товариш потрапили у гестапівську в'язницю, я — у камеру № 6, товариш — у камеру № 5. У тій в'язниці я теж мав нагоду поспілкуватися з в'язнем-націоналістом. Прізвище його Терещенко, до війни працював директором однієї з шкіл на Житомирщині. В своєму районі він очолював осередок ОУН.

В 1943 р. за доносом зрадника Савіцького (його тримали у камері № 5) вся група ОУН (близько 100 чоловік) була заарештована гестапівцями і розстріляна. Живим на той час лишили лідера групи Терещенка і зрадника Савіцького. Про все це мені розповів в'язень нашої камери Барабанов Трохим Самійлович, теж директор школи м. Бердичева, теж патріот, але з лівим ухилом. Після війни я вів пошуки товаришів по камері № 6, але безрезультатно. Наймовірніше, [що] німці їх знищили при відступі.

У 80-х роках я зміг побувати знов у Радзивілові (Червоноармійську). Племінник Івана Бохонка і його рідна сестра розповіли мені про трагічний кінець групи патріотів — членів ОУН. В 1944 р., перед відступом в одну ніч гестапіці арештували 6 чоловік, в т. ч. Івана Бохонка. На ранок їх тіла знайшли в яру на окраїні міста, але перепоховання на кладовище провели [лише] з приходом радянських військ.

В післявоєнні роки дві мої однокласниці — Ольга і Марія — працювали в Західній Україні вчительками. Вони розповідають, що до них на квартиру приходили хлопці з УПА, проводили мирну агітаційну роботу. Вони були інтелігентні порядні хлопці. На все життя в них [дівчат] залишились приємні спогади про патріотів — юнаків з УПА. На жаль, спогади про зустріч з офіцерами Радянської армії залишились дуже негативними. Уникаючи таких «зу-

стрічей», дівчата були змушені ночувати в копиці сіна (це було взимку і одна з них захворіла на запалення легенів).

Я ніколи не вірив більшовицькій пропаганді, котра очорнювала діяльність патріотів нашого народу — членів ОУН-УПА. Я пройшов довгий і тяжкий життєвий шлях. У гестапівській в'язниці, очікуючи на смертний вирок, я гостро відчував любов до життя, до батьківщини. Мав велике бажання розповісти людям про бачене, почуте й пережите. Моя мрія здійснилась... Пишаюся тим, що народився українцем, завжди прагнув свободи і за неї як міг, так і боровся. Я мав щастя бути поряд з бійцями опору під час ворожої окупації. Тому дуже ціную нинішню свободу, беру посильну участь у патріотичній діяльності. Найбільше щастя мого життя — це те, що дочекався волі, незалежності і державності України, її Конституції.

Вимагаю, щоб влада в Україні визнала ОУН, УПА, інші українські формування як активних борців проти всіх окупантів під час і після війни.

10.10.1996 року

[підпис]

Андрій Свирид

Народився 1925 р., 4 лютого, в с. Іванків Бориспільського району Київської обл., за цією адресою живу і тепер.

Ветеран війни і праці.

Ксерокопія. Машинопис.

№ 125

**ВІДКРИТЕ ЗВЕРНЕННЯ Г. ОХРИМЕНКА З м. КИЇВ
ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Л. Д. КУЧМИ І ГОЛОВИ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ О. О. МОРОЗА З ВИМОГОЮ
ВИЗНАТИ ОУН-УПА ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ У ДРУГІЙ
СВІТОВІЙ ВІЙНІ**

15 жовтня 1996 р.

Україна і Бог!

м. Київ

Урівняти в правах воїнів ОУН-УПА
з воїнами Другої світової війни

Відкрите звернення до Президента
та Голови Верховної Ради України

Шановні пане Президенте та пане Голово
Верховної Ради України!

Сьогодні виповнюється 57 років з того дня, коли за завданням слуг світового сіонізму Хрущова (Соломона Н. Пеарльмуттера) та Шелєпіна зманкрутований українець Сташинський підлю, по-звірячому знищив в Мюнхені патріота української нації, провідника Організації Українських Націоналістів (ОУН), одного із організаторів і керівників Української Повстанської Армії (УПА) СТЕПАНА БАНДЕРУ.

На це святе для кожного українця ім'я вороги нашої незалежності вилили тисячі тонн бруду, намагаючись всіляко принизити роль української нації в боротьбі за свою Незалежну Соборну Державу Україну.

Саме страшне те, що і в незалежній Україні деякі представники незаконно відродженої КПУ, Соціалістичної та Селянської партій, а також «визволителі» Івана Герасимова продовжують і далі паплюжити святе ім'я Степана Бандери, фальсифікувати нашу історію, всіляко намагаючись і далі прищеплювати українцям почуття меншовартості.

Ці люди не мають здорового глузду, безсовісно фальсифікують історію та продовжують і сьогодні зневажати українську націю, котру вони зі своїми попередниками по-звірячому нищили геноцидом (за 74 роки «славного прошлого» в сиру землю відправлено понад 60 млн чоловік), та загнали її в гетто у вигляді колгоспів, радгоспів та державних підприємств.

Але ж ці, так звані «борці за щастя української нації», в 1918–1922 рр. за завданням світового сіонізму, котрий в Росії в 1917 р. здійснив жовтневий переворот та прийшов до влади, знищили Українську Народну Республіку, розчленувавши її між советською Росією та Польщею.

Тому поява на історичній арені ОУН-УПА під проводом Євгена Коновальця, Степана Бандери, Романа Шухевича, Андрія Мельника. Ярослава Стецька, котра понад 10 років на теренах України вела визвольну війну проти червоних та коричневих фашистів, є об'єктивною закономірністю та продовженням багатовікової боротьби української нації за свою незалежність та побудову власної Незалежної Соборної Держави України.

Але, на превеликий жаль, наша червона Верховна Рада та президентська команда до цього часу не спромоглися не тільки не відмінити ганебні та образливі для української нації червоні свята у вигляді 7 листопада, 8 березня, 1, 2 травня, а навіть не визнали ОУН-УПА воюючою стороною в Другій світовій війні, а вояків ОУН-УПА до цього часу не урівняно в правах з воїнами Советської армії. В такому ж стані знаходяться також і борці української нації, котрі в 1918...1922 рр.* зі зброєю в руках виступили проти московсько-сіоністських поневолювачів.

Шановні пане Президенте та пане Голово Верховної Ради!

В день 37-ї річниці підлого вбивства одного із кращих синів української нації — Степана Бандери, як громадянин України, вимагаю від Вас негайно зробити наступне:

1. Встановити першу державну нагороду (а не президентський знак України) — орден Степана Бандери.
2. На законодавчому рівні визнати ОУН-УПА третьою воюючою стороною у Другій світовій війні.
3. Реабілітувати повністю, а також урівняти в моральних та матеріальних правах нарівні з воїнами Советської армії вояків ОУН-УПА, а також всіх борців української нації, котрі в 1918...1922 рр. зі зброєю в руках виступили проти московсько-сіоністських загарбників України.
4. Виконати Указ Президента України про знищення неоконкретних пам'яток катам української нації на теренах України.
5. Всі вулиці в містах і селах України, що носять ім'я сіоністського масона, убивці української нації, гомосексуаліста Ульянова-Бланка-Леніна перейменувати на ім'я Степана Бандери.
6. Відмінити святкування на державному рівні ганебних та образливих для української нації свят 7 листопада, 8 березня та 1, 2 травня.

Шановні пане Президенте
та пане Голово Верховної Ради!

Подальше зволікання з позитивним вирішенням перелічених питань не принесе слави Україні та поваги до її законодавчих та виконавчих структур як зі сторони української нації, так і зі сторони світової спільноти. Вам, як високим посадовим особам в Україні,

* Так у тексті.

варто також пам'ятати, що ніхто, ніде і ніколи не зможе уникнути справедливого суду історії.

А тому ще раз нагально закликаю Вас до негайного вирішення перелічених питань.

Бажаю успіхів в побудові Незалежної Соборної Держави української нації України!

З повагою

[підпис]

Григорій Охріменко

Слава Україні!

Ксерокопія. Машинопис.

№ 126

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. КИЇВ В. І. КРИВЦЯ ДО СЕКРЕТАРІАТУ ОУН
М. КИЄВА З ПРОХАННЯМ ПРО ЗАХИСТ, ЗА РЕАБІЛІТАЦІЮ
УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

*19 листопада 1996 р.**

В Секретаріат ОУН м. Києва

Кривця Віктора Івановича, 1924 р. н., інваліда праці III гр.,
учасника Другої світової війни, двічі реабілітованого.
Київ-92, вул. Микільсько-Ботанічна, 27/29, кв. 47

В 1941 р., коли ще був юнаком, я свідомо, за покликом душі і серця, став на шлях боротьби за незалежну Україну. Виконував ряд доручень східного проводу [як] ОУН, так і УПА. А коли в 1943 р. німецька армія відступала на захід, я був за вказівкою одного з керівників боївки залишений, як зв'язківець. Мене було зараховано студентом Дніпропетровського гірничного інституту. Але незабаром після повернення совітської армії я був заарештований і 20 років провів у тюрмах, таборах і психлікарнях. Я пройшов всі кола комуністичного свавілля й утисків, неодноразово, дякуючи Господу, ухилявся від фізичного знищення. Але сьогодні у мене не вистачає фізичних сил боротися з державним російським і українським бандитизмом. Тому я змушений звернутися до Вас за допомогою захистити мене від цього свавілля і бандитизму.

* Датується за супровідними документами.

7.06.1956 р. президія Магаданського обласного суду скасувала рішення Середньоканського районного суду Магаданської обл. від 19.02.55 і 31.05.55 р. Ще скасувала і виконавчий лист від 31.05.55 р. Проте суддя Ягоднинського райсуду і його судвиконавець 14.08.95 р. зобов'язали (за вказівкою голови Магаданського облсуду Шматова та голови міського суду м. Магадана Кулеби) за скасуванням виконавчим листом від 31.05.55 р. «Ягоднинтехопторг» сплачувати мені втричі менший збиток від того, що зобов'язала своєю постановою сплачувати мені президія Магаданського облсуду 4.06.56 р., за якою я отримував збитки, починаючи від 7.06.56 р.

Але через втручання вищеназваних осіб, а також головного мафіозі Колими Савельєва, директора «Ягоднинтехопторгу», в 1993 р. мені було припинено виплату збитків за рішенням президії Магаданського суду від 7.06.56 р., хоча я отримав декілька переказів збитків за скасуванням рішенням від 31.05.55 р. Крім того, Савельєв 26.05.94 р. свідомо знищив деякі мої дуже важливі документи, щоб у майбутньому я взагалі не зміг би отримувати [відшкодування] збитків. Про це дуже добре знає прокуратура Магаданської обл. і Ягоднинського р-ну цієї області. Знають, але не реагують, тому що Генеральна прокуратура РФ і Конституційний суд РФ не приділяють ніякої уваги цьому свавіллю, хоча добре про це знають.

Крім того, суддя Ягоднинського райсуду Євтушенко і судвиконавець Новікова не зобов'язали «Ягоднинтехопторг» виконувати постанову Ягоднинського прокурора Ф. Л. Марлицького від 4.01.92 р. про сплату мені додаткових втрат на догляд за мною молодшої медсестри і їх компенсацію, починаючи з 13.04.90 р. і робити ці перерахування щомісяця. Постанова була видана на підставі документів і висновків ВТЕКу, яку я надіслав. А тепер всі ці документи, які знищила правова російська мафія, знову вимагають від мене.

Ягоднинська прокуратура і її райсуд не зобов'язали сплачувати збитки і їх індексацію відповідно [до] Правил відшкодування роботодавцем шкоди, спричиненої каліцтвом й іншим пошкодженням здоров'я, впроваджених 1 грудня 1992 р. Я впевнений, що ці Правила були опубліковані, щоб приховати державний російський бандитизм від світової демократичної думки. Моя справа — тому доказ. Всі ці ганебні вчинки правових структур Росії по відношенню до мене завдали моєму здоров'ю і менталітету величезної шкоди, яку неможливо встановити.

На підставі вищевикладеного прошу Секретаріат ОУН м. Києва захистити мене від російської тиранії і звернутися до відповідних світових організацій, щоб вони вплинули на уряд Росії, або через міжнародні судові організації зобов'язати Уряд Росії за міжнародними законами:

1. Негайно відшкодувати мені всі суми, які ще не відшкодували, або невірною відшкодували згідно з рішенням президії Магаданського облсуду від 7.06.56 р., а також «Правил відшкодування», які діють з 1 грудня 1992 р. А також індексувати всі ці суми.

2. Негайно сплатити мені втрати з їх індексацією згідно з рішенням прокурора Ягоднинського р-ну пана Ф. Л. Марлицького на утримання молодшої медсестри, починаючи з 13.04.90 р.

3. Всі суми з їх індексацією, які я не отримував до цього часу через злочинні дії відповідних органів Росії і через це поніс великі матеріальні збитки, сплатити мені у 50 (п'ятдесят) разів більшою компенсацією.

4. Сплатити мені 10 (десять) тис. американських доларів, які перерахувати на російські рублі, щоб сплатити за імплантацію зубів за новітньою європейською технологією, які я втратив через нелюдські умови життя на Колимі. Простими зубними протезами я не можу користуватися через відсутність у мене рук. Рахунок-фактура № 61 вислана мною у відповідні органи Магаданської обл. 16.11.95 р.

5. За заподіяні мені моральний та інтелектуальний злочини правовими органами Росії сплатити мені компенсацію в сумі 25 (двадцять п'ять) млн американських доларів.

Шановний Секретаріате ОУН м. Києва, тільки відповідними заходами можна примусити кримінальну Росію поважати права людини, які постійно порушуються Росією. Всі документи, які підтверджують вищевикладене, у мене є. Дякую за увагу, і моя непохитна повага до Вас.

Шановний Секретаріате ОУН м. Києва! Я продовжую свою заяву на Ваше ім'я про захист мене від бандитського свавілля, на цей раз української правової мафії.

Я повернувся з Колими, дякуючи амністії Конрада Аденауера, в 1955 р. і після закінчення Київського університету ім. Т. Шевченка 20 років працював викладачем в одному з київських технікумів. За своє свідоме відношення до совітської влади 4 лютого 1983 р. за вказівкою київського КДБ і за вимогою головного тиранозавра колишнього СРСР Андропова за мою участь в національно-визвольному русі за незалежну Україну я був засуджений судовою колегією з кримінальних справ Київського міського суду до 10 років [таборів] суворого режиму з конфіскацією — погра-

буванням усього майна моєї сім'ї. Все пограбоване було продано, а гроші переведені в Росію, як були також переслані туди пограбовані золоті речі моїх дочки і сестри. Всі бандити, які тоді грабували мене, сьогодні працюють і продовжують свою ганебну справу, а ті, хто на пенсії, отримують великі суми пенсій, хоча в демократичній державі їхнє місце в камері біля параші. Все це підтверджує злочинний альянс між Росією і Україною і є доказом того, що 5-та російська колона в Україні почуває себе, як у своїй хаті. Тому я впевнений, що цивільний вирок Верховного Суду України, який має відбутися 19.11.1996 р., лише частково може задовольнити мої вимоги, або навіть зовсім їх не задовольнити. Усі мої вимоги є в заяві на ім'я Президента і до Верховного Суду України.

Враховуючи моє минуле, ніхто з державних органів України не буде захищати мене! Я звертаюсь до Секретаріату ОУН м. Києва, враховуючи, що комуністична ідеологія має вплив на всі прошарки суспільного життя України, з проханням захистити мене від правового бандитизму українських структур, а після винесення рішення Верховним Судом України звернутися до Міжнародного Суду з прав людини в Страсбурзі (Франція) про захист громадянина України Кривця Віктора Івановича, інваліда праці і групи, учасника Другої світової війни від комуністичного свавілля в Росії і Україні.

Дякую за увагу і моя щира і непохитна повага до Вас [Підпис]

P. S. Всі необхідні документи за першою Вашою вимогою будуть подані Вам.

Оригінал. Рукопис.

№ 127

**ЛИСТ РОБІТНИКІВ ВАТ ЗАВОДУ «ЛЕНІНСЬКА КУЗНЯ»
М. КИЇВ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ВИМОГОЮ
РІШЕННЯМ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ВШАНУВАТИ
УЧАСНИКІВ ОУН-УПА ЯК БОРЦІВ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

*16 січня 1997 р.**

252019, Київ-19, вул Грушевського, 5.
Верховна Рада України

* Дата відправлення листа.

Шановні члени Комісії!

В Україні урочисто відзначено 5-ту річницю відновлення державності, перед тим прийнято Конституцію, в преамбулі якої чітко й однозначно записано про нашу спільну «відповідальність перед Богом, попередніми, нинішнім і прийдешнім поколіннями».

Задовго до 24 серпня 1991 р. сотні тисяч українців в лавах ОУН-УПА боролися за свободу і незалежність України. Всім світом, а найголовніше — власним народом визнано: український рух опору, що проявився у формі Української Повстанської Армії, був національно-визвольною боротьбою нашого народу за свою незалежну державу. Те ж саме, що, наприклад, зараз. Чечня воює за свою незалежність від Росії, з чим її і вітаємо.

Тисячі учасників цієї боротьби після років окупації і терору живуть серед нас і, незважаючи на свій похилий вік, працюють для зміцнення державності, але після 5 років існування незалежної держави України влада так і не спромоглася визнати учасників ОУН-УПА борцями за волю України, не говорячи вже про належне вшанування на державному рівні їхньої боротьби.

І тепер, коли Україну прийнято у Раду Європи та її інституції, таке ставлення до повноправного члена Конфедерації Європейських ветеранів Другої світової війни — Братства ОУН-УПА — не може не викликати здивування у всьому світі і, зокрема, у нас — робітників з[аво]ду «Лен[інська] кузня».

Тому ми, робітники ВАТ «Лен[інська] кузня» звертаємось до Вашої Комісії з вимогою відновити історичну справедливість відповідним рішенням Верховної Ради та вшанувати учасників ОУН-УПА як борців за незалежність України. Ми вважаємо, що борці за волю повинні бути вшановані державою.

З повагою

робітники ВАТ «Лен[інська] кузня»*

Оригінал. Рукопис.

* 60 підписів.

**ЛИСТ М. В. ПЛЮТА З м. БІЛА ЦЕРКВА КИЇВСЬКОЇ обл.
ДО КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПЕРЕВІРКИ
ДІЯЛЬНОСТІ ОУН-УПА З ПРОПОЗИЦІЄЮ ПРИЙНЯТТЯ
РІШЕННЯ ПРО ВИЗНАННЯ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА
БОРЦЯМИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

16 січня 1997 р.

252019, Київ-19, вул. Грушевського, 5 Верховна Рада України.
Комісії зі сприяння у вивченні питань, пов'язаних з перевіркою
діяльності ОУН-УПА.

Шановні члени Комісії!

В Україні урочисто відзначено 5-ту річницю відновлення державності, перед тим прийнято Конституцію, в преамбулі якої чітко й однозначно записано про нашу спільну «відповідальність перед Богом, попередніми, нинішнім і прийдешніми поколіннями».

Задовго до 24 серпня 1991 р. сотні тисяч українців в лавах ОУН-УПА боролися за свободу і незалежність України. Всім світом, а найголовніше — власним народом визнано: український рух опору, що проявився у формі Української Повстанської Армії, був національно-визвольною боротьбою за постання Української Самостійної Соборної Держави.

Тисячі учасників цієї боротьби після років окупації і терору живуть серед нас і, незважаючи на свій похилий вік, працюють для зміцнення державності, але і після 5 років існування незалежної держави України влада так і не спромоглася визнати учасників ОУН-УПА борцями за волю України, не говорячи вже про належне вшанування на державному рівні їхньої боротьби.

І тепер, коли Україну прийнято до Ради Європи та її інституцій, таке ставлення до повноправного члена Конфедерації Європейських ветеранів Другої світової війни — Братства ОУН-УПА — не може не викликати здивування в усьому світі.

Тому я, Плюто Микола Васильович, ветеран і інвалід Другої світової (Вітчизняної) війни, який пройшов з боями від Волги і через весь південь України (Таврію, Сиваш, Перекоп), звертаюсь до вашої Комісії з вимогою відновити історичну справедливість відповідним рішенням Верховної Ради та вшанувати учасників ОУН-УПА як борців за незалежність України.

Впевнений, що у такій спосіб буде досягнуто громадської злагоди у нашому суспільстві, про необхідність якої так часто говорять політики, і ви проявите себе гарантом нещодавно прийнятої Конституції.

Моя адреса:
256400, м. Біла Церква Київської обл.,
бульвар Олександрійський, буд. 111, кв. 7.

Плюто М. В., інвалід війни [підпис]

Р. С. Шановні друзі з Комісії!

Ми всі — весь український народ, боронили свою землю на різних фронтах, тому не можемо жити у розбраті. Об'єднавшись і відродивши нашу державу, — демократичну і заможну, здобудемо гідність і повагу від інших європейських народів. Проникливий голос серця завжди будив мою сумлінність, і вже на схилі літ я віддаю свої сили, щоб Україна стала вільною.

З прихильністю — М. В.

Оригінал. Рукопис.

№ 129

ЛИСТ О. М. ГАПІЙ І Ф. М. МАРЧЕНКА З м. БІЛА ЦЕРКВА КИЇВСЬКОЇ обл. ДО КОМІСІЇ ЗІ СПРИЯННЯ У ВИВЧЕННІ ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПЕРЕВІРКОЮ ДІЯЛЬНОСТІ ОУН-УПА, ЗА ВИЗНАННЯ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА ЯК БОРЦІВ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ

22 січня 1997 р.

Комісії зі сприяння у вивченні питань,
пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА.

Шановні члени Комісії!

Після 5-ти років існування незалежної держави України, влада так і не спромоглася визнати учасників ОУН-УПА борцями за волю України, не говорячи вже про належне вшанування на державному рівні їхньої боротьби. Тепер, коли Україну прийнято до Ради Європи та її інституцій, таке ставлення до повноправного члена Конфедерації Європейських ветеранів

Другої світової війни — Братства ОУН-УПА — не може не викликати здивування у всьому світі.

Тому ми: Марченко Феодосій Михайлович (учасник війни) та Галій Олена Мефодіївна (учасник війни) звертаємось до вашої Комісії з вимогою відновити історичну справедливість відповідним рішенням Верховної Ради та вшанувати учасників ОУН-УПА як борців за незалежність України.

Впевнені, що у такий спосіб буде досягнуто громадянської злагоди у нашому суспільстві, про необхідність якої так часто говорять політики, і Ви проявити себе гарантом прийнятої Конституції.

Наша адреса: Київська обл., м. Біла Церква, вул. Декабристів, 22

Ф. Марченко

О. Галій

[підписи]

Оригінал. Рукопис.

№ 130

**ЛИСТ Г. О. БАБИЧ, О. П. БАБИЧА І В. П. КРИКУНА
З м. БІЛА ЦЕРКВА КИЇВСЬКОЇ обл. ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ ЗА ВИЗНАННЯ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА БОРЦЯМИ
ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

22 січня 1997 р.

До Верховної Ради [України],
Комісії зі сприяння у вивченні питань,
пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА

Шановні члени Комісії!

Протягом 5-ти років існування незалежності держави України, влада не спромоглася визнати учасників ОУН-УПА борцями за волю України, не говорячи вже про належне вшанування на державному рівні їхньої боротьби. Тепер, коли Україну прийнято до Ради Європи та її інституцій, таке ставлення до повноправного члена Конфедерації Європейських ветеранів Другої світової війни — Братства ОУН-УПА — не може не викликати здивування в цілому світі.

Тому ми: Бабич Олександр Павлів (політв'язень, пенсіонер, ст. 58 УРСР, маю 89 років), Бабич Галина Олександрівна (пенсіонерка), та Крикун Василь Трохимович (пенсіонер), звертаємось

до Вашої комісії з вимогою відновити історичну справедливість відповідним рішенням Верховної Ради та вшанувати учасників ОУН-УПА як борців за незалежність України.

Впевнені, що у такий спосіб буде досягнуто громадянської злагоди у нашому суспільстві, про необхідність якої так часто говорять політики, і Ви проявите себе гарантом Конституції.

[Підписи]

22 січня 1997 р.
м. Біла Церква, вул. Щорса, 6.

О.Бабич

Оригінал. Рукопис.

№ 131

**ЛИСТ В. М. МАРЧЕНКА, К. С. МАРЧЕНКО, Н. О. БУРЦЕВОЇ
ТА Т. В. БУРЦЕВОЇ З м. БІЛА ЦЕРКВА КИЇВСЬКОЇ обл.
ДО КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ВИВЧЕННЯ
ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПЕРЕВІРКОЮ ДЕЯЛЬНОСТІ
ОУН-УПА, ЗА РЕАБІЛІТАЦІЮ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

2 січня 1997 р.

Комісії зі сприяння у вивченні питань,
пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА

Шановні члени Комісії!

Після 5-ти років існування незалежної держави України, влада так і не спромоглася визнати учасників ОУН-УПА борцями за волю України, не говорячи вже про належне вшанування на державному рівні їхньої боротьби.

Тепер, коли Україну прийнято до Ради Європи та її інституцій, таке ставлення до повноправного члена Конфедерації Європейських ветеранів Другої світової війни — Братства ОУН-УПА — не може не викликати здивування в усьому світі.

Тому ми: Марченко Василь Михайлович (інвалід війни), Марченко Катерина Степанівна (учасник війни), Бурцева Таня Василівна, Бурцева Наталя Олексіївна, звертаємось до вашої Комісії з вимогою відновити історичну справедливість відповідним рішенням Верховної Ради та вшанувати учасників ОУН-УПА як борців за незалежність України.

Впевнені, що у такий спосіб буде досягнуто громадянської злагоди у нашому суспільстві, про необхідність якої так часто говорять політики, і Ви проявити себе гарантом нещодавно прийнятої Конституції.

Наша адреса: Київська обл., м. Біла Церква, вул. Щорса 14, кв. 2

[підписи]

*В. Марченко
К. Марченко
Т. Бурцева
Н. Бурцева*

22 січня 1997 р.

Оригінал. Рукопис.

№ 132

**ЛИСТ М. К. ПОЛІЩУКА З м. БІЛА ЦЕРКВА КИЇВСЬКОЇ обл.
ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ВИМОГОЮ ВИЗНАННЯ
УЧАСНИКІВ ОУН-УПА ЯК БОРЦІВ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

3 лютого 1997 р.

252019, Київ-19, вул. Грушевського, 5.
Верховна Рада України

Комісії зі сприяння у вивченні питань,
пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА

Шановні члени Комісії!

В Україні урочисто відзначено 5-ту річницю відновлення державності, перед тим прийнято Конституцію, в преамбулі якої чітко й однозначно записано про нашу спільну «відповідальність перед Богом, попередніми, нинішнім і прийдешніми поколіннями».

Задовго до 24 серпня 1991 р. сотні тисяч українців в лавах ОУН-УПА боролися за свободу і незалежність України. Всім світом, а найголовніше — українським народом визнано: український рух опору, що проявився у формі Української Повстанської Армії, був національно-визвольною боротьбою нашого народу, боротьбою за постання Української Самостійної Соборної Держави.

Тисячі учасників цієї боротьби після років окупації і терору живуть серед нас і, незважаючи на свій похилий вік, працюють для зміцнення державності, але і після 5-ти років існування незалежної держави України влада так і не спромоглася визнати учас-

ників ОУН-УПА борцями за волю України, не говорячи вже про належне вшанування на державному рівні їхньої боротьби.

І тепер, коли Україну прийнято до Ради Європи та її інституцій, таке ставлення до повноправного члена Конфедерації Європейських ветеранів Другої світової війни — Братства ОУН-УПА — не може не викликати здивування в усьому світі.

Тому я, Поліщук Микола Кіндратович, реабілітований 28 квітня 1989 р., (двічі репресований за ст. 187¹ КК УРСР), звертаюсь до вашої Комісії з вимогою відновити історичну справедливість відповідним рішенням Верховної Ради та вшанувати учасників ОУН-УПА як борців за незалежність України.

Впевнений, що у такій спосіб буде досягнуто громадянської злагоди у нашому суспільстві, про необхідність якої так часто говорять політики, і ви проявите себе гарантом нещодавно прийнятої Конституції.

[Підпис]

Моя адреса:

Київська обл., м. Біла Церква,
вул. Шолом-Алейхема, № 64/55, помешк. 35.
03.02.97 року

Оригінал. Рукопис.

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСТЬ

№ 133

**ЛИСТ ЖИТЕЛІВ с. РІВНЕ НОВОУКРАЇНСЬКОГО р-ну
КІРОВОГРАДСЬКОЇ обл. ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ
Л. М. КРАВЧУКУ, ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ, КАБІНЕТУ
МІНІСТРІВ УКРАЇНИ, ГРОМАДЯНАМ УКРАЇНИ ПРОТИ
РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

16 грудня 1992 р.

До Президента України
Л. М. Кравчука,
Верховної Ради України,
Кабінету міністрів України,
громадян України

З глибоким обуренням сприймає громадськість України широку кампанію з реабілітації дій ОУН-УПА, що проводиться організаціями Руху, УРП, СНУМу, «Меморіалу» у дні 50-річчя початку Великої Вітчизняної війни. Почесті надаються одному з організаторів ОУН Є. Коновальцю, проводяться масові заходи — різного роду «здвиги», освячення, панахиди з метою реабілітувати антинародну злочинну діяльність ОУН, члени якої разом з фашистами увірвалися в 1941 р. на Україну для терору і братовбивства. Навіть такій сумнозвісній події, як «Акт 30 червня 1941 р.», цій ганебній зрадницькій спробі утворити маріонеткову профашистську Українську державу, мають намір присвятити «Народне віче». Це той акт, в якому під пунктом 3-м горе-борці за суверенну Україну клялися «тісно співдіяти з націонал-соціалістичною великою Німеччиною. Під проводом свого вождя Адольфа Гітлера». Немає більшого знуцання над пам'яттю народу, який у смертельному двобої з фашистською чумою втратив 27 млн синів і дочок. Над пам'яттю тих, хто віддав своє життя на олтар Великої Перемоги. Як треба низько власти нашому урядові, щоб

віддати почесні катам свого народу, так відверто демонструвати профашистські уподобання.

Людям підсовують відверто фашистську ідеологію: націоналістичний екстремізм, загрожують фізичним знищенням тим, хто думає інакше, не поділяє таких позицій. Від актів вандалізму над пам'ятниками, над могилами загиблих наших чоловіків, сестер, братів, які боролися за Перемогу, за знищення фашизму, тепер переходять до знищення всього радянського народу, будуючи нову Україну. Звертає на себе увагу той факт, що організатори подібних акцій при цьому свідомо заводять людей в оману, замовчують, що дивізія «Галичина» була не просто військовим формуванням з українських націоналістів, а есесівською, яка воювала проти українського народу. Тільки люди, які геть втратили почуття реальності і совісті, байдужі до страждань і пам'яті народу, який стерпів таку війну, можуть сьогодні намагатися героїзувати фашистських найманців. Тільки люди, зовсім засліплені ненавистю, можуть затівати подібні кампанії до 50-річчя початку найжорстокішої війни в історії людства.

В організаціях, які ми представляємо*, було і є багато людей, що на власні очі бачили, який кривавий розгул чинили націоналісти і дивізійники. Є серед нас і ті, хто щохвилини ризикував своїм життям лише через те, що був учителем, що вступив до колгоспу, що односельці обрали його до сільради. Вчителів знищено тільки в Ровенській обл. 800 чоловік, голова сільської ради жив тільки 2 дні, голова колгоспу 1 день, люди, які поступали в колгосп, жили 5 днів, [а] тоді їх знищували банди УПА і ОУН, бандерівці і мельниківці. У комсомольців вирізали п'ятикутні зірки на грудях, а комсомольський значок на спині, посипали сіллю і любувалися, чи почують стогін, але комсомольці трималися мужньо, і стогону не почули жовто-блакитні різуні.

Павличко Дмитро писав в своїх творах: «Хай пам'ятають правнуки наші, що їхні теплі п'ятикутні зорі вирізали на грудях нам кати». Вони знають, що таке ОУН і УПА, і що несе народові бандерівщина. Заради пам'яті про мільйони українців, євреїв, поляків, загиблих від рук жовто-блакитників, заради пам'яті про спалені дотла українські міста і села, вважаємо неприпустимим антинародним актом будь-які спроби реабілітувати військових злочинців ОУН і УПА, встановлення на їх честь пам'ятників, пе-

* Організації не названо.

рейменування вулиць, міст. Ми звертаємось в цей важкий час до Президента України Л. М. Кравчука, Верховної Ради, до Кабінету міністрів дати сувору державну оцінку зухвалим діям сучасних апологетів ОУН і УПА, законодавчо захистити права жертв бандерівського терору. Вважаємо [за] аморальні дії тих, хто намагається звести на п'єдестал національних героїв людей, на совісті котрих тисячі невинних жертв.

Така політика злочинна, і історія ніколи не простить, і люди, у яких загинули чоловіки, діти, жінки від банд УПА і ОУН. Штучні герої за діла подібного роду є викликом суспільству. Тоді, в 30–40-х роках весь світ піднявся на боротьбу з коричневою чумою. Нині, віддаючи шану героям антифашистського руху, людство проклинає зрадників. Ні — відродженню фашизму. Закликаємо прогресивну громадськість республіки висловити свій протест проти спроб реабілітації злочинної діяльності ОУН-УПА. Висловити свій рішучий осуд усіх, хто сьогодні намагається обілити націоналістично-військові формування та їх ватажків, перетворити кривавих злочинців у «національних героїв».

За 1944–1948 рр. в Ровенській обл. закатовано 10 тис. мирних жителів. В с. Дермань закатовано 700 мирних жителів, серед яких 100 немовлят, про дерманські криниці писали Дмитро Павличко, Іван Драч, Юрій Мельничук, Анатолій Синяк і О. Гончар.

Ватажки бандерів є живі і працюють на користь бандерівської України, сам пан Чорновіл говорить, що радянська влада віджила, [що] будемо встановлювати бандерівську.

Ось їхні прізвища: Шпачук, який брав на багнет немовлят і розбивав об стіну, Огороднічук, який 12 липня 1944 р. разом з оунівськими бандами розстріляв у костьолі с. Павлівка близько 300 радянських громадян польської національності, Стасів 13 липня 1944 р. розстріляв 100 чоловік радянських громадян польської національності, Зварич Кирило Степанович в 1942–1944 рр. вбив 400 чоловік і втік у Англію. Люди вимагали, щоб його судили на Волині, вимагали видати цього злочинця радянському правосуддю. Однак уряд Великобританії не видав його.

Совість людська не визнавала, не визнає і не буде визнавати строку давності по відношенню до злочинців. Історія не забуває тих, хто робив добро, і проклинає тих, хто вбивав і мордував людей. Отже, треба добре розібратися, хто такі ОУН і УПА, і не робити беззаконня. Реабілітації підлягають ті, хто в жорнах тоталітарного режиму став жертвою беззаконня. Про реабілітацію ж тих, хто був «жорнами» не може бути і мови. Як не може бути

мови про реабілітацію сталінщини, так не можна говорити і про реабілітацію Бандери, Шухевича, Лебедя та інших слуг темних сил.

*Міхіденко, Синякова, Тарасова, Вознюк,
Ветушняк, Яковенко, Каркач, Чухрай*
(інваліди війни, ветерани праці і війни, люди старшого покоління,
в яких чоловіки, сестри і немовлята залишилися в криницях
Ровенщини, всього 900 підписів).

С. Рівне Новоукраїнського р-ну Кіровоградської обл.

Оригінал. Рукопис.

№ 134

ЛИСТ ГОЛОВИ УЛЯНІВСЬКОЇ РАЙОННОЇ РАДИ ВЕТЕРАНІВ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ КІРОВОГРАДСЬКОЇ обл. М. О. РУСАВСЬКОГО ДО ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩА З ВИМОГОЮ СУДУ НАД УЧАСНИКАМИ ОУН-УПА

26 січня 1993 р.

Голові Верховної Ради України
тов. Плющу Івану Степановичу

Ми, колишні воїни Радянської Армії, яка ціною великих втрат розгромила німецький фашизм, звільнила Україну від німецьких окупантів, принесла народам Європи волю і незалежність, обурені поведінкою фашистських прислужників, так званих «вояк» УПА, катів, що вбивали, вішали, рубали на шматки тіла наших батьків, братів, сестер, дітей, представників нашої інтелігенції, які несли волю, нове життя і культуру для населення визволених міст і сіл Західної України.

Їхні руки обагрені кров'ю ні в чому не винних українців, росіян і представників інших національностей, кров яких вимагає справедливого суду над ними.

І ось ці «визволителі» тепер повилазили зі своїх «схронів» і під керівництвом новоявлених «ватажків» зібрались, як показало Українське телебачення 24 січня цього року, під прапором Степана Бандери у Львові. Взуті й одягнені в новеньку уніформу (за чий гроші?) і вимагають від Верховної Ради визнання їх як героїв визволення України та реабілітації за вчинені злочини, як безневинних овечок.

Не може бути ніякого прощення катам, вбивцям і фашистським прислужникам! Ми вимагаємо судити їх судом українського народу за законами нашої незалежної Української держави!

Просимо зачитати цей лист депутатам Верховної Ради України на засіданні сесії Верховної Ради.

За дорученням зборів ветеранів Улянівського р-ну
Кіровоградської обл. голова районної ради ветеранів війни
[підпис] *М. О. Русавський*

26.01.1993

Оригінал. Рукопис.

№ 135

**ЛИСТ ЖИТЕЛЬКИ с. БРАТОЛЮБІВКА ДОЛИНСЬКОГО р-ну
КІРОВОГРАДСЬКОЇ обл. ЗАПАЛИЛО ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ З ПРОХАННЯМ ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ ВЗАЄМИН
СХІДНИХ І ЗАХІДНИХ УКРАЇНЦІВ**

*25 травня 1993 р.**

Добрий день, депутати, пані-панове!

Я терпіла, терпіла вашу брехню, та й терпець в мене лопнув. Я сама жила у Западній — Станіславській обл., Тисменицькому р-ні, с. Вільшаниці. Працювала в молочарні на зливному пункті завідуючою в 1945 р.

В 1950 р. я змушена була ваше [це] село [від себе] звільнити. Я як приїхала до вас жити, то в молочарні збирача того бандери вбили, того росіяни в Караганду вивезли, бо казали, що завідуючий бандерам дає молоко. Ну, [і] я була не краща. Один чоловік у полі не воїн. Я теж давала молоко бідонами, по 4 бідони. Тільки я домовлялася: панове, будь-ласка, верніть мені бідони з-під молока. І вони мені повертали. А я на другий день по півлітра молока кожному здавцю не дописувала, щоб прикрити оті 4 бідони, що я вчора віддала бандерам, як ви кажете на них. Що вони самостійність здобували. От вам і самостійність.

* Дата вхідна.

А Крюк був начальником бандерів, і сільський начальник депутат Софія, дай, Боже, їм обом здоров'я. Крюк прийшов і ще з ним підлеглих по мене, щоб мене убрати, і спитав, чи вмію я говорити по-німецьки. Я сказала, що вмію, а вони тоді стали зі мною займатися політикою, де краще, в Совітів, чи в Німеччині, чи в Западній. А я не відповідала. Мене Крюк питає українською, чому я мовчу. Я відповідаю, що не розумію по-німецькому. Він і каже: «Я Вас запитав, чи розумієте німецьку, Ви відповіли, що вмієте». Я йому відповіла, що вмію говорити, як мені важко робити і їсти хочу, а більше німецькою не вмію говорити, бо я з 13 років їздила, як той циган, і зазнала багато [поганого] життя. У Вас я купила, як ви кажете, пацю, а по-нашому, поросля, викормила. Ну а ваші самостійні українці забрали, от вам і самостійні не вкраїнці, а бандери.

Скільки вони людям капості наробили! Мене депутат Софія не дала забрать. «Вона непогана пані», — каже Софія. Я всім відповідала, [що] хто під советською властю — той совіт. Я тільки вільшаницьких просила, щоб на мене не говорили «комуністка» і «москалька», бо я така, як і ви українка, тільки я не западна, Кіровоградської обл., Долинського р-ну, с. Братолюбівки.

Взагалі я за всіх країн співдружність. Вам, депутатам з Західної, нема чого напирати на Радянський Союз та радянську владу. Наші люди до вас не їздили на заробітки, а ваші люди їздили до нас на Україну заробляти гроші. У вас тільки і знали, що картошка, куліш, ковтанець, квасоля, і гопку варили з кукурудзяної муки. І були у вас хати дерев'яні, тоненько помазані. На зиму в ліс ходили, згрібали грабове листя і хати обкладали, щоб було тепло в хатах. А за радянський влади Тисмениця збудувала теж будинки, як ви кажете на це питання, що я пишу. Вільшаниця теж цегляні хати поставила, що ж вам треба від советської власті. За вашої власті тільки на Різдвяні свята пекли білий хліб, по великих святах, і раз на тиждень житній хліб пекли і то небагато. А то на тих продуктах жили, що я писала — квасоля, куліш, багряна кислиця, по-нашому, кваша. А одягалися — 6 днів носили ваші газдині навиворіт спідницю, а в неділю налище, бо треба йти до церкви. І чоботи носили — одну пару 30 років, бо ваша газдиня боса ходила, тільки як до церкви йшла, під кофтою несла чоботи, а перед церквою взувала, а в нас як не погано за советською властю було, ну в нас усе було — і їсти, і пити, і в чому ходити. За нашою Україною і Росією ви жили. Мого батька теж розкуркулювали, і все ми нажили. А за вас, западні, на сьогодні

навіть сіль — 11 крб., тоді як за Советського Союзу розвісна — 3 коп., а пачка — 4 коп. Сірники 10 пачок — 10 коп., а за само-
стійною — 15 крб. Масло було 3 крб. 40 коп. за 1 кг, а за само-
стійною — 1500 крб., і того немає. Западні нас дуже добре вкру-
тили. Хліб печений — велика біла хлібини була 60 коп., а за віль-
ною Україною чорна ліпушка — 57 крб. Взутися не докупитися,
ні вдягнутися. Солонина за Советського Союзу була 2 крб. 50 коп.
за 1 кг., а за вільною — 1200 крб. Десяток яєчок коштував 70 коп.,
а тепер — 350 крб., от вам і живи. Добре, що [ви], депутати,
отримуєте по 4000 крб., і вам там платять командировочні, і ваші
жінки вдома були, ніде не працювали, і пенсії получвають добрі,
а я наведу приклад про себе. В мене було 5 дітей, і я працювала
навіть під час декрету, щоб дітей було чим прогодувати і в що
вдягнути, щоб не відставати від панів та начальників, і діти мої,
як канікули, в школу не ходять, то на роботу ходять. Я свою дочку
народила в 1951 р. на роботі в колгоспних яслах, бо я бажала
працювати, щоб не красти і вдягатися не гірше ваших дітей.

Ми всі говоримо правду тільки з-за рогу... Бо ми боїмося вас,
панове, прогнівити. Хай би одержували ті жінки, що не працювали
з поважних причин — діти хворіли, сама хвора, а не за те, що
депутат прийшов з роботи — тому є ложка й миска. Хай би кожний
керівник попрацював та прийшов з роботи і зготував собі сам,
так як наші чоловіки.

Дуже просимо розібратися за пенсії. Ми не заперечуємо, [що
пенсії потрібні] дітям-інвалідам, матерям, які доглядають за ними,
і котрі були самі хворі. А тим неробам, домогосподаркам — нехай
їх чоловіки годують за те, що тримали їх для своїх потреб, а
зараз нехай будуть добрі на свої зарплати їх забезпечувати, не
за чужу кишеню, з робітників вираховують. За те, що вона весь
вік барствувала за чоловіком, ніде не працювала, а тепер щоб
люди їй милостиню давали. Звичайно, ви для себе зробили доб-
ре, а для робочого народу не покращили життя, а погіршили. Де
ваша совість і де ваше лице? Я малограмотна і то бачу, [що]
ваші оті демократи [все] до ручки довели, до худшого. Нам не-
погано було за Советського Союзу, одного нам бракувало — пта-
шиного молока. Риба була всяка, тепер її в очі ніхто не бачить.

Я вам іще факт наведу — жила я в с. Вільшаниці на квартирі
у Тиной Анни. В 1940 р. прийшли совіти, а вона була активісткою,
в 1941 р. прийшли німці, вона втекла в Тисменицю, її там знайшли
селяни, привязали до хвоста коня і тягли 6 км. Вся побита, одяг
порваний і вкинули до Плугатиря Миколи в підвал, і там чоловік

її повісив, і сам повісився. Отакі ваші люди самостійні, а наших ви бачите, що на каторгу давали. Недаром кажуть, чуже горе й за лісом бачу, а свого й під носом не видно.

Взять другий приклад. Тинів Олекса на нікого не заявляв, де бандери ховались, так хтось набрехав на нього, прийшли бандери (як ви кажете — хлопці), і його хотіли в ліс забрати та його повісити. Він не захотів [йти], так його в хаті застрелили. В 1947 р. мама старенька, як прийшли руські і запитали, де її син, їм сказала, [що] м'яса об'ївся і вмер. Одкопали його і кажуть кагебісти, що він вбитий. Вона відповідає, [що], може, то миші зробили дірку. У селі Марфин теж вбили завідувачу на зливнім пункті. Прийшли ввечері і хотіли забрати до лісу, щоб познущатися. Вона не пішла, їй в хаті дали кулю в лоб. А то совіти не такі, а ви хороші. Я б, аби була грамотна і при владі, то я б нікого не допустила з Західної нами розпоряджатися, хай [розпоряджаються] своєю землею і своїми людьми. 5 разів приходили по мене, але Софія казала: «Берете совітку, беріть і мене».

І у вас є люди добрі, але переважно ви нас любите як собака палицю. Отак Західна нас. Ми такі совєтські люди, хай буде [хоч] циган, аби був людиною. Той Горбачов розкидав совєтську владу, а тепер ви пани-господарі до кінця України голу залишаєте. Реформи не робите, пенсії не підвищуєте. Я на свою пенсію жила і відкладала на смерть, а тепер нема за що й покійного поховати.

Прохач

Запало

Я дуже маю бажання, щоб ви мені дали відповідь особливо додому, бо мені моє начальство може і не дати, а вам можуть вони сказати, що баба не при сповна розуму.

Оригінал. Рукопис.

ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ

№ 136

**ТЕЛЕГРАМА В. ВИШИНСЬКОГО
З м. РУБІЖНЕ ЛУГАНСЬКОЇ обл.
ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
(ГОЛОВУЮЧОМУ В. В. ДУРДИНЦЮ)
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

27 березня 1992 р.

Телеграма

Рубежное Луганской
28 76 27/3 1346-

Київ, Верховний Совет України,
председательствующему Дурдынец=

[В] связи [с] требованием некоторых депутатов реабилитации бандеровцев, заявляем решительный протест. Являюсь живым свидетелем кровавой резни невинных мирных жителей как поляков, так и украинцев. От их рук пали многие мои родственники. Резали, грабили, сжигали целые польские села. Ложь, что это делали переодетые люди НКВД. Многих знал [в] лицо. Депутату Хмаре рекомендую взять священников, поехать на Волинь Иваничевского района [на] место, где стояло польское село Сондова для отправления панихиды по невинным жертвам.

Вышинский Владимир.
Пер. Кошевого, 10.
ННН 1442 27.03 0069

Оригінал. Телеграфна стрічка.

**ЛИСТ Г. М. МОСІЙЧУК З м. АЛЧЕВСЬК ЛУГАНСЬКОЇ обл.
ДО ГОЛОВИ ТА ДЕПУТАТІВ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

1 квітня 1992 р.*

Шановному Голові Верховної Ради України
Шановним депутатам

від Мосійчук Галини Михайлівни

Неможливо дивитися засідання ваших сесій, особливо останні — 25, 26 і 27 березня. Як же можуть поліпшитися становище в країні і добробут людей, який може бути порядок і дисципліна, якщо у нас такі недисципліновані депутати? Хоча б не показували цього по телебаченню. В залі немає і половини (мабуть) депутатів, а табло показує, що є кворум. В це час на останніх рядах майже зовсім порожніх якась депутатка (не запам'ятала її прізвища) бігає і всовує куди там треба депутатські картки для голосування, наче ці депутати присутні. Оце так ви вирішуєте важливі справи, важливі питання? А засідання 27 березня викликає гнівний протест у всіх порядних людей. Це коли депутати — Хмара, Скорик, а також та депутатка, що всовувала картки за відсутніх (висока жінка в окулярах у блузці бузкового кольору з розкішною сивоволосою зачіскою), домагалися пенсій і пільг «воїнам» УПА, бандерівцям?! Це ж недолюдки, які купалися у безвинній людській крові. Історія України ще не знала таких бандитів, якими були бандерівці! Але ці Хмара, Скорик і ця жінка, (що голосувала за відсутніх) і деякі інші з високої парламентської трибуни виголошують, пробачте, брехню — начебто ОУН-УПА воювали проти фашистів. Люди знають, хто проти кого воював. Я можу навести багато прикладів, які доводять, що ОУН, УКК, ЦКК (це все Українські націоналістичні організації), що вони всіляко допомагали фашистам, і УПА воювала не тільки проти НКВД, комуністів, як вони (ці депутати) висловлювались на засіданні 27 березня, а проти Червоної Армії, яка гнала фашистські війська з України. До того ж в той час, якщо вони були патріоти, треба було облишити ідеологічні протиріччя з комуністами і спільними силами звільнити Україну від окупантів, а потім вже боротися за

* Дата відправлення листа.

свої ідеї. Я наведу ще один приклад, хоч ви самі це знаєте: по телебаченню показували, як у Києві у Бабиному Яру поминали єврейське населення, масово знищене фашистами під час окупації, і там стоїть пам'ятник цим жертвам. Також є пам'ятник на Волині — знищеному польському населенню — його знищили бандерівці (з цього цілком польського села живим залишився лише один чоловік). То хіба не те саме, що фашисти, що бандерівці?

А ось з архівних свідоцтв: ватажки ОУН: С. Бандера, Р. Ярій, М. Лебедь, Я. Стецько та інші були агентами абверу, також відомо, що під час окупації України з учасників ОУН-бандерівців були створені карально-диверсійні батальйони «Роланд» і «Нахтігаль».

Шановні депутати, хіба ви всього цього не знаєте? А розшукайте по архівах націоналістичну газету «Тризуб» за 25 січня 1942 р.: «Митрополит Шептицький та його найближче оточення вважають Німеччину своїм головним союзником...» Проти кого союзником? В якій справі союзником? Проти свого народу союзником, в справі поневолення свого народу союзником. А ось виказування тодішніх лідерів УКК та ЦКК К. Паньківського і В. Кубійовича — теж з газети «Тризуб» десь за 30 березня 1942 р. Паньківський: «Завдяки фюрерові і німецькій перемозі нас звільнено від більшовиків... Німецькі чинники схвально ставляться до всіх наших справ. Особливо прихильні до українського населення шеф уряду губернатор пан Люзакер і шеф відділу Внутрішнього Управління пан Бауер». А ось Кубійович (вважався офіційно «вождем», «провідником» УЦК): «Нації справі чимало помагає прихильна постава німецької влади. Тішить нас доброзичливе ставлення таких приятелів українського народу як, приміром, полковник Бізанц, д-р Курц, д-р Арльт та інші. Мусимо віддати всі сили на допомогу німецькій армії-визволительниці. Український інтерес вимагає найтіснішої співпраці з німцями»...

Оце так бандерівці воювали з фашистами. Ще треба доказу? Чи досить?

Г. Мосійчук

Оригінал. Рукопис.

ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСТЬ

№ 138

ПОСТАНОВА НОВОРОЗДІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ МИКОЛАЇВСЬКОГО р-ну ЛЬВІВСЬКОЇ обл., НАДІСЛАНА ДО КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ, ЩОДО ПОЛІТИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА, ВИЗНАННЯ ЇХ БОРЦЯМИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ

19 липня 1991 р.

Новороздільська міська Рада народних депутатів
Миколаївського району Львівської області. VI сесія
I-го демократичного скликання

У Х В А Л А

м. Новий Розділ

від 19 липня 1991 р.

Про політичну реабілітацію учасників
національно-визвольних змагань ОУН-УПА
(Організації Українських Націоналістів — Української
Повстанської Армії)

Заслухавши інформацію голови міської Ради депутата Ключника С. В. і звернення голови товариства репресованих п. Загоруйка Р. Ф. про політичну реабілітацію учасників національно-визвольних змагань ОУН-УПА, міська Рада народних депутатів УХВАЛИЛА:

1. Національно-визвольну боротьбу ОУН-УПА визнати справедливою і законною, а її учасників — борцями за незалежність України.

2. Тавро злочинця, бандита і зрадника своєї Батьківщини, яке десятиліттями приписувалося борцям за волю Україну, вважати несправедливим, надуманим і незаконним.

3. Ветеранів національно-визвольних змагань ОУН-УПА прирівняти до категорії ветеранів війни.

4. Вимагати від Верховної Ради УРСР визнати ОУН-УПА за воюючу сторону, а притягнення бійців УПА до кримінальної відповідальності вважати неправомірним.

5. Рекомендувати будинкоуправлінням звільнити учасників ОУН-УПА від плати за комунальні послуги.

6. Дану ухвалу опублікувати в пресі і звернутися до всіх Рад різних рівнів — сільських, міських, обласних з пропозицією прийняти аналогічні ухвали і направити їх у Верховну Раду УРСР з вимогою розглянути це питання і прийняти відповідний закон.

Голова міської Ради

[підпис]

С. В. Ключник

Ксерокопія. Машинопис*.

№ 139

ЗВЕРНЕННЯ НОВОРОЗДІЛЬСЬКОГО ЛЬВІВСЬКОЇ обл. ТОВАРИСТВА ПОЛІТИЧНО-РЕПРЕСОВАНИХ З ОСЕРЕДКОМ БРАТСТВА ВЕТЕРАНІВ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ ОУН-УПА ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ВИМОГОЮ ОФІЦІЙНОГО ВИЗНАННЯ ОУН-УПА ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ, БОРЦЯМИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ

17 жовтня 1991 р.

Боротьба народу за свою волю і незалежність є священною, тому ніколи не може бути злочинною.

ЗВЕРНЕННЯ

Новороздільського товариства
політично-репресованих з осередком братства
ветеранів національно-визвольних змагань ОУН-УПА
до Верховної Ради України

Новий Розділ, 17 жовтня 1991 р.

Обговоривши на своїх зборах внутрішню ситуацію в Україні і враховуючи,

* Засвідчено печаткою міськРади.

— що національно-визвольні змагання Організації Українських Націоналістів (ОУН) і Української Повстанської Армії (УПА) були спрямовані виключно на повалення всіх ненависних нам окупаційних режимів України з метою побудови незалежної, суверенної, неподільної Української держави,

— що логічним завершенням мирної, парламентської визвольної боротьби, яку нині продовжує здійснювати Верховна Рада України, став Акт проголошення незалежної України від 24 серпня 1991 р.,

— що, проголошуючи Акт незалежності України, Верховна Рада забула згадати і сповна віддати належне тим борцям, які йшли на муки, віддавали свою кров і життя за цю саму незалежність,

— що Радянський Союз ще у 1949 р. схвалив і підписав Женевську Конвенцію, яка на основі міжнародного права визнала всі рухи Опору, в т. ч. і наш національно-визвольний рух, справедливим, благородним і законним,

а також враховуючи значні зміни внутрішнього становища в Україні, ЗВЕРТАЄМОСЯ до ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ з наполегливою і рішучою вимогою офіційно визнати ОУН-УПА за воюючу сторону, іншими словами, признати їх борцями за волю і незалежність України з наслідками, що випливають з цього, а саме:

1. Національна-визвольна боротьба ОУН-УПА була священною, справедливою, благородною і законною.

2. Тавро злочинця, бандита і зрадника своєї батьківщини, що десятиліттями приписувалося борцям за волю і незалежність України, було надуманим, сфальсифікованим і протизаконним.

3. Ветерани національно-визвольних змагань ОУН-УПА прирівнюються до категорії заслужених ветеранів війни.

4. Закон «Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні» від 17 квітня 1991 р. буде кардинально переглянутий. У цьому Законі треба сповна віддати належне і заслужене тим борцям, які боролися за свободу і незалежність України.

Віriamo і надіємося, що Верховна Рада України врахує всі наші справедливі і законні вимоги і зробить все, що від неї залежить, щоб, кінець кінцем, правда, справедливість і законність запанували у нашій незалежній вже Українській державі.

Наше звернення пропонуємо надрукувати в пресі для всенародного обговорення.

Звернення прийнято одностайно.

Новий Розділ

Голова Товариства

[підпис]

Роман Загоруйко

Копія. Машинопис.

**ПОСТАНОВА ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ НАРОДНИХ
ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ ПРО ВИЗНАННЯ УЧАСНИКІВ
ОУН-УПА БОРЦЯМИ ЗА САМОСТІЙНІСТЬ УКРАЇНИ**

1991 р.*

Усвідомлюючи, що без героїчної національно-визвольної боротьби минулих років було б неможливе відродження державності України, Львівська обласна Рада народних депутатів ухвалила:

1. Звернутись до Верховної Ради України з пропозиціями:

1.1. Визнати національно-визвольні змагання 40–50-х років законною справедливою боротьбою за самостійну Україну.

1.2. Ввести необхідні зміни в Закон України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» від 17 квітня 1991 р., що враховували б право усіх учасників національно-визвольних змагань на реабілітацію та відшкодування.

2. Доповнити рішення облвиконкому № 416 від 16 жовтня 1990 р. «Про затвердження рекомендацій, про надання пільг інвалідам та іншим категоріям покупців», включивши в нього ветеранів УПА та інших політв'язнів.

3. Ветеранам УПА та іншим політв'язням надати житло, як правило, за місцем проживання до ув'язнення за рахунок квартир, що звільняються, а також за рахунок 5 % відрахувань від ново-збудованого житла. Для перелічених осіб, які проживають в сільській місцевості чи бажають повернутися до села, надавати пріоритет при виділенні землі під індивідуальну забудову, безпроцентної позики, будівельних матеріалів.

4. Виконкомам селищних, міських та районних Рад:

4.1. Сприяти створенню житлово-будівельних кооперативів з числа членів колишніх політв'язнів та репресованих, вихідців з відповідних місць та районів та їх нащадків, які проживають за межами республіки і району.

4.2. З метою часткової компенсації збитків, завданих під час репресій, при проведенні приватизації житла безкоштовно передати у приватну власність репресованим за політичними мотивами особам та їх прямим нащадкам, колишнім малолітнім в'язням державне житло, у якому вони проживають.

* Датується за змістом документа.

4.3. Ветеранам УПА та іншим політв'язням надати право на безплатне користування всіма видами транспорту (крім таксі) в межах Львівської обл., позачергового прийому в державних установах, позачергових медичних та побутових послуг.

4.4. Поширити на вдів загиблих у фашистських і більшовицьких тюрмах та таборах пільги, що мають вдови загиблих учасників Великої Вітчизняної війни.

4.5. Надати ветеранам УПА та іншим політв'язням право першочергового забезпечення державним житлом та телефонним зв'язком на рівні пільг ветеранів війни.

Документом про право отримання пільг є посвідчення єдиного взірця, видане міськими та районними відділами соціального забезпечення за узгодженням із комісіями з питань відновлення прав та відшкодувань.

Контроль за виконанням даної Ухвали покласти на обласну комісію з питань відновлення прав та відшкодувань.

Голова Львівської обласної Ради

В. Чорновіл

Ксерокопія. Машинопис.

№ 141

ЛИСТ НОВОРОЗДІЛЬСЬКОГО ЛЬВІВСЬКОЇ обл. ОСЕРЕДКУ ТОВАРИСТВА ПОЛІТИЧНО- РЕПРЕСОВАНИХ ТА БРАТСТВА ВETERANІВ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ ОУН-УПА ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ВИМОГОЮ СТВОРЕННЯ КОМІСІЇ ДЛЯ ВИРОБЛЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ТА ПРАВОВОЇ ОЦІНКИ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ 20–50-х рр. В УКРАЇНІ, ВИЗНАННЯ ОУН-УПА БОРЦЯМИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ

*3 лютого 1992 р.**

Боротьба народу за свою волю і незалежність є природною і священною, тому ніколи не може бути злочинною.

Верховній Раді України

**Про відновлення доброго імені
національно-визвольних змагань ОУН-УПА**

* Дата відправлення листа.

Верховна Рада, проголошуючи Акт незалежності України 24 серпня 1991 р., відтак підтвердивши його 1 грудня 1991 р., не згадала і не віддала належне борцям, які йшли на смерть, на самопожертви, на муки і тортури, в тюрми і концтабори в ім'я цієї ж незалежності. Важко повірити, що ви не розуміли цього питання. Ви, напевне, не хотіли його розглядати, а це нечесно, несправедливо, негуманно і незаконно. Женевська конвенція 1949 р., яку підписав Радянський уряд, визнала всі рухи опору, в тому числі і наш національно-визвольний рух, справедливими і законними за міжнародним правом.

У зв'язку з тим, вимагаємо:

1. Створити компетентну і об'єктивну комісію, яка дала би правдиву історичну, політичну і правову оцінку національно-визвольним змаганням 20–50-х років в Україні.

2. Визнати ОУН-УПА за воюючу сторону. Іншими словами, визнати їх борцями за волю і незалежність України з наслідками, що випливають з цього.

3. Переглянути і вже з нових позицій кардинально змінити Закон від 17 квітня 1991 р. «Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні».

4. Скасувати привілеї і пільги тим громадянам, які відстоювали, підтримували і воювали за тоталітарний комуністичний окупаційний режим в Україні.

5. Порушити кримінальну справу проти тих громадян, які брали активну участь в боротьбі проти національно-визвольних змагань ОУН-УПА, чим принесли в Україну багато горя, страждань, смерть і руїну, море невинно пролитої крові і один з найтяжчих злочинів проти людства — геноцид, що не підлягає строку давності. Ми не закликаємо до їх лінчування, до самосуду, а хочемо, щоб Суд незалежної України сказав своє справедливе слово.

Хай допоможе вам Всевишній вирішити ці питання об'єктивно і законно, згідно з міжнародним правом.

Роман Загоруйко
293456, Новий Розділ
Львівської обл.
П. скр. № 4, тел. 2–15–89

**Новороздільське Товариство політично-репресованих,
осередок Спілки політв'язнів, осередок Братства ветеранів
національно-визвольних змагань ОУН-УПА**

Ксерокопія. Машинопис.

№ 142

**ЛИСТ ЖИТЕЛЬКИ с. ЗАЛОКОТЬ ДРОГОБИЦЬКОГО р-ну
ЛЬВІВСЬКОЇ обл. А. В. ЦАЙКЛЕР КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ
РАДИ УКРАЇНИ ЗІ СПРИЯННЯ У ВИВЧЕННІ ПИТАНЬ,
ПОВ'ЯЗАНИХ З ПЕРЕВІРКОЮ ДІЯЛЬНОСТІ ОУН-УПА
ЗА ВИЗНАННЯ ЧЛЕНІВ ОУН-УПА ВЕТЕРАНАМИ
ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ**

13 лютого 1992 р.

Щоб відновити історичну справедливість, я вимагаю громадянської злагоди в суспільстві і визнати членів ОУН, УПА ветеранами Другої світової війни.

Я, Цайклер (Банів-Сеньків) Анастасія Василівна, 1924 р. народження, с. Залокоть Підбузького р-ну Дрогобицької обл., була засуджена в 1946 р. військовим трибуналом військ МВС за ст. 54—1а, 54—11 КК УРСР на 10 років позбавлення волі, 10 років суворого режиму і 5 років без виїзду на Батьківщину. Утримувалась в місцях позбавлення волі 9 років 1 місяць і 24 дні.

Сиділа в тюрмах Іркутська, Архангельська, Хабаровського краю (Магадан), Мордовської АРСР. 9 місяців сиділа під слідством в Дрогобицькій обласній тюрмі. В катівні, без права передач, в темниці.

Я була членом УПА і за це була посаджена в тюрму. На підставі ст. 1 Закону УРСР від 17 квітня 1991 р. я була реабілітована (реабілітаційний № 13/5213—91).

13.02.1992 р.

Оригінал. Рукопис.

№ 143

**ЛИСТ І. Ф. ЗОЦЕТКА З. м. ЛЬВІВ ДО ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ
РАДИ УКРАЇНИ З ПРОПОЗИЦІЄЮ ПРОВЕДЕННЯ
ВСЕНАРОДНОГО РЕФЕРЕНДУМУ
З ПИТАННЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

31 березня 1992 р.

Верховный Совет Украины, гор. Киев

Уважаемый товарищ Председатель!

За последнее время на сессиях Верховного Совета Украины остро дебатруется вопрос о полной реабилитации таких общественных организаций и формирований как ОУН и УПА.

Понятно, что этот вопрос острый, сложный и принципиальный. Характерным является то, что в период предвыборной кампании никто из кандидатов в депутаты в своих предвыборных платформах по понятным причинам не поднимал этого вопроса.

После выборов обстановка изменилась, некоторые народные депутаты сами являлись участниками этой организации и, естественно, начали ставить вопрос о реабилитации, но не находят должной поддержки среди депутатов.

Однако, если все же этот вопрос на сессии будет решен положительно, у многих граждан Украины, особенно из числа пострадавших, это может вызвать недоумение и даже возмущение. А чтобы этого не допустить, на мой взгляд, следует вопрос о реабилитации ОУН-УПА вынести на всенародное обсуждение, т. е. провести референдум. Его результаты будут неоспоримы, это будет Закон народа Украины, и только на этом можно решить данную проблему. Вместе с этим, однако, следует учитывать, что реабилитация не должна означать всеобщую амнистию. За совершенные преступления надо отвечать.

С уважением

Зоцетко Иван Федорович,
ветеран войны и труда, г. Львов

31.03.92 р.

Оригінал. Рукопис.

№ 144

ЛИСТ А. КАРДАША З м. ЛЬВІВ ДО ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩА З ПРОЕКТОМ ПОСТАНОВИ ПРО ВИЗНАННЯ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА БОРЦЯМИ ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ

14 квітня 1992 р.*

Голові ВРУ
п. Плющу І.

Кумедна наша держава, кумедна її самостійність. Чи є ще
десь країна, в якій би турбувалися про своїх поневолювачів, а

* Дата вхідна.

зневажали своїх борців і захисників. «Учасники Великої Отечественной війни» та її інваліди у нас користуються рядом привілеїв. Хоч ці люди страждали, втратили здоров'я, але перед Україною в них заслуг немає. В той же час люди, які страждали не менше в рядах УПА, УСС, відстоювали волю України, цих привілеїв не мають.

Пропоную проект постанови ВР України:

1. Колишні учасники збройних сил УСС, СС, УГА, інших партизанських з'єднань, які боролися за волю України, бійці Закарпатської України, воїни УПА, дивізії СС «Галичина, політв'язні, котрі потерпіли за ідеї самостійності України, признаються борцями за волю України!

2. Розробити і затвердити посвідчення та пам'ятний нагрудний знак «Борець за волю України».

3. Не зараховуються до цієї категорії колишні учасники боротьби та репресовані, які були одночасно таємними донощиками НКВД, КГБ, гестапо, чи інших чужоземних служб.

4. Всі борці за волю України користуються привілеями (пільгами).

5. Позбавити всяких пільг всіх учасників Великої Вітчизняної війни.

м. Львів

Кардаш Адам

Копія. Машинопис.

№ 145

ЛИСТ І. В. ІЛЬКІВА З м. СТРИЙ ЛЬВІВСЬКОЇ обл. ДО ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩА ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

27 липня 1992 р.*

м. Київ.

Верховна Рада України.

Голові Верховної Ради України
панові Плющу І. С.

У ніч з 31 березня на 1 квітня 1945 р. мого батька, Ільківа Василя Павловича, колишнього старшину Української галицької армії, учасника польсько-української війни 1920 р., виволокли з

* Дата вхідна.

хати сатрапи Бандери. Він вже ніколи не повернувся додому, як, скажімо, більшість репресантів сталінського режиму. Згодом ми дізналися, що бандерівці порубали його сокирою.

Тієї ж ночі оунівці ще й пограбували нас: забрали пару коней, віз, застрелили і вкинули до воза 2 великі свині, витрусили зі скрині одяг, постільні речі, покрали навіть кухонний посуд...*

Про це я писав колишньому шефу КДБ УРСР, голові Комісії з реабілітації Верховної Ради України, чоловім урядовцем Львівської облРади, звертався до представника Президента у Стрії. Тими листами я намагався привернути увагу до великої несправедливості і спитати своїх адресатів: чому репресантові сталінського режиму влада повертає добре ім'я і відшкодовує нанесені збитки, сприяє його благополуччю, піддає остракізму тих, хто безпосередньо (і опосереднено) винен у репресаліях, і чому другосортними громадянами в краї стали ті, хто безневинно і по-інквізиторськи був замордований оунівцями, котрі сіяли жах і смерть в Галичині і на Волині?

Новий режим не визнає їх громадянських прав на реабілітацію і на все, що з нею пов'язане. На мої заяви, в котрих порушується це питання, ніхто навіть не реагує. Демократи нищать обеліски, збудовані колись в пам'ять замучених бандерівцями. Представник Президента в м. Стрий пан Шрамов'ят розпорядився (про що було повідомлено в місцевій газеті) знищити написи на обелісках — «Загинули від рук українських націоналістів».

Замість того, щоб визнати терористичну тоталітарну сутність ОУН-УПА і на такій підставі всією громадою не обух сталить, а шукати примирення в народі в цей непростий час, демократи-необандерівці (що одне і те ж) по-більшовицьки засупонили суспільно-політичне життя в краї. Як в старі добрі часи знову ділять людей на наших і не наших, а український ренесанс підмінили відродженням бандерівщини. Заборона на професії, відверте і прилюдне переслідування нових ворогів народу, приниження і позбавлення їх елементарних громадянських прав стало сутністю політики нової влади в краї. На фоні знищення пам'яток історії і культури у нас зводять пам'ятники великим і малим гауптманам і провідникам, встановлюють пам'ятні хрести і відправляють панахиди. Публікації, мемуари, художнє слово — усе поставлено на кон-

* Так у тексті.

вейєр заради відродження бандерівщини. Переписування історії, зокрема історії сорокових років, стало політичним бізнесом.

Я розумію: ведеться жорстока і невблаганна боротьба за владу, в цій боротьбі не обійтися, як виглядає, без перетягування канату. Але повинна бути якась елементарна порядність, толерантність, як про це балакають демократи на сесіях Верховної Ради. Скажіть, шановний пане Голово, невже ж і надалі будемо ділити людей на наших і не наших, шукати не злагоди, а вести справу до загострення стосунків між громадянами. Невже не досить крові, котра на ось такий підставі пролилася в сорокові роки? Чому, нарешті, український ренесанс у нас підмінили відродженням бандерівщини?

Сподіваюся, шановний пане Голово, що дістану відповідь по суті мого листа.

З повагою до Вас

[підпис]

Ільків І. В.,
пенсіонер

293500, м. Стрий Львівської обл., вул. Івана Франка, 3/11.

Оригінал. Машинопис.

№ 146

**ЛИСТ ЧЛЕНА ПРАВЛІННЯ ЛЬВІВСЬКОГО
ІСТОРИКО-ПРОСВІТНИЦЬКОГО ТОВАРИСТВА «МЕМОРАЛ»
Б. ГУЦИЛА З м. ТРУСКАВЕЦЬ ЛЬВІВСЬКОЇ обл. ГОЛОВІ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ЗА РЕАБІЛІТАЦІЮ
УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

*28 вересня 1992 р.**

Шановний Іване Степановичу!

17 вересня на 6-й сесії в різному пан Козаренко оголосив про те, що насувається велика загроза бандеризму. Яке право має пан Козаренко зі своїми далеко не миролюбними поглядами використовувати високу трибуну Верховної Ради України, щоб обливати брудом героїв УПА, які боролись і вмирали за волю України? Якраз компартійно-більшовицька система вкупі з КГБ-

* Дата вхідна.

НКВД за свої 50 років потопили в крові гори Карпати, устелили кістьми по Сибірах ГУЛАГу повстанцями. Ця імперія зла навіть перевершила гітлерівський фашизм: зрізали хрести з могил, братські могили зрівнювали бульдозерами з землею, в катівнях забивали в голову костилі, робили єжові рукавиці з рук повстанців, годували людським м'ясом, відрізували голови, дівчатам після обезчещення кремсали животи ножами, відрізали груди, вуха, язики, виколювали очі, всіх катувань не перерахувати.

Ми тепер розшукуємо цих героїв і захоронюємо за християнським звичаєм.

Висловлюю своє обурення виступом народного депутата пана Козаренка, комуністичною більшістю Верховної Ради України. Видно, що пан Козаренко не зацікавлений, щоб наш нарід жив вільно. Вірю у Вашу мудрість і розсудливість. Подаю Вам матеріали як факти боротьби бандерівців за волю України. Нехай пан Козаренко приїде на перезахороння бандерівців, що відбудеться 4 жовтня 1992 р., і тоді всі сумніви будуть розвіяні*.

Член правління Львівського Історико-просвітницького товариства Меморіал, оператор з видобутку води «Нафтуся»

Богдан Гуцшло

м. Трускавець.

Оригінал. Машинопис.

Додаток 1 до документа № 146

СПОГАДИ Л. С. ФАЛОЩАК

*28 вересня 1992 р.***

У тюрмі в Дрогобичі перебути ніч — із цього страху і людського йойкання можна було посивіти у наших 13–20 літ із того страху катування.

Самбірська тюрма дуже страшна, там камінь і залізо, найбільш ночами, коли виводили людей на розстріл, дуже тюрма дзвеніла, У Львові пересильна, на етап зібрали нас 200 чоловік, самі від 14 до 20 років. Тоді було нас везли у столигінських вагонах, як тигрів, за решіткою. Раз на день у туалет, 1 раз на день кружку води — так ми

* Див. Додатки 1,2.

** Дата вхідна.

їхали далі місяць. Приїхали у Кожву — мороз 50 градусів, а ми дехто у мештиках. Стали приймати по документах, нас цілий день приймали, так що ноги вже відморозили. Далі направили нас усіх в пересильний табір, там — сама побутова стаття — блатні, так їх називали. Вони нас роздягли, усе забрали, усі речі, які ми мали з дому. Це спеціально дано нас між них, щоби вони познуцались над нами. На роботу ми самі ішли, але ще був такий нарядчик, так його звали, той брав палку і нас гнав усю дорогу палкою. На роботу ми ходили штабелювати ліс. Із ріки Печори витягували ліс і штабелювали штабелями по 50 метрів. Саме страшне було грузити вагони — ліс мокрий замерз (мороз 40–50 градусів), летячи, ліс убивав людей, відривало руки, ноги, голови, ніхто на це уваги не звертав. Потім відправили нас на Воркуту. Дали жінок і дівчат теж між такі мужчини блатні. Які лампи були, то вони і не світили у шахті. Вони («царі») стали лапати і насилувати дівчат, по 10 їх лізло на одну, як злупали. Аж коли зробили наші хлопці бунт на шахтах, приїхала комісія із Москви, тоді вивели жінок із шахт. Це уже був 1950 рік.

На заводах цегляних робили наші дівчата, усюди, де приходилось.

Потім зробили Речлаг, дали нам номери, і 1 лист на рік можна було писати додому. А коли помер «наш дорогий батько», познімали з нас номери, дали хліба доволі, стала їздити комісія і по лагерьях, і стали звільнювати нас, але це пройшло для кого 10 літ, для кого 15.

Отак нам було, хіба ж ми винні, що ми українці і Україну любили. За це нас били, катували і в Сибір гнали.

Із розповіді Фалощак Л. С. Записав Гуцило

Копія. Машинопис.

Додаток 2 до документа № 146

СПОГАДИ Є. ХІМІЙ-КАМІНСЬКОЇ з с. ТАРНАВКА
ЖИДАЧІВСЬКОГО р-ну ЛЬВІВСЬКОЇ обл.

28 вересня 1992 р.*

Вони боролися і вмирали за Україну

Хто були ті молоді хлопці, яким не було і 17-ти, ті старші чоловіки, які покинули своїх дружин, дітей, старших братів, сестер і пішли в ряди УПА, ОУН боротися за волю України? Це були справжні патріоти свого краю, для яких воля рідної землі була

* Дата вхідна.

понад усе. Вони мужньо билися до останнього патрона, не здавалися живими в полон.

Я добре знаю їх життя, бо майже 2 роки доводилося ділити нелегку долю з повстанцями. Особливо важко було 1945 р. — кинувся плямистий тиф, не вистачало криївок для хворих, тому часто розміщували їх у хатах, ризикуючи господарями, дітьми та й самими бійцями. А що таке криївка, знаю не з розповідей, бо сама там залишалася з хворими, які задихалися від нестачі повітря, без води, ліків. Не було й лікарів, їх заміняли ми, дві дівчини, яким було по неповних 18 років. Після закінчення місячних курсів медсестер вміли зробити перев'язку та укол дати. Правда, мені і Маківці (Катруся Майкут з Миколаївського р-ну, доля її невідома. — Б. Г.) допомагали Прися (Лисик Євгенія з с. Попелі Дрогобицького р-ну, вбита коло с. Уличне. — Б. Г.), Чайка (повітова сестра Багрій з с. Солець, загинула 5 квітня 1946 р. в с. Модричі. — Б. Г.) Зена (повітова Харчова Ольга Андрухів-Шуст з с. Попелі — Б. Г.) та дівчата-сиділки з прикарпатських сіл Уличне, Зимівки, Орів. Виходили ми майже 15 хворих, а потім і самі заразилися і захворіли тифом. Нас уже не було кому доглядати, бо в с. Орів, де ми лежали, зайшли облавці, село було блоковане, а тому до нас ніхто не міг навідатися. Але, завдяки Божій допомозі, людям, які дали нам притулок, не рахуючись з тим, що може наступити жорстока розправа органів НКВД, ми всі вижили. Видужали і усі хлопці, біля яких ми ходили. Потім деяких з них я зустріла у Воркуті. Там Володимир Максимів, псевдо «Сірий» з с. Модрич Дрогобицького р-ну (тепер мешкає у Миколаєві обласному. — Б. Г.), якого облавці взяли хворим, одержав 15 років каторги. Каторгу відбували і Федір Шимко (псевдо «Журба») з с. Орів та Теофіль Паламар (псевдо «Крук»), останнього взяли тяжко пораненим (з с. Колпець, тепер мешкає в Одеській обл. Роздільнянський р-н. с. Кучурган. — Б. Г.).

Ще пригадую, як загинув «Жаркий» з боївки Донського (Заричський Роман, м. Борислав, похований в братській могилі на цвинтарі в с. Орів. — Б. Г.). Він ходив на операцію в Борислав, і там йому відірвало кисть руки. Було це в 1946 р., під час виборів. Поки пораненому дали допомогу, трапилось зараження крові, і помер. Не було ліків, апмул для уколів, поки дістали, вже було пізно. Як нам було важко пережити його смерть. Залишив дружину і двоє дітей. А скільки таких безіменних героїв прийняла наша Галицька земля, скільки їх під покровом ночі загібали в землю кати українського народу. Хто відповідь за це? За нашу кривду, за наших мучеників, які віддали свою молодість, своє життя за волю України. Наші діти, внуки мають знати, хто були їхні батьки,

діди, які не втратили сили духу, віру, мужньо боролися з ненависним ворогом, який плюндрував нашу землю. І які то були бійці! Завжди охайні, чисті, гідтягнуті. І це в умовах гірських переходів. Траплялося, що цілий день доводилося сидіти в курнях з ялини без вогню, без їжі, щоб не виказати своє місцеперебування.

Як їх любили жителі Карпат і Прикарпаття! Ділились а ними останнім оципком (вівсяна паляниця), бо хліба й у селі не було, картоплю. Зате бринзи було доволі. Як зворушливо було чути їхнє звертання до повстанців (наші «свершки», тобто цвіркуни). Без їхньої відданості і допомоги не зуміла б УПА протриматися в Карпатах.

А як гарно, співали наші хлопці, колядували. Улюбленими були «Ах лента за лентою...», «Повстань, повстань, народе мій», «З сиром пироги», «Вислав Сталін свої діти на Західні землі» та інші.

Свої спогади даю для вас, шановні країни, особливо для молоді, щоб ви знали, як і чим жили ваші ровесники, батьки, діди, які зі зброєю в руках боролися зі сталінськими сатрапами. Надіюсь, що ви будете гідними спадкоємцями їхньої боротьби, ніколи не заплямите їхньої честі, їхньої світлої пам'яті.

Всіма своїми силами, працею і знаннями вносьте кожен свою часточку в цеглину будови незалежної України, за яку віддали своє життя наші герої визвольної боротьби 1942–1956 років.

Із розповіді Євгенії Хімії-Камінської (псевдо «Уляна»), мешканки с. Тарнавка Жидачівського р-ну Львівської обл.

Записав член «Меморіалу» ім. Василя Стуса *Богдан Гуцло*,
м. Трускавець.

Копія. Машинопис.

№ 147

ЛИСТ Д. П. БІЛИНСЬКОГО З м. ЛЬВІВ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ЗА РЕАБІЛІТАЦІЮ ОУН-УПА

23 жовтня 1992 р.*

Уважаемые депутаты!

УПА, которая отметила 50-летие, сражалась за самостоятельность и соборность Украины, за идеалы государственной независимости Украины против всех антинародных режимов.

* Дата вхідна.

У них был общий враг — тоталитаризм, который исповедовали Гитлер и Сталин. Поэтому УПА необходимо реабилитовать как справедливую — защищавшую интересы украинского народа и других народов, живущих в Украине.

С уважением, офицер в отставке, ветеран Вооруженных Сил

Билинский Д. П.

г. Львов

Оригінал. Рукопис.

№ 148

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. ЛЬВІВ А. КРАВЦЯ ДО ГОЛОВИ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩА ПРОТИ
РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

26 січня 1993 р.

Голові Верховної Ради України
пану Плющу Івану Степановичу

В органах масової інформації дії українських націоналістів змальовуються як героїчні, їх називають борцями за волю України, йде ідеологічна обробка населення, особливо молоді, яка не бачила тих героїчних подвигів і дій ОУН. Події, що розвиваються у нашому Львівському регіоні, заставляють мене звернутися до Вас, Іване Степановичу, до Верховної Ради України зі словами, хто захистить Україну від фашизму, який з кожним днем наступає? У Львові вулицю Миру назвали С. Бандери, до речі, вона колись носила назву Й. Сталіна. Було зірване урочисте засідання 8 травня 1992 р. на честь дня Перемоги над фашизмом, з'являються листівки з фашистським знаком. ОУН проводить всякі заходи, де вшановуються вояки з УПА, одягають людей у форму, яку вони не носили і ніколи її не бачили. Майже в кожному селі чи містечку споруджуються символічні могили-пам'ятники борцям за волю України без прізвищ (живим і мертвим). Таку могилу-пам'ятник споруджено у моєму рідному с. Дібровлянах Дрогобицького р-ну Львівської обл.

На долі моєї сім'ї хочу доказати, що ОУН була таким самим катом українського народу як Гітлер та Сталін.

Народився я у 1928 р. в сім'ї бідняка. Мій батько був власником 1,16 га землі. Такими ж бідняками були його брати. У 1943 р. гітлерівці заарештували Кравця Йосипа Андрійовича. Він згорів у крематорії Бухенвальда.

В ніч з 20 на 21 листопада 1944 р. банда з ОУН замордувала мого батька — Кравця Федора Андрійовича, мою матір — Анастасію Максимівну та молодшого брата Василька, 1932 р. народження. В ту ніч у нашому селі було замордовано 4 сім'ї, усього 18 чоловік, у тому числі 7 дітей, 5 жінок, 2 чоловіки старшого віку і тільки 4 чоловіки віком до 50 років. Як бачите, борці за волю Україну, а їх було понад 50 чоловік, вчинили надзвичайно героїчний вчинок на благо України. Вони знищили 18 сплячих беззбройних своїх односельчан-українців. В цей час у селі знаходився гарнізон у складі військ НКВС та винищувального батальйону, всього теж близько 50 чоловік. Але борці за волю України не штурмували гарнізон, а штурмували дома сплячих селян. Стоїть в селі символічна могила-пам'ятник борцям за волю України. Дивлюсь на нього та й думаю, що, може, він споруджений на честь сестер Анни Яворської та Зофії Бульо, які склали список людей, які підлягали знищенню, тобто вчинили суд і винесли вирок-смерть, а, може, Івану Степіву, в хаті якого збиралася банда і звідки вирушила в кривавий похід. А, може, він споруджений на честь Мирона Берегуляка, Григорія Лудина, Василя Ніщака, Степана Яворського, Івана Красінського, Яця Лудина, Осипа Сивохіна, Івана Доцка та інших героїв, які безпосередньо різали мого батька, матір та брата. Усього за період 1944–1950 рр. у нашому селі замордовано 28 чоловік, людей, які не мали зброї в руках, які не чинили ніяких насильств, а тільки чесно працювали.

Такі звірства над своїм народом ОУН творила в кожному селі. Десятки тисяч закатованих українців, переважно селян — така кривава стежина борців за волю України — ОУН.

У 1948 р. був заарештований НКВС третій брат — Кравець Григорій Андрійович і засуджений на 10 років позбавлення волі тільки за те, що під загрозою смерті переховував у своєму домі жінку, провідника СБ (служби безпеки ОУН), пані Лучку на час народження дитини.

На [прикладі] долі однієї сім'ї [я] доказав, що мій український народ мав 3 катів — Сталіна, Гітлера та Бандеру. Відношення до катів повинно бути однаковим. На жаль, ті, що різали, убивали мають привілеї моральні та матеріальні перед тими, хто чесно працював.

Усі бандити з ОУН, які брали участь (різали) в звірячих катуваннях моєї сім'ї та інших односілчан, не покарані. Мій батько отримав 16 ножових ран, мати — 14. Вона знайшла ще сили і заповзла до сусідів, де швидко від ран померла. Брат Васильок — 8 ножових ран, його мучили, бо порізали долоні обох рук.

Ще будучи хлопцем до 20 років, [я] дуже хотів покарати бандитів, але пізніше зрозумів, що ті прості люди-селяни стали бандитами тому, що одні були обдурені, другі — налякані керівництвом ОУН і виконували їхні накази.

Ні, я не простив їм того, що навіть сам Господь Бог не простить тих злодіянь, які вони вчинили над своїм українським народом і не змиє кров з їхніх рук, яка до самої смерті пектиме вогнем. Але я не хотів ще більше крові мого народу, яка вже пролилася з примхи та амбіцій проводу ОУН, не хотів творити ще більше сиріт, бо сам скуштував сирітського хліба.

Зараз ОУН видає себе героїчною організацією, яка нібито однаково боролася з фашизмом та комунізмом. Хочеться нагадати панам з ОУН, що вони у 1941 р. з хлібом та сіллю зустрічали «визволителів», допомагали фашистам, чим тільки могли, служили в поліції, гестапо, допомагали фашистам нищити людей різних національностей, в тому числі і українців. А хіба утворення дивізії СС «Галичина» (якій, до речі, споруджено пам'ятник), не було символом єднання Гітлера з Бандерою, фашизму з ОУН? Ще пам'ятають ті, які сиділи в криївках (схронах), як після вигнання фашистів з Львівщини їх просили трохи потерпіти, бо фюрер скоро застосує понадзброю і визволить Україну від совітів. Коли фашизм був розромлений, ОУН закликала своїх членів далі боротися і обіцяла, що скоро США нападуть на СРСР і визволять Україну. Таким чином продовжувала обдурювати своїх рядових членів, і далі лилася кров. Тих, хто виходив з повинною і складав зброю, знищували.

Фашизм починається з малого: почали руйнувати пам'ятники, які не до вподоби ОУН, як жінці-хліборобу, героїні, загиблої від рук фашистів та від рук ОУН, як це зроблено в с. Добрівлянах, споруджено пам'ятник С. Бандері, дивізії СС «Галичина» й ін. Скажіть, Іване Степановичу, яка була б реакція світового суспільства, якби десь в Україні було споруджено пам'ятник Гітлеру чи Сталіну, але ж Бандера — це український Гітлер, руки якого в крові українського народу і не тільки українського. Німецький народ судить колишнього керівника НДР за те, що за його наказом було вбито 50 чоловік німців при спробі подолати кордон, Так,

німці судять за 50 вбитих німців, а ми — українці — споруджуємо тисячі пам'ятників за вбивства десятків тисяч українців. Хіба це не фашизм?

На мою думку, ОУН повинна бути заборонена. Цього вимагають десятки тисяч закатованих українців. Нам вистачило сили і розуму заборонити діяльність КПРС, то чому не можемо заборонити ОУН?

Шановний Іване Степановичу, шановні депутати українського парламенту! Український народ не дасть себе обдурити так, як були обдурені наші діди та батьки в 1930–1950 роках. Кожний убитий чоловік, кожна замордована сім'я чи то катом Сталіним, чи Гітлером, чи Бандерою однаково відчувають біль, однаково залишились в пам'яті рідних та близьких. А таких сімей по Україні мільйони, і до усіх треба ставитися з повагою, з любов'ю, а це значить, [що] не треба топтати почуття одних і вихваляти інших. Не можна жодному з трьох катів ставити пам'ятники. Ми повинні збудувати самостійну Україну, де не буде насильства, де людина буде вільною і матиме однакові права, не буде привілеїв у одного перед іншим. Треба шанувати усіх чесних людей України і об'єднувати в одну Велику Українську сім'ю, сім'ю вольну, нову, яку так хотів бачити мій батько, моя мама, мій брат Василько і, очевидно, усі страчені, замордовані, обездолені, незалежно, хто з трьох катів був їхнім катом.

Не розумію, чому державні мужі, науковці, письменники не розуміють цього. Не може бути примирення нації, якщо хтось скривджений, якщо усі чесні люди не є рівні, не можна руки, які є в крові свого народу, називати героїчними.

ОУН-УПА ніколи не повставали ні за панування фашистів, ні за панування комуністів, а значить, ніколи не були повстанською [армією].

На могилі, де захоронені 11 чоловік, замордованих ОУН у 1944 р., є такий напис: «Тут спочиває сім'я, яка загинула у 1944 році від рук українських бандитів». Очевидно, що ця характеристика ОУН справедлива, бо вона виходить із глибин простого народу.

Шановний Іване Степановичу, запрошую Вас до нашого села, аби Ви познайомилися і подивилися на це, про що написав.

З повагою

Андрій Кравець

290069, м. Львів-69, вул. Шевченка, 338/28

Оригінал. Рукопис.

**ЗВЕРНЕННЯ ЧЛЕНІВ ОБ'ЄДНАННЯ «ЛЬВІВСЬКА БЕСІДА»
ДО ГОЛОВИ ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
І. С. ПЛЮЩА, НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ
ІЗ ЗАКЛИКОМ ВИЗНАТИ УПА ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ
У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ**

24 лютого 1993 р.

Україна
м. Львів

Голові Президії Верховної Ради України
п. Івану Плющу,
народним депутатам України

П'ятдесят років минуло відтоді, як на боротьбу з ворогами України піднялася Українська Повстанська Армія. Майже десять років армія без держави, без допомоги чужоземних сил, опираючись виключно на свій народ, вела бої проти окупантів. Тисячі воїнів УПА поклали голови за волю України на полях битв, загинули в сибірських таборах і тюрмах. Ті, які залишилися живими, здавалося би, повинні бути у самостійній Українській державі оточені любов'ю та піклуванням.

Однак, не дивлячись на вимоги широких кіл громадськості й частини народних депутатів нашого парламенту, до цього часу офіційно на державному рівні не визнано УПА як воюючу сторону. Вважаємо, що не лише на словах необхідно кликати народ до національного примирення, а й на ділі реалізувати цей клич. Визнання УПА воюючою стороною у Другій світовій війні буде тим першим кроком до примирення. Далі зволікати не можна. Цього вимагає історична справедливість.

ЧЛЕНИ ОБ'ЄДНАННЯ «ЛЬВІВСЬКА БЕСІДА»

Ростислав Братунь (голова), письменник;

Іван Гречко (заступник голови), голова Клубу греко-католицької інтелігенції;

Роман Беряк, генеральний директор Львівського виробничого хіміко-фармацевтичного об'єднання «Львівфарм»;

Борис Білинський, професор медицини, проректор Львівського медичного інституту;

Іван Вакарчук, професор, доктор фізико-математичних наук, ректор Львівського державного університету ім. І. Франка;

Степан Генсірук, доктор сільськогосподарських наук, академік Академії інженерних наук України;

Степан Давидяк, генеральний директор ВО «ЛАЗ», президент асоціації «Автобус»;

Ярослав Дашкевич, доктор історичних наук, професор, директор Львівського відділення Інституту археографії АН України;

Ярослав Ісаєвич, академік АН України, директор Інституту українознавства АН України;

Ігор Калинець, поет, лауреат Державної премії ім. Т. Шевченка;

Микола Колесса, професор, лауреат Державної премії ім. Т. Шевченка, народний артист України;

Роман Крип'якєвич, голова Українсько-Австрійського наукового центру;

Лариса Крушельницька, професор, директор Наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка;

Петро Лагодюк, академік УААН України, директор Інституту фізіології та біохімії тварин АН України;

Роман Мишко, головний інженер інституту Укрзахідцивільпроект;

Євген Палига, директор мотозаводу;

Володимир Панасюк, академік АН України, директор Фізико-механічного інституту АН України ім. Карпенка;

Володимир Патик, художник;

Михайло Пшебільський, директор ВО Львівприлад;

Олег Романів, академік АН України, голова НТШ;

Юрій Рудавський, професор, доктор фізико-математичних наук, ректор Львівської політехніки;

Андрій Рудницький, академік АН України, зав. кафедрою реставрації та реконструкції Львівської політехніки;

Мирослав Скорик, народний артист України, лауреат Державної премії ім. Т. Шевченка, професор, голова правління Львівського відділення Спілки композиторів України;

Михайло Скрипець, директор Львівського мехсклозаводу;

Федір Стригун, народний артист України, головний режисер Українського драматичного театру ім. М. Заньковецької;

Богдан Федорів, письменник, головний редактор журналу «Дзвін»;

Богдан Федоришин, директор книжкової фабрики «Атлас»;

Прийнято на засіданні Львівської бесіди від 24 лютого 1993 року

[Підпис *Р. Братуня*]

Ксерокопія. Комп'ютерний набір.

№ 150

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. ЛЬВІВ ШИНКА ДО ПРЕЗИДЕНТА
УКРАЇНИ ТА ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

15 березня 1993 р.

Шановні Президенте
і Голово Верховної Ради України!

Я, простий громадянин України з Сумщини, зараз мешканець Львова, звертаюся особисто до Вас з питань, які хвилюють мене,

мою родину, моїх товаришів по праці, та й сотні тисяч людей. Дуже тяжке життя, відсутність позитивної надії в народі вимагають від керівництва всіх рівнів значно більшої відповідальності за стан в державі, керуючись лише турботою про людей, як це було обіцяно, коли вони обирали уряд і Верховну Раду. Але зараз все яскравіше висвітлюється позиція багатьох керівників, депутатів, ватажків різних об'єднань, засобів інформації та інших, направлена на розпал ультра націоналізму, ворожнечі між людьми, конфронтацію. Це ви знаєте краще таких, як я, однак вважаю дуже впевнено, від вашої особистої принциповості, послідовності, високої вимогливості залежить багато. Вважаю, що нині багато перегинів дозволяють собі керівники таких організацій як УРП, РУХ, деяких наукових установ тощо.

Всі розуміють, що правду минулого і сучасного треба роз'яснювати, що хвиля свавілля минулого (і не лише) засуджуються, але з глуздом і дійсною правдою. Багато в цьому недоброго проявляється в Росії, але чому наші фахівці повинні теж брехати, лукавити, обманювати людей? З цього приводу виділю лише 2 питання, навколо яких особливо підбурюється психоз, підсилюється непорозуміння, апатія.

Перше. Чому, наприклад, зовсім затемнюється історична дружба слов'янських народів, в тому числі особливо російського з українським. Чому навіть роки Великої Вітчизняної війни так безсоромно фальсифікуються і взагалі 75 років зображаються як лише одне рабство і страждання українців, тоді як усьому світу добре відомі великі досягнення за ці роки у всіх галузях життя, хоча й були порушення прав людини. Чому з клікою Сталіна зрівнюють всіх, хто був у комуністичній партії і до цього часу офіційно у зверненнях, заявах на різних конференціях рухівці доводять необхідність судити мільйони людей. До речі, чому пані Головатий, Чорновіл, пані Скорик і їх оточення завжди проголошують свої політичні наміри від імені всього українського народу. Хай вже від однієї Галичини, а то аж усього! Активісти РУХу і УРП часто так поводять себе і за кордоном, куди вони люблять їздити за рахунок виборців. Адже Ви, шановні Леоніде Макаровичу та Іване Степановичу, повинні сміливіше реагувати на такі явища.

Друге дуже важливе питання — це ажіотаж навколо історії і подій з УПА. В напруженнях довести, що це прямо-таки легендарна армія, деякі (в тому числі військові) доходять до безглуздя, ігноруючи тисячі й тисячі свідчень і документів, історичних фактів. Їх і не треба пояснювати. Наведу лише ось які факти.

Вояки із УПА в складі дивізії СС «Галичина» влітку 1944 р. вступили у бій з 38-ю армією СРСР, прикриваючи львівське угруповання фашистів. Тоді було вбито та поранено близько 4 тис. радянських воїнів, які виконували обов'язок визволення народів від фашизму, це ж згідно з договором з усіма державами антигітлерівської коаліції. Відомо також, що всього УПА лише на Львівщині в роки війни погубила не менш 700 тис. громадян і солдат, в тому числі партизан. Були ж формування опору фашизму у Франції, Італії, Югославії і Греції та інших місцях. Відомо, що вони боролись з гітлерівцями. А тут же все навпаки. Пропаганда, що вони (УПА) боролись лише з кагебистами — відверта брехня. Те, що більшість учасників цієї армії були обмануті і реабілітовані — народ розуміє, а що до визначення пільг для усіх, як учасників Вітчизняної війни — то де ж тут глузд? Але справа не в цьому.

Те, що було, вже не повернеться. Але деякі кола ідейно-політичних гравців настроїв людей затівають небезпечні провокаційні ігрища, пов'язані з УПА, особливо з підготовкою до урочистих заходів з нагоди 50-річчя дивізії СС «Галичина», про що вже повідомляють різні агенства з-за кордону. Мета тих, хто це затіває, не викликає сумніву, вона не рахується з наслідками. Тепер зрозуміло, чому тут, у Львові, блокуються проведення свят Дня Перемоги над фашизмом, які відзначаються майже у всіх країнах, чому оскверняється те, що зроблено в єдності і дружбі багатьох народів? Пан Мороз і його оточення як і Ви, шановний Президенте, є Главкомом Збройних сил України. Мабуть, знаєте, що на брехні не можна мати сильну армію. А невірні правді не можуть очолювати людей з святим обов'язком захисника Вітчизни. Може це впливає і на те, що зараз, як відомо, по Львівщині, близько 18 % призовників з всіляких причин не бажають служити в армії. Людина з глуздом не може повірити, що на Львівщині рішуче все зняли з наочних засобів про війну 1941–1945 рр. Навіть [про] таких героїв-українців як Ковпак, В. Порик, Кошовий, Павлюченко Лідія та інших. Розбиті всі пам'ятники, перейменовані

вулиці, названі в пам'ять перемоги над фашистами. Як же нас зрозуміють інші країни, коли Україна все ще представлена в ООН як одна з держав, ніби боровшихся проти спільного ворога?

Прославляються зараз гетьмани, отамани, козаки минулої далечі. А про що свідчить історія? Ось про що:

1. Скоропадський Павло — генерал і гетьман, 1917–1920 рр., член Ради. В трагічний для армії час кинув її і втік разом з німцями за кордон.

2. До нього був гетьман Мазепа Іван. В 1709 р. у війну (північну) з шведами перебіг на їх сторону, потім з сотнею гайдамаків втік в Туреччину, а його підлеглі стали там рабами.

3. Петлюра в 1917–1920 рр. боровся проти Червоної Армії разом з німцями. В час розгрому своїх дивізій кинув війська і втік з німецькими генералами. Потім в 1920 р. допомагав польській армії Пілсудського окупувати Україну.

4. А хіба краще обійшлися легендарні ватажки УПА зі своїми вояками, залишивши їх на погибель в братоубивчій війні, змаганнях, тоді як самі, користуючись награваним добром, влаштувались в ряді країн Заходу.

Як бачимо, історичні приклади показують закономірний висновок: там, де обман, авантюрні нахили різних отаманів — там не може бути тривалої злагоди й перемоги. І треба пам'ятати тим, хто любить шоу навколо легендарності гетьманів і обманутих ними озброєних людей, що народ багато чому навчився і теж може зробити висновки.

А стосовно підготовки до ювілею — 50-річчя дивізії СС «Галичина» впевнений, що Президент України розбереться.

[підпис]

Шинко

15.03.1993

Львів, Київська, 4, Комітет ветеранів.

P. S. Прошу того (тих), хто ознайомиться з листом, не пересилати його у Львів і, по-друге, не оголошувати прізвище. Ви розумієте, чому. Вказую адресу обласного комітету ветеранів праці і війни, там все відомо. За орфографічні помилки вибачте. Вчуся їх не робити.

Оригінал. Рукопис.

**ЛИСТ А. КІТЯЦА З м. ЛЬВІВ ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ
Л. М. КРАВЧУКУ ТА ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
І. С. ПЛЮЩУ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

*14 травня 1993 р.**

Шановний Президенте України Кравчук Л. М.

Шановний Голово Президії
Верховної Ради України
Плющ І. С.

Націоналісти у Львові та області проводять скажену агітацію, перекручують правду за УПА, роблять її членів-вояків героями. Яка то армія, то банда. Вона була на стороні фашистів, коли вони окупували Львів та область. Німці з тих героїв тієї армії сформувавши у Львівській обл. 3 дивізії, озброїли їх до зубів. Ці криваві кати страшніші були за німців. Вони звіряче знищили тисячі невинних людей. Виколювали жертвам очі, відрізали їм носи, вуха. Жінок згвалтовували, потім відрізали їм груди. Вирізували чоловікам ножами на спинах, лобі зірки. Вбивали малих дітей та старих людей, палили їх хати. Ці катування так звана армія робила за те, що хтось з жертв не дав їм хліба, сала, грошей та за підозру, та у взгоду німцям. У Буському р-ні Львівської обл. ці кати з УПА у 1944 р. за підозру 6 чоловікам сокирами відрубали голови та кинули їх до криниці (я сам з того району). Цю жахливу подію люди пам'ятають як Буську трагедію. Ось далеко не вся правда про ту криваву банду УПА. Ганьба цим душогурам і ніякої їм пощади!

Андрій К.

Оригінал. Рукопис.

* Дата відправлення листа.

ЛИСТ С. РИП'ЯКА З м. ЛЬВІВ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ* ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

31 травня 1993 р.**

До Верховної Ради України, м. Київ.

Копія:
Редакції газети «Високий замок», м. Львів.

Шановні панове!

У львівській газеті «Високий замок» було опубліковано замітку «Восстановить доброе имя дивизионщиков» (Висилаю цю замітку)***.

По-перше: сама назва цієї есесівської дивізії в устах кореспондента звучить як «...первая дивизия Украинской Национальной Армии...» Але, якщо вже називати все своїми іменами, то треба й називати: «Гітлерівська дивізія СС «Галичина»». При чому тут «Українська»? При чому тут національна?!

М. Яцура питає: «...как можно иначе было действовать в ловушке врагов с Запада и Востока...» Візьміть Українську Повстанську Армію (УПА) — так ця хоч сиділа у схронах, — цим українцям потрібен статус ветерана. А есесівці із Галичини? Як пишеться в статті «...мы не совершали преступления перед своим народом...» А хто ж носив есесівську форму? Хто їв німецькі галети і запивав їх ерзац-кавою? Га? Це все було задарма? Та німці і зараз нічого задарма не роблять. Ні для кого. Тим паче в дні війни.

Треба на рівні Верховної Ради раз і назавжди покласти край наглим закликам до «официальных уровней отмечания 50-летия создания известного формирования».

Історією переконливо доведено, що Гітлер в своїй «Майн кампф» ставив за мету — поголовне знищення євреїв, циган і слов'ян. Хто ж ми з вами? Спитайте по всій Україні — як би хто із нас «...восстановил доброе имя прославленной дивизии?» Від цієї «прославленной» — за 40 хвилин під Бродами залишилось трохи більше 200 «добрих імен», які не встигли втекти із своїми хазяями на захід.

* Копію листа також направлено до редакції газети «Високий замок».

** Дата відправлення листа.

*** Див. додаток.

Скільки людей загинуло в тому ж Львові від рук таких же, вдягнених в есесівську форму головорізів! Скільки знищено євреїв, циганів, українців, поляків!

Тому і потрібно — дійсно офіційно, на державному рівні (як в сьогоднішній цивілізованій Німеччині) раз і назавжди заборонити реваншизм, гітлеризм та есесівську пропаганду «СС Галицьких братчиків».

З повагою до Вас

Степан Руп'як

Оригінал. Машинопис.

Додаток до документа № 152

ВОССТАНОВИТЬ ДОБРОЕ ИМЯ ДИВИЗИОНЩИКОВ

«Мы не совершили преступления перед своим народом, а потому должны быть признаны на правительственном уровне воюющей стороной во второй мировой войне», — в который раз заявили о своей позиции бывшие воины первой дивизии «Галичина» Украинской национальной армии. На этот раз над ними судьба, кажется, смилостивилась — на очередное собрание ветераны-дивизионщики собрались не в полуподвальном бывшем «красном уголке» жэка, а в просторном помещении Дворца науки и техники Львовского объединения радиотехнической аппаратуры (ЛОРТА). На встречу с бывшими воинами пришли представители трудового коллектива этого предприятия, а также общественность города.

В августе сего года впервые на официальном уровне будет отмечаться 50-летие создания известного военного формирования. Речь шла об организационных мероприятиях и, прежде всего, — восстановлении могил погибших, сооружении памятных знаков, стел, изготовлении эмблем, значков и др. Но особенно волнует Галицкое братство бывших воинов дивизии «Галичина», которое возглавляет Михаил Яцура, трактовка истории о дивизионщиках в искаженном виде.

Сейчас на Львовщине осталось немногим более 200 воинов, — делится наболевшим М. Яцура, — а поэтому нужно как можно быстрее восстановить доброе имя прославленной дивизии. Нас обвиняют, что мы служили фашистам, что обучали своих воинов в немецких мундирах и под чужими штандартами. Скажите, пожалуйста, а как иначе можно было действовать в ловушке врагов

с Запада и Востока, которые отстаивали свои империалистические амбиции. Мы же, и это святая правда, стремились лишь к одному — свободе и независимости, вынашиваемых веками поколениями украинского народа.

Галицкое братство бывших воинов дивизии «Галичина» рассчитывает на материальную помощь и дает свой расчетный счет — № 003700012 МФО 325019, почтовый индекс 290002, Львовская областная дирекция АК Укрсоцбанка.

Петро Савчак

Оригінал. Газетна вирізка.

№ 153

**ЛИСТ ЧЕРВОНОГРАДСЬКОЇ РАДИ
ВETERANІВ ВІЙНИ І ПРАЦІ ЛЬВІВСЬКОЇ обл.
ДО СЕКРЕТАРІАТУ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

2 липня 1993 р.

Секретаріату Верховної Ради України

За дорученням ветеранів Великої Вітчизняної війни та членів Соціалістичної партії м. Червонограда звертаємося до Верховної Ради України з вимогою вважати, що ОУН-УПА винні у злочинах проти свого народу і мають бути засудженими. Ніякій реабілітації вони не підлягають.

Голова Ради ветеранів війни м. Червонограда

В. А. Поберезніченко

Голова міської організації Соціалістичної партії України

О. Л. Крупін

Оригінал. Машинопис**.

* Газета «Високий замок». — 1993.

** На листі — штамп організації.

**ЛИСТ К. М. МОЛЧАНОВА 3 м. ЧЕРВОНОГРАД
ЛЬВІВСЬКОЇ обл. ГОЛОВІ УКРАЇНСЬКОЇ РАДИ ВЕТЕРАНІВ
ВІЙНИ ТА ПРАЦІ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

23 липня 1993 р.

Председателю Украинского Совета ветеранов войны и труда

г. Киев

Уважаемый Председатель Совета!

С начала этого года во львовской газете «Высокий замок» (газета печатается на русском и украинском языках) было напечатано несколько обращений как в Верховный Совет [Украины], так и лично [его] Председателю И. Плющу. А именно: 14 февраля 1993 г.: «Не ради мести, ради исторической справедливости» (обращение XI сессии Львовского областного Совета н[ародных] д[епутатов], на которой шла речь о судебном процессе над КПУ) и «О восстановлении доброго имени национально-освободительного движения в Украине» за подписью председателя облсовета М. Горыня.

18 февраля 1993 г. в этой же газете напечатано обращение в Верховный Совет от имени объединения «Львовская беседа» о признании УПА, которая боролась с врагами Украины, как воюющей стороны во Второй мировой войне, и что это будет первым шагом к согласию. Дальше задерживать это невозможно. Этого требует историческая справедливость. Вот таковы требования львовских националистов. Это свидетельствует о том, что западноукраинские националисты, одержав ряд своих побед без каких-либо препятствий в восточных областях Украины, пошли в наступление на Верховный Совет. Что это за победы?

а) Проведение в прошлом году научных конференций в каждом областном центре с привлечением зарубежных эмиссаров, на которых реабилитовали ОУН-УПА, а также УГА.

б) Марш-парад УПА по улицам столицы Украины в 1992 г.

в) Создание во всех городах Украины (областных) конгрессов украинских националистов.

г) На весь мир оскорбили Верховный Совет Украины, назвав его фашистской бандой «239», за что с благоволения ее Председателя И. Плюща никто не понес уголовного наказания.

На основании изложенного западноукраинские националисты не идут по цивилизованному пути о признании ОУН-УПА как участника воюющей стороны во Второй мировой войне. А именно о создании комиссий на государственном уровне с открытием своих архивов, о чем говорил Президент Л. М. Кравчук в июле 1992 г. на пресс-конференции, отвечая на вопрос одному из журналистов о его отношении к УПА.

Не закончив [этого] своего письма, 2 июля с. г. я услышал по радио при обсуждении в Верховном Совете закона о статусе участника Великой Отечественной войны, как в своих выступлениях непримиримые националисты Заяц, Головатый, Поровский пошли в открытое яростное давление на Верховный Совет, требуя признания ОУН-УПА. А подпевающий им депутат Мовчан угрожал, призывая на площадь участников Конгресса, проходившего в доме культуры «Украина».

Стыдно и страшно было все это слышать от этих горе-депутатов. Когда им сказали, а что скажет на это Совет ветеранов войны, и что вы думаете, они сказали...*

Отсюда вывод: националисты неправдами хотят реабилитировать свое детище ОУН-УПА и им подобные националистические структуры. Уже сейчас они во весь голос утверждают, что именно УПА освобождала Украину, так в 1992 г. на митинге у Вечного огня павшим воинам за освобождение г. Червонограда в честь Дня Победы председатель горсовета Слука заявил, что никакой Отечественной войны не было и что Украину освобождала УПА.

В этом году местная власть запретила участникам войны пройти колонной от центра до Вечного огня. Уже сейчас западноукраинскими националистами стали переписываться учебники истории Украины в духе национализма. Во Львове уже давно переименованы улицы видных полководцев Отечественной войны — П. С. Рыбалко, Н. Ф. Ватутина и др. А сейчас националисты-бандеровцы готовятся снести монумент боевой славы войск ПрикВО, построенный к 9 мая 1970 г. на средства в сумме 1 млн, собранные военнослужащими округа.

Уже давно во всех областях Западной Украины областными советами ОУН-УПА реабилитированы, а их воякам предоставлены льготы. Ведь каждому честному человеку, знающему все

* Так у тексті.

злodeяния ОУН-УПА, понятно, для чего им нужно их признание — реабилитация для всей мировой, т. е. перед всей мировой цивилизацией. Это очень опасный шаг и оскорбление для тех, кто пострадал от этих вояк в послевоенные годы.

Мы, участники Великой Отечественной войны, проживающие во Львовской обл., в силу разгула оголтелого национализма не можем открыто осудить по-справедливому признание ОУН-УПА. Я, например, очень сожалею, что не могу письменно выразить в этом письме всей той боли, которая постигнет честных людей, если будут признаны ОУН-УПА. Я слышу, до какой подлости дошли западноукраинские националисты, утверждая, что даже на моей родине Черниговщине воевала УПА, когда я очень хорошо знаю историю развития партизанского движения на Черниговщине и ее всей боевой славе и заслуги перед народом, а также ее славных боевых командиров. Я всем своим противникам всегда говорю: «Прочтите внимательно книгу В. Беляева и М. Рудницкого, написанную по документальным фактам “Під чужими прапорами”, изданную в 1970 г., и вы будете хорошо знать, за какую Украину боролась ОУН-УПА, ее руководители, и кто они, с кем сотрудничали, кто их одевал, финансировал и т. д.»

В заключение я хотел бы, чтобы до повторного рассмотрения вопроса о признании Верховным Советом ОУН-УПА на пленарном заседании, все ветераны войны г. Киева выразили свой протест о[тносительно] рассмотрения этого вопроса. Нужно заставить западноукраинских националистов открыть свои архивы, а также КГБ и сказать народу правду, сколько ОУН уничтожила невинных граждан Украины, которые были направлены не по своей воле на работу в западные области в послевоенный период и за какую Украину они боролись. Почему об этом нигде не говорится — ни в печати, ни в Верховном Совете?

С уважением к вам участник Великой Отечественной войны
[Підпис]

Мой адрес:

г. Червоноград Львовской обл., ул. Будивельна, № 12/5.

Извините за ошибки в тексте и за незнание точного адреса Совета ветеранов войны Украины.

Оригінал. Рукопис.

**ПОСТАНОВА ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ «ПРО СТАТУС ВЕТЕРАНІВ
УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ,
ГАРАНТІЇ ЇХ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ»**

11 травня 1995 р.

Україна
Львівська обласна Рада народних депутатів
4-а сесія 2-го демократичного скликання
Рішення № 65
Від 11 травня 1995 р.
м. Львів

**ПРО СТАТУС ВЕТЕРАНІВ УКРАЇНСЬКОЇ
ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ, ГАРАНТІЇ
ЇХ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

До законодавчого врегулювання питання про поняття і зміст статусу ветеранів Української Повстанської Армії (УПА), гарантії їх соціального захисту Львівська обласна Рада народних депутатів

в и р і ш и л а :

1. Визнати Українську Повстанську Армію воюючою стороною у Другій світовій війні, а її ветеранів — борцями за волю і незалежність України на території Львівської області.

Ветеранами УПА є особи, які були у складі її підрозділів і брали участь у захисті України.

До ветеранів УПА належать учасники бойових дій УПА, учасники бойових дій — інваліди війни УПА.

2. Учасниками бойових дій є особи, які брали участь у виконанні бойових завдань щодо захисту України у складі військових підрозділів, перелік і час дій визначається виконкомом обласної Ради народних депутатів.

3. Інвалідами війни УПА є особи з числа учасників бойових дій УПА, інвалідність яких настала внаслідок поранення, контузії чи каліцтва під час участі у бойових діях УПА по захисту України або внаслідок пов'язаного з цим захворювання.

4. Учасникам бойових дій УПА та інвалідам війни УПА надаються пільги відповідно до статей 12 (пільги учасникам бойових дій) та 13 (пільги інвалідам війни) Закону України «Про статус

ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22 жовтня 1993 р. № 3551–XII у частині фінансування витрат, яке здійснюють за рахунок коштів місцевих бюджетів. У разі наявності у ветерана УПА пільг за різними підставами, встановленими нормативними актами, йому надається пільга за однією з них.

5. Фінансування витрат, пов'язаних із введенням у дію цього рішення, здійснюються за рахунок коштів місцевих бюджетів у порядку, передбаченому Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22 жовтня 1993 р. № 3551–XII.

6. Ветеранам УПА вручають посвідчення. Порядок виготовлення та видачі посвідчень встановлюється виконкомом обласної Ради.

7. Чинність цього рішення поширюється на громадян України, які постійно проживають у Львівській області.

8. Контроль за виконанням рішення покласти на заступника голови виконкомом обласної Ради Ю. Зиму.

Голова обласної Ради

М. Горинь

Ксерокопія. Машинопис*.

№ 156

**ЗВЕРНЕННЯ УЧАСНИКІВ СОСНІВСЬКОГО
ЛЬВІВСЬКОЇ обл. ЗІБРАННЯ ТОВАРИСТВА УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ ім. Т. ШЕВЧЕНКА «ПРОСВІТА» ДО ПРЕЗИДЕНТА
УКРАЇНИ Л. Д. КУЧМИ, ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
О. О. МОРОЗА, НАРОДНОГО ДЕПУТАТА УКРАЇНИ
Є. ЖЕРЕБЕЦЬКОГО З ВИМОГОЮ ВИЗНАТИ ФОРМУВАННЯ
ОУН-УПА — УГВР БОРЦЯМИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

9 вересня 1996 р.

Президентові України
Леоніду Кучмі

Голові Верховної Ради України
Олександрові Морозу

Народному депутатові України в/о 270
Євг. Жеребецькому

* Затверджена печаткою Ради.

З В Е Р Н Е Н Н Я

Україна урочисто відзначила п'ятирічний ювілей своєї НЕЗАЛЕЖНОСТІ із власною Конституцією на руках. Сьогодні молода Українська держава вступила у якісно новий етап свого становлення. Будівництво її проходить в умовах жорсткого спротиву т. з. лівих сил, які фактично виконують функції п'ятої колони в Україні.

Кожному, хто пильно стежить за роботою Верховної Ради, без упередження видно, як частина нардепів послуговується популістськими гаслами, розрахованими на обмежену свідомість спролетаризованого, обтяженого нестатками люду. Ряд безвідповідальних виступів з трибуни Верховної Ради відвертих антидержавників спричиняють виникнення беззаконня, хаосу, духовного і національного занепаду на місцях. Місцева комуно-шовіністична зграя підшивається до ветеранських організацій і через них веде ворожу антидержавну діяльність, закликаючи до відновлення Союзу, проклинає рухівців, націоналістів, бандерівців, обох Президентів, які, мовляв, довели народ до межі голодної смерті.

Про пільги, які надала їм молода Українська держава, і словом не обмовляться. Така від них вдячність.

У той же час справжні борці за волю України, які боролись у лавах ОУН-УПА, перебуваючи в матеріальній скруті, не скиглять, не клянуть, з розумінням сприймають економічні проблеми країни під сучасну пору.

Не можемо погодитися з тим, що ця категорія людей перебуває поза увагою урядового чиновництва в столиці і на місцях.

Тому ми, учасники зібрання Соснівського міського об'єднання Товариства української мови ім. Т. Шевченка «Просвіта», вимагаємо, щоб ОУН-УПА-УГВР та інші формування, які боролися за незалежність України, люди, які брали участь у цій боротьбі, були офіційно визнані й вшановані, як борці за свободу і незалежність України, солдати свободи з усіма належними і юридичними наслідками.

Прийнято одностайно на черговому зібранні Товариства 9 вересня 1996 р.

У зібранні взяло участь 276 (двісті сімдесят шість) осіб.

Голова зібрання
Секретар

[підпис]
[підпис]

М. Мандзюк
В. Грицай

Оригінал. Машинопис*.

* Засвідчено печаткою організації.

**ЛИСТ Л. О. СВІТЕНКА З м. ГОРОДОК ЛЬВІВСЬКОЇ обл.
ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ Л. Д. КУЧМІ ТА ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ
РАДИ УКРАЇНИ О. О. МОРОЗУ З ВИМОГОЮ ВИЗНАТИ
УЧАСНИКІВ ОУН-УПА ЯК БОРЦІВ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

22 вересня 1996 р.

Президенту України
Леоніду Кучмі

Голові Верховної Ради України
Олександр Морозу

З В Е Р Н Е Н Н Я

Звертається до Вас ветеран органів внутрішніх справ України з 30-річним стажем капітан у відставці Світенко Любомир Остапович з вимогою визнати Указом і Постановою учасників ОУН-УПА як борців за незалежність України. Впевнений, що таким чином буде досягнуто громадянської злагоди у нашому суспільстві, про необхідність якої так часто говорите Ви і засвідчите, що Ви є гарантом миру, спокою, злагоди і нашої Конституції.

Коли в 1939 р. німецькі і російські імперіалісти поділили світ, і Західна Україна попала під російську окупацію, то тільки за 1939–1941 рр. більшовицьким режимом було репресовано понад мільйон осіб. Український народ під проводом ОУН створив Українську Повстанську Армію (УПА) та почав оборону своєї землі, спочатку від німецького окупанта, а потім від російського. Була врятована честь української нації, яка повстала проти знуцань, терору та геноциду обох окупантів (коричневого і червоного).

Це була жорстока боротьба, але з українського боку жорстокість була відповіддю на жорстокість окупантів. Репресії російського окупаційного режиму в десятки разів перевищували дії ОУН-УПА, котрі захищали свій народ, своїх рідних і близьких та виборювали право на незалежність України. Дії окупантів, їх жорстокість добре розкриті в оприлюднених документах в книзі Івана Біласа «Репресивно-каральна система в Україні 1917–1953».

Сьогодні ті окупанти, які боролися проти незалежної України, від України отримують великі пенсії та пільги коштом зубожіння українського народу, а справжні патріоти України, які боролися за незалежну Україну, на сьогодні тією ж Україною не визнані, мають жалюгідні пенсії і ніяких пільг.

Впевнений, що завдяки Вашим зусиллям буде відновлена справедливість, і члени ОУН-УПА будуть визнані як борці за незалежність України.

З повагою

[підпис]

Л. Світенко

(Посвідчення № 91/11904 від 26.12.1994 р.,
видане Управлінням МВС України у Львівській обл.)
22.09.1996 р.

Копія під копірку. Рукопис.

№ 158

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ с. ПОДУСІВ ПЕРЕМИШЛЯНСЬКОГО р-ну
ЛЬВІВСЬКОЇ обл. М. П. САВЧУКА ДО СЕКРЕТАРІАТУ ОУН
ЗА ВИЗНАННЯ ОУН-УПА ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ
У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ**

27 вересня 1996 р.

м. Київ

Шановні друзі, вітаю Вас Господнім привітом!

Слава Ісусу Христу!

Я прочитав Народну газету, яку я виписую, як вона тільки появилася на світ Божий, про створення Комісії [з питання щодо] визнання ОУН-УПА воюючою стороною [в Другій світовій війні].

Я житель с. Подусів Перемишлянського р-ну Львівської обл., 1923 р. народження. До ОУН вступив 1939 р., коли вже Червона Армія визволила Західну Україну. Почалися арешти наших провідників, провідники пішли у підпілля. Я вже допомагав, був кур'єром, переводив підпілляників. Йшов час, прийшли німці. Хто з підпілля вийшов живим, разом будували Україну, та довго справа добра не була, і до німців треба було брати зброю. 1943 р. мене провід ОУН призначив провідником підрайону, 4 села мені було дано, працював...*

1945 р. був заарештований...**

Савчук М. П.

Оригінал. Рукопис.

* Нерозбірливо.

** Текст обірвано.

**РЕЗОЛЮЦІЯ-ЗВЕРНЕННЯ НАРОДНОГО ВІЧА
м. ТРУСКАВЕЦЬ ЛЬВІВСЬКОЇ обл. ДО ПРЕЗИДЕНТА
УКРАЇНИ Л. Д. КУЧМИ, ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
О. О. МОРОЗА З ВИМОГОЮ ПРИЙНЯТИ ЗАКОН
ПРО НАДАННЯ УПА СТАТУСУ ВОЮЮЧОЇ СТОРОНИ
В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ**

13 жовтня 1996 р.

Ми, учасники понад п'ятитисячного Віча, яке відбулося у м. Трускавці 13 жовтня 1996 р. з приводу 54-ї річниці створення Української Повстанської Армії та 37-ї річниці підступного вбивства агентом Москви Степана Бандери, сповнені почуття громадянської відповідальності за долю нашої держави, турботою про її розбудову, економічну і політичну стабільність, глибоко усвідомлюємо, що тільки єдність патріотичних сил є запорукою успіху в розв'язанні існуючих проблем в суспільстві, у зміцненні політичної стабільності і забезпеченні добробуту нашого народу.

Віче переконане в тому, що консолідація громадян України може сприяти їх повноцінному соціальному, економічному і духовному розвитку, може створити умови для збереження в державі спокою, злагоди і миру.

Однак ми рішуче виступаємо проти тих, хто своїми діями створює загрозові антидержавні ситуації, намагається змінити не тільки лад держави, але й ліквідувати її самостійність.

Народне Віче одноставно вимагає прийняти закон України про надання Українській Повстанській Армії статусу воюючої сторони у Другій світовій війні проти поневолювачів нашого народу — фашизму і більшовизму.

Віче звертається до громадян міста активно допомагати громадсько-політичним організаціям у зборі підписів на підтримку реабілітації УПА.

Від імені віча звернення підписали:

Голова громадсько-політичних організацій та партій

[підпис]

М. Бурик

Співголова Конгресу української інтелігенції

[підпис]

Я. Чистозгорський

Голова спілки політв'язнів

[підпис]

М. Федюшко

Голова спілки репресованих та депортованих

[підпис]

Н. Мінько

Голова Українського об'єднання ветеранів

Другої світової війни

[підпис]

Д. Цве'юк

Голова клубу українського громади	[підпис]	<i>О. Бєза</i>
Голова демократичної спілки пенсіонерів	[підпис]	<i>Д. Бурик</i>
Голова спілки «Каменярь»	[підпис]	<i>В. Найчук</i>
Співголова Українського товариства «Читальня»	[підпис]	<i>М. Лузовий</i>

Оригінал. Комп'ютерний набір*.

№ 160

ЛИСТ ГОРОДОЦЬКОЇ РАЙОННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СПІЛКИ ОФІЦЕРІВ УКРАЇНИ ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ О. О. МОРОЗУ І НАРОДНОМУ ДЕПУТАТУ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. Р. ЮХНОВСЬКОМУ З ВИМОГОЮ ВИЗНАННЯ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА ЯК БОРЦІВ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ

22 жовтня 1996 р.

№ 13

Голові Верховної Ради України
Олександрю Морозу

Народному депутату В[ерховної] Р[ади] України
Ігорю Юхновському

З А Я В А

Шановний Олександрє Олександровичу, звертаються до Вас члени Городоцької районної організації Спілки офіцерів України з вимогою визнати учасників ОУН-УПА як борців за незалежність України.

Ми впевнені, що таким чином буде досягнуто громадянської злагоди у нашому суспільстві, про необхідність якої так часто говорите Ви і цим самим засвідчите те, що Ви є гарантом миру, спокою, злагоди і дотримання вимог Конституції України.

Коли в 1939 р. німецькі і російські імперіалісти поділили загарбані території, і Західна Україна підпала під російську окупацію, то тільки за 1939–1941 рр. російсько-більшовицьким режимом було репресовано понад один мільйон осіб.

Не краще поводитися з українцями після окупації в 1941р. і німецько-фашистські окупанти. В зв'язку з цим для свого захисту укра-

* Засвідчено печатками організацій.

їнський народ під проводом ОУН створив Українську Повстанську Армію (УПА) і почав оборону зі зброєю в руках своєї землі і свого народу спочатку від німецько-фашистських окупантів, а пізніше і від російсько-більшовицьких окупантів. Таким чином була врятована честь української нації, яка повстала проти знущань, терору та геноциду обох загарбників, як коричневого, так і червоного.

Це була жорстока боротьба, але з українського боку жорстокість була відповіддю на жорстокість окупантів. І все ж репресії російсько-більшовицького режиму в багато разів перевищували відповідні дії ОУН-УПА. Це добре розкрито в оприлюднених документах — книзі Івана Біласа «Репресивно-каральна система в Україні 1917–1953».

На сьогоднішній день ті загарбники і їх посіпаки, які боролися проти незалежності України, від України одержують великі пенсії та пільги коштом зубожіння українського народу, а справжні патріоти, які боролися за незалежну Україну, на сьогодні тією ж незалежною Україною не визнані, мають жалюгідні пенсії і ніяких пільг. То яка це справедливість?

І все ж ми впевнені, що завдяки Вашим зусиллям і здоровому глузду буде проголошена справедливість, і члени ОУН-УПА будуть визнані як борці за незалежність України і прирівняні до учасників бойових дій Великої Вітчизняної війни.

З повагою

Голова Городоцької районної організації СОУ к[апіта]н в/с

[підпис]

Любомир Світенко

Ксерокопія. Рукопис на бланку організації.

№ 161

**ЛИСТ І. Г. ІВАНІВА З с. ТОВЩІВ ПУСТОМИТІВСЬКОГО р-ну
ЛЬВІВСЬКОЇ обл. ДО ДЕПУТАТА ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ А. ЮХИМЧУКА ЗА РЕАБІЛІТАЦІЮ ОУН-УПА**

24 жовтня 1996 р.*

Шановний пане депутате Анатолію Юхимчук!

Ви Верховною Радою обрані Головою Комісії з вивчення питань, пов'язаних з діяльністю ОУН-УПА. На мою думку, це надзвичайно складна історична справа з вивчення тих злочинів, котрі

* Дата відправлення листа.

робило НКВС під маркою УПА. Я був свідком тих злочинів супроти людства. Я — член ОУН з 1933 р., і в 1941 р. я і мої товариши перейшли у глибоке підпілля, тому що наша боротьба (ОУН) в Другій світовій війні не могла принести користі українській нації. У війну вступило 2 великі колоси, і не було тоді політика, котрий міг би передбачити, хто виграє ту війну, чиюсь перемогу воюючих сторін. То була війна інтернаціоналізму з фашизмом, котрий зародився з фанатичної любові до своєї нації, там де лженаукою ламались закони природи, у виховання радянської людини без культурної і духовної спадщини свого народу. Де найвищим ідеалом власного життя була ідея ненависті [до] ближнього і, таким чином, застосовували[ся] жорстокі злочини проти людства [стосовно] своїх громадян. На противагу тим ідеалам те саме робив фашизм над тими, котрі сповідували ідею інтернаціоналізму (більшовицьку).

В провіді ОУН після Є. Коновальця став А. Мельник і в 1939 р. від боротьби супроти інтернаціоналізму і фашизму відмовився та закликав до лояльного ставлення до воюючих сторін для того, щоб не було людських жертв надаремно. УПА організувала розвідка НКВС в протилежність організації дивізії «Галичина». То були особливо важливі відділи більшовицьких партизанських загонів суворо секретних доручень. Ті партизанські відділи вели боротьбу супроти української нації винищенням національної еліти німецькими і нашими руками.

Польське міністерство оборони в 1970-х роках видало книжку «Droga do Nikad...» про акцію «Вісла», в котрій подало список поголовно знищених УПА 44 польських сіл у Львівській і Тернопільській областях, в котрих при знищенні застосовані страхітливі нелюдські злочини над їх громадянами. ОУН таких злочинів ніколи не робила.

Німеччина, Іспанія визнали свою дурноту в громадянській боротьбі інтернаціоналізму і фашизму, осудили свої злочини, а ми жертви невинних людей робимо героями української нації. Німеччина сьогодні тим колишнім робітникам, котрі в часи війни були силою і добровільно забрані в Німеччину на роботи, виплачують гроші.

Ми повинні поставити законні вимоги перед РФ про виплату (грошей) за роботи тим громадянам нашим, котрих незаконно судили та засилали працювати у вугільні шахти Півночі та в сибірські ліси на лісоповал.

Залишаюсь з повагою до Вас! Бажаю Вам успіхів у виявленні історичних злочинів супроти людства в Другій світовій війні, в народі української нації під маркою УПА. Написаному мною присвячую вірш Лесі Українки:

Хвилини Розпачу

О горе тим, що вроджені в темниці!
Що глянули на світ в тюремнеє вікно.
Тюрма — се коло злої чарівниці,
Ніколи не розіб'ється воно...

Написав

Іванів Іван Григорович,
1914 р. народження.

Львівська обл.,
Пустомитівський р-н,
п. Вовків, с. Товщів

Оригінал. Рукопис.

№ 162

**ЗВЕРНЕННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ
ТА ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ГОРОДОЦЬКОГО р-ну
ЛЬВІВСЬКОЇ обл. ДО ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
О. О. МОРОЗА, НАРОДНОГО ДЕПУТАТА ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ І. Г. БІЛАСА, ТЕЛЕБАЧЕННЯ УКРАЇНИ ТА ГАЗЕТИ
«НАРОДНА ДУМКА» З ВИМОГОЮ ВИЗНАТИ ОУН-УПА
БОРЦЯМИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

29 жовтня 1996 р.

УКРАЇНА

КООРДИНАЦІЙНА РАДА
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ
ГОРОДОЦЬКОГО р-ну ЛЬВІВСЬКОЇ обл.

Голові Верховної Ради України
Олександру Морозу,

Народному депутату Верховної Ради
Івану Біласу,

Телебаченню України

Газеті Народна думка

З А Я В А

Ми, представники політичних партій та громадських органі-
зацій Городоцького р-ну, звертаємося до Вас, шановний Олек-

сандре Олександровичу, з вимогою визнати учасників ОУН-УПА як борців за незалежність України.

Ми впевнені, що таким чином буде досягнуто громадянської злагоди у нашому суспільстві, про необхідність якої так часто говорите Ви, і цим самим засвідчите те, що Ви є гарантом миру, спокою, злагоди і дотримання вимог Конституції України.

Коли в 1939 р. німецькі і російські імперіалісти поділили загарбані території, і Західна Україна попала під російську окупацію, то тільки за 1939–1941 рр. російсько-більшовицьким режимом було репресовано понад один мільйон осіб.

Не краще поводитися з українцями після окупації в 1941 р. і німецько-фашистські окупанти. В зв'язку з цим для свого захисту український народ під проводом ОУН в 1942 р. створив Українську Повстанську Армію (УПА) і почав оборону зі зброєю в руках своєї землі спочатку від німецько-фашистських окупантів, а пізніше і від російсько-більшовицьких окупантів. Таким чином була врятована честь української нації, яка повстала проти знущань, терору та геноциду обох загарбників, як коричневого, так і червоного.

Це була жорстока боротьба, але з українського боку жорстокість була відповіддю на жорстокість окупантів. І все ж репресії російсько-більшовицького окупаційного режиму в багато разів перевищували відповідні дії ОУН-УПА.

На сьогоднішній день ті російські загарбники та їх українські посіпаки, які боролися проти незалежності України, від України одержують великі пенсії та пільги коштом зубожіння українського народу, а справжні патріоти, які боролися за незалежну Україну, на сьогодні тією ж незалежною Україною нз визнані, мають жалюгідні пенсії і ніяких пільг. То яка ж це справедливість?

І все ж ми впевнені, що завдяки Вашим зусиллям і здоровому глузду буде проголошена справедливість, і члени ОУН-УПА будуть визнані як борці за незалежність України і прирівняні до учасників бойових дій Великої Вітчизняної війни.

Голова Координаційної Ради [підпис]
Заступник голови [підпис]
Секретар [підпис]

*Я. Коржинський
Л. Світенко
С. Семенюк*

Члени Координаційної Ради:

Голова райорганізації НРУ [підпис]
Голова райорганізації УРП [підпис]
Голова СДПУ [підпис]

*О. Будзин
В. Павлюк
С. Котяш*

Голова КУН	[підпис]	<i>С. Везденко</i>
Голова Спілки політв'язнів	[підпис]	<i>Я. Бабяк</i>
Голова райорганізації ветеранів	[підпис]	<i>Б. Лучит</i>
Голова Союзу Українок	[підпис]	<i>С. Семенюк</i>
Голова товариства «Гросвіта»	[підпис]	<i>І. Бучківський</i>
Голова товариства «Галицька Січ»	[підпис]	<i>І. Семець</i>
Голова товариства «Милосердя»	[підпис]	<i>Д. Канафоцька</i>
Голова Всеукраїнського об'єднання ветеранів	[підпис]	<i>Є. Третяк</i>
Голова Спілки офіцерів України	[підпис]	<i>Л. Світенко</i>
Голова товариства «Холмщина»	[підпис]	<i>Я. Спільник</i>
Голова товариства «Надсяння»	[підпис]	<i>С. Семенюк</i>
Голова Асоціації інвалідів	[підпис]	<i>О. Пунєнкова</i>
Голова товариства ім. А. Шептицького	[підпис]	<i>М. Тістечко</i>
Голова Братства УПА	[підпис]	<i>В. Гапонюк</i>
Голова Народно-Демократичної партії	[підпис]	<i>С. Панюца</i>
Голова товариства «Знання»	[підпис]	<i>Д. Грецько</i>

м. Городок

Ксерокопія. Машинопис.

№ 163

**ЗВЕРНЕННЯ ОСЕРЕДКУ СПІЛКИ ПОЛІТВ'ЯЗНІВ УКРАЇНИ
м. БРОДИ ЛЬВІВСЬКОЇ обл. ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ
Л. Д. КУЧМИ ТА ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
О. О. МОРОЗА З ПРОХАННЯМ ВИЗНАТИ УЧАСНИКІВ
ОУН-УПА БОРЦЯМИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

17 листопада 1996 р.

Президенту України
п. Леоніду Кучмі

Голові Верховної Ради України
п. Олександрю Морозу

ЗВЕРНЕННЯ

Ми, члени Бродівського осередку Спілки політв'язнів України Львівської обл. звертаємося до Вас [з проханням] відновити відповідним Указом історичну справедливість та визнати учасників ОУН-УПА борцями за незалежність України.

Голова осередку Спілки політв'язнів України

[підпис]

Наталія Яхницька

17 листопада 1996 р.
м. Броди, Львівська область

Ксерокопія машинопису*.

№ 164

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. ДРОГОБИЧ ЛЬВІВСЬКОЇ обл.
Т. Є. ПШЕНИЧНОГО ДО КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ ЗІ СПРИЯННЯ У ВИВЧЕННІ ПИТАНЬ,
ПОВ'ЯЗАНИХ З ПЕРЕВІРКОЮ ДІЯЛЬНОСТІ ОУН-УПА,
З ВИМОГОЮ ВИЗНАННЯ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА
ЯК БОРЦІВ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

21 листопада 1996 р.

Верховна Рада України
Комісії по сприянню у вивченні питань,
пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА

Шановні члени Комісії!

В Україні урочисто відзначено 5-ту річницю відновлення державності, перед тим прийнято Конституцію, в преамбулі якої чітко й однозначно записано про нашу спільну відповідальність перед Богом, попередніми, нинішнім і прийдешніми поколіннями.

Задовго до 24 серпня 1991 р. сотні тисяч українців у лавах ОУН-УПА боролися за свободу й незалежність України. Всім світом, а найголовніше — власним народом визнано: український рух опору, що проявився у формі Української Повстанської Армії, був національно-визвольною боротьбою нашого народу, боротьбою за постання Української самостійної соборної держави.

* Засвідчено печаткою організації.

Тисячі учасників цієї боротьби після років окупації і терору живуть серед нас і, незважаючи на свій похилий вік, працюють для зміцнення державності, але після 5-ти років існування незалежної держави України влада так і не спромоглася визнати учасників ОУН-УПА борцями за волю України, не говорячи вже про належне вшанування на державному рівні їхньої боротьби.

І тепер, коли Україну прийнято у Раду Європи та її інституції, таке ставлення до повноправного члена Конфедерації Європейських ветеранів II світової війни — Братства ОУН-УПА — не може не викликати здивування в усьому світі.

Тому я, Пшеничний Тарас Євгенович, звертаюсь до вашої Комісії з вимогою відновити історичну справедливість відповідним рішенням Верховної Ради та вшанувати учасників ОУН-УПА як борців за незалежність України.

Впевнений, що у такий спосіб буде досягнуто громадянської злагоди у нашому суспільстві, про необхідність якої так часто говорять політики, і ви проявите себе як послідовні захисники Конституції України.

Моя адреса: Львівська обл., м. Дрогобич

[підпис]

21 листопада 1996 р.

Ксерокопія. Машинопис.

№ 165

**ЛИСТ СЕСІЇ БОРИСЛАВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ НАРОДНИХ
ДЕПУТАТІВ ЛЬВІВСЬКОЇ обл. ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ
Л. Д. КУЧМІ, ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
О. О. МОРОЗУ З ПРОХАННЯМ ВИЗНАННЯ ОУН-УПА-УГВР
ЯК БОРЦІВ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

5 грудня 1996 р.

Президенту України
п. Л. Кучмі

Голові Верховної Ради України
О. Морозу

№ 344 05.12.96

Минуло п'ять років незалежності Української держави. Але й досі єдина політична сила, яка зі зброєю в руках поборювала

брунатних і червоних окупантів, відстоюючи право української нації за незалежність, дискримінується у власній державі. І це при тому, що на міжнародному рівні Всеукраїнське Братство во-яків ОУН-УПА ім. Р. Шухевича — Т. Чупринки давно прийняте в члени Світової і Європейської організації комбанантів Другої світової війни.

Тому сесія Бориславської міської Ради народних депутатів Львівської обл. звертається до Вас, пане Президенте, і до вас, панове депутати Верховної Ради України, з наполегливим проханням визнати те, що знають усі і що зробило б честь кожній цивілізованій нації.

Ми вимагаємо, щоб ОУН-УПА-УГВР і інші формування, які боролися за незалежність України, люди, які брали участь у цій боротьбі, були офіційно вшановані як борці за свободу з усіма належними і юридичними наслідками.

Це наше минуле, без якого нема майбутнього.

Голова міської Ради

[підпис]

В. Шмигельський

Ксерокопія. Машинопис на офіційному бланку.

№ 166

**ЗВЕРНЕННЯ УЧАСНИКІВ ЗБОРІВ ТРУДОВОГО КОЛЕКТИВУ
ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДИТЯЧОЇ КЛІНІЧНОЇ ЛІКАРНІ
ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Л. Д. КУЧМИ, ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ З ВИМОГОЮ ВШАНУВАННЯ ВОЯКІВ
ОУН-УПА-УГВР ЯК БОРЦІВ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

13 грудня 1996 р.

ЗВЕРНЕННЯ

до Президента, Верховної Ради України
зборів трудового колективу Львівської обласної
дитячої клінічної лікарні від 13 грудня 1996 р

Присутні: 210 чоловік. Прийнято одногосно

Дбаючи про славу і пам'ять Героїв, що впали у національно-визвольній боротьбі українського народу за незалежність нашої Батьківщини.

Виступаючи за відновлення історичної справедливості і достойне пошанування живих і полеглих учасників цієї боротьби.

Виходячи з необхідності становлення норм цивілізованого формування українського суспільства і його поваги до власних захисників та презирства до зрадників, без чого неможливе формування моральних цінностей держави.

Керуючись необхідністю поступового відходу від подвійної моралі і створення умов формування суспільства і держави, в якій домінуватиме повага до тих, хто служить народові і державі.

Ми, учасники зборів, звертаємось до Вас, пане Президенте і панове депутати Верховної Ради України, з наполегливою вимогою офіційного вшанування на державному рівні ОУН-УПА та УГВР й інших національних формувань, які боролися за незалежність України на двох фронтах — проти гітлерівських і більшовицьких загарбників.

Наполягаємо на припиненні дискримінації і висловленні належної поваги та вшанування і національно-визвольного руху в цілому, учасників цих формувань як борців за священну, справедливу справу — волю українського народу і незалежність України з усіма політичними та юридичними наслідками, з цього випливають. Зволікання з вирішенням цього питання на 5-му році існування новітньої Української держави є неприпустимим.

Проголошуємо свою підтримку Акції Національного відродження і єдності, започаткованій Конгресом Українських Націоналістів.

Заявляємо про свою участь в діяльності обласного штабу проведення Акції з метою широкого залучення громадськості і створення сприятливої ситуації державного вшанування і припинення дискримінації національного визвольного руху ОУН-УПА-УГВР і його учасників.

Голова зборів
Секретар

[підпис]
[підпис]

Б. Николайчук
Є. Карпович

Ксерокопія. Машинопис*.

* Засвідчено печаткою установи.

**ЗВЕРНЕННЯ КОЛИШНИХ СПЕЦПЕРЕСЕЛЕНЦІВ — ЧЛЕНІВ
БОРИСЛАВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТОВАРИСТВА
ПОЛІТВ'ЯЗНІВ І РЕПРЕСОВАНИХ ЛЬВІВСЬКОЇ обл.
ДО ВСІХ ЛЮДЕЙ ДОБРОЇ ВОЛІ, КЕРІВНИЦТВА СВОЄЇ
ОРГАНІЗАЦІЇ З ПРОХАННЯМ ПОРУШИТИ ПИТАННЯ
ПРО ВІДШКОДУВАННЯ РОСІЄЮ,
ЯК ПРАВОНАСТУПНИЦЕЮ СРСР, МОРАЛЬНИХ
І МАТЕРІАЛЬНИХ ЗБИТКІВ РЕПРЕСОВАНИМ**

27 грудня 1996 р.

ЗВЕРНЕННЯ

До всіх людей доброї волі

Ми, репресовані, то є колишні спецпереселенці, які були брутально виселені в північні регіони Сибіру. Виселення проводилось, в основному, у необжиті місця на довічне заслання із конфіскацією майна та позбавленням всіх громадянських прав, крім права працювати на лісопвалах за мізерну плату, а то й безплатно. Виселення проводилось на основі рішення Особливої наради при МДБ СРСР.

Велика кількість із нас там загинули, а особливо малі діти і люди старого віку. Багато кому не поталанило добратися до місця заслання. Помирали за колючими дротами пересилок та в дорозі, коли везли нас, як і політв'язнів, у товарняках місяцями під наглядом і супроводом недремного ока енкаведистів без найменшої медичної допомоги, а часто без хліба і води. Багато хто і дотепер із тих людей гинуть в сибірських нетрях, не маючи змоги повернутися на рідну землю.

Чи можна уявити собі щось жахливіше, як те, коли «злочинцями» ставали всі — від новонароджених до глибоких стариків — фактично не зробивши в житті ніякого злочину. Матері віддавали на залізничних станціях своїх мертвих діток чужим людям, не маючи права навіть вийти з вагона.

Вважаємо несправедливим трактування Закону «Про реабілітацію жертв політичних репресій» за ст. № 3 щодо репресованих з політичних мотивів, і тому ми, репресовані, не згодні, що дія ст. 5 і 6 на нас не поширюється, оскільки ми були осуджені Особливою нарадою.

Вважаємо, що навіть діти, народжені в засланні, повинні б користуватися пільгами, бо вони вже у материнській утробі були покарані життям в несприятливих умовах Сибіру,

Позбавлення нас пільг на оплату за комунальні послуги в той час, коли ними користуються колишні енкаведисти — наші кати та їхні сподвижники яструбки, є злочином проти елементарної справедливості. І це тоді, коли ми маємо незалежну Україну.

Праця і життя, і умови в засланні нічим не відрізнялися від умов політичних в'язнів, які знаходились в концтаборах. Та, крім того нам ніхто не подавав ні баланди, ні одежі, ні житла. Ми цілковито втратили можливість продовжити навчання, здобути освіту і навіть служити в армії.

З нами не укладали договорів як з вільнонайманими, котрим надавали пільги за роботу в північних та прирівняних до них регіонах.

Просимо від нашого керівництва звернутись як за необхідністю до керівників нашої держави з проханням порушити питання, в тому числі перед ООН, про відшкодування Росією, як правонаступницею СРСР, моральних і матеріальних збитків репресованим. Звертаємося до Вас з надією на співчуття і допомогу. Звернення обговорено на зборах Товариства політичних в'язнів і репресованих м. Борислава 27 грудня 1996 р.

Голова товариства політв'язнів і репресованих
[підпис]

Т. Бурик

Копія. Машинопис*.

№ 168

**ЛИСТ-ЗВЕРНЕННЯ СІМ'Ї РЕПРЕСОВАНИХ З м. БОРИСЛАВ
ЛЬВІВСЬКОЇ обл. ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
ЗА РЕАБІЛІТАЦІЮ ОУН-УПА**

4 січня 1997 р.

Вельмишановні!

Сподіваюсь, що це звернення, котре вам висилаю, уважно прочитаєте-вивчите і візьмете до уваги та передасте Комісії з реабілітації жертв політичних репресій та ОУН-УПА. Вірю, що

* Засвідчено печаткою організації.

справедливість у нашій державі візьме гору, що справжніми бандитами будуть названі колишні енкаведисти та їхні поплічники, а колишні воїни УПА-ОУН та їхні помічники з народу — національними героями, бо, як писав наш Т. Шевченко: «За святу правду й волю розбійник не стане».

Козацького вам здоров'я, державної мудрості, особистого щастя!!! Патріотів України хай береже Бог, наша Віра, Надія і Любов. Ті, які мріють затягнути Україну знову до барлогу московського ведмеда, нехай згинуть, як роса на сонці. Я проклинаю їх!

Сім'я колишніх репресованих

Наша адреса: 293760, Львівська обл.,
м. Борислав, вул. Озерна, 14

Володимир Пцикевич

4.1.1997 р.

Оригінал. Рукопис.

№ 169

ЛИСТ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ УКРАЇНИ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ, КОМІСІЇ ЗІ СПРИЯННЯ У ВИВЧЕННІ ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПЕРЕВІРКОЮ ДІЯЛЬНОСТІ ОУН-УПА, З ПРОПОЗИЦІЯМИ ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

17 січня 1997 р.

Верховній Раді України
Комісії з питань ОУН-УПА

В зв'язку з наступним розглядом у Верховній Раді України питання про місце в історії України так званих визвольних змагань ОУН-УПА в роки Великої Вітчизняної війни і в післявоєнні роки, визнанням цього руху як третьої воюючої сторони і прирівнювання учасників цього руху до ветеранів війни, державна адміністрація Львівської обл. розгорнула широку пропагандистську і організаційну роботу: книгарні і бібліотеки області переповнені багатотомними виданнями історії УПА з Канади і США; встановлені «свої» свята і ігноруються загальнодержавні свята — 8 березня, 1 травня, День Перемоги, 7 листопада. В періодичній пресі систематично пропагуються «герої визвольної боротьби», на їх батьківщині споруджуються пам'ятники; в містах і районних центрах

області закладені камені, на місцях яких планується спорудження пам'ятників і пам'ятних знаків на честь героїв і подій; оголошено конкурси і йде підготовка до встановлення пам'ятників С. Бандері і А. Шептицькому у Львові; створена спочатку обласна, а нині вже Всеукраїнська спілка учасників Другої світової війни, до складу якої увійшли колишні вояки УПА, ветерани дивізії СС «Галичина», політичні в'язні і репресовані органами радянської влади; зараз організовано збір підписів громадян на підтримку визнання ОУН-УПА воюючою стороною і повну її реабілітацію.

Таким чином, нащадки колишніх провідників ОУН, курінних і сотенних командирів ОУН-УПА, які нині прийшли до влади у Львівській обл., ведуть цілеспрямовану роботу на перегляд історичної правди, викривлення подій радянського періоду, Великої Вітчизняної війни і післявоєнного розвитку України, на компрометацію ветеранів війни і праці, приховане переслідування і зневаження старшого покоління громадян нашої країни, які її захищали зі зброєю в руках, відбудовували як державу і націю.

Враховуючи історичний досвід про те, що ідеї націоналізму ніколи не мали підтримки серед більшості українців і всього народу України, його ідеологи всі надії покладали і покладають на іноземні сили, тому і взято курс на утвердження в свідомості громадян ідеї справедливості, співпраці з тимчасовими окупантами, звідки б вони не прийшли, аби під їх патронатом прийти до влади. В цьому суть галицького сепаратизму, опором якого було і залишається уніатство, русофобія, інтегральний націоналізм, а засобом досягнення мети — колабораціонізм.

Львівська обласна організація ветеранів України, яка репрезентує близько 700 тис. пенсіонерів, серед них — 99 тис. учасників війни, в т. ч. 33 тис. учасників бойових дій на фронтах війни, вірить в те, що шановна Комісія Верховної Ради ретельно вивчить всі обставини створення і діяльності ОУН-УПА, як військової організації політичної партії, дасть об'єктивну оцінку її діяльності, спираючись на державні документи УРСР того періоду, наукові дослідження проблеми і публікації, фактичні матеріали компетентних державних органів, багаточисленні спогади учасників тих подій, публікації в періодичній пресі і зроблять відповідні висновки, що відповідатимуть історичній правді і будуть сприяти консолідації народу України.

З свого боку, Львівська обласна організація ветеранів інформує шановну Комісію, що її структури діють на напів-легальному становищі. Органи державної адміністрації області не мають жодних ділових контактів з нами, позбавили нас приміщень, засобів зв'язку і фінансової допомоги, можливостей доступу до засобів масової інформації. Тому ми позбавлені можливостей для широкого висловлення своїх позицій щодо проблеми, вони знаходяться під тиском органів державної адміністрації, окремих політичних сил і навіть кримінальних структур, які не гребують погрозами і навіть терористичними актами, як це сталося 12 квітня минулого року.

Проте, Львівська обласна організація ветеранів вважає своїм обов'язком звернути увагу шановної Комісії на обставини, які замовчуються ініціаторами акції. Як відомо, УПА має десятирічний відрізок часу свого існування (1943–1952 рр.). Цей період слід поділити на 2 відрізки часу, що диктувалися подіями в світі: перший — це період війни, який закінчився для нашої області влітку 1944 р. Подальша «діяльність» УПА — це збройна боротьба з тилами Червоної Армії, вбивство її червоноармійців і командирів; другий — це збройна боротьба проти всенародно обраної влади України, це боротьба проти свого народу, проти людей, що були обрані народом у владні структури, проти спеціалістів народного господарства, вчителів, лікарів, працівників культурно-освітніх установ, проти рядових громадян, які не підтримували нелегалів. В народі цей другий відрізок часу «діяльності» УПА кваліфікується як бандитизм, як бандерівщина.

За своїми наслідками бандерівщина нанесла відчутний удар по українській нації, по всьому народу України. Вона ініціювала сутичку з карними органами влади України і всього СРСР, до складу якого входила УРСР, привела до фізичного знищення цілого покоління галичан, репресій і поневірянь ні в чому невинних тисяч і тисяч людей. Це був злочин проти свого народу. Ця трагедія до цього часу і ще довго буде залишатися в пам'яті народу, деякі політики в своїх корисних цілях і сьогодні експлуатують її, що знаходить відображення в деструктивних діях окремих народних депутатів Верховної Ради України.

Якщо підходити з такої точки зору до періодизації діяльності УПА, а вона, на наш погляд, історично правдива, то можна прийти

до висновку: учасники воєнних дій періоду війни зі складу УПА знайшли своє законодавче визнання в розділі II ст. 6 пункту 9 Закону України «Про статус ветеранів, гарантії їх соціального захисту». Дії учасників подій наступного періоду — літа 1944 р. — кінця 1952 р. — не мають нічого спільного з Другою світовою війною і мають кваліфікуватися за законами мирного часу, тобто як протидержавні дії, які приречені, як в будь-якій державі, так і в Україні, на примусове підкорення населення, або на військове придушення.

Якраз цими принципами і керувались міські і районні організації ветеранів області при обговоренні питання щодо об'єднання ветеранів війни з ветеранами так званого визвольного руху. Жодна із організацій ветеранів не висловилась за таке об'єднання, вважаючи його історично фальшивим, антипатріотичним і зневажливим до пам'яті тих, хто загинув на фронтах Великої Вітчизняної війни. Ми переконані, що такої думки [дотримується] переважна більшість дорослого населення області.

Рішення Верховної Ради України буде мати насправді доле-носне значення для народу України. Або ми засудимо колабораціонізм, як це зробили всі народи, що воювали з фашизмом, визнаємо курс керівників ОУН-УПА на співпрацю з фашистськими окупантами, на збройну боротьбу з законною владою України в післявоєнний час як злочин перед народом, або схилимо голови перед інтегральним націоналізмом, який і зараз є найбільшою небезпекою для нашого народу, і підемо шляхом конфронтації і розколу нашого суспільства. Третнього не дано!

Заклики до примирення мали сенс 50 років тому, але його не сталося. Варіант іспанського пакту Монклоа неможливий в наших умовах тому, що одна сторона (ОУН, КУН, УНА, НСПУ) не хоче поступитися принципами. Сьогодні єдиним шляхом до примирення може бути визнання злочинів і помилок минулого з тим, щоб не припуститись до них в майбутньому.

Львівська обласна рада Організації ветеранів України

Текст листа прийнято на засіданні Президії обласної ради
17 січня 1997 р., м. Львів.

Оригінал. Машинопис*.

* Засвідчено печаткою організації.

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ І. Т. ДМИТРОВИЧ З м. СТРИЙ
ЛЬВІВСЬКОЇ обл. КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
ЗІ СПРИЯННЯ У ВИВЧЕННІ ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ
З ПЕРЕВІРКОЮ ДІЯЛЬНОСТІ ОУН-УПА,
ЗА РЕАБІЛІТАЦІЮ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

3 лютого 1997 р.

Сьогодні такі кати як Нестеренко, котрі молоду дівчину Зосю Пашку у 1946 р. заарештували і всю ніч мучили на допитах, всю ніч дівчина стікала кров'ю, перед ранком померла. З підвалу викликали двох моїх братів і подругу Зосі, заставили, щоб дівчину одягли (вона була гола).

А її подругу заставили, щоб помила підлогу від крові. Пізніше вивезли ту дівчинку і ще одного хлопця в ліс і там закопали. Але люди їх знайшли і похоронили. На волі...* А кат Нестеренко ходить по нашій святій землі, і ніхто його не притягне до відповідальності.

Могли [будь-кого] арештувати. Та хто дав право вбивати цивільних людей? Кати ще дотепер скалять зуби гнилі на нашу Україну, хочуть ще нашої української крові. Де ж ваша гідність, горе-депутати? Симоненки, Морози, Вітренки, пройти вам те пекло, що пройшли ми у радянським раї.

Дмитрович

Оригінал. Рукопис.

**ЛИСТ ЖИТЕЛЬКИ с. ЗАЛОКОТЬ ДРОГОБИЦЬКОГО р-ну
ЛЬВІВСЬКОЇ обл. О. В. КРОПИ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ ПРО ЗАГИБЕЛЬ БРАТА ПІД ЧАС
СТАЛІНСЬКИХ РЕПРЕСІЙ**

*4 лютого 1997 р.***

Я — сестра Пиля Богдана Васильовича, оголошую про те, що мого брата убили руські енкаведисти, але якого року, я твердо

* Далі нерозбірливо.

** Дата відправлення листа.

не можу сказати, тому що я не пам'ятаю, а спитала сусідів, старших за мене, теж кажуть, що не пам'ятають, в якому році це відбувалося. Це і все за мого брата.

Немає кого спитати, бо це багато років минуло, а люди постаріли і багато вже помирало. Не пам'ятаю, мені було мало літ і не знаю, в якому році.

Оригінал. Рукопис.

№ 172

ЛИСТ А. В. ХИМИН З с. ЗАЛОКОТЬ ДРОГОБИЦЬКОГО р-ну ЛЬВІВСЬКОЇ обл. ДО КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ЗІ СПРИЯННЯ У ВИВЧЕННІ ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПЕРЕВІРКОЮ ДІЯЛЬНОСТІ ОУН-УПА, ЗА ВИЗНАННЯ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА ВЕТЕРАНАМИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

*8 лютого 1997 р.**

Щоб відновити історичну справедливість, вимагаю досягти у нашому суспільстві [злагоди] і визнати членів ОУН-УПА як ветеранів Другої світової війни. В 1946 р. 13 квітня [я] була арештована, були допити, і до сьогодні відчувається головний біль. Били Комаров, Жбанов, та всього не пам'ятаю.

Засудили [на] 10 років ув'язнення і [на] 5 років позбавлення [права] повернення на рідну землю, конфіскували майно, нічого не повернули.

Була зв'язковою, боролася за щасливе майбутнє нашої України. Я сиділа в тюрмах Красноярська, Норильська. Ще лишалось 2 роки, забрали в Мордовську АРСР. В Мордовії звільнили та послали в Воркуту, там була сестра Химин Стефа Василівна, а брат, Химин Василь Васильович — у Абезі. Коли звільнили з табору, і не пам'ятаю 1955 р. Тоді знову мусила їхати у Крим, бо мене прописували [лише] до 3 днів, наказ був виїхати з дому,

* Дата відправлення листа.

де залишила стареньких маму і батька. Побула 2 роки в Криму, тоді приїхала до родини, де їх похоронила за кілька років.

Так [у] нас було 2 братів — Василь і Михайло, якого забрали зі школи [з] 9 класу і в тюрмі знищили, [другий] теж не повернувся додому, склав свої кістки в Караганді.

Писала

Химин (Федяк) Анна Василеня

Оригінал. Рукопис.

№ 173

**ЛИСТ О. Б. КЕКІС З с. ЗАЛОКОТЬ ДРОГОБИЦЬКОГО р-ну
ЛЬВІВСЬКОЇ обл. ДО КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
ЗІ СПРИЯННЯ У ВИВЧЕННІ ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ
З ПЕРЕВІРКОЮ ДІЯЛЬНОСТІ ОУН-УПА, З ВИМОГОЮ
ВИЗНАННЯ ЧЛЕНІВ ОУН-УПА ВЕТЕРАНАМИ
ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ**

*8 лютого 1997 р.**

Щоб відновити історичну справедливість я, Кекіс Оксана Богданівна, 1976 р. [народження], вимагаю досягти злагоди у нашому суспільстві і визнати членів ОУН-УПА як ветеранів Другої світової війни. Мій стрик** боровся за Україну, його забрали в 1940 р. з хати в Дрогобичі, замучили. І до сьогоднішнього дня його немає. Ту історію про стрика мені розказав дідо.

Кекіс Оксана

Мій стрик був Пиличко Петро Васильович, який загинув в Дрогобичі.

Оригінал. Рукопис.

* Дата відправлення листа.

** Рідний дядько.

№ 174

**ЛИСТ М. М. ПАНІВ З С. ЗАЛОКОТЬ ДРОГОБИЦЬКОГО р-ну
ЛЬВІВСЬКОЇ обл. ДО КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
ЗІ СПРИЯННЯ У ВИВЧЕННІ ПИТАНЬ, ПОВ' ЯЗАНИХ
З ПЕРЕВІРКОЮ ДІЯЛЬНОСТІ ОУН-УПА,
ЗА РЕАБІЛІТАЦІЮ ОУН-УПА**

13 лютого 1997 р.

Звертається до Вас, депутати Верховної Ради, жителька с. Залокоть Панів Марія Миколаївна, з підтвердженням дійсних злодіянь, які робила більшовицька окупація на території мого села.

Я родичка сім'ї Сидораків і хочу розповісти, як ця сім'я кількістю 9 чоловік, в тому числі і діти, була спалена живцем разом зі своєю хатою. Ця трагедія сталася в 1945 р. на очах багатьох жителів села.

Онук цієї сім'ї в той час перебував в УПА, він був схоплений більшовиками в хаті Сидораків, тобто у своєї баби, і відправлений до Сибіру, де після довгих років тюрми і помер.

Тому я звертаюся до Вас з проханням встановити історичну справедливість і перед членами Верховної Ради зачитати цю розповідь про криваву розправу, яку вчинила більшовицька окупація.

Жителька с. Залокоть

Панів Марія Миколаївна

13.ІІ.1997 р.

Оригінал. Рукопис.

№ 175

**ЗВЕРНЕННЯ УЧАСНИКІВ ДРУГИХ ВСЕСВІТНІХ
БОЙКІВСЬКИХ ФЕСТИН ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ
Л. Д. КУЧМИ, ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
О. О. МОРОЗА, ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА УКРАЇНИ
В. П. ПУСТОВОЙТЕНКА З ВИМОГОЮ ВИЗНАТИ ОУН-УПА-УГВР
БОРЦЯМИ ЗА СВОБОДУ І НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

13 вересня 1997 р.

Президентові України
п. Леонідові Кучмі,

Голові Верховної Ради України
п. Олександрові Морозу,

Прем'єр-міністрові України
п. Валерію Пустовойтенку

Минуло 6 років незалежності України. Але і досі єдина політична сила, яка із зброєю в руках поборювала брунатних і червоних окупантів, відстоюючи право української нації на незалежність, дискримінується у власній державі.

І це при тому, що на міжнародному рівні Всеукраїнське Братство вояків ОУН — УПА ім. генерала Р. Шухевича-Чупринки давно прийнято в члени Світової і Європейської організації комбатантів Другої світової війни.

Тому ми, учасники Других Всесвітніх бойківських фестин, звертаємось до Вас, керівники України, з наполегливим проханням визнати те, що знають усі і що зробило б честь кожній цивілізованій нації.

Ми вимагаємо, щоб ОУН — УПА — УГВР й інші формування, які боролися за незалежність України, люди, які брали участь у цій боротьбі, були офіційно визнані як борці за свободу і незалежність України з усіма належними юридичними наслідками.

Звернення прийняте на розширеному засіданні Ради товариства Бойківщина та Координаційного Центру проведення II Всесвітніх бойківських фестин з чистих джерел за участю представників товариств «Бойківщина» з Великої Британії, Канади, США, Угорщини, Польщі.

Голова Товариства «Бойківщина»

[підпис]

Л. Сікора

Голова Координаційного центру фестин

[підпис]

П. Косачевич

13.09.1997 р.

м. Турка Львівської обл.

Ксерокопія. Машинопис на бланку товариства «Бойківщина».

**ЗАЯВА УЧАСНИКІВ ЗБОРІВ ГОРОДОЦЬКОЇ РАЙОННОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ ЛЬВІВСЬКОЇ обл. З НАГОДИ
55-ї РІЧНИЦІ УПА ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
О. МОРОЗУ ЗА ВИЗНАННЯ УПА ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ
У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ**

12 жовтня 1997 р.

Голові Верховної Ради України
п. Олександрю Морозу

ЗАЯВА

урочистого зібрання з нагоди 55-ї річниці УПА

П'ятдесят п'ять років минуло відтоді, як на боротьбу з ворогами України піднялася Українська Повстанська Армія, армія без держави, без допомоги сторонньо-чужоземних сил, спираючись виключно на свій народ, вела бої проти гітлерівських окупантів та сталінських опричників. Тисячі воїнів УПА поклали голови за волю України на полях битв, загинули в сибірських таборах і тюрмах. Ті, хто залишився живий, зда[ва]лось би, повинні [були б] у самостійній Українській державі оточені любов'ю і піклуванням.

Одначе, незважаючи на вимоги широких кіл свідомої громадськості та частини народних депутатів нашого парламенту, досі офіційно на державному рівні не визнано УПА як воюючу сторону. Вважаємо, що не лише на словах необхідно кликати народ до національного примирення, а й на ділі реалізувати цей клич. Визнання УПА воюючою стороною у Другій світовій війні буде тим першим кроком до національного державного примирення. Далі зволікати не можна. Цього вимагає історична справедливість, яку сучасна історія України покладає на нас.

Заяву одноголосно прийнято 12.10.1997 р. на урочистому зібранні в Народному домі м. Городок Львівської обл.

Голова районної державної адміністрації

[підпис]

Я. Гадзало

Оригінал. Машинопис на бланку організації.

**РІШЕННЯ НАРОДНОГО ВІЧА У м. ТРУСКАВЕЦЬ
ЛЬВІВСЬКОЇ обл. З ВИМОГОЮ ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ
Л. Д. КУЧМИ, ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
О. О. МОРОЗА ТА ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА УКРАЇНИ
В. П. ПУСТОВОЙТЕНКА ПРИЙНЯТТЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ
ПРО НАДАННЯ УПА СТАТУСУ ВОЮЮЧОЇ СТОРОНИ
У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ**

14 жовтня 1997 р.

**РЕЗОЛЮЦІЯ
Народного віча м. Трускавця**

Від 14 жовтня 1997 року

**Звернення Народного віча до Президента України
п. Л. Кучми, Голови Верховної Ради п. О. Мороза
та Прем'єр-міністра п. В. Пустовойтенка**

Ми, громадяни м. Трускавця, учасники Народного віча, заініційованого громадсько-політичними організаціями, керівництвом міської ради, зібраного з приводу 55-ї річниці створення Української Повстанської Армії та 38-ї річниці підступного вбивства агентом Москви Степана Бандери, сповнені почуття громадської відповідальності за долю нашої держави, турботою про її розбудову, економічну та політичну стабільність, глибоко усвідомлюємо, що тільки єдність патріотичних сил є запорукою успіху в розв'язанні існуючих проблем в суспільстві, у зміцненні політичної стабільності і забезпеченні добробуту нашого народу.

Віче переконане в тому, що консолідація громадян України може сприяти їх повноцінному соціальному, економічному і духовному розвитку, може створити умови для збереження в державі спокою, злагоди і миру.

Однак, ми рішуче виступаємо проти тих, хто своїми діями створює загрозливі антидержавні ситуації, намагаючись змінити не тільки лад держави, але й ліквідувати її самостійність.

Народне віче одностайно вимагає прийняти Закон України про надання Українській Повстанській Армії статусу воюючої сторони у Другій світовій війні проти поневолювачів нашого народу — фашизму і більшовизму.

Віче вірить у вашу політичну далекоглядність.

За дорученням віча резолюцію підписали:

Міський голова м. Трускавця

Богдан Матолич

Голова громадсько-політичних організацій та партій м. Трускавця

Мирослав Бурик

Ксєрокопія. Машинопис*.

№ 178

ЗВЕРНЕННЯ УЧАСНИКІВ УРОЧИСТОЇ АКАДЕМІЇ НА ВІДЗНАЧЕННЯ ДНЯ ПАМ'ЯТІ С. БАНДЕРИ (м. ТРУСКАВЕЦЬ ЛЬВІВСЬКОЇ обл.) ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Л. Д. КУЧМИ, ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ІЗ ЗАКЛИКОМ ВИЗНАТИ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА ЯК БОРЦІВ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ

1997 р.

ЗВЕРНЕННЯ до Президента та Верховної Ради України

24 серпня 1991 р. Верховною Радою було прийнято Акт проголошення незалежності України. Наша Батьківщина вступила на шлях створення власної держави.

Будівництво її проходить в умовах жорсткого опору представників колишньої колоніальної адміністрації і КПУ, які складають ядро п'ятої колони в Україні і діють за принципом: «чим гірше в незалежній Україні, тим більша ностальгія частини населення за минулим, тим легше відновити стару імперію». Вони створюють умови беззаконня, хаосу, духовного і національного занепаду. Їм вигідно, щоб український народ залишався без правди та історичної пам'яті. Вони саботують відновлення людських і національних цінностей в державі, тому що це неминуче приведе до повернення всього населення до цінностей цивілізованого світу і вшанування державою і суспільством тих, хто стояв і стоїть на сторожі держави і громадян.

* Засвідчено печатками виконкому Трускавецької міськРади та об'єднання громадсько-політичних організацій і партій м. Трускавця.

Тому ми, учасники Урочистої Академії, присвяченої дню пам'яті провідника ОУН Степана Бандери, закликаємо Вас, пане Президенте, і вас, панове депутати Верховної Ради України, до належного вшанування періоду національно-визвольної боротьби ОУН — УПА та інших військових формувань, які боролись за незалежність України і є прикладом відданості Батьківщині.

Лише тоді, коли вищими державними чинними будуть у приклад ті, які боролись за незалежність України, будуть створені умови, коли стане почесним не красти і зраджувати, а бути вірним і працюючим. Лише тоді ми повернемося до цінностей цивілізованого світу, і брехня та подвійна мораль, цей благий ґрунт шахраїв і злочинців, стануть зневажатись суспільством, буде створено ґрунт для правової процвітаючої держави.

Прийнято Урочистою Академією одностайно.

В Урочистій Академії брало участь 305 (триста п'ять) осіб.

Голова Урочистої Академії [підпис] *Л. Хом'як*

Секретар [підпис] *І. Банковський*

Ксерокопія. Машинопис.

№ 179

ЛИСТ УЧАСНИКІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ВЕТЕРАНСЬКОГО «КРУГЛОГО СТОЛУ» ЛЬВІВЩИНИ ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ Л. Д. КУЧМІ, ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ О. О. МОРОЗУ, ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРУ УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

14 березня 1998 р.

Президенту України,
Голові Верховної Ради України,
Прем'єр-міністру України

Учасники Всеукраїнського ветеранського «круглого столу» Львівщини розглянули питання щодо оцінки діяльності ОУН-УПА у роки Другої світової війни та у повоєнний період і прийшли до висновку, що Організація Українських Націоналістів та її збройні формування — УПА, дивізія СС «Галичина» тощо були на утриманні німецько-фашистських загарбників, вели збройну боротьбу проти Червоної Армії, радянських партизанів і свого народу.

Оунівці разом з гітлерівцями несуть пряму відповідальність за знищення багатьох мільйонів громадян України, Росії, Білорусії, Польщі, Словаччини, Югославії, за відправку на рабську каторжну працю до Німеччини близько 2,5 млн наших співгромадян.

Організація Об'єднаних Націй в ряді документів зафіксувала свою позицію відносно злочинів, вчинених фашистами, їх пособниками, у тому числі і українськими; в матеріалах Міжнародного Трибуналу в Нюрнберзі, у документах тисяч судових процесів проти гітлерівських злочинців та їх поплічників, що відбулися в Україні та інших країнах світу після Другої світової війни, зробили висновки відносно причетності оунівців, їх збройних формувань до фашистського геноциду.

В багатьох західноєвропейських країнах вже давно засуджені колабораціоністські дії гітлерівських пособників. Лише в Україні до цього часу не дано їм офіційної оцінки, до цього часу ніхто з учасників тих злодіянь з політичних нащадків ОУН не вибачився перед народом за свої злочини. Більше того, сьогодні в Україні знаходяться адвокати і послідовники українських націоналістів, які домагаються реабілітувати цих злочинців і навіть героїзувати їх.

Зволикання на високому державному рівні визначення історично — правдивої ролі ОУН-УПА в нашій історії сьогодні є одним із джерел суспільно-політичної напруги в Україні. Невизначеність в оцінках цієї гострої проблеми об'єктивно відкриває шлях утвердженню в нашій країні націоналістичної профашистської ідеології, створенню штурмових загонів УНА-УНСО, СНПУ, клубів типу «Тризуб» тощо, які чинять акти вандалізму, руйнують монументи на честь героїв Великої Вітчизняної війни, міняють назви вулиць і майданів, нехтують всенародними святами і встановлюють свої урочистості і ювілеї, чинять акти морального і фізичного терору по відношенню до справжніх ветеранів війни, нав'язують власних «героїв» з числа «фюрерів» ОУН-УПА.

В ім'я утвердження історичної правди, зміцнення авторитету незалежної України в світі, в ім'я тих, хто загинув в боях за нашу Батьківщину, з огляду злагоди, взаємоповаги і взаєморозуміння нинішніх і прийдешніх поколінь нашого народу, просимо Вас, вищих державних осіб України, проявити політичну волю і в офіційному державному документі засудити криваві антинародні дії оунівців, не допустити виправдання фашистської організації ОУН, її збройних формувань, її функціонерів та їх злочинів.

Припинити діяльність військових формувань неофашистів, які маскуються під виглядом спортивних, туристських та інших ор-

ганізацій. Доручити відповідним органам перевірити правову відповідність прийнятих рішень Львівськими обласною і міською Радами щодо знищення і демонтажу монументів і пам'ятних знаків видатним діячам Західної України, воїнам-визволителям, встановлення пам'ятників лідерам ОУН-УПА, надання пільг воякам УПА і дивізії СС «Галичина», попри закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту, практики встановлення «своїх» свят і ювілеїв. Видати «Білу книгу» — книгу пам'яті жертв бандерівського терору.

**Учасники Всеукраїнського ветеранського
«круглого столу» Львівщини**

14 березня 1998 року.

Копія. Машинопис.

№ 180

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. ЧЕРВОНОГРАД ЛЬВІВСЬКОЇ обл.
Т. ВАРАВИ НАРОДНОМУ ДЕПУТАТУ УКРАЇНИ Г. УДОВЕНКУ
ЗА ВИЗНАННЯ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА БОРЦЯМИ
ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

*21 грудня 1998 р.**

Героям України — державне визнання!

**Вельмишановний народний депутате України,
п. Генадію Удовенко!**

Загальновідомо, що Українська Повстанська Армія — це військове формування, безумовна складова бойових дій Другої світової війни і... за визрілої ситуації — логічно, достойно і шляхетно вимагає здійснення своїх належних прав і повного визнання на рівні найвищих державно-владних структур України. Тим більше, що ідея, воля і чин ОУН-УПА — потужний підмурівок нашої незалежності!..

До речі, я є один із юних, звичайно, на той час, очевидців і учасник, принаймні — за свідченням вироків: воєнного трибуналу прикордонних військ від 31 грудня 1947 р., Волинського облсуду

* Дата відправлення листа.

від 7 жовтня 1957 р. і... жорстокої боротьби до загибелі з різношерстними загарбниками, зокрема — проти русизму, комуністичного тоталітарно-репресивного лихоліття. Адже найвартісніше з самопожертв тут... цвіт нації, правда?

Звідси видно, що йдеться не про мене особисто, — хоча й мої права та інтереси грубо порушуються, що стверджують документально обґрунтовані звернення...

Пам'ятаймо, що наше гасло «Воля народам — воля людині!», прийняте І-ю конференцією поневолених народів Сходу Європи і Азії, яка відбулась 21–22 листопада 1943 р. під надійною охороною УПА в умовах суворої секретності на Рівненщині, стало символом діяльності Організації Об'єднаних Націй!..

Воїни УПА склали Присягу найвищому Політичному Проводу — Українській Головній Визвольній Раді (УГВР) 15 липня 1944 р. в наших Карпатах.

Отже, хто зможе (маючи крихту здорового глузду) спростувати доленосний здобуток святої землі, щедро политої кров'ю, засіяної кістями і неймовірним випробуванням кращих синів і дочок нескореної нації — вікопомну естафету героїчних поколінь колись могутньої держави з центром у Києві, величі Козацької доби, славетної злуки УНР і ЗУНР і нарешті — легендарної ОУН-УПА без держави?!

Хіба пройдисвіти, ліцеміри і циніки коркотимуть, що «старший брат» змилювався і «подарував» у спадок Самостійну Соборну Державу Україні!

Сподіваюсь на відповідне розуміння, порядність і гідність в царині справедливості, законності й людськості в сучасних умовах життя.

З повагою і найкращими святковими побажаннями колишній багатолітній реабілітований політв'язень ГУЛАГу СРСР

[підпис]

Теодор Варава

Моя адреса:

292210, м. Червоноград Львівської обл., вул. В. Стуса, 19/66.

Додаю: документи, матеріали тощо, як свідчення*.

Оригінал. Машинопис**.

* Див. додатки 1–5.

** Супровідний лист Кабінету міністрів України Голові робочої групи з розроблення пропозицій для підготовки історичного висновку щодо діяльності ОУН-УПА професору С. В. Кульчицькому підписаний завідуючим відділом С. Силкіним.

Додаток 1 до документа № 180

ПРИСЯГА ВОЇНІВ УПА

Я, воїн Української Повстанської Армії, взявши до рук зброю, урочисто клянусь своєю честю і совістю перед великим Українським народом, святою землею, щедро политою кров'ю кращих синів і дочок нескореної нації, і перед найвищим Українським Проводом, що:

— буду завзято боротися проти загарбників наших земель до повного і остаточного визволення свого народу, за побудову Української Самостійної Соборної Держави;

— буду мужнім, відважним і хоробрим в бою, нещадним до лютих ворогів України;

— буду сумлінно і безумовно виконувати накази своїх командирів;

— буду до останнього подиху зберігати військову і державну таємницю;

— буду вірним побратимом і гідним воїном з друзями по зброї в повсякденному житті.

Коли я порушу або відступлю від прийнятої Присяги, то нехай покарає мене суворий Закон національно-визвольних змагань Українського народу.

Оригінал. Рукопис.

Додаток 2 до документа № 180

З ВІРШОВОЇ ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПОВСТАНЦІВ

І ще одне з багатств віршованої творчості українських повстанців, що збереглося у пам'яті:

Воскресний бій очистить, наче сповідь,
Ранесенько світанок розітне,
Геройські наші друзі гинуть —
Іде у вічність братство лісове.

І яке диво! Сонцем сяють квіти,
Тримається знекровлена УПА.
Моя Вітчизно, мусиш зрозуміти:
Військові втрати, то... ще не біда.

Свободи дух ряди борців поновить
І волю — безумовно принесе!

На щастя хтось із нас побачить...
Ворог втікає, що, нарешті — все!..

Оригінал. Рукопис.

Додаток 3 до документа № 180
з КНИГИ Д. ГОРІШНЬОГО «АРМІЯ НАРОДНА»

УПА — це армія народу,
УПА — олтар самопожертв,
УПА — це битва за свободу,
УПА — це воля або смерть!
УПА — героїв славних долі,
УПА — це дух святих стремлінь,
УПА — одвічний поклик волі
В ім'я прийдешніх поколінь
УПА — це битва до загину,
УПА — краса святих звитяг.
І хто поліг за Україну —
Той житиме в віках!..
Д. Горішній «Армія народна».

Оригінал. Рукопис.

Додаток 4 до документа № 180
ГЕРОЇЧНА ЕСТАФЕТА ПОКОЛІНЬ

Кажуть, що коли москалі Катерини II руйнували Запорізьку Січ, то козаки, які пробились з оточення смертельних ворогів України, взяли з собою образ Пресвятої Богородиці — заступницю свою за Дунай...

Золоті сторінки літопису відкрили наші Січові Стрільці, чи не основа славного Українського війська 1914–1921 років?!

Українська Повстанська Армія, перші підрозділи якої з'явилися у Волинських лісах 1942 р., освятила урочисто свою зброю 14 жовтня, щоб ката усюди карати. Тому й ми зібрались з громадою на Покрову Пресвятої Богородиці, аби належно вшанувати світлу пам'ять Героїв національно-визвольних змагань — всіх полеглих у нерівних боях за Україну, за її волю!..

Нездоланний патріотизм, жагуча самовідданість, свідомі і масова жертвовність кращих синів і дочок нескореної нації за покликом яких: «Здобудеш Українську державу або загинеш в бо-

ротьбі за неї» (слова Присяги воїнів УПА з декалогу ОУН) — це унікальне явище в світовій історії. Тим більше, що наше гасло «Воля народам — воля людині!» прийняте І-ю конференцією поневолених народів Сходу Європи і Азії, яка відбулася 21–22 листопада 1943 р. під надійною охороною УПА за умов суворої секретності на Рівненщині, стало символом діяльності ООН.

До речі, воїни УПА склали присягу найвищому політичному проводу — Українській Головній Визвольній Раді (УГВР) 15 липня 1944 р. в наших Карпатах!..

Найхарактерніше тут: відважні, хоробрі і завзяті народні месники здобутою в оскаженілих ворогів зброєю до останнього набою, гранати... захищали найсвятіше з піснею:

Ми йдемо в бій за нарід свій,
Під синьо-жовтим прапором,
З тризубом на чолі — Св. Володимира!..

За лихоліття комуністичного тоталітарно-репресивного свавілля кожного з нас — маю на увазі старше покоління — торкнулись, здається, надлюдські випробування, незмірні муки і страждання, кляте лихо і горе, бо:

Нам батьків на очах мордували,
Били хворих жінок і дітей,
Господарки дотла руйнували...

Татаро-монгольські орди, угорські зайди, польсько-шляхетські паціфікації, німецько-фашистський «новий порядок» і наймерзенніша хижість осатанілої Москви — найвиразніший месіанізм III-го Риму, неймовірна підступність і смертоносна зрада — найвишуканіший садизм нечуваних злочинів зоонавали русизму з покручень різношерстних упирів, які безбожно спустошували людські душі і серця, нещадно плюндрували багатства і цінності народу не лише західноукраїнського краю: вони на загарбаних землях сіяли люту смерть!

— Свідчення?

В численних архівах документи і матеріали, живі перекази і... про розбійницькі грабунки, жажіття згвалтувань і криваві оргії, вирізані москалями батуринці в полум'ї вогню, знищення гетьманської державності Б. Хмельницького, Коліївщини М. Залізняка та І. Гонти, Запорізької Січі П. Калнишевського (уособлення тогочасної України), Крути, Базар, Холодний Яр...

Пам'ятаймо і про велич наших змагань, найперше: мужніх, подвижних і гартованих в боях під Москвою звитяжців П. Кона-

шевича-Сагайдачного, розгром переважаючих сил москвинів в битві під Конотопом козаками І. Виговського, визвольні війни з перемінним успіхом П. Дорошенка, підтримувані подекуди запорожцями І. Сірка, І. Мазепи, ...* К. Гордієнка... і першу в світі Конституцію П. Орлика, придушення змосковщеного бунтівного... Арсеналу у Києві військовими підрозділами Центральної Ради і... IV Універсал М. Грушевського... Нищівний удар по зухвалій зграї ворожого офіцерства в бою під Мотвилівкою січовиками С. Петлюри, доленосний марш Львовом жменьки воїнів УГА Д. Вітовського..., нескінченна, жорстока і вперта до загину боротьба українських повстанців і революційного підпілля Є. Коновальця, С. Бандери, Р. Шухевича... (спогади людей — учасників і очевидців, яким пощастило вижити, світлини тощо), шанобливо викарбувані імена в меморіалах,obelіски... — жертв свободи, в могилах яких на неозорих наших (і не тільки) теренах сотні, тисячі, мільйони!..

— Вічна їм пам'ять, низький уклін і...
Будь мати гордатих дітей,
Вони в безсмерті жити будуть,
Як той добродій Прометей.

Звідси видно, що рушійною силою українського народу, кожної свідомої, розумної і чесної людини, — то є ідея, воля і чин нації, яка одвічно прагне до своєї єдності і державної незалежності, щоб здобувати:

Хоч синам, як не собі
Кращу долю в боротьбі —

за віршованим уривком геніального Каменяря України.

Буремні роки в нашій історії повні захоплюючої героїки, чарівних легенд і трагічних подій колись могутньої держави з центром у Києві, величі Козацької доби, Славетної злуки УНР і ЗУНР... і переможної віри передусім — в пророчі слова полум'яного Кобзаря:

Встане Україна
І розвіє тьму неволі,
Світ правди засвітить...
То ж:
І на оновленій землі

* Далі слово нерозбірливо.

Врага не буде супостата,
А буде син, і буде мати...

Лесині ключові джерела, О. Ольжича, О. Теліги, В. Симоненка, Л. Костенко... і, нарешті, Шевченківського світоча, правда, за колючим більшовицьким дротом зведеного в могилу В. Стуса та його однодумців, з яких нестримно, натхненно і духовно передається заповітна естафета поколінь:

Вставай, народе, за права,
За звичай та за рідну мову —
За все, чим нація жива...

Живий ланцюг української хвилі!..

Згадаймо, що тоді... над свіжонастанною могилою наших братів і сестер, батьків і матерів, дідів і... — нині велелюдною, до болю стискаючи кулаки, не один юнак відчайдушно (вже срібловолосий) вкладає найістотніше і бездоганно знає незвичайну молитву:

Там, де пам'ятний Хрест,
Я на варті стою
І продовжую справу —
Тих, хто впав у бою.

Ти, Вітчизно, довірила
Їхню зброю мені.
Безумовно, я вистою
У жорстокій борні.

Тож прийми мою клятву —
Тут, де воїни сплять,
Буду мужньо й безстрашно
Я за волю стоять.

Щоб сади України
Зеленіли, цвіли...
І щасливим життя
Було в нас назавжди!

Таким чином, ані просьби, ні грозьби, ні... найстрашніші тортури і катування — терор, голодомор... гено-, етно- і екоцид тюрми народів, виснажлива каторжна праця до скону, зокрема — концтабірна у віддалених регіонах ГУЛАГу СРСР, не спромоглись вбити волелюбного духу, який неначе Фенікс відроджується з попелу та руїн, а саме: історична пам'ять українського народу, його політичне, соціально-економічне і культурне життя, до якого влучно закликають невідомі поети-патріоти:

Вставай, вставай могутня зміно,
Не бійся злих пересторог,

За честь і славу України —
За її волю... з нами Бог!..

Отже, сподіваюсь, більше того — переконаний, що до пам'яток України — освяченої скорботи, національних святинь приходять старі й молоді, всі, хто любить свій народ, шанує його минуле, живе сучасним і мріє прийдешнім, бо:

Я знаю, ми — мусим довершити справу
Козацьку, стрілецьку і воїв УПА!

Слава полеглим Героям України!
Слава Українському народу!
Слава Україні!

Колишній багатолітній політв'язень
[підпис]

Теодор Варавя

Моя адреса:

292210, м. Червоноград Львівської обл., вул. Василя Стуса, 19/66.

У нашому місті височать пам'ятники на добре впорядкованих братських могилах Героїв України.

Оригінал. Рукопис.

Додаток 5 до документа № 180

СПРАВИ ПОЛІТИЧНІ...

За комуністичного тоталітарно-репресивного лихоліття в моїй справі від 18 серпня 1947 р. чільне місце зайняв звіт суспільно-політичний розвідувального характеру...

В зв'язку з тим найзлочинніше в світовій історії МГБ ССРСР, яке не лише мене, мордованого, катованого й до краю виснаженого кинуло у в'язниці: — Бродівську, Львівську, Золочівську... і за горезвісними ст. 54—10, 54—11 КК УРСР в смертоносні лабети воєнного трибуналу прикордонних військ, який за лічені хвилини — 31.12.1947 р. (вочевидь оскаженілі кати «торопились» зустрічати Новий рік!), вирік: «В зв'язи с Указом... замінить на 25 (двадцять п'ять) лет лишения свободы...»

За скасуванням вироку (в порядку надзора) правонаступники... стягнули й мене на дорозслідування нашої політсправи до Львівської катівні УКГБ при РМ УРСР, яке тривало до 25 серпня 1955 р. І так як не було зібрано достатніх доказів для віддання звинуваченого до суду (ст. 197 ч. II КПК УРСР в редакції 1927 р.), то... на 9-му році злиднів та поневірянь

мене звільнено з-під варті, але українсьоненависницькі цькування, переслідування... не припинялись (змушували часто змінювати місце праці тощо) до чергового арешту, коли УКГБісти з Волині на чолі з І. Тереховим (як показало життя, карним злочинцем), 3 травня 1957 р. знайшли для мене звинувачення, ...висновок № 61, а саме:

«...Варава заявлял о необходимости создания так называемой Самостоятельной Украины, клеветнически отзывался о дружбе украинского и русского народов, указывая при этом, что украинский народ якобы находится на рабском положении у русских.

19 октября 1956 г. он написал и отправил Хильчуку А. К., с которым ранее отбывал наказание, письмо антисоветского содержания. В этом письме Варава возводил гнусную клевету на советский строй, заявляя, что у нас в Советском Союзе воля в кавычках, а также, что его родственники остаются крепостными в Сибири, т. е. проводил антисоветскую националистическую пропаганду и агитацию».

Старший следователь спецуправления КГБ при СМ УССР майор
[підпис] *Тарасенко*

Начальник отдела спецуправления КГБ при СМ УССР
подполковник
[підпис] *Защипин*

СОГЛАСНЫ —

Начальник спецуправления КГБ при СМ УССР полковник
[підпис] *Пивоваров*

УТВЕРЖДАЮ:

Председатель Комитета Госбезопасности при СМ УССР
генерал-майор [підпис] *В. Никитченко*

13 сентября 1957 г., Киев»

...Отже, і на мою долю випало — понад 11 років, здається, надлюдських випробувань, незмірних мук і страждань за Україну, за її долю!..

[підпис] *Теодор Варава*

Оригінал. Рукопис.

МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ

№ 181

ЛИСТ ЖИТЕЛЬКИ м. МИКОЛАЇВ І. Н. СИВОРОЖКО ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

6 червня 1993 р.

Добрий день!

Я, українка, жила в селі, після війни мені було 14 років, і я все розуміла. Так що не з газет, з телевізора і преси, де брешуть кожний день тим, хто не в курсі справи. Я відносно С. Бандери. О, я добре пам'ятаю! Я бачила сльози, горе матерів, батьків, дітей і просто всіх, хто бігав із нас [дивитися], коли гроби привозили із Західної України після війни... Наші учителі, лікарі, медсестри, будівельники поїхали по вербовці, [бо] тут був після війни голод, і їм обіцяли, що будуть працювати по селах й учити їх дітей, лікувати їх, будувати їм і відбудовувати розорені Гітлером хати!

Привозили гроби, і в них — матері, діти, чоловіки... Їздили за ними і божеволіли... Там таке творили бандерівці, що і тих, які з Армії приходили каліками — рубали, і вчителів вішали, і тих, хто їх ховав, хоронив, — кидали в криниці! І нині є ще свідки! Треба дати слово не тільки бандерівцям, як сьогодні. Завжди — тільки вони і тільки їм слово і в пресі і на телебаченні. Сьогодні по українському каналу про Бандеру, що він був хороший, скромний і т. д. Це був звір, гітлерівець!

При німцях в село заїхали есесівці, і з ними їздили цивільні. Мама моя запитала: «Хто ви, хлопці?» «Ми батька Бандери сини», — один відповів, а другий сказав: «Я поляк». Були вони з пов'язками на руках — синьо-жовтими пов'язками!

Чим же вони займались? Вішали, живими в каменоломню кидали людей. Євреїв шукали, убивали! Моя сестра ховалась у

с. Богомази, Баштанського р-ну, переодяглась у стареньку і пекла хліб для наших полонених і бачила, [як] їх зганяли дивитись, як стріляли з упора люди з синьо-жовтими пов'язками у євреїв і в тих, хто їх ховав! Сестра моя, вона жива, ховала Клаву-єврейку і хлопчика у бочку з водою, поки вони шукали. А коли їздили за гробами в Західну, то приїздили навіженими. Таке розповідали, що ми не спали — боялись!!!

І тепер і в пресі і по телебаченню без кінця пишуть, показують, що бандерівці били комуністів. А солдати — хто? Вони ж від фашизму, від Гітлера спасали нас. Гітлер хотів свою націю [розселити], а нас знищити. І Степан Бандера, і його помічники — ці УПА і ОУН всі в спину вночі стріляли наших дітей, наших братів, наших батьків, Тепер їм слава? Це при Кравчукові і Плющеві, які працюють під керівництвом Руху бандерів, і дали їм волю давно, ще з 1988 р. Тільки вони були на Українському телебаченні, і в пресі, і на вулицях міст, сіл, вели агітацію за Рух, брехали, і їх не арештовували і не гнали! Що ж ви творите?!

Там, у Верх[овній] Раді засіли всі діти Бандери і керуєте. Люди, які знають, клянуть Кравчука і Плюща, бандерівців! Горе прийшло до нас, горе з 1990 р., горе з 1 грудня 1991 — 8 грудня 199* р.— це плач, це плач, це сльози...

6 червня 1993 р.

Оригінал. Рукопис.

* Нерозбірливо.

ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ

№ 182

ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. ОДЕСА Ф. І. ЯРОШЕНКА ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРОПОЗИЦІЄЮ ВИРІШУВАТИ ПИТАННЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА ВСЕНАРОДНО

4 квітня 1992 р.

В Верховный Совет Украины

от инвалида войны
Ярошенко Фёдора Ивановича,
учителя из г. Одессы

Уважаемые народные депутаты!

На последней сессии Верховного Совета ряд депутатов-руководцев пытались стыдить депутатов в «жестокости» по отношению к бывшим бандеровским формированиям. Они своим испытанным не раз приёмом угрожали покинуть зал заседаний. А в это же время люди из западных областей под маркой киевлян пикетировали Верховный Совет. Думаю, что народам Украины было бы интересно узнать, кто так щедро это всё финансирует? Ведь только такой помпезный съезд стоит приличную сумму.

На полях Западной Украины тысячи могил спрятали жертвы от рук дивизии «Галичина» и бандеровских банд. От жестокости этих банд погибли наши лучшие люди — освободитель Украины и Киева генерал Ватутин, легендарный разведчик Николай Кузнецов, поэт Ярослав Галан, митрополит Шептицкий и др.

Они убивали, жгли и вешали: учительниц, милиционеров, председателей колхозов и своих земляков, не поддерживавших их требований. Они вместе с гитлеровцами «боролись» со сталинским режимом, значит их нужно признать «героями». А все народы, освободившие страну и Европу, — врагами. Все мои слова исторически доказаны. Признание этих пособников фашизма явится оскорблением не только наших народов, но и всех тех, кто

вместе с нами участвовал в разгроме фашизма. Ведь где нашёл прибежище Бандера? К сожалению, в Германии. Такой вопрос, как реабилитация, может решить только весь народ.

[Підпис]

04.04.92.

Оригінал. Рукопис.

№ 183

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. ОДЕСА М. М. ДУТКИ ПРЕЗИДЕНТУ
УКРАЇНИ Л. М. КРАВЧУКУ, ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ, ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ
З ПРОХАННЯМ ПРО ВІДПОВІДЬ, ЩО НАЛЕЖИТЬ
НАЩАДКАМ РОЗСТРІЛЯНОЇ УЧАСНИКАМИ ОУН-УПА СІМ'Ї,
ЯКІ МАЛОЛІТНІМИ ДІТЬМИ ЗРОСТАЛИ БЕЗ ОПІКУНІВ**

*7 травня 1992 р.**

м. Київ

Президенту України пану
Кравчуку Л. М.

Голові Верховної Ради України пану
Плющу І. С.

і народним депутатам Верховної Ради України

від сім'ї загиблих у ВВВ
Дутки Мирона Миколайовича,
який проживає по вул. Героїв Сталінграда,
д. 34, кв. 7 м. Одеси

З А Я В А

Шановний пане Президенте України Кравчук Л. М. Шановний пане Голово Верховної Ради України Плющ І. С. Шановні народні депутати України. Звертаюсь з такою заявою і прошу розглянути і дати відповідь на цю заяву. Звертаюсь до Вас, народних депутатів, лівих і правих. Розсудіть і дайте відповідь.

Народився я на Тернопільщині, у Заліщицькому р-ні в с. Буряківка. В 1945 р. мій батько загинув на війні за звільнення Лат-

* Дата вхідна.

війської Республіки у 1944 р. 17 вересня. А 7 душ сім'ї були розстріляні і замучені у 1947 р., загинули від рук українських націоналістів. Трьох замучили так, що не знаємо, де, до сьогоднішнього дня. А мою матір, бабусю, брата і сестру розстріляли в с. Буряківці у хаті, і що було у хаті, все забрали, залишили нас троє дітей-сиріт — Ірину 12-ти років, брата — 11-ти років, і мене — 2-х років з половиною. Я проклинав всіх на світі і просив у Бога смерті, думав, що ми не виживемо ніколи з тієї голодовки. Голод, холод нас морили, ми пухли. Все молив у Бога, чому нас залишив на муки, у 7 літ були обморожені ноги, ніхто нас не хотів взяти в дитбудинок, ні ліві, ні праві.

Я хочу повідомити депутатам, що мої родичі не були ні комуністами, ні лівими, ні правими. Були християнами, любили землю, як всі християни. Коли їх помордували, то сказали, що помилились. Але життів не вернеш назад їхніх. Так загинуло 8* душ сім'ї з однієї української хати. Ніхто не запитав, чи ви, діти, їли, чи ви, діти, одягнені були, чи у вас було чим в хаті затопити? А сьогодні чую, що парламент України дав добро тим, хто сидів, націоналістам, за те, що убивали, тепер повертати ще майно, або збитки, нагороди в грошах. А хто мені поверне матір, батька, всіх, хто замучений наглою смертю. Пограбували нас, все забрали з хати, ні миски ні ложки, в одних сорочках нас залишили. Мені ніц «не положено» ніякої допомоги, ніякої садиби, нічого. Куди не підеш, тобі ніц «не положено», а тим, що вбивали, «положено» забрати від дітей матір, батька. Нами ніхто не опікувався, але де, Господи, правда, чому така несправедливість в цьому парламенті, тим що убивали — нагороди. А тим, чиїх родичів побили, помордували, дітям ніц «не положено»? Чи є у світі правда?!

Додаю довідку про смерть матері, бабусі, рідних тіток та дядьків, про загибель батька, про життя дітей-сиріт без опікунів**.

Прошу парламент України дати відповідь на мою заяву.

А також прошу пана Президента і пана Голову Плюща І. С. дати відповідь. Хто постраждав, тому ніц не положено?

Оригінал. Рукопис.

* Так у тексті. Очевидно, 7.

** Копії довідок не додаються.

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ ОДЕСЬКОЇ обл. А. О. МЕЛЬНИКА
ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

25 вересня 1992 р.

Председателю Верховного Совета Украины
г-ну Плющу И. С.

гор. Київ

Уважаемый Иван Степанович!

Я вполне понимаю, что Вы разные письма и жалобы ежедневно получаете мешками и лично прочитать их не в силах, но, возможно, моё попадёт к одному из сотрудников, который, обобщая, учтёт мои замечания и предложения для соответствующего реагирования. Во-первых. Депутаты из западных областей Украины, особенно: Черновол, Хмара, Поровский, Червоний, Чобит, Бойко, Гудима, Горени и некоторые другие во время заседаний сессии ведут себя нагло, пытаются протащить угодные для националистов решения, и зачастую им это удаётся.

Примеров много, приведу только один. Вам хорошо известно, что многие депутаты и большинство населения, особенно Подолии, восточных, центральных, южных областей и Крыма не согласны с принятой националистической символикой. Следовало бы, всё-таки, провести общенародный референдум перед тем как утверждать большой герб.

Сейчас они в угоду т. н. диаспоре (эмигрантам, беженцам) и оставшимся «воякам» пекутся об утверждении проекта Закона о защите ветеранов войны и труда Верховным Советом, о льготах для т. н. «освободителей» Украины от советов, т. е. для лиц, участвовавших в бандах ОУН (Бандеры и Мельника) и воевавших в УПА (дивизии СС «Галичина»). Короче, приравнять их к участникам Великой Отечественной войны. Я категорически против этого. Эти т. н. формирования причинили нашему народу, в том числе и Советской армии-освободительнице, много жертв и бед. Приведу лишь некоторые факты.

В 1947 г. после окончания Славянского пединститута сестра моей жены Садовниченко Лариса Иосифовна, 1925 г. рождения, была направлена на работу в Обертынский р-н Станиславской (ныне Ивано-Франковской) обл. Находясь в командировке в

с. Семёновка (ныне Городенковского р-на), она ночью в сельсовете была убита бандитами ОУН, затем в мешке на коне увезена и брошена в реку Днестр.

В 1948 г. главарём банды ОУН Щербаком Иваном Антоновичем ночью во время обхода пути вблизи ст. Дунаевцы Юго-Западной ж. д. была убита путеобходчица Ефимова за то, что по его заданию не разболтила путь с целью пустить под откос хлебную вертушку. На второй день вечером в своей квартире на ст. Дунаевцы в присутствии жены и двух малолетних детей из обреза немецкого карабина убит начальник пункта техосмотра вагонов Гаврилюк тем же Щербаком за то, что не перекрыл тормозную магистраль в хлебной вертушке.

Генерал армии Ватутин ранен бандитами ОУН.

Писатель Галан убит ими же.

Маршал Рокоссовский вынужден был передвигаться в броневике, т. к. бандиты [за ним] охотились. Об этом он пишет в своей книге «Солдатский долг».

Во-вторых. Эти депутаты и некоторые другие толкуют о том, чтобы днём рождения настоящей Украинской армии считать 14 октября в праздник «Покрова», т. е. считать дату рождения УПА, как наследницы УПА армии Крайовой в Польше, [которые] были сформированы под руководством эмиграционных правительств Украины и Польши, дислоцировавшихся в США и Англии в период немецко-фашистской оккупации с задачей сразу же после войны взять власть в руки [этих] правительств. Субсидировались эти армии т. н. диаспорой. УПА воевала против Советской армии, армия Крайова против армии Людовой в Варшаве. Я считал бы датой рождения Украинской армии день, когда был назначен министр обороны или создан штаб.

В-третьих. Почему упал авторитет Советской армии? В период, начиная особенно с правления Брежнева, генералитету Советской армии, КГБ и МВД была предоставлена воля по своему усмотрению распоряжаться имевшимися в изобилии финансами. Они занялись строительством дач, приобретением автомобилей в личное пользование и другими нарушениями. Все до зам. министра включительно и некоторых начальников главков пользовались так называемыми «кремлёвскими пайками». Контроль за дисциплиной, учёбой, службой и работой значительно упал. О бытовых условиях офицерского состава от командира батальона (дивизиона) до командира взвода с каждым днём за-

бота падала. Оказалась армия крайней в войне в Афганистане, а не те, кто её затеял.

В строительные войска много призывалось в прошлом судимых, откуда была внедрена дедовщина. И ещё. Как обстоят дела в армии и органах, ни работники ЦК партии, ни правительство не здорово-то интересовались, т. к. их сыночки в армии и органах не служили, и не знаю, служат ли сейчас. В основном, этой знати сыночки учились в институтах и на факультетах внешних сношений и других выгодных для них учебных заведениях, но не в военных училищах.

В-четвёртых. Верховным Советом уже много принято хороших законов, но многие из них не выполняются, а почему? Потому, что особенно на местах контроль за их выполнением почти отсутствует. Все институты контроля ликвидированы. Считаю, что немедленно необходимо установить строгий контроль во всех сферах деятельности и охрану материальных ценностей. Пока будет проведена приватизация, преступники разворуют оставшееся. В торговле быстро привился беспредел, бескультурье и грубость. Систематически обсчитывают, обвешивают и обмеривают, и что прискорбно, на жалобы не реагируют. Создаётся мнение, что правит властью торговля. Многие товары, поступающие с баз в магазины, сразу же становятся дефицитными, т. к. они продаются спекулянтам, поэтому до честного покупателя не доходят.

Я проработал 36 лет в разных должностях в органах милиции. В какой-то степени согласен с теми работниками, которые выставляют причиной неудовлетворительной борьбы с преступностью слабую техническую обеспеченность милиции. Повторяю, что это — не основное. Для того, чтобы милиция была боевитой, её необходимо обеспечить материально в соответствии с обстановкой, т. е., чтобы она была сытой, одетой и неподкупной. Установить строжайшую дисциплину, постоянно учить и контролировать. В беседах работники милиции рассказывают, что [раньше], чем приступить к работе, решают, где подешевле приобрести продукты питания для семьи, а затем приступают к работе. Не последним является вопрос, когда же прибавят зарплату. По этой же причине большой некомплект и некачественный комплект милиции. Не случайно, в основном, в городах она комплектуется молодёжью из сёл. Этим и пополняется количество бесквартирных семей, а если короче, скупой дважды теряет.

И ещё. Из наблюдений за работой сессии Верховного Совета Украины [у меня] сложилось мнение, что кучка депутатов из западных областей ведёт себя вседозволенно, а если кто-то пытается их приструнить, ведут себя, как хулиганы. Особенно это просматривается, когда выступают депутаты с разными вопросами. Складывается и такое мнение, что с ними другие депутаты не желают связываться, что, возможно, даёт им повод нагнеть и протаскивать свои националистические идеи.

Для меня не полностью понятно, кто мог санкционировать и с какой целью выезд в Переяслав-Хмельницкий так называемого казака и атамана с булавой Черновола, а также выезд спецпоездом в южные области и Крым агитбригады под руководством «прославившегося» Хмары. Моё мнение — эти действия были не для пользы Украины и её народа.

И последнее. Рвутся к власти депутаты из числа писателей, поэтов, журналистов, стоматологов и архитекторов. Требуют отставки правительства, но как поправить дела, не предлагают.

Они же сверхактивны на сессиях, когда решаются вопросы, касающиеся политики, а когда решаются вопросы экономики и жизнедеятельности народа, они молчат «как рыба». Почему, это вполне понятно. Периодически на сессиях депутаты поднимают вопросы о проявлении заботы об инвалидах, участниках ВОВ и других, но на местах по этим вопросам допускается масса бездушия. Прошло уже почти 6 месяцев, как вступил в силу закон, но нам многим по сей день пенсии не перерасчитаны.

Коротко о себе. Я, Мельник Ананий Александрович, 1923 г. рождения, родился в с. Ясеновка Ярмолинецкого р-на Хмельницкой обл. (у границы с Галичиной), украинец, образование высшее юридическое, инвалид ВОВ, участвовал в боях ВОВ с начала и до конца, трижды ранен. С 1946 г. 36 лет работал в органах МВД, ушел на пенсию с должности зам. начальника УВД Одесской жел[езной] дороги.

В течение 2 лет по долгу службы принимал участие в розыске и разоблачении бандитов ОУН.

Прошу извинить, если что-то резко написал. Нас, бывших фронтовиков — защитников Родины, многое к этому вынуждает.

[Підпис]

А. Мельник

25 сентября 1992 г.

Оригінал. Рукопис.

**ЗВЕРНЕННЯ ПОЛІТРАДИ ОДЕСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
КОНСТИТУЦІЙНО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ
ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Л. Д. КУЧМИ,
КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ЗІ СПРИЯННЯ
У ВИВЧЕННІ ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПЕРЕВІРКОЮ
ДІЯЛЬНОСТІ ОУН-УПА, З ПРОХАННЯМ ОФІЦІЙНО
ВИЗНАТИ ВЕТЕРАНІВ ОУН-УПА ВОЮЮЧОЮ
СТОРОНОЮ В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ**

11 жовтня 1996 р.

В Комиссию по содействию в изучении вопросов, связанных с проверкой деятельности ОУН-УПА

Президенту Украины
г-ну Кучме Л. Д.

ОБРАЩЕНИЕ

Политсовета Одесской организации КДП

Политсовет Одесской организации КДП просит Президента Украины сделать еще один шаг по пути установления в нашей стране гражданского мира и согласия. Таким шагом могло бы стать обращение главы государства к ветеранам Второй мировой войны, гражданам Украины, воевавшим на враждебных друг другу сторонах, с призывом о примирении.

Украинское государство со своей стороны может официально признать ветеранов ОУН-УПА воюющей стороной во Второй мировой войне.

Действуя в лучших традициях европейской цивилизации на основе христианского взаимного прощения, наше общество смогло бы открыть себе дорогу к дальнейшему строительству благополучия на украинской земле.

Председатель

[підпис]

Якупов М. Н.

11.10.96

Оригінал. Машинопис на бланку організації.

**ЗВЕРНЕННЯ УЧАСНИКІВ УРОЧИСТИХ ЗБОРІВ У м. ОДЕСА,
ПРИСВЯЧЕНИХ 54-М РОКОВИНАМ СТВОРЕННЯ УПА
ТА ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ С. БАНДЕРИ У ЗВ'ЯЗКУ
З 37-МИ РОКОВИНАМИ ЙОГО ЗАГИБЕЛІ, ДО ПРЕЗИДЕНТА
УКРАЇНИ Л. Д. КУЧМИ, КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
ЗІ СПРИЯННЯ У ВИВЧЕННІ ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ
З ПЕРЕВІРКОЮ ДІЯЛЬНОСТІ ОУН-УПА, З ПРОХАННЯМ
ВИЗНАТИ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА БОРЦЯМИ
ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

13 жовтня 1996 р.

Президенту України
Кучмі Леоніду Даниловичу,

Комісії зі сприяння у вивченні питань,
пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА

Шановний пане Президенте, шановні члени Комісії!

В Україні урочисто відзначено 5-ту річницю відновлення державності, перед тим прийнято Конституцію, в преамбулі якої чітко й однозначно записано про нашу спільну відповідальність перед Богом, попередніми, нинішніми і прийдешніми поколіннями.

Задовго до 24 серпня 1991 р. сотні тисяч українців у лавах ОУН-УПА боролися за свободу й незалежність України. Всім світом, а найголовніше — власним народом, визнано: український рух опору, що проявився у формі Української Повстанської Армії, був національно-визвольною боротьбою нашого народу, боротьбою за постання Української Самостійної Соборної Держави.

Тисячі учасників цієї боротьби, після років окупації і терору, живуть серед нас і, не зважаючи на свій похилий вік, працюють для зміцнення державності, але, після 5-ти років існування незалежності держави України влада так і не спромоглася визнати учасників ОУН-УПА борцями за волю України, не говорячи вже про належне вшанування на державному рівні їхньої боротьби.

Тому ми, учасники урочистих зборів, присвячених 54-й річниці створення Української Повстанської Армії — УПА та вшанування славної пам'яті провідника Організації Українських Націоналістів Степана Бандери до 37-ї річниці від дня загибелі, звертаймось до Вас, Президенте України, і до Вас, шановні члени Комісії

Верховної Ради, з проханням відновити відповідним Указом і відповідним рішенням Верховної Ради історичну справедливість та вшанувати учасників ОУН-УПА як борців за незалежність України.

Ми впевнені, що у такий спосіб буде досягнуто громадянської злагоди у нашому суспільстві, про необхідність якої так часто говорять політики, і Ви, пане Президенте, і ви, шановні народні депутати, проявіть себе гарантами нещодавно прийнятої Конституції України.

Звернення прийнято на урочистих зборах 13 жовтня 1996 р.
Кількість учасників зборів — 248.

Проголосували за прийняття звернення — 248.

Утримались — немає.

Проти — немає.

Місце проведення зборів: Одеса, вул. Канатна, буд. № 40, середня школа № 39.

13 жовтня 1996 р.
м. Одеса.

Ксерокопія. Машинопис.

№ 187

ЛИСТ ОДЕСЬКОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛІБЕРАЛЬНОЇ ПАРТІЇ УКРАЇНИ ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Л. Д. КУЧМИ, КОМІСІЇ ЗІ СПРИЯННЯ У ВИВЧЕННІ ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПЕРЕВІРКОЮ ДІЯЛЬНОСТІ ОУН-УПА, З ПРОПОЗИЦІЄЮ ВИЗНАТИ ОУН-УПА ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

29 жовтня 1996 р.

Президенту України пану Л. Д. Кучмі

Комісії по сприянню у вивченні питань,
пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА

Шановний пане Президенте!

Одеська регіональна організація Ліберальної партії, підтримуючи Ваші дії, спрямовані на рішуче оновлення суспільства та інтеграцію України в світове співтовариство цивілізованих демократичних держав, пропонує Вам зробити крок в сторону громадянської злагоди та стабілізації в суспільстві. Ми маємо на

увазі необхідність примирення громадян України, які воювали в Другій світовій війні по різні сторони.

Для цього, на нашу думку, необхідно офіційно визнати ветеранів ОУН-УПА та надати цим людям необхідну державну підтримку на рівні ветеранів Великої Вітчизняної війни.

Ми вважаємо, що такий крок Президента всієї України буде підтримано не тільки українським суспільством, а й світовим співтовариством цивілізованих країн.

**З повагою
За дорученням
Голова**

[підпис]

В. К. Куренной

Оригінал. Машинопис на бланку організації.

№ 188

**ЗВЕРНЕННЯ МАЛІНОВСЬКОЇ РАЙОННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
м. ОДЕСА «ВETERАНИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ, ЗБРОЙНИХ
СИЛ ТА ПРАЦІ — ЗА МИР, ЗЛАГОДУ В СУСПІЛЬСТВІ,
ДЕРЖАВНІСТЬ УКРАЇНИ» ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ
Л. Д. КУЧМИ, КОМІСІЇ ЗІ СПРИЯННЯ У ВИВЧЕННІ ПИТАНЬ,
ПОВ'ЯЗАНИХ З ПЕРЕВІРКОЮ ДІЯЛЬНОСТІ ОУН-УПА,
З ПРОХАННЯМ ВИЗНАТИ ВОЯКІВ ОУН-УПА БОРЦЯМИ
ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

*18 листопада 1996 р.**

Президенту України
Л. Д. Кучмі.

Комісії по сприянню у вивченні питань,
пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА

Маліновська районна ветеранська організація м. Одеси «Ветерани Другої світової війни, Збройних сил та праці — за мир, злагоду в суспільстві, державність України» (далі РОВЕМАР) приєднує свій голос до Звернення учасників урочистих зборів, присвячених 54-й річниці створення Української Повстанської Армії — УПА та вшанування славної пам'яті провідника Організації Укра-

* Дата відправлення, звернення поштою.

їнських Націоналістів Степана Бандери, і висловлює сподівання, що за вашого сприяння і безпосередньої участі буде досягнуто відновлення історичної справедливості визнанням жертвовного внеску вояків УПА в загальнонародну боротьбу всього українського народу за незалежність і самостійність Української держави від загарбників і поневолювачів.

Всім світом і власним народом визнано, що рух опору, проявлений в діях УПА, був національно-визвольною боротьбою проти гнобителів українського народу. Не робиться докору учасникам бойових дій в Афганістані, котрі проливали і свою кров, і кров народів чужої землі з метою підкорення їх Російській імперії. Визнані учасниками бойових дій енкаведисти і кагебісти, котрі знищували повернених з німецького полону в концтаборах Сибіру наших співвітчизників. Не пред'явлено рахунків учасникам військових формувань, котрі придушували визвольну боротьбу чехословацького і мадярського народів за свою свободу і незалежність.

Всі вони визнані учасниками бойових дій, лише власний народ, котрий взявся до зброї, щоб боронити власну землю, довікля своїх рідних домівок, не визнається власним урядом.

Цілком зрозуміло, що поруч з нами живуть, наступають нам на ноги в трамваях і автобусах, працюють і навіть керують нашими підприємствами і установами люди ворожого ставлення до України, як держави, котрі не визнають ні нашого існування взагалі, ні наших прав на наші споконвічні землі. Бачимо ми їх, але терпимо і зносимо навіть тих, котрі відхиляють навіть саму обіцянку служити українському народу, обіймаючи найвищі посадові місця Української держави. То допоки погоджуватися з ними, що вояки УПА на своїй землі боролися зі своїм народом?

Ми, громадська організація, на прапорі якої написано: «Мир, злагода в суспільстві, державність України» сподіваємось, що до нашого голосу прислухаються люди, які взяли на себе відповідальність за нашу державу і наш народ перед Богом, попередніми, нинішніми і прийдешніми поколіннями.

Маліновська районна Рада РОВЕМАР
Голова РОВЕМАР

[підпис]

В. Гуменюк

Ксерокопія. Машинопис.

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ с. ЛЮБАШІВКА ЛЮБАШІВСЬКОГО р-ну
ОДЕСЬКОЇ обл. М. П. ПРИЖБИЛА ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ
РАДИ УКРАЇНИ О. О. МОРОЗУ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

20 лютого 1997 р.

Председателю Верховного Совета [Украины]
Морозу Александру Александровичу.

От инвалида Отечественной войны, кавалера ордена Славы, Отечественной войны и многих медалей Прижбыло Николая Филипповича.

Прошу разъяснить мне, до каких пор будут издеваться бандеры над нами, что они воевали за Украину? Мы знали, как они воевали. наших солдат убивали безвинных, 2 командующих — Ватутина и Черняховского. Мой брат всю войну прошёл, а бандеры убили. После войны из нашего села 4 человека убили. Одну девочку привязали за ногу к дереву, а другую — до другого дерева и разорвали надвое. Головорезы — немцы не издевались так, как бандеры. И теперь хотят приравняться к участникам войны, чтобы нас уже не было. Тогда пусть говорят по радио и телевидению. А мы же ещё живы, а они нас, головорезы, терроризируют, и пожаловаться некому

Прошу Верховный Совет разобраться, не допустить головорезов в правительство, хотя они есть кругом.

С уважением

Прижбыло Николай Филиппович

20 февраля 1992 год[а]

Оригінал. Рукопис.

ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ

№ 190

**ТЕЛЕГРАМА
ЖИТЕЛЯ м. КРЕМЕНЧУК
ПОЛТАВСЬКОЇ обл. БУРЛАКОВА
ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
І. С. ПЛЮЩУ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

23 березня 1992 р.

Київ.
Председателю Верховного Совета
Плющу

Прошу зачитать телеграмму депутатам сессии.

УПА уничтожила около 30 тыс. рядовых крестьян, рабочих, уничтожено было несколько сот совпартработников, 25 тыс. солдат, офицеров. За что уничтожала УПА свой народ? Если бывшим членам УПА будут предоставлены льготы, и они будут реабилитированы, то закрытая общественная организация «Союз защиты трудящихся» ответит на это. Если наша организация некоторой части депутатского корпуса помогла стать депутатами, то с декабря месяца 1991 г. она отказывает в доверии этим депутатам. Подробности в устной форме, если будете заинтересованы, — г. Кременчуг Полтавской обл., 60 лет Октября, 39/43, кв. 41. Бурлаков.

Оригінал. Телеграфна стрічка.

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. ПРИЛУКИ ПОЛТАВСЬКОЇ обл.
Н. ПЕТРЕНКА ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
З ПРОПОЗИЦІЄЮ ПРОВЕДЕННЯ СОЦІОЛОПЧНОГО
ОПИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ З ПИТАННЯ
РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

29 березня 1992 р.

Шановні товариші. Вам пише ветеран Великої Вітчизняної війни з міста Прилук Петренко Н.

За свої 66 років життя жодного разу нікуди не писав, не було потреби, а в даний час змушений. З 1944 до 1949 рр. проходив службу в армії на території Львівської обл.

Не можу нічого поганого писати про людей, які там проживають, дуже хороші, доброзичливі, порядні люди, яких переважна більшість. До нас, колишніх воїнів, ставилися з повагою, запрошували в гості. Мене, як українця, тривожить та обставина, що в останній час багато йде розмов про так званих «національних героїв» з УПА, ОУН, про яких я дуже добре пам'ятаю з часу перебування на службі в армії.

Після розгрому дивізії СС «Галичина» недобитки цієї славнозвісної дивізії влились у з'єднання УПА-ОУН і по-звірячому розправлялися з українським народом. Преса, що виходила в той час на території Львівської обл., була буквально заповнена повідомленнями про звірства, які чинили «герої» УПА-ОУН. Нас по декілька разів піднімали по тривозі, щоб виїхати на місце заподіяного злочину, ті картини бандитизму трудно передати в листі, на це потрібен цілий том. А чи відомо нашим суперполітикам, скільки десятків тисяч знищено лікарів, учителів, агрономів, працівників державних установ бандерівськими бандитами. Ми в даний час засудили сталініщину, котра проводила політику геноциду. Так чому ж ми так благодійно ставимося до тих, які сіяли смерть в мирний час на території України? УПА, ОУН вимагають реабілітації, компенсації за те, що вони одержали по заслугі. Реабілітувати можна політ'язня, котрий за свої політичні погляди був незаконно засуджений. Історія ще не пам'ятає, щоб можна було реабілітувати бандитизм. Український народ добре пам'ятає, як в мирний час нацисти проводили різного роду зборища і що вони вимагали, такі зборища в наш час проводять бандитські угруповання типу УПА, ОУН, невже історія нас нічому не навчила?

Моя родина за своє існування пережила чотири тяжкі удари, перший — діда розкуркулили, вислали на Соловки, де й залишився повічно, другий — в 1937 р. батькового брата забрали як ворога народу, третій — в 1943 р. одержали з фронту похоронку на батька, а четвертий — самий страшний — в 1949 р. бандерівські бандити закатували мого молодшого брата, який після закінчення вузу був направлений в Івано-Франківську обл. Хотілося б запитати в панів-добродіїв Поровського, Чорновола, Скорик й інших, яку компенсацію вони пропонують моїй матері за сина, а мені за брата? Можливо, як вони часто до цього вдаються, попросять вибачення від імені українського народу, так хай пам'ятають, що таких як я і моя родина — десятки тисяч, і бандерівським головорізам прощення немає.

В грудні місяці український народ під час виборів обрав собі вірний шлях, обрав незалежність і обрав президента. Хотілося б знати, чому з питання реабілітації бандитських угруповань, які діяли на території України, не звертаються до народу. Народ повинен сказати своє слово і визначитись в цьому питанні. Яким шляхом — це вже справа парламенту. На мою думку, шляхом соціологічного опитування по всій території України.

З повагою до Вас
[підпис]

29.03–1992 р.

При можливості прошу поінформувати панів Покровського, Чорновола, Скорик про мій лист.

Оригінал. Рукопис.

№ 192

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ с. ЗАСУЛЛЯ ЛУБЕНСЬКОГО р-ну
ПОЛТАВСЬКОЇ обл. А. Г. МІСЮРИ ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ
РАДИ УКРАЇНИ ПРОТИ НАДАННЯ УЧАСНИКАМ ОУН-УПА
СТАТУСУ ВЕТЕРАНІВ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ**

30 вересня 1992 р.*

Прошу зачитати на сесії, щоб оті депутати почули УПА.

* Дата відправлення листа.

Головуючому сесії В[ерховної] Ради від грома с. Засулля Лубенського р-ну Полтавської обл. Місюри А. Г. ([на]родж. 1916 р.)

Я був призваний в армію 12 квітня 1941 р. в 197-й саперний батальйон на укріплення кордону. И часто чую, що УПА, як вони себе йменують, вимагають, щоб видали посвідчення як учасникам війни. І хочу вам розповісти.

Ми стояли [у] Жовківському р-ні недалеко від с. Глинське. У нас в батальйоні часто пропадали на посту вартові, одного разу пішли 6 чоловік через ліс в Глинське і не повернулися, і від рук бандерівців [загинули]. Це ще не було війни.

А коли ми відступали, то нас били і ззаду і спереду, бо ми були майже без зброї, а в с. Ходорові на Западній Україні — то вони, можна сказати, розстрілювали солдат з церкви з кулемета, коли йшов стрій на обід до кухні.

Вони кажуть, що убивали комуністів, а хіба їм видно мене, чи я комуніст, чи ні. Я не кажу, що це все-таки є — і невинні, котрих вивозили на північ чи куди-там. Так як же їм видавати посвідчення і [надавати право] користуватися такими ж пільгами, як і я. Я проти.

Прошу моєї адреси не зачитувати, окрім області і району, бо у нас теж є їхні підспівувачі.

[Підпис]

Оригінал. Рукопис.

№ 193

**ЛИСТ Л. ОНОПРІЄНКО З м. КРЕМЕНЧУК
ПОЛТАВСЬКОЇ обл. КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

*10 листопада 1992 р.**

Шановні члени Комісії!

Зараз тільки й чути по радіо і телебаченню, щоб реабілітувати УПА, а, вірніше, бандерівщину. Якщо ви це зробите, якщо вам байдужий стогін людей, яких вони катували, яким живцем відрізували вуха, виколювали очі і, взагалі, чинили по-звірячому, то вам,

* Дата вхідна.

парламентаріям, там більше робити нічого, ми всі проголосуємо за достроковий розпуск ВР. Окремих осіб реабілітувати потрібно, але ж не всю звірячу зграю, яка і зараз підняла свою гадючу голову і продовжує знущатися над ветеранами війни і всіма чесними громадянами. Якщо ви не продалися так, як журналісти та диктори радіо і телебачення, то ви зробите так, як це належить.

У ВР бандерівська шайка така напориста, а ви весь час їм поступаєтеся. Постидіться!

Л. Онопрієнко

Кремєнчук.

Оригінал. Рукопис.

№ 194

ЛИСТ С. К. АЛФЬОРОВА З м. ПОЛТАВА ГОЛОВІ КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПИТАННЯ ВЕТЕРАНІВ І ПЕНСІОНЕРІВ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА

17 грудня 1992 р.

Председателю Комиссии ВС
по вопросу ветеранов и пенсионеров
г. Науменко Н. В.

Извините, что я пишу на русском и украинском языках, так сложилось.

Выслушав выступления депутатов Верховного Совета Украины при обсуждении проекта Закона о защите ветеранов войны и труда, некоторые депутаты, особенно западных областей, упорно добиваются приравнивания к ветеранам войны членов УПА (бандеровцев). Отдельные депутаты необоснованно, голословно и бессовестно восхваляют заслуги УПА. Например, 27 марта 1992 г. — депутат Скорик в своём выступлении сказала: «Эти героические люди в первые дни войны, когда Красная армия отступала, вели жестокую борьбу с фашистами». Это фальшивая выдумка. Если она не знает, то пусть обратится ко мне. Я расскажу, как было, когда Кр[асная] армия отступала!

В тот же день депутат Поровский сказал: «УПА в этой войне вынесла основную тяжесть борьбы с фашизмом». Тогда же депутат Горынь сказал: «Благодаря героизму УПА и ОУН, мы сейчас

живём в независимой Украине». Думаєте, Горынь не знає, благодаря кому ми живём в независимой Украине? Знаєт! И знаєт о том, что в этом заслуг УПА нет.

А теперь немного о том, как УПА вела жестокую борьбу с фашистами в первые дни войны, как это говорит в своём выступлении Лариса Скорик.

ЗВЕРНЕННЯ

Проводу ОУН до населення України у зв'язку з нападом Німеччини на СССР

Не пізніше 30 червня 1941 р.

Українці!!!

Німецьке військо, розгромивши Червону армію, вступило на українську землю, усуваючи на ній займаницьку московсько-советську владу.

Український народ приймає німецьке військо, як союзника в боротьбі, яку він невпинно проводив понад 20 років.

Переважному походу німецької армії проти червоної Москви український народ помагає збройною рукою!

Вся Україна стане одним фронтом під прапорами українського націоналізму на стороні незалежно-соборної Держави.

Провід українських націоналістів вірить, що майбутня співпраця України і Німеччини укладеться в обопільній доброзитливості та пошані для добра обох народів.

(Газета Рад[янська] Укр[аїна], 6 червня 1991 р.)

ВІТАЛЬНИЙ ЛИСТ

голови правління Української держави Стецька
Адольфу Гітлеру у зв'язку з нападом
Німеччини на СССР

Ваше превосходительство! Сповнені щирої вдячності і захоплення Вашою героїчною армією, що вкрила себе нев'янучою славою на полях битв з найлютішим ворогом Європи — Московським більшовизмом. Ми шлемо Вам, великому фюреру, від імені українського народу і його уряду, який утворився у визволеному Львові, сердечні поздоровлення завершити цю боротьбу остаточною перемогою.

Перемога німецької зброї дозволить Вам поширити створення нової Європи і на східній її території. Тим самим Ви дали можливість і українському народу взяти активну участь

у здійсненні цієї великої ідеї як повноправному, вільному членові сім'ї європейських народів, об'єднаному в суверенну Українську Державу.

За Український Уряд

Ярослав Стецько

(Газета Рад[янська] Укр[аїна], 6 червня 1991 р.)

**ВКАЗІВКИ ОУН МІСЦЕВИМ ОРГАНІЗАЦІЯМ
про святкове прибрання вулиць міст і сіл,
і урочисте вітання Німецької армії**

Не пізніше 16 липня 1941 р.

1. Подбати, щоб всюди на території, звільненої від Московських військ, були прибрані негайно села Українськими прапорами.

2. При головних вулицях виставити негайно на привітання Німецької армії триумфальні брами з українськими і німецькими прапорами та написом:

Слава Україні.

Хай живе Німецька армія.

Хай живе Самостійна Україна.

Смерть Москві.

Поскидати у всіх установах портрети Червоних катів, а висити портрети Бандери і інших славних героїв.

(Газета Рад[янська] Укр[аїна], 6 червня 1991 р.)

Вот так кратко, что можно сказать, с какими «жестокими» боями встречали УПА и ОУН вторжение фашистов на Украинскую землю.

Нельзя умолчать и о некоторой части злодеяний УПА и ОУН в дальнейшей их деятельности.

**ПОКАЗАНИЯ
одного из руководителей УПА Стельмащука
на допросе в 1945 г.**

«29–30 серпня 1943 р. я зібрав загін із декількох сотень чоловік і за наказом командуючого військового округу ОУН «Олега» на території Ковельського, Любомльського і Турійського р-нів Волинської обл. ми вирізали все польське населення, майно розграбили, а господарства спалили. Всього за 29 і 30 серпня ми вирізали і розстріляли понад 15 тис. чоловік».

Є такі дані: на західноукраїнських землях від рук ОУН загинуло понад 30 тис. мирних громадян, більше як 20 тис. солдатів та офіцерів Радянської армії, співробітників міліції, прикордонників, близько 24 тис. педагогів, лікарів, майже 600 голів колгоспів і сільрад.

(Газета «Сільські вісті», 30 березня 1991 р., № 63)

26 травня 1991 р. на Львівщині при відкритті пам'ятника есеївцям 14 дивізії СС «Галичина» виступив потомок [солдата] цієї дивізії М. Глубиш, де заявив: «Не буде зброї — не буде “демократії”. Недалеко відійшли ті часи, коли повстанська куля косила більшовицьку наволоч. Як треба буде, вона знову буде косити».

Етому виступленню можна было бы и не придавать особого внимания, но возникает вопрос: УПА под натиском Сов[етской] армии разбежалась, а где её оружие, а оружия у неё было много. Не следует [ли] этим вопросом заняться МВД и СБ. Я, например, воевал и после войны оружие сдал и получил квитанцию, которую имею и сейчас.

Заканчивая это письмо, считаю, что только часть приведённых мною злоупотреблений УПА и ОУН перед народом не дают права ставить в один ряд ветеранов Великой Отечественной войны с членами УПА и ОУН.

Для правильного решения вопроса УПА и ОУН необходимо Комиссии ВС по вопросам ветеранов и пенсионеров с привлечением МВД и СБ детально изучить:

1. Материалы научной конференции ОУН-УПА, состоявшейся в марте 1991 г. в г. Луцке.

2. Детально изучить материалы «Катам не бути героями» газет «Радянська Україна», №№ 113, 115, 117, 118 за 1991 г. и «Сільські вісті», № 69 за 30 марта 1991 г.

Ветеран Великой Отечественной войны

Алфёров С. К.

17/XII.92 г.

Полтава

Извините за ошибки. Моя нервная система не выдерживала, я никогда не думал, что меня поставят в один ряд с бандеровцами.

Оригінал. Рукопис.

РІВНЕНСЬКА ОБЛАСТЬ

№ 195

ЛИСТ ПРЕЗИДІЇ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВETERANІВ ВІЙНИ, ПРАЦІ І ЗБРОЙНИХ СИЛ ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Л. М. КРАВЧУКА, ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩА* ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

10 квітня 1992 р.

Президенту України
Л. М. Кравчуку,

Голові Верховної Ради України
І. С. Плющу

Копія:
Президії Республіканської Ради ветеранів

Останнім часом окремі депутати Верховної Ради України все частіше порушують на сесії питання про реабілітацію членів ОУН і УПА.

Хто-хто, а жителі західних областей України добре знають, які звірства чинили колишні члени ОУН і УПА на нашій землі. Тут немає села, де б вони разом з фашистськими окупантами не знищували кращих синів і дочок українського народу, мирних жителів, стариків і дітей. Лише у нас на Рівненщині ними вбито і замучено десятки тисяч ні в чому не винних людей.

Степан Бандера, Андрій Мельник, Тарас Боровець-Бульба, Ярослав Стецько, Роман Шухевич, як стверджують документи, були платними агентами фашистської розвідки.

* Копія листа направлена також до президії Республіканської ради ветеранів війни і праці.

Нам став відомий так званий «Плян» акції, власноручно підписаний Тарасом Бульбою 15 березня 1943 р.: «...по боротьбі з більшовицькою партизанкою, сконцентрованою в Поліській кітловані в межах: Берестя — Мінськ — Гомель — Житомир». Там пишеться: «Основні принципи акції: Акцію веде українська партизанка під моїм командуванням на підставі *тихого порозуміння з німецькою владою*». І далі: «На випадок дальшого маршу Червоної Армії на захід українська партизанка лишається для диверсії на більшовицьких тилах, співдіючи даліше з німецькою армією».

Ветерани війни обурені тим, що лідери Руху і Народної Ради, захопивши в свої руки засоби масової інформації, виливають потоки бруду і наклепів на учасників Вітчизняної війни, воїнів-інтернаціоналістів, чесних трудівників України.

Красномовним доказом кривавих дій бандерівців, бульбашів та інших бандитських формувань є виступи живих свідків того страшного часу, які зараз постійно друкує місцева газета «Діалог» (два з них ми додаємо до листа^{*}). В цих виступах — крик душі, пекучий біль за рідних і близьких, які стали жертвами нечуваних катувань бандерівських головорізів.

І ось саме цих бандитів намагаються обілити і реабілітувати наші народні депутати. Більше того, вони прагнуть присвоїти їм звання героїв України і виступають за те, щоб день утворення УПА вважати днем заснування Української армії. Більшого блюзнірства не можна уявити.

Ми, учасники Великої Вітчизняної війни, які в боях з лютим ворогом — фашизмом винесли на своїх плечах весь тягар воєнного лихоліття, а потім і післявоєнного відбудовчого періоду, не маємо права спокійно слухати не лише словесні дифірамби оунівцям, а й спостерігати за діями тих депутатів, які стають на шлях реабілітації. Цього нам не дозволяє наша громадянська совість.

Чи не настав, нарешті, час для здійснення економічних реформ в ім'я процвітання суверенної і незалежної України, а не їздити по області (як це робить депутат Червоній), щоб освячувати могили колишніх отаманів.

Члени обласної ветеранської організації гаряче підтримують Звернення учасників Великої Вітчизняної війни і однополчан Запоріжжя до Президента Кравчука Л. М. і Голови Верховної Ради України Плюща І. С., які глибоко обурені тим, що окремі політичні

^{*} Див. додатки 1, 2.

сили у Верховній Раді України, очолювані лідерами Руху, домагаються реабілітації колишніх членів ОУН і УПА.

Президія Рівненської обласної ради ветеранів вважає, що така реабілітація призведе до реабілітації фашизму, глумління над пам'яттю мільйонів людей, які віддали своє життя за свободу і незалежність рідної Батьківщини і зокрема України.

**Президія Рівненської обласної ради
ветеранів війни, праці і Збройних сил**

Додаток 1 до документа № 195

МОВЧАТИ — ГРІХ

Шановна редакціє!

Звернутись до вас з листом вирішив ось з якої причини. Живе у Клевані Любов Володимирівна Левчук. Працює вона в школі-інтернаті для слабозорих дітей. Часто виступає на мітингах і зборах, які організовує Рух, і переважно зводить наклепи на людей. Ось і нещодавно народний депутат України В. Червоний в районі Оржів — Суйськ організував мітинг і освячення могили відомого командуючого УПА Кліма Савура. На ньому виступила Любов Левчук, яка звинуватила мене, колишнього начальника кримінального розшуку Рівненського РВВС, а також ряд інших місцевих жителів в тому, що ми служили в НКВС. Усе це говорилося з певним розрахунком, щоб викликати людську ненависть до нас. Але ж давайте поміркуємо.

Я, не досягнувши повноліття, добровільно пішов захищати Батьківщину, свій народ. Після звільнення області від німецько-фашистських загарбників мене направили на роботу в міліцію. З 1944 р. на протязі 34 років я оберігав життя радянських людей від злочинців і бандитів.

В ніч на 9 лютого 1945 р. підлеглі Савура по-звірячому вбили мою 40-річну матір і 14-річну сестру, тіла яких повісили перед будинком на яблуні. Я особисто з солдатами знімав ці тіла. В ту ж ніч вони вбили в нашому селі ще 5 чоловік. Нині їх прах лежить в братській могилі на кладовищі с. Новосілки Млинівського р-ну. Оунівці по-звірячому вирвали серце моєї землячки Мотрі Панасюк. Про це на згадуваному мітингу ніхто не говорив. Але це ж було. Був, приміром, випадок, коли в с. Довгошії Млинівського р-ну повісили 21 мирного селянина, яких мені доводилось виймати з петлі. Були сотні інших злочинів, про які люди знають.

Мене ж сьогодні звинувачують в якихось антинаціональних діях. А я день і ніч за мізерну платню вів нещадну боротьбу з кримінальною злочинністю, бандитами і вбивцями, організованими групами злочинців. Моя фотографія постійно знаходилась на Дошках пошани УВС і МВС України. Я міг би нагадати про багато випадків із своєї біографії, хоча про себе писати якось незручно. Але коли на тебе привселюдно виливають бруд, коли твоє життя називають злочином, то мовчати — гріх. Вже на пенсії я довгий час їздив з клопотаннями про газифікацію Клевани. Про це добре знають клеванці. Вони також добре знають й інших людей, яких згадувала пані Левчук на мітингу, — Юрія Івановича Латишева, Дмитра Оверковича Гладуна, брата якого теж вбили бандерівці. Сподіваюсь, що редакція надрукує цього листа. Дуже прикро, що нам доводиться самим себе захищати.

З повагою

П. Адамчук

сmt Клевань

Оригінал. Газетна вирізка*

Додаток 2 до документа № 195

НЕ ПРОЩУ НІКОЛИ

Написати вам цього листа мене змусила стаття «Як нас катували у Рівненській тюрмі», що була надрукована 29 лютого 1992 р. в газеті «Рівне». Перебуваючи нещодавно в Костополі у родичів, я купив цю газету і вирішив дати відгук. У тій статті пишеться про те, як енкаведисти допитували людей і при тому били їх. Автор статті Клим Семенюк, родом із Золотолина Костопільського р-ну, відчув це на собі. Я самого Кліма не пам'ятаю, а його батька Василя знав, а також мав зустрічі з слідчим Посажениковим, про якого пише Клим.

Доля моя була ще страшнішою, ніж у Кліма Семенюка. Тому все це спонукало мене написати свою розповідь для опублікування.

Ще за німців, у 1943 р., я з матір'ю жив у Костополі (батько не повернувся з польської армії, служив у артилерії). Мені тоді було неповних 13 років. Мати влітку сказала мені: молодь німці виловлюють і відправляють у Німеччину, а там, ми знали, —

* Газета «Діалог». — 1992. — № 10. — Березень.

смерть чекала, голод, знущання. Завела мене мати у с. Золотин, до родичів по батьковій лінії. Там я трохи пожив, потім ще жив у Тростянці, пас худобу, допомагав родичам, щоб не бути нахлібником. У липні мати завела мене до полячки Марти у с. Вирка.

Хата була у Марти невеличка, вона була вдовиця, мала річну дитину, чоловік її служив з моїм батьком і також з війни у 1939 р. не прийшов. Спав я на вишках, на сіні. Одного ранку мене розбудив гамір, крики, рев худоби, стрілянина. Я визирнув і побачив, як по селу бігають невідомі мені чоловіки, стріляють, вбивають людей. Не щадять дітей. Чую, дуже сильно кричать у хаті Марта і її дитя. Дитя замовкло тут же. Бачу, витягує Марту за коси чоловік, запам'ятався його кашкет-мазепанка з тризубцем. Той бандера поклав Марту до пенька, на якому рубали дрова, і сокирою почав рубати їй голову. Мені стало лячно і я не знав, де подітись і що робити.

Навкруг все палало, думаю собі, що згорю і я почав злазити, а перед тим, як вийти, подивився у щілину дверей, чи вже пішли ті бандери з двору. Бачу, на подвір'я в'їжджає підвода, ще одна за нею. Передньою хурою правив Василь Семенюк. Підїхати ближче до хати не може, бо кінь хропе — боїться трупа Марти. Тоді Семенюк зліз з воза, відтягнув мертву під копичку соломи. При цьому, видно, забруднив у кров руку, бо взяв жмут соломи і витер долоні. Потім Семенюк пішов у хату і почав виносити мішками збіжжя, якесь барахло і все це склав на віз. Виносив подушку, але вона була дуже у крові, видно, на ній лежало вбите дитя. Не взяв подушку, бо вона злямчилася б од крові.

Навкруг я бачив пекло — скільки зирнеш на вулицю, — та так і бачиш трупи, все палає. Не встиг дядько Василь повністю забрати Мартине добро, як набіг якийсь засапаний бандерівець, вилаяв Василя за те, що той дуже довго порпається, і запалив стріху хати, хліва. Коли я вийшов з схованки, палій направив на мене гвинтівку і закричав: Стій, лях смердючий, а то уб'ю. Я давай по-православному хреститися і проситися, щоб не убивав. Він наказав Семенюку, щоб переправив мене у с. Бутейки, там мали розібратися, хто я. Але той передав мене озброєному погоничу худоби — корів і коней забрано було у поляків, — щоб той слідував за мною.

Так я потрапив у Бутейки. Мене відразу ж досортували до кількох побитих і покалічених чоловіків. Руки мені скрутили вірьовкою і телефонним дротом. Руки посиніли, потім вчорніли і опухли.

Нас погнали до лісу, там ми переночували. Вранці відбулось шиккування бандерівської сотні. Перед стрільцями виступив дужий чоловік, потім я взнав, то був «Дубовий», який розробив операцію по знищенню майже 40 сіл польських, був він у групі УПА Північ, якою командував Савур. «Дубовий» виступив, подякував стрільцям, а тих, хто погано виконував його накази, наказав покарати.

Кілька років тому я їздив у Польщу до родичів, зайшла мова про знищення сіл Волині. Виявляється, була вказівка головного проводу ОУН спалити дотла поляків на Західній Україні, і було вбито 50 тис. поляків, з них на Рівненщину припадає до 12 тис. Так здійснювалося гасло оунівців «Україна для українців», яким передбачалося, що кацапи, жида*, ляхи та інші нерідні народи повинні бути вигнані з української землі. І не лише вигнані, а, по можливості, більше знищені.

Тепер напишу, як далі було зі мною. У лісі мене і тих, що зі мною були, дуже покусали комарі і жовті мурахи, ми всі попухли. Потім одного арештованого есбісти поклали на колоду і почали бити киями — так йому присудила трійка — суд УПА за те, що не вбив під час акції полячку. Йому присудили 60 київ. Але оскільки він всіх київ не витримав би, то кару продовжили на 3 дні з таким розрахунком, щоб на один день припадало 20 київ. Спина його покрилась струпом, сочилась кров і сукровиця, роєм літали над ним мухи. Покараний спочатку стогнав, проклинав, просив води, а потім вмер. Однак йому ще додали 20 буків, уже мертвому.

Потім прив'язали Петра з-під с. Стидень до сосни і спалили його головешками. Один з суду сміявся і казав: «Доти пектимемо, поки сало не потече».

Всі ті дні я був без їжі, воду пив з болітця. Нарешті, приступили допитувати мене: чи я не поляк або жид, чи не партизанський розвідник. Допитував «Листок», бив мене києм по п'ятах, а потім наказав всипати мені 10 шомполів і направити до кухні рубати дрова, а при найменшій спробі втекти — наказав застрелити мене. Потім я майже щодня бачив, як закатовували людей і трупи вивозили в болото.

Десь через тижнів два була дуже сильна гроза, і я втік вночі, блукав по лісах, їв ягоди. Добрався додому у Костопіль і вже був там, аж поки не вигнали німців. А після Перемоги мене арештували за участь у бандитизмі, протримали 2 дні у Костополі

* Так у просторіччі називають євреїв.

в каталажці і завезли в Рівне. У тюрмі я сидів з Полюховичем з Дубровиці, Семен був з Гошці, про інших не скажу, бо не встиг познайомитись.

Допитував мене Посаженніков. Я нічого не втаював, все розказав як на сповіді. Після другого допиту слідчий порекомендував мені їхати вчитися у ФЗН на шахтаря. Я так і зробив, вчився в Сталіно, потім працював на шахтах. Там і пенсію заробив.

Вийшло так, що Василя Семенюка і інших, хто грабував села і палив їх, арештували і засудили. Можливо, хтось з них на допитах сказав і про мене. Чому я так кажу? У 1947 р. я мав зустріч з Полікарпом Жданюком, він жив у Золотолині, був засуджений і працював на руднику Ега Хея. Він мені говорив, що мене і інших жителів Золотолина «заклав» Семенюк Василь, тому були засуджені Захожий, Войцехович та інші. Можливо, це правда, але якщо немає підтвердження документами, то вірити не хочу і взагалі прощаю своїм кривдникам гріхи їхні, адже нам сьогодні потрібна єдність. Але я ніколи б не простив тим з УПА, хто закатавав сім'ю Покотила Петра у Золотолині (жінка його і дочка залишились живими, але дуже покаліченими).

З повагою

П. Ткачук

м. Донецьк

Оригінал. Газетна вирізка*.

№ 196

**ЗВЕРНЕННЯ ДЕПУТАТІВ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ
Л. М. КРАВЧУКА, ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
І. С. ПЛЮЩА З ПРОПОЗИЦІЄЮ ВИЗНАТИ УПА ВОЮЮЧОЮ
СТОРОНОЮ В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ**

14 травня 1992 р.**

Президенту України
Кравчуку Л. М.

Голові Верховної Ради України
Плющу І. С.

* Газета «Діалог». Вихідні дані відсутні.

** Дата вхідна.

ЗВЕРНЕННЯ

депутатів Рівненської обласної Ради народних депутатів щодо національно-визвольного руху в Україні в 1930–1950 роках

Ми, депутати обласної Ради народних депутатів, враховуючи те, що національно-визвольна боротьба українського народу була фундаментом сьогоднішнього будівництва незалежної України і що півстоліття тому Волинь була місцем формування Української Повстанської Армії, звертаємося до Верховної Ради України з пропозиціями:

1. Визнати національно-визвольну боротьбу українського народу в 1930–1950 роках законною і справедливою, боротьбою за незалежність України, а Українську Повстанську Армію — воюючою стороною у війні.

2. Ввести необхідні зміни в закони України щодо реабілітації політичних жертв в Україні, враховуючи право всіх учасників на реабілітацію та відшкодування.

3. Доручити Кабінету міністрів України розглянути питання про віднесення до інвалідів та учасників Великої Вітчизняної війни колишніх вояків та ветеранів УПА.

Депутати Рівненської обласної Ради народних депутатів:*

За дорученням депутатів

Заступник голови обласної Ради народних депутатів

[підпис]

В. С. Коваленко

Копія. Машинопис.

№ 197

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. ДУБНО
РІВНЕНСЬКОЇ обл. М. Я. ГАВРАША
ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

17 вересня 1992 р.

Шановний Іван[е] Степанович[у]!

Народні депутати України Поровський і Гудима у своїх виступах часто наполягають, щоб реабілітувати бандерівців, на-

* 60 прізвищ.

зиваючи їх народними героями, борцями. Це велике кошуство. Може, їхні батьки були в бандерівцях? Я сам східняк, але добре знаю, скільки лиха принесли бандерівці людям у Західній Україні. Це — жах, мурашки по тілу проходять, коли згадаю. Це, до речі, добре знають і Поровський, і Гудима, бо вони тут народились, жили.

А тепер кажуть, хай, мовляв, ветерани війни протягнуть бандерівцям руку. Дуже вже брудні і криваві ці руки. А чому бандерівці не протягували руку воїнам, коли Україна стогнала під кованим чоботом фашизму. Бандерівці допомагали німцям душити український народ. Чому бандерівці не стріляли по карателях, а вбивали ватутіних?

Бандерівців (УПА) треба ставити на одну дошку із Сталіним, Кагановичем, Берією. Пам'ятні знаки треба ставити не тільки жертвам сталінізму, а й жертвам бандерівців. Це буде справедливо, історична правда восторжествує.

Гавраш М. Я.,
участник війни, інвалід

17 вересня 99*
265100. Рівненська обл., м. Дубно.

Оригінал. Рукопис.

№ 198

ЛИСТ П. Є. АДАМЧУКА З смт КЛЕВАНЬ РІВНЕНСЬКОЇ обл. ДО ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩА ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА

17 грудня 1992 р.

Председателю Верховного Совета Украины
тов. И. С. Плющу

НИКАКОГО ПРОЩЕНИЯ И ПРИМИРЕНИЯ

Мы остались пока живы, если не повесят!?

Адамчук Петр Ефимович, Нодеха Сергей Архипович, Коваленко Феодосий Онуфриевич, Пасюта Иван Петрович, Боковая Лидия, Мосейчук Ефросиния и другие очевидцы зверств ОУН и УПА.

* Так у документі. Очевидно, 1992 р.

Не забудем, не простим. Мы снимали с виселиц своих родных, замученных пытками, повешенных, связанных колючей проволокой, детей, женщин, стариков, ни в чем не повинных людей. Без суда и следствия брошенных в колодцы, [с] обрывов.

Нодеха С. А. с 1941 по 10 октября 1945 г. находился на фронтах Великой Отечественной войны. Придя домой после нескольких ранений, нашел своего отца Нодеху Архипа, мать Марию, трех сестер (Анну, Мотю и Ефросинию) замученными оуновцами банды главаря Довбуша и [с]брошенными с обрыва в с. Белев Клеванского р-на. Со своим дядей он извлек трупы, все были связаны колючей проволокой. Захоронил их на кладбище в с. Белев.

Адамчук П. Е. с 16-ти лет защищал Родину и Украину. 9 февраля 1945 г. своими руками снял с виселицы свою мать Марию и сестренку Лидию. Тогда же снял с виселицы своих односельчан О. Бочинского, Б. Бочинского, Петровскую, семью Левицких и других. А землячка Мотря была так замучена: отрезан язык и у живой извлечено сердце. Это [сделали] бандиты из ОУН Холод и Корнелюк. Они в злодеяниях признались. Памятники пока стоят в с. Новоселки Млыновского р-на.

Можно приводить сотни примеров. В начале августа 1991 г. в с. Дядьковичи Ровенского р-на извлечено сотни граждан, замученных ОУН-УПА. Это родина Поровского, и он все это видел, видела вся Украина. Все показано по телевидению.

Поровский, Калинец, другие кричат: «ОУН и УПА — вояки, они освобождали Украину». Пусть назовут, где они взяли оружие, имели хотя [бы] один танк, самолет, вертолет, пушку. Это брехня, они заводят в заблуждение молодежь.

Поровский исключен из КПСС за то, что дезертировал из Армении, куда был командирован для восстановления после землетрясения.

Направляю две заметки профессора Русина, и пусть их прочитают все комиссии Верховного Совета. Народ убегал к НКВД в районы и города, никто не убегал в схроны Климса Савура.

Сообщите, кому переданы эти заметки.

Приложение: на 2 листах*.

17.12.92

[Підпис]

П. Адамчук

Оригінал. Рукопис.

* Додаток відсутній.

**ЗВЕРНЕННЯ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ РІВНЕНСЬКОГО
ОБЛАСНОГО ТОВАРИСТВА ПОЛІТВ'ЯЗНІВ
І РЕПРЕСОВАНИХ ТА БРАТСТВА ВОЯКІВ УПА
ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Л. М. КРАВЧУКА,
КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ, ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
З ПРОПОЗИЦІЄЮ ВИЗНАТИ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА
ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ**

27 лютого 1993 р.

Президенту, Кабінету міністрів і Верховній Раді України

ЗВЕРНЕННЯ

загальних зборів Рівненського обласного Товариства політв'язнів і репресованих та Братства вояків УПА:

1. Визнати учасників національно-визвольних змагань ОУН-УПА воюючою стороною в Другій світовій війні з поширенням на них відповідних пільг.

2. Підтримуємо декларацію антикомуністичного антиімперського фронту, спрямовану на дострокове припинення повноважень Верховної Ради і Рад усіх рівнів, скликання установчих зборів для прийняття нової Конституції і виборчого Закону України, недопущення перегляду постанови про заборону діяльності КПУ, проведення громадського процесу над КПСС-КПУ за злочини проти українського народу, проведення економічних реформ, боротьбу з корупцією, злочинністю, розкраданням державного майна, вихід з СНД, протидію номенклатурній «прихватизації» державної власності, припинення одностороннього роззброєння України, проти сепаратизму, федералізації, за збереження територіальної цілісності України.

3. За бездіяльність Верховної прокуратури проти злочинних антидержавних, антиукраїнських сил висловлюємо недовіру Верховному прокурору В. Шишкіну і вимагаємо його відставки.

4. За неспроможність стабілізації політичної, релігійної, економічної ситуації в м. Рівне і області висловлюємо недовіру представнику Президента Р. Василюшину і вимагаємо його відставки.

РОТГР та Братство вояків УПА
м. Рівне, вул. С. Петлюри, 1

Голова
Заступник
Секретар

[підпис]
[підпис]
[підпис]

М. Войтюк
О. Український
О. Булавська

Копія. Машинопис*.

№ 200

**ЛИСТ ЖИТЕЛІВ смт КЛЕВАНЬ РІВНЕНСЬКОЇ обл.
Е. КОВАЛЬЧУКА ТА О. ІВАНОВА ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ
РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ ЗА ПРИМИРЕННЯ УЧАСНИКІВ
ОУН-УПА І ВЕТЕРАНІВ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ
ЗА УМОВИ ВЗАЄМНОГО ВИЗНАННЯ ПОМИЛОК
І ПОКАЯННЯ, ЗАСУДЖЕННЯ ТЕРОРУ
ПРОТИ ПОЛІТИЧНИХ ПРОТИВНИКІВ**

5 липня 1993 р.

Председателю Верховного Совета Украины
г. Плющу И. С.

Уважаемый Иван Степанович!

Большая группа участников Великой Отечественной войны, находящихся сейчас в госпитале на лечении, с большим интересом слушали и смотрели по телевидению работу сессии Верховного Совета Украины на прошлой неделе. Больше всего нас интересовало, какое решение примет Верховный Совет о ветеранах Великой Отечественной войны. Оказывается, решение на этой сессии не принято, так как большинством голосов народных депутатов отвергнуто предложение отдельных народных депутатов из числа украинских националистов о реабилитации вояк ОУН-УПА и приравнивании их к участникам Великой Отечественной войны.

Честным людям, в том числе большинству народных депутатов, хорошо известно, что вояки ОУН-УПА ничего общего с участниками Великой Отечественной войны не имели и не имеют сейчас. Участники Великой Отечественной войны в составе действующей Советской (Красной) Армии и других подразделений

* Засвідчено печаткою обласного товариства.

вооруженных сил страны вели самоотверженную войну против немецко-фашистских оккупантов и их союзников. Многие из них погибли, многие стали инвалидами. Идя в бой, каждый из нас мечтал о Победе, и она пришла. Оккупанты с большими потерями были изгнаны с оккупированной ими территории, в том числе из Украины и других государств. В составе действующей Советской Армии были воины разных национальностей страны, в том числе много украинцев. Все мы жили и воевали дружно, при необходимости помогали друг другу. Никакой национальной вражды не было, мы были как бы братья друг другу. Вояки ОУН-УПА против немецких оккупантов не воевали. Они выполняли роль немецких союзников, о чем нам стало известно во время нахождения в госпиталях во время войны, из писем, получаемых от родственников.

После войны каждый из нас приехал домой, в том числе некоторые в западные области Украины. Нас — воинов Великой Отечественной войны — дома стали преследовать вояки ОУН-УПА. Многие из нас погибли от рук вояк ОУН-УПА. Они уничтожали наши семьи, в том числе наших детей за то, что мы воевали в составе Советской Армии, а не УПА. Много погибло односельчан от рук ОУН-УПА. Много от их рук погибло не только русских, украинцев, но и поляков. Польские села уничтожались. Так что приравнивать вояк ОУН-УПА к воинам Великой Отечественной войны нельзя. Они издевались и убивали нас. В каждом селе погибло от рук ОУН-УПА много безвинных гражданских людей, в том числе женщин и детей. Они убийцы, а не патриоты Украины. Кроме того, мы считаем, что УПА не является армией, а бандой ОУН. В любом государстве армия является вооруженной силой страны и подчинена президенту или правительству государства. На Украине была армия, и Вооруженные силы подчинены украинскому правительству, а УПА подчинялась ОУН, главари которой находились за кордоном, сотрудничали со спецслужбами иностранных государств. Об этом сообщалось в средствах массовой информации, об этом хорошо должно быть известно как нашему Президенту, [так] и п. Марчуку Е. К. Пусть они об этом всё расскажут народным депутатам и народу Украины.

На прошлой неделе некоторые народные депутаты на сессии Верховного Совета высказывались за перемирие между участниками ОУН-УПА и участниками Великой Отечественной войны. С тем, чтобы прекратить вражду между нами, создать нормальную обстановку в обществе и объединить усилия всего насе-

ления, независимо от прошлых взглядов и действий, на строительство нового общества — самостоятельной демократической Украины. С этим предложением мы согласны. Враждовать бесконечно нельзя, надо уметь прощать друг другу ошибки и обиды. Но для этого надо каждой стороне быть честными и правдивыми, принародно признать свои ошибки, осудить террор против своих политических противников, который проводился при режиме Сталина и ОУН-УПА.

Коммунистическая партия ещё при Н. С. Хрущёве осудила репрессии при Сталине, и были тогда и потом приняты меры Советского правительства по реабилитации всех невинных людей, восстановлена их честь и оказана материальная помощь. Эта работа продолжается на Украине и сейчас.

Сейчас надо всем политическим партиям украинских националистов принародно осудить террор против своего народа вояками ОУН-УПА в прошлом и никогда его не применять по отношению к своим противникам [и] в настоящее время.

Все партии должны заявить, а потом сделать всё необходимое для прекращения вражды между собой, выработать совместный план по строительству новой самостоятельной демократической Украины.

При этих условиях перемирие и должно осуществиться.

А пока это в перспективе, надо Верховному Совету Украины принять закон о ветеранах Великой Отечественной войны без статьи, где упоминается ОУН-УПА. Будет перемирие, тогда можно добавить к закону вышеуказанную статью.

Есть опасность возрождения УПА. В Ровно появилось полувоенное формирование «Волынська Сичь». Атаманом её является народный депутат Украины п. Червоний В. Зачисляются в это формирование украинцы по рекомендации бывших вояк ОУН-УПА. Зачисляет только Червоний. Своих бойцов вооружил резиновыми палками, какие имеет милиция. Недавно боевики Червония по его указанию избили участников Великой Отечественной войны за то, что они собрались вместе отпраздновать День освобождения г. Ровно от немцев.

В Ривненской газете «Діалог» № 26 за июнь месяц с. г. помещена статья «Козацькому роду нема переводу», в которой говорится о торжественном митинге на площади с. Острив Радзивилловского р-на Ривненской обл., посвящённом 342-й годовщине казацкой битвы под Берестечком. На этом митинге присутствовали народные депутаты Украины пп. Поровский и Червоний. На ми-

тинге за порядком наблюдали казаки Червония и «Беркут» органов милиции. К «Беркуту» подошёл «вождь» местного казачества (он же по совместительству обладатель других титулов) и начал работников милиции из «Беркута» обзывать нецензурными словами. На замечание работников милиции о недопустимости такого поведения «вождя», он пригрозил: Когда придём к власти — на всех столбах будут висеть «беркутяне». Нетрудно догадаться, кто по фамилии этот «вождь».

В Киевской газете «Товарищ», № 5 за июнь месяц с. г. напечатано обращение Ривненского ОК СПУ к Председателю Верховного Совета Украины т. Плющу И. С., в котором говорится о противоправных действиях народного депутата Украины п. Червония В. В обращении также указано об избиении боевиками «Волинської Січі», атаманом которой является п. Червоний, участников Великой Отечественной войны. Так, что «Волинська Січ» и УПА — это одно и то же. Народные депутаты Украины должны учесть это и принять правильное решение.

Ветераны ВОВ

Э. Ковальчук и О. Иванов

5.VII-93

Оригінал. Рукопис.

№ 201

ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. РІВНЕ О. Д. ДАВИДЮКА ГОЛОВІ ТИМЧАСОВОЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ЗІ СПРИЯННЯ У ВИВЧЕННІ ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПЕРЕВІРКОЮ ДІЯЛЬНОСТІ ОУН-УПА, ЗА ВИЗНАННЯ ОУН-УПА ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

*Не пізніше 2 серпня 1996 р.**

Голові Комісії при Верховній Раді з визнання
ОУН-УПА воюючою стороною
п. Юхимчуку А.

22 червня 1941 р. почалася німецько-советська війна. Фашистські війська вступили на Україну. Саме в той час 22 червня

* Датується за змістом документа.

ОУН провела свій І-й з'їзд у Кракові, утворивши уряд на чолі з Ярославом Стецьком. 30 червня 1941 р. у Львові було проголошено Акт Української Державності, підтверджено повноваження уряду Ярослава Стецька. Все це робилося без згоди Берліна. 5 липня Гітлер наказує заарештувати Ярослава Стецька, Степана Бандеру і 300 членів ОУН, уряду. З них 15 було розстріляно у концтаборі Заксенхаузен, у тому числі два брати Ст[епа]н Бандери — Василь та Олександр.

Фашисти прагнули поневолити український народ. До ОУН стали надходити вимоги від населення організувати збройний опір загарбникам. Щоб створити боєздатні мобільні частини, потрібні були командні кадри. Їх треба було готувати, починаючи все з нічого на противагу поневоленним народам Європи: Польщі, Франції, Югославії. Було оголошено таємну мобілізацію. В 1941–42 рр. на Поліссі і Волині зароджується Українська Повстанська Армія. Очолює її полковник Клим Савур («Охрім»), Дмитро Клячківський, його головний штаб розташовувався на околиці Стидин-Великий Гутвін, р-н Костопіль. Полковник Клим Савур загинув героїчною смертю 12 лютого 1945 р. А в 1947 р. йому було присвоєно звання генерал-хорунжого УПА. Другим відділом на Волині командував Максим Боровець, псевдо «Тарас Бульба», в його загоні спочатку стало 800 бійців, а потім [чисельність] збільшилася до кільканадцяти тисяч. На Поліссі був організований відділ УПА. Керівником цього відділу був військовий референт Крайового проводу ОУН Сергій Качинський, який мав псевдо «Остап». Восени 1942 р. на Волині невеликий загін УПА напав на фабрику с. Оржів, де була велика кількість зброї та військового спорядження. В тому бою загинув Сергій Качинський. Отож на початку 1942 р. після масових арештів ОУН дислокувалась на Волині. До УПА перейшли у повному озброєнні 4 тис. поліцаїв під командуванням сотника Романа Шухевича. Замість них німці створили на Волині польську поліцію (каральні загони), яка виділялась особливою жорстокістю по відношенню до українського населення. У квітні 1943 р. нечисленний загін повстанців біля с. Постійне зустрівся з загonom німців [в] 300 осіб. Під час бою німці зазнали повної поразки. Уночі з 12 на 13 квітня 1943 р. загін УПА здійснив напад на с. Цумань. В бою загинуло 100 ворожих солдатів. 9 травня 1943 р. німецький відділ у складі 400 чоловік з мінометами напав на с. Яполоть. Загін УПА вступив у бій з карателями. Німці втратили 35 чоловік убитими, [було] спалено 11 машин. У травні 1943 р. на шляху Ковель — Ровно, зіткнув-

шисть з підрозділом УПА, загинув зі своїм штабом улюбленець Гітлера та заступник Гітлера генерал Віктор Лютце.

До УПА вступали також воїни Червоної армії, які потрапили в полон до німців. В результаті виникають нові сотні та курені, зокрема, курінь «Голубенка», курінь «Шуки», курінь «Яреми», Дубового. У березні 1943 р. УПА з боями зайняла великі населені пункти Володимирець, Степань, Горохів, Дермань, Олику, Цумань, Людвіполь, Деражне. Повстанці здолали райони: Мізоч, Острог, Шумськ, Крем'янець, Верби. Щоб повернути втрачені терени, німці кинули сюди цілу дивізію есесівців. Після тривалих боїв дивізія мусила відступити. До останнього дня не покинув Україну Головний командуючий УПА Роман Шухевич. 5 березня 1945 р. на Львівщині в с. Білогорща оточений військами НКВД загинув славно-мужній Роман Шухевич, відкинувши пропозицію здатися в полон.

В лютому 1944 р. прийшли радянські війська. З ними прибули спецгрупи НКВД. Їх всіх було 49 груп. В кожній групі було по 15 осіб, між ними були і місцеві хлопці, завербовані НКВД. Під маркою бандерівців служби безпеки. Вони ночами убивали лікарів, вчителів і їх дітей, убитих кидали у колодязі. Це робилося для того, щоб скомпроментувати вояків УПА. Такі групи безпеки були запуснені по всіх областях Західної України. Їхня ціль була — винищувати командирів УПА і провід ОУН.

В Радянському Союзі до 1941 р. депортовано цілі народи: німців Поволжя, кримських татар, кавказькі народи, інгушів, абхазців, чеченців. Остання масова депортація — українців Західної України:

В 1944 р. депортовано	12 тис. 762 особи
1945	17 тис. 497
1946	6 тис. 370
1947	76 тис. 586
1948	8 тис. 274
1949	21 тис. 679
Всього:	143 тис. 672 особи,

не рахуючи засуджених. Український народ став жертвою імперії. Українець став у власній хаті рабом. Наші недруги намагаються назад повернути нас в більшовицьку імперію рабства.

Навесні 1944 р. після звільнення західних земель почалося планове насадження військ НКВД. Ці війська були кинуті

проти УПА. У Волинську обл. прибула дивізія НКВД, 3 полки і 1-ша бригада — 15 тис. 285 осіб. В Ровенську обл. дивізія з 4-х бригад — 8 тис. 754 особи. В Львівську обл. — 4 бригади та 1 кавалерійський полк — 6 тис. 515 осіб. В Тернопільську обл. — 3 спецбригади — 3 тис. 57 осіб. В Станіславську обл. — 1 бригада 1328 осіб. В Чернівецьку обл. — 2 бригади — 1355 осіб.

Крім цього проти УПА кинули танковий батальйон — 22 танки «Т-34» і мотострілецьку дивізію — 16 [тис.] чоловік. 3 глибинних районів імперії прибуло 5 бронепотягів. Це все взято з архівів.

Проведено чекістами бойових операцій 38 тис. 773. Ці всі дані послані у Москву.

Вбито в бою	103 тис. 313 чоловік з УПА.
Затримано	110 тис. 785.
Заарештовано	8 тис. 370 [учасників] ОУН-УПА,
Активних повстанців	15 тис. 959 ч[оловік].
Прийшло з повинною	50 тис. 58.
Затримано дезертирів	13 тис. 704.
Затримано тих, хто відмовився	

від військової служби 83 тис. 284 ч[оловіки].

Прийшло з повинною дезертирів 58 тис. 488.

Всього разом: 443 тис. 960* ч[оловік].

Це — наша трагедія, скорбота, а не перемога. Про спецгрупи, про які згадувалося у звіті**. Такі групи [чисельністю] по 15 чоловік були запуснені у Польщу. Вони так само убивали поляків із Армії Крайової, як і на Україні. Спецгрупи вже звикли до провокацій та до вбивств. Це все їм проходить безкарно. Наприклад, в 1940 р. розстріляно польських офіцерів. І що ви думаєте — знайшли винних — німецьке гестапо розстріляло в Катині.

Для підтвердження НКВДівських спецгруп на Ровенщині і по інших областях залишився знімок із 14 чоловік, які робили злочини проти людства.

Давидюк Олександр,
ветеран Другої світової війни. Танкіст та політв'язень.
Реабілітований [Підпис]

* Так у документі. При підрахунках має бути цифра 443 тис. 961.

** Див. додаток.

Додаток до документа № 201

**ПОВІДОМЛЕННЯ НАРКОМА ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НКВС УРСР РЯСНОГО ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ТА РЕЗУЛЬТАТИ
РОБОТИ СПЕЦІАЛЬНИХ ГРУП ДЛЯ БОРОТЬБИ З ОУН
У ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УКРАЇНИ**

Цілком таємно.

Наркому внутрішніх справ СРСР
Берії

26.07.1945.
№ 8/156451

Повідомлення про організацію та результати роботи спеціальних груп для боротьби з оунівським бандитизмом у західних областях України

У зв'язку з організованим поступовим розгромом банд УПА і ліквідацією політичної мережі ОУН у поєднанні з партійно-політичною роботою у західних областях України з початком весни 1944 р. помітно посилилась явка з повинною в органи НКВС бандитів УПА, оунівських підпільників та тих, які ухилялися від служби в Червоній Армії.

Беручи до уваги, що частина тих, що з'явилася з повинною, має широкі зв'язки з керівниками оунівського підпілля і УПА, а також добре ознайомена з конспіративними порядками анти-совєтського підпілля, частину цих людей ми почали використовувати спочатку як окремих агентів-бойовиків, а пізніше — у бойових групах особливого призначення, названих нами спеціальними групами. Агенти-бойовики отримували завдання проникати в оунівське підпілля або в банди УПА для захоплення або фізичного знищення керівників ОУН-УПА.

У тих випадках, коли агент-бойовик, який влився в банду або підпілля ОУН, не мав можливості фізичного знищення або захоплення керівника-ватажка, у його завданні була компрометація ватажка банди або місцевого підпілля для посилення та активізації внутрішнього розкладу банди або місцевої організації ОУН.

Створені при оперативних групах НКВС УРСР, при УНКВС, при РВУНКВС спеціальні групи мали такі завдання:

- 1) захоплення або фізичне знищення керівників центрів або ватажків ОУН-УПА;
- 2) знищення дрібних банд УПА і місцевих боївків ОУН і СБ;

3) підведення банд УПА під оперативний удар органів та військ НКВС;

4) знищення системи живого зв'язку, знищення або захоплення зв'язкових і шефів зв'язку;

5) збирання необхідних розвідувальних відомостей перед проведенням великих чекістсько-військових операцій;

6) виявлення і знищення складів-криївок УПА.

Спецгрупи, як звичайно, склалися з тих бандитів ОУН-УПА, які з'явилися з повинною. Командував спецгрупою один із колишніх ватажків банд УПА, оперативне керівництво спецгрупою очолював влитий до її складу оперативний працівник НКВС.

У Рівненській та Волинській областях до складу спеціальних груп вливалися також колишні партизани-ковпаківці, добре обізнані з місцевими умовами, які мали великий досвід боротьби з оунівським бандитизмом. За своїм зовнішнім виглядом та озброєнням, знаннями місцевих побутових особливостей, мови і конспіративним способом дій, особливий склад спеціальних груп нічим не відрізнявся від бандитів УПА, що вводило в оману апарат живого зв'язку та ватажків УПА і оунівського підпілля, давало можливість учасникам спецгруп вступати з ними в безпосередні контакти.

У багатьох випадках дії спецгруп ми тісно узгоджували з діями агентів-внутрішників, які проникали в банди УПА або оунівське підпілля. У випадках загрози розшифровки або неможливості здійснення захоплення зазначених за планом ватажків ОУН-УПА, учасники спецгруп знищують останніх, до того ж у багатьох випадках створюють таке враження в оунівському середовищі і серед населення, що знищення керівників ОУН-УПА проведено бандитами СБ.

До складу кожної спецгрупи входить від 3-х до 50-ти і більше осіб, залежно від легенди і завдання, які являють собою особливий «почет» вигаданого бандитського керівника, або один із відділів УПА.

У зв'язку з тим, що керівникам ОУН-УПА стало відомо про існування спецгруп та виконувани ними завдання, за останній час створення нових спецгруп припинено; наявні спецгрупи переформовані у великі і діють вкрай обережно, оскільки просування по зв'язках ОУН-УПА стало більш важке, а настороженість бандитів настільки сильна, що навіть у оунівських бандах вони підозрівають таємні спецгрупи.

Таблиця 1

Назва області	Кількість	У них загальна [чисельність]	Примітки
Чернівецька	25	106	Станом на 20.04.45
Львівська	26	219	—"— 20.06.45
Станіславська	11	70	—"— 20.05.45
Дрогобицька	10	52	—"— 20.06.45
Тернопільська	2	34	—"— 15.06.45
Рівненська	49	905	—"— 20.04.45
Волинська	33	397	—"— 20.06.45
Усього:	156	1783	+ 1 гр. чис[л]. 25 осіб

Нарком внутрішніх справ НКВС УРСР

Рясний

Рівненська «Просвіта», Рівненський краєзнавчий музей, Рівненський інститут слов'янознавства. — Бюлетень № 16. — 1996. — 2 серпня.

Ксерокопія. Машинопис.

№ 202

ЗВЕРНЕННЯ ДУБЕНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ РІВНЕНСЬКОЇ обл. ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Л. Д. КУЧМИ ТА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРОХАННЯМ ВИЗНАТИ ОУН-УПА ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

25 жовтня 1996 р.

м. Дубно

Президенту України
п. Л. Кучмі

Верховній Раді України

Більшовицька тоталітарна система впродовж десятиліть вела непримиренну боротьбу проти формувань Української Повстанської Армії. Її садистськими методами знищували спочатку фізично, потім духовно, намагаючись позбавити нас самої згадки про тих, хто в нерівних боях захищав Україну як від німецьких, так і від московських окупантів.

Майже не змінилося ставлення до цих людей і впродовж п'яти років існування України незалежної, за яку повстанці, не вагаючись, йшли на смерть. Просимо вжити заходів для припинення глузу над патріотами і визнати ОУН-УПА воюючою стороною, віддати тим самим заслужену шану героям та відновивши історичну справедливість.

Прийнято на II сесії Дубенської міської Ради народних депутатів 25.10.96 р.

Ксерокопія. Машинопис на офіційному бланку*.

№ 203

ЗВЕРНЕННЯ УЧАСНИКІВ ЗБОРІВ РІВНЕНСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ ВЕТЕРАНІВ ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Л. Д. КУЧМИ, ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ О. О. МОРОЗА ІЗ ЗАКЛИКОМ ПІДТРИМАТИ ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ ВЕТЕРАНІВ І ЗАКОНОДАВЧО ЗАКРІПИТИ РІВНОПРАВНІСТЬ ВСІХ УЧАСНИКІВ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

14 грудня 1996 р.

266028 м. Рівне,
вул. Симона Петлюри, 1
Рада ветеранів

Президентові України
п. Леонідові Кучмі

Голові Верховної Ради України
п. Олександрові Морозу

Шановний пане Президенте!

Шановний Голово Верховної Ради України!

Ми, учасники зборів Рівненської організації Всеукраїнського об'єднання ветеранів, стурбовані діяльністю керівництва Ради ветеранів, очолюваної генералом Герасимовим, яка не сприяє злагоді всіх національно-патріотичних сил навколо загальнодержавницької ідеї і, фактично, знаходиться на антидержавницьких позиціях, а тому висловлюємо повну недовіру зазначеному керівництву.

* Засвідчено печаткою Ради.

Висловлюємо довіру і повну підтримку Раді Всеукраїнського об'єднання ветеранів, очолюваної академіком І. Юхновським, яка стоїть на державницьких позиціях і з цією метою згуртовує всіх учасників Другої світової війни, рухів опору, політичних в'язнів, репресованих, насильно вивезених на примусові роботи, ветеранів колишньої Радянської армії та Військово-Морського флоту, ветеранів Збройних сил України, МВС та Держбезпеки, що не заплямували себе злочинами проти українського народу, і закликаємо Вас, пане Президенте і пане Голово, всіляко підтримувати Всеукраїнське об'єднання ветеранів та законодавчо закріпити рівноправність всіх учасників Другої світової війни.

Прийнято одногосно (532 голоси) 14.12.1996 року на загальних зборах Рівненської обласної організації Всеукраїнського об'єднання ветеранів.

Голова

[підпис]

Ярослав Гірик

Секретар

[підпис]

Іван Волошин

Ксерокопія. Машинопис.

СУМСЬКА ОБЛАСТЬ

№ 204

**ЛИСТ ЖИТЕЛЬКИ с. МАЛІ БУДКИ
НЕДРИГАЙЛІВСЬКОГО р-ну СУМСЬКОЇ обл.
Є. Д. МУКВИЧ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

19 грудня 1992 р.

До сесії Верховної Ради України

Шановний Іване Степановичу!

Прошу зачитати мого листа всім депутатам Верховної Ради України, щоб вони знали всю біду, яку переживає наш український народ.

Мій чоловік, гвардії майор Муквич Ілля Іванович, всі 4 роки воював з фашизмом. Почав з Кавказу, пройшов всю Європу, брав Будапешт, озеро Балатон, і закінчився його похід аж в Бєлграді. На все це є документи.

Закінчилась війна. Військова частина, в якій служив мій чоловік, була розташована в м. Львові. І ось 14 лютого о 10 год. вечора бандери, цебто вояки УПА, вбили мого чоловіка. З кордону того ж вечора привезли двох собак. Один собака не зміг взяти слід (бо багато людей ходило в той час), а один собака привів до вбивці в квартиру. Це був бандерівець з УПА. Він убив вже більше 10 майорів Радянської Армії, так він сказав на слідстві. Того вечора теж перестрів майора і вбив його. Їх було двоє — один попросив прикурити, а другий вистрілив у серце. В серці залишилась і куля. Так вони відмічали День Радянської Армії (23 лютого 1948 р.)

Гвардії майор І. І. Муквич провоював 4 страшні важкі роки, йшов додому до своєї сім'ї, нікого не зобидив, а бандерівці

його не допустили до дому. Залишився синок 6 місяців і 10 днів.

І тепер деякі депутати Верховної Ради України вимагають, щоб УПА була нарівні з ветеранами Вітчизняної війни. Тепер сидиш коло радіо, слухаєш про оту прокляту УПА, серце кров'ю обливається.

А що мій син скаже вам??? Тільки ви тепер дуже глухі стали до народних горя і біди.

УПА ходить в Києві по кістках і крові наших людей, людей всіх національностей, які населяють або населяли великий Радянський Союз. Це думка багатьох народів, які населяють Україну. Хай не думають різні демократи добратись до влади. Вже народ розкусив все. В нашому селі під час виборів за Левка Лук'яненка подано 1 голос (приїхав з Києва якийсь рухівець). За Чорновола — 5 голосів, решта — за Кравчука. А тепер, якби трапились такі ж вибори, то і за Кравчука ніхто не проголосував би, або, може, окремі одиниці.

1 паразит продав, а 3 розвалили велику авторитетну державу. Обидили свій народ, народи Східної Європи, Африки, Азії. Весь трудовий народ потопили у великому горі і в крові.

Проклали дорогу всім багатим.

Дай, Боже, щоб вони захлинулися сльозами, кров'ю і бідною простого народу.

Невже ви в Верховній Раді такі кати, що поставите радянського воїна-визволителя (а тепер ветерана) в ряди з проклятими УПА. Це думка всього народу.

З повагою

Муквич Євдокія Дмитрівна

Сумська обл.,
Недригайлівський р-н,
С. Малі Будки.
Муквич Є. Д.

Оригінал. Рукопис.

**ЛИСТ ЖИТЕЛІВ м. СУМИ М. М. КРУГОВОГО
ТА А. М. РИЖКОВА ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ Л. М. КРАВЧУКУ,
ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ,
НАРОДНИМ ДЕПУТАТАМ УКРАЇНИ ПРОТИ ПРИРІВНЯННЯ
ЧЛЕНІВ ОУН-УПА ДО УЧАСНИКІВ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ
З ПРОПОЗИЦІЄЮ РЕАБІЛІТУВАТИ ТІЛЬКИ ТИХ УЧАСНИКІВ
ОУН-УПА, ЯКІ ВЕЛИ ПОЛІТИЧНУ БОРОТЬБУ
ЗА НЕЗАЛЕЖНУ УКРАЇНУ**

21 січня 1993 р.

ОБРАЩЕНИЕ

к Президенту Украины Л. М. Кравчуку,
Председателю Верховного Совета Украины
И. С. Плющу, народным депутатам Украины

На каждой сессии Верховного Совета Украины депутаты западных областей поднимают вопрос о реабилитации «воинов» так называемых ОУН и УПА, а в проекте Закона о ветеранах войны и труда предлагалось приравнять их к участникам Великой Отечественной войны, что стало поводом отклонения его принятия и передачи на доработку.

Нам, как участникам Великой Отечественной войны, хотелось бы высказать своё мнение по этому поводу.

Недавно отмечали 50-летие образования УПА, в связи с этим напрашивается вопрос, что же сделала эта армия в деле освобождения Украины от немецко-фашистских оккупантов и установления независимой Украины? Ничего полезного, кроме вреда своему народу. Многие формирования помогали немецким войскам в борьбе с партизанским движением и сопротивлением Красной армии. Я согласился бы с предложением о приравнивании этих «воинов» к участникам ВОВ в том случае, если бы эта армия после своего образования в 1942–1943 гг. вступила в войну против немецких войск, освободила бы Западную Украину от немецко-фашистских оккупантов и объявила Западную Украину независимым государством. Но она этого и не пыталась сделать, а, наоборот, после освобождения этих областей войсками Красной армии, эти «воины» УПА пускали пули и ножи в спину нашим воинам, а это очень подло.

Мы просим вас вдуматься в такой вопрос: а могла бы УПА противостоять немецким войскам, а тем более Красной армии? Ведь в 1941–1942 гг. даже Красная армия была не в состоянии устоять против фашистской армии и только к началу 1943 г. Красная армия смогла дать решительный бой, по всему фронту перешла в контрнаступление и в конечном счёте изгнала фашистскую нечисть с территории СССР и освободила всю Европу от «коричневой чумы». Спрашивается, какой смысл был образования УПА, смогла бы она противостоять Красной армии? Конечно же нет. Их бандитские действия привели к несчастью их самих, их близких родственников и многих, многих невинных людей.

По воле судьбы в 1946–1950 гг. нам пришлось проживать в Ивано-Франковской обл. и быть свидетелями действий этой УПА. Это были настоящие лесные банды, которые зверски убивали невинных людей, а именно: медработников, приехавших оказывать медпомощь сельскому населению, учителей, учивших их детей, и других рядовых советских работников, а также солдат Советской армии. При коллективизации эти бандиты зверски уничтожали целые семьи, которые первыми подали заявления о приёме в колхозы. Так разве это армия, разве это борьба с Советской властью? Нет, это — разбой. Мы понимаем тех, кто вёл прямую политическую борьбу с Советской властью, не отказываясь от своих убеждений при репрессиях. Как-то один депутат на одном из заседаний Верховного Совета Украины оплакивал одну женщину, у которой два сына бандеровца были убиты органами КГБ, и, видя их, эта мать не могла признаться, что это её сыновья и взять, чтобы похоронить по-людски. Да, мы хорошо понимаем эту мать, как и всех матерей, потерявших своих сыновей. Так почему же этот депутат не выразил своё сожаление тем матерям, у которых сыновья погибли от рук бандеровцев?..

Исходя из вышеизложенного, мы предлагаем реабилитировать только тех лиц, которые вели политическую борьбу за независимую Украину. Ветеранами Великой Отечественной войны считать только тех воинов, которые с оружием в руках сражались в боях с немецко-фашистскими оккупантами как на фронтах, так и в партизанском движении. Приравнять к ним нельзя никого. Всё взрослое население, да и многие подростки своим трудом принимали участие в войне 1941–45 гг., и они заслуживают льгот и уважения.

Приравнять «воинов» УПА к участникам ВОВ — это значит осквернить память о миллионах погибших воинов Советской ар-

ми в боротьбі з фашистською Німеччиною і травмувати серця живих.

Просим настояще звернення довести до сведения всіх народних депутатів України на засіданні сесії, глибоко вдуматися і прийняти правильне рішення.

[Підпис]

Крушовий Михайло Митрофанович,
інвалід Великої Вітчизняної війни 2-ї групи,
ветеран праці і виробництва

Г. Суми, ул. Горького, 36, кв. 106.

[Підпис]

Рыжков Андрій Николаєвич,
учасник Великої Вітчизняної війни,
ветеран Збройних сил і праці

Г. Суми, ул. Горького 28/1, кв. 3.
21 січня 1993 г.

Оригінал. Рукопис.

№ 206

ЗВЕРНЕННЯ ВЕТЕРАНІВ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ ЯМПІЛЬСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ СУМСЬКОЇ обл. ДО ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩА ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

8 червня 1993 р.*

Голові Верховної Ради України
І. С. Плющу

ЗВЕРНЕННЯ ветеранів Великої Вітчизняної війни Ямпільської селищної Ради Сумської обл.

Ми, ветерани Великої Вітчизняної війни, глибоко стурбовані тим, що при потуранні органів державної влади і при підтримці відомих народних депутатів в нашій республіці проводиться відродження так званої УПА (Української Повстанської Армії). Окремі народні депутати намагаються довести, що члени УПА були борцями за незалежну Україну, і вимагають, щоб їх також вважали ветеранами війни, тільки не Великої Вітчизняної, а Другої світової.

* Дата відправлення листа.

Цьому були присвячені і заходи у зв'язку з 50-річчям створення перших формувань ОУН-УПА.

Що ж робили упівці для справжньої незалежності України, для її визволення з-під гніту німецько-фашистських загарбників? Жодного бою з німецькою армією УПА не мала. А якщо і мала, то де ті факти, котрі потрібно було б підтвердити документально?

Нам відомо тільки те, що УПА, за неповними даними, погубила десятки тисяч мирних громадян, які відбудовували народне господарство. В роки відбудови вони вбивали партійних, радянських і господарських працівників, учителів і лікарів, військово-службовців і активістів. Декілька прикладів. З нашого селища були направлені в Західну Україну випускники Глухівського державного педагогічного інституту — вчителі Кряж, Скрипниця та ін. Вони працювали директорами шкіл і загинули від рук упівців. Після війни, в 1945 р., в Західну Україну поїхали працювати молоді дівчата — студентки Глухівського педінституту — Кашук Л., Ярмоленко В., Жирнова А. Працюючи в школах учителями, дівчата терпіли з боку упівців знущання, образи, погрози покарання смертю. Повернулися дівчата у рідні домівки інвалідами. Деякі давно пішли з життя. Чи можна називати цих катів армією? Ні! Це була не армія, а бандитські зграї.

Дивує нас, ветеранів, і те, що до цього часу не розроблено Верховною Радою статут ветеранів Великої Вітчизняної війни. Правда, обіцянок було багато. При розробці статуту, на нашу думку, треба надати перевагу тим ветеранам, які безпосередньо брали участь в боях і більше за інших ризикували здоров'ям і життям. Адже відомо, що у діючій армії на кожний десяток тих, хто брав участь у боях, — добра сотня припадає тих, хто був у близьких тилах. І яка сотня! Дужих. Освічених. Свідомих. Нарешті, нам, ветеранам, обіцяли і обіцяють, що з прийняттям статуту умови нашого життя покращають. Але життя поки що не кращає. Невпинно підвищуються ціни на товари першої потреби і продукти харчування. Те, що ми могли раніше купити на свою пенсію, через нове підвищення цін нам тепер не по кишені.

**Ветерани Великої Вітчизняної війни
Ямпільської селищної Ради Сумської обл.***

Ксерокопія. Машинопис.

* 196 підписів.

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. ШОСТКА СУМСЬКОЇ обл. Г. І. ЛИСЕНКА
ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

6 липня 1993 р.*

Председателю Верховного Совета Украины
тов. Плющу И. С.

г. Киев

Уважаемый Иван Степанович!

Когда проходила сессия Верховного Совета, я внимательно слушал статьи Закона о защите ветеранов войны и труда. На сессии особенно громко выступали депутаты, которые избраны от западных областей. Они защищали всех, кто в период Великой Отечественной войны находился в составе бандеровских формирований, созданных под непосредственным руководством немецких спецслужб. Украинская Повстанческая Армия (УПА), вооружённая фашистской Германией, насчитывала около 90 тыс. человек. Особенно отличились в боевых действиях против Советских войск и партизан легионы «Роланд» и «Нахтигаль», дивизия СС «Галичина». Известно, что только с 1944 г. по 1953 г. банды ОУН-УПА совершили 14 тыс. 424 бандитских нападений, в том числе более 5 тыс. диверсионных актов. Совершено тысячи поджогов колхозного и совхозного имущества, МТС, налётов на сельсоветы. От рук националистов погибло свыше 30 тыс. мирных жителей, около 25 тыс. военнослужащих и сотрудников правоохранительных органов. В числе погибших около 600 председателей колхозов, совхозов, свыше 1900 учителей и врачей. Теперь, выступая на сессии Верховного Совета, депутаты без стыда и совести защищают банды УПА, как армию-освободительницу, требуя, чтобы упомянутых вояк зачислили в защитники Украины. Даже предлагается пышно отпраздновать юбилей дивизии СС «Галичина», которая непосредственно была брошена против Красной Армии в район г. Броды. И вот, уму непостижимо, выступая на сессии Верховного Совета, депутаты не скупятся на хвалу и кричат с пеной у рта: «Это были борцы за свободу

* Дата відправлення листа.

и независимость Украины». Коль так, то они готовы праздновать юбилеи тех, кто непосредственно формировал «борцов за свободу и независимость», в том числе Бандеры, Гитлера, Муссолини, Коха. Не случайно среди военнослужащих и молодёжи идёт обработка их в духе национализма. Всё это — реальные факты, как бы они сегодня не замалчивались. Думал ли я, что придётся дожить до таких «чёрных дней». Становится стыдно за тех, и в том числе за себя, что те, кто приближал победу над фашистским нацизмом и украинским национализмом, принявшие мучения и страдания, стали не в первом ряду освободителей, а избранные народа передали эстафету бандеровцам и эсэсовцам.

Во всём мире нет прощения организаторам и участникам ОУН и УПА. Я думаю, что справедливость должна восторжествовать. Весь люд содрогается при одном упоминании о «заслугах» бандеровских вояк.

С уважением к Вам инвалид ВОВ
[підпис]

Лысенко

Оригінал. Рукопис.

№ 208

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. ОХТИРКА СУМСЬКОЇ обл.
І. О. ВАБОЄДОВА ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

16 лютого 1996 р.

ВОСПОМИНАНИЯ
о тяжёлой и суровой борьбе
с бандеровскими бандитами в Западной Украине

Бандеровщина и её кровавые злодеяния в Западной Украине в период Великой Отечественной войны и послевоенные 1945–1950 гг. нам хорошо известны.

Время от времени в течение последних лет печатаются в печатных органах материалы и звучат голоса по поводу кровавых злодеяний бандеровцев в Западной Украине против своего народа во времена немецкой оккупации и в послевоенное время 1945–1950 гг.

Мне неоднократно приходилось вести борьбу против бандеровцев на территории Западной Украины. В 1947–48 гг. наша часть, в которой я служил, находилась в летних лагерях в районе г. Ровно в лесу в 30 км западнее этого города. Бандеровские банды систематически нападали на нашу часть, не давая покоя ни днём, ни ночью, захватывали часовых на постах, которые охраняли расположение воинских частей, захватывали автоматы Калашникова и другие технические средства. Нападали на автотранспорт и другие машины, особенно в лесистой местности. В моём подразделении многие воины получали ранения и увечья от бандеровских банд. Однажды в 45 км от г. Ровно в лесу захватили из моего подразделения двух танкистов-сержантов с автоматами Калашникова, и в течение 2-х суток пришлось вести борьбу с бандеровцами, отбивая их атаки. Мои танкисты-сержанты так и не вернулись в часть.

Я видел в это время, когда бандеровские бандиты сжигали сёла и хутора, убивали женщин, стариков и детей, никого не щадили — ни старых, ни малых.

Такие же нападения я видел в районах городов Луцк и Ковель. Неоднократно нападали на автотранспорт и поезда.

Осенью 1948 г. в течение 15 дней мне пришлось видеть и сражаться с бандеровскими бандами в районах городов Самбор и Добромиль близ границы с Польшей, где банды убивали наших солдат и мирных жителей и сжигали сёла и хутора.

Вот вам налицо бандеровские бандиты и стервятники. Эти западноукраинские бандиты служили фашизму и гитлеровским оккупантам.

Я их осуждаю и ненавижу.

Майор в отставке
[підпис]

Вабоедов Иван Александрович

Г. Ахтырка, Батюка, 32.
16.11.1996 г.

Ксерокопія. Рукопис.

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. РОМНИ СУМСЬКОЇ обл. ШВЕДКО
ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА***20 лютого 1996 р.*

На протяжении длительного времени в прессе и депутаты В[ерховного] С[овета] западных обл[астей] (РУХ) всеми силами стараются, чтобы [дать] статус ветерана Великой Отечественной войны каким-то воякам ОУН-УПА. Мне с января по август 1944 г. пришлось с боями пройти и освобождать такие города как Сарны, Ровно, Луцк, Броды, Дубно и много других городов и населённых пунктов (за 50 с лишним лет я уже многое забыл). При окружении Львова я был ранен. Мне приходилось [ходить] в рейды и на облавы этих вояк ОУН-УПА, как их сейчас называют, а мы знали просто бандитами бандеровцами. Никакой «армии УПА» я не видел, а это были группы и малые группки вооруженных бандитов, которые из-за угла убивали тех, кто им попадался.

В середине апреля 1944 г. нас с передовой отвели от Брод для пополнения, и мы стояли в 40 км от Луцка в с. Красное, куда приходило нам пополнение. Через некоторое время нас подняли по тревоге на прочесывание леса. На опушке леса обнаружили люк [в] подземный ход, оттуда вытянули что-то около трех десятков обросших бандитов. А сколько в этом подземелье было запасов продовольствия: и закрома с зерном, и бочки с жиром, и много другого. Вот таких я видел УПА — просто банду. Днём спали, а ночью грабили и убивали. Это не единственный случай, всего не опишешь. Нам в то время был дан приказ маршалом Жуковым ни в коем случае по одному из части не отлучаться. Они убивали. Меня как ранило, то дней 20 я лежал в госпитале в Ровно в начале августа 1944 г. Меня должны [были] эвакуировать дальше в тыл. Вечером погрузили раненных в 6 вагонов, и я должен был [быть] в этом числе, но у меня поднялась температура. Я остался. На утро работники госпиталя сказали, что бандеры подорвали тот состав, и все погибли. Во Львове — целое кладбище, [на нём] похоронены [те], которые погибли уже после войны от рук бандеров. За Львовом в санатории Любин Великий стоит пам'ятник мальчику пяти лет. Жители села говорят, мол, мальчик с отцом. Отец не пошёл в

бандеры, зустріли [его] двоє вооружених бандер. Убили отца и мальчика.

[Підпис]

И. О. В. II гр.

20.II.96.

Оригінал. Рукопис.

№ 210

ЛИСТ ГОЛОВИ РОМЕНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ВЕТЕРАНІВ СУМСЬКОЇ обл. А. І. САВЧЕНКА ДО СУМСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ ВЕТЕРАНІВ УКРАЇНИ З ВИКЛАДОМ МАТЕРІАЛІВ ПРО ОУН-УПА

1 вересня 1996 р.*

Сумской областной Совет ветеранов Украины

На Ваш № 168 от 1.IX.1996 г.

Сообщаем, что, к сожалению, нам не удалось найти в архиве и музее необходимых нам материалов. Но мы нашли книгу «Розшуковуються» (Т. Ржезач, В. Цуркан), где в документально-публицистических рассказах авторы показывают преступный характер деятельности клерикально-националистических организаций на территории Украины в период Великой Отечественной войны (1941–1945 гг.) и в другое время. Приводим некоторые данные, характеризующие «деятельность» так называемых «ветеранов УПА».

«Петлюрівський генерал Михайло Омелянович-Павленко за кордоном очолював "Клуб українських старшин", а 22 червня 1941 р. взяв участь у з'їзді Української політичної еміграції в Кракові», в липні того ж року був прийнятий генерал-губернатором Гансом Франком, в розмові з яким просив допомогти в організації військової частини з числа українських націоналістів для боротьби проти СРСР. Тоді ж разом з «вождем» ОУН Андрієм Мельником та іншими націоналістами поставив свій підпис під зверненням до нацистського керівництва Німеччини з тією ж проською про створення військової частини для використання в інтересах Ні-

* Дата відправлення листа.

меччини спільно з «легіонерами Європи, пліч-о-пліч з... німецьким вермахтом».

Лист було здано в Краківський відділ абверу для відправки за адресою.

У січні 1942 р. Омелянович-Павленко знову, цього разу спільно з митрополитом уніатської церкви Андрієм Шептицьким, Андрієм Мельником та іншими націоналістами підписав вірнопідданський лист Адольфу Гітлеру, підтверджуючи незмінне прагнення сприяти встановленню на території України фашистського «нового порядку».

Коли в 1943 р. рейхсфюрером СС Генріхом Гімлером було оголошено рішення створити дивізію СС «Галицієн», Омелянович-Павленко сприйняв це як втілення його неодноразових клопотань і звернувся до Військової управи цієї есесівської дивізії з таким листом:

«Колегія про пам'ятної воєнної відзнаки
Української Галицької армії.

Прага, дня 5 травня 1943 р.

До Української військової управи у Львові.

Вістка про утворення СС стрілецької дивізії "Галичина" наповнює нас невимовною радістю... прийміть наші найщиріші побажання найкращого успіху.

Хайль Гітлер!

Слава українському військові!»

Приведем цитату из открытого письма бандеровца Степана Джугало, из которого видно, кто есть кто: «З націоналістичними ідеями познаймився ще на шкільній лаві і незабаром став симпатиком ОУН... У перші роки німецько-фашистської окупації я вчителював в українській гімназії у рідному місті Сокалі, а в 1943 р. вірний своїм націоналістичним переконанням добровільно зголосився до дивізії СС «Галичина»... Ми стали звичайними німецькими вояками-есесівцями, прийняли присягу на вірність Гітлерові й німецькому прапорові, боролися за інтереси третього рейху...»

Руководствуясь хронологическим справочником (Киев, изд-во «Наукова думка», 1995 г.), приводим некоторые данные ОУН-УПА.

«1942, вересень — початок жовтня. Район м. Сарни. Організовано перше значне військово формування ОУН-Б на чолі з відомим бандерівцем Сергієм Качинським ("Остап"). Разом з іншими збройними загонами українських націоналістів, що утворилися в цей час, прийняли назву — Українська Повстанська Армія (УПА)».

«1942–1944. Волинь. Українсько-польський кривавий конфлікт, головними діючими силами якого були УПА і Армія Крайова, внаслідок якого загинули десятки тисяч поляків і українців...»

«1943, листопад — грудень. Головний провід ОУН і УПА очолив Роман Шухевич (псевдонім "Тарас Чупринка")».

«1944, 29 лютого. Ровенська область, Острозький район, с. Милятин. У сутичці з засідкою УПА тяжко поранений командуючий I-м Українським фронтом М. Ф. Ватутін (помер 15 квітня 1944 р.)».

«1944, 3 червня. Львів. Переговори між представниками УПА і вермахту у справі боротьби з СРСР».

«1944–1953. Західна Україна. Боротьба військових формувань ОУН-УПА проти радянської влади».

«1944, 9 березня. Волинська область, с. Верба. Бійцями УПА розстріляний радянський розвідник М. Ф. Кузнецов».

Приложение: на 6-ти листах (свидетельства злодеяний ОУН-УПА)* только адресату.

Председатель Роменского городского Совета ветеранов

[підпис]

И. А. Савченко

Оригінал. Машинопис.

№ 211

СВІДЧЕННЯ ЖИТЕЛЯ ТРОСТЯНЕЦЬКОГО р-ну СУМСЬКОЇ обл. ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА

19 листопада 1996 р.

З кожним днем ми віддаляємось від трагічних подій Великої Вітчизняної війни і повоєнного оунівського лихоліття, коли від закривавлених рук націоналістичних катів гинули тисячі ні в чому не винних людей.

Ми з дружиною працювали після закінчення педінституту в Тернопільській обл. Хороші там люди. Працьовиті, привітні. За їх привітність до нас, «советів», (так вони нас називали), їм теж нелегко було від своїх же заклятих націоналістів. Я опишу лише

* Відсутні.

два випадки, а люди хай скажуть, чи варто їх називати учасниками Великої Вітчизняної війни, героями, борцями за волю України.

В 1943 р. 19-річна Валя Рябко, сестра моєї дружини, познайомилась з лейтенантом військової частини, яка звільняла с. Боромлю від фашистських загарбників. В грудні 1945 р. Іван Іванович Дзюба, вже капітан, приїхав в Боромлю до Валі. Зіграли весілля...

Після весілля Іван Іванович поїхав у військову частину, яка перебувала у Івано-Франківську, а в червні 1946 р. приїхав за своєю дружиною.

З дивізії таких офіцерів, як Іван Дзюба, виїхало у відпустку 20 чоловік. Всі вони домовились між собою, що в Тернополі зустрінуться 20 липня. Зустріч відбулася. За 50 км від Тернополя їх поїзд був оточений вершниками — бандерівцями і зупинений. Воїни вибігли з вагонів, залягли в житі для оборони. Але сили були далеко не рівні. Всі вони у відчайдушному бою загинули. Бандерівці всіх роздягнули, забрали військову форму, документи. Підігнавши підводи до вагона, забрали чемодани з одягом, валізи з продуктами, сумочки з грішми, зняли годинники, обручки та інші речі.

Валентина Петрівна і сьогодні жахається від згадуваних подій того дня. Все це було [на очах] тих людей, які сиділи у вагонах. Похоронили наші воїни офіцерів, допомогли сім'ям повернутися в рідні місця.

Народився без батька у Валі син Іван Іванович Дзюба. Виріс і став, як батько, офіцером Радянської Армії.

* * *

В 1964 р. під м. Збараж Тернопільської обл. від рук фашистських наймитів [загинув] скручений колючим дротом з ротом, забитим землею, голова колгоспу, вкинтий в криницю, з якої [його] сім'я і сусіди брали воду. Це була робота тих катів, які потрапили під амністію, «дякуючи» Микиті Сергійовичу Хрущову. Бачте! Голова колгоспу заставляв амністованих іти працювати в колгосп.

Яку ж потрібно мати совість, щоб після такого знущання зі свого народу просити реабілітації.

19.11.1996 р.

[Підпис]

Ксерокопія. Рукопис.

№ 212

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ с. ВЕЛИКА РИБИЦЯ
КРАСНОПІЛЬСЬКОГО р-ну СУМСЬКОЇ обл.
І. О. ГОЛУБНИЧОГО ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

27 листопада 1996 р.

Після закінчення Тростянецького ФЗН в 1947 р. мене направили на роботу в Ровенську обл. на Оршанський ДОК на 2 роки. В 1948, через рік, я не витримав тих умов життя, де часто тероризували [населення] бандерівці, які ні за що вбивали безневинних людей, як, наприклад, убили по-звірячому сім'ю вже другого директора заводу, в тому числі жінку і малу дитину, яку зарізали ножом.

Начальника ОРСа убили і кинули в річку. Нас, підлітків, не чіпали, а тільки залякували. І в мене залишилося у пам'яті за оунівців тільки страшне і неприємне. Я бандерівців вважаю самими заядлими бандитами, вбивцями, які були гірші за фашистів. Німців я знаю, був під окупацією, і не доводилось бачити такого, як у Західній Україні після війни. Всі, хто служив в ОУН і УПА — це злочинці [проти] народу, фашисти. І пільгами учасників ВВ війни вони не повинні користуватися.

27 листопада 1996 р.

[Підпис]

Оригінал. Рукопис.

№ 213

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ с. ЧЕРНЕЧЧИНА КРАСНОПІЛЬСЬКОГО р-ну
СУМСЬКОЇ обл. І. П. ЯКУЩЕНКА ДО РАДИ ВЕТЕРАНІВ
ВІЙНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

27 листопада 1996 р.

Я, Якущенко Иван Петрович, 1921 г. рождения, призыва 1940 г., при наступлении в 1943—44 гг. на направлении Сарны-Ковель был очевидцем двух случаев гибели наших солдат от рук бандеровцев-бульбовцев.

1. Была расстреляна техразведка в количестве 5 человек.
2. В районе разъезда Галич [в] направлении Сарны-Ковель были расстреляны 2 повозочных и 2 повара, которые остались на ночлег в деревне: подожгли хату, где они ночевали, и трупы подвесили на опушке леса. За давностью фамилий не помню.

Инвалид войны II гр.

[Підпис]

Мой адрес: с. Чернотчина Чернотчинского с/с Краснопольського р-на Сумской обл., ул. Набережная, 5.

Оригінал. Рукопис.

№ 214

СПОГАДИ ЖИТЕЛЯ м. ОХТИРКА СУМСЬКОЇ обл. І. Я. САЄНКА ІЗ ЗАСУДЖЕННЯМ ДІЙ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА

1 грудня 1996 р.

СПОГАДИ

про діяльність бандеровців в Західній Україні
в період з 1 вересня 1939 р. по 20 травня 1941 р.

Група випускників Охтирського педагогічного училища була направлена в Тернопільську обл. на вчительську роботу, щоб допомогти єдинокровним братам-українцям ліквідувати неписьменність, яку посіяла панська Польща. Радянська держава послала молодих спеціалістів, щоб сіяти зерна знань і добра для дітей і молоді.

Я, Саєнко Іван Улянович, [а також] Тімченко Микола Маркович і Невалюний Олексій Якович з Охтирки Тернопільським облОНО були направлені в Козівський р-н, с. Вівся, де і працювали в школі вчителями молодших класів.

В цей період в західних областях підпільно діяли українські буржуазні націоналісти ОУН, бандерівці, які залякували народ Західної України, сіяли ворожнечу серед українського народу проти українського народу східних областей України, діяли тактикою терору — вбивали активістів із своїх місцевих жителів і посланців різних спеціальностей із Східної України, особливо працівників партійних і державних органів.

Були непоодинокі випадки вбивств і вчителів, медпрацівників. Так , в Бережанському р-ні загинула від рук бандерівців молода вчителька — комсомолка, як повідомляли вчителям із району.

В нашому с. Вівся не було такого випадку за цей період нашої роботи в школі. Діяльність УПА припадає на період інший — період війни і післявоєнний період до 1953 р.

Я, як і всі ветерани і чесні люди, засуджую дії УПА, як пособників фашизму, які діяли разом з Гітлером проти народів.

[Підпис]

1.12.1996 р.

Ксерокопія. Рукопис.

№ 215

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. ОХТИРКА СУМСЬКОЇ обл. П. Г. ФЕСЕНКА
ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

2 грудня 1996 р.

от инвалида ВОВ I гр., ветерана труда, пенсионера
Фесенко Павла Гавриловича, рождения 1913 г.,
проживающего в г. Ахтырка Сумской обл., ул. Чапаева, 88.

За период службы в СА с 1943 по 1945 гг. в составе особого ремонтно-восстановительного батальона № 289 при Первом Украинском фронте сообщаю следующее: освобождая Украинскую землю от фашистов, вспоминается эпизод, когда в 1944 г. после освобождения Тернопольской обл. в районном центре Подволочиск, где был расположен наш батальон, на территории бывшего спиртзавода, который занимался восстановлением автомобильной техники, в ночное время на выставленный караул, где был и я, было произведено нападение вооружённых лиц с целью захвата и разгрома техники батальона и личного состава. В результате бдительного несения службы был поднят весь батальон по боевой тревоге, группа нападающих была окружена и взята в плен. Как выяснилось в ходе расследования, нападающими в количестве более 10 человек оказались бандеровцы. Мне была объявлена благодарность.

Аналогичные воспоминания имеются у меня при освобождении Львовской обл. и Польши, когда бандеровцы нападали на

солдат и офицеров нашей армии и без причин уничтожали украинцев, живших на территории Польши.

За время моего пребывания в Армии на территории Западной Украины и Польши я не помню случая, чтобы бандеровцы (вояки ОУН-УПА) вели боевые действия против фашистских войск.

По рассказам местных жителей, в тот период от рук бандеровцев погибло много жителей украинского происхождения в с. Лазы (Польша). Без возмущения я не могу слушать и читать, что участников ОУН-УПА стремятся показать как освободителей Украины, а её вояк приравнять к ветеранам Великой Отечественной войны. Правда должна восторжествовать, и я в это верю.

2 декабря 1996 г.

[Підпис]

Фесенко П. Г.

Ксерокопія. Рукопис.

№ 216

**ЛИСТ-ЗГАДКА ЖИТЕЛЯ м. ОХТИРКА СУМСЬКОЇ обл.
Д. Г. ЛОБОВИКА ПРО АНТИКОЛГОСПНІ ДІЇ ОУН-УПА**

2 грудня 1996 р.

ВОСПОМИНАНИЯ О РАБОТЕ

на Волыни пенсионера, участника военных действий
по обороне г. Киева от нашествия фашистов,
инвалида Отечественной войны II гр.
Лобовика Дмитрия Гавриловича

В 1948 г. после увольнения из армии Министерством сельского хозяйства Украины я был направлен на работу в Маневичский р-н Волынской обл. директором Повурской МТС. Первое время МТС обслуживала индивидуальные сельские хозяйства. В начале 1949 г. в с. Повурске был организован один из первых колхозов в Маневичском р-не.

Работая с механизаторами в колхозах, я очень часто ощущал действия подпольной организации украинских националистов (ОУН), которые пытались вредить на каждом шагу: ломали посевные агрегаты, сыпали песок в двигатели тракторов, со снопами обмолачиваемого хлеба подавали в молотильные агрегаты железом, чтобы сорвать обмолот и сдачу хлеба государству.

В 1952 г. в МТС органами НКВД было раскрыто звено ОУН, которым руководил бригадир тракторной бригады. Члены звена ОУН были арестованы, и коллектив МТС начал спокойно работать.

Многие молодые колхозники, демобилизовавшиеся из армии, пошли на курсы трактористов, которые были организованы при МТС. [Они] успешно обрабатывали землю, собирали хорошие урожаи [сельскохозяйственных] культур, обеспечивая хорошую жизнь колхозников.

Д. Любовик

г. Ахтырка,
ул. Шевченко, 2а.
2.12.1996 г.

Ксерокопія. Рукопис.

№ 217

ЛИСТ ГОЛОВИ НЕДРИГАЙЛІВСЬКОЇ РАЙОННОЇ РАДИ ВETERANІВ ВІЙНИ І ПРАЦІ М. Г. СЕМЕШКА ГОЛОВИ СУМСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ ВETERANІВ М. М. ГОЛОВІНУ З ВИКЛАДОМ СВІДЧЕНЬ ЖИТЕЛІВ С. КУРМАНИ М. П. РІДЧЕНКО, Т. С. ПАЦУЛИ І Н. С. СЕРДЮК ПРО ТЕРОР У ВОЛИНСЬКІЙ обл.

3 грудня 1996 р.

Голові Сумської обласної Ради ветеранів
Головіну М. М.

№ 0118

3 грудня 1996 р.

На Ваш № 168 від 1 листопада 1996 р. Недригайлівська районна Рада ветеранів повідомляє, що аналогічні листи були направлені для відповідного реагування головам первинних ветеранських організацій і головам сільських і селищних Рад, які після вивчення цього питання [надіслали] повідомлення на нашу адресу. Ось повідомлення з Курманівської сільської Ради голови сільської Ради Юрченко М. І. і голови первинної ветеранської організації Чичик І. П. Так, Рідченко Марія Павлівна, жителька с. Курмани, яка працювала в 1946–1947 рр. бібліотекарем в м. Броди Львівської обл. свідчить:

Громадянин Яворський Григорій Миколайович, 1922 р. народження, житель с. Курмани, в 1947 р. був демобілізований з лав Радянської

Армії. На Новий рік заїхав в м. Броди до двоюрідної сестри Сербин Ольги Давидівни, яка на той час проживала там. Там зустрів свою суджену Остапенко Марію Степанівну, уродженку с. Костянтинів Недригайлівського р-ну, яка працювала там вчителькою.

Побувши кілька днів в Курманах у рідної матері (одиначки), повідомивши її про свої наміри про заручини, повернувся в м. Броди. 15 січня 1947 р. був призначений на роботу завідувачим культурно-освітніх установ району. Був членом КПРС.

23 березня 1947 р. під час проведення зборів серед білого дня бандерівці його поранили, катували, потім покінчили двома пострілами в голову. Дружина Марія Степанівна має сина Миколу. За другим шлюбом має прізвище Неткал, проживає там же.

2. Його товариша — інструктора райкому партії Демченка Петра Івановича скатували там же, а після добили пострілами з гвинтівки в голову. А його дружину, яка працювала лікарем, повісили.

Друге свідчення: сестер Пацули Тетяни Семенівни та Сердюк Наталії Семенівни, які засвідчують, що з Волинської обл., Луцького р-ну с. Лаврів, ховаючись від переслідування бандерівців, прибув в с. Курмани до Пацулів двоюрідний брат Соломонюк Петро Васильович, 1922 р. народження, комсомолец. Бандерівці, взнавши про [його] зникнення, його батька Василя, матір Марину і трьох сестричок розстріляли. Після визволення Волинської обл. Петро повернувся в своє рідне с. Лаврів. Узнавши про його повернення, бандерівці його, Соломонюка Петра Васильовича, вбили. Про це повідомив сестрам його брат — Соломонюк Сергій Васильович.

Голова районної Ради ветеранів
[підпис]

М. Г. Семешко

Копія. Машинопис на бланку організації.

№ 218

**СВІДЧЕННЯ ЖИТЕЛЬКИ ТРОСТЯНЕЦЬКОГО р-ну
СУМСЬКОЇ обл. М. І. ТАРАН ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

3 грудня 1996 р.

ДОВІДКА
про злочиння бандерівців в Західній Україні
під час війни та у післявоєнні роки

Я, Таран Марина Іванівна, в 1940—41 рр. була направлена разом з Гієнко Олександром Лаврентіївною та іншими випускниками Охтирської педшколи на роботу в Західну Україну (Тернопільська обл., м. Почаїв). Працювали до початку війни. Коли була звільнена від фашистських окупантів Україна, знову на роботу в Західну Україну поїхали Гієнко Олександра Лаврентіївна та її сестра Гієнко Ганна Лаврентіївна. Олександра була вже одружена. Працювати довелось недовго: одного разу, коли чоловік Олександри працював на виконанні завдання, бандерівці вдерлись до їх квартири і після довгих знущань вбили Олександру. Її сестру, вчительку Галину* Лаврентіївну, згодом теж вбили.

Я майже 4 роки була на війні, брала участь в звільненні України. В 1944 р. у щойно звільненому м. Сарни від руки бандерівця загинув старшина Шмаков, який розводив караул.

Такі факти були непоодинокими.

Таран М. І.

Ксерокопія. Рукопис.

№ 219

СВІДЧЕННЯ ЖИТЕЛЯ ТРОСТЯНЕЦЬКОГО р-ну СУМСЬКОЇ обл. ПОТЕРЯЙКА ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА

3 грудня 1996 р.

Фенога Андрей Степ[анович] был расстрелян в 1946 г. Он был в десантной части политруком, та в/ч стояла в г. Люблине. Ко дню Красной армии он делал доклад, и от рук вредителей-бандеровцев погиб. Похоронен там же на какой-то площади.

Эта часть была переведена в Полтавскую обл.

Потеряйко

Ксерокопія. Рукопис.

* Так у тексті. Очевидно, Ганну.

АНОНІМНЕ СВДЧЕННЯ ЖИТЕЛЯ ТРОСТЯНЕЦЬКОГО р-ну
СУМСЬКОЇ обл. ПРОТИ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА

3 грудня 1996 р.*

Щоденно слухаємо по радіо, читаємо в газетах розповіді героїстів, випадкових докторів, кандидатів, професорів (вихідців із Західної України) про «героїчну боротьбу» за самостійну Україну членів УПА, ОУН, дивізії СС «Галичина», вірніше, бандитів С. Бандери та А. Мельника. Ці ватажки діяли за сценарієм фашистських спецслужб. За їх указівками були страчені тисячі невинних людей. Ось один з прикладів їх боротьби за «самостійну Україну». У 1942 р. в с. Свистільники (нині с. Світанок на Ів[ано]-Франківщині) бандерівці вчинили знищення молоді. Вигнали за село, почали глумитися над дівчатами. Так, Мілірат Лізу, Обергант Дору загнали в жито, згвалтували, а потім розстріляли. Меншу сестричку взяли за ніжки і розірвали.

Часто чути, як «добре» жили вони за Польщі (а жили під владою [Польщі] більше 20 років). А за віщо в с. Підшумлянці, де переважно мешкали поляки, «борці за вільну Україну» вирізали всіх поляків, сховалося лиш 2 сім'ї?

Багато було прихвостнів фашистів, які вішали, стріляли своїх людей. Так, колишній директор Скомороської школи Більшовцівського р-ну Скульський в квітні 1941 р., забравши зарплату вчителів, утік в Болехівські ліси, а 29 червня 1941 р., коли радянські війська відступили, повернувся зі своїми головорізами в Більшівці, де його німці призначили начальником жандармерії, і, дослуживши до капітана, мав фашистські нагороди. За розстріли, повішення невинних людей. Ось хто вони. Повтікали в США, Канаду, і тепер вони — діаспора.

Ксерокопія. Рукопис.

* Датується за супровідним документом.

**СПОГАДИ ЖИТЕЛЬКИ м. ОХТИРКА СУМСЬКОЇ обл.
Н. В. ХОДОРОВОЇ (МАТЮЩЕНКО) ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

4 грудня 1996 р.

СПОГАДИ

про перебування в Станіславській обл.,
Яремчанському р-ні, с. Білі Ослави
свідка діяльності УПА

Я, Ходорова (Матющенко) Надія Василівна, 1926 р. народження, ветеран ВВВ бойових дій і праці. В 1947 р. після закінчення Охтирської фельдшерсько-акушерської школи з випускниками була направлена на роботу в Західну Україну. 18 червня 1947 р. був перший запис в трудовій книжці — зав. фельдшерсько-акушерським пунктом с. Білі Ослави. Не треба багато писати, [про те] що відбувалось в ті часи в глухих селах Станіславщини. Я в політичні суперечки не встрявала і навіть була не комсомолка. З усією відданістю хотілося якомога більше допомогти людям в їхніх недугах. І це мені удавалось, люди шанували мене. По добрій волі бігала в села Чорні Ослави і Чорний Потік, бо там не було мед[ичних] працівників. В цих селах було багато добрих і чуйних людей. Та в той час там ходили зграями бандити бандерівці, які себе називали УПА. Ці звірі не шкодували, не кажу про «совітів», а і своїх односельчан. За ці часи я надивилась досить страхіть. До цього часу не можу забути, як на очах у дітей, а їх було 7, убили [їх] батька в с. Білі Ослави, котрого щойно призначили головою сільської ради. Вони знали добре, що, якби він не погодився, то його чекав Сибір. Того часу в с. Заріччя повісили на паркані на колючому дроті 7 юнаків за те, що вони вступили до комсомолу. Та всі спогади писати не вистачить паперу. В той час у Станіславі і в Коломиї на площах були страшні цвинтарі, де покоїлись наші, радянські люди, і на кожній могилі був напис, що загинув від рук УПА.

До мого приходу в с. Білі Ослави забрали фельдшера — понині. І зараз в моїх очах солдатик з красивими очима, який мовить: Я завтра їду у відпустку. Та його затримали на 2 дні, бо були вибори, а на другий день його вбили.

Та не обійшли і мене. Двічі приходили, але в той час я ходила в Делятине в клуб. Одного разу прийшла в медпункт, котрий потім спалили, і там був лист такого змісту: Ви — сталінський виродок, безпосередньо, чи посередньо допомагали виселяти наших людей в Сибір. Тому пропонуємо вам в найкоротший час вибратись геть за межі України. В разі невиконання змусите нас покарати вас смертю. УПА і печатка тризубця.

Лист був надрукований на машинці. Такого ж листа одержав і лісник, який жив в с. Білі Ослави і котрого через місяць убили. Я з листом поїхала в Яремчу, разом з зав. райздороввід[ілом] Шитовою В. І. пішли до начальника КГБ, лист залишився в нього, і за його вказівкою в 1949 р. 8 вересня мене перевели в Делятинську лікарню, бо там рядом була військова частина. В 1954 р. 10 квітня була призначена зав. фельдшерсько-акушерським пунктом с. Зарічча Яремчанського р-ну. І лише в 1955 р. 30 липня, у зв'язку з виїздом чоловіка, була звільнена за місцем його служби. Ось в такому страховиську пройшли мої молоді роки життя. А зараз деякі дільці пропонують призначити їх учасниками ВВВ, а може ще й стати з ними поруч в колоні в День Перемоги? Та ніколи!!!

Кожен повинен отримати своє, що заробив.

4/XII 1996 р. Сумська обл., м. Охтирка,
провулок Таборний, 15.

Ходорова Н. В.

Ксерокопія. Рукопис.

№ 222

ЛИСТ ЖИТЕЛЬКИ с. БУДИЛКА ЛЕБЕДИНСЬКОГО р-ну СУМСЬКОЇ обл. Л. З. ОМЕЛЬЯНЕНКО ЛЕБЕДИНСЬКОМУ КОМІТЕТУ ВЕТЕРАНІВ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ І ПРАЦІ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

8 грудня 1996 р.

Лебединському комітету ветеранів ВВВ

від жительки с. Будилка Лебединського р-ну
Омельяненко Лідії Захарівни, 1922 р. народження.
Прізвище моє було Моренець.

В зв'язку з тим, що в березні 1997 р. Верховна Рада України буде розглядати питання про зрівнювання бандерівських банд різного типу з учасниками ВВВ, я заявляю наступне.

Я — медпрацівник. До війни 1940 р. закінчила медичний заклад і була направлена на роботу у Львівську обл., Краковецький р-н, де працювала до початку війни з Німеччиною.

Після війни в березні 1948 р. я добровільно поїхала працювати в цей прикордонний Краковецький р-н (тепер Яворівський) і була направлена на роботу завідувачкою фельдшерським пунктом в с. Бунів. Це прикордонне велике село, за 10 км від райцентру і 18 км від Яворова. Працювати було важко. З одного боку — дії бандерівських банд, а з другого — боротьба з такими хворобами як сифіліс, гонорея, короста, малярія, шлунково-кишкові. Доводилося довгий час перекопувати населення, чому ми приїхали до них — щоб надати їм допомогу, тому що у них своїх кадрів не було. У селян якість поняття було, що як приїхали працівники зі сходу (нас називали советами), їх треба знищувати. Це була пропаганда бандерівців. І ось з цієї боротьби я часто пригадую дуже скорботні випадки. Часто згадую тих, хто працював у цьому районі. Це: Данкін Пилип Фокейович — начальник РВ МВС, Козирєв — начальник КДБ, Радченко — зав. райВНО, Чудук — голова райвиконкому, Ільчишин — голова Бунівської сільської Ради, Дубик П. І. — директор школи (він виконував роботу секретаря с[ільської] Р[ади]).

Я була молода і чомусь не розуміла, що я приїхала працювати в дуже небезпечне село. Коли мене [візник] привіз в село, а це було ввечері, то не взяв мене на ночівлю додому, а направив переночувати до одного господаря, який жив поблизу приміщення, де знаходився ф[ельдшерсько]-а[кушерський] п[ункт]. Ця сім'я прийняла мене гостинно. Запросила до вечері. В цей час зібралися сторонні чоловіки, їх було 5. Почали задавати мені запитання: з якою метою приїхала в їхнє село. Запитували про батьків, хто вони і де працюють. Ще їх цікавило питання, чи є вони членами комуністичної партії. Відповідями моїми були, напевно, задоволені. Видно було по тому, що на другий день взялися за ремонт будинку [під ФАП], він був новий, але зруйнований — не було ні вікон, ні дверей. Ось з чого доводилося організувати роботу ФАП. Через пару днів я також оселилася в тому будинку. На другий день уночі почалася стрілянина — це була сутичка між бандерівською групою і оперативною групою КДБ. Коли бій зтих, мене викликали надати медичну допомогу пораненим з групи КДБ. І так пішли дні за днями. Майже кожної ночі були жорстокі розправи над тими, хто співробітничав з органами радянської влади, гостинно

приймав у своїй хаті військових або працівників радянської влади. Такою жертвою став житель с. Бунів Дорош Гр[игорій] Анд[рійович], якого розстріляли в хаті за столом під час вечері. Не пам'ятаю прізвища, [була] знищена ціла сім'я, а будинок спалили. Приїхали працювати двоє дівчат — одна зав. молочним пунктом, друга — по заготівлі сільськогосподарських продуктів. У неділю під час гуляння біля школи забрали їх з собою 2 хлопців [ї невідомо куди] по цей час. Весною знайшли на лузі туфлі і залишки кісток.

Начальника райземвідділу при ознайомленні з життям селян, їх забезпеченням с/г продуктами в с. Бунів смертельно було поранено, і він помер. Голову с/ради Ільчишина у неділю при виході з церкви було поранено, але вдалося його спасти. При виконанні службових обов'язків в с. Іваники був поранений лейтенант опергрупи Погорілий, став інвалідом (ампутація нижньої кінцівки). В серпні місяці в сільську раду приїхала опергрупа, щоб відпочити. В цей час допризывник Булавко за наказом бандерівців тяжко поранив Козирєва — начальника КДБ і членів групи Чорного — [той] залишився інвалідом. Кропотіна смертельно поранили в голову, помер в (хірург[ічному] відділі) Яворівської лікарні, куди я їх супроводжувала для надання меддопомоги. На туалеті біля школи був повішений юнак за те, що виявив бажання служити в Радянській армії.

При допиті при скоєному бандерівцями злочині Маїка — голови сільської Ради с. Іваники (це за 3 км від с. Бунів, яке я також обслуговувала), було виявлено, що він і зав. клубом (прізвище забула) при появі в с. Іваники працівника органів радянської влади гостинно запрошували на обід, а потім відводили близько до лісу. З обриву над річечкою убивали і присипали землею. Слідів ніяких не було, водою труп скоро розмивався, а кістки залишалися прикидані землею. Для підтвердження цього виїжджала група, брали мене — Моренець Лідію Захарівну (як представника медицини), зав. клубом, який розкопував ці могили, звідки було вибрано людських кісток 2 фанерних ящики з-під сірників. На це знаходяться документи в архівах КДБ м. Львова і м. Києва.

Я і вчителька з с. Бунів Мудрак Поліна Арсентіївна з односельцями (9 чоловік) [їхали] з м. Львова з базару. Доїхали до ст. Хоросниця (прикордонна станція, за 6 км від с. Бунів). Перед лісом нас зустріли 3 бандерівці в німецькій формі, озброєні. Зупинили нас і спитали, чи всі українці, один чоловік відповів: так. Вони всіх відіслали вперед, а нас двох [з вчителькою] залишили. Стали вчительку допитувати, як вона викладає в школі історію, конституцію, як вона проводить комсомольську роботу.

Я була на 9-му місяці вагітності і так злякалась, що нічого не чула і не відповідала. Тільки знаю, що вони нас роздягли до плаття (а це було 25 грудня) і наказали: Кроком руш, уперед. Ми добралися додому живими, [але] з пустими руками, все вони в нас забрали. Правда, через рік одного зловили, і він виявив бажання вибачитися переді мною за такий вчинок.

Злочинів було багато, всіх не пригадаєш. Але все це відбилося на моєму здоров'ї, не було жодного дня і ночі спокійних. Я, коли приїхала на батьківщину мого чоловіка (на Донбас) в 1951 р., то не могла знаходитися в приміщенні з відкритими вікнами. А тепер що? Чоловік помер, я одинока, нікому не потрібна, ніхто не цікавиться, як я живу на таку пенсію — 37 грн. [Я] хвора — цукровий діабет, склероз, серце не хоче працювати, ноги не ходять.

Бандерівськими групами проводилася боротьба під гаслом «За вільну Україну!», розклеювалися листівки під цим гаслом. В Краковецькому р-ні Львівської обл. листівки, гасла, накази були підписані «Генерал армії УПА Чупринка», це, мабуть, Роман Шухевич, якому поставили в Краковці пам'ятник, як борцеві за вільну Україну. За цим підписом скоєно багато злочинів, загинуло багато невинних людей. Після загибелі Чупринки, як говорять, після сильного морозу настала відлига. Багато [бійців] з бандерівських формувань з'явилися з повинною, їм було надано право жити як громадянам СРСР.

В и с н о в к и :

Щоб надати право, тобто зрівняти членів бандерівських банд різного типу з учасниками Великої Вітчизняної війни, треба підходити особисто до кожного, щоб були докази, як він (вона) проводили цю боротьбу. Не по-бандитському чинили злочин. Хай пам'ятають, що злодійські рани ще не зажили. Не дай, Боже, допустити, щоб члени бандерівських банд насміхалися над загиблими воїнами Радянської армії і мирними людьми.

8.12. 1996 р.

[підпис]*

с. Будилка

Оригінал. Рукопис.

* Підпис Л. З. Омельяненко засвідчено головою виконкому Будильської сільської Ради В. П. Коваленком та печаткою сільради.

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ с. БУДИЛКА ЛЕБЕДИНСЬКОГО р-ну
СУМСЬКОЇ обл. І. В. МЕЛЬНИК ЛЕБЕДИНСЬКОМУ
КОМІТЕТУ ВЕТЕРАНІВ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ
І ПРАЦІ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

8 грудня 1996 р.

Лебединському комітету ветеранів ВВВ і праці

від жительки с. Будилка
Мельник Галини Дмитрівни,
1929 р. народження

В зв'язку з тим, що в березні 1997 р. Верховна Рада України буде розглядати питання про зрівнювання бандерівських банд різного типу з учасниками ВВВ і надання їм пільг, як і учасникам війни, я заявляю, що в 1947 р. навчалася в 9 класі [школи] м. Гоща Ровенської обл., проживала у дядька, який був секретарем райкому партії. Він не міг виходити з кімнати без зброї, на ніч закривали вікна ставнями з прогоничами. Ми кожного дня ходили на похорони солдатів, юних, відважних, у яких всі груди були в орденах і медалях. Їх вбивали, вішали бандерівські підлабузники. Зрівнювати банди УПА з учасниками ВВВ — це кощунство над загиблими.

Моя думка — зрівнювати банди бандерівців з учасниками війни — значить опошляти пам'ять загиблих. Скільки загинуло вчителів, педпрацівників, молодих юних солдатів і офіцерів від рук бандерівських банд! Хіба можна зрівнювати цих бандитів з відважними воїнами, які воювали проти німецького фашизму?

8 грудня 1996 р.

[підпис]*

Оригінал. Рукопис.

* Підпис Г. Д. Мельник засвідчено головою виконкому Будильської сільської Ради В. П. Коваленком та печаткою сільради.

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ с. БУДИЛКА ЛЕБЕДИНСЬКОГО р-ну
СУМСЬКОЇ обл. І. В. ДЕМЕНТЕЄНКА ЛЕБЕДИНСЬКОМУ
КОМІТЕТУ ВЕТЕРАНІВ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

8 грудня 1996 р.

Лебединському комітету ветеранів
Великої Вітчизняної війни

від жителя с. Будилка
Дементєєнка Івана Васильовича,
1927 р. народження

У березні 1997 р. Верховна Рада України буде розглядати питання про участь ОУН-УПА у Великій Вітчизняній війні і надання їм пільг, як учасникам ВВВ. Я з 1946 по 1951 рр. служив у військах НКВД у Львівській і Волинській обл. вже після війни. Знаходився наш гарнізон у с. Гельсіндорф (під Стриєм). Там ми возили мадяр полонених на будівництво газопроводу Дашава-Київ під с. Кохавина. Коли проїжджали с. Дашаву, то там бандерівці часто клали поперек дороги вбитого учителя, комсомольця чи працівника сільської Ради. При зупинці колони вони намагались нас обстрілювати, але пізніше більше нас обминали.

В нашому гарнізоні служив старший сержант Шаров, учасник ВВВ. Був контужений на фронті. Пішов перевіряти пости і невідомо куди подівся. На околиці м. Станіслава був розташований гарнізон наших військ. Старший лейтенант Бережний пішов на паску в гості до батьків дружини у село (не пам'ятаю, яке) з солдатом Савенком. Коли йшли назад, то молодий бандерівець крикнув: «Стій! Стріляти буду!» І дав чергу з автомата ППШ, вбив Бережного, а у Савенка було 4 дірки на гімнастерці від куль. Ці солдати були українці, які відсвяткували паску, а бандерівці навіть на релігійне свято не подивилися.

На вул. Клепарівській, де розміщався наш штаб, у лівому куті знаходився свій цвинтар. Там [були] поховані наші солдати і офіцери, які загинули від куль бандерівців. Більшість з них були учасниками ВВВ, а в мирний час загинули від куль бандерівців. Питається, як можна тепер рівняти ОУН, УПА з учасниками ВВВ?

8/XII-1996 р.

[підпис]*

Оригінал. Рукопис.

* Підпис Дементєєнка І. В. засвідчено головою виконкому Будильської сільської Ради В. П. Коваленком та печаткою сільради.

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ с. БУДИЛКА ЛЕБЕДИНСЬКОГО р-ну
СУМСЬКОЇ обл. В. А. ХОЛОШЕНКА ЛЕБЕДИНСЬКОМУ
КОМІТЕТУ ВЕТЕРАНІВ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ
І ПРАЦІ ПРОТИ НАДАННЯ УЧАСНИКАМ ОУН-УПА
СТАТУСУ ВЕТЕРАНІВ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ**

10 грудня 1996 р.

Лебединському районному комітету
ветеранов Великой Отечественной войны

житель с. Будилка
Холошенко Василий Архипович

Годы Вел[икой] От[ечественной] войны я прошел рядовым бойцом в составе 794 с[трелкового] п[олка] 239 с[трелковой] д[ивизии]. Наше соединение закончило войну в Чехословакии не 9, а 11 мая 1945 г. Отдельные немецкие в[оинские] части не хотели капитулировать, отходили с боями в сторону американских войск. Обидно и больно было смотреть на погибших боевых друзей 10 и 11 мая 1945 г.

Не думал я тогда, что буду свидетелем более варварских преступлений на своей родной земле. Это случилось в конце июня 1945 г. Наш полк железнодорожным эшелоном со всем вооружением и имуществом возвращался на свою родную землю. На бумаге не передать той радости, того счастья, которые заполняли в те дни наши сердца. Мы возвращались домой. Границу пересекли в Закарпатье. Никто из нас не думал и не ожидал, что фашистов изгнали, а враги остались. Враги более жестокие, более коварные, чем немецкие фашисты. Когда эшелон проходил по железнодорожному мосту через ущелье, создавался такой звуковой грохот, при котором посторонних звуков слышно не было. Именно в тот момент наш эшелон был обстрелян. Эшелон был обстрелян украинскими фашистами — бандеровцами. Это они убили троих наших боевых друзей после войны. Это они совершили кровавое злодеяние варварским способом. «А льон цвіте..., а мати жеде додому сина...»

Дорогие боевые друзья, передайте нашим депутатам Верховной Рады мою просьбу. Мы, ветераны Великой Отечественной войны, поняли, что Президент нашей державы РУХнулся. Это мы перенесем, стерпим. 5 лет подряд нас обливают грязью

из всех видов бандеровского оружия (радио, телевидения и т. п.). Это тоже стерпим.

Но если наши депутаты вздумают поставить убийц-бандеровцев в один строй с воинами Великой Отечественной — этого козунства не стерпим. Таких депутатов мы будем проклинать и на том свете за то, что они убийц-бандеровцев нашего народа хотят переокрасить в «захисників України».

10 декабря 1996 г.

[підпис]

*Холошенко**

Оригінал. Рукопис.

№ 226

**СПОГАДИ ЖИТЕЛЬКИ м. ОХТИРКА СУМСЬКОЇ обл.
О. Є. ПИЩИК ПРО РОБОТУ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ**

11 грудня 1996 р.

СПОГАДИ

про діяльність бандерівців в період
мого перебування в Західній Україні
з серпня 1945 р. по серпень 1949 р.

В серпні 1945 р. після закінчення Охтирського педучилища я була направлена на роботу в Волинську обл., Головнянський (тепер Любомльський) р-н, с. Гушу. Потім працювала в с. Столинські Смоляри, в 1948–1949 рр. — в с. Забужжя директором школи.

За 4 роки я багато пережила, тому що бандерівці загрожували вбити за те, що дітей приймали в піонери, в комсомол. Так, вони вбили директора школи в с. Куснища і вчительку історії, ці люди пройшли війну і загинули від їхніх рук. Вбили вчительку в с. Перешпа, голову сільради в с. Гупали. Коли в нашу школу в серпні 1948 р. приїхав завідуючий райВНО т. Танькут О. І., який перевіряв, як школи підготовлені до навчального року, то розповів, що перед нашим селом заїхав до сільради в с. Гупали. Там лежав вбитий голова сільради і сидів переляканий секретар,

* Підпис В. А. Холошенка засвідчено головою виконкому Будильської сільської Ради та печаткою сільради.

який сказав, що кілька хвилин тому, вдень, заскочили бандерівці (їх звали бульбаші) і вистрелили в голову, а уповноваженого Жданова вже не було — поїхав у район, вони і його хотіли вбити.

Коли їздили в район з с. Гушці, то проїжджали спалене село польське, що звалось Воля. Люди розповідали, що бульбаші спалили у війну це село і людей. Кожного разу, коли їздила в район, там хоронили наших людей зі Східної України, вбитих бандерівцями. Ці люди працювали вчителями, в райвиконкомі, в райкомі партії, райкомі комсомолу. Їх посиляли уповноваженими по селах, а бандити їх убивали.

Зі мною закінчував педучилище Зуй Михайло, його послали в Олицький р-н, там убили його бандерівці.

Скільки людей загинуло від їхніх рук! Одного разу ми, вчителі з с. Забужжя, їхали з району через с. Згорани, там була перелякана директор школи Зоря Надя, яка казала нашій Галині Петрівні Гнідіній, що недавно перед [нашим приїздом] в селі вбили учня 16 років за те, що вступив у комсомол. А Надя бігла, щоб десь переночувати, бо її [теж] хотіли вбити.

Завжди було страшно їхати в район за 35 км, бо бульбаші обстрілювали в лісі.

Учителька-пенсіонерка м. Охтирки

Пищик Олімпіада Євтихіївна

м. Охтирка, вул. Л. Толстого, 9

Ксерокопія. Рукопис.

№ 227

ЛИСТ ЖИТЕЛЬКИ с. БУДИЛКА ЛЕБЕДИНСЬКОГО р-ну СУМСЬКОЇ обл. К. Ф. КУЗЬМЕНКО ЛЕБЕДИНСЬКОМУ КОМІТЕТУ ВЕТЕРАНІВ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ І ПРАЦІ ПРО НАСИЛЬНИЦЬКУ СМЕРТЬ БРАТА В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

14 грудня 1996 р.

Мій брат, Кузьменко Іван Федосійович, 1928 р. народження, українець, проживав у с. Ручки Гадяцького (Петрівсько-Роменського) р-ну Полтавської обл. Був призваний в [Радянську] Армію восени 1948 р. Гадяцьким (Петровсько-Роменським) райвійськкоматом. Служив у Ста-

ніславській обл. поблизу м. Коломиї. Десь там, в горах, 9 солдатів охороняли міст від недобрих людей, щоб не пошкодили споруду. Ні в яких акціях участі не брали, несли службу з охорони. Нам сповістив його товариш, що брат був поранений і лежав у госпіталі. Тоді їх живих залишилось лише двоє. [Та] 18 листопада 1950 р. підстерегла брата бандерівська удавка — задушили [його] і вкинули у річку. Знайшли його лише 21 листопада і поховали в Коломиї на Польському кладовищі рядом з могилою підполковника і його семирічного сина, які були вбиті бандерівцями в серпні 1950 р.

За цими прикметами в 1964 р. знайшла я могилку брата. В похоронному бюро м. Коломиї мені видали довідку, де вказано причину смерті — асфікція. Не дочекалася наша мати — вдова загиблого фронтовика — і сина, який загинув від звірячої руки бандерівців.

Кузьменко Катерина Федосіївна

с. Будилка
Лебединського р-ну Сумської обл.
14.12.1996 р.

[підпис]*

Оригінал. Рукопис.

№ 228

**ЛИСТ ЖИТЕЛЬКИ м. ОХТИРКА СУМСЬКОЇ обл.
Є. І. ШЕЛЕСТ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

1996 р.**

Воспоминание о пребывании в Западной Украине

Я, Шелест Евдокия Илларионовна, 1917 г. рождения, живу в настоящее время в г. Ахтырка Сумской обл., пер-к Кима, № 1, кв. 2.

В период Великой Отечественной войны мой муж, Шелест Андрей Прокофьевич, 1912 г. рождения, был призван в армию в июне 1941 г. из г. Харькова, где он в звании ст[аршего] лей-

* Підпис К. Ф. Кузьменко засвідчено головою виконкому Будильської сільської Ради та печаткою сільради.

** Датується за супровідними документами.

тенанта работал в органах милиции н[ачальни]ком отдела по борьбе с хулиганством и преступностью.

Семья переехала в с. Глобовка Краснокутского р-на Харьковской обл. к своим родителям. В период ВОВ моя дочь Людмила, 1939 г. рождения, всё время была со мной. Мой муж прошёл всю войну до 1945 г., был дважды ранен и контужен. После окончания войны был направлен в Соколовский районный отдел НКВД начальником отдела по борьбе с организованной преступностью Дрогобычской обл. Я и дочь получили приглашение мужа поехать к нему на постоянное место жительства, но срочная телеграмма о его гибели от рук бандеровцев 5 июня 1945 г. изменила всю нашу жизнь и планы.

По заданию вышестоящих органов капитан госбезопасности Шелест А. П. 5 июня 1945 г. должен был встретиться с местными жителями этого района для выяснения причин гибели многих людей, но вместо разговора в него была брошена граната, и он погиб так, как многие ни в чём не повинные люди, от рук бандеровцев. Как ни стараются вояки ОУН-УПА считать себя освободителями Украины, этого мы не простим, пока бьются наши сердца*.

[підпис]

Шелест В. И.

Ксерокопія. Рукопис.

№ 229

**ЛИСТ ЖИТЕЛЬКИ с. БУДИЛКА ЛЕБЕДИНСЬКОГО р-ну
СУМСЬКОЇ обл. Г. М. ПАЗАНИЧ ЛЕБЕДИНСЬКОМУ
КОМІТЕТУ ВЕТЕРАНІВ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ
І ПРАЦІ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

*3 лютого 1997 р.***

Я, Пазанич Анна Михайловна (девичья фамилия Борисенко), старшина медицинской службы, инвалид войны II группы, мобилизована в Советскую армию 23 июня 1941 г. Демобилизована 14 ноября 1945 г. Служила на I Украинском фронте в 13-й армии, АПГ 2514.

* Текст обірваний.

** Датується за супровідним документом.

В ноябре 1945 г. мы отправляли лошадей из своей части в г. Здолбунов. После отправки лошадей нас разместили по квартирам по 3–5 человек. Я заночевала с тремя медсестрами и майором медицинской службы Крысиным, который был вооружен пистолетом. В квартире кроме нас была хозяйка. Среди ночи мы услышали стук в дверь. И стали слушать, как хозяйка подошла к двери, даже не спросив, кто за дверью, и открыла ее. Кто-то тихо вошел без разговора и открыл дверь, где мы находились. В этот момент майор увидел вооруженного автоматом человека и выстрелил в него из пистолета. Человек упал, выпустив автомат из рук. Майор приказал хозяйке дома поднять руки, а нам приказал оставаться [на месте] до его возвращения, и повел хозяйку в штаб. И когда он вернулся обратно, то рассказал нам, что выяснилось в штабе. Человек, пришедший к нам, был вооруженным бандеровцем, братом хозяйки, которому она сообщила о своих постояльцах, и которых он намеревался уничтожить.

Мы прошли всю войну, не щадили ни сил, ни здоровья, ни жизни. Мы все делали для освобождения всех людей от фашизма. А бандеровцы так с нами поступали.

[підпис]*

Оригінал. Рукопис.

№ 230

**ЛИСТ ЖИТЕЛЬКИ с. ВЕЛИКА РИБИЦЯ
КРАСНОПІЛЬСЬКОГО р-ну СУМСЬКОЇ обл.
В. К. БАРАНОВОЇ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

27 листопада 1998 р.

В 1947–1948 рр. і до серпня 1949 р. я із своїм чоловіком, інвалідом ВВВ, проживала в Західній Україні — в Львівській обл., у смт Розділ. Я, як педагог, працювала в місцевій школі, викладала українську мову і літературу в 5–7 класах. Чоловік мій —

* Підпис Г. М. Пазанич засвідчено головою виконкому Будильської сільської Ради та печаткою сільради.

Михайло Галактіонович, працював на лісопильному заводі на-ч[альником] автотранспорту.

Я розповім вам два епізоди, [що відбулися] на лісоп[ильному] заводі в Роздільному. Бандерівці серед білого дня убили на території заводу молодого хлопця, який працював вантажником і був секретарем ради комсомольської організації з[аво]ду. Місцевого жителя. І поранили в шию директора заводу, який стояв поруч з ним і давав вказівки.

Ввечері другого дня по-звірячому вбили пилорамника заводу, місцевого жителя, перед цим йому звернули голову. Його жінка з дітьми бачила це все у вікно, але ж [по]боялась втекти.

Подібних злочинів я знаю багато ще по Дрогобицькій обл., смт Підбужжя, де повісили на яблуні завідувачку сільським клубом, як «совітку».

Це були не національні визволителі, а дійсно, фашисти.

[Підпис]

27 листопада 1998 р.

Оригінал. Рукопис.

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСТЬ

№ 231

ЗАЯВА ЖИТЕЛЯ м. ЧОРТКІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ обл. А. ФЕДОРЧУКА ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

19 червня 1990 р.*

Першій сесії Верховної Ради УРСР

Шановний Голово,
прошу цю заяву зачитати для всіх депутатів

З А Я В А

Мені дуже боляче стає на душі, коли на трибуні виступають такі депутати, як «пани» Чорновіл, Захарчук, Горинь, «панянка» Скорик, Куземко й інші пани із західних областей України. 11 червня 1990 р. на сесії обирались різні комісії, навіть комісія з репресій, а де ж комісія з убивств бандерівськими прихвостнями своїх же односельчан: стариків, жінок, дітей, яких кидали в палаючі хати, криниці. Від рук [бандерівців] загинуло ні в чому не винних людей [з] місцевого населення 30–50 тис., військових 25–30 тис., поляків — 40 тис. А євреїв — невідомо скільки, але дуже багато. Націоналісти в 1941–1945 рр. допомагали фашистам знищувати євреїв. А тепер хочуть «реабілітації». Всі бандерівські посіпаки, котрі стали перед судом, відбували покарання в Комі АРСР, на Уралі, в Казахстані. Після відбуття покарання отримують пенсії [сумою] 100–120 крб. («заробили там»), купили кооперативні квартири, ще хочуть реабілітації.

А хто дасть реабілітацію тим людям, які загинули від їхніх рук?

* Дата вхідна.

Хай дадуть відповіді розумний Чорновіл, Горинь, Захарчук, Гринів, Скорик й інші.

З повагою

Федорчук Артем

Оригінал. Рукопис.

№ 232

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. ТЕРНОПІЛЬ І. М. КОБИЛЯКА
ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

*23 липня 1992 р.**

Голові Верховної Ради України
гром. Плющу І.

Західноукраїнські націоналісти розгорнули пропаганду про святкування 50-річчя створення УПА і ОУН. Насправді — це вороги українського народу, вони вбивали українців, які чесно служили українському народу.

Перед наступом на Польщу і на Німеччину нашу військову частину перевели на І Український фронт. Коли ми почали наступ, то зайшли у Польщу. З Польщі на вантажній машині з двома солдатами (також українцями) поїхав [я] у Львівську обл. забрати те, що там залишилось. Як тільки ми заїхали в село Львівської обл., машину зупинили жінки і почали попереджати, щоб ми не їхали в ліс, а об'їжджали ліси. Бо всі ліси зайняті озброєними [вояками] УПА і ОУН. І повідомили, що вони заносять в квартири листівки тим, кого військкомати викликають на службу у Радянське військо. Якщо хто піде у військо, то вся [його] сім'я буде знищена. І далі розпускають пропаганду, що радянські війська пішли на захід, що вони там загинуть і не повернуться.

Минулого року жінка з с. Кутківці заявляла, що її чоловіка вбили. Як закінчилась війна, і він після демобілізації повернувся додому, [вбили] за те, що не виконав їх вимогу не йти у військо. А той, хто вбив її чоловіка, зараз живе в Росії. Мабуть, не знає, що коли б він [зараз] прибув [до нас], то в Тернополі його назвали б борцем за Україну.

* Дата відправлення листа.

Викликає гнів і обурення у тих, хто знає, хто такі УПА і ОУН, їхні справи і діла, коли республіканські власті допускають цих ворогів українського народу влаштовувати ювілеї. Вони убили командуючого І Українського фронту Ватутіна, а теперішні власті дозволяють їм пам'ятники будувати. До всього минулого вони ставляться по-фашистськи. У Берліні пам'ятник Перемоги стоїть тому, що там немає західноукраїнських фашистів.

Кобиляк Іван Матвійович

м. Тернопіль,
проспект С. Бандери, буд. 17, кв. 39

Оригінал. Рукопис.

№ 233

**ТЕЛЕГРАМА ГОЛОВИ МОНАСТИРИНСЬКОЇ РАЙОННОЇ
ДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ обл. П. ДРОНЯ
ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ ЗА
РЕАБІЛІТАЦІЮ ОУН-УПА**

16 жовтня 1992 р.

Київ. Верховна Рада України.
Голові Верховної Ради України
Івану Степановичу Плющу.
Секретаріату.

Урочисті збори жителів Монастиринського р-ну Тернопільської обл. з нагоди свята Покрови святої Богородиці та ювілею з дня утворення ОУН-УПА просять визнати боротьбу ОУН-УПА як національно — визвольну за незалежність України. А день 14 жовтня визнати днем створення Українських Збройних сил.

За дорученням зборів перший заступник голови районної
адміністрації **Павло Дронь.**

Нннн 1234 16.10 0034

Оригінал. Телеграфна стрічка.

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ с. ВЕЛИКІ БОРКИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО р-ну
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ обл. І КУТНОГО ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ, КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ У СПРАВАХ
ВETERANІВ, ДЕПУТАТА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
М. ПОРОВСЬКОГО ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

15 грудня 1992 р.

Верховній Раді України.

Комісії в справах ветеранів Верховної Ради України.

Гр-ну Поровському.

м. Київ, вул. Кірова, 13

Я ніколи і нікуди не звертався, так склалось в житті, що мені ніхто не перешкоджав, працював чесно і сумлінно. Так що образитись нема ні на кого і [ні] за що.

До роботи парламенту ставлюся байдуже, оскільки йде пряма політична боротьба, що прикривається турботою про народ. Фактично про нього ніхто не турбується, та й за політичною боротьбою немає часу.

З листом змусили звернутись до вас виступи гр-на Поровського на сесії, мітингах, зборах і інших зборищах. Я б порадив гр-ну Поровському записати свій виступ на плівку і прокручувати її де б треба і не треба, зате б менше утруднювало гр-на Поровського.

Я народився і виріс на Тернопільщині. Пережив польську, німецьку окупації. Бачив, як бандерівці разом з німцями вступили на Тернопільщину, як вони організовували виловлення комуністів, комсомольців, євреїв і інших громадян. Як водили цілими колонами за Тернопіль і розстрілювали, а бандерівці грабували населення. Як 30 червня 1941 р. був мітинг в Тернополі. Як зганяли людей на площу, і всі бандерівці дякували німецьким окупантам за звільнення України від більшовиків.

Ви з іншими, такими ж, як ви, лізете зі шкіри, щоб реабілітувати цих убивць, гвалтувальників і грабіжників.

У мене склалася думка, що ті, які виступають за їх реабілітацію, шизофреніки або люди обмеженої інтелектуальності.

Як ви можете говорити про те, що вони вели боротьбу проти фашистів? Бандерівці були на повному утриманні німецької армії.

Мали в своїх рядах інструкторів. Ви коли будете ще виступати в захист, то скажіть, де, коли відбувся бій між бандерівцями і німцями? Скільки звільнено [ними] від німців населених пунктів?

Якщо ви вважаєте, що знищення населених пунктів, знищення дітей, стариків, пограбування мирного населення — це боротьба з більшовиками і за самостійну Україну — то я схильюсь перед вами.

Ось приклад. В Заліщицькому р-ні було село Червоноград. В 1944 р. бандерівці оточили його, все населення знищили, будинки спалили, бо там проживало польське населення. Таких прикладів можна навести безліч.

Якщо ви говорите, що це боротьба з радянською владою, то я теж, може, помиляюсь. Скажіть, гр-н Поровський, і про це.

Чому ви і ваші друзі не скажуть про героїзм ваших братів, коли був убитий генерал Ватутін. Пора поставити питання про знесення його пам'ятника з Києва. Бо він воював проти німців, а коли йому перешкождали, то і з бандерівцями. Пора і за нього взятись. В Тернополі знайшлося два бандерівці, які брали участь в убивстві Ватутіна. І є чутка, що вони повинні перші одержати ордени України.

А це найстрашніше. В березні 1948 р. в районі Бережанщини, коли йшли на фронт поповнення, їх зустріли бандерівці, зв'язали руки колючим дротом і закопали живими 41 чоловік. Серед них був неповнолітній. Просили, щоб його відпустили, за таке прохання вирвали язик. Оце герої, таким слава.

Де і коли знала історія застосування тортур? В с. Гніздечне Тернопільського р-ну в квітні 1946 р. до сім'ї, де [раніше] обідали солдати, в нічний час [прийшли] бандерівці, зв'язали сім'ю: чоловіка, дружину і двох дітей, а також залишалася на ніч 14-річна дитина з іншого села. Всіх зв'язали і розпиляли пилками, шматки тіл покидали в колодязь. Так давайте цих героїв та шталь.

Невже вам не соромно? В народі говорять: «Поганому виду немає стиду» або «Поганову виду — немає стиду».

Мій батько — Кутний Володимир Миколайович — в травні 1945 р. пішов до Тернополя за гасом, по дорозі його було вбито. За що, гр-н Поровський? Вам, як депутату, можна зібрати всі дані, скільки бандерівці спалили сіл, знищили радянських людей. Особливо в час німецької окупації, євреїв і солдат. Вам все це добре відомо. Поїдьте по селах західних областей, спитайте просту людину, тільки щоб не заявляли, що [ви] за бандерівців. І, пане Поровський, вам скажуть, що знову ці бандити погрожують простим людям, якщо не будуть виконувати їх волю.

Я б порадив гр-ну Поровському поїхати в села і спитати, чи згодні вони простити тим, які вбивали їх дітей, які були направлені на роботу у західні області. Цього ви боїтесь. Коли Верховна Рада прийме закон про реабілітацію бандерівців, Вас народ прокляне.

Я чоловік віруючий, щонеділі ставлю свічку прокляття гр-ну Поровському і його друзям.

З повагою до Верховної Ради України ветеран праці

Кутний Іван,

с. Великі Борки Тернопільського р-ну і області.

Надрукувала з моїх слів онука.

15.12.1992 року

[Підпис]

Копія. Машинопис.

№ 235

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. КРЕМЕНЕЦЬ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ обл.
П. С. ФУРСИКА ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
І. С. ПЛЮЩУ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

8 лютого 1993 р.

Голові Верховної Ради України Плющу Івану Степановичу

від ветерана Вітчизняної війни
Фурсика Петра Степановича,
Тернопільська обл., м. Кременець,
вул. Вишківецька, № 67

З А Я В А

Оскільки бандерівські депутати із Західної України ратують, щоб членів УПА і ОУН зрівняли за пільгами з учасниками Вітчизняної війни, хочу доповісти Верховній Раді про діяльність УПА і ОУН в Західній Україні. На німців, були рідкі випадки, щоб вони нападали. В основному, вони воювали з неозброєними людьми. В кожному селі вони повбивали своїх селян по 500 і більше чоловік. Відомості про злочинські вбивства можна взяти по районах в КГБ. Так, за одну ніч в с. Жолоби вбито 10 чоловік, а в ту [ж] ніч в с. Ст[арий] Тараж повішено 7 чоловік. Бандерівці після вигнання німців вбивали демобілізованих солдатів і більшість офіцерів, голів сільських Рад і голів колгоспів, радянських акти-

вістів, комсомольців, працівників міліції. Вдень вони сиділи у криївках, а вночі виходили на полювання — кого пограбувати, кого вбити. І кожен селянин чекав своєї черги, що прийдуть і або вб'ють, або повісять, а то закруткою (кримпульцями) задушуть і кинуть в криницю. За що вбивали, ніхто не знав. Так, були солдати із Східної України, які в селах одружились з місцевими дівчатами (с. Жолоби, Снігуровеччина й ін.), їх повбивали разом із цілими сім'ями. Не помилювали й дітей. Убивали всіх, хто не розмовляв по-українськи, і українців-східняків, бо вони всі «совети». Так, в районі було с. Рибча, в якому жили поляки. В 1943 р. в одну ніч село оточили, всіх поляків перебили. І жінок, і дітей кидали у вогонь, а будинки всі спалили. По всій Західній Україні масово вбивали поляків.

Вбивали цілими сім'ями лише за те, що дали їсти радянським солдатам або партизанам. На Волині бандерівців називали «сокирниками». Тому що за те, що господиня дала їсти радянському солдату чи партизану, сокирою вирубували всю сім'ю. В 1992 р. в нашій районній газеті «Діалог» було фото 40 труп з трупами, вийнятими з криниці в одному селі на Рівненщині. Ось яка діяльність УПА, за що їх тепер роблять героями і ставлять на [один] рівень з ветеранами війни. Чому у нас чесні люди бояться нагадувати за злочини УПА? Бо бандити і зараз можуть розправитись за правду. По всій Західній Україні комуністів повиганяли з керівних посад, всюду бандерівці і комуністи-перевертні, які стали рухівцями-націоналістами. А ось мельниківці не вбивали своїх людей. За те після їх еміграції за кордон бандерівці знищили сім'ї мельниківців повністю.

Невже депутати зі східних областей не знають, з ким воювали бійці УПА, щоб за їх криваві дії виплачувати їм заробітну плату і давати пільги за бандитство? Чому за злочиння Сталіна не забувають, а за злочин перед українським народом бандерівців замовчують, начебто вони здобули самостійну Україну.

Ветерани війни не можуть бути разом з бандитами і грабіжниками, на руках у кожного [з яких] кров своїх братів і сестер.

З повагою

[підпис]

8/II-1993 р.

Оригінал. Рукопис.

**ЗВЕРНЕННЯ КОМІСІЇ
З ПРИЙОМУ-ПЕРЕДАЧІ ДОКУМЕНТІВ
КОМІТЕТУ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
ПО ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ обл. ДО ВЕРХОВНОЇ
РАДИ УКРАЇНИ З ПРОХАННЯМ ВИРІШИТИ
ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАННЯ ОУН-УПА
ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ
В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ**

23 лютого 1993 р.

Верховній Раді України

Комісія з прийому-передачі документів Комітету безпеки України по Тернопільській обл. звертається до вас з проханням невідкладного вирішення питання про визнання ОУН-УПА воюючою стороною, а її боротьбу національно-визвольним рухом.

Зволікання з вирішенням цього питання унеможлиблює виконання Указу Президії Верховної Ради України від 9 вересня 1991 р. «Про передачу архівних документів Комітету безпеки до державних архівів республіки», гальмує виконання запитів громадян України та інших держав, які надходять з Міністерства закордонних справ України, проведення наукових досліджень, не сприяє громадянському примиренню в Українській державі.

За дорученням комісії

**Голова комісії, перший заступник глави обласної державної
адміністрації**

[підпис]

В. Стародубець

Стаднійчук Є. Г.
2-80-63
зг-2

Оригінал. Машинопис на бланку облдержадміністрації.

**РІШЕННЯ-ЗВЕРНЕННЯ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ РАЙОННОЇ РАДИ
НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ
Л. Д. КУЧМИ, ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ, ДЕПУТАТІВ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ, ДЕПУТАТІВ ВЕРХОВНОЇ РАДИ
ВІД ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ обл. ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
РАДИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ З ВИМОГОЮ ВИЗНАТИ
ОУН-УПА ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ В 1940–1950-х рр.**

26 вересня 1996 р.

РІШЕННЯ-ЗВЕРНЕННЯ
сьомої сесії Тернопільської районної Ради народних
депутатів двадцять другого скликання від
26.09.96 р. № 64

**ПРО СТАТУС ВЕТЕРАНІВ ОУН-УПА,
ГАРАНТІЇ ЇХ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

Для законодавчого врегулювання питань про поняття і зміст статусу ветеранів ОУН-УПА, гарантії їх соціального захисту, Тернопільська районна Рада народних депутатів

в и р і ш и л а :

1. Звернутися до Президента України, Верховної Ради України, депутатів Верховної Ради України від Тернопільської обл., Тернопільської обласної Ради народних депутатів з вимогою щодо визнання ОУН-УПА воюючою стороною в 1940–1950-х рр., а її ветеранів — борцями за волю і незалежність України.

2. Визнати ОУН-УПА воюючою стороною в період 1940–1950-х рр., а її ветеранів — борцями за волю і незалежність України на території району.

Ветеранами ОУН-УПА є особи, які були у складі її підрозділів і брали участь у захисті України і не вчинили злочинів проти миру і людства.

До ветеранів ОУН-УПА належать учасники бойових дій ОУН-УПА, учасники бойових дій — інваліди війни ОУН-УПА.

3. Учасниками бойових дій є особи, які брали участь у виконанні бойових завдань щодо захисту України у складі військових підрозділів.

4. Інвалідами війни ОУН-УПА є особи з числа учасників бойових дій, інвалідність яких настала внаслідок поранення, контузії чи каліцтва під час участі у бойових діях УПА по захисту України або внаслідок пов'язаного з цим захворювання.

5. Учасникам бойових дій ОУН-УПА та інвалідам війни ОУН-УПА надаються пільги відповідно до статей 12 (пільги учасникам бойових дій) та 13 (пільги інвалідам війни) Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22 жовтня 1993 р. № 3551–ХІІ у частині фінансування витрат, яке здійснюють за рахунок коштів місцевих бюджетів. У разі наявності у ветерана ОУН-УПА пільг за різними підставами, встановленими нормативними актами, йому надається пільга за однією з них.

6. Доручити районній державній адміністрації створити комісію по формуванню і уточненню списків ветеранів ОУН-УПА, які постійно проживають на території району.

7. Фінансовому відділу (Мац М. Й.), відділу соціального захисту населення (Карнаух Г. Ф.) передбачити при формуванні бюджету на 1997 рік необхідні кошти, пов'язані із введенням в дію цього рішення.

8. Ветеранам ОУН-УПА вручають посвідчення. Порядок виготовлення та видачі посвідчень встановлює обласна державна адміністрація.

9. Доручити заступнику голови районної державної адміністрації Раківському В. П. в двомісячний термін розробити Положення про реалізацію цього рішення і подати на затвердження голови райдержадміністрації.

10. Дане рішення вступає в силу з 1 січня 1997 року і поширюється на громадян України, які постійно проживають на території Тернопільського району.

11. Контроль за виконанням рішення покласти на заступника голови райдержадміністрації Раківського В. П.

В. С. Коломийчук,
голова районної Ради народних депутатів

**РІШЕННЯ ЗБОРІВ КОЛЕКТИВУ МАГІСТРАЛЬНИХ
ЕЛЕКТРИЧНИХ МЕРЕЖ смт ВЕЛИКА БЕРЕЗОВИЦЯ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ обл. ЗА ВИЗНАННЯ ОУН-УПА
ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНИ**

3 жовтня 1996 р.

ПРОТОКОЛ № 4

**Зборів колективу Тернопільського району
магістральних електричних мереж**

3.10.1996 р.

смт В[елика] Березовиця

Присутні: 68 чол[овік].

Порядок денний:

1. Розгляд інформації про визнання ОУН-УПА воюючою стороною у Другій світовій війні.

Інформував Шевчук І. С. — депутат обласної Ради.

В и с т у п и л и: Попівняк В. Д. доповів, що ОУН — УПА були дійсно захисниками Української держави і їх дійсно необхідно визнати воюючою стороною у Другій світовій війні.

Захарків М. М. теж підтримав виступ Попівняка В. Д. і просив проголосувати за визнання ОУН-УПА воюючою стороною у Другій світовій війні і звернутись з вимогою до Президента і Голови Верховної Ради України з вимогою визнання ОУН-УПА та інших формувань воюючою стороною у Другій світовій війні.

Підтримуючи вимогу, виступили: Федик Й. А., Стогній Т. П.

В и р і ш и л и :

1. Одноголосно проголосовано за визнання ОУН-УПА й інших формувань воюючою стороною у Другій світовій війні.

2. Направити дану вимогу Президенту України та Голові Верховної Ради, щоб ОУН-УПА й інші формування були дійсно офіційно визнані.

Голова зборів

[підпис]

П. Т. Шпак

Секретар зборів

[підпис]

Г. С. Хома

Ксерокопія. Машинопис.

№ 239

**РІШЕННЯ — ЗВЕРНЕННЯ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ
Л. Д. КУЧМИ, ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРОХАННЯМ
ВИЗНАННЯ ОУН-УПА ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ
У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ**

7 листопада 1996 р.

Президенту України Леоніду Кучмі
Верховній Раді України

Минуло п'ять років незалежності Української держави, однак і досі не відновлено історичної справедливості: визнання на державному рівні борців за незалежність нашої Батьківщини — вояків Української Повстанської Армії, в рядах якої боролись понад 200 тис. українців.

Ухвалою третьої сесії Тернопільської міської Ради 21-го скликання від 5 листопада 1990 р. ОУН-УПА було визнано національно-визвольними рухами за незалежність України.

Просимо розглянути питання про визнання ОУН-УПА воюючою стороною і прийняти відповідний закон.

Прийнято Тернопільською міською Радою народних депутатів на XIV сесії 7 листопада 1996 р.

Голова міської Ради

[підпис]

В. Незода

Оригінал. Машинопис. Бланк організації.

№ 240

**ЗВЕРНЕННЯ ДЕПУТАТІВ ЧОРТКІВСЬКОЇ РАЙОННОЇ РАДИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ обл. ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
З ПРОХАННЯМ ВИЗНАТИ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА
БОРЦЯМИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

25 грудня 1996 р.

Верховна Рада України

Ми, депутати Чортківської районної Ради Тернопільської обл., враховуючи численні звернення громадсько-політичних організацій демократичного спрямування, живих учасників національно-

визвольного руху в нашому краї, просимо Вас, шановні народні депутати, визнати на найвищому державному рівні учасників ОУН-УПА борцями за волю України і надати їм статус учасників війни.

Тисячі кращих представників нашої великої нації ще задовго до 24 серпня 1991 р. у лавах ОУН-УПА боролися за свободу і незалежність України. Всім світом об'єктивно визнано, що це була національно-визвольна боротьба нашого народу, боротьба за Самостійну Соборну Українську Державу.

Наш народ урочисто відзначив 5-ту річницю її існування, яка ознаменована прийняттям власного Основного Закону держави. Живі учасники ОУН-УПА активно включилися у справу її розбудови. Вони по праву заслуговують всенародного визнання їх ролі у визвольній боротьбі і мирному державотворенні.

Одноставне врахування цього вами, шановні народні депутати, сприятиме досягненню громадянської злагоди у нашому суспільстві, засвідчить про ваше об'єднання з народом навколо благородної ідеї незалежності Української держави.

Звернення прийнято на восьмій сесії Чортківської районної ради 25 грудня 1996 року.

Ксерокопія. Машинопис*.

№ 241

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. ТЕРНОПІЛЬ М. А. ПРОДАНА ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ О. О. МОРОЗУ НА ЗАХИСТ ОУН-УПА

25 грудня 1996 р.**

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ

Голові Верховної Ради України
Морозу Олександровичу

від колишнього політв'язня Продана Миколи Андр[і]овича]

Шановний О[лександр] О[лександровичу!] Я Вам пишу всю правду, хоч ми з вами були різної думки. Коли Ви йшли на Голову ВР, коли Вас представляв депутат Чернявський, він говорив, що

* Засвідчено печаткою райради.

** Дата вхідна.

не бачить іншої людини на [посаду] Голови ВР, як Мороза. Мені тоді аж заморозило, думав, що Плющ Іван — така людина грамотна, розбирається у всьому, а що Мороз, що комуніст Мороз буде робити?!

Але я глибоко помилився, не маю нічого проти І. Плюща, але Ваша культурність, витримка і Ваша розумність багато вища від І. Плюща. І сьогодні, шановний О[лександрє] О[лександровичу], якщо Ваша розумність та помирить наш народ, котрий споконвіку був у неволі, котрий споконвіку на свої рідні землі випрошував наших всіх загарбників заробити шматок святого хліба на прожиття. А тих наших загарбників було дуже багато: татари, турки, австріяки, мадяри, поляки, німці, москалі. І так вони доводили наш поневолений народ, що брат йшов на брата. Особливо сталінська кривава ідеологія.

Шановний О[лександрє] О[лександровичу!] Чую я на сесії тих заядлих комуністів, як Мусієнка, Марченка, Лавриненка і багатьох інших. Я їх не звинувачую, бо їм передали ту страшну естафету ті криваві енкаведисти, батьки їх про злочин УПА. Як пару днів тому один депутат сказав, [що] непотрібно прирівнювати тих людей, тобто УПА, до ветеранів війни, бо ці бандерівці-бандити вбивали в спину наших батьків, але хоч би одного батька їхнього назвали і показали ту могилу, де замордували бандерівці їх, хоч одного і бандерівця того.

Шановний О[лександрє] О[лександровичу!] Я не займаюсь популістськими гаслами, а корінь зла — хто стріляв в спину наших батьків, сьогодні ясний всьому чесному народові. 1939 р., коли Німеччина розбила буржуазну Польщу за два тижні, може, пару поляків і вбили німці. За договором Гітлера і Сталіна зі сходу прийшли наші брати по крові визволяти нас від панського гніту. Мені було 12 років, я дуже добре пам'ятаю, як наші люди з мого села зустрічали з святим хлібом і сіллю в руках наших братів по крові (так говорили старші люди), і народ думав, що аж тепер буде вільний від панського гніту, бо польська шляхта тільки панувала за рахунок нашого поневоленого народу, називала наш народ русинами, бидлом і холуями. І народ дуже хотів тої свободи, але не діждався тої свободи від наших братів, бо це не брати прийшли нас визволяти, а сталінські криваві кати — батьки теперішніх наших комуністів, мордувати — катувати, по тюрмах саджати. І не тільки тих, хто боровся проти панської Польщі, а всіх підряд комуністів Західної України, всіх по тюрмах посаджали і порозстрілювали. То я хочу спитати вас, шановні комуністи, за що мордували народ ваші батьки? За те, що їх зустрічав з святим хлібом в руках наш народ?

В 1939 р. ще не було ніяких угруповань УПА. УПА організувалася в 1942 р. на Волині. Ви всі, шановні комуністи, знаєте про це, (а була, ще раз нагадую вам, Комуністична партія Західної України), брати ваших батьків по крові, так за що ж вони так їх мордували?

Шановний О[лександрє] О[лександровичу!] І коли вдруге в 1944—1945 рр. ступив той самий кривавий комуністичний більшовицький чобіт на нашу землю, ті самі батьки і весь народ Західної України були обурені проти їхньої кривавої ідеології, не тільки УПА. І далі вони продовжували ту свою криваву ідеологію проти нашого народу, і тому організувалася УПА для захисту народу і свободи від наших кривавих визволителів. Бо скажіть мені, будь ласка, шановні комуністи, 10 років Повстанська Армія могла би триматися сама, без усього народу Західної України? А ви, шановні комуністи, і вам ті старі криваві батьки трубили 70 років, що була купка бандитів, бандерівців.

А тепер, шановні комуністи, назву всіх тих ваших батьків поіменно, котрі вбивали в спину інших батьків. Не буду я [казати] про всю Західну Україну. [Буду] писати про свій Зборівський р-н. В моєму Зборівському р-ні 7 кривавих енкаведистів 7 років воювали по селах. Це: Галка, Синенко, Абраменко, Данілов, Якушов, Бельдєєв і Гуржієв. Сотні наших братів і сестер замордували, тисячі в тюрми посадили наших працьовитих батьків. Голодними холодними ночами, як собак, на Сибір повивозили, за те, що в 1939 р. зустрічали їх з святим хлібом. А вони, всі ті герої-батьки залишилися живі. То я запитую сьогодні себе і вас, дорогі сини їхні, хто кого в спину стріляв, хто мордував кого, хто [в] криниці кидав народ? Я думаю, що тут ясно всьому народові і вам, шановні сини-комуністи.

Шановні сини-комуністи! А з тих кривавих енкаведистів-батьків ще один живе в Тернополі. [Це] — Гуржієв Микола, котрий замордував по-звірячому мого рідного брата в батьківській рідній хаті. Поранив, а потім добив на моїх очах і батьків. І мене — 16-річного хлопчину мордував у тюрмі і сам складав протокол на мене, і сам розписувався за мене і розписався на 10 років ГУЛАГу. Отакі були ваші батьки. Я прошу пробачення, може [батьки] не ваші. Але так як ви стверджуєте, що стріляли бандерівці в спину ваших батьків.

Шановні комуністи, наш поневолений народ споконвіку ні на кого не нападав, не був кровожерливим і прощає таким нелюдям-катам. Але водночас говоримо: «Смерть страшна, але не однакова для всіх». І прошу Бога, щоб ті всі кати-батьки, котрі стріляли в спину інших батьків і народ, перед смертю мучилися, тяжкою

смертю вмирили і згадували, що вони несуть тяжкий Хрест за свої криваві злочини, дії проти чесного народу. Такої кари я бажаю своєму катові — енкаведисту Гуржієву, котрий замордував мого рідного брата і мене мордував в тюрмі.

Шановний Олександрє О[лександровичу!] Я Вас, думаю, нічогі-сінько не зобидив, всю правду написав. Тут за мною ні однієї зернини неправди немає, як писав наш геній Тарас Шевченко.

Прошу Вас, зачитайте цей мій лист всім депутатам. Якщо хтось незгодний, і я не доведу йому, то я впаду 100 разів на коліна і попрошу прощення. Дякую.

Колишній політв'язень, реабілітований

Продан Микола Андрійович,

м. Тернопіль-18, Карпенка, 15/14.

Бажаю Вам, шановний Олександрє Олександровичу, всіх Божих і людських благ на розбудову нашої довгостраждальної України.

Шановний О[лександрє] О[лександровичу!], робіть так, щоб весь народ трошки краще жив, а то одні жириють, а інші на грані вимирання. Потрібно в першу чергу поділитися з народом, і народ зразу зрозуміє, хто є хто. Хто за народ, а хто за портфелі бореться. Якщо так зробите, Ви одержите велику підтримку народу. Дякую. Бажаю Вам ще раз всього доброго.

Ксерокопія. Рукопис.

№ 242

ЗВЕРНЕННЯ ДЕПУТАТІВ ГУСЯТИНСЬКОЇ РАЙОННОЇ РАДИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ обл. ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Л. Д. КУЧМИ З ПРОХАННЯМ РОЗГЛЯДУ ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАННЯ ОУН-УПА ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

7 березня 1997 р.

ЗВЕРНЕННЯ

**Депутатів Гусятинської районної Ради
Тернопільської області до Верховної Ради
України та Президента України.**

Ми, депутати Гусятинської районної Ради, звертаємось до Верховної Ради України з проханням, щоб на засіданні Верховної Ради України було розглянуто питання про офіційне визнання

ОУН-УПА воюючою стороною у Другій світовій війні, а її воїнів — учасниками війни.

В ім'я незалежності на вітвар Вітчизни поклали своє життя мужні і незламні герої ОУН-УПА. Сьогодні прапор і тризуб, за які вони боролись, стали державними символами. Наш прапор майорить в ООН, Раді Європи. У всіх кутках нашої планети, на офіційних зустрічах наших делегацій, на міжнародних форумах, спортивних змаганнях звучить гордо гімн «Ще не вмерла Україна», за яку гинули мільйони повстанців. В їхні ряди вступали найсвідоміші сини і дочки нашого народу. Це був цвіт української нації, її сила і слава.

Сьогодні, через кілька десятиліть, ми констатуємо, що справа воїнів ОУН-УПА не пропала марно. Пам'ять про їх героїчну боротьбу продовжує жити в народі. У створенні незалежної Української держави — пряма заслуга і тих, хто загинув у бою чи в таборах ГУЛАГу, і тих, хто сьогодні живе серед нас.

Тому ми твердо переконані, що визвольну боротьбу ОУН-УПА буде визнано на належному рівні, а її учасників — борцями за волю України. Це повинно бути зроблено, оскільки це визнання вони вже здобули серед українського народу, серед міжнародних об'єднань.

Прийнято одногосно.

За дорученням депутатів Гусятинської районної

Ради народних депутатів

Голова Гусятинської районної ради народних депутатів

[підпис]

С. Волощук

Оригінал. Машинопис*.

№ 243

**ЗВЕРНЕННЯ ДЕПУТАТІВ ЗБАРАЗЬКОЇ РАЙОННОЇ РАДИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ обл. ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ,
ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Л. Д. КУЧМИ З ПРОХАННЯМ
ВИЗНАТИ ВОЯКІВ ОУН-УПА БОРЦЯМИ
ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

18 березня 1997 р.

**ЗВЕРНЕННЯ
депутатів Збаразької районної Ради**

* Зі штампом райРади.

**Тернопільської обл. до Верховної Ради України
та Президента України**

Ми, депутати Збаразької районної Ради Тернопільської обл. звертаємось до Верховної Ради України, Президента України з проханням розглянути питання про офіційне визнання ОУН-УПА воюючою стороною у Другій світовій війні, а її воїнів — учасниками війни.

В ім'я незалежної України поклали своє життя мужні і незламні герої ОУН-УПА.

Синьо-жовтий прапор і тризуб, за які вони боролись, стали державними, підняті в ООН, Раді Європи. На міжнародних форумах гордо звучить гімн «Ще не вмерла Україна», за який гинули повстанці, найсвідоміші сини і дочки нашого народу, цвіт української нації, її слава і сила.

Тому ми твердо переконані, що визвольну боротьбу ОУН-УПА буде визнано на державному рівні, а її учасників — борцями за волю і незалежність України.

Звернення прийняте на сесії Збаразької районної Ради 18 березня 1997 р.

**За дорученням депутатів
Заст. Голови районної Ради [підпис]**

О. І. Гончарук

Оригінал. Машинопис*.

* Засвідчено печаткою Ради.

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ

№ 244

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. КУП'ЯНСЬК ХАРКІВСЬКОЇ обл.
Н. КОЗАРЯ ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
І. С. ПЛЮЩУ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

24 квітня 1992 р.

Председателю Верховного Совета Украины
г. Плющу И. С.

В середине апреля месяца с. г. на сессии Верховного Совета Украины был принят Закон «О пенсионном обеспечении военнослужащих». Тогда же народные депутаты паны Поровский и Червоний из Ривненщины настаивали в этот закон включить участников ОУН-УПА, которые, якобы, являлись активными участниками в борьбе с немецкими оккупантами за самостоятельную Украину, и их борьба, якобы, повлияла на установление самостоятельной Украины после путча в августе 1991 г.

Я являюсь участником Великой Отечественной войны. Мне не известны факты участия ОУН-УПА [в] совместной с Красной армией или советскими партизанами борьбе против оккупантов. Ни в сводках Информбюро, ни в печати Украины о действиях ОУН-УПА против фашистов не сообщалось. Да и теперь нигде не найдёте сообщений по этому поводу.

После Великой Отечественной войны я 40 лет проживал в западных областях Украины, приходилось часто бывать в городах и сёлах Ровенщины. Очень часто приходилось сталкиваться с вооружёнными бандами ОУН-УПА. Поэтому мне хорошо известно, что бандеровские банды вели борьбу не против немецких оккупантов, а против своего народа. Тысячи безвинных местных жителей погибли от рук ОУН-УПА. В числе погибших дети, женщины, старики разных национальностей. Методы уничтожения негодных им людей были зверскими: стреляли, вешали, бросали

живыми в колодцы, вырезали сердце, выкалывали глаза, даже живыми сажали на кол. Трупы замученных до сих пор можно найти в колодцах. Убивали мирных людей. Убивали всех военных, бежавших из немецкого плена. Сжигали поселения поляков вместе с жителями.

Помимо ОУН-УПА на оккупированной немцами территории Украины из числа изменников Родины была создана немцами Украинская вспомогательная полиция, вооружённая и обмундированная немцами. Она вместе с оккупантами устанавливала «новый порядок» на оккупированной территории и вела борьбу против советских партизан и подозрительных лиц. Кроме всего этого немецкие власти имели свои карательные подразделения. Казалось бы, если ОУН-УПА — защитники украинского народа, то почему же они не уничтожали полицаяв, старост и других немецких ставленников из числа изменников Родины? Ведь те тоже истребляли украинцев.

На упомянутой мной сессии Верховного Совета Украины Вами дано задание о подготовке закона о реабилитации ОУН-УПА. Если такой закон будет принят, то возникает вопрос, как следует оценивать действия ОУН-УПА, уничтоживших тысячи безвинных людей? В чём виноваты замученные бандеровцами (ОУН-УПА) дети, их матери и отцы, дедушки и бабушки? Как Верховный Совет объяснит это народу?

Оправдывать действия ОУН-УПА могут только те, кто разделяет их действия.

г. Купянск Харьковской обл.
24.IV-1992.

Н. Козарь

Оригінал. Рукопис.

№ 245

**ЛИСТ ЖИТЕЛЬКИ м. ХАРКІВ Л. І. ПОТИКУНОВОЇ
ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УПА**

22 вересня 1992 р.

Верховному Совету Украины

Вам подано заявление от депутатов парламента из западных областей о том, чтобы Верховный Совет Украины признал пов-

станческую армию Западной Украины, якобы, сражавшуюся против немецких захватчиков.

Не понимаю, как можно [признавать] повстанческую армию, которая под предводительством бандита Бандеры воевала против Красной Армии и мужественных партизан. А когда закончилась Великая Отечественная война, то ее наемники убивали из-за угла солдат Красной Армии, учителей и медработников, которые приехали помогать народу Западной Украины восстанавливать народное хозяйство.

Ведь это кощунственно, чтобы это скопище бандитов признать, что оно боролось против фашистов. Сестру моего мужа — фельдшера по профессии, за то, что она добровольно не согласилась им отдать медикаменты и перевязочные материалы, забрали силой, а ее сбросили в глубокий ров урочища. Ее чудом спасли жители села, в котором она работала. В результате сейчас она — инвалид. А сколько своих сельчан они вырезали целыми семьями!

То, что они просят, допустить ни в коем случае нельзя. Единственно, что необходимо, то надо разобраться с отдельными лицами, которые случайно (или не по своей воле) попали в ряды этой армии. Но разобраться с каждым в отдельности и ни в коем случае [не] признавать скопом эту бандитскую армию невинной, да еще предоставить ей льготы.

Поймите, ведь за это нам не простят те 27 миллионов, которые лежат в земле.

Это крик моей [души] прежде всего и миллионов других душ участников Великой Отечественной войны.

Потыкунова Л. И.

22 сентября 1992 г.

г. Харьков.

Оригінал. Рукопис.

**ЗВЕРНЕННЯ ХАРКІВСЬКОГО КРАЙОВОГО РУХУ
НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ З ВИМОГОЮ ВИЗНАННЯ ОУН, УПА,
КАРПАТСЬКОЇ СІЧІ БОРЦЯМИ ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ**

18 жовтня 1992 р.

ХАРКІВСЬКИЙ КРАЙОВИЙ РУХ

Верховній Раді України

З В Е Р Н Е Н Н Я

Усьому світові відомо, що Українська Повстанська Армія (УПА) була утворена в умовах німецько-фашистської окупації для визвольної боротьби за побудову Самостійної Соборної Української Держави.

Але по вигнанні фашистського окупанта повернувся ще більш підступний і жорстокий більшовицький окупант. Українські повстанці не хотіли проливати людську кров, але і рабами вони бути не могли. Вони змушені були захищати себе, свій дім, свій народ, свою Батьківщину. Вояки УПА не прагнули нічого, крім волі для народу і державної незалежності України. Тепер, коли ми знаємо про нечувані звірства НКВД і загарбницьку та імперську суть більшовизму, коли викрито жахливий геноцид українського народу, ті, що боролися проти фашистсько-більшовицького варварства, ще й досі не визнані воюючою стороною у Другій світовій війні борцями за визволення українського народу.

Нам соромно перед цивілізованими народами світу за Верховну Раду незалежної Української Держави, яка досі ще не визнала ОУН, УПА і вояків Карпатської Січі воюючою стороною, які боролися за визволення України і свою людську національну гідність, і ніколи не боролися проти свого народу. Харківський крайовий РУХ вимагає від Верховної Ради України визнати ОУН, УПА, Карпатську Січ воюючою стороною, яка боролась за волю народу. Історія довела, хто є хто, а вам залишилось визнати історичну істину.

Прийнято Координаційною радою Харківського крайового РУХу

18 жовтня 1992 року.

Голова Крайової управи Народного руху України

В. Мокроніс

Ксерокопія. Машинопис на бланку організації*.

* Засвідчено печаткою.

**ЛИСТ ЖИТЕЛІВ смт НОВА ВОДОЛАГА ХАРКІВСЬКОЇ обл.
Т. КОВАЛЯ, І. ЛИТВИНА, П. МАТЮЩЕНКА,
М. МІРОШНИЧЕНКА, А. МУЗАЛЕВСЬКОГО
ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

22 жовтня 1992 р.

Шановний Іване Степановичу!

Пробачте, але прочитайте цього листа і зважте.

Давно закінчилась страхотлива війна, загоїлись рани після фашистського нашестя, виросло нове покоління молоді, яке не знає воєнного лихоліття. І лише з книжок та від батьків своїх можуть довідатися юнаки та дівчата про людиноненависницькі справи оскаженілої фашистської зграї та її жовто-блакитних лакуз (ОУН-УПА).

Нічого, крім огиди і ненависті, не можуть викликати українські буржуазні націоналісти в душах чесних українських людей. Адже незаперечні факти, документи й живі свідки переконливо доводять, що українські націоналісти торгували долею України. Ці нелюдські хижакі «залітали» в села, тероризували населення, вбивали сільських активістів, знищували цілі сім'ї, забирали харчові продукти, а потім пиячили.

Відомо, що за період 1945–1955 рр. від рук оунівських вовкулаків на території західних областей України загинули десятки тисяч українців, росіян, особливо тих, які були направлені туди на роботу.

Жорстокими душогубами виявили себе верховоди УПА, вихованці гітлерівської військової розвідки — абверу: Роман Шухевич («Тур»), Дмитро Клячківський («Клим Савур»). Вбили Я. Галана. Особливою популярністю серед них користувалися головорізи М. Лебедь, М. Стецько* та ін. А сьогодні колишнє оунівське поріддя з усіх сил вихваляє своїх хижаків, як справжніх «героїв», борців за самостійну Україну. А нещодавно у Києві відбулося збіговисько націоналістичних запродавців, з помпою відзначили 50-річчя УПА, на якому націоналісти виголошували [їй] гучні дифірамби.

* Так у документі. Очевидно, Я. Стецько.

Та не вдасться [ім] позамітати сліди своїх злочинів, поховати їх у глибоких криницях, змити водою, прикрити землею. Усі злочинства оунівських вовкулаків постали перед народом в своїй каїнівській підступності і жорстокості, садистській огидності. І ми, учасники Великої Вітчизняної війни, як увесь чесний український народ просимо вас, шановні депутати, шановний Іване Степановичу, Президіє Верховної Ради, давати належну відсіч спадкоємцям фашистських душогубів, брудним «політиканам», не узаконювати 50-річний ювілей УПА-ОУН. А включення стрільців ОУН-УПА в лави ветеранів війни України назавжди образить тих, хто, не шкодуючи крові, свого життя, захищав Батьківщину від фашистської чуми.

З повагою до вас ветерани й інваліди Великої Вітчизняної війни
М. Мірошниченко, І. Литвин, Т. Коваль,
П. Матющенко, А. Музалевський

Смт Нова Водолага Харківської обл.

Оригінал. Рукопис.

№ 248

ЛИСТ ЖИТЕЛЬКИ м. ХАРКІВ К. М. СЕМЕНЕНКО
ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ Л. М. КРАВЧУКУ, ГОЛОВІ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ, ДЕПУТАТАМ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРОПОЗИЦІЄЮ ПИТАННЯ
ВИЗНАННЯ УПА ВИРІШУВАТИ ПРОВЕДЕННЯМ
РЕФЕРЕНДУМУ

25 жовтня 1992 р.

Президенту України
Кравчуку Леоніду Макаровичу,

Голові Верховної Ради
Плющу Івану Степановичу,

всім депутатам.

У мене питання до всіх і прохання: «Геть УПА!»

Допоки будуть різати нас, учасників Великої Вітчизняної війни, своїми представниками УПА?

З самого ранку сьогодні тільки й чути, що УПА. Знайшли героїв, які вбивали наших батьків, матерів, чоловіків, братів, які стріляли нам у спину, а тепер їм кричать: «Слава, УПА!» Що ж

це буде, дайте вмерти хоч спокійно, бо вони ж вели боротьбу, як вони кажуть, з фашистами, але більше усього вбивали більшовиків, від цього вони самі не відмовляються, а ще з хвастощами від мікрофонів в ефір заявляють, що, мовби, вони вели боротьбу з більшовиками за самостійну Україну.

Чому ж ви всі мовчите, ви ж всі, і ми разом з вами, до 1 грудня 1991 р. були більшовиками, а багато ще й комуністами, які на фронтах йшли в перших рядах чи лавах, а тепер про нас тільки мигцем згадують, а пенсія яка? Можливо далі так жити? Знаю, що трудно, але ж хоча б морально не добивали. Риються в старих гріхах сталінських, в голодоморах, гроші витрачаються на меморіали різного роду: то Бандері Степану, то на вибори, на які ніхто не збирається йти. Обрали вас — і працюйте для України, для народу, який вас обрав, а коли хто не хоче працювати чесно, що видно із передач, то хай подає у відставку.

А про таких, як Хмара, і говорити не хочеться, його давно треба гнати із депутатів як хулігана, бандита, каламутника. Скільки можна йому прощати його дії? Прикривається своїм депутатським мандатом цей бандит, досить буде, мабуть, хай дає можливість спокійно працювати.

Моє прохання і багатьох інших — тільки референдумом визнати УПА, не інакше. Це справа всього нашого народу, а не тільки громадян західних областей України.

Мій чоловік — Новолинський Олексій Павлович, пішов добровольцем на фронт 17-річним і лежить тепер у сирій землі, а я теж [на фронті] з першого дня і до останнього, дійшла до Берліна, а тепер спокійно вмерти не дають своїм УПА, 15 літ в госпіталі для інвалідів Великої Вітчизняної війни з відкритою формою туберкульозу легенів пройшла молодість моя, а тепер все заплювали, соромно надіти ті нагороди, що є, бо ми тепер окупанти, женуть нас, українців і росіян, звідусіль і б'ють скрізь, женуть з Криму татари, які з кишнями грошей прибули, а що наші люди гірші за них, чи що? Прохання: геть УПА! Геть! Менше по радіо передавайте про них, бо до інфаркту доводите, хоч радіо не включає через ці передачі.

Ветеран війни і праці

Семененко Клавдія Михайлівна

25/Х-92 р.

Оригінал. Рукопис.

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. ХАРКІВ І. Г. ПЕТРЕНКА
ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

*18 грудня 1992 р.**

Шановний Іване Степановичу!

Слухаю засідання сесії з великим інтересом, поки що задоволений тим, що здоровий глузд перемагає. А от сьогодні, 16 грудня, обговорюють питання про пільги ветеранам, учасникам війни і т. д. і т. п...

Неможливо слухати такий виступ, як Миколи Поровського. Всі оці західноукраїнського напрямку депутати хочуть перекласти з бандерівської хворої голови на здорову енкаведистську голову свої ганебні злочинні вчинки. Поровський живе недалеко від м. Луцька. В час війни недалеко від Луцька у Теремнівському р-ні, в с. Підгайці тільки за те, що вчителька — східнячка, бандери повісили її серед села, бо вона вчила їхніх діток грамоти. Переслідували вони і медпрацівників. Якщо зберігся архів в Луцьку, то є там багато подібних матеріалів. Якщо УПА боролася з німцями, то для чого ж вони знищили розвідника Кузнецова?

Ніякої УПА, тобто повстанської армії, не було, а були зграї бандитів, які вбивали ні за що своїх же людей, грабували їх. В с. Вербень Ровенської обл. прийшли бандерівці в сім'ю Лісевичів і вимагали спочатку одного юнака, щоб йшов з ними до лісу, а коли той відмовився, то вбили його під його ж хатою. На другий вечір з'явилися знову і точно так зробили з його молодшим рідним братом тільки за те, що не хотів іти в бандери. Повбивали тих жінок і чоловіків, які були польської національності. В цьому ж Вербені, можливо, й бандерівець вбив з-за рогу, нишком німецького офіцера. Вбив та й утік, а все село постраждало: німці забрали всю живність у людей (корів, свиней, овець і т. ін.), вигнали всіх жителів села в центр, відібрали старих і калік, чоловіків кудись погнали окремо, а жінок з діточками догнали до Берестечка, загнали в кутовий дім, та добре, що наші славні війська вже наступали їм на п'яти, то покинули і втекли, а людочки за-

* Дата відправлення листа.

плакані, голодні, перелякані, переночувавши в тому страшному будинку, втекли по домівках. Армії не було, а були банди, які грабували своїх людей, а якщо помічали, що до східняків має людина добре серце, то або залякували, або вбивали.

У вчительки Шматкової, яка працювала в Підгайцях, вимагали підручники і забороняли патріотичні твори в класі вивчати, добивались, чи чоловік її українець, чи росіянин. Вона сказала неправду, що українець, то бандери, які ввечері заходили до неї на квартиру, пообіцяли перевірити це на пошті і ще десь. Після такої погрози (заберуть її в ліс, або підвісять) вона була змушена втекти в Теремне, де її прикутили в райВНО, бо чоловік воює, а дружину тут вб'ють бандити.

Чого ж бандерівці ховались по лісах, а не приєднались до діючої армії і йшли б разом проти німців? Чого вони ждали, щоб їх виловлювали по лісах, витягали зі схронів енкаведисти? Не вірте, що енкаведисти вбивали жінок і дітей. А якщо вбивали тих бандитів, які з-за рогу стріляли в бійців та енкаведистів, то туди їм і дорога.

Не давайте їм за ті злодіяння пенсії, не давайте їм ніяких пільг за їхній бандитизм. Якщо не вірите моєму листу, створіть комісію, хай розпитають у місцевих жителів, вони ще більше розкажуть.

Наш уряд зразу за фронтом послав туди лікарів, вчителів, щоб допомогти жителям Західної України, а бандити величали їх східняками, ненавиділи, знищували.

Оригінал. Рукопис.

№ 250

ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. ХАРКІВ А. І. ЩЕБЕТКА ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

30 січня 1993 р.

Председателю Верховного Совета Украины
тов. Плющу Ивану Степановичу

При этом представляю Вам статью Е. Зелениной: «Степан Бандера может спать спокойно...» или «История одной политической карьеры»* и прошу эту статью передать в Комиссию,

* Стаття відсутня.

которая будет рассматривать ОУН и УПА и их «заслуги» в борьбе за национальную независимость Украины.

Как уроженец с. Москалёвка Хмельницкой обл., подтверждаю правдивость статьи. От себя добавлю, что бандеровцы во время оккупации, где жили моя мать и сестра, вели себя по отношению к местному населению хуже немцев. Все свои чёрные дела фашисты реализовывали с помощью бандеровцев: они вешали неугодных фашистам людей, они проводили облавы для отправки украинцев в Германию. Они избивали украинцев за неспасибо и яиц для фашистской Германии, и самое страшное — это то, что они поголовно уничтожали евреев. У моей матери на чердаке прятался портной местечка Фельштин некто Шмила — старик под 80 лет. Бандеровцы его обнаружили и повесили только за то, что он был евреем. С. Бандера был преданным союзником фашистской Германии и преданно служил Адольфу Гитлеру.

Один из националистов, не хочу называть его фамилии, с пеной у рта мне доказывал, что С. Бандера вынужден был пойти на союз с фашистами во имя спасения Украины от колониального гнёта, и что, якобы, Гитлер после победоносного завершения войны гарантировал Украине суверенитет, независимость и самостоятельность. Не знаю, как Вы, но я Гитлеру не верил никогда, а С. Бандера поверил.

Я утверждаю, что Украину от немецко-фашистских захватчиков, в основном, освобождали украинцы и [представители] других национальностей, жившие в то время на Украине. С момента освобождения Украины от немецко-фашистских захватчиков все мужчины, подлежащие призыву в военное время, по мере освобождения территории Украины, призывались в СА, и при подходе к старой границе в частях и соединениях воевало, в основном, население Украины. Назовите же мне хотя бы один город, хотя бы один населённый пункт как это имело место в Белоруссии, чтобы бандеровцы до прихода Красной армии освободили от немецко-фашистских захватчиков. Таких случаев я не знаю.

В 1951–1952 гг. С. Бандера направлял в семьи, где жили одни женщины с малыми детьми, [своих людей] с задачей насилловать бедных вдов и запугивать их уничтожением и сожжением подворья. Прятались у них по 2–3 дня, а затем анонимно сообщали в КГБ, что такая-то вдова принимала их с распростёртыми руками. Получив сообщение и личное признание вдовы, её осу-

ждали на 25 лет и вместе с детьми ссылали в...^{*} Так пострадала моя сестра Горгице Михалина.

По заявлению С. Бандеры, он воевал против сов[етской] власти, её советских законов, а по сути издевался над бедными украинцами — вдовами с малыми детьми. Наш закон был не хорош, но это не оправдывает С. Бандеру.

Я, Щебетко Антон Иванович, рождения 1919 г., участник боёв с немецко-фашистскими захватчиками, считаю, что приравнять УПА и ОУН к участникам Великой Отечественной войны — кощунство. А их руководители С. Бандера и Мельник являются явными фашистами.

30.01.1993 г.

[Підпис]

Мой адрес:

310034 г. Харьков, ул. Свердлова, 177-а, кв. 109.

Оригінал. Рукопис.

№ 251

**ЛИСТ УЧАСНИКІВ ЗВІТНО-ВИБОРНИХ ЗБОРІВ
ВETERANІВ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ І ПРАЦІ с-ща
АНДРІЇВКА БАЛАКЛІЙСЬКОГО р-ну ХАРКІВСЬКОЇ обл.
ДО ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ О. О. МОРОЗА
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

*9 жовтня 1997 р.***

Голові Верховної Ради України
О. О. Морозу

Ми, учасники звітно-виборних зборів ветеранів Великої Вітчизняної війни і праці с-ща Андріївка Балаклійського р-ну Харківської обл., що відбулися 8 жовтня 1997 р., одностайно заявляємо про свою підтримку «Звернення Президії Ради організації ветеранів України» до Президента, Верховної Ради, Кабінету мініст-

^{*} Нерозбірливо.

^{**} Дата відправлення листа.

рів, до всіх партій, громадських організацій, об'єднань і всіх ветеранів України.

Одночасно висловлюємо своє обурення і засуджуємо дії львівських керівників на чолі з депутатом Верховної Ради п. Юхновським, які протягом 19–23 липня 1997 р. організували і провели у м. Львові антиконституційне зборище недобитих воєнних злочинців (з УПА-ОУН, дивізії СС «Галичина», батальйону «Нахтігаль» та ін.), які воювали проти нашого народу разом з гітлерівською Німеччиною.

Вони зібрали їх з усіх країн світу (куди вони тікали разом з розгромленими фашистами) з метою реабілітації і примирення та зрівняння зі справжніми героями-воїнами Червоної Армії та надання їм пільг, вказаних у Законі про статус ветеранів.

Ми вимагаємо притягти до суворої відповідальності п. Юхновського і всіх львівських керівників, в тому числі і командуючого львівським гарнізоном за їх антиконституційні дії і відновлення в Україні неофашизму.

Оголосити всі «документи», прийняті на цьому зборищі, недійсними, ліквідувати створену п. Юхновським так звану «Всеукраїнську Раду ветеранів».

Просимо також Верховну Раду розглянути, нарешті, питання про дії ОУН-УПА, відновивши історичну справедливість.

Підписи:*

За дорученням загальних зборів голова зборів
[підпис]

Бондаренко

Оригінал. Рукопис.

* Так у документі. Підписи відсутні.

ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСТЬ

№ 252

**ЛИСТ ЖИТЕЛІВ м. ГОЛА ПРИСТАНЬ ХЕРСОНСЬКОЇ обл.
М. Ф. ЧЕНЦОВА, З. Г. БОБРОВОЇ, Л. І. ОСТРЕМСЬКОЇ,
Ф. В. ПЛУЖНИК, А. ПЕРЕГУДОВОЇ ДО ПРЕЗИДІЇ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

19 березня 1992 р.

В Президиум Верховного Совета Украины

Жители г. Голая Пристань Херсонской области с возмущением узнали, что отдельные депутаты Верховного Совета Украины требуют реабилитации бывших участников УПА и ОУН. Хотят приравнять их к ветеранам Великой Отечественной войны.

Многие из нас жили в отдельных городах и селах Западной Украины и были очевидцами их «деятельности». Так, Ченцов Михаил Феокистович, Боброва Зоя Григорьевна, Остремская Людмила Ивановна, Плужник Василий Федорович жили и работали в отдельных районах Тернопольской обл. Хорошо знают, чем занимались ОУН и УПА.

Они не считались ни с чем и ни с кем. Даже служителя церкви (попа) расстреляли в церкви во время служения только за то, что он сказал им, за что они убивают столько невинных людей.

В с. Черовцы бандиты за несколько часов убили 120 человек. Сожгли 120 домов. Погибли дети, жен[щин]ы и старики. Это была настоящая Варфоломеевская ночь.

Они убивали не только коммунистов и работников КГБ, как говорят их защитники, а простых людей, молодых парней, девушек, жителей деревень, которые сочувственно относились к советской власти, или дали напиток кому-либо из отряда, бо-

ровшегося с ними. Это было так в селах Хома, Дубовцы, Деркалы, Бережаны, Кременец и других.

Кутного Дмитрия и Вержука Ивана расстреляли прямо на их свадьбах. Романюк Елену, раненную, привезли в с. Малошевцы. [Ее] бандеровцы на глазах жителей порубили на куски, а Голду Стефанию задушили собственной косой и прикололи штыком к версе ее же дома.

Такая реабилитация стала бы глумлением над теми десятками миллионов людей, которые боролись и отдали свою жизнь за свободу и независимость нашего народа. Глумлением и унижением еще над живыми участниками войны и тружениками тыла.

От лица всех очевидцев, знавших подлинное лицо участников УПА и ОУН, выражаем свой протест против этих намерений отдельных политических деятелей Верховного Совета Украины.

По поручению:

[підписи]

Ченцов М. Ф.

Боброва З. Г.

*Острянская Л. И.**

Плужник В. Ф.

19.03.–92 г.

Оригінал. Рукопис.

№ 253

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. ХЕРСОН Д. О. ЗЕЛЕНСЬКОГО
ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ
ПРОТИ НАДАННЯ ВОЯКАМ УПА
СТАТУСУ УЧАСНИКІВ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ**

5 липня 1993 р.

Председателю Верховного Совета Украины
тов. Плющу И. С.

от участника ВОВ 1941–1945 гг., награжденного
боевыми орденами пенсионера
Зеленского Даниила Александровича.
325011, г. Херсон, пер. Цюрупинский, 3.
Удостоверение: серия А, № 604638

* Так у документі. Очевидно, Остремская.

Верховный Совет Украины приступил ко второму чтению Закона «О статусе ветерана войны» и, как предполагалось, возникнут политические баталии по вопросу предоставления статуса ветерана и бывшим членам ОУН-УПА.

Скажу сразу, если сессия ВС пойдет на удовлетворение требований депутатов Западной Украины о предоставлении членам ОУН-УПА статуса ветерана войны, значит, ВС пойдет на искажение исторических фактов того времени. Как утверждают некоторые депутаты, УПА и ОУН вели бои с немецко-фашистскими захватчиками. Спрашивается, почему они не участвовали в боях за изгнание врага за пределы Украины, а сосредоточили усилия на уничтожении инакомыслящих граждан Западной Украины, которые поддерживали советский строй. Яростно сопротивлялись требованиям сов[етских] органов о сдаче оружия и прекращении сопротивления. Это они держали в страхе всю Западную Украину до 1950 г.

Мы осуждаем заявление Президента Украины Л. М. Кравчука о примирении. Никакого примирения не должно быть. Я прошу Вас, И[ван] С[тепанович], не идите на сделку с совестью. Попросите, пусть архив даст подтверждение об участии членов УПА-ОУН в боях по защите и освобождению Украины. Их статус один — бандиты и убийцы советских людей, своих собратьев. Кто действительно хотел освобождения Украины, тот в 1944 г. приходил в [воинские] части, наступавшие по территории Западной Украины и [они] зачислялись в состав и действительно дрались за освобождение своей Родины.

Они получили по заслугам. Пусть молчат.

О нахальстве депутатов ВС от Западной Украины, их умении аргументации нам известно. Для них чем хуже, тем лучше. Их устраивает теперь даже выход Украины из членов СНГ, чтобы еще больше усугубить положение Украины, ее народов. Это их устраивает.

Участник освобождения Украины 1944 г.

[підпис]

Д. А. Зеленский

5.07.93 г.

Оригінал. Рукопис.

**ЛИСТИ ЖИТЕЛЯ с. ВЕЛИКА ОЛЕКСАНДРІВКА
ХЕРСОНСЬКОЇ обл. І. Т. ЄРЕМЕНКА ГОЛОВІ СЕКРЕТАРІАТУ
ОУН ЗА ВИЗНАННЯ ЧЛЕНІВ ОУН УЧАСНИКАМИ
ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

1, 13 жовтня 1996 р.

Голові Секретаріату ОУН

ПРИВІТАННЯ ЗУСИЛЬ ОУН

Вельмишановні ветерани ОУН!

Віддаючи високу честь вашій боротьбі за волю і свободу
неньки України, надсилаю і свою вісточку про утвердження націо-
нальної ідеї на Херсонщині (хоча в УПА і не був).

Я народився 9 жовтня 1925 р. Офіційно, за більшовицькими
документами, брав участь в Другій світовій війні лише з 1944 р.
Проте можу твердити: лихоліття війни для мене почалося в 1939 р.
Я не був вояком УПА, але душею і тілом був з ними, з тими
патріотами ОУН, котрі героїчно діяли в 1941–1944 рр. під керів-
ництвом нашого національного звитяжця Івана Швалі.

В 1941 р., коли більшовики хвацько наживали п'ятами, щодуху
чимчикуючи в Середню Азію, безпартійні українці, як могли, боро-
нили рідну землю (це вже після нашої Перемоги з'явилася тьма-
тьмуца фіктивних більшовицьких героїв). У нас в с. Борозен-
ському на Великоолександрівщині було створено першу підпільну
молодіжну організацію, до якої разом зі мною увійшли Іван Фокін,
Анатолій Удовенко, Василь Бондар, Іван Білоус, Михайло Тюпа,
Микола Будник, Петро Єременко, Микола Король, Василь Змінко
та інші. Ми з Василем Бондарем та Іваном Фокіним зуміли дістати
друкарську машинку, гвинтівку тощо. Шкодили німцям всюди. Та
колишній більшовицький безпартійний активіст доніс в гестапо.
Дякуючи допомозі старости Івана Ганжела та поліцая Микити
Пигиди, інших патріотів, наша родина уникла кари. Потім вико-
нувалися завдання радянської розвідки. Я навіть брав участь у
визволенні від гітлеряк свого району. На згадку про війну лиши-
лось 5 поранень, контузія і 3 надтяжкі операції в повоєнний час.
Але Бог береже мене.

В немілість до більшовиків вперше попав, коли мені, як роз-
відникові, було наказано відправити на страту безневинного ново-

бранця. Я доповів майору СМЕРШу (там також траплялися порядні люди), що новобранець хворий, і його треба відправити в госпіталь на лікування. Майор погодився і відпустив безневинного солдата.

Моя зухвалість дуже не сподобалась моєму безпосередньому командирі, і мене одразу ж відправили на передову (правда, часто-густо залучали до виконання розвідувальних завдань, кожного разу обминаючи мене нагородами...).

Про свої поневіряння я мав бажання розповісти в «Народній газеті», надіславши кілька листів особисто Анатолію Шевченку. Надрукували лише одного, до того ж, коли спецкором став Олександр Фомін (?!?).

Отже, якщо вас цікавлять мої листи, то дозволяю їх забрати у Анатолія Шевченка і Вячеслава Чорновола (цей взагалі не хоче мене знати, навіть відмовився видати знак «Ветеран Другої світової війни»).

З повагою

Голова бюро [Ради] ветеранів 109-ї гвардійської [Бериславсько-Хінганської двічі Червонопрапорної ордена Суворова стрілецької] дивізії 10-го і 18-го гвардійських корпусів, 5-ї ударної, 28-ї, 44-ї, 53-ї і 56-ї армій, інвалід війни 2-ї групи

[Підпис]

І. Т. Єременко

1 жовтня 1996 року

Р. С. Вибачаюсь за почерк (контрактура рук після поранення). На жаль, придбати друкарську машинку з українським шрифтом позбавлений можливості (дуже сподівався на банкіра Ярослава Солтіса, але він, виявляється, лише щедрий на обіцянки).

[Підпис]

Р. Р. С. Якщо буде потреба — телефонуйте.

[Підпис]

326130. Херсонська обл., Велика Олександрівка,
вул. Заводська, 3, кв. 13.
Єременко Іван Тимофійович
13 жовтня 1996 р.

Секретаріату ОУН

Вельмишановний Голово Секретаріату ОУН!

Чекав свого друга з УПА (вірніше, на вісточку від нього). Але, знаючи, що мій лист міг до Вас і не потрапити, додаю до нього

замітку. (Листа цього разу передаю через свого племінника Демиденка Василя Івановича і його дружину Інну). Звичайно, великої надії не плекаю. Але ж все-таки промінчик сподівання є...

Будь ласка, замітка:

УПА ДІЯЛА ПОВСЮДИ!

Це незаперечний факт, як і те, що українські націоналісти, безліч їхніх самовідданих прибічників серед українців всього світу в неймовірно тяжких, кровопролитних, на два фронти (з фашистами і більшовиками) умовах, коли чисельність до зубів озброєних харцизяк з обох сторін перевищувала військові сили УПА в сотні (а то й мільйони) разів, зуміли виграти двобій, відстояти незалежну Україну.

Я виявився на боці більшовиків. Але, слава Богові, що він зробив так, що мені випало щастя тривалий час битися з фашистами в одній упряжці з УПА-ОУН, і цим я пишаюся.

Хоча моя підпільна організація безпартійної молоді «Вільна Радянська Україна» (присягу я написав українською мовою, особливо підкреслюючи, що мова йде про вільну Україну, хоча й радянську) ідеологічно була далека від морального духу вояків УПА (правди ніде діти, що було — те було), ми насправді були на боці УПА-ОУН. Я, незважаючи на тяжкий стан здоров'я нас обох з покійною дружиною Анастасією Мефодіївною, постійно підтримую НРУ та ОУН, рішуче засуджуючи міжусобну колотнечу між нашими національними зверхниками Іваном Драчем і Вячеславом Чорноволом та іншими патріотами.

Доводжу до Вашого відома, що моє прізвище, чи хоча б прізвища когось із бойових побратимів можуть знайтися в архівах УПА-ОУН. Наскільки мені відомо з достовірних джерел колишнього КДБ, що один з командирів УПА-ОУН, котрий діяв з нами, в повоєнний час мешкає в Канаді (це був надзвичайно великий конспіратор — все було організовано так, що про підпільну націоналістичну організацію важко щось було вивідати). Наприклад, про те, що Іван Шваля був у нас в Великій Олександрівці керівником однієї з підпільних груп, я дізнався лише в повоєнний час. Тож може дасть Господь Бог, і знайдемо цього народного зверхника.

Бачу, що вам зараз не до таких, як я, хоча за національні ідеї нам перепадає на горіхи, певен, більше, ніж іншим. Але вірю, що постане колись на Україні милій пам'ятник Здоровому Глузду. До того часу мене можуть і знищити. Тож не забудьте спом'янути

і мене. Запевняю вас, що ненька Україна для мене рідніша і від Івана, і від Вячеслава.

Раджу не чубитись, а діло робити.

Іван Єременко —
ветеран Другої світової війни, Голова бюро [Ради] ветеранів 109-ї
гвардійської [Бериславсько-Хінганської двічі Червонопрапорної
ордена Суворова стрілецької] дивізії, 10-го і 18-го гвардійських
корпусів, 5-ї ударної, 28-ї, 44-ї, 53-ї і 56-ї армій, інвалід війни 2-ї групи
[Підпис]

Р. С. Домашня адреса автора замітки:
326130, Херсонська обл. Велика Олександрівка,
вул. Заводська, 3, кв. 13.

Єременко Іван Тимофійович [Підпис]

Р. Р. С. Дуже прошу повідомити, чи одержали мого попереднього листа.

13.10.96 р.

[Підпис]

Ксерокопія. Рукопис.

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСТЬ

№ 255

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. КРАСИЛІВ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ обл.
О. П. МАКАРОВА ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
І. С. ПЛЮЩУ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

29 січня 1992 р.

Уважаемый Иван Степанович!

В данное время парламент Украины обсуждает законопроект о пенсиях военнослужащих и работников органов внутренних дел, а также участников Отечественной войны. И вот некоторые депутаты (в основном из западных областей) стараются подвести под этот закон бывших участников УПА и ОУН как борцов за освобождение Украины.

Во время войны в с. Белая Криница Кременецкого р-на Тернопольской обл. дислоцировалась дивизия СС «Галичина», состоявшая, в основном, из украинцев западных областей. Но были единицы и из Хмельницкой обл. И вот в разговоре с ними [на вопрос], чем они занимались, они объяснили, что их немцы использовали в борьбе против партизан на территории Украины и даже Белоруссии. А со времени освобождения Украины от немцев эта дивизия участвовала в боях против Советской Армии. Совместно с немцами, и командовали этой дивизией немецкие офицеры и генералы. Данная дивизия в боях с Советской Армией была полностью разгромлена и прекратила свое существование. Не так давно этой дивизии по украинскому радио была посвящена радиопостановка, где ее участники изображались как герои и патриоты украинского народа.

Дальше я хочу сообщить о том, что творили оуновцы на освобожденной территории. В 1947–1950 гг. на территории Тео-

фипольського р-на Хмельницької обл. ими було убито ні в чому не повинних 7 чоловік.

Так, в с. Волковці був убитий голова колгоспу Михалков Петро, бригадир колгоспу Полицук Борис, приймачка молока Яцюк Татяна. В с. Шибна був убитий голова колгоспу Мудрук і директор маслозавода Вайновський. В с. Лысогорка була заживо сожжена секретарка сільсовета. Були сожені 3 колгоспні скотні двори з скотом.

А ось що вони творили в селах Кременецького р-на Тернопільської обл., про що було розказано в газеті «Радянська Україна» від 24 жовтня 1990 г., [стаття] була перепечатана в газеті «Червона Зірка», виходячій в Теофіпольському р-ні Хмельницької обл., від 15 листопада 1990 г.* Из вищеуказаної статті видно особи дійсних «борців» за самостійну Україну.

С уважением

пенсіонер, учасник Великої Вітчизняної війни

А. П. Макаров

г. Красилів Хмельницької обл., ул. Калініна, 8-а, кв. 8.

Оригінал. Рукопис.

Додаток до документа № 255

СТАТТЯ З ГАЗЕТИ «РАДЯНСЬКА УКРАЇНА»

Добрі люди, господарі викопують криниці, доглядають і шанують їх, звісно для чого. Ще й повчають невдячних: «Не плюй у колодязь, бо прийдеться з нього напиться».

А ті вовкулаки оскверняли, назавжди споганювали чисту воду навіть не тим, що може, бризкали від злості слиною над цямринами — вони, бандерівці, полюбляли розбавляти джерельне питво людською кров'ю, кидаючи в ті глибокі ями змучених жінок, дівчат, юнаків, дітей...

Одна з таких криниць ще з повоєнних літ не вгамовує спрагу сільчан і подорожніх поблизу дороги, що веде від с. Града Кременецького р-ну до райцентру. Тутешні жителі старшого віку й досі пам'ятають, як оунівці підводою звозили сюди понівечені тіла і звалювали їх у колодязну прірву. Тієї ночі були знищені сім'ї односельців. Серед них подружжя: Ганна й Антон Глови, Марія

* Див. Додаток.

та Захар Третяки з двома немовлятами, молода вродлива Марія Яковська, над якою бандити перед смертю наглумилися, обрізали дівчині коси, а голову облили смолою.

Ця криниця поглинула і мою тещу Варвару Григорівну Мацишину, загинули від рук сокирників і її син Пилип з дружиною Євгенією і моя двоюрідна сестра Парасковія разом з чоловіком Федором Уляновичем Ваврикою та їх чотирирічною донькою, забили і старшого сина Михайла, який тількино повернувся з війни...

На знак вшанування пам'яті односельців, які безневинно стали жертвами бандерівщини, ту страшну криницю на околиці Града нещодавно перетворили на своєрідний пам'ятник. Над самою криницею підвішено три маленьких дзвони, ударяючи в які жителі села нагадують про ті криваві події.

Так само скорботно обставили цими днями ще один колодязь — на високому пагорбі за селом Лідихів, що теж став місцем останнього притулку людей, загиблих від рук банд націоналістів. Над криничним зрубом, де мав бути коловорот, — три дзвони, три хрести, терновий вінок з металу, а за цямринами — слова Тараса Шевченка: «Ріками крові пролили, якби чужі якісь, а то ж свої були».

Так, це місцеві оунівці по-звірячому розправлялися з усіма, хто бодай чимось не догодив їм, потрапив у немилість до них. Тільки в Лідихові ними було вбито 65 безневинних сільчан, в тому числі понад десятеро дітей, а загалом у районі — більше тисячі чоловік.

Про це з гнівом і болем у серце говорили люди, тисячі яких з Лідихова та інших сіл Кременецького і сусідніх районів кілька днів тому прийшли до криниці-могили. Тут відбулися громадська панахида і мітинг, присвячені вшануванню пам'яті жертв бандерівщини.

— Першими, хто опинився на дні криниці, — згадував, виступаючи тут, заступник голови місцевого колгоспу ім. Пархоменка С. П. Краєвський, — були моя незабутня вчителька Катерина Степанівна Качаровська, її семирічна донька і старенька мати. Чим же вони завинили перед оунівцями?..

Це саме запитання повторив колишній фронтовик, голова ради ветеранів війни та праці с. Лідихів А. П. Бондар: «Кого з активістів бандерівці не знищили кулями, то дорубували лопатами. Так загинув мій рідний брат Дмитро Бондар, перший секретар комсомольської організації, так обірвалося життя комсо-

мольця Степана Козака, Василя Савинського, всього 12 чоловік за одну ніч... А в чому була вина цілої сім'ї церковного старости О. І. Остапчука та його дружини Марії Михайлівни? Вони та їх доньки — Олександра, Марія, Ганна — всі загинули. Казали, що одна з дівчат познайомилася з молоденьким червоноармійцем, — і за це знищити всю родину?»

— Ні страхітливих злочинів, ні безневинно пролитої крові не прощає пам'ять, — сказав на мітингу перший секретар Кременецького райкому партії І. І. Курницький.

— Деякі ж політичні сили нині намагаються реабілітувати УПА і навіть висувають пропозиції спорудити пам'ятники «полеглим у боротьбі оунівцям», і, насамперед, Степану Бандері, видаючи їх бандитський терор за «національно-визвольний рух», спрямований проти сталінщини. Прикриваючись лозунгами перебудови й демократизації, деструктивні сили дедалі активніше ведуть свою руйнівну роботу, вчиняють акти вандалізму.

І на мітингу пролунали заклики зупинити каламутний потік вседозволеності, не допустити, щоб сіявся розбрат.

**Б. Сінкевич,
кор. «Радянської України».**

Газета «Радянська Україна». — 1990. — 24 жовтня.

Оригінал.

№ 256

ЛИСТ ЖИТЕЛЯ с. ЧЕМЕРІВЦІ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ обл. І. РИБАЧИНСЬКОГО ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВОЯКІВ УПА

31 січня 1992 р.

Шановний Іване Васильовичу^{*}!

Щораз, проходячи повз братської могили воїнів, які віддали за нас кров і життя в роки Великої Вітчизняної війни, задаю собі питання: «За що вони полягли?» Не за те, щоб в Галицькому регіоні їх називали окупантами, а членів ОУН-бандерівців хва-

^{*} Степановичу.

лили як визволителів. Про це звучало з вуст деяких депутатів-зверхпатріотів типу «пані» Скорик на сесії Верховної Ради України минулого тижня. За задумом таких депутатів [слід] давати пенсію членам УПА. Вони ж — «ідейні» воїни за Україну.

Приклад 1.

Прийшов чоловік [після] контузії додому з фронту, мав на собі солдатську шинель. Прийшли вночі «визволителі» з тризубами: «Давай шинель». Не дав. На очах жінки і дітей розстріляли з автомата. Тепер же: «Давай пенсію».

Приклад 2.

Охоронець гетто з євреями збирав золоті речі у арештованих, а після масового розстрілу виймав золоті зуби у своїх жертв. Це все зібрав у торбинку і втік на Захід. В Канаді купив ресторанчик, став бізнесменом, висилає посилки з Канади. Тепер: «Давай пенсію».

Кожному відомо, що серед «повстанців» переважна більшість були ті, що вижили-пересиділи воєнний час, залишились живими, а багато були забрані примусово і стали на стежку бандитизму, а не з якихось ідейних переконань. Про це не хочуть знати сучасні «вчені» історики, деякі «журналісти».

В той же час [як] до уваги не брати членів груп самоохорони, які захистили тисячі жителів Галичини від мародерства, підпалів. Де тут здоровий глузд? Або ще одне. Намагаються домогтися депутати-«зверхпатріоти» розсекречення архівів колишнього КДБ з метою виявлення агентури в ті часи. Мета — розгорнути-розпалити криваву помсту і повторити грузинський варіант. А в регіоні зброї не бракує.

Ще один мотив — не надавати охорони відповідальним урядовим особам. Тут приціл можна [по]бачити і сліпому.

Питається: невже серед депутатів немає людей з холодним розумом. Адже не всі депутати пристосувалися, перефарбувалися?

Іван Рибачинський

31/І-92 р.
с. Чемерівці на Хмельниччині.

Оригінал. Рукопис.

**ЛИСТ-ЗАЯВА ЖИТЕЛЯ м. ПОЛОННЕ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ обл.
І. Г. ЩЕРБАТЮКА ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
І. С. ПЛЮЩУ ЗА РЕАБІЛІТАЦІЮ ОУН-УПА, З ПРОХАННЯМ
ПРО НАДАННЯ ІНВАЛІДНОГО АВТОТРАНСПОРТУ**

22 жовтня 1992 р.

Голові Верховної Ради України пану Плющу І. С.

від інваліда 2-ї групи
Щербатюка Іллі Григоровича,
проживаючого за адресою: Хмельницька обл.,
м. Полонне, Привокзальна, 9, кв. 75.

ЗАЯВА (ПРОСЬБА)

Я з 1939 р. в організації ОУН. Виконував доручення, що були на мене покладені, а саме: за польської окупації — розповсюдження листівок і збір грошей для організації. За першої радянської — затишшя і конспірація. За німецької були вже терористичні акції: насакували на німецькі господарства, забирали коней, свиней для Української Повстанчої Армії, це 1942–1943 рр. Пропаганда серед населення приховувати все від німців, за невіїзд молоді до Німеччини, листівки тощо. З березня 1944 р. — глибоке підпілля зі зброєю. 1945 р. був у відділі УПА сотника Паливоди на терені Тернопільської обл. З 1946 р. був тереновим кущовим. Це кільканадцять сіл. Звітував про настрої населення, про боротьбу ОУН-УПА, про акції влади, НКВС, розповсюдження листівок і т. і.

Це була дуже тяжка боротьба. Можна порівняти: як день і ніч на передовій з розвідкою — з 1944 до 1950 рр. 8 липня 1950 р. я був тяжко поранений в ногу, застрелитись мені не пощастило. Не маючи іншого виходу, я 11 липня зголосився в сільський раді, а 12 липня мене забрали в район, після — в Тернопіль, у лікарню. Після лікування виписали в своє село. Все було знищено, родина вивезена в Іркутську обл. 1952 р. я почав працювати, щоб прожити. Не мав я спокою від КДБ. Виїхав в 1971 р. в Хмельницьку обл., у м. Полонне.

Нога моя не давала мені спокою, часто рана відкривалась. Дійшло до того, що 1984 р. мені її ампутували вище коліна. Тепер я маю мінімальну пенсію. Я не вимогливий і так живу. Зв'язок мій зі світом — це радіо і газети. Більше я не можу десь далі

рухатися. В цей, ювілейний рік ОУН-УПА, я — інвалід цієї організації, прошу забезпечити мене транспортом. Інваліди війни, інваліди організації були раніше і зараз забезпечені «Запорожцями» безплатно. Інваліди з дитинства через війну також мають пільги. Де ж мені притулитися?

Я раніше мовчав. А тепер Україна незалежна, свій уряд, я маю право просити, щоб мене забезпечили якимось транспортом. У мене ще й друга нога під загрозою, аж страшно подумати, що може статись.

Пане Голово, панове депутати!

Прошу з розумінням поставитись до моєї просьби. Пишу в день Св[ятої] Покрови, 14 жовтня.

З повагою

І. Щербатюк

Оригінал. Рукопис.

№ 258

ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ обл. І. ВОРОНИ ДО ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

1 січня 1993 р.

Шановна Верховна Радо України!

Остання в 1992 р. сесія Верховної Ради після гарячих дебатів не прийняла Закон про пенсіонерів і ветеранів війни. На сесії обговорювалось питання про національне примирення. З цього приводу хочу виразити свою думку [і] багатьох-багатьох ін[ших] жителів України, з якими довелося розмовляти.

Таку думку:

1. Пан Яворівський сказав, що до нац[іонального] примирення прийти легко, досить здійснити спільний круїз по Дніпру. Але чому б не спитати з цього приводу ветеранів війни? Ось що пише про нац[іональне] примирення з бандерівцями газета «Ветеран»*.

2. Нападаючи на СРСР і Україну, Гітлер мав 5-ту колону, яка складалася переважно з петлюрівців, мельниківців, бульбівців та інших запроданців. Вони закидалися на парашутах в червоно-

* Не додається.

армійській уніформі, здійснювали диверсії, вбивали командирів, коректували [артилерійський] вогонь. Нам доводилося виловлювати цих парашутистів походженням з Перемишля, Львова, Дрогобича, Самбора, Станіслава, Тернополя, Стрия, Коломиї. Як можна з ними миритися?

3. Відступаючи через Львів, Ровно, Стрий та інші міста Зах[ідної] України, прикордонні регулярні війська і приписники одержували кулі в потилиці з горищ, з-за рогу і навіть з вікон. Хто вони, ці вбивці? Кому [до]помагали вони? Чи є ці люди, з дозволу сказати, героями національного руху? Чи можна і як з ними миритися?

4. Чому не спитати рідних, тих медиків, вчителів, сільрадівських, фінансових працівників, замучених страшними тортурами, тіла яких бандерівці так ховали, що й кадебісти так не вміли?

5. Коли всі чоловіки пішли боронити землю від фашистів, бандерівці воювали в тилу проти жінок, стариків і дітей, підлітків самоохорони.

6. З початком війни «посланці» з тризубом на чолі ліпили плакати і закликали боротися проти жидо-більшовиків, підтримувати уряд України під проводом Ст[ефана] Бандери зі столицею у Ровно. Розкидали прокламації з зображенням СРСР (три срулі і 1 руський). А тепер шукають підтримки і примирення серед євреїв?

7. Молодчики з тризубом на кашкеті допомагали стерегти гетто і гнали до ями євреїв, знову ж таки ті з жовто-блакитними петлицями і пов'язками на рукавах. Ще живуть ті, хто власними [очима] бачив, хто чудом вцілів. То це герої нац[іонального] ви[звольного] руху? Як з ними миритись?

8. Вояки з тризубами на чолі разом з німцями по Проскурівському шосе йшли на схід з вигуками «Слава Україні, слава Героям!» Потім тікали разом з фашистами в Латинську Америку, Австралію, Канаду, а потім — в США, Швейцарію, створюючи діаспору.

9. Чи можна миритись з тими, хто змушував комсомольців на колінах співати «Ще не вмерла Україна», складену як альтернативу до польського «Єще Польська не згинела...»

10. Чи запитати тих, хто відбував строк за бандерівців, які розбрелися з «криївок» по різних областях України, ризкуючи ночами по хатах, вимагаючи підтримки. Чи хочуть миритися з бандерівцями ті, хто сидів?

11. Як примиритися з випускником Львівського університету Дмитерком, який оголосив себе братом Любомира Дмитерка, викладав німецьку в Кам'янець-Под[ільському] ІНО, організовував і проводив ювілей Гітлера, шпигував за студентами і викладачами, які боролися з фашистами, видавав їх німцям. Підпільники були розстріляні там, де 80 тис. євреїв?

12. Як примиритися з [вояками] УПА з дивізії СС «Галичина», які воювали проти нас під Бродами, ловили наших солдат, забирали форму і зброю для того, щоб діяти від імені Червоної Армії. Тіла таких солдат дівали невідомо куди. [Робили так], що і КДБ так не вміло. Так пропав не один солдат в районі Торського, Марзнівки, Людвиківки і в інших місцях Тернопільщини.

13. 60-та Армія врятувала польські села за Сяном, які бандерівці вирізали до ляльки. І з цими головорізами миритись?

14. Чи можна миритись з бандерівцями, які вбили генерала Ватутіна, який визволяв Київ і Україну? Спитати б тих, хто під кер[івництвом] Ватутіна воював.

15. Бандерівці вбили і Кузнецова, який боровся з німецькими окупантами на Україні. Зараз вони намагаються це вбивство показати як акцію катєбістів. А чому ж пам'ятник зняли?

16. Бандерівець, що влився в наше поповнення, пустив гранату-лимонку під ноги командира б[атальйон]на м[айор]а Рабіновича не випадково.

17. Кров дітей, кинутих під лід у Дністер, у криниці, що зараз хочуть показати як справу КДБ. Зняття з живого голови колгоспу шкіри з написом: «Всім так буде...»

Вбивство матері на очах 2 дівчаток, що заступили маму. Замучена жінка з відрізаними грудьми на Молотківському полі на Тернопільщині. Розправа не з однією жінкою, що просили хліба 1946 р. Ну, маса інших прикладів підтверджують слова Бандери: «Наша влада повинна бути страшною...» Удавки з колючого дроту — це їхні методи...

1 січня 1993 р.

Ветеран війни і праці

Іван Ворона

м. Кам'янець-Подільський, вул. 30-річчя Перемоги, 384.

Оригінал. Рукопис.

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. ШЕПЕТІВКА ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ обл.
Д. Й. ПОЛІЩУКА ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ Л. М. КРАВЧУКУ,
РАДНИКУ З СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЕТЕРАНІВ
ВІЙНИ І ПРАЦІ З ПРОПОЗИЦІЯМИ СТОСОВНО СТАТУСУ
ВЕТЕРАНА ВІЙНИ**

10 січня 1993 р.

Президенту України,

Раднику з соціального забезпечення ветеранів війни

Надсилаю свої міркування і пропозиції до проекту Закону «Про соціальний захист ветеранів війни» на території України.

Після довгих зволікань нарешті винесено на пленарне засідання VI сесії Верховної Ради України 18 грудня 1992 р. на обговорення в першому читанні питання Про проект «Закону про соціальний захист ветеранів війни і праці». Проте замість ділового обговорення цього питання точилися гострі політичні баталії навколо простого питання: хто такий ветеран і кого можна називати цим словом? В результаті винесений на обговорення законопроект вже в котрий раз забуксував.

I. В українського народу немає однозначної згоди відносно визначення учасників бандерівської УПА, яка була сформована, обмундирована, озброєна та навчена німецько-фашистським вермахтом, воювала в союзі з гітлерівськими фашистами проти радянських військ (у складі яких було багато українців зі східних областей України). Бандерівські військові угруповання УПА не наближали, а фактично віддаляли довгожданий День Перемоги над чумою світу — гітлерівським фашизмом. Якщо розглядати УПА в цілому, то це було озброєне бандерівське формування, в якому поряд з рядовими вояками (які добросовісно виконували волю своїх провідників) були жорстокі карателі, кати українського народу, прислужники гітлерівців, які вбивали, вішали, спалювали ні в чім не винних людей, вкидали їх живими у колодязі, живцем перерізали навіпil пилкою, знищували цілі українські сім'ї, грабували освячені золоті і срібні речі з православних церков.

Ще є багато живих свідків цих страхітливих дій, і народ не забув їх. Народ України не можна ошукати, як хочуть зробити звичайною безсоромною брехнею деякі депутати Верховної Ради України від західних областей: В. Чорновіл, Поровський, Горинь,

Гудима, Швайко, С. Хмара, Чобіт, Яворівський, Павличко та інші горе-брехуни, придумавши, що бандерівські угруповання начебто одночасно вели героїчну боротьбу на два фронти: як проти радянських військ, так і проти німецько-фашистських загарбників. При цьому замовчують беззаперечні факти і не хочуть та і не можуть для доказу пояснити:

1) Чому свіжосформована дивізія СС «Галичина» була послана в бій не проти німецько-фашистських військ, а проти радянських?

2) Вояки УПА вбили героя-розвідника М. Кузнецова, генерала Ватутіна і багатьох інших, проте не знищили жодного генерала німецьких військ.

3) Чому вже після цілковитого розгрому фашистських загарбників бандерівські угруповання не перейшли до мирної праці, а аж до 1950 р. вели шалену, агресивну збройну боротьбу проти мирного українського населення в нашому тилу — тероризували місцеве українське і польське населення, знищили десятки тисяч ні в чому не винних людей, продовжували грабувати колгоспні комори, майно, худобу. Спалювали хліб, знищували молотарки, терористичні варвари [з] УПА вбивали, вирізали і спалювали партійних і радянських працівників, охоронників, голів колгоспів і сільрад, вчителів сільських шкіл, культпрацівників, про що багато розповідають газети, наприклад, «Подільські вісті» № 139 від 29 вересня 1992 р. та інші.

Висновок: На мій погляд, який би син не був злочинець і негідник перед суспільством, проте його рідними (матір'ю, батьком та іншими) з жалю він буде оцінюватись вже не так суворо й низько, як це є в дійсності.

Тому Верховна Рада України не повинна заперечувати місцевій владі західних регіонів визнавати своїх співгромадян учасниками і ветеранами війни тільки тих вояк з УПА, які реабілітовані і не творили злочинів проти народу України. Практично таке становище вже існує в західних областях, де пільгами користуються тільки бандерівські вояки УПА, а загальновизнані ветерани війни, які дійсно захистили і відстояли Батьківщину від гітлерівської навали, пільгами не користуються. Вони з героїчних переможців війни стали «окупантами» на рідній землі й у власному домі. З них знущаються, зривають заслужені нагороди. Дійшло вже до того, що познімали пам'ятники героям М. Кузнецову та Медведєву, а в м. Львові головний проспект Миру перейменували на вулицю Степана Бандери. Зруйнували музей партизанів у м. Рівному.

Вочевидь, свій головний злочинець з УПА у більшій пошані за всіма любий і дорогий мир.

Обілити явних злочинців з УПА, приписавши їм не існувавший корисний «героїзм», як це пропонують західноукраїнські депутати, буде наругою над дійсними захисниками Батьківщини і образою для українського народу взагалі і особливо [для] 20 східних областей та Криму.

II. На сесії Верховної Ради України також пропонували, щоб учасникам війни пільги і пенсії встановлювати відповідно до часу перебування особи на війні. Проте це було б невірнo. Адже учасники, які були на війні у прислузі, при продовольчо-фуражному постачанні, в матеріально-технічних частинах, штабні писарі, юристи та штатні нагівтиловики за весь 4-річний період війни могли менше винести лиха і страждань, ніж солдат-боєць на передовій за один місяць чи за менше часу. Так, наприклад: в прифронтову місцевість прибув залізничний ешелон з поповненням для діючої фронтової частини. Там він піддався сильно-масованому бомбардуванню та артилерійсько-ракетному обстрілу, і закономірно, що частину живого складу було вбито, інших поранено. Серед поранених після лікування деякі стали інвалідами різних груп, інші — непридатними для несення військової служби на фронті. Виходить, що такі потерпілі не будуть відноситись до середньо-нормальних інвалідів та учасників війни, бо вони фактично не встигли взяти нормальну участь у бойових діях, як були понівечені. Звичайно, що це буде абсурд надуманий — з бездушністю.

III. Вимушене перебування в полоні слід враховувати як військову службу.

IV. В сусідній Білорусії тих учасників війни, яким минуло понад 70 років, прирівняли до інвалідів війни. Вважаю, що в Закон України також необхідно внести таке положення: «Учасники війни віком понад 70 років, або (понад 75 років), які стали інвалідами 1-ї чи 2-ї групи від травм чи загального захворювання, прирівнюються до інвалідів війни». Цим дещо буде поліпшено важкі умови життя учасників війни, інвалідність яких сталася внаслідок захворювань, викликаних тяжкими умовами, перенесеними на війні. Таких інвалідів залишилось дуже мало.

Прошу названі 4 пропозиції врахувати в проекті Закону.

З повагою до вас, від імені 9 учасників війни*

[Підпис]

Поліщук Дм. Йос.

* Прізвища в листі не названі.

Моя і наша адреса: 281040, м. Шепетівка Хмельницької обл., вул. Садова, 68.

Відповіді на лист не надсилати. Бажано врахувати пропозиції.

Оригінал. Рукопис.

№ 260

**ЛИСТ ГРУПИ ВЕТЕРАНІВ З м. КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ
ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ обл. ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
З ПРОПОЗИЦІЯМИ ПРО ІНДИВІДУАЛЬНУ РЕАБІЛІТАЦІЮ
УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

15 січня 1993 р.*

До Верховної Ради України

Шановна Президіє Верховної Ради,
шановний Голово Президії Іване Степановичу Плющ,
шановні депутати!

Ми, група ветеранів Великої Вітчизняної війни та праці м. Кам'янця-Подільського та району, уважно прислухаємось до тих дискусій, що мають місце на сесіях Верховної Ради та поза її стінами. Нас не дивує багатоголосся та розмаїтість думок. Це нормально у суспільстві, що демократизується. Нас дивує інше — намагання деяких новоявлених демократів очорнити нашу історію, принизити і зганьбити перемогу нашого народу над німецьким фашизмом; шалена, цілеспрямована і скоординована кампанія (у тому числі і у Верховній Раді) по реабілітації ОУН-УПА. Вона розпочалась давно. Досить згадати виступ голови Дрогобицької міської Ради М. Глубиша на відкритті пам'ятної стели «на честь» дивізії СС «Галичина». Цей виступ (він загальновідомий) був настільки одіозним, що багато прибічників РУХу, ДПУ, РУП змушені були в пресі відмежуватись від нього. Львівська прокуратура порушила проти Глубиша кримінальну справу. А що далі? Очевидно, справа спущена «на гальмах».

Тепер надходять вимоги від покровителів та спадкоємців учасників ОУН-УПА надати їм статус ветеранів війни. Більшого блюзнірства придумати важко.

* Дата вхідна.

Висувається версія, що, мовляв, УПА воювала на два фронти: проти фашистської Німеччини і радянського імперіалізму. Хіба це не особливий «героїзм»? Якщо жорстока боротьба ОУН-УПА проти радянського народу широко відома сучасникам, то боротьба проти німецького фашизму покрита таємницею і не виходила за рамки окремих непорозумінь, що бувають між союзниками, про що мова піде далі.

Давайте подивимось правді у вічі:

1. У м. Криниця під Краковом при участі Р. Шухевича (майбутнього головнокомандуючого УПА) сформовані з учасників ОУН диверсійні батальйони «Нахтігаль» та «Роланд», що увійшли до складу диверсійного полку «Бранденбург», який підкорявся «Абверу» — головному німецькому органу військової розвідки і контррозвідки. Ці формування прийшли на Західну Україну на початку війни разом з німцями, і про їх криваві злочини у Львові, Золочеві та інших містах загальновідомо.

2. Як дивізія СС «Галичина» могла боротись з німцями? Основний командний склад у ній був із німецьких есесівців. Це просто «диво у решеті». До речі, такі дивізії були сформовані і у Прибалтиці, які активно діяли проти радянських військ, і про це широковідомо.

3. Про створення УПА було заявлено у 1943 р. (третьому році війни). Її кістяком стали бойовики із «Нахтігалю», рештки розгромленої радянськими військами дивізії СС «Галичина», німецькі пособники, що втекли зі фашистами із звільнених територій. Правда, в УПА вступила значна частина заляканих бандерівцями та обдурених націоналістичною демагогією селян, молоді, які переховувались від відправлення у Німеччину. Вплив на формування УПА мали також безпідставні репресії радянських органів у 1939–1941 рр. Частково в УПА потрапили і радянські воїни, що опинились в оточенні, повіривши пропаганді, що УПА буде боротися з фашизмом; вони частіше всього втікали до радянських партизанів і вороже ставились до фашистів. Це, в основному, вони, усупереч категоричній забороні керівників ОУН-УПА, нападали на невеликі об'єкти окупантів, окремих гітлерівців, які з'являлись в зоні їх дій. Такі поодинокі виступи викликали лють у керівників УПА. Як зазначалось у директиві оунівської служби безпеки від 27 жовтня 1943 р., «особливу увагу треба звернути на самовільні виступи членів УПА проти німців, застосовуючи карні методи, аж до розстрілу».

4. УПА сформувалась в Західній Україні за 1200–1500 км від фронту у глибокому тилу фашистських військ. З ким же ця армія мала воювати? Кожній неупередженій людині зрозуміло, що вона призначалась для боротьби з радянськими партизанами, що за-попадливо і робила. Яскравим прикладом є дії т[ак] з[ваного] «партизанського» загону Т. Бульби.

В інструкції головнокомандуючого УПА Р. Шухевича у серпні 1944 р. сказано: «Ми повинні прагнути, щоб жодне село не визнавало радянської влади. УПА повинна діяти так, щоб усі, хто визнав радянську владу, були знищені. Я повторюю, не залякувати, а знищувати! Не треба боятися, що люди проклянуть нас за жорстокість. Нехай із сорока мільйонів залишиться половина — нічого жажливого у цьому немає».

Під час відступу німецьких військ з України адмірал Канаріс (шеф «Абверу») особисто дав вказівку для створення націоналістичних збройних банд для продовження боротьби проти радянської влади.

Враховуючи, що значна частина учасників УПА була жертвою обману, органами УРСР була оголошена амністія. Більшість учасників УПА з'явилися із повинною чи просто залишили її ряди. Ті, які відчували вину, будучи зв'язані конкретними злочинами, залишились у т[ак] з[ваних] боївках, сформували районні, окружні та крайові «проводи», заховались у бункерах, виходячи у «рейди» темними ночами, тероризуючи радянських людей, виконуючи вищезгадану вказівку Р. Шухевича.

Нині їх адепти хочуть зробити з них героїв, надати пільги за те, що деякий час сиділи в сирих бункерах, блукали ночами по лісах і полях, вбивали беззбройних людей, а тих, хто мав зброю, намагались вбити із засідки, чи у спину. Особливо у цьому відзначалась СБ (служба безпеки), яка існувала на всіх рівнях оунівської ієрархії і творила суд скорий і неправий, у тому числі і над тими, хто залишив ряди ОУН-УПА.

Може виникнути питання: звідки нам це відомо? По-перше, ми були сучасниками цих подій, їх очевидцями або свідками наслідків. Ми знаємо багатьох потерпілих і тих, які були по той бік барикад. Про це знають більшість ветеранів праці західних областей, і вони скажуть правду, якщо їм не будуть показувати кулаки з-за спини, чи зашморг на шиї, як це вміють робити деякі молодчики з т[ак] з[ваних] «загонів охорони», що існують невідомо за яким законом.

У жовтні — грудні 1969 р. в с. Красне Буського р-ну у відкритому судовому засіданні Львівським обласним судом розглянуто кримінальну справу зі звинувачення групи оунівців з 6-ти осіб (боївка «СБ», ватажком якої був Круп'як Дмитро). В ході судового розслідування було доведено, що ці особи протягом 1944—1945 рр. вбили і по-звірячому замордували понад 200 мирних громадян, здебільшого жінок та дітей, спалили тисячі садиб. У судовому процесі виступили 50 потерпілих та 150 свідків. Правда, уникнув відповідальності лише Круп'як, який на той час успішно займався комерцією у м. Торонто.

По-друге, про чорні справи ОУН-УПА раніше досить детально писала наша преса на основі архівних документів. Місцеві газети про це друкували статті ще 1–2 роки назад. У 1990 р. Хмельницька обласна газета «Радянське Поділля» в № 172, 173, 175 за 7, 8 та 11 вересня опублікувала статтю під назвою «Вимушений тимчасовий захід» (з архівів Комітету Держбезпеки Української РСР), в якій документально доводиться, що служба ОУН-УПА на користь німецьким фашистам — то не «вимушений тимчасовий захід», а цілеспрямована систематична діяльність проти українського народу, починаючи з 1938 р. і до розгрому фашистів.

У 1991 р. ця ж газета помістила серії статей під рубрикою «Антигерої вітчизняної історії», де йдеться мова про Є. Коновальця, С. Петлюру, Р. Шухевича на підставі конкретних документів. Ряд матеріалів надрукувала міськрайонна газета «Прапор Жовтня». Ці матеріали і лягли в основу цього листа.

Кам'янецьчина, як і вся Хмельницька область, межує з областями Західної України. Тому в 1944—1952 рр. у нас часто з'являлись непрохані «гості» з-за Збруча. Ходили вони спочатку групами по 20–40 чоловік, озброєні автоматами, гранатами, пістолями, чинили терор проти представників радянської влади, руйнували громадське майно. Пізніше по 3–4 чол[овіки] бродили темними ночами по лісах та ярах, заходили до окремих хат, що скраю, розпитували про становище у селі, іноді говорили про соборну Україну, брали, що потрібно, і під загрозою смерті наказували мовчати. А потім шантажували: говорили, що якщо ви не заявили про нас в перший раз, то тепер уже пізно, вас репресує влада, якщо раніше не знищимо ми. Так створювалась мережа пособників. Ось тільки декілька прикладів «бойових подвигів» цих бандбоївків на Кам'янецьчині:

— у 1944 р. в с. Збруч вбиті голова колгоспу Ф. Й. Маленко, голова сільради О. С. Шидловський, дільничний працівник міліції

Я. Паладюк, активісти села Літовцев, Брушневський, Усата, Козак; — у 1944 р. 24 листопада у смт Чемерівцях підбито легкову машину, вбито начальника цукротресту — жінку;

— у тому ж році 16 жовтня в с. Княжпіль вбито секретаря колгоспу, поранено бухгалтера, 5 грудня в с. Бережанка тяжко поранений голова сільради Деницький;

— у 1946 р. убиті голова сільради в с. Завалля К. Цимбалюк та голова колгоспу в с. Кізя Прокопелюк;

— в с. Підпилип'я в серпні 1947 р. вбитий голова колгоспу К. М. Спасюк (нині колгосп носить його ім'я), 29 серпня того ж року на х. Волохи вбита ланкова колгоспу З. Д. Фурман (на сьомому місяці вагітності) за те, що виступила свідком проти бувшого шуцмана Срібняка, який виявився зв'язковим ОУН.

Ці та ряд інших фактів описані в міськрайонній газеті «Прапор Жовтня» за 25 червня 1991 р.

У 1949 р. бандерівці пограбували магазини в с. Нагорянах та Кадиївцях. Пограбовані товари пізніше були знайдені в їх бункері. В Кам'янці-Подільському на вул. Шевченка, 3 проживає Змаєва А. Н. Раніше вона жила в Тернопільській обл., батько працював в райвиконкомі. Бандерівці серед ночі забрали батька та її 10-річного сина. Батька знайшли вбитим, а про сина і досі немає відомостей.

Таких фактів багато по кожному району Хмельницької та Житомирської областей, не кажучи вже про області Західної України.

Тепер декілька слів про ідеологію націоналізму, яка нині деякими відкидається взагалі як суспільне явище, навіть окремими депутатами Верховної Ради. Доводилось не раз слухати по радіо виступи пані Л. Скорик, яка заявляла, що націоналізм — це патріотизм. Але це, м'яко кажучи, абсолютна неправда. Лукавлять пані Скорик та її однодумці.

Звернемо увагу на т[ак] з[вані] «вишкільні матеріали», на яких виховувались учасники ОУН-УПА (їх часто носили в сумках керівники боївок). Подається скорочено, мовою оригіналу, підкреслення наші.

Ось 10 заповідей українського націоналіста (декалог): 1) «Здобудеш українську державу, або загинеш в боротьбі за неї»; 5) «Помстиш смерть Великих Лицарів»; 7) «Не завагаєшся виконати найнебезпечнішого чину, коли цього вимагатиме добро справи»; 8) «Безоглядною боротьбою сприйматимеш ворогів твоєї нації». А ось і пояснення до «Декалогу»: націоналістична мораль — мораль завойовника, повна трудів, невигод і небезпек, мораль здо-

бувчих чинів, мораль героїська... В боротьбі з ворогами, що стоять на перешкоді нашого шляху до мети, «безпощадні».

Далі прикмети націоналізму (подаємо дуже скорочено, пропускаючи пояснення більшості термінів. Підкреслення наші): 1) догматизм...; 2) Фанатизм...; 3) Ілюзіонізм...; 4) Романтизм...; 5) Аморальність...; 6) Творче *насильство*...; 7) Ініціативна *меншість*. Ініціативу держави в нації має вся ініціативна меншість, а ніколи маса...; 8) Гераклізм. Це рішення жертвувати теперішнім щастям за вічне щастя... ОУН бореться за *сильну державну владу* в руках вождя нації...

Оунівська газета «Голос» за 13 листопада 1938 р. у статті «Наші справжні союзники» писала: «Два європейські народи — німецький і український на основі незаперечних даних є природними союзниками. Обидва молодих народи зустрінуться перед світом у військовому союзі...» (Ці виписки зроблено з документів, відібраних у архівах доктором історичних наук В. Масловським і кандидатом історичних наук В. Помогаєвим і опублікованих Кам'янець-Подільською газетою «Прапор Жовтня» в № 95 від 8 серпня 1991 р.).

Ось який «демократизм» лежить в основі «української національної ідеї». Звичайно, час йде, і обставини змінюються. Сьогодні послідовникам «національної ідеї» не вигідно згадувати про ідеологічні підвалини ОУН-УПА, проте вони намагаються створити ореол навколо згаданих вище «Великих Лицарів» і для цього не гребують ніякими засобами, керуючись, по суті, принципами «Декалогу» та іншими вишкільними документами, що вище названі.

Принципове значення мають документи, що цитуються у згаданій статті «Вимушений тимчасовий захід?», написаній на матеріалах КДБ УРСР. Ось тільки декілька наведених там фактів:

Із свідчень полковника «Абверу» Ервіна Штольце 25 травня 1945 р.: «Після вербування Мельник виклав свій план... В основу плану поставив налагодження зв'язків українських націоналістів, які проживали на території тодішньої Польщі, з націоналістичними елементами на території Радянської України для проведення шпигунства і диверсій...» І далі: «“Абвер” активно використовував українських націоналістів у ході всієї війни проти Радянського Союзу. З числа їх формувались загони для боротьби з партизанами, залучалась агентура для закидання за лінію фронту».

Із свідчень полковника Мюллера Зігфріда, керівника відділу «Абвера» від 19 вересня 1945 р.: «...в жовтні 1944 р. начальник “абверкоманди-202” капітан Кірн встановив зв'язок з проводирями

південного штабу УПА... Командування УПА дало згоду на спільне проведення з німецькою розвідкою підривної роботи в тилу Червоної Армії... На початку грудня 1944 р. до Кракова прибув Степан Бандера..., він особисто інструктував Даниліва (справжнє прізвище Гриньох Іван, бувший капелан "Нахтігаль"), а також підготовлену ним агентуру..., диверсійна робота в тилу Червоної Армії проводилась при повній згоді Бандери і під керівництвом німецької розвідки...»

У цих же документах читаємо, що 27 червня 1944 р. поблизу с. Коханівки Вишневецького р-ну Тернопільської обл. з німецького літака була скинута група агентів-диверсантів в числі 16 чоловік. Семеро з них було затримано, в їх числі керівник — Левицький Владислав Миколайович, 1922 р. народження, уродженець м. Львова. У затриманих були вилучені міни, гранати, толові шашки та інші предмети для диверсій на залізниці Тернопіль — Шепетівка. Всі вони закінчили німецьку розвідувально-диверсійну школу. 7 серпня 1944 р. на території Ободівського і Чечельницького р-нів Вінницької обл. викинуто німцями парашутний десант з 28 чоловік, одягнутих у форму офіцерів і солдатів Червоної Армії для терористичних і диверсійних дій в тилу 3-го Українського фронту. Керівником групи був представник ОУН Муравський Микола Варламович.

А ось ще одна сторона «героїчної» діяльності борців за «визволення України», що у цьому ж матеріалі («Радянське Поділля», № 175 за 11 вересня 1990 р.). З показань Стельмашука Юрія, одного з ватажків УПА (псевдоніми «Кайдаш» і «Рудий») 26 лютого 1945 р.: «У червні 1943 р. керівник південної групи УПА "Клим Савур" — Клячківський Дмитро передав мені усну вказівку центрального проводу ОУН про поголовне і повсюдне знищення усього польського населення... на території західних областей України. Виконуючи цю директиву, ми в серпні 1943 р. із з'єднанням ряду груп УПА на території Ковельського, Любомського, Турійського р-нів Волинської обл... за 29 і 30 серпня... вирізали і розстріляли 15 тис. чоловік, серед них було багато літніх людей, жінок і дітей... Все їх майно розграбували, а господарства спалили... Після того, коли не залишалось ні одного живого чоловіка, викопували великі ями, скидали у них всі трупи і закидали землею. Щоб заховати сліди цієї акції, на могилах ми розпалювали великі багаття. Так ми повністю знищили десятки... сіл і хуторів».

Про цю подію, а також про винищення польського населення в інших районах свідчать А. Гаврилюк, М. Ф. Столярчук, Т. П. Карпук, О. П. Савасюк. Про це доповідали своїм керівникам ватажки оунівських банд «Ярослав», «Явір» та інші.

Ще треба згадати про духовних (релігійних) наставників ОУН-УПА. Нинішній патріарх УАПЦ Мстислав (він же Ст. Скрипник) в м. Рівному 31 серпня 1941 р. разом з тодішніми своїми колегами вірнопіддано підносили хліб-сіль командуючому німецькими каральними військами на Україні генералу Кіцінгеру (див. газету «Волинь» за 1941 р.). А «князь» церкви А. Шептицький і «керівні кола» українського народу (читай: націоналісти) 14 січня 1942 р. писали А. Гітлеру: «Ми запевняємо Вас, Ваше превосходительство, що керівні кола на Україні прагнуть до найтіснішого співробітництва з Німеччиною, щоб об'єднаними силами німецького та українського народів завершити боротьбу проти спільного ворога і втілити в життя новий порядок на Україні і в усій Східній Європі».

Отже, [те], до чого прагнули ватажки ОУН до війни, вони заповідливо виконували під час війни і після неї у тісному союзі з німецькими фашистами, і розмови про «боротьбу на два фронти» нічого не варті. Марні намагання симпатиків ОУН-УПА канонізувати їх верховодів у ролі святих. Як кажуть в народі, «чорного кобеля не відмиєш добіла», як не намагайся.

Ми передбачаємо, що наші опоненти можуть зробити закид, що ми користуємось документами, які опубліковані бувшими партійними і радянськими органами («партноменклатурою»). Але ж, панове опоненти, це *документи*, які мають *найбільшу* юридичну силу, бо це оригінали, на які не може вплинути час. (Людська пам'ять менш тривка, тим більш, якщо це не свідчення очевидців, а суб'єктивні перекази). Всі ці документи повинні зберігатись в теперішній Службі Безпеки України. За два роки вони нікуди не могли подітись. Там таких матеріалів в сто крат більше, ніж опубліковано, не кажучи вже про архіви в областях. Нас тільки дивує, чому за останні роки науковці, не дивлячись на гласність і доступність, мало їх вивчають, а публіцисти не друкують, особливо в центральних газетах України. Зате багато матеріалів про незаконні репресії. Що було, те було. Справа реабілітації доручена Службі Безпеки, вона успішно з цим справляється. Ці матеріали тепер «на поверхні», легко доступні журналістам. Але були ре-

пресії і законні (за державними і людськими законами), про деякі з них йшла мова вище. Істина досягається тільки тоді, коли зважуються *всі без винятків* факти, що стосуються конкретної справи. До речі, тут необхідно нагадати об'єктивну статтю журналіста В. Дрозда «Мифы о доблести и страшная истина» («Правда», № 190 от 17 декабря 1992 г.).

Отже, якщо використані нами джерела, на чиюсь думку, здаються не досить правдивими, то нехай Служба Безпеки України дає мотивоване спростування, а захисники ОУН-УПА доведуть свою правоту незаперечними фактами, а не загальними розмовами.

Верховна Рада раніше, ніж розглядати питання про «статус ОУН-УПА», на нашу думку, повинна створити парламентську комісію з депутатів, юристів, представників правоохоронних органів (Служби Безпеки України, у тому числі), яка б детально вивчила і об'єктивно зважила *всі документи* і матеріали і визначила — хто є хто. Процес реабілітації окремих рядових учасників УПА мусить бути строго індивідуальним. Були такі, що починали війну в рядах УПА, а потім відзначились в партизанських загонах чи в лавах Радянської Армії. Думаємо, що вони давно вважаються ветеранами Великої Вітчизняної війни. Але, якщо допущено окремі помилки, то їх потрібно виправити.

Історію не дозволено нікому переписувати, вона не знає «чорнеток», а відразу пишеться на «чистовик». У нашій історії було багато всього (про це багато вже сказано). Але це наша історія, і кожен в ній має зайняти своє, а не чуже, місце. Досить міфотворення та фальшивих «героїв» і «лицарів».

Ми сподіваємось на розсудливість та набутий досвід народних депутатів Верховної Ради України.

**З пошаною група ветеранів Великої Вітчизняної війни та праці
м. Кам'янця-Подільського та району***

Оригінал Машинопис.

* 20 прізвищ та підписів.

ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ
ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ обл. В. І. БОДНАРА ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ
РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

11 березня 1993 р.*

Шановний Іване Степановичу!

Я учасник війн проти німецьких фашистів і проти японських самураїв. Бачив і пережив багато і пишу Вам чисту, як сльоза, правду.

По-перше. Не дай Бог, Іване Степановичу, виправдати звірства бандерівців. Це всі бачили і знають, як вони, переодягнувшись, знищували — різали, вішали, четвертували вчителів, піонервожатих, різних активістів, в тому числі і тих, які були в Радянській Армії і повернулись додому в те чи інше місце Західної України. А зараз на всіх перехрестях нагло, без сорому і совісті кажуть, що це робили працівники КДБ. Це ж страшна брехня.

Що це за визволителі України, коли вони виступали проти Радянської Армії, яка звільняла Україну від фашистів? А по радіо і телебаченню постійно ведеться розгнуздана брехня. До якого часу це буде? Невже ніхто чесно не займеться слідством?

По-друге. Людям набридло вже слухати брехню Сергія Головатого, Павла Мовчана, Яворівського, Чорновола, Драча, Зайця і їм подібних, які запрудили радіо і телебачення, а в додаток ще з посланих автобусів платних студентиків з Західної України. Звертаючись до депутатів, хочу сказати — схаменіться! Не допускайте цієї отрути, яка летиться в ефірі і на мітингах України! Не вживайте слова «пани». Бо пани віками знущались з українського народу!

Моя адреса:
м. Кам'янець-Подільський,
вул. Лесі Українки, 39.

Боднар Василь Іванович

Оригінал. Рукопис.

* Дата відправлення листа.

**ЗВЕРНЕННЯ УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ
ПАРТІЙ ТА ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ
«СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАСЕЛЕННЯ ОБЛАСТІ ТА ШЛЯХИ
ЇХ ПОДОЛАННЯ» ДО КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
ЗІ СПРИЯННЯ У ВИВЧЕННІ ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ
З ПЕРЕВІРКОЮ ДІЯЛЬНОСТІ ОУН-УПА,
З ВИМОГОЮ ВИЗНАТИ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА
ЯК БОРЦІВ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ**

26 січня 1997 р.

Комісії зі сприяння у вивченні питань,
пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА.

Шановні члени Комісії!

В Україні урочисто відзначено 5-ту річницю відновлення державності, перед тим прийнято Конституцію, в преамбулі якої чітко й однозначно записано про нашу спільну відповідальність перед Богом, попередніми, нинішніми і прийдешніми поколіннями.

Задовго до 24 серпня 1991 р. сотні тисяч українців у лавах ОУН-УПА боролися за свободу й незалежність України. Всім світом, а найголовніше — власним народом визнано український рух опору, що проявився у формі Української Повстанської Армії, національно-визвольною боротьбою нашого народу, боротьбою за постання Української Самостійної Соборної Держави.

Тисячі учасників цієї боротьби після років окупації і терору, живуть серед нас і, незважаючи на свій похилий вік, працюють для зміцнення державності, але після 5-ти років існування незалежної держави України влада так і не спромоглася визнати учасників ОУН-УПА борцями за волю України, не говорячи вже про належне вшанування на державному рівні їхньої боротьби. І тепер, коли Україну прийнято у Раду Європи та її інституції, таке ставлення до повноправного члена Конфедерації Європейських ветеранів II світової війни — Братства ОУН-УПА — не може не викликати здивування в усьому світі.

Тому ми, учасники конференції політичних партій та громадських організацій державницького спрямування «Соціальні проблеми населення області та шляхи їх подолання», в роботі якої взяло участь 200 чоловік, в тому числі депутати ВР України Ра-

тушний, Рудик, Павловський, заступник голови облдержадміністрації Олійник, завідувачі відділами облдержадміністрації, звертаємось до вашої Комісії з вимогою відновити історичну справедливість відповідним рішенням Верховної Ради та вшанувати учасників ОУН-УПА як борців за незалежність України.

Впевнені, що у такий спосіб буде досягнуто громадянської злагоди у нашому суспільстві, про необхідність якої так часто говорять політики, і ви проявите себе як послідовні захисники Конституції України.

Головуючий на конференції: [підпис]

В. Борейчук

26 січня 1997 р.
280015 м. Хмельницький,
проспект Миру, 92, кв. 21
Володимир Борейчук.

Оригінал. Машинопис*.

* Засвідчено печаткою Хмельницької організації КУН.

ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСТЬ

№ 263

ЛИСТ ЖИТЕЛІВ м. ЧЕРКАСИ П. С. СИЧЕНКА І С. К. ШЕВЧЕНКА НАРОДНИМ ДЕПУТАТАМ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

13 лютого 1992 р.*

До народних депутатів Верховної Ради України

Шановна більшо́сте народних обранців! Як ви спокійно слухаєте антинародну, антилюдську, антигуманну балаканину панів-бандерівців Поровського, Гудими та інших, які настирливо штовхають Вас на прийняття ганебної, ніколи не зрозумілої для чесних людей України постанови Верховної Ради про реабілітацію фашистських прихвостнів — бандерівського руху.

Чому вони, ці пани, розповідають лише тільки про своїх побратимів-бандерівців, бандитів, убивць чесних людей? Чому вони не кажуть про тих дітей, які були послані туди, в бандерівський край, після закінчення педагогічних, медичних, культпросвітніх училищ, сільськогосподарських технікумів, інших навчальних закладів, що [в той час] були розташовані в східних областях України. Вони ж знають, [що] ці діти (молоді люди 17–19 років) посилались туди, щоб навчати і лікувати їх же дітей там, в Львівській, Станіславській, Тернопільській областях.

Навчати їх дітей, як писати, перш за все, слова «тато», «мамо». А цей «тато» в нічний час брав ту чужу дитину і топив в криниці, вішав, різав ножом, як тварину, гвалтував. І тільки за те, що вона народилася в Київській, Полтавській, Черкаській, Кіровоградській, Харківській і інших областях Східної України. А скільки ці ж звірячі батьки перерізали і втопили в криницях

* Дата вхідна.

своїх же громадян, у т. ч. дітей, жінок, людей похилого віку. Лишили їх життя тільки за те, що їх батьків, чоловіків, синів їх односельці обрали головами колгоспів, сільських Рад. [Чим] ці замучені люди були винні перед цими озвірілими бандитами-націоналістами? А тепер пани Поровський, Гудима і деякі інші ярі націоналісти добиваються цих нелюдей реабілітувати і встановити пільги. За що?

Схаменіться, добрі люди, що ви робите, чому ви набрали води в рот і мовчите, слова проти не промовите цим бандерівським обранцям, які іменують себе обранцями народу. Якого народу? Того, який вбивав, різав, вішав безневинних дітей? Коли ви їх, цих убивць виправдаєте — вас і дітей ваших чесні люди України проклянуть!

Коли знайдете час і можливість — зачитайте цього листа на сесії, щоб деякі пани-депутати знали, що про них думають прості люди і самі робіть висновки.

Громадяни:

*Сиченко П. С.
Шевченко С. К.*

Всього 18 осіб*
м. Черкаси, вул. Фрунзе, дім 97.

Оригінал. Рукопис.

№ 264

ЛИСТ ЖИТЕЛЬКИ м. ЖАШКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ обл. Н. С. ДЕМЧЕНКО ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ, КОМІСІЇ З РОЗГЛЯДУ ПИТАНЬ ПРО ПЕНСІЇ І ПІЛЬГИ УЧАСНИКАМ ВІЙНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

15 лютого 1992 р.

Верховній Раді України,
Комісії з розгляду питань про пенсії
учасникам війни і пільги

м. Жашків Черкаської обл.,
[вул.] Ворошилова, 91. Демченко Н. С.

Я, учасник війни, всі 4 роки знаходилась в діючих військах.

* Прізвища не названі.

З увагою слухаю, як проходить 5-а сесія Верховної Ради, і з повагою ставлюся до виступів депутатів. Під час виступу депутата Миколи Поровського я зауважила, як він сердечно захищав учасників Української повстанської армії, і щоб їх прирівняти до учасників війни, які боролися з фашизмом, що нібито Укр[аїнська] Повстанська Армія допомогла тому, що Україна зараз є вільна, незалежна держава і т. д., і т. п.

Мене цей виступ М. Поровського здивував і привів у біль душу мою. Прикро стало за тих наших істинних захисників нашої держави, які проливали кров за свою Батьківщину, а не вбивали наших людей, які проживали в той час в Західній Україні — малих, старих безневинних людей.

Я очевидець цього бандитського вбивства, яким керував С. Бандера. Убивали людей польської національності, католицького віросповідання. Цілі селища потерпали [від] терору бандерівців.

В липні 1945 р. почалася демобілізація військовослужбовців, і я в числі інших теж їхала в колоні на Україну. В Карпатах на нас напала повстанська армія, нас, беззбройних солдатів і офіцерів, обстріляли, убили 8 солдатів, а капітана Кононенка (якого чекала сім'я: 3 дітей і жінка в м. Корсунь-Шевченківському), повісили в селищі неподалік від Ужгорода (назву забула). Оце ті, хто, так сказати, «боровся» за незалежну Україну і за щастя майбутніх українців. В тій перестрільці я була теж поранена, то й досі відчуваю ту «турботу» бандерівців про своїх земляків.

Пан Поровський сам історію повстанської Української армії, мабуть, не знає (молодий ще був), а інформацію про цю армію, певно, отримав з вуст ще досі живих бандерівців, які, користуючись новими обставинами, що зараз склалися в Україні, роблять спроби домогтися прав, пільг як учасникам Великої Вітчизняної війни.

Хоча нас, у[часників] В[ітчизняної] в[ійни], лишилось мало, але ще є очевидці і потерпілі люди, які це все отримали від бандерівської армії і добре пам'ятають цих «добродіїв».

Сподіваюсь, що Верховна Рада досконально розбереться, хто був хто, і дасть їм відповідну оцінку.

Як нині будуть ставити пам'ятники Бандері, то слід би встановити пам'ятник Сталіну і Гітлеру, то це буде справедливо.

[Підпис]

15/II-92

Оригінал. Рукопис.

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. ЧЕРКАСИ І. Г. МАНЬКА ДО ПРЕЗИДІЇ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УПА**

28 березня 1992 р.

В Президиум Верховного Совета Украины

27 марта сессия Верховного Совета направила проект Закона о реабилитации УПА на доработку.

У меня, как гражданина, избирателя и участника Великой Отечественной войны возникают мысли о том, что на сессии депутаты-избранники народа являются членами ОУН и УПА, которые воевали не за «Вільну Україну», а за свое выживание в годы войны.

Как можно реабилитировать тех, кто с оружием в руках воевал против той армии, которая воевала с поработителями всех народов бывшего СССР, а УПА воевала на стороне немецких фашистов. Под Ровно смертельно ранили из засады командующего I-м Украинским фронтом генерала армии Ватутина, а бойцу УПА за это присвоено звание «Героя УПА», о чем сообщалось в 1944 г. в газете УПА.

После войны УПА воевала против своего населения и внутренних войск, партийных и советских органов. Сколько убито и перевешано работников культуры и здравоохранения! Учителей за отказ преподавать в школе «Малу історію України», медицинских работников за отказ в помощи раненым и больным членам УПА, сельских руководителей за исполнение ими гражданского долга по управлению селом или хозяйством. Ведь уничтожались целые заводы, как спиртзавод в с. Частковцы Рудковского р-на, колхозная ферма со всем, что находился в скотнике — в Комарневском р-не [Дрогобычской обл.].

А сколько расстреляно и повешено на пороге собственного дома граждан сел, подозреваемых службой безпеки УПА и ОУН в сочувствии Советам! Этого никто из депутатов не подсчитывал и не упоминал об их злодействе, а вот о войсках МВД и органах [НКВД-КГБ] они расписывают и горлопанят на сессии и митингах во весь голос.

Где же честность и порядочность, почему вы — члены Президиума — об этом умалчиваете и тихой сапой соглашаетесь и принимаете законы? Неужели нет ни одного депутата, который

бы дал честную и откровенную характеристику действиям УПА и ОУН? Ведь еще перед окончанием войны руководством ОУН и УПА были даны рекомендации активным их членам уходить в подполье, устраиваться на работу, вступать в партию КПСС, продвигаться по должности и ждать своего часа и команды. Вот они и дождались, теперь требуют себе особых льгот и условий.

[підпис]

Манько И. Г.

Оригінал. Рукопис.

№ 266

**ЛИСТ ЖИТЕЛЬКИ м. ЧЕРКАСИ М. С. КЛИМЕНКО
ГОЛОВІ ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
І. С. ПЛЮЩУ, ДЕПУТАТАМ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

16 грудня 1992 р.

Ув[ажаемому] Председателю Верховного Совета Укр[аины],
ув[ажаемым] депутатам

Климѐнко М. С., проживающей в г. Черкассы,
участницы В[еликой] О[течественной] в[ойны]

Слушала по радио 16 декабря 1992 г. выступления депутатов... Жаль, не запомнила фамилию женщины-депутата, которая прилагала немалые усилия всячески обелить ОУН, УПА, бандеровцев... Это-де чинил зверства НКВД и свои злодеяния приписывал УПА... Я старше этой женщины и на себе испытала все ужасы войны, а не начиталась и не наслушалась рассказов о ней... Я не сотрудница НКВД, не защищаю никого [из] них. Я медик, лечила раненных, а не убивала.

Неужели эта депутат ничего не знает о том, как ее подзащитные пускали под откос поезда с солдатами, возвращающимися после войны домой?.. Моя родная сестра с 4-мя детьми ждала мужа, получив его письмо, в котором [он] писал: «Слава Богу, остался жив, скоро приеду, ждите...» Ждала, а потом узнала, что бандеровцы пустили эшелон под откос... Ждала несчастная солдатская вдова до самой своей смерти... Ее дети и внуки знают, что не на фронте погиб их отец и дед, [не] от пули немца-фашиста, а его убили «свои», западные украинцы, эти самые УПА-бандеровцы...

Далее. Кто убивал учителей только за то, что они по распределению получали направление в Западную Украину?.. Знаю, как они, если удавалось, убегали от «добродіїв»...

А если, не дай Бог, кто-нибудь воевал на фронте вместе с «радянцями» (ваши выражения) против фашистов, то разве он мог появиться после войны у себя дома? Убьют и всю семью уничтожат...

Видите ли, Вы боролись, т. е. они, УПА, боролись за «самостійну Україну», и им — всепрощение и льготы... Очень трудно старшему поколению примириться с этим. Вы еще додумаетесь поставить им памятники в Восточной Украине!? Ваши эмиссары посещают Черкассы, и вот я своими собственными ушами слышала, как один из них сказал: «Нема у мене автомата, а то б оцих східняків р-т-т, р-т-т», и показал, как бы он с удовольствием разрядил обойму. Это у нас, в Черкассах. Чего Вам нужно??? Потираете руки от радости и говорите: «Наша взяла, наша взяла!» Вот откуда «наши» и «ваши»...

Ой, як «добре» в самостійній жити,
Мовою рідною говорити,
ОУН, УПА та бандерівські тіні...
А східняки — це другий сорт на Україні.

С уваженням

[підпис]

16.XII.92 г.

Оригінал. Рукопис.

№ 267

ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. ЧЕРКАСИ І. О. ОСАДЧОГО ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

17 грудня 1992 р.*

Голові Верховної Ради України

Шановний Іване Степановичу!

Я, інвалід Великої Вітчизняної війни І групи Осадчий Іван Олександрович, глибоко стурбований, що [замість того], щоб роз-

* Дата відправлення листа.

глядати суто економічні питання, сесія Верховної Ради витрачає стільки часу на визначення, що таке УПА і що таке ОУН? Чим вони займалися в роки Великої Вітчизняної війни? Це бандитські формування, які стріляли нам, воїнам Червоної Армії, в спину.

Коротко про себе: 1924 р. народження. Після закінчення Карла Лібкнехтовського солерудного училища працював на шахті № 2 машиністом врубової машини, був секретарем комсомольської організації цієї шахти і членом бюро Артемівського райкому комсомолу. 22 червня [1941 р.] почалась війна, а 26 червня відбулося засідання Артемівського райкому комсомолу, на якому було прийнято рішення: всім, крім жінок, проситися йти добровольцями на захист Вітчизни. Артемівській райком партії наше рішення підтримав. І ми, юнаки, були направлені в м. Павлоград Дніпропетровської обл., де формувався (поповнювався) 49-й танковий полк. Оскільки я 1924 р. народження, мене не приймали. Один старший лейтенант порадив записатися [як] 1922 р., і я був зарахований в екіпаж радистом-кулеметником. Матеріальну частину танка я вивчав на ходу, між боями.

18 вересня 1941 р. в м. Полтаві одержав перше поранення. Після лікування в госпіталі був направлений на ст. Платовка Оренбурзької обл. Там вийняли осколок з бедра, рана зажила скоро, я був направлений в м. Горький для поповнення 193-ї окремої танкової бригади. З нею я прибув спочатку на Брянський фронт в 48-у армію, а потім були передислоковані на окраїну м. Богучари. Потім був Сталінград і після оточення Паулюсівського угруповання й групування Манштейна (яке йшло на виручку Паулюса) був направлений в училище на Урал, після закінчення якого залишений на викладацькій роботі. Але як я міг висидіти на Уралі, коли моя рідна Україна звільняється від окупації?

Після трьох рапортів нач[альнику] училища мене відпустили, в Н[ижньому] Тагілі попав у 2-у гв[ардійську] танкову армію генерал-полковника Богданова, яка вела бої на Волині. У липні 1944 р. при взятті одного села (де є залізничний вузол) мій танк загорівся. Екіпаж вискочив без втрат, але був закиданий гранатами бойовиків УПА. Три товариші загинули, а два одержали кульові поранення. І от я, поранений осколками в правий бік, один з них ношу в собі у правому боці дотепер! Так можу я простити ОУН-УПА? Я ж приїхав визволяти рідну Україну після 3 рапортів? За що ж ви мене поранили, а товаришів убили? Вони, [упівці], правда, теж поплатилися життям.

Друзі! Хто формував і з кого дивізію СС «Галичина», батальйон СС «Нахтігаль»? Їх формувала УПА. Пізніше мені довелось воювати в Румунії, Болгарії, Угорщині, Чехословаччині, і я не пам'ятаю випадку, щоб кому-небудь вистрелили в спину. Митрополити Андрій Шептицький і Йосип Сліпий благословляли на ратні подвиги бойовиків дивізії СС «Галичина» і батальйону СС «Нахтігаль». І ці формування діяли проти наших військ до їх [батальйонів] розгрому. А тепер прирівняти їх до інвалідів, ветеранів Великої Вітчизняної війни — це страшна наруга над нами. Зрадники вони, і їм помилування не може бути!

Шановний Іване Степановичу!

Я просив би, щоб Ви зачитали мого листа депутатам Верховної Ради і передали в Комісію, яка буде займатися цими питаннями.

З глибокою пошаною інвалід I групи Великої Вітчизняної війни

І. Осадчий

м. Черкаси.

Оригінал. Рукопис.

№ 268

ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. СМІЛА ЧЕРКАСЬКОЇ обл. Г. К. ТУРЕНКА ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

18 грудня 1992 р.

Голові Верховної Ради України
тов. Плющу Івану Степановичу

від гр-на м. Сміли Черкаської обл.
Туренка Григ[орія] Кирил[овича]

Мені 82 роки, я добре пам'ятаю, що таке УПА. В Східну Україну з Західної України в роки після Вітчизняної війни заси- лалися банди (тепер [вони] іменують себе Повстанською Армією), які здійснювали терор проти керівників колгоспів, сільських рад. Щоб не бути голослівним, [наведу приклади] — в Чигиринському р-ні Черкаської обл. в с. Мельниках на полі на очах колгосп- ників розстріляли голову колгоспу Деркача, а в с. Голоківці по- стрілом у вікно застрелили голову сільради Вербівського. Знаю і про те, що в період Вітчизняної війни, коли воїни Радянської

Армії звільняли багатостраждальну Україну від німецьких окупантів, ці УПА стріляли в спину бійцям. Так як же можна тепер їх прирівнювати до учасників ВВВ? Хай собі сидять мовчки і користуються правами, як усі громадяни України.

Я — учасник трудового фронту (маю медаль «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.») і відповідно до постанови Ради Міністрів СРСР і ВЦРПС від 12 травня 1988 р. № 621, нас прирівняли до учасників ВВВ. То хто більше має прав, щоб [його] віднести до учасників ВВВ (і яким надати пільги як учасникам війни), учасникам трудового фронту чи так званим УПА?

Я був (як тільки почалася Велика Вітчизняна війна) членом військової комісії (з 24 червня по 24 липня 1941 р.), 24 липня 1941 р. був призваний в Рад[янську] Армію, і виконував спецзавдання (комплектування кіньми обозних частин Рад[янської] Армії до 1 грудня 1941 р. Потім евакуація худоби із Сталінградської обл. за р. Волгу (в тил, Саратовську обл.) і там займався, як спеціаліст, збереженням племінної худоби, а потім — реєвакуацією худоби на Україну.

Про учасників трудового фронту потрібно, щоб Верховна Рада [питання] не обходила, а правильно оцінила їх роль у Вітчизняній війні, як це належить. Нас таких залишилось не так вже багато, і наше життя — лічені дні.

[Підпис]

Оригінал. Рукопис.

№ 269

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. ЧЕРКАСИ І. Є. РАДЧЕНКА ГОЛОВІ
ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УПА**

4 лютого 1993 р.

Голові Президії Верховної Ради України
Плющу І. С.

Останнім часом певна група депутатів Верховної Ради України носиться з ідеєю не лише реабілітувати вояків ОУН-УПА, але й як «борців за незалежність України» прирівняти в правах з ветеранами Великої Вітчизняної війни.

Одна депутатка на сесії Верховної Ради заявила, що війна 1941–1945 рр. була «неправедною з обох сторін», а пані Скорик пішла далі: «Без ОУН-УПА не було б самостійної України». Воїстину примітивізм мислення!

Ні, моє покоління українських громадян не забуло, як українські націоналісти типу Бандери, Стецька та ін. палко вітали гітлерівські війська з приходом на Україну. Ми пам'ятаємо і «Нахтігаль», і «Роланд», і дивізію СС «Галичина».

Не забули, що в спину моїх побратимів по зброї стріляли вояки УПА. Моє покоління уже після війни не забуло, якою мученицькою смертю загинули від рук УПА молоді вчительки, випускниці Черкаського педагогічного інституту Оля Пуцик та її подруги. Така ж доля спіткала багатьох вчителів, лікарів, агрономів.

Націоналістичний рух на Україні в 1942–1952 рр. з боку УПА не був національно-визвольним. Злочини, що їх завдали ОУН-УПА, прокляті людьми і Богом.

Вважаю кощунством навіть ставити питання про реабілітацію УПА.

[Підпис]

4.II.1993 р.

257005, м. Черкаси, вул. Різдяна, 57/2, кв.25

Ветеран війни, колишній льотчик-розвідник Ленінградського фронту,

ветеран педагогічної праці, історик, інвалід Вітчизняної війни

І. Є. Радченко

Оригінал. Рукопис.

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ

№ 270

**ЛИСТ ЖИТЕЛЬКИ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ обл. А. В. ШКРАБИ
ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

31 березня 1992 р.

Вже декілька разів чую виступи деяких депутатів західних областей і Волині, які наполягають включити в порядок денний питання про реабілітацію УПА і ОУН. Недавно чула запальний виступ Лариси Скорик, яка сказала, що дії УПА і ОУН признані народом, і учасників цих організацій треба реабілітувати.

А в моїй пам'яті лишився випадок, [коли] вночі 1949 р. (мені 8 років було), три молодики (у нас їх називали «бандерівці»), а один залишився на вулиці, ввірвались в хату і зразу ж до ліжка, де сподівались знайти моїх брата і сестру (ім було 17 і 18 років). На щастя, вони встигли зникнути. Так вони до мами: «Куди діла своїх ублюдків?» (мама вже працювала в колгоспі), і затягли її в другу хату і робили з нею, що хотіли. І я бачила її розтерзану трьома мужиками. А потім забрали з хати все, що було їсти. Батька в нас не було, тільки одна мама і троє дітей і тьотя (батькова сестра) сліпа. А мама ніколи це не могла забути і, помираючи, згадувала про це. І я, зараз п'ятдесятирічна людина, пам'ятаю і ненавиджу їх.

І як мені і багатьом [іншим] людям, в кого бандерівці вбили то чоловіка, то брата, то ще когось з рідних, забути і слухати прохання деяких депутатів про реабілітацію таких людей. Ми не можемо забути сталінські репресії, а ці репресії можна забути? Як всі роки після війни ми жили в страху, що завтра бандерівці когось вб'ють. І це аж до 1951 р. Це ми жили під Карпатами — Сторожинецький, Вашківський, Вижницький р-ни Чернівецької обл.

Я сама з Костинець колишнього Вашківського р-ну Чернівецької обл. А через три села (Волока, Вашківці, Каракчів) жили бать-

кові два двоюрідні брати. Так один з них також чудом лишився живий від бандерівців. Правда, він був у «стрибках».

Так захисники ОУН і УПА кажуть, що вони боролись з окупантами, а наші люди місцеві теж були окупанти? Але вина їх була тільки в тому, що вони почали працювати [при] тій владі, яка встановилась в ті часи. Єдине, що хочу вам сказати, що я не комуніст і нікого з комуністів не було в моїй родині. У верхніх ешелонах влади теж нікого не було. Ми — рядові люди. Але не можна одне погане виставляти, а друге — забувати.

Я б дуже хотіла, щоб цього листа ви показали Ларисі Скорик. Щоб вона знала, що ми не визнаємо дії бандерівців, як захисні. Це були бандити, які вбивали своїх же людей. От і все, що мені хотілось вам написати, і щоб ви знали про це.

З повагою до Вас

Антоніна Володимирівна Шкраба

P. S. Я працюю все життя. Працюю на заводі. Сама виростила двох дітей, які теж працюють. Але ніколи не забувала того випадку вночі 1949 р.

31.03.92 р.

Оригінал. Рукопис.

№ 271

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ с. ШИШКІВЦІ КІЦМАНСЬКОГО р-ну
ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ обл. В. П. ПОХНИ ДО ПРЕЗИДІЇ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

12 квітня 1992 р.

Третій з'їзд Народного Руху України прийняв звернення до Верховної Ради України про реабілітацію УПА-ОУН.

Вважаю, що реабілітація УПА-ОУН може привести до різкого росту напруги в українському суспільстві, або і до нової громадянської війни в Україні. Адже УПА-ОУН такі самі злочинні організації, як гітлерівське гестапо і сталінське КДБ. Я прожив досить довге життя і своїми очима бачив злочинні дії гестапівців, кадебістів і їх терор. Ми, здається, на весь світ засудили всілякий терор. Ми скинули з п'єдесталів одних злочинців, а тепер що виходить, на ці ж п'єдестали поставимо інших злочинців? Що це ми за народ такий, що обов'язково повинен схилитись перед

якимись злочинцями, підносити їх до рангу героїв? Коли ж, на-решті, ми станемо нормальними людьми? І якщо Верховна Рада України хоче побудувати справжню правову державу, то вона навіть не буде обговорювати такого питання.

Кажуть, що УПА і ОУН — це були борці за вільну Україну. Якби я не бачив і не чув від очевидців про ті численні злочини, які коїли бандерівці на західних землях України і на Буковині, я б, може, і повірив цій каючні. Але добре знаючи про ці злочини, я ніколи не повірю тому.

Тільки пару фактів, за які я знаю дуже добре. В 1946 р. наша сім'я переїхала з Польщі в Радянський Союз. В Щитівцях Заліщицького р-ну Тернопільської обл. нам дали хату поляка Буйновського, який, рятуючись від бандерівського терору, втік у Польщу. Так ось що нам розповіли нові сусіди. Коли восени 1945 р. на село напали бандерівці, господар цього будинку Буйновський заховав 2 неповнолітніх доньок в підвалі в хліві, наклав добре кукурудзинням вхід у підвал, а сам з дружиною сховався у вербах. Бандерівці, прийшовши в хлів, знайшли вхід в підвал, витягли звідти тих нещасних дівчат і тут же вбили їх. То питається, з ким воювали ці «герої» за вільну Україну?! З неповнолітніми дівчатами? Ні, вони воювали не за вільну Україну, а за прикладом гітлерівців винищували поляків на західних землях України.

В липні 1946 р. в цьому ж таки с. Щитівцях бандерівці повісили 2 чоловіків і 2 жінок, тяжко познуцавшись з них. Цих повішених людей я бачив на свої очі і цю жахливу картину я бачу неначе сьогодні. Але по цей день не можу зрозуміти, чому цих людей повісили. Адже вони не були ні комуністами, ні комсомольцями, ні радянськими активістами. Ми знали конкретно людей, які скоїли цей злочин. І сказати, що цей злочин скоїли кагебісти під вглядом бандерівців, також нікому не вдасться. Подібних фактів, про які мені розповідали очевидці подій, я би міг навести більше десяти. Але в архівах є про це все чимало документів. І якщо все ж таки буде готуватись для обговорення це питання, то спеціально створена для цього комісія може зібрати лише по Чернівецькій обл. сотні фактів про злочини ОУН. Особливо слід звернути увагу на факти вбивства людей тільки за те, що вони були віруючими-сектантами. А тепер ці вбивці ходять в «героях». Бачите, вони постраждали за те, що боролись за вільну Україну. А керівники Народного Руху України не можуть і не хочуть знайти справжніх борців за вільну Україну, то і піднімають на щит цих вбивць. На безриб'ї і рак — риба.

Ми засудили сталінський терор, то чому ж ми маємо реабілітувати бандерівський терор? Адже хрін за редьку не солодший. Реабілітувати УПА-ОУН — це значить залишити в нашому праві дірку для виправдання нового терору і тяжко поглумитись над пам'яттю тисяч загиблих від рук бандерівців.

Так, багато людей в західних областях України безневинно постраждали в ті часи. І тут я би міг навести десятки фактів. Цих людей треба обов'язково реабілітувати, кожного в індивідуальному порядку. Але реабілітувати тих, хто займався вбивствами — це значить скоїти новий злочин перед українським народом.

І якщо, не дай Бог, Верховна Рада України реабілітує УПА і ОУН, на заході України тишком-нишком почнуть створюватись озброєні групи для самооборони від сучасних бандерівців. З такими речами жартувати не можна.

Нам слід добре пам'ятати, що майже всі за післявоєнний період міжнародні і регіональні конфлікти почались як результат дій найбільш реакційних шовіністичних, націоналістичних або релігійних кіл.

І тут досить зробити один необережний крок, як може розгорітись полум'я.

12 квітня 1992 р.

Похна Володимир Петрович

с. Шишківці Кіцманського р-ну Чернівецької обл.

Оригінал. Рукопис.

№ 272

ПРОТОКОЛ ЗАСІДАННЯ РАДИ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ І ПРАЦІ с. ДАВИДІВКА СТОРОЖИНЕЦЬКОГО р-ну ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ обл. ПРО ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ У ПИТАННІ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ УПА-ОУН

10 червня 1992 р.

ПРОТОКОЛ № 11
засідання Ради ветеранів війни і праці с. Давидівка
Сторожинецького р-ну Чернівецької обл.
від 10 червня 1992 р.

Присутніх — 7 чоловік членів Ради ветеранів

Порядок денний:

1. Про визнання діяльності ОУН-УПА в роки німецько-фашистської окупації і Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. та в післявоєнні часи (1945–1950 рр.).

С л у х а л и :

Юреско К. Г., яка працює в с. Давидівка з 1949 р. по даний час фельдшером.

Під час війни діяльність ОУН-УПА була спрямована на допомогу німецько-фашистським окупантам. В післявоєнний час оунівці вбили безневинних людей: Тоненьку Євгенію, Унгуряна Іллю, спалили живцем в хаті сім'ю Черногузів та десятки безневинних громадян с. Давидівки Сторожинецького р-ну. Про діяльність УПА чула, що вони воювали не з гітлерівцями, а з радянськими партизанами загонів О. Сабурова та С. Ковпака, Руднева, П. Вершигори, які дійсно знищували німецько-фашистських окупантів [в] Україні. УПА отримувала зброю від гітлерівців, а в післявоєнний час оунівці ховалися в схронах і в більшості «воювали» з мирними жителями України, всіляко залякували та знищували мирних сільських трудівників.

Катрич А. Ф. — постійний мешканець с. Давидівки, розповів свої спогади про діяльність оунівців, які в повоєнний час ховалися в навколишніх лісах. В основному, вони прийшли із тодішньої Станіславської та Тернопільської областей. Підтримки у нашого [місцевого] населення не мали, залякували і убивали зовсім невинних людей, в тому числі з нашого села. Проти них боролися загони «ястребків», міліція та спецзагони. [Бандерівці] були розсіяні та здалися органам радянської влади після оголошення амністії. Про їх діяльність під час війни з німецько-фашистськими загарбниками нічого доповнити не можу, оскільки нічого подібного, що вони воювали проти німців, не чув і не знаю.

Стоколос Г. Т. — інвалід війни, постійний житель с. Давидівки, висловив думку, що оунівці фальсифікують історичні факти, оскільки вони воювали за вказівкою гітлерівського командування проти Червоної Армії (яка визволяла Україну від фашистських окупантів), воювали проти радянських партизанів, знищували мирне населення, яке не підтримувало їх дії, спрямовані на захоплення

влади шляхом терору і вбивств тисяч мирних жителів України (в тому числі в селах Буковини та с. Давидівці).

Ухвала
Ради ветеранів:

1. Намагання деяких окремих кіл фальсифікувати історичні факти періоду 1941–1945 рр. та 1945–1950 рр. про діяльність ОУН-УПА в ці роки, як нібито боротьби проти німецько-фашистських загарбників на Україні, не відповідає історичній правді. Методи боротьби ОУН-УПА в повоєнний час (1945–1950 рр.) — це методи терору проти свого українського народу, в тому числі вбивства мирних звичайних сільських трудівників, жінок, дітей, стариків. Ці методи нічого не мають спільного з політичною боротьбою за суверенну демократичну цивілізовану Україну. Тому ці гасла «боротьби за самостійну Україну» антинародними методами були скомпроментовані і не знайшли підтримки у більшості українського народу.

Вважаємо, що члени ОУН-УПА не можуть бути прирівняні до учасників Великої Вітчизняної війни, які (історично і документально підтверджено) розгромили гітлерівський фашизм разом з англо-американськими і французькими союзниками в 1941–1945 рр. та вигнали німецько-фашистських окупантів з України в 1943–1945 рр.

2. Щодо поодиноких випадків участі рядових членів УПА у всенародній боротьбі проти фашистських окупантів в роки війни, це повинно бути доведено суворо документально і персонально. Боротьба проти Червоної Армії і радянських партизанів та мирного населення має зовсім іншу правдиву історичну назву, як кривавий терор проти свого народу та справжніх визволителів України, тобто боротьба проти українського народу на боці гітлерівської Німеччини та терор проти мирного населення, засудженого всім цивілізованим світом.

Згідно:

Заст. голови Ради ветеранів с. Давидівка

[підпис]

К. Г. Юреско

Оригінал. Рукопис.

**ІНФОРМАЦІЯ ГОЛОВИ РАДИ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ І ПРАЦІ
с. КАМ'ЯНА ЧЕРНІВЕЦЬКОГО р-ну ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ обл.
В. О. КОСТРУБ ДО ГОЛОВИ РАЙОННОЇ РАДИ
ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ І ПРАЦІ К. О. ПОПОВЕЦЬКОГО
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

24 червня 1992 р.

Голові районної Ради ветеранів війни і праці
тов. Поповецькому К. О.

ІНФОРМАЦІЯ

Цими днями відбулося засідання Ради ветеранів війни та праці с. Кам'яна, на якому було, крім інших питань, розглянуто питання про вимогу деяких депутатів Верховної Ради, щоб вояків УПА прирівняти до ветеранів Великої Вітчизняної війни.

Крім цього засідання, було проведено багато дружніх бесід зі старожилами села на дану тему. Ми цікавились, що вони чули, знають про так зване військо УПА. Розповіді були однозначні. [Люди] розповідали, що про бандерівців не тільки чули, а й знають, як вони в нічний час полювали і розправлялися з своїми противниками, а за УПА ніхто нічого не чув і не знає.

Таке було висказано і на засіданні Ради.

1. Бандерівські ватажки, користуючись тим, що вони пробралися до влади, намагаються обілити чорні дії своїх побратимів з УПА і прирівняти до нас — ветеранів Великої Вітчизняної війни. Це є лише наруга над нами і приниження тієї перемоги, яку здобули над фашизмом, немов її одержали лише при допомозі жалюгідної УПА.

2. Присвоєння назви воякам УПА є позазаконним, ця назва є фальшивою. Сини Київщини і Полтавщини, Херсонщини і Харківщини, Луганщини і Сумщини — всієї України, ніхто [з них] в цій УПА не служив. Вона складалася лише з жителів Львівщини, Івано-Франківщини і Тернопільщини. Реальна її назва повинна [б] бути — *Західноукраїнська Повстанська Армія*, а не *Українська*.

3. Відомо всім, що на окупованій території України діяли партизанські загони. Особливо дошкуляв окупантам С. А. Ковпак. [Він] своїми з'єднаннями наносив страх і паніку німецьким загарбникам. В основному, його загони діяли на територіях Ровенщини, Івано-Франківщини, Львівщини. Ці загони ніде не зустрічалися з вояками УПА, а не те, щоб ще разом громити ворога, пускати під укіс військові ешелони, підривати мости і т. д. То де ж вони, ці вояки, воювали? Проти кого?

4. Тепер, коли Україна стала суверенною державою, хоч це не заслуга УПА, її ватажки намагаються фальсифікувати історичну правду. Насправді УПА тільки прикривалася патріотичною назвою, а воювала проти нашої армії. Під кінець війни, передбачаючи крах гітлерівської Німеччини, вони (УПА), почали перефарбовуватися і подекуди виступали проти німців, щоб врятувати свою шкуру і примазатися до нашої перемоги. А не про те, щоб дійсно нанести смертельний крах Третьому Рейху.

5. Заява Президента України Кравчука про похвальні дії УПА означає загравання з українськими буржуазними націоналістами. Виходить, недарма наш народ дав йому правильну кличку «флюгер». Куди вітер дує, туди і він.

Пройде певний час, вояки з УПА побажають ще й одержати державні нагороди, і немає сумніву, що Президент схвально прийме ці побажання. УПА — це власовці навиворіт.

Голова Ради ветеранів війни і праці

Коструб В. О.

с. Кам'яна
24.VI.1992 р.

Оригінал. Рукопис.

№ 274

ЛИСТ УЧАСНИКІВ ХОРУ ВЕТЕРАНІВ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ м. ЧЕРНІВЦІ ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

*4 січня 1993 р.**

Голові Верховної Ради України
Івану Степановичу Плющу

Ми, ветерани Великої Вітчизняної [війни], не можемо грішити проти істини. Не шукаємо ворогів серед вояків УПА і ОУН. Але ми категорично протестуємо проти «єднання» ветеранів Великої Вітчизняної війни з вояками згаданих формувань.

І в ім'я світлої пам'яті полеглих однополчан на полях війни нікому не дозволимо чорнити іменами вояків УПА і ОУН священний образ Великої Перемоги над фашизмом.

* Дата вхідна.

Наближаються п'ятдесяті роковини Перемоги, і ми не можемо марширувати в одних лавах з вояками УПА і ОУН. Надто великий кривавий слід залишили вони по собі в західних областях України — Бог тому свідок. І історія відвела кожному із нас своє місце по заслугах перед народом.

Хор ВВВ війни м. Чернівці

Оригінал. Рукопис.

№ 275

ЛИСТ ЖИТЕЛІВ м. ЧЕРНІВЦІ ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

13 квітня 1993 р.

Голові Верховної Ради України

Цілком підтримуємо відкритий лист трудящих Вінницького заводу залізобетонних виробів про злочинність УПА (газета «Товарищ» № 14 за квітень 1993 р.).

Трудящі міста Чернівці: *Федоряк, Бабяк, Черней, Гулинський, Тімошенко, Божок, Прокопенко, Сук, Ластівка, Рудей, Федоров, Баласанович, Андрійцова та багато інших.*

13/IV-93 р.

[Підпис Федоряка]

Оригінал. Рукопис.

№ 276

ЛИСТ ВЕТЕРАНІВ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ м. ЧЕРНІВЦІ ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

14 квітня 1993 р.

Председателю Верховного Совета Украины
тов. Плющу И. С.

До каких пор Вы будете издеваться над участниками В[еликой] О[течественной] в[ойны], когда ставите в один ряд УПА

с нами, [тех], которые вместе с Гитлером воевали против нас? Сколько они убили уже после войны людей украинской и других национальностей? Тысячи.

Просим признать их преступниками наравне с фашистами.

Ветераны ВОВ [3 підписи]*

14/IV.1993 г.

Оригинал. Рукопис.

№ 277

ПОСТАНОВА ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ ПРО ВИЗНАННЯ ОУН-УПА ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ, ЇЇ УЧАСНИКІВ — БОРЦЯМИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ НА ТЕРРИТОРІЇ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ обл.

13 червня 1996 р.

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНА РАДА НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ

X сесія XXII скликання

Р І Ш Е Н Н Я

13 червня 1996 р.

м. Чернівці

Про звернення Чернівецького національного
об'єднання

Розглянувши звернення Чернівецького національного об'єднання про визнання ОУН-УПА воюючою стороною у Другій світовій війні, а її учасників ветеранами-борцями за волю України на території Чернівецької області до законодавчого врегулювання питання про поняття і зміст статусу ветеранів ОУН-УПА, гарантії їх соціального захисту, обласна Рада народних депутатів

В И Р І Ш И Л А :

1. Визнати ОУН-УПА воюючою стороною у Другій світовій війні, а її ветеранів — борцями за волю і незалежність України на території Чернівецької області.

* Підписи нерозбірливі.

2. Доручити обласній державній адміністрації (Філіпчук Г. Г.) у двомісячний термін розробити Положення про реалізацію цього рішення і внести на розгляд сесії обласної Ради народних депутатів.

3. Чинність цього рішення поширюється на громадян України, які постійно проживають у Чернівецькій області.

4. Контроль за виконанням рішення покласти на постійну комісію обласної Ради з питань законності, охорони прав людини, праці, міжнаціональних і міжконфесійних відносин, міжнародних зв'язків та гласності.

Заступник голови обласної Ради народних депутатів
[підпис]

М. Романів

Ксерокопія. Машинопис на бланку Ради*.

№ 278

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. ЧЕРНІВЦІ К. КОРОЛЯ ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Л. М. КУЧМИ, ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ О. О. МОРОЗА, ГОЛОВИ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ Г. Г. ФІЛІПЧУКА, СЕКРЕТАРЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ З ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА РЕАБІЛІТАЦІЮ ОУН-УПА

1 січня 1997 р.

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ

Президентові України
Леоніду Даниловичу Кучмі,

Голові Верховної Ради
Олександрю Олександровичу Морозу,

Голові Чернівецької обласної державної адміністрації
Георгію Георгійовичу Філіпчуку,

Секретарю Організації Об'єднаних Націй з захисту прав людини

Ми, колишні політв'язні колишнього ГУЛАГу — сьогодні пенсіонери, інваліди як праці, так і Другої світової війни — так ми

* Затверджено печаткою.

себе вважаємо — доведені до бідності, до крайньої межі, до неспроможності так далі жити, до відчаю, а тому змушені звернутися до Вас з нашим проханням—протестом. Частина із нас реабілітовані, мають статус — «учасник війни» а що ми маємо? Нещасних 50 % від мінімальної пенсії — це 7 грн. А такі, як члени ОУН-УПА, котрі не мають реабілітації, і того не мають. Колишні політичні в'язні, арештовані та засуджені в неповнолітньому віці, не мають жодних додаткових пільг. Це тоді, коли навіть жиди, котрі в неповнолітньому віці були в німецьких концтаборах, сьогодні в Україні прирівняні до інвалідів Другої світової війни і мають в 2,3 рази пенсію більшу, ніж українці, котрі одними з перших поклали своє життя на той «ЖЕРТОВНИК ВОЛІ» за волю, соборність та Незалежність України.

Вважаємо, що негайно, найближчим часом Ви мусите прийняти рішення про визнання всіх у минулому політичних в'язнів — всіх із ОУН-УПА як воюючої армії часів Другої світової війни, та надати всім їм статус «ветеранів війни бойових дій», щоб їм було надано всі пільги, що мають інваліди війни. В разі незадоволення нашого [прохання] з Вашого боку, з боку Уряду та Верховної ради України, ми змушені будемо наважитися на крайню відповідь з нашої сторони, за наслідки якої будете відповідати Ви всі разом.

Просимо Вас не жартувати з вогнем. Це наш останній крок — крик болю, і ми від нього не відступимо. Ми це вже одного разу довели в таборах бувшого ГУЛАГу, і про їх наслідки Вам всім давно відомо.

Ще раз молимо Вас Господом Богом: «Не грайтесь з вогнем!»

**За погодженням та дорученням Товариства
колишніх політв'язнів ОУН-УПА**

**Кость Король —
дворазовий політв'язень, учасник повстання
норильських каторжників. Житель м. Чернівці.**

1 січня 1997 року.

Ксерокопія. Машинопис.

**РІШЕННЯ УЧАСНИКІВ ПАМ'ЯТНОЇ АКАДЕМІЇ,
ПРИСВЯЧЕНОЇ ПОДВИГУ ГЕРОЇВ КРУТ, НАПРАВЛЕНЕ
КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ЗІ СПРИЯННЯ
У ВИВЧЕННІ ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПЕРЕВІРКОЮ
ДІЯЛЬНОСТІ ОУН-УПА, ЗА ВИЗНАННЯ ОУН-УПА
ВОЮЮЧОЮ СТОРОНОЮ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ**

29 січня 1997 р.

Комісії по сприянню у вивченні питань,
пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА

РЕЗОЛЮЦІЯ

**учасників Пам'ятної академії, присвяченої подвигу
Героїв Крут:**

Учасники Пам'ятної Академії одноголосно вимагають визнати ОУН-УПА воюючою стороною у Другій світовій війні, а вояків ОУН-УПА — борцями за волю та незалежність України.

Голова Чернівецького обласного проводу Конгресу
Українських Націоналістів [підпис] *Теодфіля Якубович*

29 січня 1997 р.

Оригінал. Машинопис на бланку організації*.

* Засвідчено печаткою.

ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСТЬ

№ 280

**ЛИСТ ВЕТЕРАНІВ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ —
УЧАСНИКІВ ПЛЕНУМУ РАЙРАДИ м. БОРЗНА
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ обл. ДО ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩА ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

17 березня 1992 р.

м. Київ. Голові Верховної Ради України

Шановний Іване Степановичу!

Делегати з'їзду РУХу проголосували за те, щоб порушити клопотання перед Верховною Радою України і Президентом Кравчуком Л. М. про реабілітацію членів УПА. З подібною заявою виступили професори і доценти вузів західних областей, можна чекати ще цілого ряду таких заяв із західного регіону, а потім констатувати, що народ вимагає.

Нас, ветеранів Великої Вітчизняної війни, дуже обурює те, що хочуть реабілітувати тих, хто воював разом з німцями проти Червоної Армії. Про це одностайно заявили учасники пленуму Борзнянської районної ради ветеранів війни і праці, який відбувся 12 березня цього року. Якщо реабілітувати УПА, то тоді можна реабілітувати і поліцаїв, старост та інших фашистських прихвостнів.

Учасники пленуму доручили президії районної ради ветеранів підготувати і послати Вам цього листа. Ми не втрачаємо надії, що це питання буде вирішено по справедливості.

З повагою до Вас

Редька І. П. — голова районної ради ветеранів

[Підпис]

Оригінал. Машинопис.

№ 281

**ТЕЛЕГРАМА В. С. ЗДОРА З м. ЧЕРНІГІВ ВЕРХОВНІЙ РАДІ
УКРАЇНИ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

*27 березня 1992 р.**

Телеграма

Чернигов

Київ. Сесії Верховного Совету

Никакой реабилитации бандеровским головорезам, фашистским прихвостням, уничтожившим сотни тысяч невинных солдат, офицеров страны Украины. Народ Украины не позволит вам глумиться над памятью тысяч зверски убитых, замученных ни в чем невинных людей и не простит.

Чернигов. Старобелоусская, 35/8.

Здор Василий Семенович

27.03.0064

Оригінал. Телеграфна стрічка.

№ 282

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. НІЖИН ЧЕРНІГІВСЬКОЇ обл.
М. С. СІЧКАРА ДО ДЕПУТАТА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
М. Т. КОВТУНА ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

1 квітня 1992 р.

Шановний Миколо Терентійовичу!

До Вас та інших народних депутатів дехто звертається з питанням, щоб УПА і ОУН порівняти з учасниками Великої Вітчизняної війни. Коли пройшло майже 50 років, виявилось дуже багато [бажаючих] пристати на пільги як учасників Великої Вітчизняної війни. А чому в 1944 р., коли були призвані, то не виявили бажання піти добровільно і стати учасником?

За членів УПА і ОУН.

УПА — це солдати колишньої дивізії СС «Галичина», які після того, як були розгромлені військами 1-го Українського фронту,

* Датується за поштовим штемпелем.

пішли в ліси. Гріли на сонці черева, стріляли з-за кущів по міліціонерах. А не пішли разом з нами форсувати Віслу, Одер, Бобр, Нейсе та Шпрее. Ще було досить часу для того, щоб взяти участь в боях і заслужити ті звання без ніяких погроз і вимог.

Ви їм дасте пільги, це у Верховній Раді зроблять деякі депутати, заставляють проголосувати. Тільки я прошу за одне — не називайте їх учасниками Великої Вітчизняної. Як хочете, так і пишiть, які хочете — давайте їм пільги. Бо участі у війні (до якої хочуть приписатися) вони не брали. Це і Ви добре знаєте, знають і всі люди України.

Якщо і приймете, то зробіть це тихо, щоб нам не було так боляче за те, що воювали в СС «Галичині» проти нас, а зараз ми станемо учасниками [цього] теж, і такі, як я, що на колишніх ранах на старість ще почали рости струпи, навіть Кашпировський не допоміг, щоб розсмокталися спайки на тілі.

Вибачте, коли щось не так.

З пошаною

[підпис] *Січкач Михайло Сергійович*

Ніжин.

1.04.1992 р.

Оригінал. Рукопис.

№ 283

ЛИСТ ЖИТЕЛЯ с. МАРКІВЦІ БОБРОВИЦЬКОГО р-ну ЧЕРНІГІВСЬКОЇ обл. М. МИТРОФАНЕНКА ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ І. С. ПЛЮЩУ ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА

13 квітня 1992 р.*

Шановний Іване Степановичу,
Голово наш!

Я вже старий. На своєму життєвому шляху пройшов усе те, що пережила наша країна: колективізацію, голод 1932–1933 рр., але й хороші щасливі роки — з 1935 по 1940. Та страшна війна для нашого народу наше, нарешті, налагоджене життя зруйнувала.

* Дата відправлення листа.

Пройшов я і дві оці страшні м'ясорубки: Вітчизняну і японську простим солдатом, в кінці — сержантом. Та чудом залишився живим. Нагороджений трьома орденами і багатьма медалями (в тому числі «За победу над Германией» та «За победу над Японией»). Це я пишу про те, що, мабуть, недарма нагороджений, і мільйони [є] таких як я. Тепер українські наші пани рівняють нас майже з окупантами, а не визволителями. Водночас прислужників фашистів, так звану УПА, ставлять на перше місце. Що це? Нахабство, чи незалежна Україна?

Ці, «бідні» українські пани, коли лилася кров наших синів, дочок, дітей, матерів і батьків, писали свої мемуари і жили в Австралії, Канаді і в усіх кінцях світу, де було тихо і затишно. Тепер злітаються сюди — у незалежну. Хочу цим панам сказати: «Як би вони виглядали, коли б, не дай Бог, завоював незалежну Гітлер»? Знають пани, що заповідав Гітлер своїм солдатам. Знають, але замовчують. Нагадую: «Будеш без ніг, без рук, аби лишилась голова. Будеш паном, а рабів на Україні вистачить на все твоє життя, і дітей, і онуків».

Шановний Іване Степановичу! Багато чого можна сказати на цю тему, та хай ще поживем, побачим. А Вам бажаю здоров'я і хорошого настрою завжди.

З повагою

[підпис]

М. Митрофаненко

Чернігівська обл.

Оригінал. Рукопис.

№ 284

**ВИПИСКА З ПОСТАНОВИ ПРЕЗИДІЇ
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
ВETERANІВ ВІЙНИ І ПРАЦІ
ПРОТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОУН-УПА**

4 серпня 1992 р.

ВИПИСКА

з постанови Чернігівської обласної ради ветеранів
від 4 серпня 1992 р.

Обговоривши опубліковане в газеті «Патріот» (№28, липень 1992 р.) звернення до всіх ветеранських організацій України під назвою «Дати

відсіч спадкоємцям Бандери»*, президія підтримує положення про недопущення реабілітації ОУН-УПА і відхиляє ряд ультимативних вимог по відношенню органів ради ветеранів України як протиправні дії, не передбачені статутом організації ветеранів України.

Разом з тим, президія підтримує і схвалює положення і висновки, викладені у зверненні Комітету ветеранів війни, Ради ветеранів України від 10 червня 1992 р. до Верховної Ради України по недопущенню самого факту реабілітації ОУН-УПА.

Названі організації були на службі у Гітлера, самі творили злочиння і активно сприяли злочинам німецького фашизму проти українського та інших народів в Україні, завдавали кривавої шкоди діям Радянської Армії і партизанському рухові в Україні.

Після визволення України Радянською Армією на протязі близько 7 років продовжувались криваві злочиння ОУН-УПА проти Радянської Армії, патріотів України і свого народу.

Однак, зараз ведеться посиленна кампанія по реабілітації ОУН-УПА і святкування їх п'ятдесятиріччя.

Не можна допустити прийняття рішення Верховною Радою України про реабілітацію ОУН-УПА, котрі зневажають ветеранів війни і трудівників тилу воєнних років, цього не зможуть простити ветерани, сім'ї загиблих, патріоти Батьківщини.

Народні депутати України повинні дати справедливу історичну оцінку ворожим діям ОУН-УПА проти свого народу в роки війни і в післявоєнний період.

Ми закликаємо народних депутатів до розсудливості, об'єктивності, справедливості в ім'я народів України. Сподіваємось і віримо, що народні депутати не дадуть ошукати себе і народ. Таке рішення по зверненню до Верховної Ради України уже прийняла більшість ветеранських організацій області.

В разі, якщо Президія і Верховна Рада України, Президент України і надалі не будуть реагувати на звернення ветеранів, президія обласної ради ветеранів буде змушена звернутись з поставленими питаннями до громадськості, організувати акції протесту ветеранів з вимогами не допустити прославлення заслуг вояк ОУН-УПА, які боролись разом з фашистами проти свого народу в роки Великої Вітчизняної війни і після її закінчення.

Районним і міським організаціям ветеранів пропонуємо активізувати роботу по недопущенню реабілітації ОУН-УПА, вико-

* Див. додаток.

ристовуючи всі форми і методи, збори, мітинги, пресу та інші засоби масової інформації.

Прийнято одностайно.

Копія. Машинопис*.

Додаток до документа № 284

ДАТЬ ОТПОР НАСЛЕДНИКАМ БАНДЕРЫ

В редакцію поступив документ з України, який ми виробляємо.

ОБРАЩЕНИЕ КО ВСЕМ ВЕТЕРАНСКИМ ОРГАНИЗАЦИЯМ УКРАИНЫ

Руководство Союза ветеранов Украины стало на примиренческие позиции по отношению к необандеризации армии и общества республики. Оно лишает 10-миллионную армию ветеранов возможности противостоять этому процессу.

Совет ветеранов Украины не попытался предотвратить уничтожение необандеровцами танка-памятника танкистам 1-й гвардейской и 150-й отдельной танковых бригад в г. Горохове Волынской области. Он не отреагировал на решение представителя Президента на Волыни о реабилитации ОУН-УПА, не сделал заявления в связи с подготовкой РУХа к 50-летию УПА, не высказал своей позиции по отношению к националистической деятельности Союза офицеров Украины (СОУ) и РУХа в армии Украины. Значит, все это должны сделать мы, ветераны.

Позиция Совета ветеранов Украины способствует деятельности РУХа и СОУ по превращению в прошлом интернациональной армии в армию националистическую. Совет проигнорировал инициативу по созыву чрезвычайного Съезда ветеранов Украины. Поэтому мы призываем по инициативе низовых организаций ветеранов в июле — августе 1992 г. созвать Съезд ветеранов Украины, где осудить:

— галицийско-националистическую, по существу необандеровскую внешнюю и военную политику Л. Кравчука;

— попытки внедрить в армию Украины традиции УПА, ОУН, УСС (украинских сечевых стрельцов) и их символику, звания,

* Завірено печаткою ради.

форму одежды и формы обращения. Попустительство в этих вопросах руководства Совета ветеранов Украины;

— попытки РУХа и СОУ выхолостить из Вооруженных Сил Украины дух интернационализма, создать националистическую армию по модели Бандеры-Шептицкого, расколоть ветеранов Украины;

— попытки грубого вмешательства РУХа, СОУ и Украинской республиканской партии в дела армии.

На съезде предполагается также:

— поставить вопрос о запрещении деятельности СОУ, братств УПА и ОУН в армии, их участия в работе по аттестации офицеров, о полной департизации Вооруженных Сил Украины;

— потребовать от Президента Украины вывода из комиссий Верховного Совета республики по делам обороны и безопасности Хмары, Покровского*, Деркача и других членов Народной Рады, а также отставки министра обороны Морозова, его единомышленников Мулявы, Бижана, Мартиросяна, Живицы;

— осудить тех представителей Президента, которые реабилитировали бандитов из кровавой УПА-ОУН, в первую очередь, представителя на Волыни В. Блаженчука, и потребовать отмены их решений по этому вопросу;

— напомнить народу Украины о зверствах УПА на Украине и в Польше. Намечено также высказать эти позиции на сессии Верховного Совета и потребовать от нее запрещения празднования 50-летия УПА, намеченного на август 1992 г., и, в частности, парада в Киеве, а от МВД и МИДа республики потребовать не допустить на территорию Украины бандитов — ветеранов и их выкормышей из-за границы для участия в этом торжестве.

Свои решения и требования Съезд предоставит Президенту и Верховному Совету Украины, а открытое письмо Президенту будет вручено лично.

Предложения и решения просим высылать по адресу: Украина, Житомирская обл., г. Бердичев, Октябрьская пл., горсовет, Совет ветеранов, инициативной группе.

Съезд намечается провести не позднее 20–26 августа 1992 г.

Ветераны Волыни, Житомирщины, Винницы

Ксерокопія газетної вірізки**.

* Так у тексті. Очевидно, Поровського.

** Газета «Патриот». — 1992. — № 28. — Июль.

**ЛИСТ ЖИТЕЛЯ м. ПРИЛУКИ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ обл. УГЛИНА
ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ НАУМЕНКУ
З ПРОПОЗИЦІЄЮ ПРОВЕДЕННЯ ВСЕНАРОДНОГО
РЕФЕРЕНДУМУ СТОСОВНО РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОУН-УПА**

13 липня 1993 р.*

Председателю Комитета В[ерховного] С[овета] Украины
г. Науменко

Ознакомившись с проектом статуса ветерана ВВВ, считаю нужным высказать свое мнение о нем.

1. Участники непосредственных боевых действий, независимо от того, [были ли] ранены, контужены или нет, испытали не только физическое, но особенно психологическое воздействие на организм атак, обстрелов, бомбежек, бесоницы, недостатка питания и т. д. Поэтому правильно будет всех участников боевых действий, не имеющих ранения, контузии, но инвалидов по общим заболеваниям, приравнять (признать) инвалидами войны.

2. В целях привлечения к трудовой деятельности офицеров, прапорщиков, мичманов, сержантов, солдат, получающих пенсии по линии Министерства обороны и трудоспособных, [для них] в статусе ветерана предусмотреть зачет трудовой деятельности на гражданке при назначении пенсии. А то [ведь] молодые люди 40, 45 лет болтаются, спекулируют, пьянствуют и т. д. А дополнительная пенсия заставит [их] работать.

3. Об ОУН-УПА.

В архивах Украины имеются сведения о том, кто, когда, где погиб от рук бандеровцев. Большинство погибших, пострадавших жили и живут в Украине. Поручить работникам [службы] Национальной Безопасности Украины запросить мнение родственников погибших и самих пострадавших о реабилитации бандеровцев, об их отношении к ветеранам войны, освободителям Украины. Или провести всенародный опрос по этому поводу. Парламент

* Дата вхідна.

этот вопрос не решит. Должен решить народ. Обсуждение это показало.

**С уважением
ветеран войны и труда, инвалид 2-й группы
[підпис]**

Уалин

Черниговская обл., г. Прилуки, ул. Ленина, 279, кв. 6.

Оригінал. Рукопис.

ДОДАТКИ

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

Абвер	— Управління розвідки і контррозвідки штабу Верховного головнокомандування німецьких збройних сил
АПГ	— армейский передвижной госпиталь, армійський пересувний госпіталь
АРСР	— Автономна Радянська Соціалістична Республіка
ВАТ	— Відкрите акціонерне товариство
ВО «ЛАЗ»	— Виробниче об'єднання «Львівський автобусний завод»
ВОВ, ВВВ	— Великая Отечественная война, Велика Вітчизняна війна
ВВОВ, ВВВВ	— ветеран Великой Отечественной войны, ветеран Великої Вітчизняної війни
ВНОС	— военное наблюдение и оповещение связи, повітряне спостереження й оповіщення зв'язку
ВОСТ	— Всеукраїнське об'єднання солідарності трудящих
ВРХ	— велика рогата худоба
ВС, ВР	— Верховный Совет, Верховна Рада
ВТЭК	— врачебно-трудовая экспертная комиссия
в/ч	— военная часть, військова частина
Гестапо	— Таємна державна поліція гітлерівської Німеччини
ГУЛАГ	— Главное управление лагерей, Головне управління таборів
ДОК	— деревообробний комбінат
ж/д	— железная дорога, залізниця
ЗУНР	— Західноукраїнська Народна Республіка
ІОВ, ІВВ	— инвалид Отечественной войны, інвалід Вітчизняної війни
КВО	— Київський військовий округ
КГБ, КДБ	— Комитет государственной безопасности, Комітет державної безпеки
КДП	— Конституційно-демократична партія
КК	— Кримінальний кодекс
КПЗУ	— Комуністична партія Західної України
КПК	— Комітет партійного контролю
КПРС	— Комуністична партія Радянського Союзу
КПУ	— Комуністична партія України
КУН	— Конгрес українських націоналістів
ЛОРТА	— Львівське об'єднання радіотехнічної апаратури
МВД, МВС	— Министерство внутренних дел, Міністерство внутрішніх справ

МГБ, МДБ	—	Министерство государственной безопасности, Міністерство державної безпеки
МИД, МЗС	—	Министерство иностранных дел, Міністерство закордонних справ
МО	—	Министерство обороны, Міністерство оборони
НДР	—	Німецька Демократична Республіка
НКВД, НКВС	—	Народный комиссариат внутренних дел, Народний комісаріат внутрішніх справ
НКГБ, НКДБ	—	Народный комиссариат государственной безопасности, Народний комісаріат державної безпеки
НРУ, Рух	—	Народний Рух України
Облдержадміністрація	—	обласна державна адміністрація
ОблОНО, облВНО	—	областной отдел народного образования, обласний відділ народної освіти
ОблРада	—	обласна Рада народних депутатів
ОК СПУ	—	обласний комітет Соціалістичної партії України
ООН	—	Організація Об'єднаних Націй
ОРС, ВРП	—	отдел рабочего снабжения, відділ робітничого постачання
ОСО	—	Особое Сопещание, Особлива Нарада
ОУН	—	Організація українських націоналістів
ОУП	—	Об'єднання українців у Польщі
п.	—	пан
пер-к, пр-к	—	переулок, провулок
ПрикВО	—	Прикарпатський військовий округ
ППШ	—	пістолет-кулемет Шпагіна
райвиконком	—	районний виконавчий комітет
РайВНО	—	районний відділ народної освіти
РВВС	—	районний відділ внутрішніх справ
РВ МВС	—	районний відділ МВС
РВН	—	районний військовий комісаріат
р. н.	—	рік народження
РОТПР	—	Рівненське обласне товариство політ'в'язнів та репресованих
РП	—	Республіка Польща
РУП	—	Революційна українська партія
РФ	—	Російська Федерація
с.	—	село
СА, РА	—	Советская армия, Радянська армія
СБ	—	Служба безпеки
СБУ	—	Служба безпеки України
с/г	—	сільськогосподарський
СД	—	Служба безпеки німецької націонал-соціалістичної партії
СДПУ	—	Соціал-демократична партія України
СМЕРШ	—	«Смерть шпионам» — радянська військова контррозвідка
СМ, РМ	—	Совет Министров, Рада Міністрів
сmt	—	селище міського типу
СНГ, СНД	—	Союз независимых государств, Союз незалежних держав
СНУМ	—	Спілка націоналістичної української молоді

СНУМ	— Спілка незалежної української молоді
СОУ	— Спілка офіцерів України
СПВУ	— Спілка політичних в'язнів України
СРСР	— Союз Радянських Соціалістичних Республік
с/с, с/р, с/рада, сільрада	— сільський совет, сільська рада
СС	— січові стрільці
СС	— охоронні загони націонал-соціалістичної партії Німеччини
ст.	— станція
США	— Сполучені Штати Америки
с-ще	— селище
т. е., т. т.	— то есть, тобто
НТШ	— Наукове товариство ім. Т. Шевченка
УАПУ	— Українська автокефальна православна церква
УВС	— Управління внутрішніх справ
УГА	— Українська галицька армія
УГВР	— Українська головна визвольна рада
УКГБ при РМ УРСР	— Управление Комитета государственной безопасности при Совете Министров УССР, Управління Комітету державної безпеки при Раді Міністрів УРСР
УКК	— Український Крайовий комітет
УНА-УНСО	— Українська національна асамблея — Українська народна самооборона
УНР	— Українська Народна Республіка
УНС	— Українська Народна Самооборона
УПА	— Українська Повстанська Армія
УРП	— Українська республіканська партія
УРСР	— Українська Радянська Соціалістична Республіка
УСС	— Українські січові стрільці
УССД	— Українська самостійна соборна держава
УЦК	— Український центральний комітет
ФАП	— фельдшерсько-акушерський пункт
ФЗО, ФЗН	— школа фабрично-заводського обучения, школа фабрично-заводського навчання
фінагент	— фінансовий агент

ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТІВ

Україна

№ 1.	Листівка-звернення урядуючого провідника ОУН до членів ОУН із закликом до боротьби за самостійну соборну Українську державу. Вересень 1942 р.	10
№ 2.	Листівка-звернення Головної Команди УПА до українців із закликом боротися проти сталінщини й фашизму за незалежність України. 20 травня 1943 р.	12
№ 3.	Листівка-звернення Головної Команди УПА до українського народу із закликом боротися проти фашистських загарбників та їх прислужників в Україні. Червень 1943 р.	14
№ 4.	Листівка-звернення Головної Команди УПА до військовополонених і мобілізованих в Україні із закликом вступати до лав УПА для боротьби проти сталінського й гітлерівського тоталітаризму за самостійні національні держави Європи й Азії. Червень 1943 р.	16
№ 5.	Листівка-звернення Української народної самооборони до українців із закликом боротися за самостійну соборну Українську державу. Липень 1943 р.	19
№ 6.	Листівка-звернення Головного командування УПА до українців — бійців і командирів Червоної армії із закликом боротися за незалежну Українську державу. Грудень 1943 р.	21
№ 7.	Листівка-звернення українських повстанців до угорців — солдатів німецького вермахту із закликом до співпраці у боротьбі зі сталінізмом і гітлеризмом за незалежні держави Європи й Азії. Січень 1944 р.	23
№ 8.	Листівка-звернення Команди УПА «Схід» до робітників України із закликом до боротьби за незалежну Українську державу. Червень 1944 р.	25
№ 9.	Листівка-звернення Команди УПА «Схід» до робітників-транспортників України із закликом боротися зі сталінізмом й гітлеризмом за незалежну Українську державу. Червень 1944 р.	27
№ 10.	Листівка-звернення ОУН до громадян України із закликом боротися у лавах УПА за незалежність України. Липень 1944 р.	28
№ 11.	Листівка Команди УПА «Схід» для молоді України із закликом вступати до лав УПА. Липень 1944 р.	30
№ 12.	Листівка-відозва УГВР (Представництва УГВР за кордоном) до українців, насильно вивезених з України, та тих, які змушені були покинути Батьківщину, із закликом про спільну боротьбу за Українську самостійну соборну державу. Вересень 1944 р.	32
№ 13.	Листівка-звернення УПА до українського народу із закликом боротися за незалежну Українську державу. Не пізніше 1944 р.	35

№ 14.	Листівка-звернення Української Повстанської Армії до червоноармійців і командирів із закликом боротися за незалежну Українську державу. Не пізніше 1944 р.	37
№ 15.	Листівка-звернення УПА до солдатів Радянської армії із закликами підтримувати боротьбу за самостійну Україну. Не пізніше 1944 р. . .	38
№ 16.	Листівка-звернення ОУН-УПА до солдатів-угорців німецького вермахту із закликом переходити на сторону УПА. Не пізніше 1944 р. .	38
№ 17.	Листівка ОУН «Громадяни України!» із закликом до єднання й боротьби проти сталінщини. Не пізніше 1944 р.	39
№ 18.	Листівка-звернення ОУН-УПА до козаків із закликом боротися за незалежну Україну. Не пізніше 1944 р.	42
№ 19.	Заклики ОУН і УПА «Гасла для українських сіл та міст» проти гітлерівсько-сталінської імперіалістичної війни, колгоспів за вільну Україну. Не пізніше 1944 р.	43
№ 20.	Листівка ОУН про наступ на Україну німецького та російського імперіалізму. Не пізніше 1944 р.	45
№ 21.	Заклики ОУН і УПА до червоноармійців. Не пізніше 1944 р.	50
№ 22.	Листівка-звернення УПА до солдатів-угорців німецького вермахту із закликом передавати зброю УПА й повертатися на свою батьківщину. Не пізніше 1944 р.	51
№ 23.	Листівка-звернення ОУН-УПА до поляків із закликом до створення визвольного фронту для боротьби за незалежні держави для українського, польського та інших поневолених народів. 19 вересня 1945 р. .	53
№ 24.	Відозва (проект) Крайового проводу «Поділля» до української молоді із закликом боротися проти сталінсько-більшовицької ідеології за незалежну Українську державу. Вересень 1945 р.	54
№ 25.	Листівка-звернення УПА до голодуючих українців із закликом боротися за самостійну соборну незалежну Українську державу. 1947 р. . .	58
№ 26.	Листівка УПА червоноармійцям-українцям із закликом до спільної боротьби за незалежну Українську державу. Не пізніше 1947 р. . . .	62
№ 27.	Листівка-звернення УПА «Українці!» із закликами до єдності західних і східних українців для спільної боротьби за незалежну Українську державу. 1949 р.	65
№ 28.	Листівка УПА до громадян України із застереженням не розповідати про діяльність у підпіллі. 1949 р.	67
№ 29.	Листівка-повідомлення ОУН щодо ставлення до державно-радянських та інших працівників установ і організацій в Західній Україні згідно з відношенням працівників до населення й вимог ОУН-УПА. Квітень 1950 р.	68
№ 30.	Лист Ради ветеранів України до Верховної Ради України проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 27 березня 1992 р.	71
№ 31.	Лист ветеранських організацій Міністерства внутрішніх справ України та Управління внутрішніх справ м. Київ до Голови Комісії Верховної Ради України з питань законодавства і законності проти реабілітації ОУН-УПА. 27 травня 1992 р.	72
№ 32.	Звернення ветеранів Великої Вітчизняної війни до Верховної Ради України проти реабілітації ОУН-УПА. 10 червня 1992 р.	73
№ 33.	Лист ветеранів війни, праці й Радянської армії Президенту України Л. М. Кравчуку проти реабілітації ОУН-УПА. 20 червня 1992 р.	78
№ 34.	Лист Комітету дітей репресованих Всеукраїнського товариства репресованих до Голови Комісії Верховної Ради України в справах	

інвалідів, пенсіонерів та репресованих М. В. Науменка за визнання всіх членів ОУН-УПА та тих, хто надавав їм допомогу, борцями за незалежність України. 9 липня 1992 р. 82

- № 35. Лист жителя України А. Ф. Столярчука до Української республіканської Ради ветеранів війни і праці (І. Герасимова, Ф. Іщенко) проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 30 липня 1992 р. 84
Додаток. Резолюція Волинської крайової конференції учасників національно-визвольних змагань ОУН-УПА 40–50-х років . . . 84
- № 36. Лист організації ветеранів України до Президії Верховної Ради України проти реабілітації ОУН-УПА. 6 серпня 1992 р. 86
- № 37. Заява учасників Другої світової війни та членів Спілки офіцерів України Голові Верховної Ради України І. С. Плющу з проханням до депутатів визнати Українську повстанську армію воюючою стороною проти гітлерівського та сталінського режимів. 3 жовтня 1992 р. 87
- № 38. Резолюція наукової конференції ОУН, УПА: історія, уроки, сучасність, прийнята учасниками зібрання в м. Івано-Франківськ про визнання діяльності ОУН-УПА як національно-визвольного руху українського народу. 17 січня 1993 р. 88
- № 39. Звернення учасників наукової конференції «ОУН, УПА: історія, уроки, сучасність» прийняте у м. Івано-Франківськ, до Президента України Л. М. Кравчука з вимогою визнання УПА воюючою стороною в Другій світовій війні. 17 січня 1993 р. 91
- № 40. Лист президії Українського фонду пошуку до Голови Верховної Ради України І. С. Плюща проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 23 лютого 1993 р. 92
- № 41. Відкритий лист інвалідів і учасників Великої Вітчизняної війни з Республіканського госпіталю інвалідів та ветеранів ВВВ до Президента України Л. М. Кравчука, Голови Верховної Ради України І. С. Плюща, Прем'єр-міністра України Л. Д. Кучми проти реабілітації ОУН-УПА. 8 червня 1993 р. 93
- № 42. Лист жительки України Н. М. Олійник до Верховної Ради України проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 1 вересня 1996 р. 95
- № 43. Лист жительки України В. С. Колесникової до Верховної Ради України про загибель воїнів Радянської армії в Західній Україні. 12 листопада 1996 р. 97
- № 44. Лист жителя України М. П. Семиряги Голові Верховної Ради України О. О. Морозу проти реабілітації ОУН-УПА. 12 лютого 1997 р. 99
Додаток. Текст присяги вояків дивізії СС «Галичина». 101
- № 45. Лист учасників зборів членів Конгресу українських націоналістів до Президента України Л. Д. Кучми та Верховної Ради України із закликом визнати учасників ОУН-УПА борцями за незалежність України. 1997 р. 101
- № 46. Лист посольства України в Республіці Польща до міністра юстиції України С. Р. Станік про стан вивчення ставлення української діаспори до ОУН-УПА. 7 травня 1998 р. 103

Автономна Республіка Крим

- № 47. Телеграма ветеранів Другої світової війни і праці з с. Перово Автономної Республіки Крим Верховній Раді України проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 1 лютого 1992 р. 105
- № 48. Лист Г. Д. Ковальчука з м. Саки Автономної Республіки Крим до заступника міністра юстиції України Шевчука за глибоке вивчення проблеми ОУН-УПА. 29 травня 1993 р. 105

Вінницька область

- № 49. Лист ветеранів Могилів-Подільської міської ветеранської організації Вінницької обл. до Голови Верховної Ради України І. С. Плюща проти реабілітації ОУН-УПА. Квітень 1992 р. 108
- № 50. Лист жителя с. Погребище Вінницької обл. до Верховної Ради України проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 28 жовтня 1992 р. 112
- № 51. Відкритий лист представників Вінницького заводу залізобетонних виробів до Секретаріату Верховної Ради України проти реабілітації ОУН-УПА, з пропозицією проведення референдуму. 18 січня 1993 р. 113
- № 52. Лист жителів смт Теплик Вінницької обл. В. П. Надольського і А. Шайгана Голові Комісії у справах ветеранів Верховної Ради України за реабілітацію ОУН-УПА. 13 липня 1993 р. 115
- № 53. Звернення Голови Вінницької обласної організації ОУН М. Мельника до Міністерства юстиції України з вимогою визнати ОУН та УПА як воюючу сторону у Другій світовій війні, надати їх учасникам пільги, передбачені чинним законодавством. 5 червня 1998 р. 116

Волинська область

- № 54. Заява жителя с. Борисковичі Горохівського р-ну Волинської обл. С. В. Степацук Голові Верховної Ради України І. С. Плющу про відшкодування матеріальних збитків потерпілим від ОУН-УПА. 25 січня 1992 р. 118
- № 55. Лист жителя м. Луцьк М. П. Корольчук Верховній Раді України, Комісії з прав людини проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 10 лютого 1992 р. 119
- № 56. Лист жителя Ратнівського р-ну Волинської обл. І. Кушнірука Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації ОУН-УПА. 14 лютого 1992 р. 122
- № 57. Лист жителів Старовижівського р-ну Волинської обл. до першого заступника Голови Верховної Ради України В. В. Дурдинця проти реабілітації ОУН-УПА. 17 лютого 1992 р. 123
- № 58. Лист жителя с. Грем'яче Киверцівського р-ну Волинської обл. І. К. Сливенка Голові Верховної Ради України проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 3 квітня 1992 р. 124
- № 59. Звернення Волинської обласної Ради народних депутатів до Верховної Ради України з пропозицією визнати учасників ОУН-УПА борцями за незалежність України. 23 квітня 1992 р. 127
- № 60. Звернення учасників конференції Спілки колишніх політв'язнів та репресованих м. Нововолинськ Волинської обл. до Президента України

	Л. М. Кравчука з проханням проведення загальної реабілітації всіх політичних в'язнів, визнання учасників ОУН-УПА борцями за незалежність України. 16 липня 1992 р.	128
№ 61.	Лист Комітету поіменного перепису жертв бандерівщини-УПА м. Луцька Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 11 січня 1993 р.	129
№ 62.	Лист жителя м. Дрогобич Волинської обл. Г. А. Бориска Президенту України Л. М. Кравчуку, Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації ОУН-УПА. 22 січня 1993 р.	130
№ 63.	Звернення учасників спільної зустрічі ветеранів Великої Вітчизняної війни і колишніх вояків ОУН-УПА з керівництвом Іваничівської районної Ради народних депутатів та районної державної адміністрації Волинської обл. до Верховної Ради України за реабілітацію колишніх воїнів УПА. 9 лютого 1993 р.	132
№ 64.	Лист Голови Координаційної ради Волинського обласного товариства «Справедливість» С. С. Лук'янчука Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 10 лютого 1993 р. <i>Додаток.</i> Звернення до народу України потерпілих від бандитів ОУН-УПА мешканців с. Борисковичі Горохівського р-ну Волинської обл.	134 135
№ 65.	Ухвала Волинської обласної Ради народних депутатів на підтвердження правомірності раніше прийнятих звернень до Верховної Ради України, Президента України Л. Д. Кучми та Кабінету міністрів України щодо ставлення до національно-визвольного руху українського народу 30–50-х років — за визнання ОУН-УПА воюючою стороною в Другій світовій війні. 9 квітня 1996 р.	138
№ 66.	Звернення зборів учасників національно-визвольних змагань, ОУН-УПА, репресованих, депортованих в Сибір (м. Ковель Волинської обл.) до Президента України, Верховної Ради України та Кабінету міністрів України з вимогою визнання національно-визвольної боротьби ОУН-УПА за побудову Української самостійної соборної держави. 20 серпня 1996 р.	139
№ 67.	Заява групи ветеранів Великої Вітчизняної війни м. Луцьк до прокурора Волинської обл. М. Косюти, Голови Верховного суду України В. Бойка з проханням відмінити рішення Волинської обласної Ради від 25 березня 1997 р. про реабілітацію ОУН-УПА. 1 квітня 1997 р.	141
№ 68.	Лист жителя смт Турійськ Волинської обл. С. П. Парфенюка до Верховної Ради України проти реабілітації ОУН-УПА. 7 квітня 1997 р.	142
№ 69.	Звернення учасників зборів ветеранів Великої Вітчизняної війни смт Турійськ Волинської обл. до Голови Верховної Ради України О. О. Мороза з проханням відмінити рішення Волинської обласної Ради народних депутатів про визнання ОУН-УПА воюючою стороною в Другій світовій війні. 7 квітня 1997 р.	143
№ 70.	Лист колективу хору «Посвіт» при будинку «Просвіта» (м. Луцьк) Голові Верховної Ради України О. О. Морозу за визнання бійців УПА як учасників війни за незалежну Українську державу. 11 квітня 1997 р. <i>Додаток.</i> Я воював з бандерівцями	144 145
№ 71.	Заява Волинських обкому Компартії України, Президії Координаційної Ради обласного громадського правозахисного товариства Справедливість, Президії обласної Ради Союзу робітників України Голові Верховної Ради України О. О. Морозу, Генеральному прокуророві	

України О. М. Литваку, фракції комуністів у Верховній Раді України, П. М. Симоненку, прокурору Волинської обл. М. В. Косюті проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 24 жовтня 1997 р. 148

Дніпропетровська область

- № 72. Лист-прохання жителя с. Олександропіль Солонянського р-ну Дніпропетровської обл. П. Ф. Гниленко (Герел) Голові Верховної Ради України Л. М. Кравчуку розібратися з питанням жертв ОУН-УПА. 30 липня 1990 р. 150
- № 73. Звернення представників демократичних організацій м. Новомосковськ Дніпропетровської обл. до Верховної Ради України з пропозицією прийняття постанов про визнання учасників УПА ветеранами Другої світової війни. 14 жовтня 1992 р. 151
- № 74. Лист-звернення жителя м. Кривий Ріг Дніпропетровської обл. Д. Я. Сліпенка до Президента України Л. М. Кравчука, Голови Верховної Ради України І. С. Плюща, Прем'єр-міністра Л. Д. Кучми проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 16 грудня 1992 р. 152
- № 75. Лист жителя с. Покровське Нікопольського р-ну Дніпропетровської обл. М. К. Сивоконя до Верховної Ради України проти реабілітації ОУН-УПА. 16 грудня 1992 р. 154
- № 76. Лист організації Народного Руху України м. Кривий Ріг Дніпропетровської обл. до Верховної Ради України з вимогою визнання УПА воюючою стороною в Другій світовій війні, борцем за незалежність Української держави. 13 лютого 1993 р. 155
- № 77. Лист жителя с. Саксагань П'ятихатського р-ну Дніпропетровської обл. М. І. Черкаського Голові Верховної Ради України І. С. Плющу за визнання ОУН-УПА воюючою стороною в Другій світовій війні, за національне примирення. 27 лютого 1993 р. 156
- № 78. Стаття жителя с. Саксагань П'ятихатського р-ну Дніпропетровської обл. М. І. Черкаського до редакції газети «Злагода» — відкритий лист членам П'ятихатської районної Ради ветеранів війни із закликом до національної злагоди, примирення з учасниками національних рухів в Україні в роки Другої світової війни. 12 серпня 1993 р. 158
- № 79. Лист жителя м. Кривий Ріг Дніпропетровської обл. А. С. Борейчука Секретаріату ОУН за реабілітацію учасників ОУН-УПА. 7 жовтня 1996 р. 162
- № 80. Заява жителя м. Синельникове Дніпропетровської обл. І. А. Затварського Секретаріату ОУН про реабілітацію і відшкодування матеріальних збитків як колишньому повстанцю — в'язню концтаборів. 10 жовтня 1996 р. 166
- № 81. Звернення-протест Ради ветеранів війни масиву «Сонячний» м. Дніпропетровськ Президенту України Л. Д. Кучмі, Голові Верховної Ради України О. М. Ткаченку, Голові Кабінету міністрів України В. П. Пустовойтенку, депутату Верховної Ради України П. М. Симоненку проти реабілітації ОУН-УПА. 25 липня 1998 р. 167

Донецька область

- № 82. Звернення ветеранів Великої Вітчизняної війни Сніжнянського машинобудівного заводу (м. Сніжне Донецької обл.) до людей доброї волі і керівництва проти реабілітації ОУН-УПА. 27 травня 1992 р. 170
- № 83. Лист жителя м. Маріуполь Донецької обл. Л. С. Гудза до Секретаріату ОУН за реабілітацію ОУН-УПА. 21 жовтня 1992 р. 171
- № 84. Лист жителя м. Моспине Пролетарського р-ну Донецької обл. О. О. Долбіліна Голові Верховної Ради України О. О. Морозу за визнання учасників ОУН-УПА як борців за незалежність України. 14 жовтня 1996 р. 173
- № 85. Лист жителя с. Золотарівка Харцизького р-ну Донецької обл. Г. Й. Язеницького Голові Верховної Ради України О. О. Морозу з проханням надання пільг учасникам ОУН-УПА. 26 грудня 1996 р. 174
- № 86. Лист жителя смт Новотроїцьке Волноваського р-ну Донецької обл. М. І. Довганюка до Секретаріату ОУН за реабілітацію учасників ОУН-УПА та надання матеріальної допомоги. 29 жовтня 1996 р. 176
- № 87. Лист жителя м. Харцизьк Донецької обл. В. О. Гнатюка Комісії Верховної Ради України зі сприяння у вивченні питань, пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА, за визнання учасників ОУН-УПА як борців за незалежність України. 21 листопада 1996 р. 177
- № 88. Лист Донецької обласної організації ОУН Міністерству юстиції України з вимогою визнання ОУН та УПА учасниками Другої світової війни. 8 червня 1998 р. 180

Житомирська область

- № 89. Лист жительки м. Житомир Р. К. Артемчук Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 18 вересня 1992 р. 182
- № 90. Лист жителя м. Бердичів Житомирської обл. О. І. Гніденка Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 29 вересня 1992 р. 183
- № 91. Звернення зборів Житомирської міської організації Всеукраїнського об'єднання ветеранів до Президента України Л. Д. Кучми, Голови Верховної Ради України О. О. Мороза «Про ставлення до ветеранів ОУН-УПА» з проханням визнати колишніх членів ОУН-УПА учасниками бойових дій Другої світової війни. 11 грудня 1996 р. 184

Закарпатська область

- № 92. Заява Хустської міської Ради народних депутатів Закарпатської обл. Президенту України Л. Д. Кучмі і Верховній Раді України з вимогою офіційного визнання учасників ОУН-УПА борцями за волю народу України. 11 жовтня 1996 р. 187
- № 93. Лист Закарпатської обласної організації Конгресу українських націоналістів Комісії Верховної Ради України зі сприяння у вивченні питань, пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА, із засудженням дій обласної комуністичної організації щодо ОУН-УПА. 20 березня 1997 р. 188

Запорізька область

- № 94. Лист М. М. Ковальчука з смт Куйбишеве Запорізької обл. до Голови Верховної Ради України І. С. Плюща проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 23 червня 1992 р. 190

Івано-Франківська область

- № 95. Рішення Рожнятівської районної Ради народних депутатів Івано-Франківської обл. за політичну реабілітацію ОУН-УПА. 31 березня 1992 р. 193
- № 96. Лист жителя с-ща Гвіздець Коломийського р-ну Івано-Франківської обл. С. П. Болецького до депутатів Верховної Ради України про терор у Західній Україні. 2 квітня 1992 р. 194
- № 97. Лист М. Артеменко з м. Борислав Івано-Франківської обл. до депутата Верховної Ради України В. Я. Стадниченка проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 5 квітня 1992 р. 195
- № 98. Лист М. П. Нилюка з с. Олеша Тлумацького р-ну Івано-Франківської обл. до депутата Верховної Ради України Коцюби проти реабілітації ОУН-УПА. 10 квітня 1992 р. 196
- № 99. Звернення Галицького історико-просвітницького товариства «Меморіал» Івано-Франківської обл. до Голови Верховної Ради України І. С. Плюща, Голови Комісії Верховної Ради України в справах ветеранів, інвалідів, репресованих, малозабезпечених і воїнів-інтернаціоналістів М. В. Науменка, Голови Підкомісії у справах репресованих Б. Ребрика, Голови Українського історико-просвітницького товариства «Меморіал» Л. С. Танюка з пропозицією домогтися повної законодавчої реабілітації ОУН-УПА. 21 квітня 1992 р. 199
- № 100. Лист сім'ї політв'язня М. Я. Чабака з с. Залуква Галицького р-ну Івано-Франківської обл. Голові Верховної Ради України І. С. Плющу, Голові Комісії Верховної Ради України в справах ветеранів, інвалідів, репресованих, малозабезпечених і воїнів-інтернаціоналістів М. В. Науменку, Голові Підкомісії у справах репресованих Б. Ребрику, Голові Українського історико-просвітницького товариства «Меморіал» Л. С. Танюку, депутатам Верховної Ради України М. Є. Чучуку, С. Волковецькому і З. М. Думі з пропозицією домогтися повної законодавчої реабілітації ОУН-УПА. 27 квітня 1992 р. 200
- № 101. Лист жителів Івано-Франківської обл. М. Дубель та О. Дубель Голові Верховної Ради України І. С. Плющу, Голові Комісії Верховної Ради України в справах ветеранів, інвалідів, репресованих, малозабезпечених і воїнів-інтернаціоналістів М. В. Науменку, Голові Підкомісії у справах репресованих Б. Ребрику, Голові українського історико-просвітницького товариства «Меморіал» Л. С. Танюку, депутатам Верховної Ради України С. Волковецькому, З. М. Думі, і М. Є. Чучуку за реабілітацію ОУН-УПА. 29 квітня 1992 р. 202
- № 102. Лист А. М. Басараба і С. М. Басараб з с. Залуква Галицького р-ну Івано-Франківської обл. до Голови Верховної Ради України І. С. Плюща, Голови Комісії Верховної Ради України в справах ветеранів, інвалідів, репресованих, малозабезпечених і воїнів-інтернаціоналістів М. В. Науменка, Голови Підкомісії у справах репресованих Б. Ребрика, Голови Українського історико-просвітницького товариства «Ме-

моріал» Л. С. Танюка, депутатів Верховної Ради України М. Є. Чучука, С. Волковецького і З. М. Думи за реабілітацію учасників ОУН-УПА. 29 квітня 1992 р. 204

№ 103. Лист жителів с. Залуква Галицького р-ну Івано-Франківської обл. В. Данилюка і С. Данилюк до Голови Верховної Ради України І. С. Плюща, Голови Комісії Верховної Ради України в справах ветеранів, інвалідів, репресованих, малозабезпечених і воїнів-інтернаціоналістів М. В. Науменка, Голови Підкомісії у справах репресованих Б. Ребрика, Голови Українського історико-просвітницького товариства «Меморіал» Л. С. Танюка, депутатів Верховної Ради України М. Є. Чучука, С. Волковецького і З. М. Думи за реабілітацію учасників ОУН-УПА. 29 квітня 1992 р. 206

№ 104. Звернення Верховинської районної організації історико-просвітницького товариства «Меморіал» Івано-Франківської обл. до Голови Верховної Ради України І. С. Плюща, Голови Комісії Верховної Ради України в справах ветеранів, інвалідів, репресованих, малозабезпечених і воїнів-інтернаціоналістів М. В. Науменка, Голови Підкомісії у справах репресованих Б. Ребрика, Голови Українського історико-просвітницького товариства «Меморіал» Л. С. Танюка, депутатів Верховної Ради України М. Є. Чучука, С. Волковецького і З. М. Думи з пропозицією домогтися повної законодавчої реабілітації ОУН-УПА. 8 травня 1992 р. 208

№ 105. Лист жителів с. Блюдники Галицького р-ну Івано-Франківської обл. Ганни та Олексія Рабарських до Голови Верховної Ради України І. С. Плюща, Голови Комісії Верховної Ради України в справах ветеранів, інвалідів, репресованих, малозабезпечених і воїнів-інтернаціоналістів М. В. Науменка, Голови Підкомісії у справах репресованих Б. Ребрика, Голови Українського історико-просвітницького товариства «Меморіал» Л. С. Танюка, депутатів Верховної Ради України М. Є. Чучука, С. Волковецького і З. М. Думи з пропозицією домогтися повної законодавчої реабілітації ОУН-УПА. 11 травня 1992 р. 210

№ 106. Лист міського осередку історико-просвітницького товариства «Меморіал» Болехівського куща Долинського р-ну Івано-Франківської обл. Голові Верховної Ради України І. С. Плющу за реабілітацію ОУН-УПА. 16 травня 1992 р. 212

№ 107. Постанова Коломийської міської Ради народних депутатів Івано-Франківської обл. про визнання ОУН-УПА воюючою стороною в Другій світовій війні, її учасників-борцями за незалежність України. 24 червня 1992 р. 213

№ 108. Звернення Тисменицької районної Ради народних депутатів Івано-Франківської обл. до Верховної Ради України з пропозицією визнати ОУН-УПА воюючою стороною у Другій світовій війні та реабілітувати їх учасників. 30 червня 1992 р. 214

№ 109. Телеграма пленуму Ради профспілок Івано-Франківської обл. Верховній Раді України про підтримку звернення обласної Ради народних депутатів до Верховної Ради визнати ОУН-УПА учасниками боротьби за незалежність України. 2 липня 1992 р. 215

№ 110. Звернення Косівської районної Ради народних депутатів Івано-Франківської обл. до Верховної Ради України з пропозицією визнати ОУН-УПА воюючою стороною в Другій світовій війні. 3 липня 1992 р. 216

- № 111. Звернення Івано-Франківської обласної державної адміністрації до Верховної Ради України і Президента України з пропозицією визнати ОУН-УПА воюючою стороною у Другій світовій війні. 20 липня 1992 р. 218
- № 112. Звернення Івано-Франківської обласної Управи Співки політичних в'язнів України до Голови Верховної Ради України І. С. Плюща про порушення перед урядами Російської Федерації та Казахстану — країн- правонаступниць СРСР питання про грошову компенсацію за політичні репресії, подневільну працю на території цих країн політично-репресованих громадян України. 3 листопада 1992 р. 219
- № 113. Звернення Калуської районної Ради народних депутатів Івано-Франківської обл. до Верховної Ради України з вимогою визнання діяльності ОУН та УПА як національно-визвольного руху українського народу. 24 лютого 1993 р. 221
- № 114. Постанова Івано-Франківської Ради народних депутатів «Про статус ветеранів ОУН-УПА, гарантії їх соціального захисту». 5 квітня 1996 р. 221
- № 115. Лист протиалкогольного духовно-просвітницького поступу «Відродження» м. Косів Івано-Франківської обл. Президенту України Л. Д. Кучмі, Голові Верховної Ради України О. О. Морозу, Голові Тимчасової спеціальної комісії зі сприяння у вивченні питань, пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА, А. Юхимчуку, Голові КУН С. Стецько за визнання учасників ОУН-УПА як борців за свободу і незалежність України. 21 вересня 1996 р. 223
- № 116. Звернення учасників конференції Івано-Франківської обласної організації Конгресу українських націоналістів до Президента України Л. Д. Кучми та Голови Верховної Ради України О. О. Мороза із закликом визнати ОУН-УПА воюючою стороною в Другій світовій війні. 12 січня 1997 р. 225

Київська область

- № 117. Лист Майоренка з м. Київ до Верховної Ради України з пропозицією про проведення Всеукраїнського референдуму з питання призначення пенсій воякам ОУН-УПА. 3 лютого 1992 р. 227
- № 118. Звернення учасників пленуму Київської обласної Ради ветеранів Великої Вітчизняної війни і праці до Верховної Ради України проти реабілітації ОУН-УПА. 30 червня 1992 р. 228
- № 119. Звернення жителя м. Київ Л. Ф. Дмитрієва до Президента України Л. М. Кравчука, Голови Верховної Ради України І. С. Плюща, Генерального прокурора Шишкіна, депутатів Верховної Ради України А. П. Коцюби, Я. Ю. Кондратьєва, О. О. Мороза, В. В. Носова, М. А. Потебенька проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 23 липня 1992 р. 229
- № 120. Телеграма учасників урочистого святкування 50-ї річниці Української повстанської армії в м. Ірпінь Київської обл. Голові Президії Верховної Ради України з закликом визнати ветеранів УПА воюючою стороною в Другій світовій війні. 27 жовтня 1992 р. 233
- № 121. Відкритий лист Київської міської Ради ветеранів війни і праці до Президента України Л. М. Кравчука, Голови Верховної Ради України І. С. Плюща, Прем'єр-міністра України Л. Д. Кучми з проханням ви-

словлення чіткої позиції щодо політичної оцінки діяльності ОУН-УПА.
3 лютого 1993 р. 234

№ 122. Лист І. М. Платоненка з с. Пірнове Вишгородського р-ну Київської обл.
до заступника Голови Верховної Ради України В. В. Дурдинця з про-
позиціями щодо реабілітації воїнів ОУН-УПА. 5 березня 1993 р. 237

№ 123. Заява А. Г. Ковтуна з м. Ірпінь Київської обл. до Верховної Ради Укра-
їни з проханням визнання діяльності ОУН-УПА у створенні неза-
лежної Української держави. 18 вересня 1996 р. 239

№ 124. Звернення-свідчення жителя с. Іванків Бориспільського р-ну Київсь-
кої обл. А. Свирида до Секретаріату КУН про власне бачення ролі
ОУН-УПА в роки Другої світової війни, з вимогою визнання фор-
мувань ОУН-УПА як борців проти окупантів під час війни та у по-
воєнний період. 10 жовтня 1996 р. 241

№ 125. Відкрите звернення г. Охріменка з м. Київ до Президента України Л.
Д. Кучми і Голови Верховної Ради України О. О. Мороза з вимогою
визнати ОУН-УПА воюючою стороною у Другій світовій війні. 15 жовт-
ня 1996 р. 243

№ 126. Лист жителя м. Київ В. І. Кривця до Секретаріату ОУН м. Києва з про-
ханням про захист, за реабілітацію учасників ОУН-УПА. 19 листопада
1996 р. 246

№ 127. Лист робітників ВАТ заводу Ленінська кузня м. Київ до Верховної
Ради України з вимогою рішенням Верховної Ради вшанувати учас-
ників ОУН-УПА як борців за незалежність України. 16 січня 1997 р. 249

№ 128. Лист М. В. Плюта з м. Біла Церква Київської обл. до Комісії Верховної
Ради України з перевірки діяльності ОУН-УПА, з пропозицією прий-
няття рішення про визнання учасників ОУН-УПА борцями за неза-
лежність України. 16 січня 1997 р. 251

№ 129. Лист О. М. Гапій і Ф. М. Марченка з м. Біла Церква Київської обл. до
Комісії зі сприяння у вивченні питань, пов'язаних з перевіркою діяль-
ності ОУН-УПА, за визнання учасників ОУН-УПА як борців за не-
залежність України. 22 січня 1997 р. 252

№ 130. Лист Г. О. Бабич, О. П. Бабича і В. П. Крикуна з м. Біла Церква Київ-
ської обл. до Верховної Ради України за визнання учасників ОУН-
УПА борцями за незалежність України. 22 січня 1997 р. 253

№ 131. Лист В. М. Марченка, К. С. Марченко, Н. О. Бурцевої та Т. В. Бурце-
вої з м. Біла Церква Київської обл. до Комісії Верховної Ради України
з вивчення питань, пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА, за
реабілітацію учасників ОУН-УПА. 22 січня 1997 р. 254

№ 132. Лист М. К. Поліщука з м. Біла Церква Київської обл. до Верховної
Ради України з вимогою визнання учасників ОУН-УПА як борців за
незалежність України. 3 лютого 1997 р. 255

Кіровоградська область

№ 133. Лист жителів с. Рівне Новоукраїнського р-ну Кіровоградської обл. Пре-
зиденту України Л. М. Кравчуку, Верховній Раді України, Кабінету
міністрів України, громадянам України проти реабілітації ОУН-УПА.
16 грудня 1992 р. 257

№ 134. Лист Голови Уляннівської районної Ради ветеранів Другої світової
війни Кіровоградської обл. М. О. Русавського до Голови Верховної

	Ради України І. С. Плюща з вимогою суду над учасниками ОУН-УПА. 26 січня 1993 р.	260
№ 135.	Лист жительки с. Братолюбівка Долинського р-ну Кіровоградської обл. Запалило до Верховної Ради України з проханням вирішення питання взаємин східних і західних українців. 25 травня 1993 р.	261

Луганська область

№ 136.	Телеграма В. Вишинського з м. Рубіжне Луганської обл. до Верховної Ради України (головуючому В. В. Дурдинцю) проти реабілітації ОУН-УПА. 27 березня 1992 р.	265
№ 137.	Лист Г. М. Мосійчук з м. Алчевськ Луганської обл. до Голови та депутатів Верховної Ради України проти реабілітації ОУН-УПА. 1 квітня 1992 р.	266

Львівська область

№ 138.	Постанова Новороздільської міської Ради народних депутатів Миколаївського р-ну Львівської обл., надіслана до Київської міської Ради народних депутатів щодо політичної реабілітації учасників ОУН-УПА, визнання їх борцями за незалежність України. 19 липня 1991 р.	268
№ 139.	Звернення Новороздільського Львівської обл. Товариства політично-репресованих з осередком Братства ветеранів національно-визвольних змагань ОУН-УПА до Верховної Ради України з вимогою офіційного визнання ОУН-УПА воюючою стороною у Другій світовій війні, борцями за незалежність України. 17 жовтня 1991 р.	269
№ 140.	Постанова Львівської обласної Ради народних депутатів України про визнання учасників ОУН-УПА борцями за самостійність України. 1991 р.	271
№ 141.	Лист Новороздільського Львівської обл. осередку Товариства політично-репресованих та Братства ветеранів національно-визвольних змагань ОУН-УПА до Верховної Ради України з вимогою створення Комісії для вироблення політичної та правової оцінки національно-визвольних змагань 20–50-х рр. в Україні, визнання ОУН-УПА борцями за незалежність України. 3 лютого 1992 р.	272
№ 142.	Лист жительки с. Залокоть Дрогобицького р-ну Львівської обл. А. В. Цайклер Комісії Верховної Ради України зі сприяння у вивченні питань, пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА, за визнання членів ОУН-УПА ветеранами Другої світової війни. 13 лютого 1992 р.	274
№ 143.	Лист І. Ф. Зоцетка з м. Львів до Голови Верховної Ради України з пропозицією проведення всенародного референдуму з питання реабілітації ОУН-УПА. 31 березня 1992 р.	274
№ 144.	Лист А. Кардаша з м. Львів до Голови Верховної Ради України І. С. Плюща з проектом постанови про визнання учасників ОУН-УПА борцями за волю України. 14 квітня 1992 р.	275
№ 145.	Лист І. В. Ільківа з м. Стрий Львівської обл. до Голови Верховної Ради України І. С. Плюща проти реабілітації ОУН-УПА. 27 липня 1992 р.	276
№ 146.	Лист члена правління Львівського історико-просвітницького товариства «Меморіал» Б. Гуцила з м. Трускавець Львівської обл. Голові Верховної Ради України за реабілітацію учасників ОУН-УПА. 28 вересня 1992 р.	278

Додаток 1. Спогади Л. С. Фалощак. 279

Додаток 2. Спогади Є. Хімії-Камінської з с. Тарнавка Жидачівського р-ну Львівської обл. 280

- № 147. Лист Д. П. Білинського з м. Львів до Верховної Ради України за реабілітацію ОУН-УПА. 23 жовтня 1992 р. 282
- № 148. Лист жителя м. Львів А. Кравця до Голови Верховної Ради України І. С. Плюща проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 26 січня 1993 р. 283
- № 149. Звернення членів об'єднання «Львівська бесіда» до Голови Президії Верховної Ради України І. С. Плюща, народних депутатів України із закликом визнати УПА воюючою стороною у Другій світовій війні. 24 лютого 1993 р. 287
- № 150. Лист жителя м. Львів Шинка до Президента України та Голови Верховної Ради України проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 15 березня 1993 р. 288
- № 151. Лист А. Кітяца з м. Львів Президенту України Л. М. Кравчуку та Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації ОУН-УПА. 14 травня 1993 р. 292
- № 152. Лист С. Рип'яка з м. Львів до Верховної Ради України проти реабілітації ОУН-УПА. 31 травня 1993 р. 293
- Додаток.* Восстановить доброе имя дивизионщиков. 294
- № 153. Лист Червоноградської ради ветеранів війни і праці Львівської обл. до Секретаріату Верховної Ради України проти реабілітації ОУН-УПА. 2 липня 1993 р. 295
- № 154. Лист К. М. Молчанова з м. Червоноград Львівської обл. Голові Української Ради ветеранів війни та праці проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 23 липня 1993 р. 296
- № 155. Постанова Львівської обласної Ради народних депутатів «Про статус ветеранів Української Повстанської Армії, гарантії їх соціального захисту». 11 травня 1995 р. 299
- № 156. Звернення учасників Соснівського Львівської обл. зібрання Товариства української мови ім. Т. Шевченка «Просвіта» до Президента України Л. Д. Кучми, Голови Верховної Ради України О. Мороза, народного депутата України Є. Жеребецького з вимогою визнати формування ОУН-УПА-УГВР борцями за незалежність України. 9 вересня 1996 р. 300
- № 157. Лист Л. О. Світенка з м. Городок Львівської обл. Президенту України Л. Д. Кучмі та Голові Верховної Ради України О. О. Морозу з вимогою визнати учасників ОУН-УПА як борців за незалежність України. 22 вересня 1996 р. 302
- № 158. Лист жителя с. Подусів Перемишлянського р-ну Львівської обл. М. П. Савчука до Секретаріату ОУН за визнання ОУН-УПА воюючою стороною у Другій світовій війні. 27 вересня 1996 р. 303
- № 159. Резолюція-звернення Народного віча м. Трускавець Львівської обл. до Президента України Л. Д. Кучми, Голови Верховної Ради України О. О. Мороза з вимогою прийняти закон про надання УПА статусу воюючої сторони в Другій світовій війні. 13 жовтня 1996 р. 304
- № 160. Лист Городоцької районної організації Львівської обласної організації Спілки офіцерів України Голові Верховної Ради О. О. Морозу і народному депутату Верховної Ради України І. Р. Юхновському з вимогою визнання учасників ОУН-УПА як борців за незалежність України. 22 жовтня 1996 р. 305

- № 161. Лист І. Г. Іваніва з с. Товців Пустомитівського р-ну Львівської обл. до депутата Верховної Ради України А. Юхимчука за реабілітацію ОУН-УПА. 24 жовтня 1996 р. 306
- № 162. Звернення представників політичних партій та громадських організацій Городоцького р-ну Львівської обл. до Голови Верховної Ради України О. О. Мороза, народного депутата Верховної Ради України І. Г. Біласа, телебачення України та газети «Народна думка» з вимогою визнати ОУН-УПА борцями за незалежність України. 29 жовтня 1996 р. 308
- № 163. Звернення осередку Спілки політв'язнів України м. Броди Львівської обл. до Президента України Л. Д. Кучми та Голови Верховної Ради України О. О. Мороза з проханням визнати учасників ОУН-УПА борцями за незалежність України. 17 листопада 1996 р. 310
- № 164. Лист жителя м. Дрогобич Львівської обл. Т. Є. Пшеничного до Комісії Верховної Ради України зі сприяння у вивченні питань, пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА, з вимогою визнання учасників ОУН-УПА як борців за незалежність України. 21 листопада 1996 р. 311
- № 165. Лист сесії Бориславської міської Ради народних депутатів Львівської обл. Президенту України Л. Д. Кучмі, Голові Верховної Ради України О. О. Морозу за визнання ОУН-УПА-УГВР як борців за незалежність України. 5 грудня 1996 р. 312
- № 166. Звернення учасників зборів трудового колективу Львівської обласної дитячої клінічної лікарні до Президента України Л. Д. Кучми, Верховної Ради України з вимогою визнання вояків ОУН-УПА-УГВР як борців за незалежність України. 13 грудня 1996 р. 313
- № 167. Звернення колишніх спецпереселенців — членів Бориславської міської організації Товариства політв'язнів і репресованих Львівської обл. до всіх людей доброї волі, керівництва своєї організації з проханням порушити питання про відшкодування Росією, як правонаступницею СРСР, моральних і матеріальних збитків репресованим. 27 грудня 1996 р. 315
- № 168. Лист-звернення сім'ї репресованих з м. Борислав Львівської обл. до Верховної Ради України за реабілітацію ОУН-УПА. 4 січня 1997 р. 316
- № 169. Лист Львівської обласної організації ветеранів України до Верховної Ради України, Комісії зі сприяння у вивченні питань, пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА, з пропозиціями щодо вирішення питання реабілітації ОУН-УПА. 17 січня 1997 р. 317
- № 170. Лист І. Т. Дмитрович з м. Стрий Львівської обл. Комісії Верховної Ради України зі сприяння у вивченні питань, пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА, за реабілітацію учасників ОУН-УПА. 3 лютого 1997 р. 321
- № 171. Лист жителя с. Залокоть Дрогобицького р-ну Львівської обл. О. В. Кропи до Верховної Ради України про загибель брата під час сталінських репресій. 4 лютого 1997 р. 321
- № 172. Лист А. В. Химин з с. Залокоть Дрогобицького р-ну Львівської обл. до Комісії Верховної Ради України зі сприяння у вивченні питань, пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА, за визнання учасників ОУН-УПА ветеранами Другої світової війни. 8 лютого 1997 р. 322
- № 173. Лист О. Б. Кекіс з с. Залокоть Дрогобицького р-ну Львівської обл. до Комісії Верховної Ради України зі сприяння у вивченні питань, пов'я-

заних з перевіркою діяльності ОУН-УПА, з вимогою визнання членів ОУН-УПА ветеранами Другої світової війни. 8 лютого 1997 р. 323

- № 174. Лист М. М. Панів з с. Залокоть Дрогобицького р-ну Львівської обл. до Комісії Верховної Ради України зі сприяння у вивченні питань, пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА, за реабілітацію ОУН-УПА. 13 лютого 1997 р. 324
- № 175. Звернення учасників Других всесвітніх Бойківських фестин до Президента України Л. Д. Кучми, Голови Верховної Ради України О. О. Мороза, Прем'єр-міністра України В. П. Пустовойтенка з вимогою визнати ОУН-УПА-УГВР борцями за свободу і незалежність України. 13 вересня 1997 р. 324
- № 176. Заява учасників зборів Городоцької районної державної адміністрації Львівської обл. з нагоди 55-ї річниці УПА Голові Верховної Ради України О. О. Морозу за визнання УПА воюючою стороною у Другій світовій війні. 12 жовтня 1997 р. 326
- № 177. Рішення Народного віча у м. Трускавець Львівської обл. з вимогою до Президента України Л. Д. Кучми, Голови Верховної Ради України О. О. Мороза та Прем'єр-міністра України В. П. Пустовойтенка з вимогою прийняття закону України про надання УПА статусу воюючої сторони у Другій світовій війні. 14 жовтня 1997 р. 327
- № 178. Звернення учасників урочистої академії на відзначення дня пам'яті С. Бандери (м. Трускавець Львівської обл.) до Президента України Л. Д. Кучми, Верховної Ради України із закликом визнати учасників ОУН-УПА як борців за незалежність України. 1997 р. 328
- № 179. Лист учасників Всеукраїнського ветеранського «Круглого столу» Львівщини Президенту України Л. Д. Кучмі, Голові Верховної Ради України О. О. Морозу, Прем'єр-міністру України проти реабілітації ОУН-УПА. 14 березня 1998 р. 329
- № 180. Лист жителя м. Червоноград Львівської обл. Т. Варави народному депутату України Г. Удовенку за визнання учасників ОУН-УПА борцями за незалежність України. 21 грудня 1998 р. 331
- Додаток 1.Присяга воїнів УПА 333*
- Додаток 2.3 віршової творчості українських повстанців 333*
- Додаток 3.3 книги Д. Горішнього «Армія народна» 334*
- Додаток 4.Героїчна естафета поколінь 334*
- Додаток 5.Справи політичні... 338*

Миколаївська область

- № 181. Лист жительки м. Миколаїв І. Н. Сиворожко Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації ОУН-УПА. 6 червня 1993 р. 340

Одеська область

- № 182. Лист жителя м. Одеса Ф. І. Ярошенка до Верховної Ради України з пропозицією вирішувати питання реабілітації ОУН-УПА всенародно. 4 квітня 1992 р. 342

- № 183. Лист жителя м. Одеса М. М. Дутки Президенту України Л. М. Кравчуку, Голові Верховної Ради України І. С. Плющу, Верховній Раді України з проханням про відповідь, що належить нащадкам розстріляної учасниками ОУН-УПА сім'ї, які малолітніми дітьми зростали без опікунів. 7 травня 1992 р. 343
- № 184. Лист жителя Одеської обл. А. О. Мельника до Верховної Ради України проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 25 вересня 1992 р. . . . 345
- № 185. Звернення політради Одеської організації Конституційно-демократичної партії Президенту України Л. Д. Кучмі, Комісії Верховної Ради України зі сприяння у вивченні питань, пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА, з проханням офіційно визнати ветеранів ОУН-УПА воюючою стороною в Другій світовій війні. 11 жовтня 1996 р. 349
- № 186. Звернення учасників урочистих зборів у м. Одеса, присвячених 54-м роковинам створення УПА та вшанування пам'яті С. Бандери у зв'язку з 37-ми роковинами його загибелі, до Президента України Л. Д. Кучми, Комісії Верховної Ради України зі сприяння у вивченні питань, пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА, з проханням визнати учасників ОУН-УПА борцями за незалежність України. 13 жовтня 1996 р. 350
- № 187. Лист Одеської регіональної організації Ліберальної партії України до Президента України Л. Д. Кучми, Комісії зі сприяння у вивченні питань, пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА, з пропозицією визнати ОУН-УПА воюючою стороною у Другій світовій війні. 29 жовтня 1996 р. 351
- № 188. Звернення Маліновської районної організації м. Одеса «Ветерани Другої світової війни, Збройних сил та праці — за мир, злагоду в суспільстві, державність України» до Президента України Л. Д. Кучми, Комісії зі сприяння у вивченні питань, пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА, з проханням визнати вояків ОУН-УПА борцями за незалежність України. 18 листопада 1996 р. 352
- № 189. Лист жителя с. Любашівка Любашівського р-ну Одеської обл. М. П. Прижбила Голові Верховної Ради України О. О. Морозу проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 20 лютого 1997 р. 354

Полтавська область

- № 190. Телеграма жителя м. Кременчук Полтавської обл. Бурлакова Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 23 березня 1992 р. 355
- № 191. Лист жителя м. Прилуки Полтавської обл. Н. Петренка до Верховної Ради України з пропозицією проведення соціологічного опитування населення України з питання реабілітації ОУН-УПА. 29 березня 1992 р. 356
- № 192. Лист жителя с. Засулля Лубенського р-ну Полтавської обл., А. Г. Місюри Голові Верховної Ради України проти надання учасникам ОУН-УПА статусу ветеранів Другої світової війни. 30 вересня 1992 р. 357
- № 193. Лист Л. Онопрієнко з м. Кременчук Полтавської обл. Комісії Верховної Ради України проти реабілітації ОУН-УПА. 10 листопада 1992 р. 358

№ 194. Лист С. К. Алфьорова з м. Полтава Голові Комісії Верховної Ради України з питання ветеранів і пенсіонерів проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 17 грудня 1992 р.	359
---	-----

Рівненська область

№ 195. Лист президії Рівненської обласної організації ветеранів війни, праці і Збройних сил до Президента України Л. М. Кравчука, Голови Верховної Ради України І. С. Плюща проти реабілітації ОУН-УПА 10 квітня 1992 р.	363
<i>Додаток 1.</i> Мовчати — гріх.	365
<i>Додаток 2.</i> Не прощу ніколи!.	366
№ 196. Звернення депутатів Рівненської обласної Ради народних депутатів до Президента України Л. М. Кравчука, Голови Верховної Ради України І. С. Плюща з пропозицією визнати УПА воюючою стороною в Другій світовій війні. 14 травня 1992 р.	369
№ 197. Лист жителя м. Дубно Рівненської обл., М. Я. Гавраша Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 17 вересня 1992 р.	370
№ 198. Лист П. Є. Адамчука з смт Клевань Рівненської обл. до Голови Верховної Ради України І. С. Плюща проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 17 грудня 1992 р.	371
№ 199. Звернення загальних зборів Рівненського обласного Товариства політ'язнів і репресованих та Братства вояків УПА до Президента України Л. М. Кравчука, Кабінету міністрів України, Верховної Ради України з пропозицією визнати учасників ОУН-УПА воюючою стороною в Другій світовій війні. 27 лютого 1993 р.	373
№ 200. Лист жителів смт Клевань Рівненської обл. Е. Ковальчука та О. Іванова Голові Верховної Ради України І. С. Плющу за примирення учасників ОУН-УПА і ветеранів Великої Вітчизняної війни за умови взаємного визнання помилок і покаяння, засудження терору проти політичних противників. 5 липня 1993 р.	374
№ 201. Лист жителя м. Рівне О. Д. Давидюка Голові Тимчасової спеціальної Комісії Верховної Ради України зі сприяння у вивченні питань, пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА, за визнання ОУН-УПА воюючою стороною у Другій світовій війні. Не пізніше 2 серпня 1996 р.	377
<i>Додаток.</i> Повідомлення наркома внутрішніх справ НКВС УРСР Рясного про організацію та результати роботи спеціальних груп для боротьби з ОУН у західних областях України .	381
№ 202. Звернення Дубенської міської Ради народних депутатів Рівненської обл. до Президента України Л. Д. Кучми та Верховної Ради України з проханням визнати ОУН-УПА воюючою стороною у Другій світовій війні. 25 жовтня 1996 р.	383
№ 203. Звернення учасників зборів Рівненської організації Всеукраїнського об'єднання ветеранів до Президента України Л. Д. Кучми, Голови Верховної Ради України О. О. Мороза із закликом підтримати Всеукраїнське об'єднання ветеранів і законодавчо закріпити рівноправність всіх учасників Другої світової війни. 14 грудня 1996 р.	384

Сумська область

- № 204. Лист жительки с. Малі Будки Недригайлівського р-ну Сумської обл. Є. Д. Муквич до Верховної Ради України проти реабілітації ОУН-УПА. 19 грудня 1992 р. 386
- № 205. Лист жителів м. Суми М. М. Кругового та А. М. Рижкова Президенту України Л. М. Кравчуку, Голові Верховної Ради України І. С. Плющу, народним депутатам України проти прирівняння членів ОУН-УПА до учасників Другої світової війни з пропозицією реабілітувати тільки тих учасників ОУН-УПА, які вели політичну боротьбу за незалежну Україну. 21 січня 1993 р. 388
- № 206. Звернення ветеранів Великої Вітчизняної війни Ямпільської селищної Ради народних депутатів Сумської обл. до Голови Верховної Ради України І. С. Плюща проти реабілітації ОУН-УПА. 8 червня 1993 р. 390
- № 207. Лист жителя м. Шостка Сумської обл., Г. І. Лисенка Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації ОУН-УПА. 6 липня 1993 р. 392
- № 208. Лист жителя м. Охтирка Сумської обл., І. О. Вабєдова до Верховної Ради України проти реабілітації ОУН-УПА. 16 лютого 1996 р. 393
- № 209. Лист жителя м. Ромни Сумської обл. Шведко до Верховної Ради України проти реабілітації ОУН-УПА. 20 лютого 1996 р. 395
- № 210. Лист Голови Роменської міської Ради ветеранів Сумської обл. Савченка А. І. до Сумської обласної Ради ветеранів України з викладом матеріалів про ОУН-УПА. 1 вересня 1996 р. 396
- № 211. Свідчення жителя Тростянецького р-ну Сумської обл. проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 19 листопада 1996 р. 398
- № 212. Лист жителя с. Велика Рибиця Краснопільського р-ну Сумської обл. І. О. Голубничого Голові Верховної Ради України проти реабілітації ОУН-УПА. 27 листопада 1996 р. 400
- № 213. Лист жителя с. Чернеччина Краснопільського р-ну Сумської обл. І. П. Якущенко до Ради ветеранів війни проти реабілітації ОУН-УПА. 27 листопада 1996 р. 400
- № 214. Спогади жителя м. Охтирка Сумської обл. І. І. Саєнка із засудженням дій учасників ОУН-УПА. 1 грудня 1996 р. 401
- № 215. Лист жителя м. Охтирка Сумської обл. П. Г. Фесенка до Верховної Ради України проти реабілітації ОУН-УПА. 2 грудня 1996 р. 402
- № 216. Лист-згадка жителя м. Охтирка Сумської обл. Д. Г. Лобовика про антиколгоспні дії ОУН-УПА. 2 грудня 1996 р. 403
- № 217. Лист Голови Недригайлівської районної Ради ветеранів війни і праці М. Г. Семешка Голові Сумської обласної Ради ветеранів М. М. Головіну з викладом свідчень жителів с. Курмани М. П. Рідченко, Т. С. Пацули і Н. С. Сердюк про терор у Волинській обл. 3 грудня 1996 р. 404
- № 218. Свідчення жительки Тростянецького р-ну Сумської обл. М. І. Таран проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 3 грудня 1996 р. 405
- № 219. Свідчення жителя Тростянецького р-ну Сумської обл. Потеряйка проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 3 грудня 1996 р. 406
- № 220. Анонімне свідчення жителя Тростянецького р-ну Сумської обл. проти учасників ОУН-УПА. 3 грудня 1996 р. 407
- № 221. Спогади жительки м. Охтирка Сумської обл. Н. В. Ходорової (Матющенко) до Верховної Ради України проти реабілітації ОУН-УПА. 4 грудня 1996 р. 408

№ 222.	Лист жительки с. Будилка Лебединського р-ну Сумської обл. Л. З. Омеляненко Лебединському Комітету ветеранів Великої Вітчизняної війни і праці проти реабілітації ОУН-УПА. 8 грудня 1996 р.	409
№ 223.	Лист жителя с. Будилка Лебединського р-ну Сумської обл. І. В. Мельник Лебединському Комітету ветеранів Великої Вітчизняної війни і праці проти реабілітації ОУН-УПА. 8 грудня 1996 р.	413
№ 224.	Лист жителя с. Будилка Лебединського р-ну Сумської обл. І. В. Деметєєнка Лебединському Комітету ветеранів Великої Вітчизняної війни проти реабілітації ОУН-УПА. 8 грудня 1996 р.	414
№ 225.	Лист жителя с. Будилка Лебединського р-ну Сумської обл. В. А. Холошенка Лебединському Комітету ветеранів Великої Вітчизняної війни і праці проти надання учасникам ОУН-УПА статусу ветеранів Другої світової війни. 10 грудня 1996 р.	415
№ 226.	Спогади жительки м. Охтирка Сумської обл. О. Є. Пищик про роботу в Західній Україні. 11 грудня 1996 р.	416
№ 227.	Лист жительки с. Будилка Лебединського р-ну Сумської обл. К. Ф. Кузьменко Лебединському Комітету ветеранів Великої Вітчизняної війни і праці про насильницьку смерть брата в Західній Україні. 14 грудня 1996 р.	417
№ 228.	Лист жительки м. Охтирка Сумської обл. Є. І. Шелест до Верховної Ради України проти реабілітації ОУН-УПА. 1996 р.	418
№ 229.	Лист жительки с. Будилка Лебединського р-ну Сумської обл. Г. М. Пазанич Лебединському Комітету ветеранів Великої Вітчизняної війни і праці проти реабілітації ОУН-УПА. 3 лютого 1997 р.	419
№ 230.	Лист жительки с. Велика Рибиця Краснопільського р-ну Сумської обл. В. К. Баранової до Верховної Ради України проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 27 листопада 1998 р.	420

Тернопільська область

№ 231.	Заява жителя м. Чортків Тернопільської обл. А. Федорчука до Верховної Ради України проти реабілітації ОУН-УПА. 19 червня 1990 р.	422
№ 232.	Лист жителя м. Тернопіль І. М. Кобиляка Верховній Раді України проти реабілітації ОУН-УПА. 23 липня 1992 р.	423
№ 233.	Телеграма Голови Монастиринської районної держадміністрації Тернопільської обл. П. Дроня Голові Верховної Ради України І. С. Плющу за реабілітацію ОУН-УПА. 16 жовтня 1992 р.	424
№ 234.	Лист жителя с. Великі Борки Тернопільського р-ну Тернопільської обл. І. Кутного до Верховної Ради України, Комісії Верховної Ради України у справах ветеранів, депутата Верховної Ради України М. Поровського проти реабілітації ОУН-УПА. 15 грудня 1992 р.	425
№ 235.	Лист жителя м. Кременець Тернопільської обл. П. С. Фурсика Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації ОУН-УПА. 8 лютого 1993 р.	427
№ 236.	Звернення Комісії з прийому-передачі документів Комітету безпеки України по Тернопільській обл. до Верховної Ради України з проханням вирішити питання про визнання ОУН-УПА воюючою стороною в Другій світовій війні. 23 лютого 1993 р.	429
№ 237.	Рішення-звернення Тернопільської районної Ради народних депутатів до Президента України Л. Д. Кучми, Верховної Ради України,	

депутатів Верховної Ради України, депутатів Верховної Ради від Тернопільської обл., Тернопільської обласної Ради народних депутатів з вимогою визнати ОУН-УПА воюючою стороною в 1940–1950-х рр. 26 вересня 1996 р. 430

- № 238. Рішення зборів колективу магістральних електричних мереж смт Велика Березовиця Тернопільської обл. за визнання ОУН-УПА воюючою стороною у Другій світовій війні. 3 жовтня 1996 р. 432
- № 239. Рішення — звернення Тернопільської міської Ради народних депутатів до Президента України Л. Д. Кучми, Верховної Ради України з проханням визнання ОУН-УПА воюючою стороною у Другій світовій війні. 7 листопада 1996 р. 433
- № 240. Звернення депутатів Чортківської районної Ради Тернопільської обл. до Верховної Ради України з проханням визнати учасників ОУН-УПА борцями за незалежність України. 25 грудня 1996 р. 433
- № 241. Відкритий лист жителя м. Тернопіль М. А. Продана Голові Верховної Ради України О. О. Морозу на захист ОУН-УПА. 25 грудня 1996 р. 434
- № 242. Звернення депутатів Гусятинської районної Ради Тернопільської обл. до Верховної Ради України і Президента України Л. Д. Кучми з проханням розгляду питання про визнання ОУН-УПА воюючою стороною у Другій світовій війні. 7 березня 1997 р. 437
- № 243. Звернення депутатів Збаразької районної Ради Тернопільської обл. до Верховної Ради України, Президента України Л. Д. Кучми з проханням визнати вояків ОУН-УПА борцями за незалежність України. 18 березня 1997 р. 438

Харківська область

- № 244. Лист жителя м. Куп'янськ Харківської обл. Н. Козаря Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 24 квітня 1992 р. 440
- № 245. Лист жительки м. Харків Л. І. Потикунової до Верховної Ради України проти реабілітації УПА. 22 вересня 1992 р. 441
- № 246. Звернення Харківського Крайового руху Народного Руху України до Верховної Ради України з вимогою визнання ОУН, УПА, Карпатської Січі борцями за волю України. 18 жовтня 1992 р. 443
- № 247. Лист жителів смт Нова Водолага Харківського обл., Т. Коваля, І. Литвина, П. Матющенко, М. Мірошниченка, А. Музалевського Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 22 жовтня 1992 р. 444
- № 248. Лист жительки м. Харків К. М. Семененко Президенту України Л. М. Кравчуку, Голові Верховної Ради України І. С. Плющу, депутатам Верховної Ради України з пропозицією питання визнання УПА вирішувати проведенням референдуму. 25 жовтня 1992 р. 445
- № 249. Лист жителя м. Харків І. Г. Петренка Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації ОУН-УПА. 18 грудня 1992 р. 447
- № 250. Лист жителя м. Харків А. І. Щebetка Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації ОУН-УПА. 30 січня 1993 р. 448
- № 251. Лист учасників звітно-виборних зборів ветерачів Великої Вітчизняної війни і праці с-ща Андріївка Балаклійського р-ну Харківської обл. до

Голови Верховної Ради України О. О. Мороза проти реабілітації ОУН-УПА. 9 жовтня 1997 р. 450

Херсонська область

- № 252. Лист жителів м. Гола Пристань Херсонської обл. М. Ф. Ченцова, З. Г. Бобрової, Л. І. Остремської, Ф. В. Плужник, А. Перегудової до Президії Верховної Ради України проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 19 березня 1992 р. 452
- № 253. Лист жителя м. Херсон Д. О. Зеленського Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти надання воякам УПА статусу учасників Другої світової війни. 5 липня 1993 р. 453
- № 254. Листи жителя с. Велика Олександрівка Херсонської обл. І. Т. Єременка Голові Секретаріату ОУН за визнання членів ОУН учасниками визвольного руху за незалежність України. 1, 13 жовтня 1996 р. . . 455

Хмельницька область

- № 255. Лист жителя м. Красилів Хмельницької обл. О. П. Макарова Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 29 січня 1992 р. 459
- Додаток.* Стаття з газети «Радянська Україна» 460
- № 256. Лист жителя с. Чемерівці Хмельницької обл. І. Рибачинського Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації вояків УПА. 31 січня 1992 р. 462
- № 257. Лист-заява жителя м. Полонне Хмельницької обл. І. Г. Щербатюка Голові Верховної Ради України І. С. Плющу за реабілітацію ОУН-УПА, з проханням про надання інвалідного автотранспорту. 22 жовтня 1992 р. 464
- № 258. Лист жителя м. Кам'янець-Подільський Хмельницької обл. І. Ворони до Голови Верховної Ради України проти реабілітації ОУН-УПА. 1 січня 1993 р. 465
- № 259. Лист жителя м. Шепетівка Хмельницької обл. Д. Й. Поліщука Президенту України Л. М. Кравчуку, Раднику з соціального забезпечення ветеранів війни і праці з пропозиціями стосовно статусу ветерана війни. 10 січня 1993 р. 468
- № 260. Лист групи ветеранів з м. Кам'янець-Подільський Хмельницької обл. до Верховної Ради України з пропозиціями про індивідуальну реабілітацію учасників ОУН-УПА. 15 січня 1993 р. 471
- № 261. Лист жителя м. Кам'янець-Подільський Хмельницької обл. В. І. Бондара Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації ОУН-УПА. 11 березня 1993 р. 480
- № 262. Звернення учасників конференції політичних партій та громадських організацій Хмельниччини «Соціальні проблеми населення області та шляхи їх подолання» до Комісії Верховної Ради України зі сприяння у вивченні питань, пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА, з вимогою визнати учасників ОУН-УПА як борців за незалежність України. 26 січня 1997 р. 481

Черкаська область

- № 263. Лист жителів м. Черкаси П. С. Сиченка і С. К. Шевченка народним депутатам Верховної Ради України проти реабілітації ОУН-УПА 13 лютого 1992 р. 483
- № 264. Лист жительки м. Жашків Черкаської обл. Н. С. Демченко до Верховної Ради України, Комісії з розгляду питань про пенсії і пільги учасникам війни проти реабілітації ОУН-УПА. 15 лютого 1992 р. . . 484
- № 265. Лист жителя м. Черкаси І. Г. Манька до Президії Верховної Ради України проти реабілітації УПА. 28 березня 1992 р. 486
- № 266. Лист жительки м. Черкаси М. С. Клименко Голові Президії Верховної Ради України І. С. Плющу, депутатам Верховної Ради України проти реабілітації ОУН-УПА. 16 грудня 1992 р. 487
- № 267. Лист жителя м. Черкаси І. О. Осадчого Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації ОУН-УПА. 17 грудня 1992 р. . . . 488
- № 268. Лист жителя м. Сміла Черкаської обл. Г. К. Туренка Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації ОУН-УПА. 18 грудня 1992 р. 490
- № 269. Лист жителя м. Черкаси І. Є. Радченка Голові Президії Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації УПА. 4 лютого 1993 р. 491

Чернівецька область

- № 270. Лист жительки Чернівецької обл. А. В. Шкраби до Верховної Ради України проти реабілітації ОУН-УПА. 31 березня 1992 р. 493
- № 271. Лист жителя с. Шишківці Кіцманського р-ну Чернівецької обл. В. П. Похни до Президії Верховної Ради України проти реабілітації ОУН-УПА. 12 квітня 1992 р. 494
- № 272. Протокол засідання Ради ветеранів війни і праці с. Давидівка Сторожинецького р-ну Чернівецької обл. про пропозиції щодо індивідуального підходу у питанні реабілітації учасників УПА-ОУН. 10 червня 1992 р. 496
- № 273. Інформація Голови Ради ветеранів війни і праці с. Кам'яна Чернівецького р-ну Чернівецької обл. В. О. Коструб до Голови районної Ради ветеранів війни і праці К. О. Поповецького проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 24 червня 1992 р. 499
- № 274. Лист учасників хору ветеранів Великої Вітчизняної війни м. Чернівці Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації ОУН-УПА. 4 січня 1993 р. 500
- № 275. Лист жителів м. Чернівці Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації ОУН-УПА. 13 квітня 1993 р. 501
- № 276. Лист групи ветеранів Великої Вітчизняної війни м. Чернівці Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації ОУН-УПА. 14 квітня 1993 р. 501
- № 277. Постанова Чернівецької обласної Ради народних депутатів про визнання ОУН-УПА воюючою стороною в Другій світовій війні, її учасників – борцями за незалежність України на території Чернівецької обл. 13 червня 1996 р. 502
- № 278. Відкритий лист жителя м. Чернівці К. Короля до Президента України Л. М. Кучми, Голови Верховної Ради України О. О. Мороза, Голови Чернівецької обласної державної адміністрації Г. Ф. Філіпчука, Секре-

таря Організації Об'єднаних Націй з захисту прав людини за реабілітацію ОУН-УПА. 1 січня 1997 р. 503

- № 279. Рішення учасників пам'ятної академії, присвяченої подвигу героїв Крут (м. Чернівці), направлене Комісії Верховної Ради України зі сприяння у вивченні питань, пов'язаних з перевіркою діяльності ОУН-УПА, за визнання ОУН-УПА воюючою стороною у Другій світовій війні. 29 січня 1997 р. 505

Чернігівська область

- № 280. Лист ветеранів Великої Вітчизняної війни — учасників пленуму райради м. Борзна Чернігівської обл. до Голови Верховної Ради України І. С. Плюща проти реабілітації ОУН-УПА. 17 березня 1992 р. 506
- № 281. Телеграма В. С. Здора з м. Чернігів Верховній Раді України проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 27 березня 1992 р. 507
- № 282. Лист жителя м. Ніжин Чернігівської обл. М. С. Січкара до депутата Верховної Ради України М. Т. Ковтуна проти реабілітації учасників ОУН-УПА. 1 квітня 1992 р. 507
- № 283. Лист жителя с. Марківці Бобровицького р-ну Чернігівської обл. М. Митрофаненка Голові Верховної Ради України І. С. Плющу проти реабілітації ОУН-УПА. 13 квітня 1992 р. 508
- № 284. Виписка з постанови президії Чернівецької обласної Ради ветеранів війни і праці проти реабілітації ОУН-УПА. 4 серпня 1992 р. 509
- Додаток. Дать отпор наследникам Бандеры.* 511
- № 285. Лист жителя м. Прилуки Чернігівської обл. Углина Голові Комітету Верховної Ради України Науменку з пропозицією проведення всенародного референдуму стосовно реабілітації учасників ОУН-УПА. 13 липня 1993 р. 513

З М І С Т

Від упорядника	3
ДОКУМЕНТИ	9
ДОДАТКИ	
Список скорочень	516
Перелік документів	519

Наукове видання

**НАЦІОНАЛЬНЕ ПРИМИРЕННЯ
ЧИ КОНФРОНТАЦІЯ?**

Збірник документів

Відповідальний редактор —
Станіслав Владиславович Кульчицький

Упорядник —
Олександра Михайлівна Веселова

Підписано до друку 01.07.99 Формат 60x84 1/16
Ум. друк. арк. 31,68 Обл. вид. арк. 32,52
Тираж 200. Зам. 445 1999 р. Ціна договorna

Поліграф. д-ця Ін-ту історії України НАН України
Київ-1, Грушевського, 4